DÜNYA EDEBİYATINDAN TERCÜMELER

İSKANDİNAV KLÂSİKLERİ: 15

SEÇME MASALLAR

I

Andersen

ANDERSEN

SEÇME MASALLAR

I

Bu eseri Selahattin BATU dilimize çevirmiştir.

İSTANBUL 1953 - MİLLÎ EĞÎTÎM BASIMEVİ

ÖNSÖZ

Hans Christian Andersen 1805’te Danimarka'da Odonse'de fakir bir kunduracının oğlu olarak doğmuş, 4/8/1875’te Kopenhag'da ölmüştür.

Andersen'in bir şair, hem de büyük bir şair olduğundan şüphe edilmemeli. Cansızların dilini anlayarak, eşyayı konuşturacak kadar büyük bir şair olan Andersen, eline aldığı her konuyu kendi iç soluğu ile doldurmayı, yaşatmayı bilmiş, onları insanlaştırmış, aramıza katmıştır. Şairin bu yanı ile hemen dehaya değdiğini, dünyaya bir yeni deyiş, anlatış getirdiğini söylemeliyiz. Her dâhinin kendine mahsus bir dil yarattığı söylenmiştir. Bunun gibi dâhilerin çoğu zaman dünyaya büyük bir keşif getirdiği de ortaya atılabilir. Andersen kendi üslûbunda taşı, ağacı konuşturmasını keşfeden adamdır. Hiç olmazsa bu dili, kendine göre geliştirmesini, onu insan hakikatinin içine alabilecek kadar genişletmesini bilen adamdır.

Gerçekten de Andersen'de bir yenilik, bir tazelik içinde bir daha tekrarlanan ama yeni, taze olduğu için bizi bıktırmayan insanı buluyoruz. Onun masallarında hayvanlar dillenir, bir gübre böceği, en güzel anlatışlarından birinin, altından pırıl pırıl bir kahramanı haline girer. Sempatik, sevimli bir kelebek, bir çiçek gibi sevilebilecek bir böcektir bu, ama tıpkı insan gibi, hem de cins bir insan gibi konuşur, düşünür, duyar, anlatır. Bir çaydanlık, en derin duygularla dolup boşalmakta, bütün bir ömrün, bir düşüncenin duru, süzülmüş balını, bir kalp gibi kırılan emziğinden akıtır.

Kişi, Andersen'in havasına bir kere girince artık dünyada yalnız sayılmasın. Kimsesiz, tek başına kalsa yüksünmeyebilir, çünkü bir anahtar geçirmiştir eline, onunla bir kayayı, bir denizi, bir dağı açabilir. İçinde baştanbaşa şiir, büyü, masal dolu bir dünya var onların... Hem de dağla dağ, kaya ile kaya olur. Etrafındaki en hurda eşya ile dertleşebilir.

Ben Andersen'i gerçekten okuyabilen kişinin yeni bir dil öğreneceğini de sanıyorum. Yeni bir dil kişiyi mutlaka zenginleştiren, onu arttıran bir şey. Andersen insana bilinen dillerden birini değil, bizi çevreleyen dilsiz varlığın, o somut, elle tutulan, hayatımızın parçaları olan cansızların, dilsizlerin dilini öğretir. Hem bu dili bir kere sökünce kendimizi daha iyi öğrenir, o yoldan da kendimize çıkarız. Zaten sanatta bütün yollar bize

çıkar. Büyük marifet, kuru, tatsız gerçekleri canlandırmak, onları artırıp kendimize katmak değil midir? İnsan dünyaya durmadan artmak için gelmiştir.

Andersen'in masalları, çocuk masalı değil, bunu belirtmeliyim. Ama bizi çocuklaştırabilecek kadar arılığa, zenginliğe, şiire götüren yaratışlar bunlar. İsa'nın meselleri gibi saf, sade. Dünyayı yenerek unutmuş, yüzleri bir çocuk güzelliği almış azizlerin aydınlığı, ışıkları gibi Andersen. Onun metafiziğini bir çocuğun kavraması, tatması imkânsızdır. Ama onun şiirden metafiziği bizi kaynaklaştırabilir. İsmetimizi, duruluğumuzu artırır, saflaştırır bizi, zenginleştirir.

Tanrıya, güzele, yüceye inanan bir insan. Yaşadığımız günler gibi boğazına kadar pis değil. Cansız maddeyi aşmaya çalışır, insanı en gerçek, en kavranılmaz tarafından, ruhundan tutup çeken bir el gibi Andersen. Bu soluk, onu okurken, etimizi yakacak kadar değişiyor, yaklaşıyor bize. Sen, şu et parçası değilsin! diyebiliyor. Seni tartmak, doyurmak, ağırlaştırmak isteyenler yanıldılar! Değil sen, şu taş, şu ot parçası bile göründüğü şey değildir! Bir gübre böceği, en usta kuyumcuların elinden çıkmış kadar güzel. O da bir ışık, bir erişilmez yücelikte. Senin kısa, küstah aklınla tadılamayan bir şiir o...

Andersen büyük şair, büyük ruhlu bir şair. Hem bir bilge, eşsiz yaratıcı da. Bütün gerçek değerler gibi.

Bütün dünya dillerine çevrilmiş. Bizde hemen hemen tanınmamış olması acıdır. Bu masallardan her birini okurken, onları yeniden yaratmaya, dilimizde şekillemeye çalışırken bir kültürün bunlardan bu ana kadar yoksun kalmasındaki acılığı düşündüm. Denizden bir avuç su alır gibi, birkaç masaldır bu çevirdiklerim. Ama bir gün bütün Andersen'in dilimize katılacağına inanıyorum.

Başlıca eserleri şunlardır:

Hars ve İsviçre yolculuğundan manzaralar 1831.

İmprovisator 1835.

Masallar 1835, 36 dile çevrilmiş, dünyaca tanınmıştır.

Hayatımın Şiirsiz Masalı, 1847, kendi biyografisi.

Çoğu roman ve hikâyelerden ibaret olan eserleri beş büyük ciltte toplanmış, bunlar arasında masallar onun dünyaca tanınmasında en büyük rolü oynamıştır.

Selahattin BATU

SEÇME MASALLAR

I

SUCUK ŞİŞLERİNDEN ÇORBA

Bayan farelerden yaşlıca biri, ziyafete katılmamış başka bir bayan fareye "Dünkü öğle yemeği çok mükellefti" dedi, şunları ilâve etti. "Ben fareler kralından itibaren yirmi birinci yerde oturuyordum. Hani bu da benim için az şeref değildir. Ziyafetteki yemeklere gelince: hepsinin çok mükemmel tertiplenen olduğunu size teminle arz edebilirim. Bunlar küflenmiş ekmek, iç yağlı domuz derisi, ispermeçet mumu ile sucuktu. Arkasından yine aynı yemekler baştan tekrarlanarak ikram edildi. İki öğün yemiş gibi olduk, ziyafet o kadar mükemmeldi. Ziyafette herkes keyifli, neşeli idi. Bir aile toplantısında gibi tatlı tatlı muhabbet ettik. Yalnız sucuk şişleri yoktu, bu sebepten onlar hakkında konuşuldu. Yoksa her şey tamamdı. Bu vesile ile hatta bir sucuk şişinden çorba yapılabileceği iddia edildi. Gerçi herkes böyle bir çorbadan bahsedildiğini duymuştu. Ama kimse bunu henüz tatmamıştı. Nasıl hazırlandığı hakkında kimsenin bilgisi yoktu. Bu çorbanın kâşifi gayet nükteli sözlerle yüceltildi, hattâ fakir farelerin başkanlığına getirilmeyi de hak edecekti. Hakikaten güzel bir nükte değil miydi? İhtiyar fare kralı ayağa kalktı, bahis konusu olan çorbayı fareler dünyasında en lezzetli şekilde pişirmeyi becerebilecek olan kız fareyi kendine zevce olarak almak, kraliçeliğe yükseltmek arzusunda olduğunu söyledi. Bunun için de önlerinde uzun bir mühlet vardı.

Öteki bayan fare “kraliçe olmak hiç de fena bir şey değil”, diye cevap verdi. “Ama bu çorba nasıl yapılır acaba?"

"Evet, bu çorba nasıl yapılırdı." İhtiyar, genç bütün bayan fareler birbirlerine bunu soruyorlardı. Hepsi kraliçe olmayı memnuniyetle arzu ediyor, ama hiçbiri bunu öğrenmek için dış memleketlere yapılması gereken seyahatin zahmetlerini göze alamıyordu. Buna rağmen bu seyahate kesin olarak lüzum vardı. Ama her şeyden evvel ailesini, alışmış olduğu sığınak deliklerini terk etmek herkesin başarabileceği işlerden değildi. Yabancı memleketlere gidince her gün bir peynir kabuğu bulmak, bir iç yağlı domuz derisi keşfetmek mümkün olmadıktan başka hesapta açlık tehlikesiyle yüz yüze gelmek de vardı. Belki de canlı canlı bir kedi tarafından yenilmek ihtimaliyle de karşılaşılabilirdi.

Orada bulunanların çoğunu bu düşünceler ürkütüyor, teşebbüse girişmekten alıkoyuyordu. Yalnız genç, neşeli, fakat fakir ailelere mensup dört fare kız, seyahati göze almaya karar verdiler. Bunlar birbirlerine karşı dört yöne, dünyanın dört ayrı bucağına doğru yola çıktılar. Aralarında hangisinin bahtı açıksa talih ona gülecekti. Bu seyahatin gayesini hatırlatsın, unutturmasın diye hepsi yanlarına birer sucuk şişi aldılar. Bu şişler onlara yolculukları boyunca baston vazifesini görecekti.

Kız fareler mayısın birinci günü yola çıktılar, ertesi yılın bir mayısında da geri döndüler. Ama bunlardan yalnız üçü dönebilmiş, dördüncü kız fare görünmediği gibi kendisinden herhangi bir haber de alınamamıştı. Artık karar verme günü gelip çatmış bulunuyordu.

Fareler kralı "en büyük sevinçlerin yanında daima az çok kederli bir şeyin bulunması ne fena" dedi, millerce uzaklara kadar çevrelerinde bulunan bütün farelerin toplantıya çağrılmasını emretti. Toplantı yeri olarak mutfak seçilmişti. Seyahatten dönen üç kız fare yan yana, sıraya dizilmiş bir halde ayrı duruyorlardı. Geri dönmeyen dördüncü kız fare yerine de siyah tüllerle süslenmiş bir sucuk şişi diktiler. Alınan karara göre seyahatten dönen üç kız fare konuşmalarını bitirmeden, fareler kralı da müzakerelerin devamına müsaade etmeden hiç kimse fikrini ortaya atmayacaktı.

Şimdi konuşulan şeyleri beraber dinleyeceğiz.

Birinci kız farenin seyahatte görüp öğrendikleri

Küçük fare söze şöyle başladı: "Seyahate başlayıp gurbete çıkınca, ben de kendimi, benim yaşımda olanlar gibi, dünyanın en akıllı kişilerinden biri sanmıştım. Ama buna imkân var mı? Böyle bir şeyin gerçekleşebilmesi için bir ömür lâzım. Kuzeye giden bir gemiye binmiştim. Ben de sizin gibi gemilerde çalışan aşçıların kendi işlerini kendileri başarmaları gerektiğini duymuştum. Tabii her taraf domuz iç yağı, tonlarca tuzlanmış et, küflü unla dolu olunca, aşçının kendi işini kendi başarması kolay olur. Mükemmel bir hayat sürmeye başladık. Ama meşhur çorbanın nasıl pişirildiği hakkında hiçbir şey öğrenemiyordum. Bindiğim yelkenli günlerce, gecelerce yol alıyor, kimi zaman tehlikeli bir şekilde dalgalar içinde yuvarlanıyor, kimi zaman da içeriye giren sular bizi ıslatıyordu. Nihayet varmak istediğimiz

limana girince gemiden dışarı çıktım. Uzak kuzey bölgesinde bir limana gelmiştik.

Doğup büyüdüğümün yerlerden, bize sığınaklık eden köşe bucaklardan çıkmak, içlerinde bir başka çeşit köşe bucaklar bulunan gemilerle seyahat etmek, sonunda da kendini birdenbire memleketten millerce uzakta, yabancı bir yerde bulmak tuhaf bir şey. Bu yeni vardığım memlekette uçsuz bucaksız çam, kayın ormanları vardı. Ağaçların etrafa yaydıkları keskin koku burnumun direğini kırıyordu. Buralarda biten yabani otlar da o kadar baharlı kokular saçıyordu ki, boyuna hapşırmak zorunda kalıyor, vaktiyle yediğim biberli sucukları hatırlıyordum. Ayrıca büyük orman gölleri de vardı oralarda. Yakından bakılınca suları pırıl pırıl, biraz uzaklaşınca simsiyah, mürekkep gibi göller... Üstlerinde de ak kuğular yüzüyordu. Ben bunları ilk görünce köpük zannettim, suların üstünde o kadar hareketsiz duruyorlardı. Ama sonra uçtuklarını, yürüdüklerini fark edince kuğu olduklarını anladım. Yürüyüşlerinden de anlaşıldığı gibi, bunlar kaz cinsinden hayvanlar. Kimse onların kazlarla akrabalıklarını inkâr edemez.

Ben kendi soyumun içinde kaldım, orman, tarla fareleri arasına katıldım. Bunlar misafir ağırlamasını gerçekten çok az biliyorlardı. Hâlbuki ben doğrudan doğruya bunu düşünerek seyahate çıkmış, istediğim yemeği öğreneceğimi hayal etmiştim. Onlar sucuk şişlerinden çorba yapılabileceğini duyunca şaştılar, bunun anlaşılmaz bir şey olduğunu söylediler. Böyle bir şey, aklın alamayacağı kadar garip geldi onlara. Bu meseleyi çözmek ise asla imkânı olmayan işlerdendi. O zaman sucuk şişlerinden ne şekilde çorba yapılacağını burada, hatta o gece öğrenebileceğimi aklıma bile getirmiyordum.

Yaz gün dönümünde aziz Jean yortusundaydık. Farelerin dediğine göre ormanın bu kadar hoş, kır otlarının böylesine keskin, baharlı kokması, duru suları üstünde ak kuğular dolaşan göllerin, karanlıklarına rağmen bu kadar güzel parıldaması bundandı. Ormanın engininde bulunan iki üç evin arasında bir yerde gemi direği boyunda uzun bir sırık dikilmiş, tepesine de çelenkler, çiçek dizileri asılmıştı. Buna mayıs sırığı deniliyor. Genç kızlarla delikanlılar bu sırığın etrafında dans ediyor, çalgıcılar keman çalarken onlar da şarkı söyleyerek birbirleriyle yarışıyorlardı. Güneşin batmasından başlayarak bütün gece, sabaha kadar bu neşe devam etti. Ay etrafı

aydınlatmış, her yer hemen hemen gündüz gibiydi. Ama ben bu eğlencelere katılmamıştım. Benim gibi küçücük bir farenin ormanda verilen böyle bir baloda ne işi olabilirdi ki? Bir kenarda, yumuşak orman yosunları üstüne oturmuş, beraber getirdiğim sucuk şişine sarılmıştım. Az ötede ay ışığı ile pırıl pırıl aydınlanmış bir meydanın ortasında bir ağaç vardı.

Ağacın altındaki yosunlar o kadar inceydi ki bunları yumuşaklık, güzellik bakımından sevgilimiz fareler kralının tüylerine benzetmeye cesaret ediyorum. Yalnız renkleri yeşildi. Bu sebepten onlara bakınca gözler dinleniyordu. O aralık birdenbire küçücük, insana benzeyen birtakım sevimli mahlûklar peyda oldu. Muntazam bir takım halinde geldiler. Boyları ancak benim dizlerime yetişecek kadardı. İnsana benziyor ama daha endamlı gözüküyorlardı. Birbirlerine söylediklerine göre bunlar peri idiler. Çiçek yapraklarından yapılmış, böcek, sivrisinek kanatlarıyla süslü hoş elbiseler giymişlerdi. Hiç de fena durmuyordu. Anlaşılan orada bir şeyler arıyorlardı, ama ne aradıklarını bilmiyordum. Nihayet bunlardan birkaçı bana doğru geldi. Aralarından en kibarı elimdeki sucuk şişini göstererek: "İşte bizim aradığımız değnek, dedi, istediğimiz gibi yontulmuş, fevkalâde bir şey." Bunu söyleyerek benim seyahat değneğimi seyrederken gittikçe güzelleşti, sevimlileşti. O zaman:

"Size bu değneği tamamen değil, ancak ödünç verebilirim." dedim. Bunun üzerine hepsi birden "ödünç ver!" diye bağırdılar, elimdeki sucuk şişini yakaladılar. Ben şişi onlara bırakınca yumuşacık yosunlarla örtülü bir meydancığa doğru sıçrayarak yürüdüler. Seyahat değneğimi bu meydancığın ortasına diktiler. Onlar da bir mayıs sırığı dikmek istemiş, şimdi onu ele geçirmişlerdi. Bu değnek onlar için biçilmiş kaftandı sanki. Hemen temizleyip süslediler. Süslenince de değnek gerçekten çok güzelleşti.

Küçücük örümcekler, dikilen sırığın etrafını altın iplikleriyle ördüler; rüzgârla dalgalanan bayraklarla, tüllerle süslediler. Bu tüllerle bayraklar o kadar ince dokunmuş, ay ışığında öyle iyi beyazlatılmışlardı ki parıltılarından gözlerim adamakıllı yanıyordu. Kelebek kanatlarından boyalar alıyor, onu bu dokumalara serpince üzerlerinde pırıl pırıl bir ihtişamla yanan çiçekler, elmaslar peyda oluyordu. Bizim seyahat değneğini tanıyamaz hale gelmiştim. O kadar güzel bir mayıs sırığına, şüphesiz

dünyanın hiçbir yerinde rastlamak mümkün değildir. Bunun üzerine büyük bir peri kafilesi sökün etti. Perilerin hepsi çırıl çıplaktı. Fakat en güzel elbiseler giyinmiş olsalar, bu kadar göz alıcı olamazlar. Bütün bu ihtişamı görmek için beni de oraya davet ettiler. Ama boyum, onlara bakınca daha yüksek olduğu için biraz uzaktan seyretmem lâzım geldi.

Şimdi musiki başlamıştı. Bu öyle bir musiki idi ki, binlerce cam fanus, kuvvetli, tek seslerle çınlatılsa ancak o zaman bu sesler duyulabilirdi. Kuğular şarkı söylüyor sandım. Hatta aralarında kumru, ardıç kuşu seslerini bile fark eder gibi oluyordum. İş o hale geldi ki bütün ormanın bu musiki ile birlikte çınladığı sanılabilirdi. Perilerin diktiği mayıs sırığından çocuk sesleri, çan sesleri, kuş şakımaları yankılanıyor, tatlı melodiler, güzel nağmeler geliyordu. Sanki çanlarla bir şey çalmıyordu. Ama bu sesleri çıkaran bizim sucuk şişi idi gene de. Bir değnek parçasının bu kadar şey gizlediğini dünyada aklıma getirmezdim. Ama mühim olan, değnek parçası değil tabii, onun hangi ellere düştüğüdür. Sevincimden fevkalâde heyecanlanmış, bir küçük farenin elinden gelebildiği kadar, ağlamaya başlamıştım.

Gece çok kısa sürdü. Ama o uzak kuzey bölgesinde geceler bu mevsimde daha uzun olmaz. Sabahleyin gün ağarırken hafif bir rüzgâr çıkmış, orman gölgelerinin sakin su yüzlerini kırıştırmaya başlamıştı. Bütün o dalgalanan tüller, bayraklar havaya uçtu, dört yana dağıldılar. Yapraklar arasında asma köprüler, parmaklıklar kurmuş olan örümcek ağları birden yok oldu. O sırada peri kızlarından altısı bana doğru geldi, sucuk şişimi bana geri verdiler, yapabilecekleri bir dileğim olup olmadığını sordular. O zaman ben de sucuk şişlerinden nasıl çorba yapıldığını bana söylemelerim rica ettim.

Aralarından en kibarı; "Çorbanın nasıl yapıldığını mı soruyorsun? diye güldü. Ama bunu az önce sen de bizimle birlikte gördün. Bize verdiğin sucuk şişinin nasıl tanınmayacak hale girdiğini biliyorsun."

"Öyle mi? diye hayret ettim. Demek siz sucuk şişi çorbası deyince bunu anlıyorsunuz." Bunun üzerine niçin seyahate çıktığımı, memlekete dönünce vatandaşlarımın benden ne beklediklerini açık açık anlattım ve ilâve ettim: "Yurda varınca fareler kralı ile büyük fareler imparatorluğuna bu akşam gördüğüm güzel şeyleri anlatmaktan ne çıkacak? Onlar bundan ne kazanmış olurlar? Elimdeki sucuk şişini sallayarak bekledikleri çorbayı ortaya

dökemem ki. İşte tahta şiş burada, şimdi çorbanın, nasıl ortaya çıkacağını göreceksiniz, diyemem. O zaman bu yaptığım, lokanta vitrinindeki bir yemeği göstererek birini doyurmaya kalkışmak gibi bir şey olur."

Bunun üzerine peri kızı küçük parmağını bir mor menekşenin göbeğine daldırarak "dikkat et, dedi, getirdiğin seyahat değneğine parmağımı sürüyorum. Memleketine dönüp fareler kralının sarayına varınca, bu değneği onun sıcak göğsüne sür. Oradan en soğuk kış günlerinde bile taze menekşeler fışkıracak, bütün değneği saracak. Böylece memleketine hiç olmazsa bizden bir hatıra götürmüş olacaksın. Ayrıca bir şey de..." Kız fare bu ayrıca bir şey dediğinin ne olduğunu oradakilere söylemeden elindeki asayı fareler kralının göğsüne dokundurdu, gerçekten o anda kralın göğsünden muhteşem bir çiçek demeti fışkırdı. O kadar kuvvetli, hoş kokuluydu ki, kral hemen ocağın etrafına dizilmiş olan farelere kuyruklarını ateşe sokmalarını emretti, çünkü menekşelerden saçılan koku, hoşlanılacak gibi değil, fazla keskindi, kuyrukların ateşe girmesinden çıkan yanık kokusuyla bu keskin kokuyu gidermek istiyordu.

Bunun üzerine fareler kralı kız fareye "ama o ayrıca bir şey dediğinin ne olduğunu söylemedin" dedi.

"Evet, dedi kız fare, bu asıl oyun dedikleri şeydir." Bunu söylerken sucuk şişini çevirdi, çiçekler birden ortadan kayboldular.. Şimdi yalnız çıplak değneği elinde tutuyor, onu da bir orkestra şefinin değneği gibi hareket ettiriyordu. "Peri kızı bana, menekşeler, görmek koklamak, dokunmak içindir, demişti, ama işitmek, tatmak için de ayrıca bir şey olmalıdır." Bunu söyledikten sonra kız fare elindeki değneği yere vurdu. O anda bir musiki duyulmaya başladı. Ama bu o akşam ormanda periler eğlencesinde işitilen musikiye benzemiyordu. Hayır, mutfakta duyulabilecek, oraya uyacak bir musiki idi bu. Her taraftan karmakarışık sesler geliyor, ortalığı kaplıyordu. Sanki rüzgâr bütün bacaların içinden esiyor, mutfakta bakır, toprak tencereler kaynıyor, ocaktaki kürek pirinç kazanlara çarpıyordu. Ama birdenbire her şey susuverdi. Sanki kaynayan bir çaydanlığın boğuk şarkısı işitiliyor, öyle garip bir ses veriyordu ki, şarkı başlıyor mu bitmek üzere midir? pek fark edilemiyordu. Tencerelerin büyüğü kaynıyor, küçüğü kaynıyor. Sanki hiçbiri öbürüyle ilgili değil, ne yaptıklarını bilmiyor, kendi düşüncelerine dalıp gitmiş gibi idiler. Kız fare elindeki değneği gittikçe

şiddetini artırarak salladı. Bunun üzerine tencereler kabarmaya, taşmaya başladılar. Bir taraftan da rüzgâr şiddetini artırmış, bacadan ıslık sesleri geliyor, bir hayhuydur gidiyordu. Nihayet gürültüler o kadar şiddetlendi ki küçük fare elindeki değneği düşürdü.

İhtiyar fare kralı "doğrusu, dedi, az buz iş değilmiş bu. Nihayet çorba pişti mi bari?"

Kız fare "hepsi bu kadardı" diye cevap verdi ve eğilerek oradakileri selâmladı..

Fareler kralı "hepsi bu kadar mı? öyle ise dur bakalım ikinci farenin söylediklerini dinleyelim." dedi.

Öteki küçük kız farenin anlattıkları

İkinci kız fare "ben saray kitaplığında doğdum,” diye söze başladı. Ne ben ne de ailemizdekilerden çoğu bir yemek salonuna girebilmek saadetini tatmadık. Kiler tabii hiç bahis konusu olmadı. Ancak bugün, bu seyahatten dönünce bana bir mutfak görmek nasip oldu. Kitaplıktayken çoğu günler gerçekten aç kalıyorduk. Ama buna karşılık birçok tecrübeler de ediniyorduk. Bir gün sucuk şişi çorbasının nasıl yapıldığını öğrenecek olan fareye kral hazretlerinin bir mükâfat vereceği haberi bize kadar ulaştı. Bu haberin arkasından ihtiyar büyük annem, yazılı bir kağıdı sürüyerek yanımıza getirdi. Gerçi getirdiği kağıdı sürüyerek yanımıza getirdi. Gerçi getirdiğini kendisine söylemişlerdi. Bunlar arasında bir söz dikkatini çekmiş: eğer şairseniz sucuk şişlerinden de çorba yapabilirsiniz... Bana şairliğim olup olmadığını sordu. Bu konuda hiçbir fikrim olmadığını öğrenince şair olmamı sağlık verdi bana. Bunun için nelerin gerekli olduğunu soruşturmaya başlamıştım. Çünkü şairlik te bana çorba pişirmek kadar güç görünüyordu. Ama iyi bir mektepte yetişmiş olan büyük annem bunun için üç şeyin gerekli olduğunu hemen belirtti. Bunlardan biri akıl, ikincisi hayal, üçüncüsü duygu idi. "Bu üç şeyi kendinde toplayabiliyor musun, o zaman şair olur, sucuk şişlerinden nasıl çorba yapılacağını öğrenirsin." diye ilave etti. Bunun üzerine ben de şair olmak için Batı ülkelerine doğru yola çıktım.

Aklın her şeyde, her şey için en önemli olduğunu biliyordum. Hayalle duygu onun yanında ikinci derecede kalıyordu. Bu sebepten, önce aklı bulmayı tasarladım. Ama acaba nerede oturuyordu kendisi? Eski Yahudi krallarından birinin meşhur sözüymüş:

"bul bir karınca, yüksel aklınca" demiş. Bunu kitaplıkta iken öğrenmiştim. Onun için büyük bir karınca yuvası keşfedinceye kadar rahat edemedim. Bulunca da bilgelik öğrenmek için postu karıncaların yanına serdim.

Karıncalar gerçekten saygı değer bir millet, bunlara saf akıl adını da verebilirim. Her şey örnek bir hesap işi onlarda, hiç şaşmıyor. Dediklerine göre çalışmak ve yumurtlamak dünyada yaşamak ve ahiret için hazırlanmak manasına geliyor. Söyledikleri gibi de yapıyorlar. Aralarında temiz karıncalar, kirli karıncalar diye ikiye ayrılmışlar, herkesin bir numarası, buna göre de bir derecesi var. Karıncalar kraliçesinin numarası bir. Tek doğru görüş de onun görüşü, bütün bilgeliği, hikmetleri o yutmuş. Bunu öğrenmek benim için çok faydalı oldu. O kadar çok konuşuyor, öylesine bilgiçti ki, gerçekte aptal gibi geldi bana. Bütün dünyada karınca yuvasından daha yüksek hiçbir şey olmadığını söylüyordu. Ama bu yuvanın hemen yanı başında, ondan çok daha yüksek bir ağaç vardı; yüksekliği inkâra gelmediği için kimse ondan bahsetmiyordu. Bir akşam karıncalardan biri yolunu şaşırmış, ağacın gövdesinden yukarı tırmanmıştı. Gerçi tepeye kadar çıkamamış, ama gene de şimdiye kadar herhangi bir yere çıkanlardan daha yükseğe varmıştı. Nihayet geri döndü, yuvaya geldi. Gelince karınca yuvasının dışında bu yuvadan çok yüksek bir şey bulunduğunu anlatmaya başladı. Bütün karıncalar bu gülünç iddiayı kendi devletlerine karşı büyük bir hakaret saydılar, bu sebepten de kendisini bir hayvan burunsalığı içinde ölünceye kadar yalnız yaşamaya mahkûm ettiler. Çok geçmeden bir karınca daha yolunu şaşırarak ağaca çıkmış, aynı yolculuğu yaparak aynı kanıya varmıştı. Dönünce o da başına gelenlerden bahsetti ama malûm deyimiyle, akıllıca bahsetti; kapalı sözlerle. Üstelik sayılıp ağırlanan, temiz cinsten bir karınca olduğu için, dediklerine herkes inandı, öldüğü zaman da bilim uğruna gösterdiği yararlıklara mükâfat olarak mezarına bir anıt yumurta kabuğu diktiler."

Küçük fare sözlerine devam etti. "Her zaman görüyordum, karıncalar durmadan sırtlarında yumurtaları ile dolaşıyorlardı, aralarından biri kendi

yumurtasını yere düşürse bunu tekrar yüklenebilmek için çok zahmet çekiyor, muvaffak ta olamıyordu. O zaman iki karınca daha yanına geliyor, nerede ise kendi yumurtalarını tehlikeye koyarak bütün kuvvetleriyle ona yardım ediyorlardı. Ama bir an için yine bundan vazgeçiyorlardı. Çünkü önce can sonra canan, malûm ya, kraliçenin görüşüne göre karıncaların bu hareketi hem akıl, hem kalp kuvvetlerinin durumunu meydana çıkarır. Akıl ile kalp, bizi bütün anlayış sahibi yaratıkların başına geçirecektir. Onun için akıl, öteki kabiliyetlerin hepsine üstün olmalı. Kraliçe, aklın en yükseğine malik olmakla övünüyor, bunu söylerken de iki arka bacakları üstüne kalkarak herkesin dikkatini çekiyordu. Tam aradığımı bulmuştum. "Bul bir karınca, yüksel aklınca." dedim kendi kendime. Nihayet kraliçeyi ele geçirmiştim.

Bahsettikleri ağaca doğru yürüdüm, yakından baktım. Bir meşe ağacıydı bu. Yüksek bir gövdesi, muntazam bir tacı vardı, kocamış yaşlı bir ağaç. Canlı bir yaratığın, bir kadının bu ağacın içinde oturduğunu biliyordum. Bu kadınlara *Dryade* adı verilir. Ağaçla beraber doğar, onunla beraber ölürler. Kitaplıkta iken onlardan bahsedildiğini duymuştum. Onun için meşeyi görünce ondaki ağaç kızını da fark ettim. Kız beni kendisine bu kadar yaklaşmış görünce birdenbire korkunç bir çığlık kopararak haykırdı. Bütün kadın cinsi gibi o da biz farelerden çok korkuyordu. Üstelik başka bir sebep de vardı korkmasında. Ben, hayatının bağlı olduğu bu ağacı kemirebilirdim. Ama onunla gayet tatlı, dost bir dille konuştum, kendisine cesaret verdim. Bunun üzerine beni aldı güzel elinin üstüne koydu. Dryade benim bu büyük yolculuğa neden çıktığımı öğrenince, belki de daha o akşam, aradığım öteki iki hazineyi de ele geçirmeyi bana vaat etti. Fikrine göre Phantasus, yani hayal, aşk tanrısı kadar güzeldir, onun en iyi dostudur da. Bazı saatlerde buraya gelir, sık yapraklı dallarının altında dinlenmeyi âdet etmiştir. Aşk tanrısıyla beraber geldikleri zamanlarda ağacın gölge salan dalları daha sevimlileşir, daha çok hışıldarlar. Hayal ona "benim Dryade'ım" der, bu ağacı da kendi ağacı sayarmış. Kalın kabuklu, azametli, güzel meşe, onun zevkine en uygun ağaçmış. Kökleri toprağın ta derinliklerine kadar iner, gövdesi, dalları, yaprakları gökyüzüne doğru yükselir, kar sağanaklarını, sert rüzgârları, sıcak gün ışığını, nasıl gerekirse o şekilde, hisseder, duygulanırmış. Dryade onun için ayrıca şunları da ilâve etti: Yukarıya, dalları arasına konan kuşlar neşeyle şakır, gördükleri yabancı memleketleri anlatırlar. Bir tek kurumuş dalı var, ona da bir leylek yuva yapmıştır, ağacı

süsler. O da ehramlar memleketinde gördüklerini anlatır. Bütün bunlar Fantasus için sevinç vesileleridir, hatta yetişmez bile. Benim de ayrıca ormandaki hayatımızdan ona bahsetmem gerekir. O zaman ta baştan başlar, ona küçük yaşımdan beri, ağacın henüz bir ringan yaprağının örtebileceği kadar körpe olduğu günlerden başlayarak bugünkü muazzam haline gelinceye kadar olup biten şeyleri anlatırım. Onun için sen de şu küçük inci çiçeğinin altında otur, dikkat et. Ben Fantasus buraya gelir gelmez bir yolunu bulur kanadından bir tüy koparırım. Bu tüyü al, senin olsun. Hiçbir şair bundan daha iyisini bulamamıştır. Böylece dilediğini elde etmiş olacaksın."

Kız fare hikâyesine şöyle devam etti: "Fantasus geldi, ağaç kızı kanadından bir tüy kopararak bana verdi. Ama tüy çok sert, hazmı da güç olduğu için bir müddet, yumuşayıncaya kadar, suda ıslatmak zorunda kaldım, sonra sertliğine rağmen kemirdim. Kişinin şairliğe yücelinceye kadar bu kemirme işini başarması hiç de kolay iş değil. Çok şeyleri hazmedebilmesi lâzım. Şimdi biri hayal, öteki akıl olmak üzere istediğim iki şeyi ele geçirmiş bulunuyordum. Bunların ikisinin yardımıyla, üçüncü dileğime de ancak kitaplıkta kavuşabileceğimi anladım. Çünkü büyük adamlardan biri, hem ağızdan hem yazılı olarak şu iddiada bulunmuştu: bazı romanlar vardır, yalnız insanları fazla, lüzumsuz gözyaşlarından kurtarmaya yararlar, hatta bir çeşit duygu emen süngerlere benzer bunlar. Ben bu çeşit bazı kitapları hatırlıyordum. Bunların çok iştah açıcı bir manzaraları vardır. O kadar çok okunmuş, yağlanmışlardır ki bir hayli gözyaşı deresi, gözyaşı pınarı içmiş oldukları bellidir.

Memlekete dönünce kitaplığa koştum. Derhal büyücek bir roman bulup hemen hemen son yaprağına kadar yedim. Tabii kapağını, cilt yerini bıraktım Yalnız kitabın kendisini, yumuşak kısımlarını aldım. Aynı şekilde ikinci romanı da hazmeder etmez içimde bir şeyler olmaya başladı. Hemen bir üçüncü roman daha yedim, artık şair olmuştum. Bunu kendi kendime söylediğim gibi başkaları da bana söylüyorlardı. Başım ağrıyor, karnım ağrıyor, bilmem daha nerelerim ağrıyordu. Bir ara okuduğum hikâyelerden hangisinin bizi sucuk şişi ile ilgilendirebileceğini düşündüm. Çok geçmeden başım dönmeye, kafamın içinde kebap şişleri, küçük kazıklar, demir çiviler birbirine karışmaya başladı. Karıncalar kraliçesinin gerçekten fevkalâde zeki olduğunu anladım. Şişle kazıktan başka bir şey düşünemez olmuştum.

Eğer insan şairse bütün bunların şiire konu olabilmeleri lâzım gelir. Ben de şairim, şu anda şairliğe kadar yükselmiş bulunuyorum. Onun için size her gün kebap şişlerine ait bir hikâye hazırlar, ikram edebilirim. Benim yapabileceğim çorba da bu."

Bunun üzerine fareler kralı "üçüncü kız fareyi dinleyelim" dedi. Fakat birdenbire mutfak kapısından "cik, cik" diye bir ses işitildi, ölmüş sanılan dördüncü küçük fare, hızla içeri girerek matem tülleri ile donatılmış sucuk şişini acelesinden devirdi. Gün dememiş, gece dememiş yürümüş gelmişti. Ancak bir yolunu bularak bir marşandiz trenine binebildiği için toplantıya yetişebilmişti. Yoksa geç kalmış gitmişti. İleriye doğru yürüdü. Çok heyecanlı görünüyordu. Sucuk şişini kaybetmişti ama dilini kaybetmemişti, sanki herkes onun sözünü bekliyormuş, onu dinlemek istiyormuş gibi hemen söze başladı. Dünya yerinden oynasa ondan başka hiçbir şey, hiç kimseyi ilgilendiremeyecekmiş gibi bir hali vardı. Hemen söze başladı, içinde ne varsa hepsini boşalttı. O kadar ansızın, beklenmedik bir zamanda gelmişti ki, konuşurken hiç kimse gerek kendisi, gerek söyledikleri üzerinde durmaya vakit bulamadı.

Şimdi onu dinleyelim:

Üçüncü fare konuşmaya başlamadan söze atılan dördüncü farenin anlattıkları

Ben derhal şehirlerin en büyüğüne gittim, diye söze başladı, ama hafızam zayıf olduğu için şimdi buranın adını hatırlayamıyorum. Trene binmiştim, inince el konulan eşyalarla birlikte belediye dairesine vardım, doğru hapishane gardiyanına koştum, Gardiyan mahpuslardan bahsediyor, bunların arasında bilhassa birtakım manasız sözleri halk arasına yayılan birisi üzerinde duruyordu. Bütün mesele sucuk şişlerinden yapılan bir çorba, ondan ibaret diyordu gardiyan Ama bu çorba onun kellesine mal olabilirdi. Bu sözler üzerine bahsi geçen mahpusla ilgilendim. Hemen bir fırsatını bulup odasına koştum. Kapalı kapıların arkasında daima bir fare deliği bulunur. Mahpus uçuk benizli bir adamdı. Uzun bir sakalı, iri parlak gözleri vardı. Odada lâmba tütüyor, fakat duvarlar dumana alışık oldukları için daha fazla kararmıyorlardı. Mahpus isli duvarların üstüne parmağıyla resimler yapıyor, şiirler yazıyordu. Ama yazdıklarını okuyamıyordum. Muhakkak canı sıkılıyordu. Ben onun için bir tanrı misafiriydim. Bana

ekmek parçaları gösteriyor, ıslık çalıyor, tatlı sözlerle beni yanına çağırıyordu. Beni görünce o kadar sevinmişti ki... Yavaş yavaş içimde ona karşı bir güven belirdi, yanına geldim ve dost olduk. Ekmeğini, suyunu benimle paylaşıyor, bana peynirle sucuk veriyordu. Mükemmel bir hayat sürmeye başlamıştım. İtiraf etmeliyim ki beni bu adama bağlayan, her şeyden ziyade nezaketiydi. Beni eli üstüne alıyor, kollarında yürütüyordu. Bazen de yeninden omzuna kadar çıkıyor, sakalı içinde oynadığım oluyordu. "Küçük dostum" adını takmıştı bana. Yavaş yavaş onu sevmeye başlamıştım. Böyle şeylerin karşılıklı olduğu malûmdur. Dışarıda, gurbetteki vazifemi unutmuş, getirdiğim sucuk şişini de döşeme tahtasının bir yarığında bırakmıştım. Bu odada kalmak istiyordum. Çünkü çekilip gitsem zavallı mahpus yapyalnız, kimsesiz kalacaktı. Dünyada kimsesiz olmak da en büyük yoksulluktur. Böylece orada kaldım. Fakat o kalmadı... Son günü bana çok kederli sözler söyledi, her zamankinden fazla, iki misli ekmek, peynir kırıntısı verdi. Ayrılırken de bir parmağı ile bir öpücük yolladı bana, öyle gitti, bir daha da dönmedi. Sonra ne olduğunu da bilmiyorum. O zaman gardiyanın bana sucuk şişi çorbasından bahsettiğini hatırladım, ona gittim. Ama bu adama inanmamalı imişim. Gerçi evvelâ o da beni eline alıp okşadı ama arkasından bir kafese, bir işkence makinesine kapadı. Korkunç bir şey bu. Koşuyor, koşuyor, yine olduğunuz yerde kalıyor, bir adım öteye gidemiyorsunuz. Üstelik herkes hailinize bakıp gülüyor.

Gardiyanın bir yeğeni vardı. Sarı saçlı, gözleri her zaman gülen, sevimli bir kızdı bu. Dudaklarında hiç tebessüm eksik olmazdı. Bir gün bana, zavallı küçük farecik diye seslenerek çirkin kafesime baktı. Demir sürgüyü açtı. Bir anda pencere kenarına sıçradım, oradan da tavan yarığına fırlayarak ondan kaçtım. Hürriyet, hürriyet diye haykırıyor, yalnız kurtuluşu düşünüyordum. Seyahatimin gayesi aklıma bile gelmiyordu.

Karanlıktı, gece olmuştu. Eski bir kalede kendime barınacak bir yer aradım. Burada bir bekçi otururdu, bir de baykuş vardı, ikisine de güvenemiyordum; bilhassa baykuşa hiç inancım yoktu. Kediye benziyordu. Ayrıca fare yemek gibi bir kusuru vardı. Ama herkes yanılabilir. Bu noktada ben de yanılmıştım. Baykuş fevkalâde saygı değer, ihtiyar, yetişkin bir şahsiyetti. Bilgice bekçiden üstün olduğu gibi bu bakımdan hemen hemen bana yaklaşıyordu. Yavruları her şeyden mesele çıkarır, fevkalâde gürültü

ederlerdi. O zaman ihtiyar baykuş onlara "Yine sucuk şişlerinden çorba yapmaya kalkışmayın" diye söylenirdi. Söyleyebileceği en ağır söz de bundan ibaretti. Ailesi efradına karşı o kadar şefkatli davranırdı. Ona karşı içimde öyle bir güven uyandı ki nihayet saklandığım delikten "cik" diye seslendim. Bu güven hoşuna gitti, beni himayesi altına alacağına dair teminat verdi. Hiçbir hayvanın beni yaralamasına yahut öldürmesine müsaade etmeyecek, ancak kış gelip kıtlık baş gösterirse beni kendisi yiyecek, o zamana kadar da muhafaza edecekti.

Baykuş her işte aynı zekâyı gösteriyor, meselâ bekçinin belinde sallanan boru olmadan, boru çalmasına imkân olmadığını söylüyordu. Bu bekçi de çok kendini beğenmiş bir adamdı, kalede kendini baykuşla bir tutuyordu. Boru çalıyor, bunu bir şey sanıyordu. Hâlbuki boru çalmak da neydi ki. Sucuk şişlerinden yapılan çorbaya gelince: baykuştan bunun nasıl yapıldığını bana öğretmesini rica ettim. O zaman bana şöyle bir açıklama yaptı: sucuk şişlerinden çorba, insanların kullandığı bir söz temsilinden başka bir şey değildir. Birçok manalara gelir. İsteyen onu istediği gibi, doğru bulduğu şekilde manalandırır. Yani lâftan ibaret bir şeydir bu.

Lâftan ibaret bir şey, diye tekrar ettim kendi kendime. Bu açıklama beni şaşırtmıştı. Hakikat her zaman hoşumuza gitmez, ama yine de en yüce şey odur. İhtiyar baykuş da bu fikirde idi. Kendi kendime düşününce, bu en yüce şeye erişebilirsem, sucuk şişi çorbasından daha değerli bir şey elde etmiş olacağımı anladım. Onun için hemen vakit geçirmeden memlekete dönmeyi, en iyi en yüce şey olan hakikati buraya vaktinde ulaştırmayı uygun buldum. Fare milleti en aydın, en uyanık milletlerden biridir, fareler kralı da hepimize hükmeder. Beni hakikat adına kraliçeliğe yükseltmek de kralımızın elindedir."

Henüz konuşmak için müsaade almamış olan fare: "senin söylediğin hakikat, bir yalandan ibaret, diye atıldı. Ben bu çorbanın pişirilmesini biliyorum, pişireceğim de."

Çorbanın pişirilmesi

Dördüncü fare "ben hiçbir bir seyahate çıkmadım, burada memlekette kaldım, en doğrusu da budur, diye söze başladı. Seyahate çıkmaya hiç lüzum yok. Her şeyi burada da öğrenmek kabildir. Burada oturdum,

öğrendiklerimi de ne tabiatüstü varlıklardan, ne kitaplar yiyerek, ne de baykuşla konuşarak elde ettim. Benim bilgim kaynağını kendi düşünce kuvvetimden alıyor. Şimdi yalnız siz şu kazanı doğrultun, ağzına kadar da su ile doldurun. Ateşi yakın, suyu kaynatın. Suyun iyice kaynaması lâzımdır. Şimdi sucuk şişlerini içine atacaksınız. Arkasından majestemiz fareler kralı hazretlerinin, kuyruklarını kaynayan suya daldırarak karıştırmaları lâzımdır. Majesteleri ne kadar uzun zaman karıştırırlarsa çorba da o kadar koyu olur. Bu da masraflı bir iş değil. Suya ayrıca ecza falan katmaya da lüzum yok, yalnız karıştırılması lâzımdır."

Fareler kralı "bunu başka biri yapamaz mı?" diye sordu, öteki "hayır" diye cevap verdi, bunun için gereken kuvvet yalnız fareler kralının kuyruğuna gizlidir."

Su kaynamaya başlamıştı. Fareler kralı kazanın yanına iyice yaklaştı. Vaziyet adamakıllı tehlikeli gözüküyordu. Kuyruğunu kaldırıp, farelerin süthanede süt dolu kâselere kuyruklarını batırıp kaymağa buladıktan sonra yaladıkları zaman yaptıkları gibi, kaynayan suya batırmak istedi. Fakat başaramadı. Kuyruğu ancak su buharına temas edebildi, hemen uzağa sıçrayarak "tabii, dedi, kraliçem sen olacaksın, başka kimse değil. Bu çorbayı da evlenmemizin otuzuncu yıl dönümünde pişiririz. O zaman da memleketteki fakir fareler gerçekten sevinecekleri bir ziyafet yüzü görmüş olurlar, bu sevinç de uzun sürer."

Bunun üzerine düğün başladı, evlenmeyi kutladılar. Ama farelerin çoğu evlerine dönerlerken "buna sucuk şişi çorbası değil, fare kuyruğu çorbası adını vermek daha doğru olurdu" diye konuşuyorlardı.

Fikirlerine göre anlatılan şeylerden bir kısmı çok iyi, yerindeydi ama heyeti umumiyesi bakımından daha başka türlü olabilirdi. "Meselâ ben, diyordu biri, şöyle yahut şöyle bir şey anlatabilirdim."

Bu da işin tenkidiydi. Malûm ya, tenkit sonradan yapıldığı için daima akıllıca, ustalıklı gözükür.

Hikâye dilden dile dünyayı dolaştı. Hakkındaki fikirler çok değişiyordu ama hikâye yer etmiş kalmıştı. Bu da "sucuk şişi çorbası" için olduğu gibi,

küçüklü büyüklü bütün hikâyeler için en doğrusudur. Yalnız karşılığında teşekkür beklememeli.

BEKÂR SULTAN

Kopenhag'da *Hüsken* Caddesi denilen, adı tuhaf bir cadde vardır. Niçin böyle anılır? Bu ad ne manaya gelir? Kimse bilmez. Güya Almancadır. Ama almanca demekle Almanlara haksızlık edilmiş olur. Çünkü Almanca'da *Hüsken* değil, küçük evler manasına, gelen *Haüschen* sözü vardır. Eski zamanlarda evler ahşap dükkânlardan pek farklı değildi. Bugün panayır yerlerine kurulan barakalara benzerdi. Gerçi biraz daha büyüktüler, pencereleri de vardır, ama cam, o devirde bütün evlerde kullanılabilecek kadar ucuz olmadığından, onun yerine boynuz yahut hayvan mesaneleri kullanılırdı. Bu devir geçeli o kadar çok oldu ki, büyük babalarımızın babaları bile ondan bahsederken eski zamanlar tabirini kullanabilirler. Birçok yüz yıllar önceki bir devirdi bu.

O zamanlar Kopenhag'ın ticareti Bremen'le Lübeck'de yaşayan zengin tüccarların elindeydi. Kendileri memleketlerinde kalır, Kopenhag'a dükkân çıraklarını gönderirlerdi. Bunlar" Küçük evler caddesi"ndeki tahta barakalarda oturur, bira, baharat satarlardı. O zamanki Alman biraları çok nefisti. Bremen, Prysinger, Emser gibi, Braunschweig siyah birası gibi birçok çeşitleri vardı. Sonra safran, anason, zencefil, bilhassa karabiber gibi baharat çeşitleri sayılabilirdi. Bunlar arasında karabiber başta gelirdi. Bu sebepten Danimarka'daki dükkân çıraklarına karabiberliler adı verilirdi. O zamanlar bir tuhaf âdet de vardı. Çıraklar memleketlerinden çıkarlarken Danimarka'lı kızlarla evlenmeyeceklerine dair taahhüt altına girerlerdi. Birçoğu bekâr olarak ihtiyarlar, küçücük evlerinin, yatak yapmak, soba yakmak gibi çeşitli işlerini kendileri görürlerdi. Bazıları da yaşlı bekâr hayatı sürer herkesten uzak yaşardı. Bunların kendilerine mahsus tuhaf alışkanlıkları, düşünce tarzları vardı. Onun için yaşı ilerlediği halde bekâr kalmış olan ihtiyarlara "Karabiberli" adı verilirdi. Aşağıda okuyacağınız hikâyeyi anlayabilmek için bütün bunların bilinmesi lâzımdır.

Bu çeşit bekârlarla herkes alay ederdi. Bunlar gecelik takkelerini kulaklarına kadar geçirmeli, yatağa öyle girmeliydiler.

Odun böl, odun böl durmadan

Ey zavallı bekâr sultan.

Çek takkeni gir yatağa

Takkedir yaraşan sana .

Onlar hakkında bu çeşit türküler söylenir, bekarlık sultanlıktır, diyenlerle, onların giydikleri takkelerle, bilhassa bunları herkes pek az tanıdığı için bugün de alay edilir. Evet, insan takke kullanmayı asla aklından geçirmemeli. Niçin mi diyeceksiniz? Dinleyin: eski zamanlarda küçük evler caddesi kaldırımsızdı. Her tarafı delik deşik olmuş, nerdeyse kullanıla kullanıla bir hendek haline gelmişti. Sokak öyle dar, evler karşılıklı o kadar birbirine doğru eğilmişlerdi ki yaz aylarında bir evden öbür eve sokağın üstünden geçecek şekilde ip gerilir, hava biber, safran, zencefil kokardı. Gençler dükkân tezgâhlarının arkasında çok sayıda bulunmazlardı. Hayır, bunların çoğu yaşlı adamlardı. Zannettiğimiz gibi peruka yahut gecelik takkesi, pantolon, ta yukarıya kadar iliklenen uzun ceket yahut pardösü de giymezlerdi. Hayır, ancak büyük babalarımızın babaları böyle giyinirler, resimleri de böyle yapılırdı. Ama karabiberlilerin resimlerini yaptırmaya güçleri yetmezdi ki. Bugün böyle bir resim olsa da onlardan birini dükkânında, tezgâhın arkasında nasıl durduğunu yahut bayram günlerinde kiliseye ne kıyafetle gittiğini görebilseydik, bizim için büyük bir nimet olurdu. Şapkaları geniş kenarlı, fevkalâde yüksekti. Dükkân çıraklarının en gençleri de onları çoğu zaman bir kuş tüyü ile süslerlerdi. Yün gömlek, beyaz, devrik bir keten yakanın altında kalır, mintanların yakası ta yukarıya kadar ilikli dururdu. Palto gevşek bir şekilde aşağıya doğru sarkar, pantolonun paçaları da geniş burunlu ayakkabılarına kadar inerdi. Çünkü o zaman çorap giymezlerdi. Kuşaklarına bıçak, kaşık sokar, hatta savunma âleti olarak bir de kama bulundururlardı ve her zaman, sık sık ona iltica etmek zorluğu da hâsıl olurdu.

İşte küçük evler sokağının en yaşlı karabiberlilerinden olan ihtiyar Anton, bayram günlerinde bu kıyafetle dolaşırdı. Yalnız ötekilerinden farklı olarak yüksek şapka değil, takke giyer, hem de işlemeli tam bir gecelik takkesi kullanırdı. Buna öyle alışmıştı ki hiçbir zaman başından çıkarmazdı. Daima bu çeşit iki takkesi bulunurdu. Zayıf, değnek gibi bir adamdı. Her ressam, böylelerinin resmini yapabilir. Ağzının, gözlerinin etrafı kırışıklarla doluydu. Parmakları uzun, kemikli, kaşları ağarmış, sıktı. Sol gözünün üstüne bir demet saç düşerdi. Bu saç güzel durmazdı ama onun için

fevkalâde tipikti. Herkesin onu Bremen’li saymasına rağmen oralı da değildi. Yalnız efendisi Bremen'de otururdu. Kendisi asıl Thüringen'de Wartburg'un hemen aşağısındaki Eisenach şehrinde doğmuştu. İhtiyar Anton oradan çok bahsetmezdi. Fakat en çok hatırladığı yer orasıydı.

Küçük evler sokağındaki dükkân çırakları çokluk bir araya gelmez, herkes kendi dükkânında otururdu. Akşamları dükkânlar vaktinde kapanır, o zaman da her taraf karanlık içinde kalırdı. Yalnız çatı arasındaki küçük odaların pencerelerini örten bağa camlardan dışarıya donuk bir ışık sızardı. İçerde, umumiyetle elindeki Almanca ilâhi kitabıyla yatağına oturmuş bir adam, akşam duasını eder, kimi zaman da aynı adam gece geç vakitlere kadar sokaklarda dolaşır, şu veya bu işle meşgul olurdu. Ama bu gezintilerin eğlenceli geçmesi pek kolay değildir. Yabancı olarak yabancı bir memlekette yaşamak zorunda olmak acı bir şey. Bir mesele yüzünden karşılaşmayınca kimse kimseyle ilgilenmez.

Çoğu zaman dışarıda zifiri gece karanlığı hüküm sürer, yağmur bardaktan boşanırcasına yağarken buraları korkunç ve tenha olurdu. O zamanlar fener pek kullanılmazdı. Yalnız bir tek fener vardı, o da sokağın bir ucunda duvara yapılmış Meryem ana resminin hemen altında sallanırdı. İnsan bir şeyle meşgul olmazsa böyle akşamlar uzar, içe hüzün verir. Mal boşaltıp yerleştirmek, kese kâğıdından külah yapmak, terazi kefelerini parlatmak her gün yapılması gereken işlerden değildir. O zaman da insan başka bir işle meşgul olur. İhtiyar Anton da böyle yapardı. Çamaşırlarını kendi onarır, hatta pabuçlarını kendi tamir ederdi. Nihayet yatağa girince de âdeti olduğu gibi gecelik takkesini başından çıkarmaz, yalnız onu kulaklarına kadar geçirmekle yetinirdi. Sonra ışığın iyice sönüp sönmediğine bakmak için takkeyi tekrar tepesine doğru çeker, etrafı koklar, mumun fitilini parmakları arasında ezer, sonra tekrar yatardı. Çok geçmeden yatakta öteki tarafına döner, takkeyi tekrar aşağıya indirirdi. Ama çoğu da birdenbire aşağıda küçük ocaktaki ateşi hatırlar, kömürün iyice bitip bitmediğini, kalanları gereği gibi söndürüp söndürmediğini düşünürdü. Belki de küçük bir kıvılcım kalmış, ateşi parlatmış, bir zarar yapmış olabilirdi. Bunun üzerine yatağından kalkar, merdivenlerden inerdi.. Buna merdiven demek caiz değildir pek. Çünkü yapı merdivenlerine benzer. Ocağın önüne gelince ateşin tamamen sönmüş olduğunu görür, yeniden yatağına dönerdi. Ama çoğu yarı yola varmadan kapı arkasındaki demir kolun yerine konup

konmadığından şüphelenir, pencere kepenklerinin sürgülenip sürgülenmediğini düşünürdü. O zaman incecik bacaklarıyla tekrar aşağıya inmek zorunda kalır, üşür, soğuktan çeneleri birbirine çarpardı. Arkasından odasına çıkıp yatağına sokulunca soğuk bütün şiddetiyle kendini duyururdu. Çünkü soğuğun âdetidir, kendini asıl ayrılıp gideceği zaman duyurur. Sonra yorganı başından yukarı çeker, takkesini iyice gözlerinin üstüne indirir, düşüncelerini, günlük ticaret hayatının güçlüklerinden uzaklaştırmaya çalışırdı. Ama gene de tam rahata kavuşamazdı. Çünkü eski hatıraları uyanır, yavaş yavaş perdelerini açmaya başlardı. Kimi zaman bu perdeler toplu iğnelerle tutturulmuştur, değince insanın eline batar, ah diye bağırtır bizi. Çünkü etimizi kanatınca canımız yanmıştır, gözlerimizden yaşlar boşanabilirdi. Çoğu, ihtiyar Anton da böyle hatıralara dalar, yanaklarının üstüne pırıl pırıl incilere benzeyen sıcak gözyaşları dökülürdü. Bunlar ya yatak çarşaflarına yahut da döşemenin üstüne düşer, o zaman da bir ıstırap teline dokunulmuş gibi ses verirlerdi. Damlalar bazen buhar haline gelir yahut parlak bir alev ışığında korlaşırlardı. O zaman bu alev parıltısında Anton'un asla kalbinden çıkmayan bir hayat manzarası belirirdi. Gerçi gözlerini gecelik takkesinin kenarlarıyla kurulayınca, bu manzara ile gözyaşları kaybolur, ama bunların kaynağı olduğu gibi kalırdı. Çünkü kaynak kalbindeydi. Gördüğü hayaller, gerçek hayatta olduğu gibi birbirini kovalamazdı. Çoğu bunlardan en acıları gözünün önünde canlanır, yahut ıstırap verecek kadar sevinçli, parıltılı olanlarını yaşar, ama bilhassa bunlar hayaline gölgelerini salardı..

Danimarka'nın kayın ormanları çok güzeldir, diye anlatırlar. Ama Wartburg bölgesindeki kayın ormanları Anton'un gözleri önünde daha güzel canlanır. Sarmaşıklarla örtülü kayalar, yarlar üstünde yükselen mağrur bir şatoyu saran ihtiyar meşeler, gözlerine daha heybetli, daha muhteşem görünürdü. Oradaki elma ağaçlarının çiçekleri, Danimarka'dakilerden çok daha hoş kokar. Anton bu güzel kokuları duyunca gözünden bir damla yaş yuvarlanır, parıldar, ses verirdi. Bu parıltının ışığında biri oğlan, biri kız, iki çocuk görünür, beraber oynarlardı. Oğlanın kırmızı tırnakları, kıvırcık sarı saçları, insana güven veren minik gözleri vardı. Zengin tüccarın oğlu, küçük Anton'un ta kendisiydi. Küçük kız ise elâ gözlü, siyah saçlı, zeki görünüşlü, neşeli bir çocuktu. Belediye başkanının kızı Molly’di bu. İkisi birlikte bir elma ile oynar, onu ellerinde sallar, içindeki çekirdeklerin çıkardığı sesi dinlerlerdi. Sonra da ikiye bölerek paylaşır, çekirdeklerini de aralarında

taksim eder, son çekirdeği bırakıp ötekilerin hepsini yerlerdi, küçük Molly'ye göre bu son çekirdeğin toprağa ekilmesi lazımdı.

"Bir gün gelmeli de görmelisin, bu çekirdekten ne yetiştiğini... Şimdi aklına, hayaline bile gelmez. Koca bir elma ağacı gelişecek ondan. Ama hemencecik değil."

Böyle der, arkasından beraberce çekirdeği bir çiçek saksısına dikerlerdi. Bu sırada her ikisi de büyük gayret gösterir, oğlan parmaklarıyla toprağa bir delik açar, küçük kız çekirdeği içine bırakır, sonra ikisi birlikte deliği toprakla doldururlardı.

Küçük Molly "ama yarın kök saldı mı salmadı mı diye toprağı eşelemeğe kalkma, derdi, doğru olmaz bu. Bir kere ben ektiğim çiçeklere böyle yaptım, acaba büyüyorlar mı diye yokladım. O zaman tabii anlamıyordum böyle şeylerden, çiçekler hemen kurudu."

Çiçek saksısı Anton'un yanında kalırdı. Bütün kış süresince her sabah saksıya bakar, ama kara topraktan başka bir şey görmezdi. Sonra ilkbahar gelip güneş etrafı tekrar ısıtmaya başlayınca saksının içinden iki yeşil yapracık belirirdi. O zaman Anton "bunun biri Molly, biri ben, derdi. Ne güzel de gelişiyorlar doğrusu."

Çok geçmeden üçüncü bir yaprak daha meydana çıkınca, acaba bu da kim diye sorarlardı. Sonra tekrar bir yaprak, bir yaprak daha belirir, gün günden, haftalar ilerledikçe bitkicik gelişir, nihayet tam bir ağaç şeklini alırdı. Şimdi bütün bunların hepsi bir tek gözyaşı damlasında yankılanıyor, onu da Anton siliyor, yok ediyordu. Ama aynı kaynaktan, ihtiyar Anton'un kalbinden tekrar belirip canlanması mümkündü.

Eisenach'a yakın dolaylarda bir sıra kayalık dağlar uzanır. Bunların arasında yuvarlak, koni şeklinde olan biri vardır ki, ötekileri aşar. Üzerinde ne ağaç, ne çalı, ne de ot bulunur. Adı Venüs dağıdır. Burada putperestlik devrinin tanrıçalarından Bayan Venüs oturur. Eskiden Bayan Holle adını taşırmış. Bunu Eisenach'da eskiden beri herkes, çocuklar bile bilir, bugün de bilir. Bayan Holle, eski şövalyelerden ve Wartburg'daki muganniler çevresinden asil ozan Tannhaüser'i burada kendine bağlamıştı.

Çoğu zaman küçük Molly ile Anton bu dağa çıkarlardı. Bir keresinde Molly "acaba bir kere deneyip Bayan Holle, Bayan Holle, aç kapıyı, ben Tannhaüser'im demeye cesaret edebilir misin?" diye sormuş, fakat Anton buna cesaret edememişti. Bununla beraber Molly buna cesaret etmiş ama ancak yüksek sesle iki kere Bayan Holle, Bayan Holle diyebilmiş, arkasını anlaşılamayacak şekilde, rüzgâra doğru mırıldanınca Anton hiçbir şey söylemediğini sanmıştı. Bu esnada öyle neşeli, hoş bir görünüşü vardı ki, Anton başka kızlarla birlikte ona ara sıra bahçede rastladığı zaman bu kadar hoş bir hali olduğunu hatırlardı. O zaman kızlar, Anton'u, bilhassa kendini öptürmemek için çırpındığından ötürü öpmeye çalışırlar, o karşı gelir, önüne geleni hırpalar, aralarından ancak Molly onu öpmeye cesaret edebilirdi.

O zaman Molly arkadaşlarına "ben onu öpmeye izinliyim, diye böbürlenir, kolunu Anton'un boynuna dolardı. Bu hareketinde bütün övünmesi, kendini beğenmesi belirirdi. Anton bundan memnun olur, hiç sesini çıkarmazdı. Ne tatlı, ne hoş kızdı bu Molly. Venüs dağındaki Bayan Holle'nin de onun gibi güzel olduğu söylenirdi ama onunki kötü insanların baştan çıkarıcı güzelliği idi. Buna karşılık asıl en yüksek güzelliğin de Eisenach'ın tanrısal koruyucusu azize Elisabeth'i süsleyen güzellik olduğuna inanılırdı. Bu kadın Thüringen'li sofu bir prensesti. Yaptığı iyilikler masallaşmış, şimdi birçok yerler onun iyi işleriyle ün, değer kazanmışlardır. Hâlâ kilisede onun resmi asılı durur. Etrafı gümüş lâmbanın çevrelenmiştir. Ama bu resim Molly'ye asla benzemiyordu.

İki çocuğun diktiği elma ağacı yıllar geçtikçe büyüdü. Bir ara o kadar irileşti ki onu bahçenin dışındaki açıklık, taze havalı bir yere taşımak zorunda kaldılar. Buraya geceleri çiğ düşüyor, sıcak güneş ışığı görüyor, böylece ağaç da kışın sert soğuğuna dayanabilmek gücünü ediniyordu. Kış aylarının ağır baskısını atlatıp da baharın çiçek açınca sanki sevincini açığa vururdu, bir kere sonbahar iki elma vermişti, bunlardan biri Molly, öteki Anton içindi. Ama elmanın bundan kötüsü de düşünülemezdi.

Ağaç neşeyle yükselip gelişirken Molly de onunla yarışırcasına büyüdü. Bir elma çiçeği kadar tazeydi. Ama aynı ağaç bu çiçeği uzun zaman seyredemedi. Her şey değişir bu dünyada, hiçbir şey olduğunca kalmaz. Molly'nin babası eski vatanını bıraktı, Molly de onunla birlikte uzaklara,

çok uzaklara gitti. Bugün buharlı vapurlarla oraya birkaç saatte varılabiliyor. Ama o zamanlar tam bir gün bir gece seyahat etmek lâzımdı. Eisenach'dan doğuya doğru yola çıkmak, Thüringen'in en son hududunda bugün Weimar diye anılan şehre ulaşmak gerekirdi.

Ayrılık günü Molly ağlıyor, Anton ağlıyordu. Fakat bütün bu gözyaşları şimdi bir tek damlada toplanmış, sevincin kırmızı, muhteşem ışığında parıldıyordu. Molly onu Weimar'da gördüğü en muhteşem şeylerden daha fazla sevdiğini itiraf etmişti.

Bir yıl geçmiş, iki yıl, üç yıl geçmiş, bütün bu zaman içinde ondan iki mektup almıştı. Molly bunlardan birini bir yük arabacısıyla, ikincisini de bir yolcu ile göndermişti. Bunların geride bıraktıkları mesafe uzun, zordu. Yol birçok kıvrımlar yapıyor, dolaşıyor, birçok köylerden, şehirlerden geçiyordu.

Molly ile Anton, Tristan'la İzolde hikâyesini birkaç kere beraber dinlemişler, Tristan adı ona bu gencin yaslı bir hayat sürerek büyüdüğünü hatırlatmasına rağmen, kaç kere Molly ile kendisini onların yerinde düşünmüştü. Ama hikâye Anton'un hayatına hiç uymuyordu. Kendisi de hiçbir zaman Tristan gibi düşünemez. "Sevgilisinin kendisini unuttuğu" kanısına ısınamazdı. Zaten İzolde de gönlü ile bağlandığı sevgilisini unutmamıştı ki. İkisi birlikte ölüp aynı kilisenin iki yanına gömüldükleri zaman mezarlarından iki söğüt ağacı çıkmış, bunların çiçeklenen dalları kilise saçaklarını aşarak damın üstünde yine birbirleriyle birleşmişlerdi. Bu hayal Anton'a çok hoş geliyordu. Buna rağmen ne kadar hüzünlüydü. Molly ile onun hikâyesi böyle acıklı olamazdı. Onun için bunu her hatırlayışta ıslık çalmaya başlar, eski ozan Walter von der Vogelweide'nin şarkılarından birini, "Kırlarda söğütler altında..." şarkısını mırıldanırdı. Bilhassa şarkının,

"Ormanda sessiz vadi içinde

Bir bülbül şakırdı geceye,

Tattara lalla."

diye devam eden kısmı çok hoş yankılar yapardı.

Bu şarkı durmadan dilinin ucuna gelirdi. Ay ışıklı gecelerde Weimar'a gidip Molly'yi ziyaret etmek İçin derin bir hendeğe benzeyen yoldan atını sürerken hep bu şarkıyı söyler yahut ıslıkla onu mırıldanırdı. Oraya habersiz gitmek ister, öyle de yapardı.

Kendisini dostça karşılarlar, gelişi şerefine dolu bir tahta tas şarap sunarlardı. Kibar, neşeli insanlar etrafını alır, rahat bir oda, temiz bir yatak emrine hazır tutulur, buna rağmen yine düşünüp hayal ettiğinden çok farklı şeylerle karşılaşırdı... O zaman kendi kendini anlamaz, başkalarını da anlamazdı. Ama biz hepsini anlayabiliriz. İnsan bir evde, bir aile arasındadır, ama olduğu yerde oturup kalmaz. Bir posta arabasında olduğu gibi şuradan, buradan konuşurlar, yine orada olduğu gibi birbiriyle tanışılır, tanışanlar sıkıntı vermeye başlayınca birbirlerinden ayrılmak isterler, en yakın komşumuz bize bir cellat gibi görünür.

Molly ona "ben doğru sözlü bir kızım diyordu, bunu sana bizzat söylemek isterim. Çocukken birbirimizle sokakta oynadığımız günden beri içerde de, dışarıda da birçok şeyler değişti, başka kılığa girdi. Alışkanlık olsun, irademiz olsun kalbimize tesir edemez. Anton, benim hakkımda kötü bir hatıra saklamanı istemiyorum. Buradan uzaklara gideceğim şu dakikada, inan bana, hakkında daima iyi bir hatıra saklayacağımı bil. Ama seni şimdi tanımış olduğum şekilde, hiçbir zaman sevmedim. Bu hakikate de alışman lâzımdır. Hoşça kal Anton."

Anton ona aynı dilekte bulunur, gözlerinden bir damla yaş gelmezdi. Ama Molly'ye karşı beslediği aşkın kalbinden silindiğini de hissederdi. Öpmek için dudaklarımızı dokundurunca ateşte kızıllaşmış bir demir çubuğu kadar donmuş bir demir de derimizi sıyırır, bize aynı duyguyu verir. Anton da, bu şekilde, aşkı da, kini de aynı kuvvetle içinde yaşardı.

Tekrar Eisenach'a dönmek için bütün bir gün çekmezdi artık, ama bindiği at ölmüş bulunurdu.

"Bu da bir şey mi sanki diye bağırırdı o zaman, ben kendim mahvolmuşum bir kere... Bana onu hatırlatabilecek her şeyi de mahvetmek istiyorum! Seni de Bayan Holle, bayan Venüs, putperest kadın seni de! Elma ağacını devireceğim, köklerini söküp çıkaracağım! Bir daha çiçeklenmemesi, onun da yemiş vermemesi lâzım!"

Ama o zaman ağaç değil, kendi mahvolur, bütün kuvveti tükenip biter, yatakta ateşler içinde yanardı. Acaba tekrar nasıl kendine gelebilirdi? O zaman bir ilaç aklına gelir, ilâçların en acısı, ona ancak o yardım edebilir, bitkin vücudunu, sarsılmış ruhunu tekrar yerine getirebilirdi. Bu da bir eski hatıraydı: Anton'un babası yakın zamanlara kadar zengin bir tüccardı. Fakat zor zamanlar, ağır imtihan günleri kapılarını çalmış, felâket etrafı kavuruyor, bir zaman o kadar refah görmüş olan evlerine büyük dalgalar halinde yoksulluk doluyordu. Babası fakir düşmüş, sıkıntılarla, acılarla beli bükülmüştü. Bu vaziyette Anton'un aşk endişelerini, Molly'ye karşı duyduğu kinleri unutarak başka şeyler düşünmesi lazımdı. Evde anasının babasının yerini o alacak, her şeyi yoluna o koyacak, her yere erip yetecek, herkese o yardım edecekti. Evi, yurdu koyup gurbete çıkması, ekmeğini kazanması lâzım geliyordu.

Bremen'e geldi. Orada zaruret nedir tattı, sıkıntılı günler gördü. Bu sıkıntılar insanı sertleştirir yahut yumuşatır, ama çoğu zaman lüzumundan fazla yumuşatır. Oradaki hayat, insanlar, çocukluğunda tasarladıklarından ne kadar farklı idi. Şimdi eski ozanların şarkıları onun için ne ifade edebilirdi. Hepsi boş seslerden, tekerlemelerden ibaret kalmıştı. Böyle düşünmesine rağmen kimi zaman da bu şarkılar onu ta ruhundan sarsıyor, içini yumuşatıyordu.

Sonra "en iyi şey tanrının tecelli eden iradesidir, diyordu kendi kendine, sevgili tanrının, Molly'nin kalbini bana bağışlamamış olması hakkımda iyi oldu. Şimdi talihim böylesine ters dönünce başıma neler gelecekti. Benden yüz çevirirdi, çünkü beni bekleyen kötü günleri seziyor yahut talihin benden yüz çevirdiğini biliyordu. İşin böyle olması tanrının lütfudur. Hakkımda hayırlısı budur. Ne olursa mutlaka tanrının rızasıyla olur. Molly'nin elinde bir şey yoktu. Ben ona düşman olmuştum."

Yıllar böylece geçiyordu. Anton'un babası ölmüştü. Baba evinde yabancılar oturuyordu. Buna rağmen Anton'un bu evi tekrar görmesi mukadderdi. Zengin efendisi onu ticaret için seyahatlere yolluyordu. Bir keresinde yolu doğduğu şehir olan Eisenach'a uğradı. Eski Wartburg, yalçın kayalıkların yücesinde, taşlaşmış bir keşiş ve bir kadın târiki dünyanın resmiyle birlikte değişmeden olduğu gibi kalmıştı. Muazzam meşeler eski yapıya, çocukluğundan beri tanıdığı manzarayı veriyordu. Çıplak Venüs dağı, koyu

kurşuni rengiyle vadinin içinden pek az beliriyor. Şimdi de "Bayan Holle! Bayan Holle! Bayan Holle! Aç dağı bana, açmazsan vatanımda kalır, bir yere gitmem!" diye bağırmak istiyordu. Sonra böyle bir şey düşünmenin günah olduğunu hatırladı, bir ihtiram duygusu içinde haç çıkardı. Bu sırada yanı başındaki çalılıkta küçük bir kuş şakımaya başlamıştı. Eski ozan şarkısını bir daha hatırladı:

"Ormanda sessiz vadi içinde

Bir bülbül şakırdı geceye.

Tattara lalla"

Çocukluğunu geçirdiği, gözyaşlarıyla kavuştuğu bu şehirde birçok hatıraları tekrar canlandı. Baba evleri eskisi gibi duruyordu, ama bahçe kısmen bozulmuştu. Bu eski bahçenin köşesinden bir patika geçerdi. Kökünden söküp çıkaramadığı elma ağacı halâ orada, bahçenin dışında, yolun öteki yakasında duruyordu. Eskisi gibi güneşle aydınlıktı, eskisi gibi çiğlerle ıslaktı. Üstünde bol bol yemişler, dalları yere kadar eğiyordu.

"Gelişiyor, dedi kendi kendine, daha gelişebilir de."

Bununla beraber büyük dallarından biri çılgın eller tarafından kırılmıştı, çünkü ağaç yol üstündeydi.

"Çiçeklerini yolar, bir teşekkür etmezler, yemişlerini çalar, dallarını kırarlar. Burada, bir ağaçtan da, insandan bahseder gibi bahsetmek mümkün olsa şöyle denilebilir: onun bu hale gelmesi ezelden mukadder miydi? Bu ağacın hikâyesi ne güzel başlamış, ama sonra ne kadar değişmişti. Terk edilmiş, unutulmuş. Bahçede bir bahçe ağacıyken kır yolunda bir tarlaya atılmıştı. Şimdi bir koruyanı kalmamış, önüne gelen sarsıp sallar, dallarını kırıp yolar. Gerçi bunlarla kurumaz, ama yıl yıldan çiçekleri azalır, yemiş vermekten kesilir. En sonunda da... Evet, en sonunda da, hikâye biter."

Anton ağacın altında bunları düşünür, yabancı bir memlekette, evinin adacığında yapayalnız nice geceler bunları hatırlar, Bremen'li tüccar zengin efendisinin evlenmemek şartıyla kendisini gönderdiği Kopenhag'daki küçük evler sokağında bu hatıraları yaşardı.

"Evlenmek mi? Vay vay vay"! diye yüksek sesle tuhaf tuhaf gülerdi.

Kış erken gelmiş, donlar sert başlamıştı. Dışarıda şiddetli bir rüzgâr karları savuruyor, kimse dört duvar arasından dışarı çıkamıyordu. Onun için karşıki komşuları, Anton'un iki gün arka arkaya dükkânını açmadığını, kendisinin de ortalarda görünmediğini fark etmediler. Böyle bir havada mecbur olmadan kim dışarıya çıkardı ki?

Karanlık, neşesiz günler gelmişti. Pencereler camla örtülü olmayan dükkânın içi, gündüzleri yarı aydınlık, geceleri zifiri karanlıktı. İhtiyar Anton iki gün arka arkaya yatağından çıkmamıştı. Çıkmaya da gücü yetmiyordu. Dışarıdaki sert havayı daha başlamadan çok evvel vücudunda hissetmişti. İhtiyar bekâr sultan oracıkta kimsesiz yatıyor, yerinden kımıldamıyordu. Ancak yanı başındaki testiye uzanabilecek kadar kuvveti vardı. Onda da su kalmamıştı Ne ateşi vardı, ne de hastaydı, onu bu şekilde kötürümleştiren sadece ihtiyarlıktı. Yattığı yer hemen hemen her zaman gece karanlığı içindeydi. Göremediği zamanlar bir küçük örümcek, yatağının üstünde durmadan, rahatça ağlarını örüyor, sanki ihtiyar gözlerini kapadığı zaman ona matem tülleri hazırlıyordu

Ah ne yavaş, ne geçmez zamandı bu! Artık ıstırabı da, gözyaşları da kalmamıştı. Molly düşüncelerinde yaşamıyordu. İçinde bir duygu, ona artık ne bu dünyanın, ne de hayat gürültüsünün kendisiyle bir ilgisi kalmadığını, hepsinin dışına çıkmış olduğunu söylüyordu. Onu düşünen bir kimse de yoktu ki. Bir an açlık hissi duyar gibi oldu, susamıştı da, evet susuzluğunu duymuştu. Ama kimse gelip de ona su vermedi. Vereceği de yoktu. Azize Elisabeth gibi eriyip bitmek zorunda kalanları hatırladı. Vatanının, çocukluğunun azizesi bu asil kadın ve Thüringen prensesi nasıl en fakir mahallelere kadar gider, hastalara teselli götürür, hepsinin kalplerine inşirah dağıtırdı. Şimdi onun iyi amelleri Anton'un ruhu önünden parıltılar içinde geçiyordu. Bir zaman bu kadının ıstırap çekenlere giderek söylediği teselli sözlerini hatırladı. Hastaların yaralarını yıkadığını, kocasının kızmasına rağmen açlara yemek götürdüğünü düşündü. Ona ait bir hikâye de aklına gelmişti: bir gün bu azize içinde şarapla yiyecek bulunan bir sepetle fakirlere giderken ansızın karşısına onu adım adım takip eden kocası çıkmış, hiddetle sepetin içinde ne götürdüğünü sormuştu. Bunun üzerine Elisabeth korku ile gül götürüyorum, bahçeden topladım, diye cevap

verince kocası inanmayarak sepetin üstündeki örtüyü kaldırmış, içinde şarap, ekmek gibi yiyecek olarak ne varsa hepsinin gül haline geldiğini görmüştü. Sofu kadıncağız o gün bu mucize sayesinde kurtulmuştu.

Bu kadın Anton'un kalbinde bu kadar yer etmişti, şimdi bile hayali donuk gözlerinin önünde bütün gerçekliğiyle canlanıyor, Danimarka'daki fakir dükkân barakasında, yatağının önünde onu görüyordu. Başından takkesini çıkardı, azizenin tatlı gözlerine baktı. Etrafında her şey değişmiş, parıltılara, güllere bürünmüştü. Bütün oda gül kokularıyla doldu. Birdenbire tatlı bir elma kokusu da duydu. Çiçeklenmiş bir elma ağacı dallarını onun üstüne yayıyordu. Bu, Molly ile beraber küçük bir çekirdekten yetiştirdikleri ağaçtı.

Ağaç yapraklarını hararetle yanan alnına dökmüş, onu serinletiyordu. Her yaprak solgun dudakları üstüne düştükçe şarapla ekmek yediğini sanıyor, içinde kuvvet duyuyordu. Bir ara o kadar hafiflik hissetti ki uykusu geldiğine candan sevindi.

Kendi kendine yavaşça "işte artık uyuyorum dedi. Uyku insana rahatlık verir. Yarın iyileşmiş olarak tekrar ayağa kalkarım. Ne hoş şey bu, ne hoş. Aşk toprağına diktiğim elma ağacını şimdi bütün ihtişamı içinde görüyorum."

Ertesi gün, dükkânını kapadığının üçüncü günü kar fırtınası durmuştu. Karşıki komşuları, hâlâ ortalarda gözükmeyen ihtiyar Anton'u aradılar. O ise eski takkesini elleri arasına sıkıştırmış, kollarını uzatmış, ölü olarak yatağında yatıyordu. Kendisini tabuta koydukları zaman bu eski takkeyi başına giydirmediler. Çünkü henüz giyilmemiş, temiz beyaz bir takkesi daha vardı.

Şimdi döktüğü o gözyaşları ne olmuştu? O inciler neredeydi? Şüphesiz Anton'un gecelik takkesindeydi bunlar. Gözyaşlarının halis olanları çamaşırda akıp gitmez. Takke onları korudu. Ve unutulup gittiler. Evet, o eski hayallerle bekâr sultanın gecelik takkesinde kalmışlardı. Kendin için aynı şeyleri arzulama, sakın! Çünkü bu hayaller senin alnını da hararetlendirir, nabzın sıklaşır, düşler görmeye başlarsın. Hem bu düşler sana gerçekmiş gibi görünür. Bu takkeyi yarım asır sonra ilk defa bir belediye başkanı giydi ve dediğimiz halleri yaşadı.

Bir gün karısı, on bir çocuğu ile odasında rahat rahat oturuyordu. Takkeyi giyer giymez bedbaht bir aşk düşü görmeye başladı. Düşünde iflâs etti, açlık çekti.

"Hay Allah cezasını versin, diye bağırdı, bu takke insanın beynini kaynatıyor." Hemen takkeyi başından çıkardı. O anda yere birbiri ardından iki inci yuvarlandı. İkisi de pırıl pırıldı, tuhaf bir ses çıkardılar. Belediye başkanı, "ben hayal görüyorum, dedi, romatizmam depreşti."

Bunlar yarım asır önce Eisenach'lı ihtiyar Anton'un döktüğü gözyaşlarıydı.

Daha sonraları bu takkeyi kim başına geçirdiyse mutlaka hayaller gördü, düşlere daldı, kendi hayat hikâyesi Anton'un hikâyesi haline geldi. Böylece bir masal, arkasından birçok masallar meydana çıktı. Bunları da başkası anlatsın. Biz burada yalnız birincisini anlattık. Hikâyemizi şu sözlerle bitiriyoruz: sakın bekâr sultanın takkesini arzulayayım deme!

BU DA BİR ŞEY

Beş erkek kardeşten en büyüğü "ben bir şey olmak istiyorum, dedi, dünyaya faydam dokunmadı benim. İşim ne kadar mütevazı olursa olsun yalnız yaptığım şey iyi olmalı, o zaman bir şey yapmış sayılırım. Meselâ tuğla yapabilirsem, bir şey yaptım demektir. İnsanlar tuğlasız edemez."

Kardeşlerden ikincisi "ama bu da pek değersiz bir iş, dedi, senin bu yapmak istediğin, hiçbir şey yapmamakla eşit. Tuğlacılık, makine ile de yapılabilecek bir el işçiliğinden ibaret. Hayır, insan tuğlacı olacağına duvarcı olsun daha iyi. Duvarcılık gene bir şey, ben duvarcı olmak istiyorum. Çünkü bu bir meslektir. İnsan duvarcı olunca loncalara kabul edilir, hemşeri sayılır. Kendi bayrağı, kendi sığınağı olur. Evet, hatta işim yolunda giderse çıraklar çalışır yanımda, bana da usta derler, karım usta karısı diye çağırılır. Bu bir şeydir."

Üçüncü kardeş "hiçbir şey değildir bu, diye söze atıldı. Duvarcı olursan belli başlı cemiyet sınıflarının dışında kalırsın. Hâlbuki bir şehirde böyle nice meslekler var, hem bunların hepsi ustalarınkinden üstün. Sen kendin çok değerli bir adam olabilirsin, ama usta olarak cahil bir insan sayılmaktan kurtulamazsın. Hayır, ben daha iyi meslekler biliyorum.

Mimar olmak, sanatkârlık mesleğine girerek manevi alanlara yükselmiş olanların saflarına katılmak istiyorum. Hiç şüphesiz işe küçükten başlamak lâzımdır. Evet, sana açıkçasını söyleyeyim, önce dülger çırağı olarak işe başlayacağım. Şimdi ipek şapka giyiyorum, buna alıştım, ama o zaman kasket giyeceğim. O basit ustalara bira, konyak taşımaya koşacağım. Bana sen diye hitap edecekler, katlanacağım. Bu hoş bir şey değil elbette. Ama bütün bu olup bitenlerin bir karnaval oyunundan ibaret olduğunu kendi kendime hayal edeceğim. Yarın, yani kendim de usta olunca, hürriyetime kavuşur, artık başkaları benim için ne söylerse söylesin, aldırış etmem. Sonra akademiye devam eder, resim çizmesini öğrenir, mimar adını kazanırım. Bu az şey değil, büyük şey! Hatta “sayın, asaletli" unvanlarına kadar yükselir, belki bunları da aşabilirim. Ve tabii benden önceki seleflerim gibi ben de durmadan binalar yaparım. Bu, insanın bel bağlayabileceği bir iştir. Her zaman için bir şey sayılır."

Dördüncü kardeş "ben senin bir şey dediğin bu şeye hiç değer vermiyorum. Başkalarının dümen suyundan gitmeye niyetim yok benim, kimsenin kopyası olmak istemem. Ben bir dâhi olmak istiyorum, hepinizin topundan daha kuvvetli bir adam! Yeni bir mimarlık üslûbu bulacak, memleketin iklimine, yapı malzemesine, milletin özelliklerine, yaşadığımız çağın gelişimine en uygun yapı tarzı hakkında fikirler vereceğim. Kurduğum binalara da, dehamı ispat edecek, özel bir şekilde inşa edilmiş yeni bir kat ilâve edeceğim."

Beşinci kardeş ama diye söze başladı, eğer iklim, yapı malzemesi bir şeye yaramazsa, o zaman senin yaptığın binalar da daha kötü olur. Çünkü mimarlıkta malzemenin tesiri çok mühimdir. Milliyet kavrayışına gelince, bu da kolaylıkla o kadar genişleyebilir ki, sahtekârlık halini alabilir. Yaşadığımız çağın gelişimi de ifrata vardırılırsa dizginler elden çıkabilir. Çoğu zaman gençleri zaptetmek kabil oluyor mu? Ben içinizden hiçbirinin bir şey başaramayacağını yahut hiç olmazsa zannettiğiniz derecede bir şeyler başaramayacağınızı görüyorum. Ama siz nasıl isterseniz öyle hareket edin. Ben size benzemeyecek, sizin tam dışınızda kalacağım. Sadece sizin yapmayı düşündüğünüz şeyler hakkında kendi düşüncelerimi söylemekle yetineceğim. Her şeye mutlaka aksi bir şey engel olur. İşte ben ortaya atacağım fikirlerle bunu gidermeye çalışacağım."

Gerçekten de öyle yaptı. Herkes bu beşinci kardeş hakkında "bir tahtası eksik. Gerçi iyi bir kafası var, ama hiçbir şey yaptığı yok" diyordu. Fakat o da asıl bu yüzden bir kıymetti.

Bakın anlattığımız küçük bir hikâyedir ama yine de bitmek bilmiyor. Dünya durdukça da sürüp gidecek.

Ama bu beş kardeş hiçbir şey olamadılar mı demek istiyorsunuz? Böyle olsa gerçekten kötü olurdu. Şimdi dinleyin, size onlar hakkında da tam bir masal anlatacağım.

Tuğlacılık yapan en büyük kardeş, yapılan her tuğla ile birlikte bir bakır mangırın önüne yuvarlandığını, fakat mangırlar üstüste konunca bir taler haline geldiğini; insan, elinde talerler olduğu zaman ekmekçinin, kasabın yahut terzinin kapısını çalarsa, kapı kanatlarının ardına kadar açıldığını, istediği şeyi eline geçirdiğini fark etmişti. Bu paraları onun önüne

yuvarlayan, yaptığı tuğlalardı. Gerçi bazıları kırılıp parçalanıyor yahut ortalarından ayrılıyordu ama onları da ayrı kullanmak mümkündü.

Köylerinde Margrit ana adında fakir bir kadıncağız vardı. Bu kadın kendine bir evceğiz yapmayı fevkalâde istiyordu. Bütün kırık tuğlaları topladı. Bu arada ona birkaç tane de kırılmamış tuğla verdiler. Çünkü büyük kardeş, yalnız tuğlacılık yapmasına rağmen iyi kalpli bir insandı da. İhtiyar kadın evini kendi yapıyordu. Dar bir evdi bu yaptığı, pencerelerinden biri eğri, kapısı lüzumundan fazla alçaktı, sapla örtülü olan damı da çok daha iyi olabilirdi. Ama her şeye rağmen içinde oturanları koruyor, ev de şiddeti bentlere çarparak kırılan denizden ta uzaklara kadar görülebiliyordu. Tuzlu deniz suları, bütün eve sıçrar, ihtiyar kadın uzun zamandan beri ölmüş, burayı terk etmiş olmasına rağmen bina olduğu gibi duruyordu. Ona bu tesiri veren yapı tuğlalarıydı.

Duvar örmesini ağabeysinden farklı bir şekilde öğrenmiş olan ikinci kardeşi de aynı işi yapıyordu. Mesleğinde usta payesine yükseldikten sonra defteri kapadı, üstelik bir de usta şarkısı tutturdu:

"Gezerim gençliğim çiçeklenirken,

Çok çekmişim ömür boyunca.

Kollarım güçlü, sevinçli şarkılarım,

Koşarım dostlarım çağırınca.

Yurduma dönerim gelince günü,

Çünkü sevdiğim oradadır.

Yaşasın çalışmayı bilen her usta!

Kurar yuvasını geçirmez gününü!"

Söylediği gibi de yaptı. Şehre dönüp usta olunca birbiri üstüne evler kurmaya başladı. Koca bir cadde meydana getirdi. Bunlar birer birer meydana çıkıp güzellikleriyle göz alarak şehri süsleyince, kurduğu evler de ona kendi malı olacak küçük bir ev yaptılar. Ama evler ona nasıl ev

yapabilir? diyeceksiniz. Doğru, bu soruyu onlara sorarsanız cevap vermeyeceklerdir. Ama insanlara sorarsanız: "Evet, onun evini bu cadde kurdu" diye cevap verirler. Bu ev küçük, tabanı kerpiçten bir evdi. Üstünde nişanlısıyla beraber dans etmeye başlayınca taban parladı cilâlandı. Duvardaki her taştan bir çiçek belirmiş, ona çiçekli kâğıtlar kaplanmış gibi bir manzara vermişti. Bu şekilde çok sevimli bir evdi bu. İçinde de mesut bir çift yaşıyordu. Dışarıda bağlı olduğu loncanın bayrağı dalgalanıyor, ustalarla çıraklar hurra diye bağrışıyorlardı. Evet, bu da bir şeydi. Ama sonra bir gün geldi öldü. Bu da bir şey oldu.

Şimdi üçüncü kardeşleri, mimara gelelim: önce dülger çırağı olmuş, her yerde kasketle dolaşmış ustalarına hizmet eder görünmüş, ama akademiyi de bitirerek mimarlığa kadar yükselmiş, asaletlû, utufetlü unvanlarını kazanmış, birçok evlerle birlikte duvarcı ustası olan kardeşinin kurduğu caddede ona bir ev yapmıştı. Şimdi bu cadde de onun adıyla anılıyordu. Aynı caddedeki en güzel ev de onundu. Bu da bir şeydi, gerçekten bir şey olmuş, ustalık isminin başına ve sonuna sıralanacak birçok adlar kazanmıştı, çocukları kibar insanlardan sayıldığı gibi ölünce karısı da yüksek aileden bir dul olarak anıldı. Bu da bir şeydi tabii. Adı caddenin köşesinde daima yazılı duruyor, halkın ağzında cadde adı olarak yaşıyordu. Bu da ayrıca bir şeydi.

Nihayet dördüncü kardeş, dâhiye gelince: yeniliklerle, fevkalâdeliklerle birlikte yepyeni bir kat keşfetmek isteyen bu kardeş, keşfettiği kat yıkıldığı için birlikte aşağıya yuvarlanmış, kalıbı, dinlendirmişti. Ama kendisine bayraklı, çalgılı, muhteşem bir cenaze merasimi yaptılar, gazetelerle kaldırımları çiçeklerle süslediler. Mezarının başucunda üç nutuk söylendi. Bunlardan her biri daima öbüründen uzundu. Eğer bunları işitebilmiş olsaydı, çok, pek çok sevinirdi. Çünkü kendisinden bahse girmesine bakılırdı. Mezarının üstüne bir anıt yaptılar. Gerçi bu anıt da bir kattan ibaretti, ama gene de bir şeydi.

Artık o da öteki üç kardeş gibi ölmüştü. Ama hepsini tenkit eden sonuncu kardeş hâlâ yaşıyor. Onun yaşaması lâzımdı, çünkü son sözü o söyleyecekti. Son sözü söylemek de onun için çok önemliydi. İyi bir kafası olduğu söylenirdi. Ama nihayet saati gelince o da göçtü, cennetin kapısına vardı. Buraya daima ikişer ikişer girildiği için o da yanında başka bir ruhla geldi.

Bu ruh bent üstündeki evi yapan ihtiyar Margrit ana idi. O da cennete girmek istiyordu.

Büyük tenkitçi kendi kendine "belki de zıddı belirsin diye, bu acınacak ruhla aynı zamanda buraya gelmek zorunda bırakıldım, dedi, kadına dönerek de: söyleyin bakalım analık, kimsiniz, siz de içeriye mi girmek istiyorsunuz?" diye sordu.

İhtiyar kadın elinden geldiği kadar yere doğru eğildi, çünkü ona bu şekilde hitabeden ruhun bizzat aziz Petrus olduğunu sanmıştı. "Ben ailesi olmayan, fakir, sade bir kadınım. Bendin üstündeki evde otururdum. Adım ihtiyar Margrit'tir" dedi. Öteki:

"Dünyada iken ne yaptınız, neler meydana getirdiniz?" diye sorunca ihtiyar kadın:

"Maalesef dünyada iken, bana buranın kapısını açabilecek hiçbir şey yapmadım. Buraya kadar gelebilmem için bana müsaade verilmesi de doğrudan doğruya tanrının lütfu eseridir." Bunun üzerine tenkitçi bir şey söylemiş olmak için "dünyayı ne şekilde terk etmiştiniz?" diye sordu. Çünkü ayakta durarak beklemek zorunda olduğu için canı sıkılıyordu. Kadın evet diye cevap verdi, ama dünyayı ne şekilde terk ettiğimi bilmiyorum. Son yıllarda bitik, yoksul bir haldeydim. Dışarıda hüküm süren dona, soğuğa karşı koyacak, yataktan kalkabilecek halde değildim. O sene sert bir kış yaşanıyordu. Ama çok şükür tanrıya, hepsine dayandım. Son günlerde rüzgâr iyice kalmıştı. Bununla beraber tabiatıyla zatı devletlerinin de bildikleri gibi acı bir soğuk vardı. Gözle fark edilebildiğine göre, yerdeki buz sahilden denize doğru da ilerlemiş olduğu için şehirdeki halk buraya gelmiş, paten kaymak, dans etmek için toplanmışlardı. Galiba buna paten kayma diyorlar. Aklımda öyle kalmış. Her tarafta çalgı çalınıyordu. Birçok lokaller, dinlenme yerleri de açılmıştı. Bütün bu gürültü fakir kulübemin içinde bana kadar geliyordu. Ancak akşama doğru, ay çıktıktan sonra etrafa hafif bir ışık yayıldığı zaman yattığım yerin önüne açılan pencereden sahili görebildim. Tam gökle denizin birleştiği yerde birdenbire tuhaf, beyaz bir bulut belirdi. Yattığım yerden ona bakıyor, bilhassa içinde gittikçe büyüyen karanlık noktayı seyrediyordum. O anda bunun manasını anlamıştım. Böyle bir işaret nadir görülmekle beraber yaşlı, tecrübeli bir insan olduğum için, anladım ve ürperdim. Hayatımda daha önceleri iki defa aynı şeyin

yükseldiğini görmüş, med-cezirle birlikte müthiş bir fırtınanın başlayacağını, şimdi dışarıda içerek, oynayarak eğlenen zavallı halkı birdenbire şaşkınlığa uğratacağını anlamıştım. Genç, ihtiyar bütün şehir halkı dışarıdaydı. Benim şimdi gördüğüm tehlikeyi onlara kim haber verecekti? Kimse bunun farkında değildi ki. İçimi müthiş bir korku kapladı, ama bu korku bana çoktandır duymadığım bir hayat, canlılık da veriyordu. Yataktan kalkmaya muvaffak oldum. Pencereye kadar sürüklendim, ama daha ileriye gitmeye gücüm yetmedi. Ancak pencereyi açabildim. Dışarıda buz üstünde kayıp sıçrayanları görebiliyor, meydana dikilen küçük bayrağı fark edebiliyordum. Oğlan çocuklarının hurra diye bağrışlarını, genç kızların, delikanlıların şarkıları bana kadar geliyordu Hepsi neşe içindeydiler, ama beyaz bulut, ortasındaki kara yumru ile birlikte gittikçe yukarıya doğru yükseliyordu. O zaman, avazım çıktığı kadar bağırmaya başladım. Fakat kimse sesimi duymuyordu, çünkü çok uzaktaydım. Az sonra fırtına başlayınca buzlar parçalanacak, dışarıda bu insanların hepsi, tek can kurtulmadan, suyun dibine inecekti. Onlar benim sesimi işitemiyorlardı. Ben de dışarı çıkarak onların yanına gidecek halde değildim. Bir yolunu bulabilseydim, onları sahile getirebilseydim. O anda yüce tanrı bana yattığım yatağı ateşlemek, böylece bu kadar halkı feci bir şekilde ölüme terk etmek yerine kendi evimi yakmak fikrini ilham etti. Çok şükür ateş yakabildim. Çıkan kızıl alevleri görüyordum. Kendimi kapıdan dışarıya attım. Ama oracıkta yere uzanmışım. Çünkü daha fazla ayakta duracak halde değildim. Ben evden çıktığım sırada alevler de artmış, yukarıya doğru yükseliyor, pencerelerden dışarı çıkarak evin çatısını aşıyordu. Buz üstündekiler yangını hemen fark ettiler, hepsi de mümkün olduğu kadar hızla koşarak, bir zavallı kötürüm diye bildikleri beni kurtarmaya geldiler. Onlar benim yanmak tehlikesi içinde olduğumu sanıyorlardı. Başka bir tarafa koşan tek kişi de yoktu. Hepsinin geldiklerini duyuyor, aynı zamanda havadaki fırtınayı, top seslerini andıran gök gürültülerini de işitiyordum. Su yükselmeye başlamış, üstündeki buzları patlatıp kırmıştı. Bununla beraber halk, vücudumu aşarak üzerine kıvılcımlar uçuşan bende kadar gelebilmişti. Böylece hepsini kurtarmış, emniyet altına almış oluyordum. Yalnız o sırada hükmeden soğuğa, duyduğum korkuya dayanamamış olmalıyım ki şimdi buraya, cennetin kapısı önüne gelmiş bulunuyorum. Bu kapının benim gibi fakir bir yaratığa da açılması gerekir. Çünkü aşağıda bent üstündeki evimi kaybetmiş

bulunuyorum. Bununla beraber ben bu durumun cennete girebilmem için müsaade sağlaması da lâzım gelmez."

Bu sözlerden sonra cennetin kapısı açıldı, bir melek, ihtiyar kadını içeriye aldı. Dışarıda bulunduğu sırada yatağını dolduran saman saplarından birini kaybetmişti. Bu sap, bir vakitler yatakta üzerinde yattığı ve tehlikeye düşmüş kalabalığı kurtarmak için ateşlediği saptı. Şimdi gittikçe büyüyen, en güzel şekline giren som altın haline gelmişti.

Melek "bak bunu şu fakir kadın getirdi, dedi tenkitçiye. Fakat sen ne getirdin? Ama ben biliyorum, sen dünyada hiçbir iş başarmış değilsin. Bir tuğla bile yapmadın orada. Onun için tekrar dünyaya geri dönebilir, hiç olmazsa duvarda kullanılabilecek bir taş getirebilirdin. Gerçi bunu yapsan da bir kıymeti olmaz, ama gene de iyi niyetle yapılınca bu da bir şey sayılır. Fakat geri dönemeyeceğin gibi benim de buna hiçbir yardımım dokunmayacak."

Bunun üzerine bentteki evin sahibi olan fakir kadının ruhu, melekten kapı önündeki ruh için rica etti "Onun kardeşi, diyordu, benim fakir evimi kurabilmem için gerekli bütün tuğlaları, tuğla kırıklarını yapan, bana hediye eden adamdır. Benim gibi zavallı bir kadın için çok büyük bir şeydi bu. Acaba bütün o bana verdiği döküntü ve kırıklar bir duvar taşı olarak onun hesabına yazılmaz mı? Bu onun için gerçekten bir marifet eseri olurdu. Onun da buna ihtiyacı var. Burası marifetin vatanıdır da."

Melek adama: "Dünyada iken acizler acizi adını verdiğin, yaptığın işi de kalp hulûsiyle aşağının aşağısı saydığın bu kardeşin, sana kendisini cennete iletecek olan mangırı hediye ediyor, dedi. Artık geri çevrilmeyeceksin, sana dışarıda beklemek müsaadesi verilecek. Burada dünyadaki hayatını yüceltmenin yollan üstünde düşünmelisin. Ama başaracağın iyi işlerle hiç olmazsa bir şey meydana getirmeden bu kapıdan içeri giremeyeceksin."

Bunun üzerine büyük tenkitçi kendi kendine:

"Ben bunu daha güzel ifade edebilirdim," diye düşündü. Ama açıkça bir şey söylemedi. Bu da onun için bir şeydi.

İHTİYAR MEŞENİN SON DÜŞÜ

(Bir Noel masalı)

Açık denize bakan sahilin hemen yanı başındaki yüksek yamacın üstünde tam altmış beş yıl yaşamış gerçekten ihtiyar bir meşe vardı. Ama ağaç için bu uzun süre, insanlar için taşıdığı önemi taşımıyordu. Biz sabahları uyanır, geceleri uyur, sonra da düşler görürüz. Ama onun için iş böyle değil. Çünkü yılın üç mevsiminde uyanık kalır, ancak kışa doğru uykuya dalar. Kış mevsimi onun için uyku zamanı, uzun günlerin sonunda başlayan gecedir. Bu günlere de İlkbahar, yaz, sonbahar adları verilir.

Bazı sıcak yaz günlerinde, ömrü bir gün süren su sineklerinden biri ihtiyar meşenin etrafında dans eder, orada ömür sürer, mesut olurdu. Sonra bu küçük yaratık, bir an için taze, büyük meşe yaprakları üstünde sessiz, rahat dinlenirken ağaç ona: "Zavallı küçük yaratık, derdi, senin bütün ömrün yalnız bir an sürüyor. Ne kadar kısa, ne kadar acıklı!"

Su sineği o zaman "acıklı mı? diye sorardı. Bununla ne demek istiyorsun? Her şey o kadar aydınlık, pırıl, pırıl, o kadar sıcak, göz alıcı ki! Ben sevinç içindeyim."

"Ama yalnız bir günceğiz. Sonra sen yoksun, hepsi geçip gidiveriyor."

"Hepsi geçip gidiyor mu? diye sorardı su sineği. Geçip giden nedir? Sen de geçip gitmiyor musun?"

"Hayır ben senin yaşadığın günlerden binlercesini yaşıyorum. Benim bir günüm senin bütün mevsimlerini içine alıyor. O kadar uzun bir zaman ki bu, senin saymana bile imkân yoktur."

"Hayır. Öyleyse dediğini anlamıyorum. Sen benim yaşadığım günlerden binlercesini yaşıyorsun, ama ben de binlerce anlar içinde sevincimi, saadetimi buluyorum. Sen öldüğün zaman bu dünyanın bütün güzellikleri de beraber sona eriyor mu?"

"Hayır, diye cevap verdi ağaç. Hiç şüphesiz devam ediyor, hem benim düşünebileceğimden çok uzun zaman devam ediyor."

"Öyleyse ikimizin de hayatı aynı, yalnız yaptığımız hesaplar birbirinden farklı."

Sonra su sineği dans etmeye başlar, süzülerek havaya yükselir, ince nakışlı kanatlarına bakar, sevinir, üstündeki tüllere, ipeklere sevinir. Mis gibi kokan inci çiçekleri, yabani kıvırcık naneler bir yana, yonca tarlasından, yaban güllerinden, leylâklarla hanımelilerinden etrafa yayılan kokularla baharlanmış sıcak havaya sevinirdi. Bu kokular o kadar kuvvetli idi ki ömrü bir gün süren su sineği, bunlardan hafifçe sarhoş olduğunu sanırdı. Gün böylece uzar giderdi. Çok da güzeldi. Tatlı duygular, sevinçlerle güzeldi. Gün batarken de küçük sinekçiğin vücudunu havadan, mesutluktan gelen tatlı bir yorgunluk kaplardı. Artık kanatları vücudunu taşımak istemez, rüzgârla dalgalanan yumuşacık otların arasına yavaşça kayıverirdi. O zaman etrafını elinden gelebildiği şekilde başıyla selâmlar, neşe içinde uyur kalırdı. Bu onun ölümüydü.

"zavallı küçücük su sineği, derdi ağaç, her şeye rağmen çok kısa bir ömür bu."

Ve her gün aynı danslar, aynı konuşmalar, aynı cevaplar aynı şekilde dalıp gidivermeler tekrarlanır, su sineklerinin bütün nesillerinde aynı şeyler sürüp giderdi. Hepsi o derece mesuttu, sevinçliydiler. Meşe ağacı bahar sabahlarını, yaz öğlelerini, güz akşamlarını uyanık geçirir, sonra onun da uyku zamanı, gecesi gelir, kış yaklaşırdı.

Fırtınalar daha şimdiden ona "gecen hayrolsun, gecen hayrolsun" diye şakıyorlardı. Şuraya bir yaprak düşer, buraya bir yaprak düşer. Onları biz toplarız, onları biz toplarız, ağaç sen rahatına bak, sen uyurken biz sana şarkılar söyleriz, sallarız, sarsarız seni. Bu da kocamış dallarına iyi gelir senin, öyle değil mi? Sevinçlerinden çatırdar hepsi. Rahat uyu, rahat uyu. Bu senin üç yüz altmış beşinci gecen. Gerdekte bir süt çocuğusun henüz, rahat uyu artık. Kar bulutları, yumuşacık, sarıp sarmalayacak seni. Altına boydan boya çarşaflar serecekler. Tatlı tatlı rüyalar gör, zevk içinde, rahat içinde uyu."

Meşe bütün yapraklarından çıplanmış, kışı baştan başa dinlenerek, güzel düşler içinde salınarak geçirmek için öylece beklerdi Ama insanın düşlerinde olduğu gibi onun gördükleri de daima gerçekten yaşanmış şeyler olurdu.

Bir zaman o da küçüktü, bir palamut onun beşiği olmuştu. Şimdi insanların hesabınca dördüncü yüz yılının içindeydi. Ormanın en yüce, en güzel ağacıydı. Başı bütün ötekilerin üstüne yükselir, denizin en uzak yerlerinden görünür, gemiler için işaret vazifesi görürdü. Nice gözlerin ufukta kendisini aradığını düşünmezdi bile. Yüksek, yeşil dallarının arasında yabani güvercinler yuva yapar, kumrular onun adını tekrarlar dururdu. Güzün, yapraklan dövülmüş bakır rengini alınca, muhacir kuşların göçü başlar, bunlar yaprakları arasında dinlenir, sonra yine denize doğru uçup giderlerdi. Ama şimdi kıştı artık, ağaç yapraklarından çıplanmış, öylece duruyor, dallarının nasıl kıvrımlı, kavisler yaptığı iyiden iyiye belli oluyordu. Kargalar, alakargalar sürüler gelip dallarına konunca, ona başlayan kötü günlerden söz açar, konuşurlar, kışın yem bulmanın güçlüklerini anlatırlardı.

Meşenin gördüğü en güzel düş tam mübarek noel günlerine rastlamıştı. Şimdi bu düşün hikâyesini dinleyeceğiz:

Meşe, gayet seçik olarak bir bayram günü olduğunun farkındaydı. Sanki civardaki bütün kiliselerin çanları çalıyor, kendini tatlı, ılık, çok güzel bir pazar günündeymiş sanıyordu. Taze, yeşil yapraklı muazzam dallarını etrafa yaymıştı. Gün ışıkları arasında oynuyor, hava, otlardan, çalılardan yayılan kokularla dolmuş, renk renk kelebekler birbirleriyle kovalaşıyor, su sinekleri oynaşıyorlardı. Sanki her taraf sırf onlar oynayıp eğlensinler diye yaratılmıştı. Meşenin bir ömür boyunca etrafında gördüğü şeyler, şimdi muhteşem bir alay halinde tekrar önünden geçiyordu. O eski günlerden tanıdığı prensler, kadınlar atlarına binmişler, şapkalarında tüyler, ellerinde doğanlarla ormanın içinde dolaşıyorlar, av boruları ünlüyor, köpekler koşuşuyorlardı. Ayrıca silâhları pırıl pırıl, renk renk üniformalar giyinmiş düşman askerlerinin mızraklar, harbelerle oracıkta çadır kurduklarını, sonra bunları bozup kaldırdıklarını da görüyordu. Nöbetçilerin yaktığı ateşler kıpkızıl parıldıyor, ağacın etrafa uzanan geniş dalları altında şarkılar söyleniyor yahut askerler uyuyordu. Sonra da ay ışıklı gecelerde genç

çiftlerin burada buluştuklarını, adlarını, adlarının ilk harflerini, esmer yeşil kabuğu üstüne nasıl kazdıklarını görüyordu. Bir kere, bundan uzun yıllar önceydi. Yolculuğa çıkmış neşeli delikanlılar gitarlarını, harplarını onun dallarına asmışlardı. Aynı çalgılar şimdi de orada sallanıyor, aynı tatlı seslerle yankılanıyorlardı. Yabani güvercinler sanki bu sırada ağacın duygularını anlatmak istemiş gibi hu çekiyor, bir guguk da daha kaç yaz günü yaşayacağını söyleyerek adını haykırıyordu.

Sanki bir hayat akışı köklerinin en ince uçlarından en yüksek dallarına kadar her yerini kaplamıştı. Ağaç bu akışın kendisine, gelişmek için gereken o eski kuvveti verdiğini, yerin altında da hayat, sıcaklık bulunduğunu, kuvvetinin gittikçe arttığını, gittikçe daha büyüyerek daha yukarılara yükseldiğini duyuyordu. Gövdesi sanki göğe fışkırıyor, durup dinlenme bilmeden gelişip büyüyor, dalları, yaprakları sıklaşıyor, dolgunlaşıyor, etrafa genişleyip yayılıyor, bütün dalları, yaprakları havaya yükseliyordu. Bu gelişme ile birlikte sağlığı da artıyordu. İçini ifade edilmez bir saadet duygusuyla dolduran, onu durmadan daha yüce amaçlara, sıcak, pırıl pırıl güneşe kadar fışkırtan iç hasreti de kuvvetleniyordu.

Daha şimdiden bulutların üstüne kadar yükselmişti. Muhacir kuşların bir bulutu andıran sürüleri yahut ak kuğuların havaya çizdiği katarlar, dalları altından geçiyordu.

Sanki ağacın bütün yaprakları, kendilerine göre birer gözleri varmış gibi bütün bu olup bitenleri onunla birlikte görüyor, seyrediyordu. Yıldızlar artık gündüzün de görünmeye başlamışlardı. Hepsi o kadar iri, pırıl pırıldı ki, parlak, tatlı bir çift göz gibi her biri ayrı ayrı ışıldıyorlardı. Bunlar bir zaman tanıdığı o sevgili bakışları, o çocuk gözlerini ağaç altında buluşan âşık çiftlerin gözlerini hatırlatıyordu.

Sonsuz bir sevinç, saadet anı yaşıyordu şimdi. Ama bütün bu haz veren sevinçlere rağmen içinde gene bir hasret duygusu kabarmış, aşağıdaki bütün orman ağaçlarının, bütün o çalılıkların, otların çiçeklerin kendisiyle birlikte yükselmesini, bu parıltıları, sevinçleri onunla birlikte yaşamasını özlüyordu. Muazzam meşe ağacı bu düş sırasında önüne serilen bu ihtişama rağmen tam mesut değildi. Çünkü saadetini küçük, büyük herkesle paylaşamıyordu.

Bu duygu bütün dallarının, yapraklarının içinden bir insan kalbinin içinden geçer gibi geçiyor, varlığını kuvvetle, derinliğine sarsıyordu.

Ağacın tacı, bir şey kaybetmiş de arıyormuş gibi kımıldadı, bakışlarını geriye çevirince inci çiçeklerinin kokuları geliyor, arkasında hanımelilerinin, menekşelerin daha kuvvetli kokuları da ona kadar yükseliyordu. Bir ara kumrunun kendisine cevap verdiğini bile işitir gibi olmuştu.

Evet ormanın yeşil tepeleri bulutlar arasından bakıyor, ağaç, altındaki ağaçların da büyüdüklerini, kendisi gibi yükseldiklerini görüyordu. Çalılar, otlar da havaya doğru yükseliyorlardı. Bazıları yerden köklerini sökerek, daha büyük bir hızla ona doğru uçuşuyorlardı. Bunlar arasında kayınlar yanına en önce vardılar. İnce, narin gövdeleri, beyaz bir şimşek ışığı gibi kıvrıla kıvrıla atılıyor, dalları yeşil bir kadife yahut bayraklar gibi dalgalanıyordu. Bütün orman, esmer tüylü kamışlar bile kendisiyle birlikte gelişiyordu. Kuşlar onların peşinden şakıyor, havada uçan, dalgalanan, uzun yeşil bir ipek şeridini andıran ot sapları üstünde çekirgeler oturmuş, kanatlarını bacaklarına sürerek oynuyorlardı. Ağustos böcekleri ötüşüyor, arılar vızıldıyor, o sırada gagaları uzayan bütün kuşlar şakıyordu. Her şey cennette gibi güzel, neşeden, şarkıdan ibaretti.

Meşe: "Sudaki şu küçük, kırmızı çiçek de bana kadar yükselmeli, dedi. Şu mavi çan çiçeği, şu iri papatya da." Evet, meşe istisnasız hepsinin bu gelişmeye katılmasını istiyordu.

Etraftan "biz de sizin aranızdayız, biz de sizin aranızdayız!" diye şarkılar duyuldu.

"Ama geçen yaz açan küçük inci çiçekleri nerede? Geçen yıl burada inci çiçeklerinin bayramı vardı.

Ya o yabani elma ağacı, ne güzel, ne göz alıcıydı! Hele yıllardan, yıllardan beri sürüp giden o ihtişam, ormandaki? O ne oldu? Hepsi yaşasa, bugüne gelebilselerdi, ancak o zaman bize katılmış olacaklardı."

Etraftan daha yüksek bir sesle "aranızdayız, biz de sizinle beraberiz!'" diye şarkılar duyuldu. Sanki onlar daha evvel, önden uçarak gelmişlerdi.

İhtiyar meşe "hayır, diye coştu, inanılmayacak kadar güzel bir şey bu! Onların hepsi bende, büyük küçük hepsi, bir teki bile eksik değil. Böylesine bir saadet mümkün mü? Bu kadarı düşünülebilir mi?"

Yine etraftan bir ses yankılandı: "Tanrının cennetinde her şey mümkün, her şey düşünülebilir."

Ve büyümesine devam eden ağaç, köklerinin toprağın içinde çözülmeye başladığını hissediyordu.

"En güzeli bu, dedi ağaç, hiçbir bağım kalmadı artık. Artık en yüceye, en yücenin ışığına, parıltısına kadar yükselebilirim. Bütün sevdiklerim, küçüklü büyüklü, hepsi yanımda şimdi."

"Hepsi!" diye bir ses.

İşte meşe ağacının gördüğü düş bu idi. O mübarek Noel gecesi bu düşü görürken karada, denizde sert bir fırtına kopuyordu. Deniz ağır dalgalarını kıyılara doğru yuvarlıyor, ağaç çatırdıyor, dalları kırılıyor, kökleri yerden sökülüyordu. Tam bu düşü görürken de ağacın kökleri topraktan çözüldü, yere yuvarlandı. Böylece şimdi yaşadığı üç yüz altmış beş yıllık ömür de su sineğinininkinden farksız olmuştu.

Noel sabahı güneş tekrar ufuktan doğunca fırtına artık dinmişti. Bütün kilise çanları bayram günlerinin ihtişamı ile çalıyor, küçük emlâk sahiplerinin çatılarındakiler de içinde, bütün bacalardan mavimtırak bir duman bulutu, kelt bayramlarında kesilen kurbanların tanrılara şükran tütsüleri gibi, yükseliyordu. Deniz gittikçe sakinleşmiş, geceki sert fırtınayı açıkta sağ, esen atlatan büyük bir gemide Noel bayramları şerefine bütün bayraklar gönderlere çekilmişti.

Gemiciler, ağaç gitmiş dediler, ihtiyar meşe ağacı. Karada bize işaret vazifesi gören ağaç yok. Dün geceki fırtınada devrilmiş. Onun yerine neyi koyabiliriz? Hiçbir şey onun yerini tutamaz."

Böylece kıyıdaki kar örtüsü üstüne uzanmış olan ağaca, kısa ama iyi niyetle hazırlanmış bir cenaze nutku da söylenmiş oluyordu. Ayrıca gemiden

muhteşem bir koro, Noel neşesini, insan ruhlarının İsa'da kurtuluşa varışını, ölümsüz hayatı şakıyan bir şarkıyı ağacın üstüne yankılandırdı:

"Haykırın gökler, bütün yeryüzleri siz de!

Haykırın neşeyle!

Artık birbiriyle dost, günahkârla Tanrı.

Barış muştusu sevinç haberi,

Gelen bugün bize.

Sevinin, sevinsinler,

Çoban da, sürü de."

Bu eski şarkıydı söyledikleri. Gemidekilerin hepsi de, ettikleri dua, söyledikleri bu şarkı ile tıpkı ihtiyar meşenin en son, en güzel düşünde olduğu gibi, kendilerini, kendi hallerine göre yücelmiş, yücelere varmış hissediyorlardı.

BATAKLIKLAR KRALININ KIZI

Leylekler yavrularına birçok güzel masallar anlatırlar. Bunların hepsi sulak yerlerde, bataklıklarda geçer. Çoğu da yavruların anlayış güçlerine yaşlarına uygun hikâyelerdir. Leylek, yavrularının en küçüklerine, kaşın, kımıldan gibi sözler söylenince bunlar sevinçlerinden bayılırlar... Bu sözleri fevkalade bulurlar. Ama biraz daha yaşlıları, manaca daha zengin masallar dinlemek yahut aileleri hakkında bilgi edinmek isterler. Leylekler arasında bugüne kadar söylenen en eski, en uzun iki masal vardır ki bunlardan birini hepimiz biliriz. Bu da Musa peygambere ait olanıdır. Musa'nın anası tarafından Nil nehrine nasıl bırakıldığını, sonra kralın kızı tarafından bulunarak sarayda nasıl iyi bir terbiye gördüğünü, nasıl büyük bir adam olduğunu, bugün de mezarının nerede olduğu bilinmediğini anlatan hikâyedir.

İkincisi henüz yayılmamıştır. Bunun da sebebi belki de yalnız leyleklerin memleketi içinde geçmiş olmasıdır. Bu masal bin yıldan beri ana leyleklerden yavru leyleklere anlatılmış, her zaman, her anlatım onu biraz daha güzelleştirmiştir. Tabii bizde aynı masalın en güzel şeklini anlatacağız.

Bu masalı ilk söyleyen, hikâyede kendileri de rol almış bir leylek çiftidir. Bunlar yazı geçirmek için Jütland'da Skagen'den çok uzak olmayan blok evlerden biri üstünde yuva yapmışlardı. Civarda anlatılanlara göre, bugün de orada muazzam bir bataklık vardır. Yine aynı söylentilere bakılırsa buraları eskiden denizmiş, sonraları deniz dibi yükselince kara haline gelmiş. Bugün dört yanı sulak çayırlar, dibi yumuşak bataklıklarla çevrili, miller boyunca devam etmektedir. Üstünde yalnız böğürtlenle bir kaç bodur ağacına yetişir. Hemen hemen her zaman koyu bir sis altındadır. Yakın zamanlara kadar bu bölgede kurt da bulunurmuş. "Yaban batağı" adını gerçekten hak ettiğine bakılırsa buranın bin yıl önce ne kadar yolsuz, bataklık, göllerle ne kadar dolu olduğu anlaşılır. Eskiden burada ne varsa bugün de aynı şeyleri bir bir bulmak mümkündür. Kamışlar o zaman da aynı boydaydı, yaprakları bugünkü gibi uzundu, menekşe renginde tüylü çiçekleri vardı. Kayın ağaçlarının kabukları da şimdiki gibi akçıl, yaprakları gevşecik, bembeyaz, aşağıya doğru sarkardı. Burada bulunan canlı yaratıklara gelince, sinekler o zaman da bugünkü gibi biçilmiş, çiçekli elbiseler giyer, leyleklerin üniforması da siyah beyazla kırmızı çoraptı.

Buna karşılık o zamanki insanların elbise biçimleri bugünkünden başkaydı. Ama hür yahut köle olsun o zaman bu bataklığa gelmeye cesaret eden avcıların başına ne gelirse bugün de aynı şey gelir. Eskiden buraya gelenler batağa düşerler, anlatıldığına göre, dipteki geniş ülkelere hükmeden bataklıklar kralına kadar inerlerdi. Buna sulak yerler kralı adı da verilebilirse de bataklıklar kralı adı bize en uygun gibi görünüyor.. Leylekler de krala bu adı vermişlerdir. Onun hükümran olduğu devlet hakkında pek az şey bilinirdi, belki en iyisi de budur.

Limf fiyorduna bitişik, bataklığın hemen yanında, yukarıda söylediğimiz üç katlı, mahzenli blok ev vardı. Leylek evin çatısı üstüne yuva yapmış, ana leylek de yumurtaları üstünde oturuyordu. Yumurtalardan mutlaka yavru çıkacağından emindi.

Bir akşam baba leylek gecikmiş, dışarıda her zamankinden fazla kalmıştı. Yuvasına döndüğü zaman çok sinirli, heyecanlı görünüyordu. Ana leyleğe:

"Sana çok korkunç bir şey anlatacağım" dedi.

"Aman anlatma öyle şey, diye cevap verdi ana leylek, kuluçkaya yattığımı unutma. Korkarsam, yumurtalara zarar gelir."

"Ama anlatacaklarımı senin öğrenmen lâzım. Mısır'daki ev sahiplerimizin kızı geldi. Bu uzun yolculuğa cesaret etmiş. Geldi ve hemen döndü."

"O mu? Peri cinsinden olan kız mı geldi? Aman anlat bekletme beni. Biliyorsun fazla beklemek kuluçka yatanlara çok zarar verir Çabuk söyle ne olmuş?"

"Analık, diye cevap verdi baba leylek, senin de o zaman bana anlattığın gibi, doktorun söylediklerine sahiden inanmış o. Buralarda yetişen bataklık çiçeklerinin hasta babasına iyi geleceğini sandığı için tüy elbisesiyle buraya kadar uçup gelmiş. Yanında her yıl mutlaka buralarda yıkanarak gençleşmek için kuzey bölgelerine gelen öteki tüy elbiseli prenses de vardı. Ama geldiler ve hemen döndüler."

Ana leylek, "ne kadar yavaş anlatıyorsun, diye homurdandı. Nerdeyse yumurtalarım soğuyacak bu kadar işkenceye dayanamam ben, söyle çabuk,

sonra ne oldu?"

"Ben de buna dikkat ediyorum ya canım, dedi baba leylek ve devam etti: akşama doğru sazlıktaydım, batağın beni taşıyabildiği yerlerde dolaşırken birdenbire üç kuğu karşıma çıkıverdiler. Kanat vuruşu gibi bir ses bana, dikkat et, dedi, bunlar sahici kuğu değil, yalnız kuğu derisi giymişler. Sen de bunu benim gibi fark edersin değil mi analık? Bunların sahicileri nasıldır, sen de bilirsin bunu."

Elbette, diye cevap verdi ana leylek, ama söyle nihayet, prenses ne oldu? Sabırsızlıktan çatlayacağım. Hâlâ bana kuğu derisinden bahsediyorsun.

"Bildiğin gibi orada, batağın tam ortasında, göle benzer bir yer vardır, diye baba leylek devam etti. Biraz doğrulursan buradan da görebilirsin. İşte orada, bataklığın kıyısındaki kamışlığa doğru, bir kızıl ağaç gövdesi yere uzanmıştır. Üç kuğu onun üstüne oturdular, kanat çırpıp etraflarına bakındılar. Aralarından bir tanesi kuğu derisini üstünden atınca bizim Mısır'da tünediğimiz evin prensesi olduğunu anladım. Orada çırılçıplak oturuyordu. Siyah uzun saçlarından başka bir şey yoktu üstünde. Öteki kuğulara, dipte gördüğünü söylediği çiçeği koparmak için suya daldığı zaman kuğu elbisesine dikkat etmelerini rica ediyordu. Ben de söylediklerini aynen işitiyordum. Onlar başlarıyla dikkat edeceklerini bildirerek ayağa kalktılar ve prensesin bıraktığı elbiseyi havaya doğru kaldırdılar. Kendi kendime, bakın hele diyordum, acaba elbiseyi ne yapmak istiyorlar? Belki prenses de onlara aynı şeyi soruyordu. Aleyhine işlenen bu korkunç suikastı o da kendi gözleriyle görmüştü. İki kuğu elbiseyi almışlar, birlikte havalanmışlardı. "Dal suya, diye bağırıyorlardı ona, bir daha asla kuğu elbisesiyle uçamayacak, Mısır'ı asla bir daha göremeyeceksin! Burada bu yaban bataklığında kal bakalım." Bunu söyleyerek kuğu elbisesini parçaladılar, tüylerini o şekilde ditip yoldular ki, kar yağıyormuş gibi dört yana saçıldı tüyler. Sonra da iki hain prenses uzaklaşıp gittiler."

Ana leylek, "korkunç şey diye söylendi. Anlattıklarına dayanacak halde değilim Ama söyle gene de, ne oldu sonra?"

"Prenses ağlayıp sızlamaya başladı. Gözlerinden dökülen yaşlar kızıl ağacın gövdesi üstüne dökülüyordu. Bu sırada gövde de kımıldamaya başlamasın mı? Çünkü doğrudan doğruya bataklıklar kralının kendisiydi o, batakta

oturup yaşıyordu. Ağacın yavaş yavaş nasıl dönmeye başladığını görüyordum. Az sonra ortada gövde diye bir şey kalmamıştı. Uzun, çamurlu dalların göğe doğru uzandığını seyrediyordum. Zavallı yavrucak bunu görünce korku ile yerinden sıçradı ama altındaki batak oynuyordu. Burası öyle bir yer ki beni bile kaldıramaz, nerde kaldı ki onu... Hemen dibe doğru batmaya başladı. Ağacın gövdesi de birlikte iniyor, kızı aşağıya doğru o çekiyordu. Bataklığın yüzünde iri, gaz kabarcıkları belirdi. Sonra hiçbir şey görünmez oldu. Böylece yaban batağına gömülüp kaldı prenses. Bir daha elinde çiçekle Mısır'a asla dönemeyecek. Sen görsen bu hali dayanamazdın, analık."

"Böyle şeyleri bana bu zamanda anlatmamalıydın, diye cevap verdi ana leylek, yumurtalara zarar verebilir. Prenses bir yolunu bulup kendini kurtaracaktır, kolaylıkla bir yardımcı bulur o kendine. Ama sen yahut ben olaydık onun yerine de göreydin, her şey bitmişti şimdi."

Baba leylek "ama ben her gün vaziyeti kollayacağım bundan sonra" dedi, dediği gibi de yaptı.

Böylece uzun bir zaman geçti.

Bir sabah bataklığın derinliklerinden yeşil bir bitki sapının yukarıya doğru fışkırmakta olduğunu gördü. Bitki suyun yüzüne varınca yapraklarından biri dışarıya doğru büyüdü. Ama bu yaprak durmadan genişliyordu. Hemen yanı başında da bir tomurcuk gelişmeye başlamıştı. Bir sabah baba leylek bu tomurcuğun üstünden uçarken sıcak güneş ışıklarının tesiriyle çiçeğin açılmış olduğunu gördü. Tam göbeğinde de küçük sevimli bir çocuk, henüz banyodan çıkmış kadar güzel bir kız çocuğu yatıyordu. Kız Mısırlı prensese o kadar benziyordu ki, önce oymuş da küçülmüş sandı. Ama biraz daha düşününce onun bataklıklar kralıyla prensesin çocukları olması ihtimalinin daha kuvvetli olduğu neticesine vardı. Bir su zambağının içinde yatmasının sebebi de buydu.

Leylek kendi kendine "o böyle yatıp kalamaz tabii, diye düşündü, onu burada bırakamam. Fakat bizim yuvada da az kalabalık değiliz hani. Yalnız bir şey aklıma geliyor. Şu bizim korsan karısının çocuğu yoktur, her zaman çocuk ister durur. Zaten her yerde küçük çocukları benim getirdiğim söylenmiyor mu? Bari bir kere olsun bu konuda ciddi hareket ettiğimi

göstereyim. Şu çocuğu buradan uçurup götüreyim, korsan karısının evine bırakayım. Ne kadar sevinirler kim bilir."

Ve dediği gibi küçük kızı alıp blok evlere doğru, uçtu. Oraya varınca pencereyi kaplayan deriyi gagasıyla deldikten sonra çocuğu korsan karısının göğsüne bıraktı. Hemen ana leyleğe uçarak bütün olup bitenleri anlattı. Anlattıklarını yavrular da birlikte dinliyorlardı. Artık onlar da söylenenleri anlayabilecek kadar büyümüşlerdi.

Baba leylek "görüyorsun, prenses ölmüş değil doğurmuş da çocuğunu yukarıya bile yollamış. Onun da işi yolunda şimdi"

"Ben sana daha bunu baştan söylemiştim, diye cevap verdi ana leylek, ama şimdi biraz da kendi çocuklarını düşün bakalım. Çok geçmeden yola çıkmak zorunda kalacağız. Kanatlarımın altı daha şimdiden kaşınmaya başladı. Guguk ile bülbül yola çıktılar bile. Konuşurlarken işittim, bıldırcınlar elverişli bir rüzgârın başlamak üzere olduğunu söylüyorlar. Ben bizim yavruları tanırım, bu yolculuğa gayet iyi dayanabilecek hale geldi onlar."

Korsan karısı sabahleyin uyanıp göğsünde küçük, sevimli yavruyu görünce çok sevindi. Onu öpüyor, okşuyordu. Ama çocuk cıyak cıyak bağırıyor, elleriyle ayaklarıyla durmadan çırpınıyordu. Keyfinin yerinde olduğunu gösterecek ortada hiçbir şey yoktu. Nihayet ağlamaktan bitkin bir hale gelince uyuyup kaldı. Yataktaki hali çok güzeldi.

Korsan karısı o kadar sevinmiş, öylesine keyifli idi ki, kocasının da bütün adamlarıyla birlikte, bu çocuk gibi ansızın çıkıp gelivereceğine inanmıştı. Onun için kendi de evdekiler de hazırlıklarla uğraşıyorlardı, etraflarına bakacak halleri yoktu. Evdeki kızlarla birlikte kendi eliyle dokuduğu, üstüne büyük tanrıları Odin, Thor ve Freia'nın resimleri işlenmiş, uzun, renk renk örtüleri duvarlara asmışlar, etrafı onlarla süslemişlerdi. Köleler kalkanları da, bunları da aynı maksatla duvarlara asıyorlar, sıraların üstüne şilteler seriliyor, divanhanenin ortasındaki ocağa hemen ateşlenebilecek şekilde kuru odunlar yığılıyordu. Korsan karısı bütün bu işlere kendisi de katıldığı için akşam olunca yorgun düşmüş, gece de iyi uyumuştu.

Sabaha karşı uyandığı zaman müthiş korktu, dünkü küçük çocuk hiçbir iz bırakmadan ortadan kaybolmuştu. Hemen yataktan fırladı, bir yonga parçasını yakarak etrafı gözden geçirdi. Bir de ne görsün, yatağının ayak ucunda, küçük çocuğun yerine çirkin bir kurbağa yatmıyor mu? Hayvanı görünce müthiş bir iğrenme duydu. Hemen eline kalın bir sopa geçirdi, kurbağayı oracıkta öldürmek istiyordu. Ama hayvan ona öyle tuhaf, mahzun bir bakışla baktı ki, sopayı vuramadı. Bir kere daha gözleriyle bütün etrafı araştırdı. Kurbağa sanki ona yalvarıyormuş gibi ürkek ürkek bağırıyordu. Aklı fikri birbirine karıştı, yataktan pencere deliğine doğru koştu, pencereyi açtı. O sırada güneş ufuktan yükselmiş, yatakta yatan kurbağayı da ışıklarıyla aydınlatıyordu. Birdenbire bu çirkin yaratığın geniş ağzı büzülür gibi oldu, küçüldü, kırmızı bir renk aldı. Bacakları güzelleşti, sevimli şekillere girmeye başladı. Nihayet o çirkin kurbağanın yerinde, kendi küçük, sevimli çocuğunun yattığını gördü.

"Bu da nesi, diye söylendi kendi kendine, kötü bir düş mü gördüm acaba? Şu önümde yatıp duran, canım gibi sevdiğim çocuk, o peri çocuğu değil mi?" Bunu söyleyerek kızı öpmeye başladı, bağrına basıp okşadı. Ama çocuk bir yabani kedi yavrusu gibi göğsünü tırmalayıp ısırıyordu.

Kocası korsana gelince: o da artık yola çıkmış olmasına rağmen ne o gün, ne de ertesi gün eve dönebildi. Rüzgâr aksi yönden esiyor, leyleklerin güneye doğru uçup gitmelerini kolaylaştırıyordu. Zaten her zaman öyledir. Çoğu birine düşmanlık eden, bir başkasına dostluk eder.

Böylece birkaç gün, birkaç gece geçtikten sonra artık korsan karısı küçük çocuğun durumu hakkında aydın bir fikir sahibi olmuştu. Korkunç bir büyü yapılmıştı bu çocuğa, gündüz olunca ışık perileri kadar güzelleşiyordu. Ama kötü, vahşi bir yaratılışı olduğu da muhakkaktı. Buna karşılık gece olunca çirkin bir kurbağa kılığına giriyor, şikâyetli, mahzun bakışlarla karşısında susuyordu. Burada gerek iç, gerek görünüş bakımından birbirinden tam ayrı iki yaratılış bahis konusu idi; birinin yerini de durmadan öteki alıyordu. Leyleğin getirdiği küçük kızın gündüzleri anasının dış görünüşünü alınca babasının ruhunu göstermesi, geceleri babasıyla olan kan birliğini vücudunun şekliyle belli ettiği halde anasının ruh, kalp güzelliğini açığa vurması bundandı. Büyü gibi bir sanatın büyük kuvvetine karşı kim ne yapabilir? Korsan karısı bunu düşünerek üzülüyor,

ama her şeye rağmen kalbini bu sevimli küçük yaratığa karşı duyduğu sevgiden kurtaramıyordu. Kocası döndüğü zaman ona bu çocuktan bahsetmenin doğru olmayacağını düşündü. Çünkü o zaman kocası, memleketteki âdet gereğince, onu isteyen alıp götürsün diye kır yoluna bırakacaktı. İyi kalpli korsan karısı buna bir türlü razı olamıyordu. Çocuğu kocasına yalnız gündüzleri göstermesi lâzımdı.

Bir sabah leylekler, havada yaptıkları büyük manevralardan ve yüzlerce çift halinde evin damında geceleyip dinlendikten sonra yola çıkmaya hazırlanıyor, havada kavisler çiziyorlardı. Artık güneye doğru uçuşlarına bağlayacaklardı.

"Bütün erkekler hazır, diye bağrıştılar... Dişilerle yavrular da keza...

Yavrular da buna karşılık: "Hafifçecik hissediyoruz kendimizi, diye cevap veriyorlardı. Sanki karnımız canlı kurbağalarla dolu, bacaklarımız öylesine karıncalanıp kaşınıyor ki... Yabancı ülkelere yolculuğa çıkabilmek ne güzel şey!"

Analarla babalar yavrularına "kafileden ayrılmayın sakın, diye bağırıyorlardı. Tutun gagalarınızı biraz, durmadan takırdayıp durmayın. Göğsünüze zarar verir sonra."

Ve uçup gittiler.

Tam o saatte boru sesleri de kırların üstünde yankılanmaya başlamış, korsan, bütün tayfalarıyla birlikte, limana ayak basmıştı. Goloi kıyılarından topladıkları zengin ganimetlerle memlekete dönüyorlardı. Hâlbuki halk, şimdi Britanya'da olduğu gibi oralarda da korku içinde:

"Yabani Normanlardan kurtar bizi ey tanrı!" diye ilâhiler söylüyordu.

Yaban batağındaki korsan kalesinde nasıl bir hayat, bir neşe başlamıştı. Baharlı bal şarabıyla dolu güğümler divanhaneye taşınıyor, ateşler yakılıyor, atlar boğazlanıyordu. Bütün odalar kızarmış et kokularıyla dolmuştu. Kurban merasimini yeden papaz, sıcak at kanı serperek esirleri takdis ediyor, ocakta ateş çatırdıyor, çıkan dumanlar tavanların altından gidiyordu. Gerçi merteklerden yere isli yağ damlaları dökülüyordu, ama

herkes buna alışıktı. Misafirler davet edilmiş, büyük ikramlarla ağırlanmakta, riya, hilekârlık unutulmuş, herkes doldurup doldurup içmekteydi. Misafirler keyiflendiklerini belirtmek isteyince sıyrılmış kemikleri birbirlerinin yüzüne fırlatıyorlardı. Aralarında kendine mahsus bir durumu olan, yarı oyuncu yarı muharip gibi seferlere katılarak şahit olduğu olayları anlatan bir ozan, oradakilere şarkılar söylüyor, harpte gösterdikleri kahramanlıkları övüyordu. Her kıtanın sonunda bir nakarat tekrarlanıyordu: "İnsan gücünden kesilir, göçüp gider nesiller. Hepsinin yerine ölüm gelir, yalnız nam kalır ölmeden." Bu sırada armaların üstüne vuruyor, bıçakları takırdatıyor yahut masalara kemiklerle vurarak müthiş bir gürültü yapıyorlardı.

Korsan karısı açık divanhanede bir peyke üstüne oturmuştu. Arkasında ipekli bir elbise vardı. Altın bilezikler, kehribar gerdanlıklar takınmıştı. En güzel çağını yaşıyordu. Ozan şarkılarında onu da anıyor, zengin kocasının getirdiği altın hazinesinden bahsediyordu. Kocası yalnız gündüzün aydınlıkta, bütün güzelliği içinde gördüğü sevimli çocuğuna çok sevinmiş, onu görünce kendinden geçmişti. Çocukta beliren vahşi haller hoşuna gidiyordu. Fikrine göre bu kız bir gün devlerden bile yılmayan kalkanlı bakirelerden biri olabilirdi. Usta bir el, keskin kılıcıyla şaka yapmak için onun kaşlarını kesip koparmak isteyince gözünü bile kırpmayacaktı.

Bal şarabıyla dolu güğümler boşalmış, yerine yenileri getirilmişti. Eski zamanlarda içki sofralarından hemen öyle kalkılmazdı. Dayanıklı insanlardı o zamanın adamları. Sık sık şu atasözü kullanılırdı: "sığır çayırdan ahıra döneceği zamanı bilir de akılsız midesinin ölçüsünü bilmez." Evet, bilmesine bilirlerdi bunu ama bilmek başka şey, yapmak başka. Dost dostun evinde fazla oturursa herkesi kendinden bıktıracağını da bilirdi. Fakat buna rağmen buradakiler oturup kalkmışlardı. Çünkü etle bal şarabı lezzetli şeylerdi. Saatler neşe içinde geçip gidiyordu. Geceleyin köleler sıcak kül içinde uyuyor, parmaklarını yağlı ise batırıp yağlanıyorlardı. Acayip bir zamandı o zamanlar.

Korsan o yıl güz fırtınalarının başlamasına aldırmayarak bir sefer daha tertipledi Adamlarıyla birlikte "sadece suyun öte kıyısı" diye andığı Britanya sahillerine gitti. Karısı küçük kızla birlikte evde kalmıştı. Çok geçmeden, o derin derin içini çekip tatlı tatlı yüzüne bakan çirkin

kurbağayı, önüne kim gelirse ısırıp tırmalayan güzel çocuktan daha fazla sevmeye başladığı muhakkaktı.

Sert esintilerle gelerek kuru yaprakları önüne katan ıslak güz sisleri ormanları, kırları kaplamıştı. O bölgede tüysüz kuş adı verilen kar, büyük sürüler halinde sökün etmeye başlamış, kış yaklaşmıştı. Serçeler leylek yuvalarını ellerine geçirmişler, göçüp giden bir saltanatla kendi hallerine göre alay ediyorlardı. Bilhassa bu yuvada oturan, o çok yavrulu leylek çifti şimdi nerelerdeydi?

***

Leylekler şimdi bizdeki en güzel yaz günlerinde olduğu gibi sıcak bir güneş açan memlekette, Mısır'da idiler. Her tarafta demirhindiler, akasyalar çiçekleniyor, Muhammed'in hilâli, tapınakların kubbeleri üstünde parıldıyordu. Bazı leylek çiftleri narin kulelerin üstüne konmuş, uzun yolculuklarının yorgunluğunu çıkarıyorlardı. Büyük kafileler halinde gelmişler, unutulmuş şehirlerin, harap mabetlerin muazzam sütunlarına, yıkık kubbelerine yuva yuva üstüne kurmuşlardı. Hurma ağaçları geniş taçlarını ta yukarılara kadar yükseltiyor, sanki güneşe karşı şemsiye açıyorlardı. Akçıl ve kül rengi ehramlar, çölün parlak ufkunda koyu gölgeden yırtmaçlar gibi çiziliyordu. Bu çöl deve kuşlarının bacaklarını anlayışla kullandığı, iri gözlü, zeki bakışlı aslanların yarısına kadar kuma gömülü mermer sfenksi seyrettiği yerdi. Nil'in suları çekilmiş, bütün nehir yatağı bu bölgedeki leylekgiller için çok sevimli bir manzara almıştı. Yavru leylekler gözlerinin kamaştığını sanıyor, her şey onlara o kadar eşsiz görünüyordu.

Ana leylek: "Burası böyle bir yerdir işte, dedi. Bizim memlekette her zaman böyledir." Bu sözleri duyan yavruların mideleri gıdıklanmaya başlamıştı.

Yavrular: "Daha çok yerler göreceğiz değil mi? diye sordular. İçerilere doğru, uzaklara, çok uzaklara gideceğiz değil mi? Ana leylek:

"Görecek bir şey yok oralarda, diye cevap verdi. Bu bolluk bölgenin hemen bitişiğinde, çok sık, içine girilmez bir orman vardır. Ağaçlar orada iç içe girmiş, sarmaşık cinsinden dikenli bitkilerle öylesine birbirlerine sarmaşmışlardır ki ancak fil, kocaman ayaklarıyla kendine burada bir yol

açabilir. Oradaki yılanlar bizim için çok iri, kertenkeleler de fazla hızlı, hareketlidirler. Çölün içerisine doğru giderseniz gözlerinize kum kaçar. Bu gene en iyisidir. Ama daha kötüsü de olabilir, karnınıza kadar kuma batabilirsiniz. Hayır, burası kurbağa, çekirge dolu. Hepimiz burada kalacağız; ben de, siz de."

Orada kaldılar da.

Aralarında yaşlı olanları, narin minarelerin üstündeki yuvalarında oturup dinleniyorlardı. Buna rağmen onların da yapacak çok işleri vardı. Tüylerini düzeltiyor, gagalarıyla kırmızı çoraplarını çekiyorlardı. Arkasından boyunlarını havaya doğru kaldırarak ince, muntazam tüylü, yüksek alınlı başlarını ciddiyetle yukarı yükselterek selâm veriyorlardı. Bu sırada elâ gözleri pırıl pırıl yanardı. Kız leyleklere gelince, bunlar içi özle dolu kamışlar arasında salına salına yürür, öteki delikanlı leyleklere kaçamak bakışlarla bakar, aralarında dostluklar kurar ve her üç adımda bir kurbağa yutarak yahut küçük bir yılanı oraya buraya savurarak yürürlerdi. Düşüncelerine göre bu haller onlara çok yaraşırdı. Avlarının da onlara çok lezzetli geldiğinden şüphe edilemez. Genç delikanlılar ise türlü şekillerde birbirlerine sataşır, kanat kanata gelir, gagalarıyla dövüşür, hatta birbirlerini yaralar, kanatırlardı. Arkasından, genç kızlarla delikanlılar, biri öteki ile öteki bir başkasıyla nişanlanırdı. Bu da onların birbirlerine açıkça söyleyemedikleri hayat amacı idi. Böylece yuvalar kurulur, arkasından tekrar kavga başlardı. Çünkü sıcak memleketlerde yaşayanların hepsi mizaççа ateşli olur. Ama bu kavgalar da neşeli geçer, bilhassa yaşlı leylekleri çok eğlendirirdi. Çünkü malûm ya, çocukların yaptığı her şey ana, babalarına hoş görünür.

Orada bütün günler güneşliydi. Her gün için bol, çeşitli yiyecek bulunuyordu Onun için leylekler zevkten, neşeden başka bir şey düşünmüyorlardı. Ama Mısırlı ev sahiplerinin sarayında durum böyle değildi. Buraya neşe bir daha dönmemişti.

Zengin, kudretli prens, her tarafı tutulmuş bir halde, duvarları renklerle süslü büyük salonundaki yatağında, bir mumya gibi uzanmış yatıyordu. Akrabaları, hizmetçileri etrafını çevrelemişlerdi. Ölmüş değildi. Ama ona kolay kolay yaşıyor da denemezdi. Hayatta en büyük ihtirasla sevdiği bir varlığın ona kuzey memleketlerinden derip getireceği şifalı, kurtarıcı

bataklık çiçeği hâlâ gelmemişti. Kuğu kıyafetine girip ülkeler, denizler aşarak kuzey memleketlerine uçan genç güzel kızı artık bir daha dönmeyecekti de. Çünkü saraya dönen iki kız kuğu, onun oralarda kaybolup öldüğünü söylemişlerdi. Kendi kendilerine uzun bir masal uydurmuş, şunları anlatıyorlardı: "Üçümüz bir arada havalanmış, yükseklerde süzülüp giderken bizi bir avcı gördü, bir ok attı. Bu ok genç arkadaşımıza rastlayınca, arkadaşımız bir veda şarkısı söyleyerek, ölüm halindeki bir kuğu gibi yavaş yavaş aşağıya, ormandaki gölün ortasına indi Biz de onu aldık sahile götürdük, etrafa serin kokular serpen salkımlı bir kayın ağacının altına, gömdük. Buna rağmen onun öcünü almadan da bırakmadık onu. Avcının saz kulübesinin damında yuva yapan bir kırlangıcın kanadı altına ateş bağladık. Böylece kulübe ateş alarak alevler içinde kaldı. Avcı da kulübeyle birlikte kül oldu. Alevlerin aydınlığı gölü aşarak ta o salkımlı kayın ağacına da kadar geliyordu. Şimdi arkadaşımız orada yatıyor, tekrar toprakla toprak oldu. Bir daha asla Mısır'a dönemeyecek."

Bunları anlatırken ikisi de ağlıyordu. Bu hikâyeyi dinleyen baba leylek ise gagalarını takırdatıyor, çıkan ses etrafta yankılanıyordu.

"Uydurma bütün anlattıkları, yalan hepsi diyordu. Gagamla göğüslerini delmek geliyor içimden, sahiden istiyorum bunu."

Ana leylek "bu arada gaganı kırmak istiyorsun tabii, diye cevap verdi. Kendini böyle şeylerden uzak tutsan iyi olurdu. Önce kendini, sonra aileni düşüneceksin. Üst tarafı seni ilgilendirmez."

"Ama ben yarın bütün bilginlerle bilgeler hastanın durumunu incelemek için toplandıkları zaman yine açık kubbenin bir tarafına oturacağım. O zaman belki de gerçeğe daha çok yaklaşmış olacaklar."

Ertesi gün bilginlerle bilgeler dediği gibi toplandılar. Çok, pek çok konuştular. Heybetle, muhabbetle, uzun uzun konuştular. Ama leylek, konuşulanlardan hiçbir mana çıkaramıyordu. Ne hasta hakkında, ne de onun yaban batağındaki kızına dair hiçbir şey çıkmadı konuşulanlardan. Ama biz bütün bunları dikkate almadan gene de söylenenlere kulak misafiri olabiliriz. İnsanlar hayatta nelere kulak misafiri olmak zorundadırlar!

Ama şimdi, daha önce olup bitenleri bir kere duyup öğrenmek hepsinden önemli. Hikâyeyi o zaman daha iyi anlamamız mümkün olacak. Hiç olmazsa baba leylek kadar anlamamız mümkün olacaktır. Konuşanlardan biri şöyle diyordu:

"Hayatı doğuran, devamını sağlayan aşktır. En yüce aşk da en yüce hayatı doğurur. Onun hayatını da ancak aşk kurtarabilir." Bilginler bu sözleri fevkalâde yerinde ve akıllıca buldular.

Baba leylek "bu güzel bir düşünce" diye atıldı.

Ana leylek ise: "Ben bunu anlamıyorum, diye cevap verdi. Ama suç bende değil, söylenen düşüncede, bu da, beni hiç ilgilendirmez, çünkü benim düşünecek başka çok şeyim var."

Bunun üzerine bilginler aşkın ne olduğu üzerine bir tartışma açtılar. Nişanlı gençlerin birbirlerine duydukları aşkla ana babanın çocuklarına ve çocukların ana babalarına duydukları aşk arasında yahut bunlarla çiçeklerin kâselerini gün ışığına döndüren ve hasret duygusu uyandıran aşk arasında fark olması gerektiğini söylüyorlardı. Bütün bu konular o kadar etraflı, o kadar bilgince inceleniyordu ki, baba leyleğin bunları değil tekrarlaması, uzun uzadıya takip edebilmesi bile mümkün olmuyordu. Zihni derin düşüncelere daldı, ertesi gün de gözleri yarı kapalı, akşama kadar tek ayak üstünde öyle durdu. Edindiği bilgilere tahammül edebilmek ona çok zor gelmişti.

Baba leylek buna rağmen bir noktayı kavramıştı, bunu da gerek aşağı tabakadan şehir halkının, gerekse en yüksek tabakadan kibar takımının kendisine açıkça söyledikleri sözlerden anlıyordu. O da, prensin hasta yatması ve bir türlü iyileşememesinin memleket için olsun, binlerce leylek için olsun büyük bir felâket olduğu noktasıydı. Onun tekrar iyileşmesi herkes için bir saadet, rahmet olacaktı. "Ama ona sağlığı geri verecek olan çiçek nerede yetişiyordu?" Herkes bunu sormuştu. Bilgince yazılmış kitaplardan, pırıl pırıl yanan yıldızlardan, havalardan, rüzgârlardan ve akla gelebilecek bütün dolambaçlı yollardan bunu sormuşlardı. Sonunda bilginlerle bilgeler, az önce söylediğimiz gibi "hayatı doğuran, devamını sağlayan aşktır. Baba leyleğin hayatını sağlayacak da aşktır." demişler ve bu sözlerle kendi anlayabildiklerini de aşan bir düşünceyi dile getirmişlerdi.

Bu formülü “hayatı doğuran, devamını sağlayan aşktır.” şeklinde tekrarlayıp kâğıda geçirdiler. Ama formülün, nasıl gerçekleşmesi gerekeceği meselesinde de ısrarla duruyorlardı. Sonunda bu konudaki yardımın ancak babasını kalbiyle, canıyla seven prensesten gelebileceği noktasında birleştiler. Nihayet gidilecek yolu bulmuş oluyorlardı ve bu kararın üstünde hepsi mutabık kaldılar. Prenses yeni ayın çıktığı gece ve ay battıktan sonra çölün kenarındaki mermer sfenks'e gidecek, heykelin ayak kaidesindeki kapının önünde bulunan kumu temizleyecek, debdebe ve ihtişam içinde yaşamış krallardan birinin mumyalanmış olarak yattığı büyük piramitlerden birinin ortasına çıkan uzun yolu yürüyerek geçecekti. Buraya gelince başını ölüye dayayacak ve ona orada babasının hayatını nasıl kurtaracağı gaipten haber verilecekti.

Prenses Mitini bu söylenenleri yapmış, rüyasında kendisine kuzeyde Danimarka memleketinde yeri inceden inceye bildirilen bir bataklığın içindeki lotus çiçeğini alarak eve getirmesi bildirilmişti. Çiçek suyun derinlerinde olacak ve onun göğsüne değecekti. Babasının sağlığını geri verecek çiçek bu idi...

Prensesin kuğu elbiseleri giyerek yaban batağına uçmasının sebebi de buydu. Baba leylekle ana leylek bütün bunları biliyorlardı. Şimdi biz de durumu daha iyi öğrenmiş bulunuyoruz. Bataklıklar kralının, prensesi aşağıya, kendisine çektiğini öğrenmiştik. Aynı şekilde prensesin vatandaki yakınları uğruna kendini feda etmiş olduğunu da öğrenmiş bulunuyoruz yalnız prensesin anası bütün vatandaşları arasında en bilge olan kişi ile birlikte "o kendisini kurtarmanın bir yolunu bulur." demişti. Yapacak başka bir şey de olmadığına göre o günü beklemeyi doğru buldular.

Baba leylek "öteki iki hain prensesin ellerinden kuğu elbiselerini de almayı düşünüyorum, diyordu. O zaman yaban batağına gidip bir zarar yapmaları mümkün olmaz. Elbiseleri de orada saklarım, belki bir gün işlerine yarar."

Ana leylek "orada nerede saklayacaksın onları?" diye sordu.

"Yaban batağındaki yuvamızda, diye cevap verdi baba leylek. Elbiseleri çocuklarımızın en gençleri ile birlikte, birbirimize karşılıklı yardım ederek, beraber götürürüz. Eğer yolda bize fazla ağırlık verirlerse gelecek kafilenin geçişine kadar oralarda, saklayacak bir yer buluruz. Gerçi ikisi için bir kuğu

elbisesi de yeter ama iki tane olması daha iyi. Kuzey memleketlerindeki yolculuklarda daima tedarikli bulunmak lâzımdır."

Ana leylek "bunun için sana kimse teşekkür etmeyecek, dedi. Ama evin efendisi sensin. Benim ancak kuluçka zamanında söz söylemeye hakkım vardır."

* * *

Yaban batağında leyleklerin ilkbaharda yuva kurdukları korsan şatosundaki küçük kıza isim verilmişti. Onun adı şimdi Helga idi, ama bu ad, o güzel görünüşün altındaki ruh dikkate alınırsa fazla yumuşak düşüyordu. Çocuk aylar geçtikçe gelişmişti. Leylekler sonbaharda Nil ülkesine, ilkbaharda yaban batağına muntazaman gidip gelerek birkaç yıl bu şekilde geçince iyice büyüdü, koskoca bir kız oluverdi. Daha sonra da kimse farkına varmadan on altı yaşına girmiş, göz alıcı, çok güzel bir kız olmuştu. Fakat bu güzel kabuğun içinde çetin, acı bir çekirdek gizliydi. Genç kız vahşi yaradılışını açığa vuruyor, bu bakımdan o kötü, karanlık zamanenin çoğu kızlarını geçiyordu.

Beyaz ellerini kurban edilen atların tüten kanlarına batırmak onun için büyük bir zevkti. Kurban merasimini idare eden papazın kesmesi gereken kara horozu o bütün yabaniliği ile kendi dişleriyle boğazlıyordu. Babalığına da bütün ciddiyetiyle şöyle söylüyordu: "Düşmanın buraya gelse, evimizin çatısı önündeki direklerin başlıklarına birer halat dolasa da senin yattığın odanın çatısını kaldırsa, yine ben elimden gelse bile seni ikaz etmezdim, duymamazlıktan gelirdim bunu. Çünkü yıllar önce bana vurduğun tokattan hâlâ kulaklarını çınlıyor. Hafızam çok kuvvetlidir benim."

Ama korsan bu sözlere inanmazdı. O da bütün ötekiler gibi kızın güzelliğiyle büyülenmiş haldeydi; küçük Helga'nın her gün iççe olduğu gibi, dışça da kılık değiştirdiğini bilmiyordu. Son hızla koşan atın üstünde eğersiz, hayvana yapışmış gibi oturur, en büyük tehlike karşısında bile kendini yere atmazdı. Çoğu zaman bütün elbiseleri üstündeyken kendini sırttan körfeze atar, sandalıyla sahile yaklaşan korsana doğru yüzerdi. Güzel, uzun saçlarından en uzun büklümü kesmiş, bunu örerek yayına kiriş yapmıştı.

Kendi kendine "kurdun ensesi niye kalın? İşini kendi gördüğü için" derdi.

Korsan karısı zamanına, zamanın alışkanlıklarına göre iradeli, ruhça kuvvetli bir kadın sayılırdı. Ama kızıyla kıyaslanınca yumuşak huylu, ürkek kalıyordu.

Bu korkunç çocukta bir büyü gizli olduğunu da biliyordu.

Anası samanlıktayken yahut avluya çıkınca Helga çoğu zaman kuyu bileziğinin kenarına oturur, elleriyle dört tarafına doğru çırpınır, arkasından derin, dar kuyunun içine kendini atardı. Burada, kurbağa yaradılışının gereğine uyarak dibe doğru dalar, tekrar yüze çıkar, sonra bir kedi gibi yukarıya tırmanır, elbiselerinden sular sızarak tabanına taze yapraklar serilmiş olan salona gelirdi. Üstünden akan suların yaptığı akıntı yaprakları alır götürürdü.

Bütün bunlara rağmen Helga'nın coşkunluklarını önleyen bağlılıkları da vardı. Akşam saatlerini severdi. Bu saatlerde sakinleşir, dalgın bir hal alır, o zaman onu çağırmak, isteneni yaptırmak kabil olurdu. Sonra içinden bir duygu onu annesine doğru sürükler, güneş batıp da bu değişme içinden olduğu gibi dışında da gerçekleşince, kurbağa kılığına girer, bir kenara büzülüp oturur, sessiz, mahzun öylece kalırdı. Gerçi o zaman vücudu, kurbağa vücudundan daha iri olurdu. Ama asıl bu yüzden çirkinliği de artardı. Kurbağa başlı, parmaklarının arası yüzgeçli, iğrenç bir cüceye benzerdi. Gözlerinde hudutsuz bir mahzunlukla etrafına bakınırdı. Sesi yoktu. Yalnız arada düş görürken hıçkıran bir çocuk gibi sedasız bir sesle viyaklardı. Korsan karısı ancak o zaman onu kucağına alır, çirkinliğini unutarak, yalnız mahzun gözlerine bakar, ona sık sık şöyle söylerdi: "Neredeyse her zaman benim dilsiz kurbağa çocuğum olmanı isteyeceğim. Güzelliğinin ışığı vurunca görünüşün daha kötü."

Sonra büyüye, hastalığa karşı birtakım İskandinav yazıları yazar, bunları zavallı mahlûkun üstüne atar, ama çocukta hiçbir iyileşme görünmezdi. Bir gün baba leylek onun bir zamanlar bir su zambağının göbeğinde yatacak kadar küçük olması inanılacak şey değil, diyordu. Şimdi tastamam bir insan, hem de Mısır'daki anasının burnundan düşmüş sanki. Anasını bir daha hiç görmedik. Bilginlerin ve senin sandığın gibi bir daha kendisini kurtaramadı. Ben her yıl yaban batağının üstünden enine boyuna uçuyorum,

ama hiçbir yerde onun izine rastlamadım. Sana itiraf etmek isterim, ben her sene olduğu gibi yuvayı düzeltmek, şu, bu eksiğini tamamlamak için senden birkaç gün önce buraya geldiğim zaman baykuş gibi etrafta dolaştım ve hiçbir başarı elde edemeden gölün üstünde uçtum durdum. Çocuklarla beraber Nil kıyısından buralara kadar taşıdığım kuğu elbiseleri de hâlâ hiçbir işe yaramadan oldukları yerde duruyor. Onları buraya taşımak hiç kolay olmadı. Bunun için tam üç seyahat yapmak zorunda kaldık. Elbiseler yıllardan beri yuvamızın kenarında. Bir gün bir felâket olur da altımızdaki blok ev yanarsa onlardan da eser kalmayacak."

"Güzel yuvamızdan da eser kalmaz o zaman, diye cevap verdi ana leylek. Sen kuğu elbiselerini, bataklık prensesini yuvamızdan fazla düşünüyorsun. Hemen aşağıya, onun yanına inip bataklıkta otursan daha iyi edersin. Kendi ailen için her zaman kötü bir babasın. Ben sana bunu daha ilk kuluçkaya yattığım zaman söylemiştim. Yalnız korsanların evindeki o yabani aşüfte çocuklarımızın yahut bizim kanadımıza bir ok atmasa. Çünkü ne yaptığını bilmiyor o. Ama biz bu evde ondan daha eskiyiz, bunu da düşünmesi lâzım gelirdi. Borçlarımızı asla unutmuyoruz. Her yıl bir tüy, bir yumurta, bir de yavru vererek hakkın, hakkaniyetin gereğini yerine getiriyoruz. Şimdi eskisi gibi o dışarı çıkar çıkmaz aşağı inmeye cesaret edemiyorum dersem inanır mısın? Mısır'da insanlarla hemen hemen aynı hakka sahipmişim gibi onlarla hiçbir zarara uğramadan münasebette bulunur, yemek tabaklarının, tencerelerinin içine bile bakabilirdim, üstelik bir de sana kızıyorum, onu pekâlâ su zambağının içinde bırakabilirdin, ölür giderdi."

Baba leylek "sen söylediklerinden daha fazla saygıya lâyıksın, dedi, ben seni kendi kendini tanıdığından daha iyi tanırım."

Bunu söyleyerek birkaç kere yerinden sıçradı, sonra iki kere kuvvetle kanat vurdu, ayaklarını arkaya doğru gererek artık kanatlarını da hiç oynatmadan süzülüp gitti. Buna yüzüp gitti de diyebiliriz. Epeyce uzaklaştıktan sonra bir kere daha kanatlarını kuvvetle çırparak beyaz boynunu ileriye doğru uzattı. Güneş bu sırada beyaz tüylerini aydınlatıyordu. Baba leyleğin gerek kuvvetine, gerek çevikliğine hayran olmamak kabil değildi.

Ana leylek kendi kendine "bütün leylekler içinde en güzeli gene odur dedi, ama bunu söylemem ona."

***

Korsan bu defaki seferinden elde ettiği ganimetlerle, esirlerle biraz erken, harman zamanına doğru dönmüştü. Getirdiği esirler arasında kuzey ülkelerinin eski tanrılarıyla mücadele eden genç bir Hıristiyan papazı da vardı. Son zamanlarda gerek divanhanede, gerekse kadınların kaldığı bölümde güneye doğru bütün memleketlere yayılan, hatta aziz Ansgarinus'un gayretiyle kuzey memleketlerine kadar giren bu yeni limandan sık sık bahsediliyordu. Küçük Helga bile insanları kurtarmak için kendini aşkla feda eden masum peygamber İsa'nın dininden haberliydi. Ama bu konuda duydukları meşhur deyimi ile bir kulağından girmiş, öbür kulağından çıkmıştı... Aşk sözü ona ancak kapalı odaya girip de zavallı bir kurbağa kılığında köşeciğine büzüldüğü zaman bazı duygular veriyordu. Korsan karısı ise bu konudaki söylentileri dikkatle dinliyor, bir olan gerçek tanrının oğlu hakkında etrafta dolaşan sözler onu kalbinden sarıyordu.

Korsanla birlikte seferden dönenler de gittikleri yerlerde gördükleri ve duası aşk olan bu Peygamber adına kıymetli yontma taşlardan kurulmuş tapınaklardan bahsetmişlerdi. Bunlar beraberlerinde som altından yapılmış, nakışlarla süslü, ayrıca her biri kendine mahsus baharlı bir koku yayan birkaç kap getirmişlerdi. Bunlar Hıristiyan papazlarının mihrap önünde ayin yaparken salladıkları ve üzerine asla kan dökülmeyen buhurdanlardı. Bunlar bilâkis adak şarabı ile adak ekmeğini İsa'nın vücudunda henüz doğmamış nesiller için dökülecek kan haline getiriyorlardı.

Esir edilen genç Hıristiyan papazı blok evin taş mahzenine hapsedilmiş, elleri, ayaklan halatlarla bağlanmıştı. Güzel bir adamdı bu papa. Korsan karısı onun için "*Baldur kadar güzel*" diyordu. Kadın, papazın çekisine üzülürken genç Helga onun diz kapaklarına bir ip bağlanarak sürüklenmesini, yabani sığırların kuyruğuna bağlanmasını istiyordu.

"İşte o zaman ben de köpeklerimi salıveririm diyordu. Haydi derim onlara, aşın ovayı, batağı, kırlara doğru onun peşinden. Bu manzaranın seyrine doyum olmazdı. Hele o zaman onun yanınca koşmak bundan da daha eğlenceli olurdu."

Ama buna rağmen korsan, papazın bu şekilde öldürülmesine razı değildi. Aksine onun yarın sabah bir yalancı, büyük tanrılara isyan etmiş bir

günahkâr olarak kutsal ormandaki kan taşı üstünde kurban edilmesini istiyordu. Burada ilk defa insan kurban edilecekti.

Genç Helga korsandan akacak kanı tanrı heykelleri ile ahalinin üstüne serpmek müsaadesini rica etti. Yalın bıçağını biledi! Bu sırada avluda sürü ile bulunan saldırgan büyük köpeklerden biri ayaklarının üstünden geçince bıçağı hayvanın göğsüne sapladı. "Bunu bıçağı denemek için yaptım" diyordu. Korsan karısı ise bu hain kıza üzülerek baktı. Gece olup kız gerek iç, gerekse dış bakımından değişince duyduğu üzüntüleri, ateşli sözlerle ona anlattı.

Şimdi vücudu büyülenmiş çirkin hayvan, önünde öylece duruyor, mahzun, elâ gözlerle yüzüne bakıyordu. Söylenenleri de dinliyor, hepsini bir insan gibi anlar görünüyordu.

Korsan karısı ona "şimdiye kadar kocam da dahil hiç kimseye, senin bana söylediğin acı sözlerden birini söylemedim. Ağzımdan asla bu çeşit bir kelime çıkmamıştır, diyordu. Sen bana umduğumdan çok fazla ıstırap verdin. Bir annenin duyduğu sevgi büyüktür, ama senin kalbin sevgiye karşı her zaman kapalı kaldı. Soğumuş senin kalbin, soğuk, hissiz.

Evime nereden geldin bilmem ki."

Bunun üzerine çirkin hayvanı tuhaf bir titreme aldı. Sanki söylenen sözler onun vücuduyla ruhu arasındaki görünmez bağa dokunuyordu. Gözlerinden iri yaşlar dökülmeye başladı.

"Bir gün senin de güç zamanların gelecek tabii, diyordu korsan karısı. O zaman benim için de korkunç olacak. Keşke seni küçükken kır yoluna bıraksalardı da gece ayazında zıbarıp gitseydin." Kadın bunları söyleyerek acı acı ağlıyor, sonra kızgın, endişeli bir halde bir tavan merteğinden sarkarak odayı ikiye ayıran bir deri perdenin arkasına çekiliyordu.

O zaman kurbağa bir kenara büzülmüş, kimsesiz, yalnız köşeciğinde durdu. Bir müddet sustu, az sonra boğuk boğuk içini çektiği işitiliyordu. Sanki duyduğu derin acı, kalbinin bir köşeciğinde yeni bir hayatın doğmasını sağlıyordu. Sonra çirkin hayvan ileriye doğru bir adım atarak, etrafı dinledi, bir adım daha ilerledi, perişan elleriyle kapının önüne yerleştirilmiş kalın

sırığı yakaladı. Onu yavaşça kaldırıp, yine yavaşça kilidin altındaki tahta çiviyi yerinden çıkardı. Ardından odanın içinde yanan lâmbayı aldı. Sanki kuvvetli bir irade ona bunun için, gereken gücü sağlıyordu. Arkasından kapalı mahzen kapısını sürgüleyen demir kamayı çıkardı. Sürünerek aşağıdaki mahpusun yanına indi.

Mahpus uyuyordu. Kurbağa ıslak, soğuk eliyle dokundu. Adam uyanıp karşısında bu çirkin mahlûku görünce, kötü bir hayalet görmüş gibi korku ile ürperdi. Sonra çirkin mahlûk bıçağını çıkardı, mahpusun bağlarını kesti ve arkasından gelmesini işaret etti.

Adam evliya adlarını anıyor, haç çıkarıyor, buna rağmen hayaletin karşısında durduğunu görünce: "Zavallılara anlayışla muamele eden mutlu olsun, dedi. Tanrı kötü günde onların yardımcısı olacaktır. Kimsin sen? Niçin bir hayvan kılığındasın, buna rağmen de sevap, iyilik işliyorsun?"

Kurbağa ona işaret ederek adamı gizli, örtülü kimseciklerin geçmediği bir yoldan ahıra kadar götürdü. Orada ona bir at gösterdi. Papaz atın üstüne atladı, fakat kurbağa da birlikte sıçrayarak adamın önüne oturdu, atın yelesine tutundu. Mahpus kızın istediğini anlamıştı. Birlikte süratli bir tırısla, papazın kendi başına asla bulamayacağı bir yoldan kırlara doğru hayvanı sürdüler. Adam kurbağanın çirkinliğini unutmuş, yalnız tanrının bu acayip yaratık vasıtasıyla ona gösterdiği lütfu, inayeti düşünüyordu. Bu sırada dualar okuyor, kutsal ilâhiler mırıldanıyordu. O zaman kızı ansızın bir titreme aldı. Acaba bunun sebebi okunan duaların, söylenen ilâhilerin yaptığı tesir mi, yoksa artık yaklaşmaya başlayan sabah serinliği miydi? Neydi bu duygu? Vücudunu yukarıya doğru kaldırıyor, atı durdurarak aşağı atlamaya çalışıyor, buna Hıristiyan papazı onu bütün kuvvetiyle tutmuş bırakmıyordu. Bu sırada kızı çirkin kurbağa kılığında tutan büyünün tesirini bozacak bir ilâhi okumaya başlamıştı. At da daha süratle ileriye doğru koşuyordu. Gökyüzü kızarmaya başlamış, güneşin ilk ışıkları bulutlar arasından beliriyordu. Parıldayan bu ışık kaynağı, kurbağada meydana gelen değişiklikleri sağlamakta idi. Kız içinde hain, şeytanca bir ruh gizlenen o eski gençlik ve güzelliğini tekrar aldı. Papaz böylece kolları arasında kadınların en güzelini görünce korku ile ürperdi. Hemen kendini attan aşağı atarak hayvanı durdurdu. Öldürücü bir büyünün yeniden gözlerini kamaştırdığını sanıyordu. Ama genç Helga da aynı şekilde kendini

o anda yerde bulmuştu. Sırtındaki çocuk paltosu ancak dizlerine kadar iniyordu. Kemerindeki keskin bıçağı çekerek birdenbire şaşırmış adamın üstüne atıldı.

"Bırak yetişeyim sana, bırak yetişeyim, diye bağırıyordu. Vücudunu delip bıçağımı saplayayım. Benzin ölü benzi gibi, sapsarı. Köle herif seni, tüysüz herif!"

Bunları söyleyerek papaza hücum etti. Şimdi birbirleriyle boğuşmaya başlamışlardı. Ama sanki görünmeyen bir kuvvet, Hıristiyan rahibe dayanma gücü veriyordu. Adam kızı sımsıkı tutmuş, hemen yanı başında duran ihtiyar meşe ağacı da, yerden yarı çözülmüş kökleriyle, kızın alta doğru kayan ayaklarına dolanarak ona yardım ediyordu. Bu boğuşmanın olduğu yerin hemen yanı başında bir kaynak kaynıyordu. Rahip kaynağın taze sularını kızın göğsüne, yüzüne serpti. İçindeki kirli ruha çekilip gitmesini telkin ederek üzerine Hıristiyan usulüne göre haç işaretleri çiziyordu. Ama insanın içinde iman kaynağı aynı zamanda coşmayınca dışarıdan gelen su damlalarının hiçbir tesiri olamaz tabii.

Bu konuda da kuvvetli olan rahipti. Yaptığı bu harekette, karşısında onunla savaşan kötülük kuvvetini alt eden erkek kuvvetinden daha fazla bir şey vardı. Kızı aynı zamanda bununla da yeniyordu. Helga kollarını bıraktı, yanakları solmuş bir halde, hayran bakışlarla, gizli ilimlerde kuvvetli, büyük bir sihirbaz gibi görünen adama baktı. Adam yüksek sesle birtakım uğursuzluk getiren esrarlı İskandinav metinleri okuyor, havaya gizli işaretler yapıyordu. Eğer karşısındaki ona yalın bir baltayı yahut en keskin bir bıçağı sallamış olsa gözlerini bile kırpmazdı. Ama rahip alnı ile göğsü üzerine haç işaretleri yapınca korktu. Şimdi başını önüne eğmiş, evcil bir kuş gibi duruyordu.

Adam ona tatlılıkla, geceleyin çirkin bir kurbağa kılığına girip geldiği zaman, bağlarını çözmek, onu yeniden hayata, ışığa çıkarmak suretiyle gösterdiği sevgi hareketinden bahsediyordu. Kendisi de aynı şekilde bağlı idi. Hem de onunkilere bakınca daha sert bağlarla bağlanmıştı. Şimdi onun da aynı yoldan ve papazın yardımı ile ışığa, hayata kavuşması lazımdı. Papaz onu Hedeby'deki aziz Ansgarius'un yanına götürecekti. Kendisini büyüleyen sihir de orada, Hıristiyan şehrinde çözülebilirdi. Ama sessizce,

uslu uslu otursa bile onu oraya, önüne oturtarak at üstünde götürmeye izinli değildi.

“Ata binince arkama oturman lâzım senin, diyordu, önüme değil. Güzelliğinin kötülüğünden kaynayan büyüleyici bir kuvvet var, ondan korkuyorum. Ama gene de İsa'nın yardımıyla ben muzaffer olacağım."

Bunu söyleyerek diz çöktü, içinden sofuca dua etmeye başladı. Sanki sessizliğe gömülmüş olan orman, o dua ettikçe kutsal bir kilise halinde takdis ediliyor, kuşlar kendileri de bu yeni cemaate dahilmişler gibi teganni ediyorlar, kıvırcık naneler kilisedeki mihraplarla buhurdanların yerini almak ister gibi kokularını etrafa yayıyorlardı. Papaz yüksek sesle İncil’den bir ayet okuyordu: "Yücelerdeki ışık, karanlıkta ve ölümün gölgesinde kalanları aydınlatmak için, bizi barış yoluna çıkarmak için konuk geldi bize."

Sonra yaratılmış olanların duyduğu hasretten bahsediyor, atı da o konuşurken az önce kendisini çılgın gibi taşımış olduğu için sessiz duruyordu. Bu sırada hayvan uzun böğürtlen dallarına süründükçe, olgun, dolgun yemişler küçük Helga'nın ellerine dökülüyor, sanki onu serinletmek için kendilerini peşkeş çekiyorlardı.

Helga atın sırtına bindirilmesine sabırla razı olmuş, somnanbül uykusundaymış gibi sessiz oturuyordu. Sanki henüz bu uykudan uyanmamış, ama gece gezintilerine de daha başlamamıştı. O haldeydi şimdi. Hıristiyan papaz iki ağaç dalını bir haç yapacak şekilde birbirine bağlayarak havaya doğru kaldırdı ve atı ormanın içine sürdü. Çalılıklar gittikçe artıyor, yol gittikçe daralıyordu. Ama nihayet yol bir yerde bitti. Dikenli yaban erikleri, etrafını dolaşılması gereken bir tahta perde gibi, önlerini kapıyor, onlara yol vermiyordu. Orada yerden kaynayan su, incecik bir dere haline giriyor, o da etrafından dolaşılması gereken bir bataklık meydana getiriyordu. Ormandaki taze hava içe kuvvet, tazelik veriyordu. Hıristiyan aşkı, Hıristiyan imanında yankılanan tatlı sözler de içinden bir hasret duygusu ile dolu olarak insan daha ilk andan ışığı, hayata sürükleyerek kalbe aynı şekilde kuvvet veriyordu.

Yağmur damlaları katı taşı oyup deler, yarlardaki yırtık köşeli kayaları da zamanla deniz dalgaları yontar, yuvarlaklaştırır. Şimdi ilk defa küçük

Helga'nın üstüne dökülmeye başlayan rahmet damlaları da, aynı şekilde ondaki katılığı oyuyor, sertliklerini, keskinliklerini yontup gideriyordu. Ama bunu fark etmek hemen mümkün olmuyordu; kendi bile bunun farkında değildi. Toprağın altında tazelik veren ve sıcak güneş ışıklarının etkisinde kalan tohum, bitkiyi ve çiçeği içinde gizlediğini nasıl bilebilir?

Bir annenin söylediği şarkı hiç farkına varmadan çocuğun ruhuna nasıl tesir eder, orada yerleşir kalırsa ve çocuk bu şarkıdaki sözleri önceleri anlamadan nasıl tekrarlar, bunlar onun için zaman geçtikçe nasıl kazanır, aydınlanırsa tanrı kelâmı da burada ruha aynı şekilde tesir ediyor, kendine inananlara mutluluk bağışlıyordu.

Ormandan dışarıya hızla çıktılar, kırlara doğru ilerlediler, sonra yine yolsuz ormanlara daldılar, akşama doğru da eşkıyalarla karşılaştılar.

Eşkıyalar, papazı "bu güzel bebeği nerden çaldın? " diye bağırarak tuttular ve iki süvariyi aşağı çektiler. Çünkü sayıca onlardan çok fazlaydılar. Papazın yanında küçük Helga'nın elinden aldığı bıçaktan başka silâh yoktu. Şimdi elinde yalnız o bıçak olduğu halde etrafıyla kahramanca savaşıyordu. Eşkıyalardan biri elinde tuttuğu baltayı ona doğru savurdu ama genç adam yana fırlayarak tehlikeyi atlattı. Yoksa bir yerine rastlayacaktı. Ama buna karşılık balta atın boynuna, derinliğine saplanmış, etrafa, kan fışkırıyor, at da yere yuvarlanmıştı. Bu sırada küçük Helga, derin düşüncelerden uyanır gibi kendini toparladı, inleyen hayvanın üstüne atıldı. Hıristiyan papazı onu korumak için kendini siper ediyordu. Ama eşkıyalardan biri o sırada ağır demir çekici papazın alnına fırlattı. Adamın alnı parça parça olmuş, beyni etrafa saçılmıştı. Cansız yere düştü.

Eşkıyalar Helga’yı beyaz kollarından yakaladılar. Tam o sırada gün batıyor, ufukta güneşin son ışıkları sönüyordu. Kız o anda yeniden çirkin bir kurbağa kılığına girmişti. Beyaza çalan yeşil ağzı genişledi, yüzünün yarısını kapladı, kolları inceldi, kayganlaştı. Parmakları arasında yüzgeçler bulunan yelpaze gibi geniş bir el, büyüdü, genişledi. Eşkıyalar bunu görünce kızı korku ile bıraktılar. Helga şimdi çirkin bir canavar halinde orada duruyordu. Yaradılışının gereğine uyarak, havaya, kendi boyundan daha yukarıya kadar sıçradı ve çalılar arasında kayboldu. O zaman eşkıyalar bir şehirli hilesi yahut da gizli bir büyü ile karşı karşıya olduklarını anladılar ve dehşet içinde, acele ile oradan uzaklaştılar.

* * *

Dolunay ufuktan yükselmişti. Az sonra ışığının parıltılarını etrafa saçmaya başladı. O zaman küçük Helga çirkin kurbağa kılığıyla çalılar arasından sürünerek çıktı. Hıristiyan papazının ölüsüyle, öldürülen atın cesedi yanında duruyor, sanki ıslak gözleriyle onlara bakıyordu. Kurbağanın başından doğru, ağlamaya başlayan bir çocuğun çıkardığı sesi andıran garip bir viyaklama gelmeye başlamıştı. Kendini bir papazın, bir atın ölüsü üstüne atıyor, parmak aralarındaki yüzgeçlerinden ötürü genişleyip oyuklaşabilen elleriyle su getirerek üzerlerine serpiyordu. İkisi de ölmüşlerdi. İkisi de bu halde kalacaklardı. O da bunun farkındaydı. Az sonra yabani hayvanlar gelebilir, bu cesetleri yiyebilirlerdi. Ama hayır, buna mutlaka engel olmalıydı. Onun için gücü yettiği kadar derin bir çukur açtı, onlara bir mezar hazırlamak istiyordu. Fakat bunun için ancak kalın bir direkle ellerini kullanabilirdi. Bunu yaparken parmak aralarındaki deri yırtıldı, kan akmaya başlamıştı. O zaman bu işi başaramayacağını anladı. Su getirdi, ölünün yüzünü yıkadı. Cesedi, yeşil yapraklarla örtmek için büyük dallar buluyor, ölünün üstüne koyuyor, aralarına da yaprak serpiyordu. Sonra bulabildiği iri taşları da cesetlerin üstüne koydu; ağızlarını, burunlarını yosunlarla tıkadı. Artık bu şekilde meydana getirdiği mezar höyüklerinin yeter derecede dayanıklı, muhafazalı olacağına hükmediyordu. Ama bu ağır işleri görürken saatler geçmiş, sabah olmaya başlamıştı. Ufuktan güneş doğunca küçük Helga yeniden bütün güzelliğini aldı. Elleri kanıyor, hayatında ilk defa, genç kızlığın güzelliği ile allaşan yanakları üstünde gözyaşları parıldıyordu.

Sanki bu değişme sırasında içinde gizlenen iki ayrı yaradılış, birbirleriyle zafer için savaşıyordu. Titremeye başlamıştı. Korkunç bir düşten uyanır gibi etrafına bakındı. Bir dayanak bulacağını umarak genç bir kayın ağacına doğru koştu. Sonra bir anda bir kedi gibi, ağacın tepesine kadar tırmanarak dallara sımsıkı yapıştı. Ürkmüş bir sincap gibi oracıkta duruyordu. Bütün gün akşama kadar her şeyin sessiz ve ölü bir halde bulunduğu derin orman yalnızlığı içinde kaldı. Evet, her şey ölüydü. Ama şurada birkaç kelebek yarı oynar, yarı kavga eder bir halde birbirlerinin etrafında uçuşuyor, hemen yanı başında, her biri yüzlerce çalışkan hayvancıklarla dolu ve sağa sola kımıldayıp duran karınca yuvaları yükseliyordu. Havada sayısız sivrisinek kafileleri, yığınlar halinde uçuyor, önünden vızıldayıp duran sinek sürüleri, yusufçuklar, onlara benzer başka kanatlı hayvancıklar hızla geçip gidiyor,

ıslak topraktan solucanlar dışarı çıkıyor, köstebekler toprağı kabartıyorlardı. Yoksa her taraf sessiz, ölü denilince ne anlaşılıyorsa öylesine ölüydü. Onun oturduğu ağacın tepesinde etrafa uçuşan küçük çekirgelerden başka hiç kimse küçük Helga'nın farkında değildi. Bunlar sevinçli bir tecessüsle dallar üzerinden yukarıya doğru sıçrıyor, yanına kadar geliyorlardı. Ama Helga'nın bir bakışı onları yanından uzaklaştırıyordu. Bununla beraber bu yüzden ne onlar Helga'yı daha iyi tanımış oluyor, ne de Helga kendi kendisini daha iyi öğreniyordu.

Akşam yaklaşıp güneş batmaya başlayınca, Helga'daki değişme yeniden başladı ve onu tekrar harekete getirdi. Şimdi ağaçtan aşağı doğru kaymaya başlamıştı. Son güneş ışığı sönünce de kendi şekli içine büzülmüş, kurbağa kılığına girmiş, parmakları arasındaki yırtılmış yüzgeçlerle öylece orada oturuyordu. Ama şimdi gözlerinden güzelliğin parıltıları yankılanmaya başlamıştı. Böyle bir ışık daha önce, en güzel kız şekline girdiği zamanlarda bile, gözlerinde parıldamamıştı. En tatlı, en masum genç kız gözleriydi bunlar ve bir kurbağa sürfesine gizlenerek bakıyorlardı. Onda bir insan kalbinin çarptığını, derin bir ruhun yaşadığını belirtiyorlardı. Şimdi güzelliğin gözleri yaşla dolmuş, ağlıyor ve dökülen bu yaşlar kalbindeki kederi hafifletiyordu.

Kızın meydana getirdiği mezar höyüğü yanında, papazın ağaç dallarından yaptığı haç duruyordu. Bu haç şimdi ölmüş, öte âleme göçüp gitmiş olan genç adamın son eseriydi. Küçük Helga haçı yerden kaldırdı ve zihninde birdenbire beliren bir düşünceye uyarak onu papazla atın ölüleri üstüne yığdığı taşların arasına dikti. Ölülerin içine ıstırap veren hatıralarıyla gözleri dolmuştu. Bu ruh hâli içinde mezarların etrafına onlar için düşünülebilecek en güzel bir çit vazifesi görmek üzere çepçevre haç işaretleri kazdı. İki eliyle bu işaretleri yere kazmaya çalışırken parmakları arasındaki yüzgeçler, birden yırtık bir havlu gibi yere düşüverdi. Sonra kaynakta yıkanırken hayranlıklar içinde kendi beyaz, ince ellerini görünce ölülerle kendi bulunduğu yer arasında tekrar havaya bir haç işareti yaptı. Şimdi dudakları titriyor, dili kımıldamaya başlıyor ve ormanı atla geçerken papazın okuduğu dualarla, söylediği ilâhilerde en çok duyduğu isim: "Jesus christus" ağzından yüksek sesle çıkıyordu.

Bunun üzerine üstündeki kurbağa örtüsü de yere düştü; kız artık yeniden o eski tazeliğini elde etmişti. Ama yorgunluktan başı göğsüne düşüyor, bütün vücudunda dinlenme ihtiyacı duyuyordu. O sırada uyuyakaldı.

Ama uykusu uzun sürmedi, gece yarısı uyandı. Ölmüş olan at şimdi ışıklar içinde, canla dolu, karşısında duruyor, gözlerinde, yaralanan boynunda garip ışıklar parıldıyordu. Onun yanında öldürülen Hıristiyan papazı da belirmişti. Korsan karısı onu görse "Baldur'dan daha güzel" derdi. Sanki oraya alevler saçarak gelmişti.

İri tatlı gözlerinde öyle yüce bir vakar kendini belli ediyor, bunlar öyle yerinde bir hüküm ifadesi taşıyor ve bakışları öyle içe işliyordu ki, yüce bir ışığın, bu seçkin kalpteki en derin kıvrımları aydınlatmakta olduğu anlaşılıyordu. Küçük Helga titremeye başlamıştı. Bütün hatıraları öylesine canlandı ki, bunlar mahşer günü de ancak bu kadar canlanabilirlerdi. Sevgiyle söylediği en küçük söze kadar iyilik namına ne yaptıysa hepsi gözü önünde canlanıyordu. Ruhtan ve bataktan yaratılmış olan hepimiz, zor günlerimizde aşkla hareket eder, aşkla gayrete geliriz. Şimdi o da zor günlerinde kendisini ayakta tutmuş olan kuvvetin aşk öldüğünü anlıyordu. Ne yaptıysa onun uyandırdığı ruh halleri içinde yaptığını, kendiliğinden hiçbir şey meydana getirmediğini görüyordu. Kendisine ne verildiyse hepsi, her şey kendinden daha yüksek bir iradenin emrindeydi. Kalbinin bütün kıvrımlarında gizlenen ne varsa hepsini okuyabilen yüce kuvvetin önünde huşu ile yellere kadar eğildi. O anda kutsal ruhun alevinden, onun eritici ateşinden kopmuş bir kıvılcımın içine düştüğünü duyuyordu.

Hıristiyan papazı ona: "Bataklık kızı diyordu, topraktan, bataktan yaratıldın, bir gün tekrar topraktan kalkarak dirileceksin. Sendeki güneş ışığı kendi varlığını idrak ederek, tekrar ana kaynağına dönecek bir güneşin ışığı değil, tanrı ışığı. Hiçbir ruh ölümlü değil, ölmeyecek, ama zaman içinden geçen yol uzun, bu hayatın ölümsüzlüğe kaçışıdır. Ben ölüler memleketinden geliyorum, sen de bir gün derin vadilerden geçerek o ışıklı dağ ülkesine, tanrı inayetinin, yüceliğin hâkim olduğu ülkelere yükseleceksin. Ben seni Hedeby usulünce vaftiz etmeye götürüyorum. Senin önce derin bataklığın üstündeki su kalkanını kırman, kendi hayatının canlı köklerini bulup çıkarman ve dince takdis edilebilmen için daha önce sevmen, iyilikler yapman lâzım.

Bunu söyleyerek kızı atın üstüne kaldırdı ve ona daha önce korsan şatosunda gördüklerine benzeyen altın bir buhurdan verdi. Bu buhurdandan etrafa tatlı, kuvvetli bir koku yayılıyordu. Ölünün alnındaki açık yara, ışıklar saçan bir taç gibi parıldamaya başlamıştı. Rahip mezarın üstündeki haçı eline alarak yukarıya kaldırdı. Şimdi hışıltılı ormanın üstünden, bir zamanlar içlerine ölülerin gömüldüğü ve ölülerin gece olunca dışarıya çıkarak ölmüş atlarına bindikleri höyükleri aşarak havada ileriye doğru hızla uçuyorlardı. Yerden muazzam hayaller ayağa kalkıyor, bunlar atlarını ileri sürerek azametli mezar höyüklerine yaklaşıyor, buraya gelince duruyorlardı. Her birinin alınlarını saran altın çelenkler ay ışığında pırıl pırıldı. Mantoları rüzgârda uçuşuyordu.

Hazneye bekçilik eden ejderha başını yukarı kaldırmış, onlara bakıyordu. Tepelerden, yarıklar arasından cüceler başlarını uzatıyor, her taraftan bunların taşıdığı kırmızı, mavi, yeşil ışıklar beliriyordu. Bu neşeli kaynaşma, yanan bir kâğıt yığınının külleri içinde gizlenen kıvılcımları hatırlatıyordu.

Ormanları, kırları geçerek, dereleri bataklıkları aşarak yaban bataklığına kadar uçtular. Buraya gelince bataklığı aşarak havada geniş kavisler çizmeye başladılar. Hıristiyan papazı elinde tuttuğu ta uzaklara kadar altın parıltılar saçan haçı yükseklere doğru kaldırıyor, dudaklarında bir ayin ilâhisinin nağmeleri yankılanıyordu. Küçük Helga da sesini anasının söylediği şarkıya uyduran bir çocuk gibi aynı ilâhiyi onunla birlikte tekrarlıyordu.

Elinde tuttuğu, etrafa bir mihrap kokusu yayan buhurdanı o kadar kuvvetle, öyle mucizeli bir şekilde salladı ki, sazlar, kamışlar çiçek açmaya başladılar. Yerin altındaki bütün nimetler, derinliklerden yeryüzüne doğru filizleniyor, canlı olan her şey ayağa kalkıyor, su zambakları çiçeklerle dokunmuş bir halı gibi, etrafa doğru genişliyordu. Bu çiçek halısının üstünde de genç, güzel bir kadın uyuyordu. Küçük Helga duru suya vuran kendi hayalini, kendi kendisini görüyorum sandı. Hâlbuki gördüğü bataklıklar kralının karısı, Nil suları prensesi, yani kendi annesiydi.

Ölü Hıristiyan papazı, uyuyan kadına ata binmesini emretti. Ama at, kadının vücudu rüzgârda dalgalanan bir kefen bezi imiş de onun ağırlığına dayanamamış gibi yere çökmüştü. Bununla beraber haç işareti bu havadan

yapılma hayalete gereken dayanaklığı verdi ve üçü birden kara toprağına varıncaya kadar uçtular.

Kıyıya varınca korsan şatosundaki horoz ötmeye başlamıştı. Bunun üzerine gördükleri bütün bu hayaletler, rüzgârın önüne katılıp giden bir sis yığını haline geldi. Ama ana ile kız, karşı karşıya kalmışlardı.

Helga'nın annesi: "Derin suda gördüğüm hayal ben miyim?" diye sordu.

Kız da canlı bir sesle: "Bu parıltılı su kalkanında gördüğüm hayal ben miyim?" diye bağırdı. Birbirlerine yaklaşarak kol kola, göğüs göğse geldiler. Annenin kalbi daha fazla çarpıyor, bunun sebebini de anlıyordu.

"Yavrum, kalbimin, sevgimin çiçeği, derin sularda biten lotusum benim" dedi ve kızını kucakladı. Ağlıyordu. Gözlerinden dökülen yaşlar, küçük Helga'nın aşk vaftiziydi.

"Buraya kuğu elbisesiyle gelmiş, onu burada çıkarmıştım, diye anlatmaya başladı annesi. Bataklığın dibindeki oynak zemine batmış, derindeki çamurlara gömülerek aşağılara doğru inmiştim. Çamur etrafımı bir duvar gibi sarıyordu Ama az sonra taze bir su akıntısı duydum. Bir kuvvet beni gittikçe daha derinlere doğru çekiyordu. Göz kapaklarım tuhaf bir yorgunluğun ağırlığıyla kapanınca uyudum, düş görmeye başladım. Sanki tekrar Mısır’a gitmişim, ehramın üstünde yatıyordum. Ama bataklığın üstünde yüzen, oynayan kızıl ağaç gövdesi hâlâ önümde duruyor, kabuğunun üstündeki yarıklara bakıyordum. Bunlar her türlü renkler içinde pırıl pırıl yanıyor, her çeşit hiyeroglif şekilleri alıyorlardı. Gözümün önünde duran çizgiler bir mumyayı saran sargı halini almıştı. Az sonra bu sargı yırtıldı, içinden zift gibi kara bir orman salyangozu yahut yağlı, kara bataklık çamuru gibi koyu koyu parlayan bin yıllık bir kral mumyası çıktı. Acaba bu gördüğüm bataklıklar kralı mı, yoksa ehramdaki mumya mıydı? bilmiyorum. O anda mumya kollarını boynuma doladı, birden ölüyorum sandım. Ancak göğsümde tuhaf bir sıcaklık duymaya ve küçük bir kuş oramda kanat çırparak şakıyıp cıvıldamaya başlayınca yeniden canlanır gibi oldum. Kuş göğsümden yukarıya, ağır, karanlık tavana doğru uçmuştu. Ama gene de yeşil, uzun bir iple bana bağlıydı. Çıkardığı hasret seslerini duyuyor, anlıyordum. Hürriyet, gün ışığı istiyor, babaya, tanrıya varmak istiyordu. O anda vatanımın güneşli ülkelerinde oturan babamı hatırladım.

Hayatımı, aşkımı hatırladım. Kuşu da, bağını çözerek vatanına, babasına kavuşsun diye serbest bıraktım. O saadetten sonra artık bir daha düş görmedim. Ağır bir uykuya dalmışım, duyduğum seslerle kokular, beni yüceye, kurtuluşa ulaştırıncaya kadar uzun uzun uyudum."

Ana kalbi kuşun kanadına bağlanan o yeşil bağ, şimdi neredeydi? Nereye atılmış, unutulmuştu? Onu yalnız leylek görmüştü. O bağ, yeşil bir bitkinin gövdesiydi. Düğüm pırıl pırıl bir çiçekti, çocuk beşiği de şimdi anasının bağrına bastığı, bu olgunluğa erişmiş güzellikti.

Onlar kol kola orada dururken baba leylek de havada, etraflarında kavisler çiziyordu. Ama biraz sonra yuvasına döndü. Orada yıllardan beri muhafaza ettiği kuğu elbiselerini alarak tekrar geldi ve birini anneye, ötekini de kızına attı. Şimdi tüy elbiseler vücutlarına sımsıkı uymuş, ikisi de birer ak kuğu kılığına girmişlerdi. Az sonra iki kuğu havalandılar.

Baba leylek kuğulara: "Gelin şimdi de olup bitenleri bir konuşalım sizinle, diyordu, gagalarımızın biçimi birbirinden farklı da olsa yine sizinle anlaşabiliriz. Sizin buraya bu gece gelmiş olmanız fevkalâde iyi rastladı, bundan daha güzel bir tesadüf düşünülemez. Yarın gelseydiniz, ben, ana leylek, yavrularımızla birlikte gitmiş olacaktık. Güneye gidiyoruz. Evet, bana baksanız ya bir kere, sizin gagalarınız kalemizdeki duygulara göre takırdamasa hile, ben de, ana leylek de sizin Nil ülkesindeki eski dostlarınızız... Ana leylek bana prensesin bir gün kendini mutlaka kurtaracağını söyler dururdu. Kuğu elbiselerini, bizim oğlanlarla birlikte buraya kadar ben getirdim. Hayır, henüz burada olmam büyük bir saadet oldu benim için, ne kadar sevindiğimi bilemezsiniz. Gün ağarırken göç başlayacak. Bütün leylekler toplandılar, artık uçup gidiyoruz. Siz de arkamızdan gelin bizim. Böyle yaparsanız yolunuzu kaybetmezsiniz. Ben bizim oğlanlarla birlikte gözümü sizden ayırmam."

Mısır prensesi bu sözler üzerine "beraber götürmem gereken lotus çiçeği de, kuğu elbiseleri içinde yanımda uçuyor, dedi. Kalbimin çiçeği o benim. Üzerime aldığım vazifeyi yapmış oluyorum böylece. Haydi, vatanımıza şimdi! Vatana uçalım!"

Ama Helga, kalbi sevgiyle dolu olan analığı korsan karısını bir kere daha görmeden Danimarka ülkesinden ayrılmayacağını söylüyordu. Bütün

hatıraları, kadının ona bir zaman söylemiş olduğu her sevgi, sözü, döktüğü bütün gözyaşları birdenbire gözü önüne gelmişti. Helga, o dakikada bu annesini hemen hemen herkesten fazla sevdiğini sandı."

Baba leylek: "Öyle, dedi, korsan karısına gitmeye mecburuz. Bizim ana leylek de oğlanlarla birlikte beni orada bekliyor. Bizi birlikte görünce nasıl şaşıracaklar kim bilir, gagalarını nasıl takırdatacaklar. Gerçi ana leylek şimdi pek fazla konuşamıyor, sözü uzatmıyor, kısaca söyleyiveriyor ne diyecekse. Ama böylesi çok daha iyi. Ben hemen gagamı takırdatayım da geleceğimizi haber vereyim."

Bunu söyleyerek baba leylek gagalarıyla müthiş bir gürültü yaptıktan sonra kuğularla birlikte korsan şatosuna doğru havalandılar.

Şatoda henüz herkes derin uykudaydı. O gece korsan karısı çok geç yatmıştı. Kadın üç günden beri Hıristiyan papazıyla birlikte kaybolan küçük Helga yüzünden korku içindeydi. Papaza kaçması için her halde o yardım etmiş olmalıydı. Çünkü ahırda onun atı eksikti. Acaba bütün bu olanlar, hangi kuvvetin tesiriyle olmuştu? Korsan karısı etrafta dolaşan rivayetlere göre İsa peygamberin ona inanan ve onun izinden yürüyenlerin gösterdikleri mucizeleri düşünüyordu. Rüyasında birçok değişik düşünceler de şekil alıyordu. Dışarıda, kırlarda koyu bir karanlık hüküm sürüyor, o ise kendini sanki henüz uykudaymış da yatağında oturup düşünüyormuş sanıyordu. Fırtına başlamıştı. Denizin doğudan, batıdan olduğu kadar kuzey denizinden, Kattegat taraflarından gelen dalgalarını duyuyordu. Dünyayı denizin derinliklerinde sarmış olan korkunç ejderha, saraya tutulmuş gibi kıvranıyordu. Putperestlerin mahşer adını verdikleri, her şeyin, en yüce tanrıların bile mahvolacağı o tanrılar gecesi Nagarock yaklaşıyordu. Borular ötüyor, zırhlar giyinmiş tanrılar dede kuşaklarına binmiş, son savaşı yapmak için geliyorlardı. Önlerinde zırhlar giyinmiş bakireler uçuyor ve kafile hün ölülerinin hayaletleriyle sona eriyordu. Çevrelerinde bütün gökyüzü kuzey fecrinin parıltıları içinde kalmıştı. Ama karanlık üstün geldi. Korkunç an başlamıştı.

Korku içinde kalan korsan karısının hemen yanında küçük Helga kurbağa kılığında yerde yatıyordu. O da titriyor, analığına sımsıkı sarılmış bekliyordu. Korsan karısı kızı kucağına aldı. Taşıdığı kurbağa kıyafetinin gözüne, çok çirkin görünmesine rağmen Helga'yı bağrına basıyordu.

Havada tekrar kılıç vuruşları, balta sesleri duyulmaya başlamıştı. Hepsinin üstünde de bir dolu sağanağını andıran ok vınlamaları duyuluyordu. Yerle göğün yok olacağı, her şeyi yanmaya mahkûm olan yeryüzüne gökten yıldızların döküleceği saat gelmişti. Ama o yeni bir gökle yeni bir yeryüzünün doğmakta olduğunu, şimdi üzerinde denizler dalgalanan çorak topraklarda bir gün buğday iştahlarını kabartacaksın, onları nasıl yatıştırırız sonra."

***

Helga kuğu elbiseleri içinde "şu aşağıdaki gördüklerimiz bana bahsettikleri yüce dağlar mı?" diye sordu.

Annesi: "Onlar yağmur bulutları, altımızda yol alıyorlar." diye cevap verdi.

Helga: "Ya şu en yükseklere çıkan beyaz bulutlar ne?" diye sorunca annesi:

"Senin o gördüklerin ebedî karlarla örtülü dağlardır" diye cevap verdi. Bunları konuşarak Alpler üzerinden aşağıya, mavimtırak Akdeniz'e doğru uçtular.

***

Kuğu kılığındaki Nil kızı vatanının kıvrımlar yaparak uzanan sarımtırak, beyaz sahillerini havadan görünce sevinç içinde "Afrika! Mısır kıyıları!" diye bağırdı.

Leylekler de yolculuklarının amacı olan memleketi görmüşler, uçuşlarını hızlandırmışlardı.

Ana leylek: "Burnuma Nil çamuru, ıslak kurbağa kokusu geliyor, dedi. Karnımın içi adamakıllı gıdıklanmaya başladı. Ama az sonra damak kaşıntınız kalmayacak. Hint turnalarını, kara leylekleri, telli turnaları da göreceksiniz. Onlar da aileden sayılır hepsi, ama bizim kadar güzel olmaktan çok uzak onlar. Kibarlık taslar dururlar, en çok kara leylekler öyledir. Mısırlılar onları şımartmış, hatta karınlarını güzel kokulu otlarla tıka basa doldurur, buna da "tahnit etmek" adını verirler. Ben doğrusu karnımı canlı kurbağalarla doldurtmayı tercih ederim. Öyle sanıyorum ki

sizin arzunuz da bu, tabii bu arzunuz da yerine gelmeli. Kişi ölü olarak devlete hizmet edecek yerde, canlı olarak karnında bir şeyler bulunsun, daha iyidir. Bilmem ben böyle düşünüyorum. Zannedersem en doğrusu da bu, hem de her zaman için."

Nil kıyısındaki muhteşem sarayda divanhanelere pars derisi örtülü yumuşak şilteler serilmiş, üzerine haşmetlû kralı uzatmışlar, leyleklerin geleceğinden bahsediyorlardı. Kral ne ölü ne de diri bir halde, kuzeyden gelecek Lotus çiçeğini ümitle bekliyordu. Etrafını akrabalarıyla hizmetçiler almıştı.

Bu sırada leyleklerle beraber gelmiş olan iki muhteşem ak kuğu divanhaneden içeriye uçtular. Bunlar göz kamaştıran beyaz kuğu elbiselerini üzerlerinden atınca iki çiğ damlası kadar birbirine benzeyen iki güzel kadın meydana çıktı. Yüzü solgun, ölüm halindeki ihtiyar adamın önünde yerlere kadar eğilerek uzun saçlarını omuzlarından arkaya attılar. Bu sırada küçük Helga büyük babasına doğru eğilirken adamın yanakları kızarıyor, gözleri parlamaya başlıyor, kötürümleşmiş vücudunda yeni bir hayat başlıyordu. İhtiyar adam birdenbire sağ salim, gençleşmiş bir halde ayağa kalkmıştı. Şimdi kızı ile torunu, uzun, ağır bir düşten sonra onu sevinçle, bir sabah selâmıyla ağırlar gibi, ihtiyarı kollarına almışlardı.

***

Bütün saray neşe içindeydi. Leylek yuvasında da aynı sevinç hüküm sürüyordu. Ama buradaki neşenin sebebi daha ziyade bol yemekle kaynaşıp duran gerçek kurbağa yığınlarıydı. Bu sırada bilginler iki prensesle şifa verici çiçek sayesinde iyileşen kralın hikâyesini, bu olayın azametini saray ve memleket için ne büyük bir mutluluk olduğunu çabucak, ana hatlarıyla belirtirlerken, leylek yuvasındaki aile büyükleri de hikâyeyi kendi tarzlarında aile efradına anlatıyorlardı. Ama bunu ancak hepsinin karınları doyunca yapıyorlardı. Çünkü karınları aç olduğu zaman hikâye dinlemekten başka yapacak çok işleri vardı.

Ana leylek kocasına yavaşça: "Haydi bakalım diye fısıldadı. Sen de bir şeyler olursun artık."

Baba leylek: "Haydi oradan, dedi, ben ne olabilirim ki? Ne yaptım ki? Hiç..."

"Senin yaptığın, bütün yapılanların topundan fazla. Bizim oğlanlarla sen olmasaydın prenseslerin bir daha Mısır'ı görmeleri asla mümkün olmaz, ihtiyar da dünyada iyileşemezdi. Sen bir şeyler olacaksın, diyorum sana. Mutlaka sana doktorluk payesi verilecek, o zaman da bundan sonraki çocuklarımız doğuştan doktor olacaklar. Tabii onların çocukları da bunu daha ileri götürecek, daha çok ilerleyecekler. Şunu da söyleyeyim ki sen şimdiden Mısırlı bir doktora benzemeye başladın. Hiç olmazsa ben seni öyle görüyorum,"

Bilginlerle bilgeler, kendi deyimleriyle bütün bu olaylara hâkim olan ana fikri, "her şeyi doğuran aşktır" fikrini işliyor, bunun da çeşitli açıklamalarını yapıyorlardı. Bu açıklamalardan birine göre sıralı gün ışığı Mısırlı prensesti. Bataklıklar kralına o inmiş ve onun kucaklamasıyla..."

Söylenenleri çatıdan duyarak bu konuda gereken açıklamaları yapmak zorunda olan baba leylek, "Söylenenleri kelimesi kelimesine tekrarlayamıyorum, dedi, dedikleri şeyler öyle karma karışık, o kadar anlaşılması güç, öylesine bilginceydi ki, bunları söyler söylemez hepsine unvanlar, hediyeler veriliyordu. Aşçıbaşı bile ihtimal aslında pişirdiği çorbanın iyiliğinden ötürü nişan kazandı.

Ana leylek: "Sen ne kazandın? diye sordu. Onların en mühim kimseyi unutmamaları gerekirdi, o mühim kimse de sensin. Bütün bu işte bilginlerin yaptığı, gagalarını takırdatmaktan ibaret kaldı. Ama yakında herhalde sana da bir paye vereceklerdir."

Gece geç vakit olup da tekrar saadetine kavuşan evde herkes uykuya daldığı zaman bir kişi henüz gözünü kırpmamıştı. Bu da yuvasında tek ayak üstünde durarak nöbetçi uykusu uyumasına rağmen, baba leylek değildi. Hayır, Küçük Helga'ydı bu uyumayan. Tahtaboştan dışarıya sarkmış, pırıl pırıl gökte buradakilerin aynı olmalarına rağmen kuzey memleketlerinde olduğundan daha güzel parlayan yıldızları seyrediyordu. Yaban batağındaki korsan karısını, analığının o tatlı bakışlarını, zavallı kurbağa çocuk için döktüğü gözyaşlarını hatırladı. Şimdi bütün bunlar, Nil kıyısındaki bu nefis bahar havasında, yıldızların muhteşem parıltısı içinde gözünün önüne geliyordu. Putperest kadının kalbindeki sevgiyi, onun zavallı bir yaratığa, insan kılığındaki kötü bir hayvana, insanın, görünce ve dokunurken iğrendiği bir hayvana karşı gösterdiği sevgiyi düşündü. Parıldayan

yıldızlara bakıyor, bir zamanlar papazla ormanlar, bataklıklar üstünden uçarken ölü papazın alnından etrafa saçılan parıltıyı hatırlıyordu. Sesler duydu. Onunla birlikte at üstünde gider, teessür, heyecan içinde adamın arkasında otururken işittiği sözleri hatırladı. Kaynağı aşktı bu sözlerin, bütün nesilleri saran en yüce aşktı.

Evet, o zaman neler vermiş, neler kazanmış, nelere erişmişti. Küçük Helga gecelerini, gündüzlerini dolduran bütün bu saadeti kavrıyor, onu temaşa ederken kendisine bir hediye vereni unutup da acele ile yalnız verilene bütün o muhteşem hediyelere dönen bir çocuk haline giriyordu. Aynı şekilde gittikçe artan, bundan sonra da gelmesi mümkün, hatta gelecek olan saadetini düşündü. Şimdiye kadar daima daha büyük sevinçlere, daha yüce saadetlere, mucizelerle yükselmişti. Ama bir gün gelmiş, bu saadetler içinde kendisini öylesine unutmuştu ki artık onları vereni de unutmuştu. Birtakım mağrur hayallere kapılmasının sebebi, ona gençliğinin verdiği cesaretti. Şimdi bu hayalleri düşünürken gözleri parlıyordu. O anda aşağıdan, avludan gelen kuvvetli bir gürültü ile sarsıldı. Avluda iki muazzam deve kuşunun çark vurarak acele acele döndüklerini gördü. Hayatında şimdiye kadar böylesine hantal, bu kadar kocaman, ağır kuş görmemişti. Sanki kanatları kesikti bu kuşun, onu birileri zarara uğratmıştı. Kuşa başından geçenleri sordu. Hayatında ilk defa, Mısırlıların deve kuşu hakkında anlattıkları masalı dinleyecekti.

Bir zamanlar bu kuş cinsi çok güzeldi, kanatlan uzun, kuvvetliydi. Bir akşam ormandaki muazzam kuşlar ona şöyle dediler: "Kardeş, yarın sabah inşallah nehre uçalım, su içelim, ister misin?" Deve kuşu, "İsterim" diye cevap verdi. Ertesi sabah gün ağarırken uçmaya başladılar. Önce yükseklere, tanrı gözü olan güneşe doğru gittikçe yükselerek uçtular. Deve kuşu hepsinin önünde gururla ışığa doğru yükseliyordu. Kuvveti verene değil, kendi kuvvetine güveniyor, ağzından "İnşallah" sözü çıkmıyordu. O anda mahşer meleği, etrafa alevler saçanın yüzündeki örtüyü kaldırınca deve kuşunun kanatları birden yandı, sefil bir halde aşağı, yeryüzüne indi. Kendisi gibi mensup olduğu kuş cinsi de bir daha kendini toparlayamadı. O günden beri deve kuşu korkusundan kaçar, daracık bir yerde çark vurur durur. Bu da biz insanlara ne düşünsek, hangi işe başlayacak olsak önce "inşallah" demek gerektiğini hatırlatır.

Helga düşüncelere dalmış aşağıda çark vurup duran deve kuşuna bakıyor, onun nasıl korku içinde olduğunu, beyaz ay ışığı parlayan duvara kendi muazzam gölgesi vurdukça hayvanın duyduğu basit sevinci seyrediyordu. Ruhuna da, kalbine de ciddî düşünceler, derin köklerini salmaya başlamıştı. Artık zengin, mesut bir hayata kavuşmuştu. Bundan sonra ne olacaktı acaba? Neler görecekti? En doğrusu "inşallah" demesiydi.

* * *

İlkbaharın ilk günleri gelip de leylekler yeniden kuzeye doğru göçe başlayınca, küçük Helga altın bileziğini aldı, içine kendi adını kazıdıktan sonra baba leyleğe işaret ederek onu yanına çağırdı. Altın halkayı boynuna takarak bunu korsan karısına götürmesini rica etti. Bununla üvey kızının hayatta, mesut olduğunu, kendisini hâlâ sevgi ile hatırladığını anlatmak istiyordu.

Baba leylek bileziği boynunda hissedince: "Bunu, taşımak biraz güç olacak" diye düşündü, ama bize verilen şerefi, altını sokağa atamayız. Oraya, kuzeye varınca hepsi leyleklerin saadet getirdiğini tasdik etmek zorunda kalacaklar."

Ana leylek "sen altın, ben de yumurta yumurtluyorum, dedi, ama sen bunu ömründe bir kere, ben ise her yıl yapıyorum. Buna rağmen ne sen, ne de ben karşılığında kimseden takdir gördüğümüz yok. İzzeti nefsime dokunan bu."

Baba leylek "Kişi başarılarını kendi bilir ya, analık" diye cevap verdi.

"Ama bunu yafta gibi göğsüne takıp sokaklarda dolaşamazsın ki.” diye cevap verdi ana leylek, ne karın doyurur bu, ne de bize elverişli bir rüzgâr sağlar. Bunun üzerine uçuşlarına başladılar.

Bu sırada demirhindi dalları içinde öten küçük bülbül de kuzeye doğru havalanmak istiyordu. Küçük Helga onun ötüşünü, oradaki yaban batağında sık sık dinlemişti. Bir zaman onunla bir haber yollamak istemişti. Kuğu elbisesi içinde uçtuğu sıralarda kuşların dilinden anlayacaktı. O zaman ondan, o taşlarla dallardan yapılmış mezarın bulunduğu Jütland yarım adasındaki kayın ormanına gitmesini, bütün küçük kuşlardan bu mezarı

korumaları ve üzerinde tekrar tekrar şakımaları için rica etmesini dilemişti. Bülbül uçup gitti, onunla birlikte zaman da geçip gitmişti.

***

Harman zamanıydı. Bir kartal, ehramlardan birinin üstüne konmuş, kıymetli eşyalar yüklü bir deve katarıyla hızlı hızlı soluyan Arap atlarına binmiş, pahalı elbiseler giyinen bir takım silâhlı adamları seyrediyordu. Bunlar göz kamaştıran, pembe burun delikleri durmadan açılıp kapanan, uzun sık yeleleri, incecik bacaklarına kadar dökülen kır atlardı. Zengin misafirler kral sarayına mensup ve prenseslerin olması gerektiği kadar güzel bir Arap prensi ile birlikte, üstündeki leylek yuvasının şimdi boş bulunduğu muhteşem binaya alayla giriyorlardı. Bu yuvada oturanlar şimdilik kuzey memleketlerinden birine gitmişlerdi, ama yakında oradan dönmeleri lâzımdı. "Ve neşenin, sevincin en yüksek dereceyi bulduğu bugünde döndüler. Her tarafta düğün neşesi vardı. Güzel elbiseler giyinmiş, taktığı mücevherlerle pırıl pırıl göz alan Helga bugün gelin oluyordu. Güveyi de gelen Arap prensiydi. Sofrada şeref yerlerini onlar almış, anne ile büyük baba arasına oturmuşlardı.

Ama Helga, nişanlısının kıvırcık sakallı esmer, erkek yüzünü görmüyordu. Kendisine dikilen koyu renkli, ateşli gözlerin de farkında değildi. Yalnız dışarıya, yukarıya, parıltılarını üstlerine döken ve yıldızları pırıl pırıl kıvılcımlı gökyüzüne doğru bakıyordu.

Bu sırada dışarıda kuvvetli kanat sesleri duyuldu. Leylekler artık dönüyorlardı. Seyahatten çok yorgun, dinlenmeye çok muhtaç olmasına rağmen ihtiyar çift hemen kapalı balkondan aşağıya indi. Çünkü onlar da düğün olduğunu duymuşlardı. Bu haber daha hududa gelir gelmez söylenmişti onlara, küçük Helga bunu Hiyeroglifle sınır duvarlarına yazdırmıştı. Çünkü leyleklerin ikisi de kendi hikâyesinde yer almış bulunuyorlardı.

Baba leylek "Bu bizim için büyük bir takdir işareti doğrusu" dedi.

"Büyük değil çok küçük diye cevap verdi ana leylek, bundan daha kötüsü olamaz, bizi daha fena ağırlayamazlardı."

Helga onların gelmiş olduğunu fark edince yerinden kalkarak sırtlarını okşamak için dışarıdaki balkona, onların yanına gitti. Helga okşarken ihtiyar baba leylek boynunu eğiyor, bu sırada en küçük yavruların da babalarının gördüğü iltifatı seyrettikçe koltukları kabarıyordu.

Helga yukarıya gittikçe parıltısı artan bir yıldıza doğru bakıyordu. Kendisiyle bu yıldız arasında gökten daha berrak olmasına rağmen gözle görülebilen bir hayal hareket etmekteydi Hayalet ona doğru iyice yaklaştı. Bu görünen, ölü Hıristiyan papazıydı. Helga'nın düğününe o da gelmişti. Hem de gökler ülkesinden gelmişti.

"Orada, yücedeki ihtişam, güzellik, dünyada bilinenlerin hepsine üstün" diyordu.

Küçük Helga o zamana kadar asla yapmadığı şekilde, öyle içten dua etti ki, gökler ülkesinden içeriye bir tek dakikacık bakmasına, orada hükümran olan babaya yalnız bir an için göz atmasına izin verildi.

O da Helga'yı ebedî ışığa, ebedî yüceliğe yükseltiyordu. Helga'nın içinden sayısız düşünceler geçmeye, gözlerinden yaşlar akmaya başlamıştı. Bu ışık ve ilâhî musiki onu yalnız dışından değil, içinden de sarıyordu. Ve sözle anlatılmasına imkân olmayan şeylerdi bunlar.

"Haydi artık dönelim, seni ararlar" dedi baba.

"Bir dakika daha, diye cevap verdi Helga, yalnız bir dakikacık daha."

"Yere inmeye mecburuz, misafirler gidiyor."

"Son bir defa, ne olur."

Küçük Helga tekrar balkona inmişti. Ama dışarıda bütün meşaleler sönmüş gelin odasındaki bütün ışıklar kaybolmuş, leylekler çekilip gitmişti. Misafirlerden kimse yoktu görünürlerde, Güveyi de ortada yoktu. Her şey bu kısacık süren üç dakika içinde bir sabun köpüğü gibi uçup gitmişti.

Helga'nın içini bir korku kapladı. Boş divanhaneyi geçti, yanındaki odaya girdi. Burada yabancı askerler uyuyorlardı. Kendi odasına açılan yan kapıyı

açtı. Ama kendini odanın içinde sandığı bir sırada dışarıda, bahçede bulunuyordu. Eskiden burası böyle değildi diye düşündü. Gökyüzünde kırmızı ışıklar parlamaya başlamıştı. Sabah olmak üzereydi.

Gökyüzünde üç dakikacık, yeryüzünde bütün bir gecesi geçip gitmişti.

O sırada gözü leyleklere ilişti. Yanına çağırarak leylek diliyle konuştu onlarla. Baba leylek başını çeviriyor, söylediklerine kulak veriyor ve yanına doğru geliyordu.

"Sen bizim dilimizi konuşuyorsun, dedi Helga'ya, ne istiyorsun yabancı kadın, söyle, buraya niçin geldin?"

"Küçük Helga'yım, tanımıyor musun beni? Daha üç dakika önce seninle şuracıkta, balkonda konuşuyorduk ya."

"Yanlışın var, diye cevap verdi leylek, rüya görmüşsün sen."

"Hayır, hayır diye bağırdı Helga. Şimdi ona korsanla şatosunu, yaban batağını, buraya yaptıkları seyahati hatırlatıyordu.

Baba leylek, gözlerini kırpıştırarak: "Bu senin söylediğin eski bir hikâye, dedi, büyük anamın anasının zamanında duymuştum bunu. Doğru, burada, Mısır'da Danimarkalı bir prenses varmış, ama yüzlerce yıl önce düğünü olduğu gece ortadan kaybolup gitmiş. Bir daha da hiç görünmemiş. Bu hikâyeyi bahçedeki şu anıttan da okuyabilirsin: Kuğularla leyleklerin heykelleri var orada, en üstlerinde de ak mermerden senin heykelin duruyor."

Her şey leyleğin dediği gibiydi. Küçük Helga bunu görüp durumu kavrayınca hemen dizleri üstüne düştü.

Güneş doğuyordu. Bir zamanlar günün ilk ışıklarıyla kurbağa kılığı nasıl üstünden düşer, güzel kız meydana çıkarsa şimdi de gökten daha duru, daha aydın, gün ışığı gibi, güzel bir hayal babaya doğru yükseliyordu.

Az önce ayakta durduğu yere bir vücut düştü.

Yerde solmuş bir lotus çiçeği duruyordu.

***

Baba leylek: "Hikâyenin bu bitişi yeni, dedi sonun böyle geleceğini hiç ummazdım. Ama çok hoşuma gitti."

"Buna çocuklar ne diyecekler acaba?" diye sordu ana leylek.

"Doğru, dedi babaları, gerçekten asıl mühim olan da bu."

KOŞUCU

En hızlı koşanlara verilmek üzere bir mükâfat konmuştu. Hatta bir değil iki mükâfat konmuştu, ama bu da bir kere koşup kazananlara değil, bütün bir yıl, hiç değiştirmeden aynı tempo ile koşacak olanlara verilecekti.

Tavşan: "Birinci mükâfatı ben kazandım, dedi, kendi ailemiz fertleriyle en iyi dostlarımız şurada üye olarak bulunduğuna göre hak yerini bulmalıydı tabii. Ama doğrusu salyangozun ikinci mükâfatı kazanmasını kendim için bir hakaret sayıyorum."

Mükâfatların dağıtılmasında bulunmuş olan bahçe parmaklığı kazığı: "Hayır, diye cevap verdi, bu işte çalışkanlık, iyi niyet de aynı zamanda dikkate alınmalıdır. Birçok saygı değer zatlar aynı şeyi söylediği gibi ben de bunun doğru olduğunu çok iyi anlamış bulunuyorum. Gerçi salyangoz, kapı eşiği üzerine varabilmek için altı ayını harcadı. Ama ona göre çok acele olarak bu gayreti gösterdiği sırada bacağı kırıldı. Salyangoz yalnız ve yalnız yürümek için yaşayan bir yaratıktır. Üstelik oturduğu evi de beraberinde taşır. Bütün bunlar dikkate alınması gereken noktalardır, ikinci mükâfatı almasının sebebi de budur."

Kırlangıç: "O halde aynı şekilde benim de dikkate alınmam lâzım gelirdi, dedi. Süratte olsun, uçuşta olsun hiç biriniz benimle boy ölçülemezsiniz. Hiç olmazsa ben bunu böyle biliyorum. Nerelere gitmedim ki ben? Uzaklara, çok, çok uzaklara..."

"Bu sizin talihsizliğiniz, diye cevap verdi bahçe kazığı, çok dolaştınız etrafta. Havalar soğumaya başlayınca siz uzaklara başka yerlere, kırlara doğru gidiyorsunuz. Sizde vatan aşkı yok. Bu işte sizin dikkate alınmanız asla doğru olmaz."

Kırlangıç: "Ama diye sordu, eğer bütün kış bataklığın üstünde yatsam bütün vaktimi uyku ile geçirsem, o zaman dikkate alınır mıyım acaba?"

"Tilkiden bir vesika getirin, yılın yarısını uyuyarak vatanda geçirmiş olduğunuzu ispat edin, o zaman sizi de dikkate alırlar, buna imkân var."

Salyangoz: "Doğrusunu istersen benim hakkım birinci mükâfattı, ikinci değil, dedi. Tavşanın korku yüzünden koştuğunu gayet iyi biliyorum, bir tehlike olduğunu sezer sezmez tabanları kaldırıyordu. Ben ise koşuyu hayatımın amacı yaptım ve vazife esnasında sakatlandım. Eğer birinci mükâfatın birine verilmesi lâzım gelirse, hiç şüphesiz yalnız bana verilmeli. Ama bu sebepten bir tartışma açacak değilim. Böyle şeylere tenezzül etmem ben."

Bunu söyleyip yere tükürdü.

Şûranın en mühim üyesi olan orman ölçü memurunun ihtiyar sırığı: "Ben kesin olarak şuna inanıyorum ki, dedi, verilen bütün mükâfatlar, hiç olmazsa benim oyumla verilenlerin hepsi, tam adalet esaslarına uyularak verilmiştir. Ben ne yaparsam intizamla, düşünerek, hesap ederek yaparım. Bundan önce yedi kere mükâfat jürisine alınmak şerefine nail oldum. Ama ancak bugün dediğimi yaptırmak kabil oldu. Mükâfat dağıtma işinde her zaman belli prensiplere uyarak hareket ettim ben. Birinci mükâfatta harfler bahis konusu olunca daima baş harften, ikinci mükâfatta son harften hareket, ederim. Lütfen şu noktaya dikkat etmenizi rica ediyorum: Eğer birinci harften hesap ederseniz A dan sonra gelen sekizinci harf H dır. İşte böylece tavşanı (Hase Almanca tavşan demektir) bulduk demektir. Ben birinci mükâfatın tavşana verilmesine onun için razı oldum. Sondan sekizinci harf de S dir; ikinci mükâfatın da salyangoza verilmesini bunun için uygun buluyorum. Gelecek sefer J ye birinci, R e de ikinci mükâfat verilmesi lâzım gelecek. Her işte daima intizamla hareket edilmeli, daima güvenilebilecek bir dayanak bulunmalı elde."

Üyeler arasında bulunan katır: "Ben jüriye girenlerden biri olmasaydım, kendi kendime oy verirdim, dedi. Koşuda yalnız sürat dikkate alınmamalı. Başka noktaları da göz önünde bulundurmalı bence. Meselâ çekme gücü. Biri ne kadar çekebiliyor, bunu da göz önünde tutmalı. Ama bu defa bu noktayı ortaya atmazdım yine de, aynı şekilde tavşanın kaçını sırasında yana doğru sıçramak ve ötekileri yanlış yola saptırmak suretiyle gösterdiği zekâyı da belirtmezdim. Hayır, birçoklarının büyük önem verdikleri ve asla dikkate almadan geçilmesi gereken bir başka nokta daha var. Bu da güzel adı verilen şeydir. Ben buna önem verdim ve tavşanın güzel, iyi gelişmiş kulaklarını dikkate aldım. Bu kulakların uzunluğunu seyretmek başlı başına

bir zevktir. Kendi kendimi küçüklüğümdeki halimle görüyorum sandım, onları seyrederken. Oyumu da onun için ona verdim."

Kara sinek: "Sakin olun, sakin olun, diye atıldı. Ben uzun nutuklar söyleyecek değilim, sadece küçük bir noktaya işaret etmek istiyorum. Bir tavşanda çok fazla yol aldığımı bilirim. Bir müddet evvel de, küçük tavşan yavrularından birinin arka ayaklarını ben kırdım: Bir trenin lokomotifi üstünde oturuyordum. Bunu çoğu zaman yaparım, çünkü bir sineğin kendi süratini ölçebilmesi lokomotif üstünde en iyi mümkündür. İlerde, önümüzde küçük bir tavşan koşuyordu. Benim orada olduğumun hiç farkında değildi. Nihayet tren yolunun dışına çıkmaya mecbur kaldı, ama bu esnada lokomotif tavşanın iki arka ayaklarını ezdi. Çünkü üstünde ben oturuyordum. Tavşan yattı kaldı oracıkta, ben de yoluma devam ettim. Öyle sanıyorum ki bu olay, benim ona karşı kazandığım zaferi ispata yetişir. Ama bunu söylemekle mükâfatı bana verin demek istemiyorum ha."

Yaban gülü, bana kalırsa diye düşünüyordu kendi kendine, ama söz söylemek tabiatının icaplarından olmadığı için ne düşündüğünü belirtmiyordu. Bununla beraber söyleseydi pekâlâ söyleyebilirdi de hani. Bana kalırsa, diyordu kendi kendine, birinci şeref mükâfatından başka ikinci mükâfatı da gün ışığına vermek lâzımdır. Çünkü güneşle bizim bulunduğumuz dünya arasındaki sonsuz mesafeyi bir an içinde uçup geçtikten başka o kadar kuvvetle hareket eder ki bütün tabiat onun gelişinden uyanır. Öyle bir güzelliği de var ki, onu görünce bütün güller kızarıp kokular saçmaya başlar. Hüküm mevkiinde olan yetki sahibi yüce kişilerin onu hiç fark etmedikleri anlaşılıyor. Günışığının yerine ben olsaydım, onların hepsini çarpardım. Ama asıl o zaman delirirlerdi iyice, bununla beraber eninde, sonunda yine olacakları odur. Ben hiçbir şey söylemeyeyim, diye düşündü yaban gülü. Orman ne güzel sakin! Çiçeklenmek güzel şey, koku vermek, ferahlık vermek, şarkılarda, masallarda yaşamak ne güzel! Zaten gün ışığı hepimizden sonra da yaşamasına devam edecek."

Uyuyup kaldığı için meclise ancak şimdi yetişebilen solucan, oradakilere birinci mükâfat nedir, diye sordu.

Katır: "Lâhana tarlasına serbestçe girmek" diye cevap verdi. Bu mükâfatı ben teklif ettim. Tavşanın bunu mutlaka kazanması lâzımdı, onun için

düşünebilen, faal bir şûra üyesi olarak, mükâfat kazanacak olanların menfaatini düşündüm. Böylelikle tavşanın ihtiyacı giderilmiş oldu. Salyangoza da lâhana tarlasını çeviren duvarda oturarak güneşlenmek müsaadesi verildi. Ayrıca koşucuların birinci hakemliğine de tayin edildi. Heyette mütehassıs birinin bulunması iyi bir şey. Bence işe çok iyi başladık, istikbalden de çok şey beklediğimi itiraf ederim."

ÇAN DERİNİ

Odense çayındaki çandan "Tang-ting-tang-tinn" diye sesler yankılanır. Nasıl bir sudur bu çay? Odense şehrinde çocuklar bile bunu bilir. Bentlerden su değirmenine kadar, tahta köprüler altından, bahçeler arasından akar. İçinde sarı renkli su zambakları, esmer tüylü kamışlar, siyah ipeğe benzeyen göl sazları büyür. Hepsi de büyümüş, çok yükselmişlerdir. Kabukları birçok çatlaklar, yarıklarla dolu, eğri büğrü söğüt ağaçları, keşiş batağı adı verilen tarafa doğru sarkar, ta ilerlere, çamaşırlık denen yere, suyun ta içlerine doğru uzanırlar. Tam bunların karşı tarafında sıra sıra bahçeler vardır. Bunların hepsi bir başka türlü düzeltilmiştir. Kimisi güzel çiçeklerle, ağaçlarla dolu, tertemiz, zarif bir mücevher mahfazasını andırır. Kimisi de yalnız lâhana yetiştirir yahut da çaya sarkan büyük leylak fidanlarıyla kaplı oldukları için gözden gizli kalırlar. Çay bazı yerlerde o kadar derindir ki, kürekle dibini bulmak mümkün olmaz. En derin yeri kızlar manastırı önüne rastlar. Buraya "Çan Derini" adı verilir. Su perisi de burada oturur. Gündüzleri güneş suyun içine vurduğu zamanlarda uyur ama yıldızlı yahut ay ışıklı gecelerde suyun yüzüne çıkar. Çok yaşlıdır kendisi, büyük annenin anlattığına bakılırsa, onun büyük annesi de bu periden bahsedildiğini duymuş. Yapyalnız, tek başına yaşar. Kocaman, ihtiyar kilise çanından başka dertleşecek kimsesi yoktur. Bu çan eskiden kilisenin kulesine asılıydı. Ama şimdi ne bu kuleden, ne de Saint Albani adındaki kiliseden ortada hiçbir iz kalmamıştır.

Kulenin henüz yıkılmadığı zamanlarda Çan "Tang-ting-tang-ting" diye sesler çıkarır dururdu. Bir akşam güneş batar, çan da bütün hızıyla sallanırken ansızın yerinden koptu, aşağıya uçtu. Akşamın kırmızı ışıklarıyla kor gibi parıldıyordu uçarken.

"Tang-ting-tang-ting, şimdi yatmaya gidiyorum" diye şakıyordu çan, aynı zamanda Odense çayın; hem de en derin yerine uçuyordu. Buraya bugün de "Çan Derini" denilmesinin sebebi budur işte. Ama çan orada ne uyuyabildi, ne de dinlenebildi. Su perisinin olduğu yerde daima sesler duyulur, yankılar yapar. Bunların kimi zaman suyun içinden bile işitildiği olur. O zaman birçokları bu sesi şehir halkından birinin ölümünün yaklaştığına alâmet sayarlar. Ama çanın ses vermesi bundan değildir. Hayır, artık yalnız olmayan su perisiyle konuşur da onun için sesler çıkarır durur.

Öyleyse çan ona neler anlatır acaba? Çok yaşlıdır. Söylendiğine göre daha büyük annenin annesi doğmadan önce o vardı. Buna rağmen su perisinin yaşıyla kıyaslanacak olursa bir çocuk sayılır. İhtiyar sessiz, yılan balığı derisinden pantolonu, balık pullarından yapılmış, su zambaklarıyla süslenmiş yeleği ile tuhaf bir adamdır bu su perisi. Saçlarına kamışlar takar, sakalı ise ördekbaşı yeşilidir, pek de güzel olduğu söylenemez hani.

Çanın bütün anlattıklarını tekrarlamaya kalkışsak aylar, yıllar yetişmez. Çünkü durmadan söyler, çok defa da eski anlattıklarını tekrarlar. Kimi zaman uzun, kimi zaman kısa söyler, canı nasıl isterse... Eski zamanlardan, o güç, karanlık zamanlardan söz açar.

Bir gün, diye anlatır, "Saint Albani" kilisesinin çan asılı olan kulesine bir keşiş çıkmıştı. Genç, güzel bir adamdı bu keşiş, ama görülmemiş derecede düşünceli bir hali vardı. Kuledeki deliklerin birinden, o zamanlar henüz yatağı geniş olan çaya doğru baktı. Bugün yerinde bataklık bulunan gölün üstünden ilerilere doğru göz attı. Sonra bakışlarını çayırın üstünden aşırarak karşısındaki "Rahibeler Tepesi" üstünde, pencerelerinden ışık sızan rahibeler manastırına doğru baktı. Onu çok iyi tanıyordu bu keşiş, kendisini düşünür, hatıraları canlandıkça yüreği çarpardı. "Tang-ting-tang-ting."

İşte çan, su perisine böyle şeyler anlatıyordu.

Bir keresinde kuleye metropolitin aptal uşağı çıkmıştı. Ben de madenden dökülmüş, ağır, sert bir çanım, sağa sola sallanır dururum, böyle iken bu adamın kafasını parçalayabilirdim. Gelince tam benim altıma oturdu, elindeki iki tahta parçasını da yaylı bir sazmış gibi çalmaya, üstüne üstelik söylemeye başladı. Fısıldamaya bile izinli değilken şimdi yüksek sesle şarkı bile söyleyebilirim, diyordu, sarayda kilit altında gizlenen sırlardan, her şeyden, her şeyden bahsedebilirim. Orası soğuk, orası ıslak. Fareler canlı canlı yiyor herkesi orada. Kimse bilmiyor bunu, kimseler duymuyor, hatta şu anda bile. Çünkü çan yüksek sesle öyle çalıyor: "Tang-ting-tang-ting."

Bir zamanlar Knut adında, papazların, metropolitlerin önünde eğilen bir kral vardı. Ama çok ağır vergiler koyduğu, ağır sözler sarf ettiği için millet silâha, sopaya sarıldı. Onu yabani bir hayvan gibi kovmaya kalktı. O zaman kral bir kiliseye sığınarak kapıları pencereleri kapadı, halk öfke ve heyecan içinde kiliseyi muhasara etmişti. Saksağanlar, kargalar, hatta alakargalar

bile o sırada duydukları bağırışlardan, yapılan gürültülerden ürkmüşler, kilise kulesinden içeri, dışarı uçuşuyor, aşağıdaki kalabalığa, kilise pencerelerinden içeriye bakıyor, gördükleri şeylerden yüksek sesle bahsedip duruyorlardı. Kral Knut mihrabın önüne yatmış dua ediyor, erkek kardeşleri Erik'le Benedikt de yalın kılıçlarıyla ayakta nöbet tutuyorlardı. Ama kralın hizmetçisi sahtekâr Blake, efendisine ihanet etti. Dışarıdakiler onun nerede olduğunu öğrenince aralarından biri camdan içeriye bir taş atarak kralı öldürdü. Vahşi kalabalık ve kuş sürüleri bağırıyor, çığırıyor, ben de onlarla birlikte yankılanıyor, şarkı söylüyor, bağırıyordum. Tang-ting-tang-ting.

Kilise çanı yükseğe asılmıştır. Etrafındaki geniş bir bölgeyi görür. Kuşlar onun ziyaretine gelir, o da kuşların dilini anlar. Rüzgâr sesler çıkararak kule deliklerinden, ses deliklerinden, bütün deliklerden içeriye eser. Rüzgâr her şeyi bilir, havadan kapar her haberi, havada canlı olan her şeyi sarmıştır, insanların akciğerleri içine kadar girer, işitilebilen her sözü, her şeyi, her iç çekişini işitir, bilir. Hava bilir, rüzgâr anlatır, kilise çanı da onun dilinden anlar. Ve bütün dünyaya haykırır: Tang-ting-tang-ting.

Ama bir gün geldi, bütün bunları dinleyip, bilmek bana artık fazla gelmeye başladı. Artık duyduklarımı yankılandırmaya tahammül edemez hale gelmiştim. Öyle yorulmuş, ağırlaşmıştım ki, beni tayan direkler kırıldı, ben de ışıldayan havaya doğru uçtum, çayın en derin, su perisinin yapyalnız, tek başına oturduğu yere indim. Şimdi onun yanında bildiklerimi, duyduklarımı yıllardan beri anlatıp duruyorum: Tang-ting-tang-ting.

Büyük anne anlattı, Odense çayının çan derini denilen yerinden bu sesler yankılanırmış.

Ama bizim okul öğretmeni: "Orada suyun içinde çınlayıp duran çan diye bir şey yok, çünkü ses vermez çan orada, diyor. Sonra su perisi de bulunmaz orada, çünkü peri diye bir şey yoktur." Bütün kilise çanları neşe ile yankılanmaya başlayınca da, yankılanan çanlar değildir aslında, havadır. Böyle diyor o, sesi meydana getiren hava imiş. Bunu büyük anne anlattığı gibi çan da aynı şeyi söyleyebilirdi. Bu noktada ikisi de aynı fikirde, onun için de dedikleri mutlaka doğrudur. Her ikisi de: "Kendini koru, kendini koru, dikkat et kendine." demektedirler.

Hava her şeyi bilir. Çevremizde odur, içimizde o, yaptığı işleri, bizim düşündüğümüz şeyleri o dile getirir. Hem aşağıda, Odense çayının dibindeki çandan da daha uzun konuşur. Daima, ebediyen, göklerin derinliğinden, yücelere, uzaklara doğru, gökteki çanlar çalmaya başlayıncaya kadar söyler: Tang-ting- tang-ting.

KÖTÜ AHLÂKLI KRAL

Masal

Eski zamanlarda küstah, kötü ahlâklı bir hükümdar vardı. Bütün düşündüğü, dünyayı baştanbaşa fethetmek, her yana adıyla korku salmaktı. Ateşle, silâhla ülkeleri dolaşıyor, askerleri tarlalardaki mahsulü çiğniyor, köy evlerini yakıyor, kızıl alevler ağaçların yapraklarını kavuruyor, kömür haline gelen yemişler kararmış dallardan aşağıya sarkıyordu. Bazı zavallı anneler kucaklarındaki çıplak yavrularıyla dumanlar tüten duvarların arkasına saklanıyorlardı. Ama askerler acımak nedir bilmiyordu ki. Bütün köşe bucağı arayarak kadınları çocukları ile birlikte buluyor, asıl şeytanca sevinçleri de o zaman başlıyordu. Kötü ruhlar onlardan daha kötü hareket edemez. Bütün olup bitenleri hükümdardan başka iyi gözle gören yoktu. Kuvveti gün geçtikçe artıyor, adının anılması herkesi korkutuyor, giriştiği bütün işlerde talihi yaver gidiyordu. İstilâ ettiği şehirlerde ele geçirdiği altınları, hazineleri beraber taşırdı. Başşehrinde eşi benzeri olmayan bir servet birikmişti. Muhteşem saraylar, kiliseler, sütunlu kemerler kurduruyor, bu eşsiz yapıları kim görse: "Ne büyük adam bu hükümdar!" diye haykırıyordu. Ama hiçbiri hükümdarın öteki memleketlere getirdiği sıkıntıyı düşünmüyor, yanan şehirlerden, yankıları gelen ağlaşmaları, inleşmeleri işitmiyordu.

Hükümdar topladığı altınları, kurduğu muhteşem yapıları hazla seyrederken, o da halk gibi: "Ne büyük adam bu hükümdar!" diyordu. "Ama daha çoğuna sahip olmalıyım ben, çok çok daha fazlasına! Hiçbir devlet daha büyük şöyle dursun, benimkine eşit bile olmamalı! Böyle anılmamalı!" bunu söylüyor ve bütün komşu memleketlere hücum ediyor, hepsini yeniyordu. Yendiği kralları da caddelerden geçerken, altın zincirlerle arabasına bağlatır, onları sofrada yemek yerken kendisinin ve saray erkânının ayakları ucunda yatmaya, önlerine attıkları ekmek kırıntılarıyla doyunmaya mecbur ederdi.

Hükümdar ayrıca şehrin meydanlarına, krala ait saraylara, heykellerini de diktirmişti. Bu heykellerin kiliselerde bile Tanrı mihrabının önünde bulundurulmaları gerekiyordu. Ama rahipler o zaman "Hükümdar, dediler

ona, sen büyüksün ama Tanrı senden daha büyüktür. Biz buna cesaret edemeyiz."

"Pekâlâ, dedi hükümdar, o halde ben Tanrıyı da yeneceğim!" Böyle bir çılgınlık, şımarıklık içinde havalarda yelken açıp gezebilecek bir gemi yaptırdı. Gemi bir tavus kuyruğu gibi renkler içindeydi. Ayrıca bin gözü varmış gibi duruyordu. Ama bu gözlerin her biri bir tüfek namlusuydu. Hükümdar geminin orta yerinde oturuyordu. Yalnız bir kere bir yaya dokunmakla bin kurşun hedefe doğru uçuyor, tüfekler o anda yeniden doluyordu. Geminin önüne ayrıca yüz kuvvetli kartal koşuldu ve gemi güneşe doğru hareket etti.

Dünya çok aşağılarda kalmıştı. Önceleri dağları, ormanları ve alt üst edilmiş bir çayırdan görünen yeşil kısımlarıyla dünya, sürülmemiş bir tarlayı andırıyordu. Sonra sonra düz bir haritaya benzedi, çok geçmeden de iyice sislere, bulutlara gömüldü. Kartallar gittikçe daha yükseklere doğru uçuyorlardı. Tanrı o zaman sayısız meleklerinden yalnız birisini gönderdi. Hükümdar bin tüfeği ile hemen meleğin üzerine ateş açtı. Ama kurşunlar meleğin pırıl pırıl kanatlarına çarpınca dolu taneleri gibi aşağı dökülüyordu. Yalnız meleğin ak kanatındaki bir tüy, dibinde bir tek kan damlası kabararak hükümdarın oturduğu gemiye düştü. Bu bir damla kan gemiye düşünce yakıcı bir kor gibi yanmaya başladı. Geminin orta direği devrildi, korkunç bir hızla aşağıya uçtu. Kartalların o kuvvetli kanatları da zayıfladı, düştü. Rüzgâr hükümdarın başı etrafında vızıldıyor, yakılan şehirlerin dumanlarından meydana gelmiş bulutlar, baştanbaşa etrafı sarmış, korkunç şekiller alıyordu. Gemi, kıskaçlarını ona göre uzatan miller uzunluğunda yengeçlere, kimi de yuvarlanan dağlara, ateş saçan ejderhalara benziyordu. Hükümdar yarı ölü bir halde uzanmış yatıyordu. Nihayet gemi bir ormana düştü, ağaçların sık dalları arasında asılıp kaldı.

"Tanrıyı yenmek istiyorum diyordu hükümdar, ant içtim bunun için, iradem yerini bulmalıdır!" Yedi yıl durmadan suni uçma makineleri yaptırdı, en sert çeliklerden şimşekler çıkarttı. Çünkü göğün kalelerini yıkmak istiyordu. Hükmü altındaki bütün memleketlerden büyük ordular toplamıştı. Askerleri yan yana sıraya dizildikleri zaman millerce süren bir halka meydana geliyordu. Bunlar yapma makinelere bindiler, hükümdar da onlara doğru yürüdü. Tam bu sırada Tanrı bir sivrisinek sürüsü, yalnız bir tek, küçücük

bir sivrisinek sürüsü gönderdi. Bunlar hükümdarın etrafını sardılar, yüzünü, ellerini sokmaya başladılar. Hükümdar öfkeyle kılıcını çekti, ama yalnız havaya vuruyor, sivrisineklere rastlayamıyordu. Bunun üzerine kıymetli halılar getirterek kendini onların içine sardırdı. Artık hiçbir sivrisinek iğnesi bu halıları delip onu sokamıyordu. Yalnız bir tek sivrisinek, halının iç yüzünde kalmıştı. O da hükümdarın kulağı içine girerek sokmaya başladı. Şimdi burası ateş gibi yanıyor, zehri hükümdarın ta beynine kadar çıkıyordu. O zaman hükümdar üstündeki halıları fırlatıp attı. Elbiselerini yırtarak kaba, yabani askerlerinin önünde dans etmeye başladı. Onlar da şimdi Tanrı ülkesini fethetmek isterken küçücük bir sivrisineğe yenilen hükümdarlarıyla alay ediyorlardı.

RÜZGÂRIN WALDEMAR DOE İLE KIZLARI HAKKINDA ANI. ATTIKLARI

Rüzgâr üstünden estiği zaman çayırın yüzü durgun bir su gibi kırışır. Ama başaklar üstünden esince, açık deniz gibi dalgalanır başaklar. Bu da rüzgârın dansıdır. Ama dinleyin anlattıklarını: her şeyi yüksek sesle şakır o, ormanda ağaçlar içinden esince çıkardığı sesler, duvarlardaki çatlaklar, yarıklarla ses deliklerinden esince çıkardıklarından başkadır. Rüzgâr gökteki bulutları nasıl kovalıyor, görüyor musun? Bulut değil koyun sürüleri sanki hepsi. Yeryüzünde, kapılardan içeriye doğru nasıl haykırıyor? Sanki rüzgâr değil kolcu, elindeki boruyu öttürüp duruyor. Bacadan içeriye ocağa doğru da ıslık çalarak o kadar hoş esiyor ki. Ateş daha neşeli alevleniyor o zaman, daha çok çatırdıyor, odanın içini aydınlatıp ısıtıyor, keyiflendiriyor. İnsan da zevkle oturup onu dinlemek istiyor o eserken. Onun için bırak anlatsın rüzgâr. O bizim hepimizden fazla masal, hikâye bilir. Dinle bak. "Vuu git oraya!" diye anlatıyor hikâyesini. Söylediği şarkının nakaratı budur.

***

Şöyle anlatıyor rüzgâr: "Baltık denizinin batısında Belt denilen büyük boğazda, eski, kırmızı duvarlı bir şato vardır. Ben bu şatonun her taşını tanırım. Daha Marst Sting sarayına katılmadan önce görmüştüm onu. Sahibi aşağı doğru inerken taşlar yukarı doğru yükseliyor, yeni duvarlarla bugün hala orada Borreby şatosu diye anılan yeni bir şato meydana getiriyordu.

Ben bu şatoda oturan, yüksek asiller sınıfından kadınlar, erkekler tanıdım, nesillerin değiştiğini gördüm. Şimdi size Waldemar Doe ile kızlarından bahsedeceğim.

Bu zat kral soyundandı. Mağrur, başı yükseklerde, ortalıkta dolaşır dururdu. Bir geyikten daha iyi koşar, şarap testilerini boşaltmayı çok iyi bilir, bu maharetlerini hemen ispat edebileceğini kendi de söylerdi.

Karısı sırma işlemeli elbiseler giyinir, pırıl pırıl yanan parkeler üstünde başı yukarda yürürdü. Duvarlar süslü kâğıtlarla kaplanmıştı. Etrafta kıymetli oyma işi, pahalı eşyalar doluydu. Kadın bu eve gelin gelirken altın, gümüş

takımları getirmişti. Mahzende alman birası bulunur, ahırda ateşli, yağız atlar dururdu. Borreby şatosunda her tarafta büyük bir zenginlik göze çarpardı.

Çocuklar da vardı bu şatoda: Bunlar İda, Johanna ve Anna Dorothea adında üç güzel kızdı. Üçünün de adlarını çok iyi hatırlıyorum.

Zengin insanlardı, kibar insanlardı, varlık, zenginlik içinde doğup büyümüşlerdi. Rüzgâr bunları söyleyerek: "Vuu, git oraya!" diye şakıdı. Sonra tekrar anlatmaya başladı:

"Burada sayın bayan, öteki eski şatolarda olduğu gibi divanhanede oturarak hizmetçi kızlarla iplik eğirmez, lavta çalarak şarkı söylerdi. Burada hayat, cemiyet hayatı vardı. Şatoya yakından, uzaktan kibar yabancılar gelir, içerden musiki sesleri, kadeh sesleri duyulurdu. Ben onları gürültümle bastıramazdım. Bu şatoda süs, ihtişam, kuvvet ve gurur hâkimdi. Ama Tanrı değil."

"Güzel bir mayıs günü, tam akşam olmuştu, diye anlattı rüzgâr, Batıdan geliyordum. Jütland'ın batı kıyılarında gemileri parçalamış, enkaz haline getirmiştim. Kırlardan, orman yeşili kıyılar üstünden Fümen'e doğru esmiştim. Şimdi de soluk soluğa Belt üzerinden geliyordum.

Oraya gelince, muhteşem meşelerle dolu ormanı hâlâ yerinde duran Borreby şatosunun yanındaki Seeland kıyılarına uzandım. Dinlenmek istiyordum.

O sırada civardan birtakım oğlan çocukları geldi, bulabildikleri en iri, en kuru dallarla çalıları toplayarak köye gittiler. Onları meydana yığdıktan sonra ateşlediler. Sonra kız oğlan bir arada şarkı söyleyerek ateşin etrafında dans etmeye başladılar.

"Ben sessiz yatıyordum, diye devam etti rüzgâr, ama en güzel oğlan çocuklarından birinin ateşe attığı dalın üstüne hafifçe üflemeye başlamıştım. Dal alevlendi, öteki dalların hepsinden daha hızlı yanmaya başladı. Delikanlı ötekiler arasından seçildi. Böylece o eğlenceye kral oldu. Kendisine de kızlar arasından bir kraliçe seçti. O akşamki sevinç, neşe Borreby şatosundakinden çok üstündü."

***

Bir sayın bayan, üç eşsiz çiçeğe benzeyen, üç eşsiz çiçek kadar hoş, ince, Gül, Zambak ve soluk benizli Sümbül adlı kızlarıyla birlikte altı at koşulmuş altın arabasına binmiş, şatoya doğru geliyordu. Annenin kendisi de muhteşem bir lâleydi. Ama o geçerken oyuna dalıp durmadan eğilip kalkan, yere doğru baş eğen kalabalıktan hiç kimse sayın bayanı selâmlamadı. Sanki selâmlarlarsa onu kırıp parçalayacaklarından korkuyorlardı.

Evet, Gül, Zambak ve soluk benizli Sümbül... Bu üç güzeli de görmüştüm ben. Bir gün kimlere kraliçe olacaklar diye düşünüyordum kendi kendime. Her biri kendine bir asilzadeyi, belki de bir prensi koca seçecekti.

Vu-u-u! git oraya! git oraya!

Araba içindekilerle birlikte ilerledi, köylüler de danslarında ilerlediler.

Ama ben gece olup da yattığım yerden kalkınca, çok sayın bayan da bir daha kalkmamak üzere yatıyordu. Onun da başına herkesin başına gelen geldi. Hiç yeni bir şey değildir bu.

Waldemar Doe ciddî, düşünceli, bir an ayakta kaldı. İçinden bir ses "Ağaçların en gururlusu eğilebilir ama asla kırılmaz." diyordu. Kızlar ağlaşıyor, bütün şato halkı gözyaşlarını siliyordu. Buna rağmen Bayan Doe göçmüştü. Ben de onun gibi göçüme devam ettim: Vu-u-u! diye sesleniyordu rüzgâr.

Fümen üzerinden, Belt'in sularını geçerek buraya tekrar, tekrar geldim, muhteşem meşe ormanının yanındaki Borreby şatosuna çok uzak olmayan deniz kıyısında dinlendim. Balık tutan kartallar, ormanda yaşayan yabani güvercinler, karalı, mavili alacakargalar, hatta kara leylekler bile bu ormanda yuva tutmuşlardı. Mevsimlerden de ilkbahardı o sıra. Kuşlardan bazıları yumurtlamış, bazıları ise yavru çıkarmıştı bile. Nasıl uçuşuyor, bağrışıyorlardı. Ormandan arka arkaya balta sesleri geliyordu. Bütün ağaçları keseceklerdi. Çünkü Waldemar Doe kıymetli bir gemi yaptırmak istiyordu. Üç güverteli bir savaş gemisi olacaktı bu, belki de onu kral satın alacaktı. Denizcilere işaret vazifesi gören, kuşları barındıran bu ormanı,

şimdi onun için kesiyorlardı. Yuvası bozulan bir doğan korku içinde etrafta uçuyor, balık avlayan kartallarla bütün orman kuşları vatanlarını bırakmak zorunda kalmışlar, nereye gideceklerini bilmeden uçuşuyor, korkularından, öfkelerinden bağrışıyorlardı. Ben onların hem yaslarını, hem söylediklerini anlıyordum. Kargalar, alakargalar yüksek sesle alaylı alaylı: "Haydi yuvadan dışarı! Haydi, yuvadan dışarı! dışarıya! dışarıya!" diye bağrışıyorlardı.

Waldemar Doe, üç kızıyla birlikte ormanın ortasındaki işçi kafilesinin yanında duruyor, hepsi kuşların çıkardığı korku çığlıklarına gülüyorlardı. Yalnız en küçük kızı Anna Dorothea, içinden kuşlara acıyordu. Bir ara işçiler kuru dalları üstünde içinde yavruların merakla bakıştıkları bir kara leylek yuvası bulunan yarı kurumuş bir ağacı devirmek istediler. O zaman Anna Dorothea gözlerinde yaşlarla bu yavrulara kıymamaları için yalvardı. Onun için de üstünde kara leyleğin yuvası bulunan ağacı kesmediler. Tabii bu ehemmiyetsiz bir şeydi onlar için.

Ağaçlar devrildi, bıçkılar işledi ve üç güverteli gemi yapıldı, bitti. Mimar, fakir bir kulübede doğmuş bir adamdı, ama asil yaradılışlı bir insandı ve asil insanlara mahsus halleriyle beliriyordu. Keskin zekâsı, anlayışı alnından, gözlerinden okunuyordu.

Waldemar Doe onun anlattıklarını dinlemekten hoşlanırdı. On beş yaşındaki en büyük kızı İda da öyleydi. Mimar, babasına ısmarladığı gemiyi yaparken kendi kendine hayaller kurar, küçük İda ile kendini karı koca olmuş görürdü. Eğer kurduğu bu hayal taştan olsa, hendek, set, bahçeler, ormanlarla çevrili olsaydı, bu istediği gerçek olabilirdi de. Ama bütün zekâsına rağmen fukaranın birisiydi mimar, bir turna alayı içinde serçenin ne yeri olabilir ki?... Vu-u-u! Ben uçtum o da uçtu. Çünkü orada kalamazdı. Küçük İda kendi kendini teselli etmek zorunda kaldı.

***

Ahırda hayran olunmaya lâyık, herkesin hayran olduğu yağız atlar kişniyordu. Kral bizzat, yapılan gemiyi görmüş ve satış için gereken pazarlığı yapması için oraya amiralini göndermişti. Amiral ahırdaki ateşli atları görmüş, yüksek sesle hayranlığını belirtiyordu. Ben bütün söylediklerini gayet iyi duydum, diye anlatıyordu rüzgâr, çünkü kapı

açılınca onunla birlikte arkasından gitmiştim. Ot saplarını, altın ipliklerini ayaklarının önüne serpiştirdim. Altındı Waldemar Doe'nin istediği, amiral de yağız atları istiyordu. Onları bu kadar övmesinin sebebi bu idi. Ama durum anlaşılamadı bir türlü, gemi de bu yüzden satın alınmadı. Şimdi hiçbir zaman suya indirilemeyen bir Nuh gemisi gibi baştan başa kalaslarla örtülü, deniz kıyısında öylece duruyor... Vu-u-u! git oraya! git oraya! Ağlanacak bir haldi bu.

***

Kışın, kırları bir kar örtüsü kaplayıp da denizden sürüklenerek gelen buzlar Belt'i doldurunca, diye devam ederdi rüzgâr, ben de onları kıyılara doğru iterdim. O zaman biri ötekinden daha kara olan kargalarla turnalar sürü sürü gelir, deniz kıyısında, içinde kimse bulunmayan o yalnız, ölü geminin üstüne konar, çığlık çığlık bağrışır, bir zaman ağaçlarında harap olmuş o kadar güzel yuvalar bulunan ormanın yok edilmesinden, yersiz, yurtsuz kalan ihtiyarlardan, yavrularından şikâyet ederlerdi. Bütün bunların hepsi, şu hiçbir zaman denizlere açılmayacak olan eski, hurda, mağrur gemi yüzünden olmuştu.

Karların içine doğru esiyordum, O zaman kar yığınları etrafa neşeyle savruluyor, girdaplar yapıyor, üst üste yığılarak tepeler meydana getiriyordu. Ben onlara sesimi işittirirdim, fırtınanın ne demek olduğunu anlarlardı. Onların tecrübe sahibi olmalarında benim de bir payım olduğunu pekâlâ söyleyebilirim. Vu-u-u! Git oraya!

Kış da oraya gitti. Yalnız kış değil yaz da oraya gitti, hâlâ da gidiyorlar, her zaman. Benim gittiğim gibi, karın gittiği gibi, elma çiçeklerinin döküldüğü, yaprakların yere serpildiği gibi gidiyorlar. Git oraya! Git oraya! İnsanların gittiği yer de orasıdır.

Ama kızlar henüz giyinmedi. Küçük İda bir gül gibi, gemi mimarının onu gördüğü günlerde olduğu kadar güzeldi. Çoğu düşünceli düşünceli bahçedeki elma ağacının altında durur, ben de elma çiçeklerini hiç farkına varmadan onun başı üstüne dökerken uzun, kumral saçlarıyla oynardım. O zaman gözlerini bahçenin koyu yapraklı çalılarıyla ağaçları arasında şekillenen yuvarlak gök parçasına, kor gibi yanan güneşe doğru çevirir, bakardı.

Kız kardeşi Johanna, mağrur, pırıl pırıl bir zambağa benzerdi. Daima başı yükseklerde dolaşır, o da anası gibiydi, kendisine dostça verilen bir selâma dizlerini bükmekten korktuğu için karşılık vermekten çekinirdi. Ara sıra ecdadının resimleri asılı duran salona gitmeyi severdi. Bu resimlerdeki kadınlar, ipekler, sırmalar içindeydi. Örülmüş saçları üzerinde bol inci ile işlenmiş şapkalar vardı. Güzel kadınlardı bunlar. Kocaları zırhlar içinde yahut da içleri sincap kürkleri ile kaplı kıymetli paltolar giyerler, yakalarına da mavimtırak, kırmalı kadın yakaları takarlardı. Kılıçları bellerine değil, kalçalarına asılı dururdu. Acaba bir gün Johanna'nın resmi duvarın neresinde olacak, asil kocası ne görünüşte bir adam olacaktı? Evet, şimdi bunu düşünüyor, kendi kendine bunları fısıldıyordu. Uzun salondan yukarıya çıkıp tekrar geri dönerken duydum bütün söylediklerini.

Henüz on dört yaşında bir çocuk olan Anna Dorothea, o soluk benizli sümbül, sakin kendi içinde yaşayan bir kızdı. İri, mavi gözleri düşüncelerle dolu gözükse de dudaklarında bir çocuk gülümseyişi eksik olmazdı. Ben bu gülücüğü üfleyerek uçuramaz, uçurmak da istemezdim.

Ona bahçedeki derbentte yahut tarla sınırında kokulu otlar, kır çiçekleri toplarken rastlardım. Babası bunları kaynatır, içer yahut imbikten geçirdikten sonra damla olarak kullanırdı. "Waldemar Doe mağrur, kibirli bir adamdı. Ama tecrübeli, bilgiliydi de. Bunu hemen fark etmek kabildi. Zaten bu konuda birçok rivayetler dolaşırdı. Yazın bile şöminesinde ateş yaktırır, oda kapısı daima kapalı dururdu. Gece demez, gündüz demez, hiç usanmadan laboratuarında çalışır, ama bundan pek bahsetmezdi. Tabiatın kuvvetlerine gizlice hâkim olmak lâzımdır, düşüncesindeydi. En yüksek sanatı, altın yapmak sanatını çok geçmeden elde edeceğini umuyordu.

Şöminesinde bu sebepten duman eksik olmaz, odunlar çatırdayıp, alevlenip dururdu. Evet, ben de orada bulunurdum, diye anlattı rüzgâr, bacanın içinden bırak gitsinler, bırak gitsinler diye şarkı söylerdim. Sonunda kalacak olan dumandır, buhardır, küldür. Sen bunu yaparken yalnız kendini, kendine ait olan şeyleri yakıyorsun. Vu-u-u! git oraya! Ama o gene de düşündüklerinden vazgeçmez, onları gitmeye bırakmazdı.

Ahırdaki muhteşem atlara gelince, onlar ne oldu acaba? Bütün o küçüklü, büyüklü sandıklar içindeki gümüş, altın takımları ne oldu? Tarladaki inekler, o çiftlik, o şato ne oldu acaba? Evet, bunların hepsi o altın potası

içinde eritiliyor, durmadan eritiyor, buna rağmen yine de altın göze gözükmüyordu.

Harmanlar yok olmuş, yemek odası bomboştu Mahzenler boşalmış, tarlaların üstünde bir şey kalmamıştı. İnsanların durumu ne kadar kötüleşirse fareler da o kadar çoğalır. Şatoda bir cam kırılınca arkasından biri daha kırılıyordu. Benim kapıdan içeri girmeme hacet yoktu artık, böyle diyordu rüzgâr. Nerede ocak tüterse orada yemek pişer. Gerçi baca tütüyordu orada, ama bütün öğle yemeklerini altın elde etmek hevesi yüzünden aynı baca yutup bitiriyordu.

Borusunu üfleyen bir bekçi gibi, şatonun cümle kapısından içeri estim. Ama ortalıkta hiçbir bekçi yoktu, böyle diyordu rüzgâr. Çatının üstündeki rüzgâr yönünü gösteren horozu çevirdim, kulede bekçinin horuldaması gibi bir ses çıkardı. Ama bekçi yoktu ortalıkta. Yalnız farelerle sıçanlar vardı. Sofrayı kuran fakirlikti. Elbise dolabına, ekmek sepetine o yerleşmişti. Kapılar menteşelerinden çıkmış, çatlamış, dökülmeye başlamıştı. Durmadan içeriye girip çıkıyordum. Böyle diyordu rüzgâr, onun için şatoda ne olup bittiğini çok iyi biliyordum.

Adamın sakalı durmadan, külde, yasta, uykusuz gecelerde ağarıyordu. Şakaklarındaki saçlar da öyle. Derisi buruşuyor, sarı bir renk alıyor, gözleri altın hırsıyla, beklenen altının hırsıyla kıvılcımlanıyordu.

Ben dumanla külü onun yüzüne, sakalına üfledim. Altın yerine borçlar geldi. Kırık camlardan, yarıklar arasından estim, kızların yatak odalarına kadar... Elbiseleri üzülmüş, param parçaydı ama yine oradaydılar, çünkü hâlâ dayanmak zorundaydılar. Çocuk beşikleri önünde ninniler söylenmiyordu artık, o eski, muhteşem yaşayışın yerini yoksulluk almıştı. Şatoda yüksek sesle şarkı söyleyen bir ben kalmıştım. Böyle diyordu rüzgâr. Şatodakilerin üstlerine kar yağması için ne gerekirse yapıyordum, kar ısıtır derler ya. Yakacak odunları yoktu, ormanı kesmişlerdi, nereden odun bulacaklardı şimdi? Öyle de soğuktu ki, kar yürürken ayaklar altında gıcırdıyordu. Kuvvetlerimi, neşemi taze tutmak için ses deliklerinden, koridorlardan, çatı tepelerinden, duvarlar üstünden esip duruyordum. İçerde soğuğun şiddetinden asil kızlar yataklarından çıkamıyor, babaları kürküne büzülmüş, bir köşede yatıyordu, ne yiyecek bir lokma, ne de yakacak vardı

ortada. Bu da asillere mahsus bir hayattı. Vu-u-u! Bırak gitsin! Ama Bay Doe bunu bir türlü anlayamıyordu.

Kıştan sonra yaz gelir diyordu, dar zamanların peşinden iyi günler gelecektir. Ama bekletiyorlar, çok bekletiyorlar insanı. Şimdi çiftlik rehinde, tam zamanı değil mi? Hiç şüphesiz altın gelecek, paskalya yortusunda gelecek.

Onu, ağı içindeki bir örümceğe şöyle fısıldarken gördüm: Küçük, çevik dokumacı seni, diyordu, sen bana dayanmayı öğretiyorsun. Ağın parçalandığı zaman baştan başlayıp tekrar örüyor, sonuna getiriyorsun. Bir daha mı yırtılıp ikiye ayrıldı, haydi yeniden, daima yeni baştan işe koyuluyor, bıkmıyor, usanmıyorsun. Yapılması gereken de bu zaten. Bu kadar dayanabilen mutlaka mükâfatını görür.

Paskalya sabahıydı. Çanlar çalıyor, gün ışığı gökyüzünde parıldıyordu. Uyandığı zaman ateşi vardı Bay Doe'nin, ocağın başına geçti, kaynattı, soğuttu, karıştırdı, imbikten çekti. Umudunu kaybetmiş bir ruh gibi soluduğunu duyuyordum. Dua ettiğini duyuyordum, nefesini tuttuğunu fark ediyordum. Lambası söndüğü halde o farkında değildi. Yanan kömürlere üfledim, çıkan alevler, yüzünün kireç beyazlığını aydınlattı. Ancak bu alevlerle bir kızıllık gösteriyordu yüzü. Gözleri ta derinlere çökmüştü. Ama şimdi irileşmeye, âdeta çukurlarından dışarı çıkarcasına büyümeye başlamışlardı.

Şu simyacı şişesine bak, pırıl pırıl yanıyor içi. Bu yanan şey kor gibi, tertemiz, hem ağır. Adam titreyen elleriyle onu yukarı kaldırıyor, titreyen bir sesle “Altın! Altın!” diye haykırıyordu. Öyle de başı dönüyordu ki, üflesem fırıl fırıl döndürebilirdim onu, böyle diyordu rüzgâr. Ama yalnız yanan kömürlere üflemekle yetindim ve kızlarının odasına girerken arkasından yürüdüm. Mintanı kül içindeydi. Karma karışık saçlarıyla sakalından küller dökülüyordu. Vücudunu yukarıya doğrultuyor, elinde tuttuğu kırılabilir kap içindeki hazneyi kaldırarak, sevinçten ışıklar saçarcasına: Buldum! buldum! altın bu! diye haykırıyordu. Güneş ışıklarıyla parıldayan şişeyi gösterdi. Ama o anda elleri titremiş, simyacı şişesi yere düşmüştü. Bin parça oldu şişe, talihin son köpüğü de parça parça olmuştu: Vu-u-u! git oraya! Ben de altın yapıcının şatosundan uzaklaşıp gittim.

Güzün sonlarına doğru, bu bölgede günlerin kısaldığı, sislerin tül tül uçuşarak ıslak damlara, yüklendiği, koca yemişlerle kuru dalların üstüne dağıldığı günlerdeydi. Buraya tekrar neşe içinde gelmiştim. Biraz etrafta estim, havayı, göğü arıttım. Kurumuş, çürümüş dalları yere döktüm. Bu yaptıklarım güç bir iş değildir, ama yapılması da lâzım şeylerdir hepsi de. Waldemar Doe'lerin Borreby şatosunda, başka bir şekilde de olsa, aynı şey olmuş, hesaplar temizlenmişti. Düşmanı Basnas le Ove Ramel, şatoyu içindeki eşyalarıyla birlikte zorla satın almıştı. Ben kırık camlar üstünde trampet çalıyor, bozuk kapıları duvarlara çarpıyor, çatlaklar, yarıklar arasında ıslık çalıyordum. Vu! Niyetim Bay Ove'nin keyfini kaçırmaktı. Burada kalmasını istemiyordum onun. İda ile Anna Dorothea kan ağlıyorlardı. Johanna kibirli bir tavırla, benzi uçmuş, ayakta duruyor, parmaklarını ısırıp kanatıyordu. Evet, çok faydası olacaktı bunun sanki. Ove Ramel, Bay Doe'ye, yaşadığı müddetçe şatoda oturmasına müsaade etmek istiyordu. Ama bunun için kimse kendisine teşekkür etmedi. Ben kulak vermiş söylenenleri dinliyordum. Malsız mülksüz kalmış bayın, başını daha ziyade gururla yukarıya kaldırdığını, ensesini kabarttığını görüyordum. O ara şatoya, söğütlere doğru bir esinti yolladım. Çürümemiş olmasına rağmen en kalın dalı kırıldı. Kapının önünde kullanılmak için emre hazır bir süpürge gibi duruyordu. Ama onu da süpürdüler. Ben bunun böyle olacağını çok iyi biliyordum.

Ağır, güç bir gündü o gün, dayanılması güç, kötü an gelip çatmıştı. Ama içi kuvvetliydi adamın, ensesi dayanıklıydı.

Üstlerindeki elbiselerden başka bir şeyleri kalmamıştı. Hayır, kalmıştı, bir müddet önce satın aldıkları içi yok olan haznenin, o birçok şeyler vaat ettiği halde söylediklerinin pek azını tutan haznenin yere saçılan kırıklarıyla dolu simyacı şişesi vardı ellerinde. Waldemar Doe şişeyi göğsüne sakladı. Bastonunu aldı, bir zamanlar o kadar zengin olan Bay Doe, üç kızıyla birlikte Borreby şatosundan çıktı Ben, ateş gibi yanan yanaklarını serinletiyor, kırçıllaşmış sakalını, uzun, beyaz saçlarını okşuyor, dilimin döndüğü kadar şakımaya çalışıyordum: Vu-u-u! Git oraya! git oraya! O muhteşem zenginliğin de sonu buydu.

İda ile Anna Dorothea, biri sağında, biri solunda gidiyorlardı. Cümle kapısının altına gelince Johanna geri döndü. Dönmesi neye yarayacaktı

sanki. Talihleri her şeye rağmen geri dönecek değildi ki. Duvardaki Marskstig şatosundan getirilen kırmızı taşlara bakıyor, bu şatonun kızlarını düşünüyordu:

En küçüğü en büyüğünü tutmuş elinden

Dolanıp geziyorlar dünyayı.

Acaba bu şarkıyı mı hatırlamıştı? Üç kız buradaydı şimdi. Babaları ile beraber bir zamanlar kaç kere araba ile geçtikleri caddeden yürüyorlardı. Yürüyor, babalarıyla beraber dileniyorlardı. Yıllığını on marka tuttukları kerpiç bir eve gideceklerdi. Yeni beyler evi, bu duvarları boş, kabı kacağı boş evdi artık. Üstlerinden turnalar, alakargalar uçuyor, onlarla alay eder gibi şöyle bağırıyorlardı: Haydi yuvadan dışarı! Haydi, yuvadan dışarı! Dışarıya! Dışarıya! Tıpkı ağaçlar kesilirken Boreby ormanındaki kuşların bağırdıkları gibi.

Bay Doe ile kızları bunu gayet iyi işitiyorlardı şimdi. Ben kulakları etrafında esiyordum onların. Ama bunu dinlemeye değmezdi ki artık.

Böylece kerpiç eve girdiler. Ben de bataklıkları, tarlaları aşarak, çıplanmış çitler, yaprakları dökülmüş ormanlardan geçerek, açık denizde yabancı ülkelere doğru gidiyordum. Vu-u-u! Git oraya! git oraya! Hem de her sene, her sene!

***

Waldemar Doe ne haldeydi şimdi? Kızları ne haldeydi? Rüzgâr şöyle anlatıyor: Ailenin son çocuğu, benim en son gördüğüm son çocuğu Anna Dorothea idi, o soluk benizli sümbül. Şimdi o da kocamış, onun da beli bükülmüştü. Yarım asır geçmişti o günlerin üstünden. En uzun o yaşamış, bütün ötekilerin başına gelenleri o biliyordu.

Şu karşıki kırlarda, Viborg şehrinin yakınlarında kırmızı taştan yapılmış, çatısının üstü tırtıklı, yeni bir beyler evi, bacasından bol, yağlı bir duman yükselen Dompropste'lerin evi vardı. Evin munis hanımı ile kızları cumbada oturur, bahçelerindeki süs ağaçlarının üstünden uzaklardaki esmer kırlara bakarlardı. Orada neye bakarlardı acaba? Harap bir ev vardı dışarıda,

onun üstündeki leylek yuvasına bakarlardı. Bu evin üstündeki az buçuk çatı artıkları, yosunla, dam koruklarıyla örtülmüştü. Yapıyı koruyan başlıca şey de bu leylek yuvasıydı. Binanın bütün öteki kısımları yıkılmaya yüz tuttuğu halde leylek bu yuvayı ayakta tutuyordu.

Bu eve dışarıdan bakılabilirdi, ama dokunmaya gelmezdi. Ben de orada eserken dikkatli olmaya mecburdum, böyle diyordu rüzgâr. Leylek yuvasının yüzü suyu hürmetine, evin yıkılmaması gerekti. Zaten kırların ortasında bir korkuluğa benziyordu. Dompropstenler leyleği oradan atmak istemiyorlardı. Harap kulübe de onun için yıkılmıyordu. Üstündeki zavallı yaratığın bu yoksul yapıdan dilediği kadar faydalanmasını istiyorlardı. Leylek bunun için Mısırlı kuşa teşekkür edebilirdi. Yahut da zavallının bir vakitler Borreby ormanında kara renkli yabani kardeşlerinin yuvası için yalvarmış olması teşekkür yerine geçti. Bu zavallı, o zamanlar küçük bir çocuktu, asiller bahçesinde açmış soluk benizli bir sümbüldü. Anna Dorothea şimdi bütün bunları hatırlıyordu. O! O! Evet, rüzgârın sazlar, kamışlar arasında inildemesi gibi, insanlar da iç geçirirler. Senin mezarının üstünde çanlar çalınmadı, Waldemar Doe! Borreby'nin eski sahibi mezarına indirilirken fakir mektep çocukları ilâhi söylemediler. Buna rağmen her şeyin sonu geliyor yoksulluğun da. İda kardeş bir köylüye vardı. Babamız için en müthiş bir imtihan oldu bu. Damadı, efendisi tarafından en şeref kırıcı cezalara çarptırılabilen yoksul bir köylüydü. Şimdi mezarında rahat ediyor, sen de orada rahatsın İda. Yalnız ben bahtsız yaratık, ben ihtiyar kocakarının işi bitmedi henüz. Ey zengin Bay, kurtar beni artık!

Anna Dorothea, leylek yüzünden yıkılmayıp bırakılan kulübesinde böyle dua ediyordu. Kız kardeşlerin en kuvvetlisini, en cesurunu ben kabullendim. Düşündüğü gibi hareket eden bir insandı. Fakir bir gemici uşağı kılığına girer, bir gemide hizmet etmeye giderdi. Az konuşur, sıkılmış bir hali vardı. Ama yaptığı işi severek yapar, hiç bıkkınlık göstermezdi. Yalnız tırmanmayı beceremezdi. Onun için bir kız parçası olduğunu kimse fark etmeden, gemiden aşağı uçuruverirdim onu. Şüphesiz böylece çok iyi bir şey yapmış oldum. Böyle diyordu rüzgâr.

***

Waldemar Doe'nin altın yapma sanatını keşfettiğini sandığı o sabah gibi, bir paskalya sabahı idi. Leylek yuvasının altındaki harap duvarlar arasından bir

kilise ilâhisi duydum. Anna Dorothea'nın son şarkısıydı bu.

Bir pencere camı değil, duvarda yalnız bir delik vardı. Güneş altın bir top gibi geldi, delikten içeri bakmaya başladı. Ortalığı öyle bir parıltı ile aydınlatıyordu ki. Kızın gözlerinden de yaşlar boşandı, kalbinden de. Eğer güneş bu sabah zavallı kızı aydınlatmasaydı siz de aynı şeyi yapardınız.

Leylek öldüğü ana kadar onu korumuş, kanadı altına almıştı. Mezarı üstünde ben teganni ettim onun, böyle diyordu rüzgâr. Babasının mezarı üstünde de ben teganni etmiştim. Onun da, babasının da mezarları nerdedir, yalnız ben bilirim bunu, benden başka kimse bilmez.

Yeni zamanlar, başka zamanlar demektir. Eski köy yolu tarla haline, sakin mezarlar açık kır yolları haline geldi. Çok geçmeden arkasında vagonlarıyla tren geçecek buralardan, adları unutulmuş mezarlar üstünden uçup gidecek. Vu-u-u! git oraya!

Bu söylediğim, Waldemar Doe ile kızlarının hikâyesi. Elinizden gelirse siz daha güzel anlatın bu hikâyeyi. Böyle dedi rüzgâr ve geriye doğru döndü.

Çekilip gitmişti.

EKMEĞE BASAN KIZ

Pabuçlarını kirletmemek için ekmeğe basıp da sonra başına birçok kötü şeyler gelen kızdan söz edildiğini herhalde sen de işittin. Bu kızın hikâyesi hem yazılmış hem de basılmıştır.

Bir zamanlar kibirli, kendini beğenmiş, fakir bir kız vardı. Küçük yaştan beri kötü istidatlar göstermeye başlamıştı. Daha küçücük bir kızken, sinekleri yakalayıp kanatlarını yolduktan sonra onları sürüne sürüne yürütmekten hoşlanırdı. Mayıs böcekleriyle gübre böceklerini yakalar, hepsini birer birer iğnelere geçirdikten sonra, ayaklarının altına yeşil bir yaprak, yahut bir kâğıt parçası tutar, zavallı hayvanlar buna ayaklarıyla yapışır, iğneden kurtulmak için kıvranır, debelenir dururlardı.

Küçük İnger "Şimdi mayıs böceği okumaya başlıyor, derdi, bakın yaprağı nasıl çeviriyor."

Büyüdüğü zaman hülyaları iyileşecek yerde daha da kötüleşmişti. Ama güzel kızdı, felâketi de buydu. Çünkü güzel olmasaydı hayatta kendisine daha sert hareket ederler, bu da onun hayrına olurdu.

Kendi annesi bile "Sana karşı gayet sert terbiye usulleri uygulanmalı, derdi. Küçüklüğünde kucağımda oynarken çok defa canımı acıtırdın. Büyüdüğün zaman da kalbimi acıtacağından korkuyorum."

Maalesef acıttı da.

Onu bir köyde kibar arazi sahiplerinin yanına hizmete vermişlerdi. Ona kendi çocukları gibi muamele ediyor, kendi çocukları gibi giydiriyorlardı. Kibri de artmıştı

Hizmete başlamasının üstünden bir yıl geçince ev sahipleri ona "Sevgili İnger, anneni, babanı ziyaret etsen çok münasip olur." dediler.

O da ailesinin ziyaretine gitti, lâkin oraya yalnız kendini göstermek için gitmişti. Ne kadar kibarlaşmış olduğunu görmelerini istiyordu. Ama köyünden içeri girip kız, oğlan çocuklarının meydandaki büyük su

birikintisinin etrafına toplanıp birbirleriyle gevezelik ettiklerini, annesinin ormandan topladığı bir demet odunla bir taşın üstüne oturup dinlendiğini görünce hemen geri döndü. Ormanda odun toplayan bir kadının bu kadar şık giyinmiş bir kıza anne olması utandırıyordu onu. Geri dönmekten üzülmemiş, sadece kızmıştı.

Bunun üstünden altı ay geçti.

Evin hanımı ona yine "Sevgili İnger, dedi, nihayet bir gün evine gidip ihtiyar anneni, babanı görmen lâzım. Büyük bir buğday ekmeğin var ya, onu da götürebilirsin. Seni görünce sevinirler."

İnger en iyi elbisesini, yeni pabuçlarını giydi, şık etekliğini dizlerinden yukarı çekti, ayaklarını kirletmemek, şıklığını bozmamak için çok dikkat ederek yürümeye başladı. Bu hususta gerçekten titiz olduğu için kimse ona bir şey diyemezdi. Ama epeyce bir kısmı su ile dolu, büyük bir çirkef çukuru meydana getiren bataklığın üstündeki patikaya gelince, üstüne basıp ayaklarını kirletmekten korumak için elindeki ekmeği çamura attı. Fakat bir ayağını ekmeğe basarak öbür ayağını havaya kaldırınca ekmekle beraber çamura batmaya başlamıştı. Gittikçe daha derine, daha aşağıya indi, nihayet gözden kayboldu. Ortada kara, köpüklü çirkeften başka bir şey kalmamıştı.

Hikâye budur.

Nereye gitmişti acaba? Aşağıda bira yapmakla uğraşan, bataklık cadısına gitmişti. Bataklık cadısı peri kızlarının teyzesi olur. Peri kızlarını da herkes bilir, yeter derecede şarkılarda ağırlanmış, resimleri yapılmıştır onların. Ama bataklık cadısının yalnız yaz gelip de çayırlar tütmeye başlayınca bira yapmaya başladığı bilinir. İnger de doğruca onun bira yapımevine inmişti. Orada insan uzun müddet tahammül edemez. Çamurdan bir delik bile, bataklık cadısının bira yapımeviyle kıyaslanınca muhteşem bir bina sayılır. Oradaki her fıçı öyle bir koku yayar ki, insanlar onu duyunca hemen kendilerini kaybederler. Fıçılar ta yukarılara kadar birbiri üstüne dizilmiştir; aralarında bir ezilmeye, sıkışmaya sebep olabilecek küçücük boşluklar bile iğrenç yumaklar haline getirilen kara kurbağalarla, yağlı salyangozlarla doldurulmuş, böylece tehlike önlenmiştir. İşte küçük İnger buraya inmişti. Bütün bu insanın içini bulandıran iğrenç yaratıklar yığını öyle buz gibi soğuktu ki, İnger'in bütün vücudunu bir titremedir aldı. Vakit geçtikçe

donduğunu hissediyordu. Hâlâ geçirdiği yorgunlukların farkında değildi, bütün kuvvetiyle ekmeğe basıyor, ekmek de onu, kehribarın bir kâğıt parçasını çekişi gibi, aşağıya doğru çekiyordu,

O sırada bataklık cadısı evdeydi, bira yapımevi de tam o gün şeytanla büyük annesi tarafından geziliyordu. Şeytanin büyük annesi de vakitlerini hiç boş geçirmeyen ihtiyar, zehir gibi bir karıdır. El işini yanına almadan evden dışarı çıkmaz. Burada da işini yanına almıştı. İnsanların pabuçları içine sürmek için bir sürü ufak tefek diker dururdu. Bundan maksadı da onların rahatlarını, huzurlarını kaçırmaktır. Yalan örer, tığla manasız sözler işler. Bunların hepsi birden yeryüzüne düşünce de insanların ahlâkı bozulur, zararlara uğrarlar. İşte böyle, dikiş, örgü, tığ işleri bilen ihtiyar bir büyük anneydi o.

İnger'in orada olduğunu fark edince gözlüklerini taktı, kızı bir daha gözden geçirdi. "İstidatları olan bir kız bu, dedi, burayı ziyaretimin hatırası olarak onu bana vermenizi rica ederim. Torunumun bekleme odasında sütun kaidesi olarak kullanılmaya çok uygun gelecek."

Kızı dediği gibi ona verdiler, küçük İnger cehenneme böylece girdi. İnsanlar oraya her zaman doğrudan doğruya gitmezler ama eğer istidatları varsa dolaşık yollardan aynı yere inebilirler.

Bekleme odası fevkalâde uzundu. İleriye doğru bakınca insanın başı döner, geriye bakınca da başı dönerdi. Burada halsizlikten bitkin bir halde bir alay insan duruyor, mağfiret kapılarının açılmasını bekliyorlardı. Çok bekleyeceklerdi onlar. İri, semiz, iki yanlarında sallanan örümcekler, bin yıllık ağlarıyla her birinin ayaklarım burgu gibi sarıp boğuyor, bunları demir zincirler vurulmuş gibi bağlıyorlardı. Üstelik her ruhta bir huzursuzluk, ıstırap veren bir huzursuzluk vardı. Cimrinin biri, para kasasının anahtarını unutmuş, ondan başka bir şey düşünemiyordu. Buradakilerin duyduğu bütün ıstırapları, çektikleri bütün çekileri anlatmaya kalkışmak uzun sürer. İnger için bir sütun kaidesi olarak orada durmak korkunçtu. Sanki vücudunun alt kısmıyla üstüne bastığı ekmeğe bağlanmış, yapıştırılmıştı.

Kendi kendine: "İnsan pabuçlarını kirletmemek isterse başına bunlar gelir işte, diyordu. Ah nasıl herkes gözlerini dikmiş bakıyor bana." Öyleydi

gerçekten, herkes ona bakıyordu. Gördükleri acı manzaradan hoşlandıkları da gözlerinin parlamasından belliydi. Ayrıca ağızlarını hiç kıpırdatmadan konuşuyorlardı aralarında. Bu halleri insanı ürpertiyordu.

"Beni seyretmek onlar için bir zevk olmalı, diyordu küçük İnger kendi kendine, yüzüm güzel, elbiselerim de öyle tabii. Bunu söyleyerek gözlerini yana çevirdi. Çünkü ensesi katıydı, başını bu yüzden başka tarafa döndüremiyordu. Ama bataklık cadısının bira yapımevinde nasıl kirlenmişti üstü başı. İşte bu aklına gelmezdi yalnız, sanki kocaman, bir tek çamur lekesi, bütün elbisesini kaplamıştı. Saçlarına bir salyangoz asılıp kalmış, durmadan ensesine vuruyor, elbisesinin her kıvrımından bir kara kurbağa başını çıkarmış bakıyor, her biri dar göğüslü bir Karlin köpeği gibi havlıyordu. Çok rahatsızlık içindeydi, kendini teselli etmek için "Ama buradakilerin hepsi pis, hepsi korkunç derecede çirkin!" diyordu İnger.

Gene de hepsinden kötüsü çektiği korkunç açlıktı. Acaba biraz olsun eğilemez, ayağının altında duran ekmekten bir parça olsun koparamaz mıydı? Hayır, sırtı katılaşmıştı, kollarıyla elleri de kaskatıydı. Bütün vücudu bir sütuna dönmüştü Yalnız gözlerini oynatabiliyor, hem onları arkasını da görebilecek şekilde geriye doğru döndürebiliyordu. Bu da ona iğrenç bir manzara veriyordu. Sonra sinekler gözlerinin üstünde sürüklenerek ileri geri gezinip duruyorlardı. Göz kapaklarını oynatsa da fayda ettiği yoktu, kaçmıyorlardı ki... Çünkü kanatları koparılmıştı. Sürünerek yürümeye mecburdular, onun için uçamıyorlardı. Ne kadar büyük bir işkenceydi bu! Üstelik karnı da açtı. Evet, bunu en son fark etmişti. Sanki bağırsakları birbirini yiyor, içi boşalıyor, korkunç derecede bomboş bir hale geliyordu.

"Bu böyle sürüp giderse dayanamayacağım." dedi kendi kendine. Ama dayanmaya mecburdu, işkence devam ediyordu.

O sırada başının üstüne yakıcı bir gözyaşı damlası düştü; yüzünden, göğsünün üstünden yuvarlanarak ta aşağıya, ekmeğin üstüne ulaştı. Sonra bir damla daha, birçok gözyaşı damlaları birbiri ardından döküldüler. Küçük İnger için kim ağlıyordu acaba? Yeryüzünde bir annesi yok muydu onun? Bir annenin kederle harap olarak, çocuğu için akıttığı gözyaşları, daima ona erişir, ama kurtaramaz onu. Değdiği yeri yakar ama yalnız çekilen işkenceyi arttırır. Sonra bu dayanılmaz açlık, ayağının önündeki ekmeğe erişememenin verdiği bu acı da çok büyüktü. Bir ara benliğinde ne varsa

hepsini yok etmiş gibi bir duygu geldi içine, her sesi emip kendine çeken, bomboş bir kamıştı sanki kendini böyle görüyordu. Yeryüzünde kendisi için bütün sözleri, verilen bütün hükümleri duyuyordu. Bunların hepsi de kötü, acı şeylerdi. Annesi sahiden kalbi derin bir ıstırap içinde, onun için içten gözyaşları döküyor, "Kibir mutlaka cezasını görür İnger, diyordu, senin felâketinin sebebi de bu. Anneni ne kadar üzdün sen."

Annesiyle birlikte dünyadakilerin hepsi İnger'in işlediği günahı biliyor, ekmeği ayağıyla çiğnediği için batağa batıp kaybolduğunu söylüyorlardı. İnek çobanı anlatmıştı onlara, o gün yüksekçe bir yerin üstünden bütün olup biteni görmüştü.

"Anneni ne kadar üzdün sen, diyordu annesi, ben bunun böyle olacağını biliyordum."

İnger de kendi kendine: "Ah, keşke dünyaya hiç gelmemiş olsaydım! dedi. Benim için bu çok daha iyi olurdu. Annemin kederden harap olmasının hiçbir faydası yok şimdi."

Kendisine karşı ana - baba gibi muamele etmiş olan o iyi yürekli insanlar, o yanlarında çalıştığı aile, şimdi onun için: "Günahkâr bir çocuktu o, Tanrı lütuflarına saygı göstermesini bilmiyor, aksine bunları ayağıyla çiğniyordu. Mağfiret kapıları zor açılacaktır onun için." diyorlardı.

"Keşke beni cezalandırsalar, daha iyi zapt ve rapt altında tutsalardı, diyordu İnger. Kötü arzular belirttiğim zaman, beni bunlardan kurtarsalardı keşke."

Kötülüğün, işlediği günahların beyitlere geçtiğini de duyuyordu. Söylenen türkülerden birinin başlığı şuydu: "Pabuçlarını kirletmemek için ekmeğe basan kibirli kız". Bu türkü de bütün memlekette söyleniyordu.

İnger: "İnsanın bu yüzden bu kadar şey işitmesi, bu kadar acı çekmesi akla gelir miydi? diye düşünüyordu, başkaları da işledikleri günahlar için benim kadar ceza görmeli ki. Evet... Böyle olsa çok ceza çekenler olurdu. Ah ne kadar ıstırap çekiyorum!"

Böylece kalbi de gittikçe katılaşıyordu.

Burada, şu insanlar arasında kusurlarımı düzeltmem lâzım güya. Ama düzeltmeyeceğim kusurlarımı. Bakın, nasıl gözlerini dikmiş, beni seyrediyorlar hepsi."

İçinden öfkeleniyor, bütün insanlara karşı kötü hisler duyuyordu.

"Yukarda, dünyada olanlar buna rağmen aleyhimde söyleyecek bir şeyler buluyorlar, ah ne kadar işkence ediyorlar bana, ne kadar!"

Şimdi de kendi hikâyesinin çocuklara anlatıldığını işitiyordu. Küçükler ona "Tanrısız İnger" adını takmışlardı. "Öyle kötü bir kızmış ki o, diyorlardı aralarında, öyle çirkin huyları varmış ki, adamakıllı işkence edilmeli ona."

Çocuklar ayrıca acı sözler söylüyorlardı onun için.

Buna rağmen günün birinde, duyduğu öfkeyle açlık, bomboş kalan içini tırnaklayıp kazırken, birisi tarafından adının anıldığını, başından geçen hikâyenin masum bir çocuğa, bir küçük kıza anlatıldığını duydu. Kibirli, süs düşkünü İnger'in hikâyesini dinleyince küçük kız ağlamaya başlamıştı.

"Artık buraya, yukarıya bir daha dönmeyecek mi o?'" diye sordu küçük kız, aldığı cevap da şuydu: “Hayır, bir daha buraya dönmeyecek.”

"Ama af dilemek için, bir daha hiç böyle bir şey yapmayacağını söylemek için gelirse?"

"Fakat asla affedilmek istemiyor ki o." Böyle cevap verdiler küçük kıza.

Küçük kız o zaman "Keşke af dilese, ne kadar isterdim bunu, dedi, fevkalâde üzülmüştü, eğer onu yukarıya bıraksalar, bebek evimi sevinerek verirdim bunun için. Zavallı İnger, çok korkunç hali onun."

Bu sözler İnger'in kalbine tesir etmiş, onu o kadar teselli etmişti ki. Şimdi onun için ilk defa "Zavallı İnger!" diyen, bu sözlerine kusurları hakkında tek bir söz eklemeyen birine rastlamıştı. Masum küçük bir çocuk onun için ağlıyor, ricalarda bulunuyordu şimdi. Bunu düşündükçe içinde öyle garip bir hal oldu ki, kendi de o anda ağlayabilirdi. Ama ağlayamıyordu. Bu da onun için bir işkenceydi.

Yukarda yıllar geçiyor, aşağıda ise hiçbir değişiklik olmuyordu. İnger'in dünyadan duyduğu sesler gittikçe azalmış, artık kendisinden pek bahsedilmez olmuştu. Bir gün bir inilti duydu, bir ses "İnger! İnger!" diye inliyordu. "Beni ne kadar üzdün sen, ben bunu daha önce söylemiştim sana." Bu konuşan, ölen annesiydi.

Ara sıra, yanlarında kaldığı ailenin, kendi adını andığı duyuluyordu. Evin hanımı, kendine mahsus tatlı haliyle "Ah, seni bir kere daha görebilseydim İnger! diyordu. İnsan nereye gideceğini bilmiyordu ki."

Ama İnger, bu iyi kalpli ev kadınının asla kendi bulunduğu yere gelmeyeceğini artık biliyordu.

Böylece tekrar acı, uzun bir zaman daha geçti.

Bir gün İnger bir daha kendi adının anıldığını duydu. Başının üstünde iki parlak yıldız parlıyordu Aynı zamanda bunlar yeryüzünde kapanmış olan iki tatlı bakışlı gözdü. Küçük kızın "Zavallı İnger" için acı acı ağladığı günlerin üstünden çok yıllar geçmişti. Kız ihtiyar bir kadın olmuş, şimdi de sevgili tanrı onu kendine almak üzereydi. Tam bu sırada bütün ömrünün hesabını yapıyor, çocukluğuna doğru başından geçenleri düşünüyordu. O zaman, küçücük bir kızken, İnger'in hikâyesini duyunca acı acı ağladığını hatırladı. İhtiyar kadının o zamana ait bu hatırası ölüm saatinde, can gözlerinin önünde öyle canlanmıştı ki, yüksek sesle dua etmeye başladı: "Tanrım, ben de İnger gibi çok defa senin lütuflarına saygı göstermedim, ben de kibre düştüm, kendimi beğendim. Ama sen, inayetinle beni çukura inmekten alıkoydun. Aksine ayakta tuttun beni. Son saatimde de terk etme beni!"

Bunun üzerine ihtiyar kadın gözlerini yumdu. Can gözü ise gizli olan şeylere doğru açılmıştı. Son anında düşüncesi tamamen İnger'le meşgul olduğu için kız gözünün önüne gelmiş, ne kadar düşmüş olduğunu görünce de gözlerinden yaşlar boşanmıştı. Şimdi tekrar bir çocuk olmuş, gök ülkesinde zavallı İnger için ağlıyordu. Bu gözyaşları ile dualar, İnger'in zincire vurulmuş, ıstırap çeken ruhunu saran, oyuk, boş kabuğun içinde bir yankı gibi çınladı. Şimdi birdenbire kendine gösterilen, o güne kadar asla hissetmediği bir sevginin tesiri altında ezilmişti sanki. Onun için bir Tanrı meleği ağlıyordu. Ne yapmıştı da bu imtiyazı hak etmişti acaba? İşkence edilen ruhu, dünyada yapmış olduğu bütün hareketleri içinden görüyor, bu

zamana kadar asla elinden gelmediği şekilde sarsıla sarsıla ağlıyordu. Bunun sebebi, üstüne çöken kederdi, yastı. Atıfet kapılarının asla açılmayacağını sandığı, bunu yüreği parçalanarak anladığı bir sırada ansızın içinde bulunduğu cehennem uçurumuna bir ışık indi. Kışın çocukların meydana kar yığarak yaptıkları kardan adamı eriten güneş ışıklarından daha kuvvetle yaklaşıyordu bu ışık. İnger'in taşlaşmış heykeli de, bir çocuğun sıcak dudakları üstüne düşen kar parçaları nasıl eriyip su damlaları haline gelirse, ondan daha hızla eriyor, buhar haline geliyordu. O anda küçük bir kuş, şimşek kadar hızlı, insanların bulunduğu dünyaya doğru uçtu, fakat çevresinde gördüklerinden ürkmüş titriyordu. Kendi kendisinden, bütün canlı yaratıklardan utanıyor, karanlık bir delikte kendine acele bir sığınak arıyordu. Bu sığınağı yıkılmış bir duvarda buldu. Şimdi orada oturmuş, bütün vücuduyla titreyerek köşeciğine büzülmüştü. Hiçbir ses çıkarmıyordu, çünkü çıkaracak sesi yoktu. Dışarıdaki güzelliklerle ihtişamı huzur içinde seyredip duymaya başlamadan önce uzun zaman orada kaldı. Evet, onu ihtişam çevreliyordu. Hava o kadar taze, ay öylesine parlak, ağaçlar, çalılar o kadar tatlı kokuyordu ki! Sonra çok rahat, keyifli bir yerdi durduğu yer, tüyleri çok temizdi, güzeldi. Burada da bütün yaratılmış olanlar, her şeye rağmen aşka ve ihtişama yükseltilmişlerdi. Kuşun içini duygulandıran, bütün bu düşünceler bir şarkıda dile gelmek istiyor, ama kuş bunu başaramıyordu. Elinden gelse ilkbaharda öten kumrular, bülbüller gibi şakıyacaktı. Ama bir solucanın bile övgü şarkılarını işiten aziz Tanrı, Davud peygamberin daha sözlerini ve bestesini bulmadan kalbinde duyduğu ilâhileri duyduğu gibi şükran nağmeleriyle çınlayan bu övgü şarkısını da duydu.

Bu sözsüz besteler, haftalar geçtikçe kuşun kalbinde büyüdüler, büyüdüler. İlk işleyeceği sevabın kanat vuruşuyla belirecek hale geldiler. Ama sevapsız bunların meydana çıkmasına imkân yoktu.

Şimdi Noel bayramları yaklaşıyordu. Köylünün biri duvara çok yakın bir yere bir sırık dikmiş, gökte uçan kuşların da neşeli bir bayram geçirmelerini, kurtarıcının hatırlandığı bu mübarek günlerde sevinçli bir yem bulmalarını sağlamak için sırığa dövülmemiş bir yulaf demeti bağlanmıştı.

Noel sabahı güneş doğdu, yulaf demetini de ışıklarıyla aydınlattı. Bütün cıvıldayan kuşlar yem dağıtan bu sırığın etrafında uçuşmaya başladılar. O sırada duvarın içinden bir ses: cik! cik! diye ötmeye, gittikçe kuvvetlenen bir düşüncede kendini ses halinde ifade etmeye başladı. Bu hafif cıvıltı bir sevinç şarkısıydı; ayrıca içinde bir sevap işlemek düşüncesi de uyanmış ve kuş deliğinden dışarı uçmuştu. Gökler ülkesinde onun nasıl bir kuş olduğunu biliyorlardı.

Kış sert geçiyordu, sular derinlere kadar donmuş, kuşlar, orman hayvanları ancak ölmeyecek kadar yem bulabiliyorlardı. Küçük kuş, köy yolundan kırlara doğru kanatlandı. Şimdi etrafta yem arıyor, kızak izleri üstünde, şurada, burada bir yem tanesi, arabaların önünde bir ekmek kırığı buluyor, fakat bunlardan ancak azını yiyor, ötekilerini yanına çağırdığı serçelere yem olarak veriyordu. Köylere, şehirlere uçmuş, etrafı araştırmış, ancak sevgili bir elin kuşlara yem yanında birazcık da ekmek verdiği yerlerde birkaç kırıntı vermekle yetinmiş, ötekilerini başkalarına dağıtmıştı.

Kuşcağız, kışın sürüp gittiği aylar zarfında, o kadar çok ekmek kırıntısı toplayıp dağıtmıştı ki, bunlar bir araya gelse Küçük İnger'in pabuçlarını kirletmemek için ayağıyla çiğnediği ekmek ağırlığında bir somun meydana getirirdi. Son kırıntı tanesini de bulup başkalarına hediye ettiği an, kül rengi kanatları bembeyaz oldu, havalandı.

O zaman havada beyaz kuşu gören çocuklar: "Bakın, denizin üstünde beyaz bir deniz kırlangıcı uçuyor." dediler. Kuş kimi zaman suya dalıyor, kimi zaman da aydın gök ışığında uçuyordu. Öyle bir parıltı içindeydi ki, nereye uçtuğunu fark etmek mümkün olmuyordu. O zaman onu görenler, kuşun doğrudan doğruya güneşe yükseldiğini söylediler.

KULE BEKÇİSİ OLE

"Hayat bir yukarı doğru yükselir, bir aşağı doğru iner. Bir aşağı doğru iner, sonra yeniden yukarıya yükselir. Şimdi ben de yükseğe çıkamam artık." Kule bekçisi Ole böyle söylüyordu: "Çoğu insanlar bir yükselip bir alçalmaya, sonra yeniden yükselmeye mecburdurlar. Aslını ararsan hepimiz sonunda bir kule bekçisi olacağız, eşyayı ve hayatı yüksekten göreceğiz."

Dostum ihtiyar bekçi kulenin üstünde böyle konuşuyordu. Neşeli, çok konuşmayı seven bir oğlandı, artık her şeyi söylediğini sandığı bir anda gene de birçok şeyler içinde söylenemeden kalırdı. İyi insanların çocuğuydu bu bekçi. Bazıları onun bir müşavirin oğlu olduğunu söylüyorlardı. Tahsil görmüş, öğretmen yardımcılığı, kilise idare memuru yardımcılığı yapmıştı. Ama ne faydası vardı bunların? Eskiden kilise idare yardımcısının yanında oturur, evde ne isterse yapardı. O zamanlar alışılmış deyimi ile henüz gençti, güzeldi, çizmelerinin cilalanıp parlatılmasını ister, kilise memuru yardımcısı da yalnız boyatılması yetsin isterdi. Bu nokta üstünde anlaşamazlardı bir türlü. Biri cimrilikten, öteki kendini beğenmişlikten bahsederdi. Böylece çizmelerin cilâlanması yüzünden birbirlerine düşman oldular, ayrıldılar. Ama şimdi kilise memurundan ne istediyse, dünyadan da onu istiyor, buna karşılık da daima cilâ yerine boya elde ediyordu. Bu sebepten yavaş yavaş bütün insanlardan uzaklaştı, münzevi bir adam oldu. Ama gereken geçimi sağlamak şartıyla bir inziva, büyük şehirlerde yalnız kilise kulelerinde bulunur. Onun için o da bir kilise kulesine tırmanmış, çubuğunu onun tenha merdivenlerinde içiyordu. Kuleden aşağıya, yukarıya bakıyor, bu sırada düşüncelere dalıyor, gördüklerini görmediklerini, kitaplarda, kendi içinde okuduklarını kendine mahsus bir tarzda anlatıyordu. Ben ona çok defa okumak için ödünç olarak güzel kitaplar verirdim. İnsanın kendi değeri de, münasebette bulunduğu kimselere göre şekillenir. Dediğine göre İngilizce yazılmış çocuk dadısı romanlarından hoşlanmadığı gibi bunların Fransızca olanlarını da sevmezdi. Çünkü bunlar kanaatine göre hava akımı ile asma yapraklarının bir arada kaynatılmasından meydana gelmiş şeylerdi. Bu sebepten daha ziyade hayat tasvirlerinden hoşlanır, tabiatın mucizelerini anlatan kitapları, ötekilere üstün tutardı. Ben onu hiç olmazsa yılda bir defa, umumiyetle hemen

yılbaşından sonra ziyaret ederdim. Yılın değiştiği bu sıralarda daima zihninin onunla ilgili bazı noktalar üzerinde söyleyecekleri bulunurdu.

Ben şimdi size onun yanına yaptığım iki ziyareti anlatacağım, elimden geldiği kadar da kendi sözlerini kullanacağım.

Birinci ziyaret

Ole'ye okumak için verdiğim son kitaplar arasında bir tanesi çakıl taşları üzerineydi. Bu kitap onu hepsinden çok ilgilendirmiş, ilmini en çok meşgul etmişti.

"Öyle, diyordu, bu çakılların her biri zaman görmüş birer ihtiyarmış gerçekten. Buna rağmen insanlar hiçbir şey düşünmeden önlerinden geçip gidiyorlar. Ben kendim de onların yığınla bulunduğu tarlalardan deniz kıyılarından geçerken aynı şeyi yapardım Kaldırım taşlarına basar dururuz. Hâlbuki bunlar çok eski devirlerden kalma harabelerden başka bir şey değil. Evet, ben de aynı şeyi yapardım. Ama şimdi her kaldırım taşına karşı saygı duyuyorum. Çok teşekkür ederim, bütün zihnimi işgal eden bu kitap için. Benim bütün eski alışkanlıklarımı, eski düşüncelerimi bir tarafa atmama sebep oldu. Bu çeşit birçok başka kitaplar okumak için hırsım arttı. Arzın romanı bütün romanlar içinde en dikkate değer olanı bence, ilk kısımlarının okunmasına imkân olmaması ne yazık. Öyle bir dille yazılmış ki, bu dili bize öğretmediler. İnsan arz tabakalarını, çakıl taşlarını, bütün arz çağlarını okumak zorunda kalıyor. Ancak altıncı bölümde romanın kahramanları olan Bay Âdem ve Bayan Havva ortaya çıkıyorlar. Bu biraz geç, birçok okuyucular için, çünkü onlar romandaki asıl şahıslarla hemen karşılaşmak isterler. Ama benim için ikisi de bir. Maceralarla dolu bir romandı bu doğrusu, hepimiz de onun içinde rol almışız. Hepimiz çırpınıyor, didiniyor ama olduğumuz yerden ayrılamıyoruz. Ama arz yuvarlağı dünyadaki denizleri üzerimize dökmeden dönüp duruyor. Üzerinde yürüdüğümüz arz kabuğu dünyanın dağılmasını önlüyor, biz de aşağı yuvarlanmıyoruz. Üstelik milyonlarca yıldan beri sürüp giden, durmadan değişip gelişen bir hikâyesi de var dünyanın. Çakıl taşları üzerine yazılmış olan bu kitaba çok teşekkür ederim. Bunun yazarları hikâye nasıl anlatılır, biliyorlar. Ara sıra birer hiçten ibaret olduğumuzu hatırlatmak, benim gibi yüksek yerlerde otursa bile yine de bu küçük arz yuvarlağı üzerinde ömürlerini çabucacık bitiren varlıklar için karıncalardan ibaret olduğumuzu düşünmek eğlenceli

değil mi? Gerçi rütbe, mansıp sahibi karıncalar bunlar; şeref, itibar sahibi karıncalarız hepimiz ama yine de karıncalardan ibaretiz. İnsan kendini milyonca yıl yaşamış bu ihtiyar, saygı değer çakıl taşları yanında, gençmiş gibi hissediyor, tuhaf bir duygu doğrusu. Yılbaşı gecesi bu kitabı okuyordum, bu meselelere öyle dalmışım ki, her sene o gece cadılara önümden resmigeçit yaptırırdım, bu eğlenceyi tamamen unutmuşum. Ya, demek bunu bilmiyorsunuz siz?

Cadıların süpürgeye binip uçmalarını herkes bilir. Walpurgis gecesinde Blocksberg dağına giderler. Ama bizim Danimarka'da da kendi cadılarımız vardır. Bunlar yerli ve zamanımızın yaratıkları, yılbaşı gecelerinde Amager adasına uçarlar. Erkekli, kadınlı bütün kötü şairler, kötü besteciler, gazete yazarları, tanınmış sanatçılardır bunlar, hiçbir değerleri yoktur. Yılbaşı gecesi gelince havadan Amager adasına uçarlar. Uçarken fırçalarının yahut kaz tüyü kalemlerinin üstüne ata biner gibi otururlar. Çelik uçlu kalemler sert olduğu için bir işe yaramaz. Dediğim gibi her yılbaşı gecesi onları gözümün önünden geçiririm. Çoğunu adlarıyla da anabilirim size, ama üzerlerinde durmaya değmez bunların. Hem kaz tüyü kalemlerine binerek Amager'e yaptıkları bu yolculuğun duyulmasını da istemezler Benim bir nevi yeğenim, bir balıkçı karısı vardır. Kendi dediğine göre üç kocaman sayfa küfür yazabilirmiş bu kadın. Bir kere o da davetli bir misafir olarak bu yolculuğa katılmış, ama kaz tüyü kalemlere değer vermediği gibi bunlara binmesini de bilmediği için aralarından atmışlar onu, öyle anlattı bana. Söylediklerinin yarısı yalan, ama geri kalanı da yetiyor hani. Oraya gittikleri zaman eğlencelere, şarkı söylemeye başlamışlar. Misafirlerden her biri, önüne kendi yazdığı bir şarkı koymuş, en iyi kendi şarkısı olduğunu sandığı için de herkes yazdığı şarkıyı söylermiş. Bundan sonra küçük arkadaş grupları halinde alay başlamış, önden giderek alayı harekete geçirenler, ağız çalgıları çalanlarmış. Bunlar herkesin rağbet göstermeye alışık olduğu kimseler, davul zurna ile büyük kafileler halinde sokak sokak ilâncılık yaparlarmış. Arkalarından da aileler içinde ilâncılık yapan küçük trampet çalgıları geliyormuş. Yazı yazdıkları halde imzalarını kullanmayanlarla tanışılırmış orada, yani boya cilâ yerine geçermiş. İnzibat çavuşu ile uşağı da eksik olmazmış orada, bunlardan en gayretlisi, en serti de uşakmış. Çünkü öyle olmasa itibar göremez ki. Çöp tenekelerini karıştırıp boşaltan, her şeye "İyi, çok iyi, fevkalâde, mükemmel!" diyen çöpçü de oradaymış.

Bu umumi eğlencenin ortasında birdenbire bir sırık, bir ağaç, muazzam bir çiçek, büyük bir mantar, baştan başa bir çatı meydana fırlamış. Sayın kalabalığın geçen bir yıl zarfında dünyaya sunduğu her şeyi taşıyan "aylak gezenler sırığı" imiş bu. Etrafa alevlere benzeyen kıvılcımlar fışkırtıyormuş. Bunlar, oradakilerin eserlerini süsleyip de şimdi havai fişekleri şeklinde bu eserlerden kurtulup uçan aşırılmış düşünceler, fikirlermiş. Yeğenim, çok eğlenceliydi orası, dedi, bundan başka acı olmasına rağmen çok eğlenceli birçok başka şeyler de ekliyordu anlattıklarına, ama ben bunları tekrarlayamayacağım, çünkü insan, iyi insanlara uymalı, ukalâlara değil. Bununla beraber adada geçen bu bayram hakkında benim gibi etraflı bilgi sahibi olanlar için her sene yılbaşı gecesinde oraya giden bu cadı sürüsünü seyretmenin çok çekici olduğunu siz de görüyorsunuz. Bir sene bunlardan bir kısmını göremezsem, gelecek yıl yerlerine başkaları gelir, ama bu sene oraya giden bütün misafirleri göremedim. Bir yığın yuvarlaklarla, çakıl taşlarıyla yuvarlanıp gittim. Hem de milyonlarcasının içinde yuvarlandım. Kuzey memleketlerindeki kayaların gürültüler çıkararak aşağıya yuvarlandıklarını, henüz Nuh'un gemisi yapılmadan çok evvel buz kitleleri üstünde dolaştıklarını, sonra yere oturup tekrar deniz altındaki kayalar üstünde havaya yükseldiklerini gördüm. Denizden çıkan bu kısımlara "adı Seeland olsun" denildi. Bunların sonradan bugün artık adlarını tanımadığımız kuşlara yuva yerleri olduklarını, aynı şekilde adları unutulan yabani kabilelerin buralarda oturduklarını gördüm. Bunlardan adları balta ile ağaçlara kazılmış olan pek azı, tarih başı oldular. Ama ben zaman ve soru hakkında bütün o söylenen şeyleri unuttum. Birdenbire dünyaya üç dört kadar çok muhteşem akan yıldız düştü. Hepsi birden pırıl pırıl yanınca düşüncelerim başka bir yöne çevrildi. Akan yıldız ne demektir, biliyorsunuz tabii. Siz bilmezseniz bilginler de bilmez bunu. Benim bu konuda kendine mahsus düşüncelerim var, şimdi de bu düşüncelerden hareket ederek konuşacağım. İyi, güzel bir şey meydana getirmiş olanlara karşı çoğu zaman içten şükran, kutlama duyguları duyulur. Şükran duygusunun ifadesi çok defa sessizdir, yeryüzüne kadar da erişmez. Ben bunun güneş ışığı tarafından yakalandığını, sevap işleyen kimselere güneş ışıkları tarafından ulaştırıldığını sanıyorum. Eğer bu şükran duyguları bütün bir millet tarafından, uzun bir zaman içinde ifade edilirse, o zaman kocaman bir çiçek demeti şekline girer ve kendisine karşı şükran duyulan sevap işlemiş kimsenin mezarı üstüne bir akar yıldız gibi düşer. Eğer ben bilhassa yıl başı

gecelerinde böyle bir akar yıldız görürsem, bu çiçek demeti şeklindeki şükran ifadesi kime ait olursa olsun kendi payıma çok sevinirim.

Bir gün bizim mezarımızın üstüne de bir akar yıldız düşeceğini bilmek, büyük neşe veren bir düşünce. Böyle bir mazhariyet hiç şüphesiz benim yakınlarıma isabet etmeyecek, hiçbir güneş ışığı bana şükran için inmeyecek. Çünkü teşekküre değer bir şey yapmadım. Burada hem ben cilaya kadar yükselemeyeceğim. Kaderim yalnız boyadır benim." Ole böyle söylüyordu.

İkinci ziyaret

Tekrar kuleye çıktığım zaman yine bir yılbaşı günüydü. Ole bu sefer bana, kendi deyimi ile eski damlaların yeni damlalara geçişi sırasında boşaltılan kadehlerden bahsetti. Bana kadehlere ait kendi başından geçen bir hikâyeyi anlattı. Hikâyedeki düşünce sıralanışı şöyleydi: "Yılbaşı gecesinde çan on ikiyi vurunca insanlar oturdukları sofradan ellerinde dolu kadehlerle ayağa kalkar, yeni yılın şerefine içerler. Yeni yıla elde kadehle başlanır. Sarhoşlar için güzel bir başlangıçtır bu. Eğer yeni yıla yatağa girmekle başlanırsa, bu da aynı şekilde tembeller için iyi bir başlangıç olur. Hiç şüphesiz uyku, yılın süresi boyunca mühim bir rol oynayacak, kadehler de ona eklenecektir. "Kadehlerin içinde ne bulunur bilir misiniz?" diye sorduktan sonra kadehlerin içinde sağlık, neşe, kaygısızlık bulunur, diye devam etti. Ama kadehlerin içinde öfke, acı talihsizlik de bulunur. Ben kadehleri sayarsam tabiatıyla, her kadehin onu içen çeşitli insanlara sağladığı dereceleri de birlikte sayarım.

Bakınız, kadehlerin birincisi, sağlık kadehidir. Sağlık otu onun içinde büyür, hayat ağacının gövdesine yapışır, yıl sonunda da sağlık ağacının yaprakları arasında oturursunuz.

İkinci kadehi alınız. Onun içinden küçücük bir kuş uçar; masum, neşeyle cıvıldayan bir kuş. İnsan onun şakımasını dinler, belki de beraber şakır onunla: yaşamak güzel, başımızı önümüze eğmeyelim, cesaretle ileri yürüyelim!

Üçüncü kadehin içinden küçük, kanatlı bir oğlan çocuğu belirir. Ona bir melek çocuğu adını veremeyiz. Çünkü damarlarında şeytan kanı vardır.

Şeytan çekici gibi düşünür, şaka etmez, alay eder. Kulağımızın arkasına yerleşir, cesaretli bir fikir fısıldar kulağımıza. M'de boşluğumuzun içine oturur, bizi ısıtmaya başlar, gevşeriz; öteki alaycıların kanaatine göre biz de alaycı bir insan oluruz.

Dördüncü kadehte ne ot, ne kuş, ne de oğlan çocuğu vardır. Onun içinde bir akıl çizgisi bulunur. Çizgiye de asla basmamalı insana uğur getirmez.

Beşinci kadehi ele alırsan, kendi haline ağlarsın. Bir hoşluk duyarsın içinde, bir acı. Kimi mesut olur, içinin bir başka şekilde ferahladığını duyarsın. Kadehin içinden büyük gürültülerle bir karnaval prensi fırlar, gevezedir, saygısızdır, seni birlikte sürükler götürür. Eğer haysiyet sahibi bir insansan, haysiyetini unutursun, unutmaya mecbur olur yahut izinli olduğun şeylerden daha fazlasını unutursun Etrafında her şey şarkı, oyun, ses haline gelir. Maskeli insanlar seni sürükler, çiçekler, ipekler içindeki maskeli şeytan kızları, çözülmüş saçları, güzel vücutlarıyla sana gelirler; kurtarabilirsen kurtar kendini.

Altıncı kadehe gelince. Evet, bunda doğrudan doğruya şeytanın kendisi bulunur. Ufacık, tefecik, güzel giyinmiş, konuşkan, çok hoşumuza giden bir adamcağızdır bu, seni tamamıyla anlar, her şeyde sana hak verir. Senin kendi ben'indir o. Elinde bir fenerle gelir, eve kadar sana arkadaşlık eder. Bir masal vardır, yedi öldürücü günahtan birini seçmek zorunda kalan bir azizden bahseder. Bu aziz kendisine en ehven görünen günah diye sarhoşluğu seçmiş. Ama bu günahı işleyince öteki günahları da işlemiş. Altıncı günah insanla şeytan kanlarını birbiriyle karıştırır, o zaman da bizdeki bütün kötü niyetler birdenbire artmaya, yemiş vermeye başlar. Bunların her biri İncil'deki hardal tanesi gibi büyür, ağaç haline gelir. O zaman bu günahı işleyen çoğu insanlara, bir eritme fırınına atılarak yeni bir kalıba dökülmekten başka yapacak şey kalmaz.

Kule bekçisi Ole: "işte kadehlerin hikâyesi de bu, dedi, bu hikâyeyi ister boya, istersen cilâla, ikisi de olur. Ben ikisini aynı miktarlarda birbirine kattım bu hikâyede."

Ole'nin yanına yaptığım ikinci ziyaret bu idi. Arkasını da dinlemek istiyorsan, bu ziyaretleri devam ettirmek lâzım gelir o zaman.

ANNALİSE

Annalise genç, güzel, neşeli, kanlı canlı bir kadındı. Dişleri öyle duru beyaz, gözleri öyle pırıl pırıl. Hafif uçar gibi dans ederdi. Zekâsı dansından daha canlıydı. Bu kadın hayatta ne olabilirdi?

Bir oğlu vardı "Çirkin oğlan" adını takmışlardı ona. Güzel değildi. Bir gündelikçi kadının yanına verdiler. Annalise ise bir prensin şatosuna yerleşmişti. İpekler, atlaslar içinde, muhteşem bir odada oturuyordu. Esen yel bile dokunmazdı ona, kimse kötü bir söz söyleyemezdi kendisi için. Çünkü güzelliğine zarar verebilir, o da böyle şeye dayanamazdı. Şatonun çocuğuna süt analığı ediyordu, prensler gibi bir çocuktu bu, melekler kadar da güzeldi. Ne kadar seviyordu bu çocuğu. Kendi çocuğuna gelince, gündelikçi kadının yanında, evde oturuyordu. Bu evde tencereler taşmaz, ama ağızlar kabarıp taşardı. Çoğu da kimse bulunmazdı evde. Çocuk ağlardı, lâkin kimse sesini duymadığı için kimse de üzülmezdi buna. Ağlaya ağlaya uyuyakalırdı. Uykuda insan ne açlığını duyar ne de susuzluğunu, uyku güzel bir icattır. Annalise'in çocuğu zamanla büyüdü. Meşhur sözdür, zamanı gelince ayrık otu da biter. Çocuk çalık kalmasına rağmen gene de büyüdü. Ama ona para karşılığında bakan aile ile de iyice kaynaşmıştı. Annalise onun için yoktu artık, tamamen yok, şehirli bir kadın olmuştu. Yüksek bir çevrede yaşıyor, sokağa çıkınca da başına şapka giyiyordu. Ama gündelikçi kadının evine hiçbir zaman uğramazdı. Kadın şehirden çok uzakta oturuyordu zaten, orada yapacak bir işi de yoktu. Çocuk gündelikçi kadına aitti. Bu evdeki yemekler hoşuna gidiyor, artık ekmeğini de çıkarıyordu. Çünkü Mads Jeuseus'in kırmızı ineğini güdüyordu. İnek gütmeyi bildiği gibi bu işin isteklisiydi de.

Şatodaki zincirli köpek, kulübesinde güneşe karşı gururla oturur, her geçene havlar, hava yağmurlu olunca da içeri kaçıp kurucuk, sıcacık yatar. Annalise'nin oğlu da bir hendek kıyısında güneşe karşı oturmuş, hayvan çakmaya yarayan bir kazık çentiyordu. İlkbaharda çiçeklenen üç çilek fidesi belirdi. Bunlar bu sene çok yemiş vereceğe benziyordu. Bu ümit onu sevindiriyor, ama fideler bir türlü meyveye durmuyorlardı. Karda, yağmurda orada oturur, ıslak elbiselerini esen sert rüzgâr kuruturdu. Eve gelince horlanır, itilip kakılırdı. Çirkindi, iğrençti, herkes bu noktada birleşiyordu. Kendisi de bütün bunlara alışmış, sevgi nedir bilmemişti.

Annalise'nin oğlu... Keyfi nasıldı acaba? Nasıl olabilirdi ki? "Sevgi nedir bilmemek" onun kaderiydi.

Sahilden onu bir kayığa atmışlar, kötü bir kayık parçası içinde denize açılmış, gemici boğulup ölmüş, o da şimdi dümende oturuyor. Çirkin, pis bir adamdı, soğuktu, oburdu. İnsan onun hiçbir zaman doymadığını sanırdı, gerçekten de karnı hiç doymazdı.

Güz sonlarıydı, havalar sert, yağmurlu, fırtınalı gidiyordu. Rüzgâr bilhassa denizde buz gibi esiyor, değdiği yeri kalın elbiseler üstünden bile bıçak gibi kesiyordu. Buna rağmen sefil bir tekne, içinde iki, hatta bir buçuk adamla, açık denizlere yelken açmış gidiyor. İçindekiler gemici ile yamağı bütün gün hava kapalı, bir çeşit alacakaranlık içinde geçmiş, şimdi ise daha kararmıştı. Müthiş bir soğuk vardı. Gemici içini ısıtmak için bir kadeh şarap içti. İçki şişesiyle kadehi çıkardı. Kadehin üst kısmı tamamdı, fakat ayağı kırık olduğu için yerine maviye boyanmış, tahtadan bir kazık konmuştu. Bir kadeh şınaps iyi gelir insana, diyordu gemici, ama iki kadeh içilirse daha iyi olur. Genç tayfa dümene oturmuş, dümen sapını da sert, zift karası elleriyle sımsıkı tutmuştu. Çirkin bir çocuktu, saçları karmakarışık, boyu nerdeyse sakat denilecek kadar kısaydı. Gündelikçi kadının oğluydu o, ama ki lise kayıtlarında Annalise'nin oğlu diye gözüküyordu.

Rüzgâr ıslık çalıyor, kayık uçar gibi gidiyordu. Rüzgâr şişen yelkenin içine dolmuş, küçük tekne fırtına gibi hızlı, dalgaları yarıp geçiyordu. etrafta her şey ıslak, hava sertti, ama daha kötülşebilirdi de.

Dur! diye bir ses... Ne olmuştu acaba? Kayığa bir şey mi çarpmış, bir yeri mi kopmuştu? Ne oluyordu kayığa? Tekne kendi etrafında dönmeye başlamıştı. Bir yağmur sağanağı mıydı acaba? Kayığı bir dalga mı yuvarlıyordu? Dümendeki genç tayfa yüksek sesle, İsa hakkı için, diye haykırdı. Tekne deniz altındaki büyük bir kayaya çarpmış, köyün gölüne atılan eski bir pabuç gibi, farelerine kadar içinde ne var ne yoksa birlikte, batıyordu. Gerçi kayıkta yeter miktarda fare yok değildi, ama buna karşılık ancak bir buçuk kişi vardı, bunlar da gemici ile gündelikçi kadının oğluydu. Havada haykırışan martılarla denizin içindeki balıklardan başka hiç kimse bu olayı görmedi. Görenlerin de tam gördükleri söylenemez, çünkü su köpürerek, batan kayığa dolarken onlar da korkudan iki yana kaçışmışlardı. Enkaz olarak da su yüzünün altında yüzen bir ip kalmıştı, her ikisi de sulara

gömülmüş unutulup gitmişti. Yalnız o tahta ayağı maviye boyalı kadeh batmıyor, tahta onu suyun yüzünde tutuyordu. Kadeh kırılıp parça parça olmuş, deniz kıyısında dalgalarla akmak için nereye gidiyor, ne zaman gidiyordu acaba? Mamafih bunun da büyük bir önemi yoktu. Artık hizmetini bitirmiş, gereği kadar da sevgi görmüştü. Hâlbuki Annalise'nin oğlu aynı durumda değil, buna rağmen gökler ülkesinde. Hiçbir ruh onun için "Sevgi nedir hiç bilmemişti" diyemeyecekti.

***

Annalise şehirde oturur, hem de yıllardan beri oturur, orada madam diye çağırırlar onu, eski hatıralarından, prenslerin yanında geçirdiği, arabalar içinde gezdiği, baroneslerle konuşabildiği günlerden bahsederken bilhassa dizlerini döver. Küçük asilzadesi, en güzel bir tanrı meleği, en kıymetli bir ruhtu onun için. Her ikisi de birbirlerini fevkalâde severlerdi. Okşar, öperlerdi birbirlerini, oğlan onun hayatının yarısıydı. Şimdi büyümüş, on dört yaşına gelmiş, hem zeki, hem güzeldi. Ama kucağında taşıdığı günlerden beri onu bir daha görmemişti. Annalise, prenslerin şatosundan ayrılalı yıllar geçmişti, şatoya kadar gitmek de seyahate çıkmak gibi bir şeydi onun için.

"Nihayet acele bir karar vermeni lazım diyordu, efendilerime, sevgili asilzademe gitmem lazım. Her halde asilzademin de beni göresi gelmiştir, hâlâ hatırlıyordur beni, o melek kollarını boynuma dolayıp da bana yarım yarım konuşarak Anlis dediği günlerde olduğu gibi, seviyordur beni hala. Ne tatlı sesi vardı o zaman, keman sesi gibi. Evet, acele karar vermem, asilzademi tekrar görmem lazım "

Şatoya arabaya binerek böbürlenerek değil, ayacıklarıyla yürüyerek gitti. Hâlâ eskisi gibi büyük, pırıl pırıldı şato, etrafını o bildiğimiz güzel park çevreliyordu. Ama şimdi burada oturanların hepsi yabancılardı sanki aralarından hiçbiri Annalise diye birini tanımıyor, onun vaktiyle burada oynadığı rolden haberli gözükmüyordu. Herhalde prenses gibi oğlu da onlara bunu söyleyecekti. Ah! Oğlunu görmek için nasıl içi titriyordu.

Nihayet Annalise şatoya, geldi. Uzun müddet beklemek zorunda bıraktılar onu, bu bekleyiş ne kadar da uzun sürüyordu. Ev sahipleri ancak yemeğe gitmeden evvel Annalise'yi prensesin yanına götürdüler. Orada çok dostça

karşılandı. Sevimli oğlunu yemekten sonra görecekti, onun için kendisini bir kere daha içeriye emrettiler.

Genç prens ne kadar boylanmış, ne kadar incelmişti. Ama gözleri hâlâ o eski gözler, ağzı o melek ağzıydı. Annalise'yi tek kelime söylemeden süzdü, hiç şüphesiz tanımamıştı. Döndü, çıkıp gitmek istiyordu. Ama Annalise o zaman elini yakaladı ve öpmeye davrandı.

"Oldu, oldu!" dedi prens ve hemen odadan çıktı. O her zaman aşkla düşündüğü, hayatta gerçekten sevdiği, hâlâ da sevmekte devam ettiği, hayatının gururu olan prens, böylece çıkıp gidivermişti.

Annalise şatodan ayrıldı, gamlı, yaslı kır yolunda yürümeye başladı. Ne kadar yabancı davranmıştı ona, kendisi hakkında hiçbir düşüncesi, söyleyecek tek sözü yoktu. Hâlbuki Annalise bir zaman gece gündüz kucağında taşımıştı onu, şimdi de kalbinde taşıyordu.

Birdenbire önüne, yolun üstüne iri bir kara karga indi, boğuk bir sesle durmadan cıyak cıyak ötmeye başladı. "Ah! dedi Annalise, ne uğursuz kuşsun sen!"

Yolu gündelikçi kadının evi önünden geçiyordu. Kadın kapıda durmuş; bekliyordu. Söz açıldı, birbirleriyle konuşmaya başladılar.

"Bolluk içinde yaşadığın belli, dedi gündelikçi kadın, toplusun, şişmansın, herhalde keyfin yerinde olmalı."

Annalise: "Neden olmasın?" diye cevap verdi.

Gündelikçi kadın: "O zaman ikisi de denizde boğuldular, kayık batınca, diye devam etti. Gemici Lars da, oğlan da... Böylece onların da sonu gelmiş oldu. Halbuki ben her zaman oğlan büyüyecek de bir bir gün bana birkaç kuruş yardımı dokunacak diye umup duruyordum. Artık sana da bir masrafı kalmadı onun, Annalise."

Kadın: "Öyle mi? boğuldular demek" diye cevap verdi, sonra bir daha bundan bahsetmedi. Annalise üzgündü, çünkü prens oğlu, onunla konuşmak istememişti. Hâlbuki ne kadar seviyordu onu, bu uzun yola da sırf onun için

katlanmıştı. Masrafa da girmişti ayrıca. Bu yolculuk pek sevinçli olmamıştı onun için, ama kadına bir kelime ile bile bundan bahsetmedi. Derdini gündelikçi kadına açmak. ferahlamak istemiyordu. Çünkü prens ailesi yanında eski itibarı kalmadığını sanabilirdi. O sırada karga, başının üstünden uçtu, yine cıyak cıyak bağırıyordu.

"Bu cıyaklayıcı kara mahlûk, Annalise, durmadan beni korkutuyor bugün."

Yanında biraz kahve ile hindiba vardı. Çoktandır bu çeşit zevklerden mahrum kalmış olan gündelikçi kadını bu hediyeler çok sevindirdi. Annalise bir fincan da kendisi için pişirmesini rica etti. Kahve pişerken bir sandalyeye oturdu, ama orada uyuyakaldı. Düşünde, şimdiye kadarki düşlerinde hiç görmediği garip şeyler görmeye başlamıştı: Bu evde aç kalmış, ağlamış ihtiyaç, acı içinde büyümüş, şimdi de Tanrı bilir, denizin hangi derinliğinde yatan kendi oğlunu görüyordu. Şimdi oturduğu yerdeymiş, gündelikçi kadın da dışarıda kahve pişiriyormuş. Kahve kokusu odayı doldururken kapıda birdenbire prensin çocuğu kadar güzel, fevkalâde sevimli bir yaratık belirmiş. Çocuk kıyafetinde ona şöyle söylüyormuş: "Kıyamet kopuyor şimdi, sıkı tutun bana. Çünkü ne de olsa benim annemsin. Gökler ülkesinde bir meleğin var senin, sıkı tutun bana."

Bunun üzerine hayaleti yakaladı. Ama aynı zamanda etrafa dünya böğründen çatlıyormuş gibi büyük bir gürültü yükseldi. Bu sırada melek de yerden yükseliyordu. Onu fistanının yenlerinden o kadar sıkı tutmuştu ki kendi de yerden havaya yükseliyormuş gibi bir duygu geldi içine. Ama birdenbire ağır bir şeyin ayaklarına asıldığını fark etti. Ağır bir cisimdi bu, sırtına da yüklenmişti, sanki yüz kadar karı ona yapışmış: "Sen kurtulursan biz de kurtulmalıyız! Sıkı tutun! Sıkı tutun!" diye bağırıyorlardı. Bunu söyleyerek hepsi ona asıldılar. Doğrusu bu kadarı da fazlaydı. Şrik, şrak diye birtakım sesler gelmeye başlamıştı. Bu ara fistanının yenleri de koptu ve Annalise müthiş bir derinliğe doğru uçarken uykusundan uyandı. Az kalsın üstünde oturduğu iskemle ile birlikte yere yuvarlanacaktı. Aklı fikri öyle karmakarışık olmuştu ki düşte ne gördüğünü bir türlü hatırlayamıyor, yalnız kötü bir şey görmüş olduğunu biliyordu.

Bunun üzerine kahvelerini içtiler. Birçok şeylerden bahsedildi bu arada, sonra Annalise kalktı, aynı gece oturduğu yere varabilmek için tutacağı yük arabacısını bulmak üzere en yakın şehre yollandı. Ama arabacıyla

karşılaştıkları zaman, yarın akşamdan önce hareket edemeyeceklerini kesin olarak söyleyince şehirde gecelemenin kaça mal olabileceğini düşündü. Yolun uzunluğunu zihninden geçirdi. Köy yolundan değil de deniz kıyısından gidecek olursa hemen hemen iki mil kazanacağını hesaplamıştı. Üstelik hava da güzel, pırıl pırıl bir ay ışığı vardı. Kısacası yaya gitmeye karar verdi. Ertesi günü evine varabilecekti.

Güneş batmış, akşam çanları hala çalıyordu. Hayır bu çalınanlar çan değildi, bataklıktaki kurbağalar viyaklıyordu. Şimdi onlar da susmuş her yer sessizlik içindeydi. Bir kuş sesi bile duyulmuyor, ne varsa çoktan istirahata çekilmiş, baykuşlar henüz eve dönmemişlerdi. Ne ormanda, ne de yol boyunca deniz kıyısında ses seda işitilmiyordu. Yalnız kum üstüne bastıkça kulağına kendi ayak sesleri geliyor hiçbir dalga hışırtısı duyulmuyor, suyun derinliklerinde de dilsiz bir sessizlik hüküm sürüyordu. Orada her şey, ölüler gibi canlılar da susmuş.

Annalise yürüyor, yürürken de hiçbir şey düşünmüyordu. Kafasından bütün düşünceleri atmıştı, ama düşünceler onu bırakmıyordu ki... Düşünceler bizi hiçbir zaman bırakmaz, bunların canlı hale geldikten sonra tekrar sükûnete girenleri gibi, hiç uyanmamış olanları da bir çeşit uykuya dalarlar yalnız. Ama düşünceler mutlaka belirir, kalbimizde kımıldanır, kafalarımızda yaşarlar. Yahut birdenbire ortaya çıkar bizi şaşırtırlar.

"Sevap işlemek mutluluk getirir, diye yazar kitapta, günah işlemek te ölümü doğurur." Bu da kitaplarda yazılıdır. Daha çok şeyler yazılıdır kitaplarda, çok sözler de söylenmiştir. Böyleyken bütün bunlar bilinmez, hatırlanmaz. Annalise'de aynı haldeydi. Ama insan bunları birdenbire hatırlayabilir, bunlar başımıza birdenbire gelirler de.

Bütün kötülükler, bütün erdemler kalbimizdedir, senin kalbindedir, benim kalbimdedir. Küçücük, göze görünmeyen tohumlar gibi orada bulunur hepsi. Bir gün dıştan gelen bir güneş ışığı, yahut kötü bir elin dokunuşu ile sağa, yahut sola dönersin. Kalbindeki o küçük tohum, uyanır, şişer ve çatlar. İçindeki bütün özünü senin kanına akıtır. O zaman kimse tutamaz seni, sen de coşar, fışkırırsın. İnsana ürküntü veren düşünceler de vardır. Bir düşte olduğu gibi, yaşadığımız kadar bu düşünceler gelmez insana, ama uyanmaya başlamışlardır. Annalise bir düşte imiş gibi yürüyordu, onun için düşünceler de uyanmaya başlamıştı içinde. Bir arınıştan öbür arınışa kadar

insan kalbinin hesap edeceği çok şeyler vardır. Bütün bir yılın hesabı yapılırken, Tanrıya karşı, yakınlarımıza karşı, kendi vicdanımıza karşı sözle işlediğimiz birçok günahlar unutuluverir... Bunları düşünmeyiz. Annalise de aynı şeyi yapıyordu. Memleketin yasalarına, haklarına karşı hiçbir kötülük işlememişti. Kendi de bildiği gibi herkes onu iyi kalpli, saygı değer bir kişi diye anar, hakkında böyle hüküm verirdi. Şimdi deniz kıyısı boyunca giderken birdenbire durdu. Şurada yerde duran, denizin kıyıya attığı neydi acaba? Eski bir erkek şapkacıydı bu, acaba hangi gemiden buraya gelmişti? Daha ziyade yaklaştı, durdu, şapkaya dikkatle bakmaya başladı. Aman Yarabbi! Neydi bu gördüğü? Fena halde korkmuştu. Ama ortada korkacak hiçbir şey yoktu ki. Üstü deniz yosunu yahut sazla örtülmüş uzunca bir taş duruyordu yerde, bir insan vücudu gibi görünüyordu. Gördüğü şey yalnız saz yahut deniz yosunu olduğu halde korku içinde donup kalmıştı. Tekrar yoluna devam etmeye başlayınca aklına çocukken duyduğu birçok şeyler geldi. Deniz kıyısında görünen hayaletleri, denizin tenha kıyılara atıp gömülmeden kalan insanların horlamalarına dair işittiklerini hatırladı. Deniz kıyısında görünen hayaletler, yalnız yaya yürüyen yolcuların peşinden yürür, onlara asılır, Hıristiyan topraklarında bir mezar bulabilmeleri için kendilerini mezarlığa taşımalarını isterlermiş onlardan. "Sıkı dur! Sıkı dur!" diye bir ses duyar gibi oldu. Annalise bu sözleri kendi kendine tekrarlarken birdenbire görüp unuttuğu o düşü başından sonuna kadar hatırlayıverdi. Şimdi düşte gördüğü karıların "sıkı tutun! sıkı tutun!" diye bağırarak ona yapışmaları, o kıyamet, yenlerinin yırtılışı, mahşer günü kendisini Tanrı huzuruna çıkarmak isteyen çocuğundan ayrılışı, can gözünün önünden olduğu gibi geçiyordu. Çocuğu, kendi etinin, canının parçası olan çocuğu, hiçbir zaman sevmediği, hatırından bile geçirmediği kendi çocuğu, şimdi denizin dibinde yatıyordu demek. Şimdi karşısına deniz kıyısı hayaleti olarak o çıkabilir: "Sıkı dur! Sıkı dur! Beni Hıristiyan toprağına taşı!" diye bağırabilirdi. Bütün bunları aklından geçirirken topuğunda adamakıllı bir gıdıklanma duydu ve daha hızlı koşmaya başladı. Korku, soğuk, ıslak bir el gibi karnının üstüne basmış, onu bayılacak hale getirmişti. Açık denize doğru bakıyordu. Etrafındaki hava gittikçe koyulaşmaya başlamıştı. Kalın bir sis yığını yaklaşıyor, çalıların, ağaçların üstüne iniyor, bunlara acayip şekiller veriyordu. Arka tarafına rastlayan aya bakmak için geriye doğru döndü. Soluk, ışık vermeyen yuvarlak bir levhaya benziyordu ay. Bütün vücuduna ağır bir yük yükletilmiş gibi bir şey duyuyordu. "Sıkı dur! Sıkı dur!" dedi kendi kendine. "Beni Hıristiyan

toprağına götür!" böyle bir ses duyar gibi olmuştu. Gerçekten de boş, korkunç bir ses duyuyordu. Bataklıktaki kurbağalardan, kargalardan yahut turnalardan çıkan bir ses de değildi bu. Çünkü hayatında hiçbir zaman böyle şey duymamıştı. Şimdi işitilebilecek bir şekilde "Göm beni! göm beni!" diye bağırıyorlardı. Evet, bu denizin dibinde yatan, mezarlığa götürülüp de kendisi için Hıristiyan toprağında bir mezar hazırlanmadan rahata, huzura kavuşamayan oğlunun deniz kıyısı hayaletiydi. Artık Annalise oraya gitmek, oğlunu oraya gömmek istiyordu. En yakın bir kiliseye doğru yolunu değiştirdi. Ama az sonra vücudundaki ağırlığın azaldığını, hatta iyice kaybolduğunu görünce, yeniden döndü en kısa yoldan eve ulaşmak için acele acele yürümeye başladı. Ama "Sıkı dur! Sıkı dur!" diye bağıran ses onu yeniden yakalamıştı. Kurbağaların viyaklamalarını, inleyen kuş seslerini andırıyor, açık açık "Göm beni! Göm beni! diye bağırıyordu.

Yağan sis ıslaktı, soğuktu. Yüzü elleri de korkudan, dehşetten soğumuş, ıslaktı. Dıştan bir baskı altındaydı, içinde de o zamana kadar hiç tanımadığı bir yığın düşünceler kaynıyordu.

Bizim kuzey illerinde bir tek bahar gecesinde koca bir kayın ormanı yerden fışkırır, ertesi günü parıltılı gün ışıkları altında bütün ihtişamı, tazeliğiyle ışıl ışıl meydana çıkıverir. Bizim günahlarımızın tohumları da bir tek saniyenin içinde, yaşadığımız ömrün süresi içine serpilen düşünceler, sözler, işler halinde gelişebilirler. Bunlar en az umduğumuz bir anda Tanrının uyandırmasıyla vicdanımızda uyanır, bir tek saniye içinde yarılır, gelişirler. Artık özür dileyemeyiz, işleyeceğimizi işlemişizdir. Yaptığımız şey de bize rağmen ortada durur. Düşünceler söz kılığına girer, sözler yüksek sesle herkesçe duyulur. O zamana kadar içimizde taşıyıp baskı altında tuttuğumuz şeyleri görünce biz de korku içinde kalırız. Düşüncesizliğimizle, gururumuzla serptiğimiz tohumları görünce aynı şekilde ürpeririz. Kalp bütün erdemleri kendinde toplamıştır. Ama bütün kötülükler de oradadır. Hem bunlar en kötü topraklarda bile gelişebilirler.

Bizim burada sözle belirttiğimiz şeyler Annalise'nin düşüncelerini dolduruyor, içine huzursuzluk veriyordu. Bu düşünceler onu hükmü altına almıştı. Yere yuvarlandı, biraz da sürüklenerek ilerlemeye çalıştı. "Göm beni! Göm beni!" diyen ses tekrar geliyordu kulağına. Ah! Elinden gelse, mezar bütün günahların ebedi unutuluşu olsa, kendi kendini gömecekti. Bu

ürpertiler, korkular içinde beliren o ciddî uyanış saati idi. İnandığı hurafeler kanını bir an yakıyor, az sonra tekrar donduruyordu. Söylemesine imkân olmayan birçok şeyleri hatırlamaya başlamıştı. Ay ışığında yere düşen bir bulut gölgesi gibi sessiz, eskiden bahsedildiğini duyduğu bir hayal, önünden geçti... Gözlerinden, burunlarından ateşler saçılan dört at, soluya soluya tam önünden koşuyorlardı. Bunlar, içinde bir asırdan fazla buralarda oturmuş kötü bir çiftlik sahibi oturan, bir arabayı çekiyorlardı. Araba etrafa ateşler saçıyordu. Denildiğine göre bu adam, her gece yarısı çiftliğinden içeri araba ile girer, hemen geri dönermiş. Ölülerin yüzü bembeyazdır diye söylenir ya, onun yüzü beyaz değil kömür gibi, söndürülmüş kömür gibi kapkaraymış. Annalise'ye başıyla selâm vererek işaret etti: "Sıkı dur! Sıkı dur! Sıkı durursan tekrar prenslerin arabasıyla gezer, oğlunu unutursun." diyordu.

Annalise daha hızlı yürümeye başlamıştı. Mezarlığa vardı, ama gözlerinin önünde kara haçlarla kara kargalar birbirine karışıyordu. Kargalar bugün gördüğü karganın bağırdığı gibi bağırıyorlar. Ama artık cıyaklarken ne dediklerini anlıyordu. Kargaların her biri: "Ben bir karga anasıyım, ben bir karga anasıyım!" diyor, Annalise kendisinin de bir karga anası olduğunu biliyordu. Belki bir gün o da bir kara karga haline çevrilecek, mezarı kazmaya muvaffak olamazsa, bunlar gibi durmadan bağırmak zorunda kalacaktı.

Bunun üzerine kendini toprağa attı, parmaklarından kan fışkırıncaya kadar elleriyle bir mezar kazmaya başladı.

Aynı ses durmadan: "Göm beni! Göm beni!" diye haykırıyordu. Horoz ötecek diye korkuyordu şimdi, doğuda başlayan kırmızı gün ışığından korkuyordu. Çünkü güneş doğmadan işini bitirmezse mahvolacaktı. Ama horoz öttü, doğu da ışıklanmaya başlıyordu. Mezarın ancak yarısını kazabilmişti. Buz gibi bir el başının, yüzünün üstünden, aşağıya kalbinin üstüne kadar indi. Bir ses: "Mezar ancak yarıya kadar kazıldı!" diye inliyor, bir gölge de yavaş yavaş geriye, denizin derinliklerine doğru dönüyordu Bu gördüğü deniz kıyısı hayaletiydi. Annalise mahvolmuş bir halde yere yuvarlandı. Artık ne duyuyor, ne de düşünebiliyordu.

Tekrar kendine geldiği zaman sabah olmuş, aydınlık, pırıl pırıl bir gün başlamıştı. İki adam onu yattığı yerden doğrulttular. Mezarlıkta değil, deniz kıyısında yatıyordu. Durduğu yerin önündeki kumlara derin bir çukur

açmış, keskin kenarlı, alt kısmına maviye boyalı bir tahta sokulmuş kırık bir kadehle parmaklarını doğramıştı. Annalise hastaydı. Vicdanında inandığı bütün hurafeleri iskambil karıştırır gibi karıştırmış, fal açmış, artık yarım bir ruhu olduğuna, ruhunun öbür yarısını ise oğlunun deniz dibine götürdüğüne inanmıştı. Denizin derinliklerine bağlı tutulan bu ikinci ruh yarısını tekrar ele geçirmeden Tanrı inayetine doğru yücelmesine imkân olmayacaktı. Annalise eve döndü. Artık eski Annalise değildi. Düşünceleri karmakarışık bir yumak haline gelmişti. Yalnız bütün bu karmaşık duygulara, düşüncelere durmadan hatırladığı bir tek düşünce hâkimdi. Bu da deniz kıyısı hayaletini mezarlığa taşımak, ona orada bir mezar kazmak, böylece yeniden eski ruh bütünlüğünü elde etmekti.

Kimi geceler evden kayboluyor, o zaman da onu daima deniz kıyısı hayaletini beklediği yerde buluyorlardı. Böylece bir yıl geçti. Bir gece son defa kayboldu. Aradılar bulamadılar, ertesi gün de akşama kadar arandığı halde meydana çıkmadı.

Akşama doğru kilisenin idare memuru akşam ibadeti için çan çalmak üzere kiliseye geldiği zaman Annalise'yi mihrabın önünde, yerde buldu. Sabahın erken saatlerinden beri buradaydı, hemen hemen bütün kuvvetini kaybetmiş haldeydi. Ama gözleri parıldıyor, yüzü kıpkırmızı yanıyordu. Akşamın son ışıkları Annalise'nin üstüne vurmuştu. Mihrabın üstünden parıldayarak kayıyor, açılmış duran incilin parlak maden tokalarını yaldızlıyordu. Kitapta peygamber Joel'in sözleri açıkça okunuyordu: "Elbiselerinizi değil, kalplerinizi parçalayınız! Tanrıya ihtida ediniz!" Birçok şeyleri tesadüfe yorduğumuz gibi buna da, bir tesadüftü dediler.

Annalise'nin güneş ışıklarıyla aydınlanan yüzünde huzura, Tanrı inayetine kavuştuğu okunuyordu. Kendini çok ferah hissettiğini söylüyordu. Artık galip gelmişti. Deniz kıyısı hayaleti, yani kendi oğlu bu geceyi onun yanında geçirmiş, ona şöyle demişti: "Sen benim için ancak yarım bir mezar kazdın, buna karşılık yıllarca beni kalbine gömdün. Bir ana da çocuğunu en iyi kalbinde muhafaza eder." Şimdi oğlu ona ruhunun kaybettiği öteki yarısını vermiş, kiliseye kadar onunla gelmişti.

"Artık Tanrı evindeyim, diyordu, insan Tanrı evinde saadet içindedir."

Güneş iyice battığı zaman Annalise'nin ruhu da artık çok yükseklerde, o yeryüzünde sonuna kadar savaşıldıktan sonra varılan, korku nedir bilinmeyen yerdeydi. Annalise sonuna kadar savaşmıştı.

ÇOCUK BOŞBOĞAZLIĞI

Büyük tüccarın evinde büyük bir çocuklar toplantısı vardı. Zengin çocukları, kibar ailelerin çocukları bir araya gelmişler, eğleniyorlardı. Büyük tüccar iyi durumda, bilgili bir adamdı. Üniversitede okumuştu. Önceleri, namuslu, çalışkan bir hayvan tüccarı olan babası, oğlunun okuması için ısrar etmişti. Baba bu işten para sahibi olmuş, büyük tüccar da bu sayede ilerlemişti. Anlayışlı bir adamdı büyük tüccar, hatta iyi kalpliydi. Ama kalbinin iyiliğinden pek söz edilmez, daha ziyade parasının çokluğu konuşulurdu.

Evine ruh asilliğinden yahut doğuştan kibar yahut her iki bakımdan da asil oldukları halde bununla övünmeye lüzum görmeyen kibar insanlar gelip giderdi. İşte çocuklar bu evde toplanmışlar, konuşuyorlardı. Onlar içlerinden geldiği gibi konuşurlar, bilirsiniz. Bu küçükler kalabalığının içinde çok sevimli, ama çok da kibirli bir kız vardı. Onun kibirli olmasına hizmetçiler pohpohlamalarıyla, öpüşleriyle sebep olmuşlardı, annesi, babası değil. Onlar böyle bir şey yapmayacak derecede akıllı insanlardı. Babası asilzadelerdendi. Bu da, kızın da bildiği gibi, insana korku verecek derecede büyük bir mevkiydi.

"Ben bir saray kızıyım." derdi. Ama pekâlâ bir bodrum kızı da olabilirdi. Çünkü ne birini, ne de ötekini, sonra da iyice yana açmalılar. Bunu söyleyerek kendisi de sivri dirsekli küçücük, sevimli kollarını yanlarına yapıştırır, bu durumda ne şekilde hareket edileceğini gösterirdi. Bu küçük kollar öyle sevimli, küçük kız da öyle tatlıydı ki.

Ama büyük tüccarın küçük kızı çok darılmıştı. Babasının adı "e" ile bittiği için böbürlene böbürlene: "Benim babam sana da, bana da yüz taler vererek çikolata alamaz ki. Senin baban alabilir mi?" dedi.

Bir yazarın küçük kızı, hemen sözünü keserek: "Ama dedi, benim babam senin babanı da bütün babaları da gazeteye yazabilir. Bütün insanlar ondan korkuyor, öyle söyledi annem, çünkü gazetede benim babamın sözü geçiyor."

Küçük kız bunu söylerken çalım sata sata yürüyen gerçek bir prensesmiş gibi başını havaya kaldırdı.

Ama bu sırada, yarı açık kapının arkasında fakir bir çocuk, aralıktan içeriye bakıyordu. Bu çocuğun içeriye girmesine bile izin yoktu, çünkü çok fakir insanların çocuğuydu. Aşçı kadının ateşteki kebap şişlerini çevirdiği için kapının arkasında durarak içerde güle sevine oynayan süslü çocuklara bakabilmek iznini alabilmişti. Bu da onun için az şey değildi.

Acaba şu kimin çocuğu, diye kendi kendine düşünüyor, içerde konuşulanları dinliyordu. Evde anasının babasının keselerinde bir taler bile yoktu, yazı yazmak bir yana, her gün bir gazete almaları bile imkânsızdı. Bütün bunlardan daha kötüsü babasının adı da, kendi adı da "en" ile bitiyordu. Demek ki onun da dünyada bir şey olmasına imkân yoktu. Bu da çok üzücü bir şey. Ama sandığına göre "doğmuştu", gerçekten doğmuştu, bunun başka türlü olması kabil değil ki.

O akşam büyük tüccarın evinde bunlar oluyordu

***

O günün üstünden yıllar geçti, yıllar geçerken de çocuklar büyüdü.

Şehirde muhteşem bir ev vardı, içi pırıl pırıl kıymetli eşyalarla dolu. Herkes, şehrin dışından gelenler bile, bu evi görmek, bu evi görüp hayran olmak isterlerdi. Yukarda söylediğimiz çocuklardan hangisinin, bu evin sahibi olduğunu zannediyorsun? Ama bunu keşfetmek çok kolay, diyeceksin. Hayır, hiç de kolay değil! Bu ev o fakir çocuğun eviydi. Adının sonu "en" ile bitmesine rağmen — çünkü Tornwaldsen'di adı — bir şeyler olabilmişti.

Öteki üç çocuk ne olmuşlardı acaba? Doğuştan, para bakımından yahut ruhça asil olan bu çocuklardan hiçbiri, anılmaya değebilecek bir iş başaramadı. Biri ötekinden farklı değildi. Ama gene de iyi, çalışkan insanlar oldular, içlerinde iyi kabiliyetler gizliydi.

O günkü düşüncelerine, söylediklerine gelince: bunlar da yalnız bir çocuk boşboğazlığından ibaretti.

İNCİ DİZİSİ

Danimarka demiryolları arasında en mühimi Kopenhag'ı Korsör'e bağlar. Fevkalâde bir inci dizisidir bu. Avrupa kıtasını bugün en çok zenginleştiren inciler, bu dizide toplanmıştır. Bu uzun dizinin en güzel incileri: Paris, Londra, Viyana, Napoli diye anılır. Hiç şüphesiz bu büyük şehirler, kimi insanlar için dizinin en güzel incileri değildir. Yahut da doğrulukları veya sevdiklerinin oturduğu, tanınmamış, küçük bir şehri bunlara üstün tutarlar. Anlaşılan bu gibi insanların kalpleri tren geçerken yeşil çitler arasına gizlenmiş bir noktaya, küçük bir çiftliğe yahut da küçük bir eve doğru uçup gider.

Kopenhag'dan Korsör'e kadar süren dizide kaç inci vardır acaba? Biz bunlar arasında, birçokları için en dikkate değer sayılacak olan altısı üstünde durmak istiyoruz. Eski hatıralar, hatta şarkılar bu incilere öyle bir ışık vermişti ki bu yüzden içimizde pırıl pırıl yaşayıp dururlar.

Bu incilerden bir tanesi, üstünde Oehlenschlalger'in gençliğini geçirdiği VI. Fricdrich'in şatosu bulunan tepede, zengin ormanlar içinde parıldar. Philemon ile Baucis'nin kulübeleri, yani bu saygı değer iki ihtiyarın ikinci sevgili yurtları buradadır. Rahbek, karısı Enima ile burada otururdu. Gürültülü, işle kaynaşan Kopenhag'ın ruh kahramanlarının birçoğu burada, bu misafir sever çatının altında bir nesil boyunca toplanmışlardı. Burada ruh için bir yurt kurulmuştu. Şimdi orası için: "Ah! ne kadar değişmiş." demeyin. Bugün de aynı yer, ruh için bir yurt, bu hasta bitkinin seri, büyütme yeridir. Gelişebilmek için gereği kadar gücü olmayan bir gonca da, her şeye rağmen, gizliden de olsa, içinde sakladığı bütün imkânları yaprak, tohum haline getirmek için açar. Burada ruh güneşi, iyi kendi bakımlı yurdunda doğar, orada can verir ve etrafını canlandırır. Çevresindeki dünyanın gözleri ruhun araştırılmasına imkân olmayan derinliklerini aydınlatmak için parıldar. İnsan sevgisiyle çevrelenmiş olan budalaların yurdu, kutsal bir yerdir. Bir kere daha başka bir yere nakledilip dikilmesi, Tanrı bahçelerinde çiçeklenmesi gereken hastalıklı bitkinin seridir. Ruhça en zayıf olanlar şimdi burada, bir zamanlar en büyüklerin, en küçüklerin toplanacakları bu yerde toplanacaklar, karşılıklı fikir değiş tokuşu yapacaklar, ileriye doğru yürüyecekler. Ruh alevleri şimdi de Philemon'la Baucis'in bu ikinci kulübesinde ileriye doğru yürümektedir.

Hroars'ın kaynağındaki kral mezarlığının bulunduğu eski Röskilde şehri önümüzde, kilisenin zarif kuleleri, sevimli şehrin üstünde yükselir, gölgeleri İsefjord'un suları içinde yankılanır. Biz burada, inci dökümhanemiz içinde yalnız bir mezarı gözden geçirmek üzere ziyarete gideceğiz. Bu mezar devletler birliği kraliçesi, kudretli Margarete'nin mezarı değildir, hayır! Beyaz duvarlarına âdeta sürünerek geçtiğimiz mezarlığın içindedir bu mezar, üstünde de değersiz bir taş vardı. Burada büyük Danimarka romantiği ve org kralı, en güzel halk şarkılarımızın şairi yatıyor. Ey kral mezarlarının şehri, Röskilde! Bir fakirane yapılmış, taşı üstünde Weyse adı yanında bir de lyra resmi kazılmış olan bu mezarı, senin incilerinin parıltısı altında gözden geçireceğiz!

Şimdi Ringhtid şehri yanındaki Siegersted'e gidiyoruz. Burada nehrin yatağı sığdır, Haagbart'ın gemisini yanaştırdığı, Signes'in bakireler burcundan çok uzak olmayan bu yerde altın başaklar yetişir. Bir meşeye asılan Haagbarth'ın masalını, alevler içinde duran Signelil'in kafesini, o büyük aşk günlerini kim bilmez?

"Çevresi ormanlarla taçlanmış güzel Sarö" Şimdi buradaki sakin manastır köyü, yosunlarını ağaçlar arasından, uzakları görebilecek bir yol açtı kendine. Şimdi akademiden başlayarak gölün üzerinden en büyük dünya yollarından birine doğru taze bakışlarla bakabiliyor, ormanın içinden uçup giderken lokomotif denen ejderhanın soluyarak uçup gidişini işitiyor. Şiirler incisi Sarö! Sen Holberg'in toprağını gizliyorsun kendinde, senin bilginlik sarayın, muazzam bir beyaz kuğu gibi, orman gölünün suları içinde uyuyor. Bizim arayan gözlerimiz oraya, onun yücelerine doğru çevriliyor. Küçük ev ormanın içinde bir yıldız çiçeği gibi parıldar. Dindarca şarkılar yankılanıyor oradan, memleketin uzak köşelerine kadar uzanıyor. Bu şarkılarda öyle sözler vardır ki, köylüler bile onlara kulak veriyor, onlardan Danimarka'nın kaybolmuş eski devirlerini öğreniyor. Sarö ile İngemann adları nasıl birbirleriyle kaynaşmışsa, yeşil ormanla kuşların şarkıları da birbirleriyle öyle kaynaşmıştır.

Şimdi daha ırağa, Slagelse şehrine gidiyoruz. Buradaki inciler dökümhanesinde parıldayan nedir? Antvorskov manastırı kaybolmuş, şatonun zengin salonları kaybolmuş, hatta bu salonlarda terk edilen, tek başına bırakılan büyük, kuyruklu piyano bile. Gene de eski bir işaret kalmış

o devirden. Tahta bir haç bu, yenilenmiş, durmadan yenilemişler onu, tepenin üstünde. Bir zaman orada, masallar çağında Slagelse papazı Hellig Anders ışığa varmış, ermiş, onu bir gecede Kudüs'ten ta buraya kadar taşımışlar.

Korsör, sen burada doğmuş, şu mısraları bize sen söylemiştin:

"Ciddîlik alayla karışır

Seeland'lı Knut'un şarkılarında."

Söz, nükte ustası Korsör! Şu terk edilmiş kalelerin harap olan istihkâmları, gençliğinde sana vatan olan yerlerin şimdi gözle görülebilen biricik şahitleridir. Onların gün batarken yere vuran gölgeleri, senin doğduğun evin bulunduğu evi hatırlatırlar bize. Sen küçükken: "Aynı ada ötesinden aşağı doğru kaydığını" bu istihkâmlardan seyretmiş, onu şarkılarında ölümsüzleştirmiştin. Dünya dehlizlerini dolanıp bize:

"Hiçbir yerde güller böyle kırmızı,

Dikenler böyle küçücük değil.

Çocukken üstünde uyuduğumuz

Kuş tüyü böyle yumuşak değil "

diyen sensin. Nüktenin, keyifli anlarımızın şarkılarını sen söyledin bize. Küçük, inci çiçeklerinden senin için ördüğümüz çelengi suya atıyoruz şimdi. Dalgalar onu, kıyılarında kemiklerinin dinlendiği Kiel koyunun bağrına kadar götürecek. Sana genç neslin selâmlarını, babanın büyüdüğü şehrin, inci dizisinin sonu olan Korsör'in selâmlarını getirecek

***

Kendisine yukardaki parça okunduğu zaman büyük anne: "Kopenhag'dan Korsör'e kadar gerçekten bir inci dizisi vardır, dedi. Kimse için değilse bile benim için bir inci dizisidir bu. Kırk yıl öncesine bakınca daha da uzun bir inci dizisi. O zamanlar buharla işleyen vasıtalarımız yoktu, bu yolu aşabilmek için birçok günler harcamak zorunda kalırdık. Hâlbuki şimdi

aynı yol için saatler yetiyor. 1815 senesiydi, yirmi bir yaşındaydım o zaman. Yirmi birinden otuza doğru da çok güzel, çok mutlu ömürdür ya, yirmi bir yaş da güzel bir yaştı. Benim gençlik senelerimde, bizim bütün şehirler üstünde bir şehir olarak kabullendiğimiz Kopenghag'a gitmek, şimdikine bakınca çok nadir bir şeydi. Annem babam yirmi yıl sonra tekrar Kopenghag'ı ziyaret etmek istediler, ben de onlarla birlikte gidecektim. Bu yolculuğa başlamadan, yıllarca onun üstünde konuşmuştuk, nihayet gerçek olacaktı hayalimiz. Bana, sanki yeni bir hayat başlayacakmış gibi geliyordu. Bir bakıma benim için yeni bir hayat başladı da.

Sanki gerçekten seyahate çıkılacakmış gibi dikişler dikiliyor, eşyalar toplanıyordu. İyi dostlarımızdan birçoğu bize güle güle demeye geliyorlardı. Büyük bir yolculuktu bu niyet ettiğimiz. Babamın Holstein arabasıyla öğleden evvel Odense’den hareket ettik. Bütün cadde boyunca, nerdeyse şehrin kapısından çıkıncaya kadar, tanıdıklar bizi pencerelerden selâmlıyorlardı Hava çok güzeldi. Kuşlar şakıyordu. Her taraf neşe, sevinç içindeydi. Önümüzde Glyborg'a kadar, uzun, güç bir yol olduğunu unutmuştuk. Akşama doğru oraya vardık. Posta arabası ancak gece yarısı geldiği için Feribot daha önce hareket ediyordu. Onun için gemiye bindik. Büyük deniz sessiz, hareketsiz, gözümüzün görebildiği kadar önümüze serilmişti. Elbiselerimizi çıkarıp yattık. Sabahleyin erkenden uyanıp güverteye çıktığım zaman öyle bir sis vardı ki denizde, nereye baksanız hiçbir şey görünmüyordu. Horoz sesleri işitiyordum; bana güneş doğuyor, çanlar çalınıyormuş gibi geldi. Acaba neredeydik? Sis kalkınca gerçekten hâlâ Slyborg'ın karşısında yattığımızı gördüm. Daha sonra gün ilerledikçe nihayet rüzgâr çıktı, ama o da aksi yönden esiyordu. Hiç ara vermeden volta vurup duruyorduk. Ancak geceleyin on birden sonra Korsör'e vardığımız zaman içimiz rahat edebilirdi. Dört mil yol alabilmek için yirmi iki saat harcamıştık.

Karaya çıkmak iyi gelmişti bize. Ama her taraf karanlıktı. Lâmbalar çok bulanık yanıyordu. O güne kadar asla Odense'den dışarı çıkmamış olduğum için bana her şey fevkalâde yabancı geliyordu

Babam: "Bak, dedi bana, Baggesen'in doğduğu yer işte burası, Birkner de burada yaşamıştır.”

Bunları duyunca küçük küçük evleriyle bu eski şehir, birdenbire olduğundan daha aydınlık daha sevimli, daha büyük göründü gözüme. Üstelik ayağımızın altında kara olduğunu duymak da içimize öyle ferahlık veriyordu ki. Tabii o gece uyuyamadım. İki günden beri görmeye başladığım yeni şeyler zihnimi oyalayıp duruyordu.

Ertesi sabah erkenden kalkmak zorunda idik Slagelse'ye kadar yolumuz kötüydü, korkunç dağlar, birçok çukurlar vardı önümüzde, belki bu şehri geçince de yol düzelmeyecekti. Buna rağmen Krebsbaus'a zamanında varıp akşam karanlık olmadan Sortö'yi tutmak, orada Möllers'lerin Emil'i ziyaret edebilmek istiyorduk. Evet, sizin büyük babanız, benim hocamdı başrahip, Sorö'de üniversite öğrencisiydi o zaman, tam o sıralarda da imtihanlarının yarısını vermişti.

Öğleden sonra Krebshaus'a vardık. Burası o zamanlar çok ziyaret edilen bir yerdi. Bütün yolculuğumuzda rastladığımız en iyi han orada olduğu gibi etrafı da çok sevimliydi. Bugün de aynı durumda olduğunu teslim etmeye mecbursunuz. Handa her şeye hâkim Plambek adında çalışkan bir hancı kadın vardı. Her şeyler tertemiz, pırıl pırıl parlıyordu. Baggesen'nin bu kadına yazmış olduğu bir mektubu camlatıp, çerçeveletip asmışlar, görülmeye değer bir şey. Hele benim için büyük fevkalâdelikti. Buradan Sarö'ye hareket ettik, orada da doğruca Emil'i buluk. Bu buluşmanın onun için olduğu kadar bizim için de ne büyük bir sevinç olduğunu tahmin edebilirsiniz. Öyle ikramcı, iyiydi ki bize karşı. Absalon'ın mezarıyla Holberg'ın sandukası bulunan kiliseyi, eski keşişlerden kalma kitabeyi onunla birlikte gördük. Sonra bir yelkenli ile Parnassus'a gittik. Şimdiye kadar aklımda kalanların en güzeliydi o akşam. Dünyada şiir yazılabilecek en elverişli bir yer varsa, onun da Sorö'deki bu sessiz, muhteşem tabiat olabileceğine kesin olarak kanaat getirmiştim. Burayı da gördükten sonra filozof yolu denilen yoldan aşağıya indik. Sessiz, deniz kıyısı boyunca, büyük kara yolundaki Krebshaus'a kadar uzanan bir yoldu bu. Emil bizimle kalmıştı, birlikte yemek yedik. Annesinin, babasının dediklerine göre sıhhatliydi: zekâsı da artmıştı. Beş gün sonra Kopenhag'a gideceğine, ailesi ile bizim aramızda olacağına söz veriyordu. Beş gün sonra paskalya yortusu başlıyordu. Evet, öyle, benim Sortö ile Krebshaus'da geçirdiğim bu saatler hayatımın en değerli incileri arasındadır.

Ertesi sabah çok erken hareket ettik. Çünkü Röskilde'e kadar önümüzde uzun bir yol vardı. Ayrıca kiliseyi gezebilmek içinde oraya vakitli varmamız gerekiyordu. Babam akşam oradaki eski bir mektep arkadaşını ziyaret etmek niyetindeydi. Ziyaret etti de. Geceyi Röskilde'de geçirdik. Ertesi gün ancak öğle vakti Kopenhag'a varabildik, çünkü yolumuzun bu kısmı, o zamana kadar geçtiğimiz yollar arasında en harap olanıydı.

Korsör'den Kopenhag'a üç günde gelebilmiştik. Bugün aynı yolu üç saatte uçabilirsiniz. Bununla beraber yolun kısalmasıyla incilerin değeri artmış değil, artamaz da. Ama dizi yenilenmiş, daha güzelleşmiştir. Ben, annem babamla birlikte üç hafta kaldım Kopenhag'da, Emil'le de sekiz gün beraberdik. Arkasından Fünen'e geri dönmek için yola çıktığımız zaman Emil Kopenhag'dan Korsör'e kadar bizimle beraber geldi. Orada da Allahaısmarladık diyemeden birbirimizi kaybettik. Kopenhag'dan Korsör’de kadarki mesafeye niçin benim de inci dizisinden bir parça adını verdiğimi anlıyorsunuz herhalde?

Daha sonra Emil, Asseus papazlığına tayin edildiği zaman birbirimizle evlendik. Kopenhag'a yaptığımız bu seyahatten, onu bir daha tekrarlamanın ne kadar güzel olacağından sık sık bahsediyorduk aramızda. Ama anneniz ancak ondan sonra gelmiş, arkasından kardeşlerin de olmuştu. Onun için bekleyecek, bakacak, dikkat edecek o kadar çok şey var ki... Babanız terfi edip başrahip olduğu zaman da bize her şey öyle neşeli, mutlu geliyordu ki. Ama bir türlü Kopenhag'a gidemiyorduk. Bu seyahatten o kadar sık bahsetmemize, onu o kadar çok düşünmemize rağmen bir daha Kopenhag'a gitmek nasip olmadı. Artık çok ihtiyarladım. Bir tren seyahatine dayanacak kuvvetim kalmadı. Buna rağmen trenler sevindiriyor beni. Trenlerin olması gerçek bir mutluluk, bana o sayede kolayca gelebiliyorsunuz. Odense ile Kopenhag'ın arası, benim gençliğimdeki Nyborg'la Odense arasından fazla değil. Şimdi siz bizim o vakitler buradan Kopenhag'a gitmek için sarf ettiğimiz zamanla İtalya'ya kadar uçabilirsiniz. Doğrusu iyi bir şey. Ben buna rağmen evde kalıyorum, bırakıyorum başkaları seyahate çıksın yahut beni ziyarete gelsinler. Ama siz benim böyle sessiz, sedasız köşeciğimde oturduğuma gülmeyin sakın. Benim önümde sizin yapacağınız seyahatlerden çok daha uzunu var, tren yolculuğuna bakınca da daha hızlı bir yolculuk bu. Tanrının izniyle yukarıya, büyük babanıza gideceğim. Siz de bir gün görevinizi yapar, bu mutlanmış dünyadan payınıza düşen sevinci

alırsınız, sizin de yukarıya bizim yanımıza geleceğinizi biliyorum. O zaman dünyada geçirdiğimiz günlerden konuşuruz orada. Ama bana inanabilirsiniz çocuklar, size orada da "Kopenhag'dan Korsör'e kadar olan mesafe gerçekten bir inci dizisidir" diyeceğim. Evet.

YAZI KALEMİYLE MÜREKKEP HOKKASI

Eskiden bir şairin odasına girenler, mürekkep hokkasını görünce şöyle derlerdi: "Her şeyin bu mürekkep hokkasından çıkması ne tuhaf şey!” Acaba bundan sonra ne çıkacak? Tuhaf şey doğrusu!"

O zaman mürekkep hokkası, kalemle, masanın üstünden sesini işitebilecek öteki eşyaya dönerek böbürlene böbürlene: "Tuhaf şey doğrusu, derdi, anlaşılır şey değil, ben bunu her zaman söyledim Benden bütün bu şeylerin çıkabilmesi gerçekten tuhaf, hatta hemen hemen inanılacak şey değil. Adam elindeki kalemle beni sağmaya başlayınca arkasından ne geleceğini ben de gerçekten bilemem. Benden bütün bu şeylerin çıkabilmesi gerçekten tuhaf, sahife yazıda da neler neler bulunabilir. Ben biraz tuhaf bir nesneyim. Şairin bütün eserleri yalnız benden çıkıyor. İnsanların ayrı ayrı özelliklerini belirtmek, okuyanların hemen tanıyabilecekleri şekilde hepsinin yaşayışlarını anlatmak, o içli duygular, neşeler, o güzel tabiat tasvirleri. Bunu ben kendim de anlamıyorum. Çünkü tabiatı asla tanımadım, ama gene de bende olan o, içimde o yaşıyor. Bütün o ince, uçucu güzeller kafilesi, soluyan atlara binen o alaycı şövalyeler, neşeli, sıhhatli tabiat çocukları, bütün bunların hepsi benden doğmuşlardı, bugün de benden doğuyorlar. Evet, bunu ben kendim de bilmiyorum ama düşündüğüm de yok bunu."

"Bu meselede tamamen haklısınız, diye cevap verdi kalem, siz gerçekten hiç düşünmüyorsunuz. Çünkü düşünseydiniz, verdiğiniz şeyin bir sıvıdan ibaret olduğunu da bilirdiniz. Siz, benim düşündüğümü söylemem, içimde taşıdığım şeyleri kâğıt üstüne görünebilir hale koyabilmem için gereken ıslaklığı sağlıyorsunuz. Yazıyı ben yazıyorum. Yazan kalemdir, bundan kimse şüphe edemez. Bununla beraber insanların çoğu da şiir sanatı hakkında ancak eski bir mürekkep hokkası kadar anlayış sahibidirler."

"Sizin tecrübeniz az, diye cevap verdi mürekkep hokkası, siz bir hafta bile hizmet görmeden yarı yarıya eskiyorsunuz, yoksa kendinizin şair olduğunu mu sanıyorsunuz? Siz yalnız bir hizmetçiden başka bir şey değilsiniz. Ben, siz gelmeden önce, sizin cinsinizden kaç tanesini tanıdım. Hem kaz tüyü cinsinden olanlarını, hem İngiliz fabrikalarında yapılanlarını gördüm. Hem kaz tüyü kalemlerden, hem de çelik uçlu olanlardan anlarım. Bunlardan birçoğu benim hizmetimde çalıştılar, bundan sonra da çalışacaklar. Adam,

yani benim için ellerini hareket ettiren zat da buraya gelir, benim içimden sağdıklarını kâğıda döker. Şimdi merak ettiğim şey de önce içimden neyi çıkaracağıdır."

"Budala bu mürekkep kabı" diye söylendi kalem.

Şair, akşam geç vakit eve geldi. Konsere gitmiş fevkalâde bir kemancının çaldıklarını dinlemiş, çalışın üstünlüğü ona çok büyük heyecan vermişti. Kemanından dünyayı hayretlere düşüren sesler çıkarıyordu: bunlar kimi zaman incilene incilene su damlaları gibi yankılanıyor, kimi zaman, cıvıldaşan kuşlardan bir koro gibi dolgunlaşıyor, kimi de çam ormanlarındaki fırtınalar gibi inleşiyordu. Şair çok güzel bir kadın sesinin dokuduğu o melodilerde kendi kalbini ağlıyor sandı. Sanki yalnız kemanın telleri değil, keman köprüsü, hatta mandallar, ses gövdesinin zemini bile yankılar çıkarıyordu. Çalış, öyle fevkalâdeydi; güç bir işti bu şüphesiz, ama yayın sadece teller üstünde ileri geri gidip gelmesinden ibaret gibi gözüküyordu, çocuk oyuncağı imiş gibi, herkes aynı şeyi taklit edebilirmiş gibi. Sanki keman kendiliğinden sesler veriyor, yay kendiliğinden gidip geliyor, her şeyi yalnız bu ikisi meydana getiriyor. Ama onları idare eden, onlara can, hayat üfleyen usta unutuluyor. Evet, usta unutuluyordu. Ama şair onu düşünüyor, anıyor, bu sırada da düşündüklerini yazıyordu: "Yayla kemanın, verimleriyle böbürlenmek istemeleri ne kadar yanlış. Ama buna rağmen biz insanlar, şairler, sanatçılar, kâşifler, ilimde keşifler yapan, yeni bir yol açanlar, kumandanlar da çoğu zaman aynı yanlışı yapıyoruz. Kendimizi yükseklerde görür, eserlerimizle öğünürüz. Hâlbuki hepimiz Tanrının çaldığı âletlerden ibaretiz, şeref yalnız ona ait. Kibirlenecek hiçbir şeyimiz yok bizim."

İşte şair bunları yazıyordu. Yazarken benzetişler yaptığı için de bunlara: "Usta ile musiki aletleri" adını verdi.

Tekrar yalnız kaldıkları zaman kalem, mürekkep hokkasına: "İşte ağzınızın payını aldınız, madam, dedi. Yazdıklarımızı şair yüksek sesle okurken herhalde işittiniz, değil mi?"

"Evet, benim size yazdırdıklarımı demek istiyorsunuz, diye cevap verdi hokka, sizin gururunuza indirilen bir tokattı bu. Sizinle alay edildiğini nasıl

oluyor da anlamıyorsunuz! Ben doğrudan doğruya içimden gelerek size bir darbe indirdim. Herhalde kendi yaptığım alayın farkındayım."

Kalem: "Saf mürekkep hokkası" diye cevap verdi.

Şimdi her ikisi de birbirlerine gerekeni adamakıllı söylemiş olduklarına inanıyorlardı. Birisine hakkını gerektiği şekilde vermiş olmak inancı, içimize her zaman hoş bir duygu verir, rahat uyuruz. Şimdi ikisi de rahattılar artık. Ama şair uyuyamıyordu. Kafasında birçok düşünceler, bir kemandan seslerin kaynayışı gibi, inci inci tanelenerek, ormanlar içinde inleyen bir fırtına gibi kalbinde seslenerek kaynaşıyordu. Ölümsüz usta da gelen ışığı duyuyordu kendinde. Şeref yalnız onun üstünde olsun.

ÇİFTLİK HOROZU İLE ÇATIDAKİ HOROZ

Bir zamanlar iki horoz vardı. Bunlardan biri gübreliklerde eşinir, öteki damın üstünde dururdu İkisi de birbirinden kibirliydiler. Ama acaba hangisi daha başarılıydı? Bu konuda senin kanaatin nedir? Ama biz, sen ne dersen kendi kanaatimizi muhafaza edeceğiz.

Tavukların gezindiği avlu, gübre yığını duran avludan bir tahta perde ile ayrılmıştı. Burada da kendisinin bir gübre bitkisi olduğunu bilen iri bir hıyar büyümekteydi.

Hıyar kendi kendine: "Kişinin hıyarlığı doğuştandır, diyordu, herkesin hıyar olarak doğmuş olmasına imkân yok. Muhakkak başka canlı yaratıklar da var bu dünyada. Tavuklar, ördekler, komşu avludakilerin hepsi birer yaratık. İşte şimdi şu uzun tahtanın üstüne konmuş olan çiftlik horozunu görüyorum. Herhalde onun önemi, çatının üstünde rüzgârların yönünü gösteren horozunkinden çok farklı öyle yüksek bir yere oturmuş ki, ötmesi şöyle dursun, gıcırdamasına bile imkân yok. Ne tavukları, ne de civcivleri var. Yalnız kendini düşünüp yeşil yeşil pas terliyor. Hayır, çiftlik horozu muhakkak daha başka bir yaratık. Bakın, nasıl dolanıyor çevresini, yürümüyor, dans ediyor sanki ötüşünü dinleyin, bir musiki. Onu nerede görseniz, mutlaka bir şeyler işitirsiniz. Gerçekten bir borazandır. Şimdi keşke buraya, içeri girse de beni gövdemle, yaprağımla birlikte yese, onun kafasının içine kadar çıksam. Bu ne mutlu bir ölüm olurdu benim için! " Hıyar böyle söylüyordu.

Gece yarısına doğru korkunç bir fırtına çıktı. Tavuklar, piliçler, hatta horoz bile kendilerini korumak için birer köşeye büzülmüşlerdi. İki avlu arasındaki tahta perde büyük bir çatırtı ile yıkılmış, kiremitler aşağıya düşüyor, ama çatıdaki horoz her şeye rağmen yerinde sımsıkı duruyor, yanına bile dönmüyor, dönemiyordu. Hâlbuki henüz gençti, yeni dökülmüştü, ama buna rağmen ihtiyatlı, olgun bir horozdu. Doğduğu günden beri ciddi, düşünceli hareket eder, gök altında uçuşan kuşlara, serçelere, kırlangıçlara hiç benzemez, hepsini hor görür: "Şu cırlak kuşlar, derdi onlar için, hepsi ne kadar bücür, ne kadar bayağı şeyler!" Gerçi güvercinler büyüktü, beyaz sedef gibi parlak, bir dereceye kadar kendisine, çatı horozuna benziyorlardı. Ama şişmandılar, aptaldılar. Bütün

düşündükleri yalnız karınlarını şişirmekti. Onlarla düşüp kalkmak yalnız can sıkıntısı veriyordu ona. Muhacir kuşlar da aynı şekilde onu ziyaret etmeyi ihmal etmez, ona yabancı memleketlerden, hava kervanlarından söz açar, yırtıcı kuşlarla aralarında geçen korkunç eşkıya hikâyelerini anlatırlardı. Bunlar, ilk dinlediği zaman yeni idi onun için, çok zaman eğlendirmişti onu. Ama sonra sonra tekrara düştüklerini, durmadan aynı şeyi anlattıklarını fark etti. Bu da tabii can sıkıcı idi. Kendileri gibi her şey can sıkıcı idi. Hiç kimse kendisiyle düşüp kalkmaya lâyık değildi, hepsi tatsız tuzsuz şeylerdi.

Hiçbir şeye yaramaz bu dünya, diyordu kendi kendine, hiçbir yerde boş lakırdıdan, gevezelikten başka bir şey yok."

Çatı horozu malûm deyimi ile “kendini beğenmişti.” Ama kendini beğendiğinin farkında olsaydı hıyar için daha ilgi çekici olacaktı. Ama hıyar yalnız şimdi onun avlusunda bulunan çiftlik horozunu görüyor, yalnız ona değer veriyordu.

Uzun tahta, rüzgârdan devrilmiş, şimşekler, gök gürültüleri artık dinmişti.

Çiftlik horozu tavuklarıyla civcivlerine Şu acayip horoz sesine ne dersiniz? diye sordu. Bir kabalık vardı bu seste, çekiciliği eksikti.

Bunun üzerine tavuklarla civcivler gübre yığınına doğru koştular. Horoz da şövalye adımlarıyla onlara doğru ilerledi.

Horoz: "Bir bahçe bitkisi" dedi hıyar için, bu üç kelime ile de geniş, derin bir bilgi sahibi olduğuna işaret etmiş oluyordu. Ama bunu söylerken hıyarı da gagalayıp yemekte olduğunun farkında değildi

"Mutlu ölüm!" demişti hıyar, bu ölüm için.

Tavuklar geldiler, civcivler geldiler. Biri koşunca öbürleri de beraber koşuyor, gıdaklıyor, ötüyor, horozdan başka bir şeye bakmıyorlardı. Hepsi övünüyorlardı onunla, çünkü horoz onların kendi cinsindendi.

"Kikiriki! diye öttü horoz, civcivler çok geçmeden kocaman kocaman tavuklar olacaklar, dünya tavuk çiftliğine haber vereceğim bunu."

Tavuklarla civcivler de öterek, sesler çıkararak onun peşinden geliyorlardı.

Horoz onlara büyük bir yeniliği ilân ediyordu.

Bir horoz da yumurta yapabilir, diyordu. Bu yumurtanın içinde ne var biliyor musunuz? Onun içinde ejderha var, bakışlarına kimse dayanamaz onun. İnsanlar bunu bilir, şimdi siz de öğrenin bunu. Benim içimde ne olduğunu öğrenin. Benim nasıl benzersiz bir kümes varlığı olduğumu bilin."

Bunun üzerine çiftlik horozu kanatlarını çırptı, ibiğini böbürlenerek havaya kaldırdı, bir daha öttü. Bütün tavuklarla küçük civcivlere adamakıllı bir çalımla seslendi. Ama onlar aralarından birinin muazzam bir kümes varlığı olmasından eşsiz bir gurur duyuyorlardı. Şimdi hepsi çatıdaki horoz işitebilecek kadar sesler çıkarıyorlardı. Çatıdaki horoz bu sesleri işitti, ama gene de yerinden kımıldayamadı.

Çatı horozu kendi kendine: "Hepsi gevezelikten başka bir şey değil, diye söylendi. Çiftlik horozu yumurta yumurtlamaz, ben de yumurtlayamam. Eğer yumurtlayabilseydim bir hava yumurtası yumurtlardım, ama bu dünya bir hava yumurtasına da değmez. Hiçbir yerde gevezelikten başka bir şey yok! Artık daha fazla oturamam burada!"

Böylece çatı horozu kendi kendini kırdı. Hesap etmiş olması şüphesizdi ama gene de çiftlik horozunu çarpmasıyla öldüremedi. Tavuklar böyle düşünüyorlardı. Acaba ahlâk kaideleri buna ne der?

"Ötmek, kibre düşüp kendi kendini kırmaktan yeğdir."

“GÜZEL”

Heykeltıraş Alfred, onu tanırsın elbette, hepimiz onu tanıyoruz. Sanat ve ilim mükâfatı alarak altın madalya kazandı; İtalya'ya seyahat edip sonra memlekete döndü. O zaman gençti henüz, şimdi de hâlâ gençtir ya, gene de o zamana bakınca yarım ölçek daha yaşlandı.

Memlekete tekrar dönünce Seeland'daki küçük şehirlerin birinde oturan akrabalarını ziyarete gitmişti. Bütün bu yabancılar kimler olduğunu biliyordu. Zengin ailelerden biri, onun şerefine büyük bir toplantı tertipledi; şehirde bir değer yahut para sahibi kim varsa hepsi davet edilmişti. Büyük gürültülerle ilân edilmemiş olmasa da gene bütün şehir bu davetin önemli bir olay olduğunu biliyordu. Esnaf çırakları, fakir tabakadan çocuklar, hatta bunların bir kısım anne ve babaları da dışarıda durmuşlar, aşağı indirilen ışıklı perdeleri seyrediyorlardı. Gece bekçisi bir davet yaptığını pekâlâ hayal edebilirdi, o kadar çok adam birikmişti sokakta. Herkes sevinç, neşe içindeydi. Evin içinde gerçekten cisimleşen neşe, sevinç de Bay Alfred'di, heykeltıraştı.

Söylüyor, anlatıyor, herkes sevinerek hatta rikkatle onun söylediklerini dinliyordu. Ama bunlar arasında yaşlı, dul bir memur karısı başta geliyor, Bay Alfred ne söylerse hemen içine çekip emen, üstüne henüz yazı yazılmamış, soluk bir kâğıda benziyordu. Daha çok konuşmasını rica edip duruyordu Alfred'in, Kaspar Hauser'in fevkalâde kabiliyetli, ama fevkalâde de bilgisiz, kadın cinsinden bir örneği idi bu kadın.

"Roma'yı görmek isterim elbette diyordu, yabancılarla dolu hoş bir şehir olduğunu söylüyorlar. Bize biraz Roma'yı anlatın; kapısından girilince şehir nasıl görünüyor?"

Genç heykeltıraş: "Bunu tasvir etmek kolay değil, diye cevap verdi, büyük bir meydana çıkılıyor önce, ortasında dört bin yıllık bir obelisk [Dikili taş.] var. Kadın: "Bir organist [Org çalıcısı.] diye haykırdı, bundan önce obelisk sözünü hiç duymamıştı. Oradakilerden bir kısmı gülümsemekten kendilerini alamadılar. Heykeltıraşın dudakları da gülümser gibi kıpırdamaya başlamıştı, ama tam kadının yanında deniz mavisi iki iri gözle karşılaşınca hemen davrandı, gülümsemesinin yerini samimî bir hayret ifadesi aldı.

Konuştuğu kadının kızına aitti bu gözler, böyle bir kızı olanın bön olmasına imkân yoktu. Annesi her şeyi sorup tüketen bir soru kaynağı, kız ise kaynağın güzellik perisiydi, ondan da hiç ayrılmıyordu. Ne kadar güzeldi! Bir heykeltıraş için konuşulacak bir varlık değil, seyredilecek bir konuydu. Zaten o da konuşmuyor yahut pek az konuşuyordu.

Kadın: "Papanın büyük bir ailesi var mı" diye sordu.

Genç adam soru doğru şekliyle sorulmuş gibi "hayır diye cevap verdi, büyük bir aileden değil kendisi."

"Ben bunu sormadım, diye cevap verdi kadın. Karısı, çocukları var mı? Bunu öğrenmek istemiştim."

Heykeltıraş: "Papa evlenmeye izinli değildir." dedi.

"Sevmem böyle şeyi" diye cevap verdi kadın.

Şüphesiz daha zekice sorular sorabilir, daha zekice konuşabilirdi. Ama böyle yapsaydı acaba kızı annesinin, omzuna dayanıp, onu böyle nerdeyse içine dokunan bakışlarla süzer miydi?

Bay Alfred durmadan anlatıyor. İtalya'daki renk ihtişamından, orada gördüğü mavimtırak dağlardan, mavi Akdeniz'den, mavi güney memleketlerinden söz açıyordu. Bunlar öyle güzelliklerdi ki, ancak kuzey kadınlarının mavi gözleri onlara üstün sayılabilir. Bunu imalı bir şekilde söylemişti ama asıl anlaması gereken, bu imayı anlamazlıktan geldi. Bu da güzeldi.

Kimi "İtalya" diye içini çekiyor, kimi de "Seyahat etmek ne hoş, ne fevkalâde şey!" diyordu.

Dul kadın: "Bana büyük ikramiye çıkarsa kızımla beraber seyahate çıkacağız, dedi, siz de bizim rehberimiz olursunuz Bay Alfred, birkaç dostumuzu da alırız, üçümüz birlikte gideriz." Bunları söyleyerek herkes neşeyle başını salladı. Herkes kendisinin bu seyahate birlikte gidebileceğini sanabilirdi. "İtalya'ya gideceğiz, ama orada eşkıya olmayan yerleri

seçeceğiz. En güzeli Roma'da kalmak, emniyetle seyahat edilen büyük ana yollardan ayrılmamak tabii."

Kız bu sıralarda hafifçe iç geçirdi. Bir iç çekişine neler sığdırılabilir, bir tek iç çekişte neler bulunabilir? Konuşanların yalnız annesiyle Bay Alfred olmasına rağmen kızın annesi için içini çekmediği anlaşılıyordu. Bay Alfred'i de çeken, Magnet'lerin kızı idi. Asıl adı Karen Malene olsa da onu Kala diye çağırırlardı. Kala iki adı da birleştiriyordu. Bazıları güzel kız ama biraz uykucu, derlerdi onun için, sabahları geç kalkmayı severdi.

Anne: "Çocukluğundan beri geç kalkmaya alışık, diyordu, her zaman genç bir Venüs kadar güzeldi. Venüs'lerin de kolayca uykuları gelir. Sabahları geç kalkarlar, ama gözlerinin bu kadar parlak olmasının sebebi de budur."

Bu parlak gözlerde, bu pırıl pırıl su yüzlerinde, derinliği sonsuz olan bu sakin sularda ne kuvvetler gizli değildi! Genç adam bunu duyuyordu, o derinliklerde yerleşip kalmıştı. Söylüyor, anlatıyor. Anne de ilk tanıştıkları anda olduğu gibi saf sâf kayıtsızca bir sürü şeyler sorup duruyordu.

Bay Alfred bir şey anlatırken dinlemek bir zevk. Napoli'den, Vezüv'ün patlamalarından bahsediyor, ayrıca sulu boya resimlerini göstererek oraya ait birçok intibalarını canlandırıyordu. Dul kadın şimdiye kadar buna dair hiçbir şey duymamış, görmemişti.

"Allah korusun, diye haykırdı, bu ateş saçan bir dağ ayol, kimseye zararı dokunmuyor mu bunun?"

Bay Alferd: "Bu yüzden birçok şehirler yerle yeksân oldu, diye cevap verdi. Pompei, Herkulanum gibi."

"Ama oralardaki zavallı insanlara ne oldu? Bütün bunları siz kendiniz de mi gördünüz?

"Hayır, bu resimlerdeki patlayışların hiçbirini görmedim. Ama gördüğüm bir tanesi var, onu size kendi yaptığım resimlerle gösterebilirim."

Kurşun kalemle yaptığı bir taslak çıkardı. Hâlâ gördüğü renk renk resimlerin tesiri altında olan anne, kurşun kalemiyle yapılan bu soluk taslağı

görünce şaşarak: "Siz bu dağı ak ateş saçarken gördünüz mü? diye haykırdı.

Bay Alfred'in dul anneye karşı beslediği saygı duygusu, kısa bir an için sarsılmıştı. Ama Kala'nın etrafına yaydığı parıltıyı fark edince, annenin renk duygusunu kaybettiğini hemen anladı. Hepsi de bundan ibaretti zaten, anne en iyi, en güzel şeyin sahbiydi, Kala onundu.

Alfred'le Kala nişanlandılar. Her şey tabii yoldan gelişti, nişan da şehir gazetesinde yayınlanmıştı. Anne nişan ilânı olan kısmı kesip çıkararak tanıdıklarına, dostlarına mektupla göndermek için gazeteden otuz sayı ısmarlamıştı. Nişanlılar da kaynana da mesuttular, ama kaynana kızının aynı şekilde Thornvaldsen'lere varabileceğini söylüyordu.

"Siz de onun devamından başka bir şey değilsiniz zaten."

Bu söz Alfred'e mânalı bir şey gibi gelmişti.

Kala bir şey söylemiyor ama gözleri parıldıyor, dudakları gülümsemelerle çevreleniyordu. Her hareketi güzel. Kendi de çok güzeldi. Güzelliğinden bahsedilmekle doyulmuyordu onun.

Alfred Kala ile kaynanasının büstlerini yapmaya başlamıştı. Onun karşısında oturuyor, Alfred'in yumuşak çamuru nasıl düzelterek şekillendiğini seyrediyorlardı.

Kaynana: "Bu basit işi sizin bizzat üzerinize almanıza, çamuru el işçilerinizden birine kardırmamanıza biz sebep olduk" diyordu.

Ama Alfred: "Aksine, diyordu, modeli mutlaka benim almam lâzım."

"Siz her zaman fevkalâde naziksiniz" dedi anne. Kala da iş bitince sessizce Alfred'in elini sıktı.

Alfred yaptığı bu iki büstte, yaratılmış şeylerdeki tabiat güzelliğini, canlının ölüye, bitkinin taşa, hayvanın bitkiye, insanın hayvana üstünlüğünü, ruhun, güzelliğin şekillerde nasıl dillendiğini, heykeltıraşın varlıktaki en güzel şeyi topraksı şekillerde nasıl canlandırdığını gösterdi.

Alfred'in düşünceleri onları bir fırtına gibi sararken Kala ses çıkarmadan oturuyor, ama kaynana: "Sözlerinizi takip edebilmek zor, diyordu. Gene de yavaş yavaş onları kavrıyor, kafamın içini altüst de etseniz, dediklerinizi aklımda tutuyorum."

Alfred'i kapıp kavrayan güzellikti. Onu hükmü altına almış, içini baştanbaşa dolduruyordu. Kala'nın bütün endamında, bakışlarında, dudaklarının uçlarında, hatta parmaklarının kımıldanışlarında bile parıldayan o idi. Alfred onu dile getiriyor, bir heykeltıraş olarak onu anlıyor, yalnız ondan bahsediyor, onu düşünüyordu. İkisi kaynaşmış, bir varlık haline gelmişlerdi. Bu yüzden kendisi fevkalâde çok konuşuyordu. Ama o da çok konuşuyordu. Bunlar nişan günü olmuştu. Ama arkasından, gelini takip eden kızlarla, düğün hediyeleriyle, nikâh söyleviyle düğün günü gelip çatmıştı.

Kaynana düğün evinde masanın yukarı ucuna Thornvaldsen'in büstünü oturtmuştu. Fikrince onun da misafir olarak orada bulunması lâzımdı. Şarkılar söylendi, kadehler tokuşturuldu, düğün neşeli, evlenen çift güzeldi. Şarkıların birinde: "Pygmalion, galathea'sına kavuştu" diye birkaç söz geçiyordu

Kaynana bunu duyunca: "İşte yine mitoloji bahsi, burada da" dedi.

Ertesi gün genç evliler yerleşmek için Kopenhag'a hareket ettiler. Kaynana, kaba işleri üstüne almak, yani ev işlerini yapmak üzere onlarla beraber gitmişti. Kala'nın "cam bir fanusun altında oturması" lâzımdı. Her şey yeni, pırıl pırıl, güzeldi. Üçü beraber oturuyor. Alfred ise otururken aldığı durumu daha iyi belirtmek için bir atasözü kullanmak gerekirse "Kaz yuvasında başpapaz" gibi çalım satıyordu.

Şeklin büyüsüyle büyülenmişti Alfred, kabuğu görmüş, ama çekirdeği görmemişti. Bu, evlilik hayatı için büyük, çok büyük bir felâkettir. Kabuk bozulup da dıştaki ince altın tabakası dökülünce insan dikkatsizce yaptığı seçimden pişman olur. Büyük toplantıda bir yerimizin açılarak bir rezalet olması hoş olmayan bir şeydir. Ama böyle bir toplantıda insanın karısıyla kaynanasının manasız gevezeliklerle herkese alay konusu olmaları, yaptığı aptallıkların farkına varınca da hemen alaylı bir buluşla durumu örtbas edebilmek için nefis güveninden mahrum olmaları çok daha kötü bir şeydir.

Genç evliler sık sık el ele vererek bir yerde oturur, Alfred bir söz söyler. Kala buna karşılık ortaya bir başka söz atar. Ama her zaman aynı melodi, her zamanki birkaç çan sesinden ibarettir söyledikleri. Bu sessizlik ancak Bayan dostlarından biri olan Sophie'nin ortaya çıkması, çevrelerinde bir ruh havası estirmesiyle dağılabilmişti.

Sophie hiç güzel değildi, ama göze batan bir kusuru da yoktu. Gerçi bacakları biraz eğriydi, bu da ancak kız arkadaşlarının keşfedebilecekleri derecedeydi. Çok makul bir kızdı, ama dostları için tehlikeli olabilmek düşüncesi aklından bile geçmiyordu. Cam fanusun altına taze bir hava getirmişti, buraya taze hava lâzımdı da, herkes bunun farkındaydı. Ev mutlaka havalandırılmalı. Onlar da bunu yapmak için gereken yolu buldular. Kaynana ile genç evliler İtalya'ya gitmek için seyahate çıktılar.

***

Ana kız, ertesi yıl Alfred'le birlikte döndükleri zaman "Bin şükür Allah’a, diyorlardı aralarında, tekrar evimize kavuştuk."

Kaynana: "Seyahat etmek gerçekten bir zevk değilmiş, diyordu, aslında can sıkıcı bir şey. Bunu söylediğim için özür dilerim senden. Çocuklarım yanımda olduğu halde canım sıkıldı durdu. Sonra seyahat etmek ne kadar pahalı şey, korkunç pahalı! Bütün o resim galerilerini ziyaret etmek, bütün o görülecek şeyleri görmek için oraya buraya seğirtmek. Ama insan bunu da yapmasa memleketine döndüğü zaman soranlara gereken tafsilatı nasıl verebilir? İmkânsız şey! Buna rağmen gene görülmesi gereken en güzel şeyi görmedin, diyorlar insana. Ama o sayısız Meryem resimlerini göre göre sonunda adamakıllı bıkkınlık duyuyor insan; kendisi de bir Meryem ana olup çıkıyor sonunda."

Kala: "Ya insanın önüne koydukları o yemekler." diye atıldı.

Annesi: "Şöyle namuslu bir et çorbası bile içemiyor insan, diye devam etti, yemek pişirme sanatı pek ileri değil orada."

Kala seyahatten yorulmuştu, daha kötüsü de bir türlü yorgunluğunu dinlendiremiyordu. Sophie'nin evlerine gelmesine sebep de bu oldu. Sophie geldi, kendilerine faydalı oldu.

"Sophie'nin gerek ev işlerinden, gerekse sanattan anladığını teslim etmeli, diyordu kaynana. Bundan başka çok saygı değer, sadık, güvenilir bir insan olduğunu Kala hastalanıp zayıflamaya başlayınca ispat etti."

Her şeyin kabuktan ibaret olduğu yerlerde kabuk dayanıklı olmalıdır. Olmazsa her şey mahvolur, gerçekten de kabuk mahvolup gitti. Kala ölmüştü.

Annesi: "Güzel kızdı diyordu, o solgun, yitik, eski çağ kızlarından gerçekten çok ayrıydı. Tazeydi Kala, Zaman ona henüz diş geçirememişti. Güzel deyince de böyle olmalıdır zaten."

Alfred ağlıyor, annesi ağlıyordu. İkisi de karalar giymişlerdi. Kara elbise anneye bilhassa yakışıyordu, o yüzden en uzun, o kara giydi, en uzun o matem tuttu. Alfred tekrar evlenip görünüşte hiç de güzel olmayan Sophie'yi aldığı zaman hâlâ matem tutuyordu.

İfrattan hoşlanıyor, diyordu kaynana, en güzelden en çirkine düştü. İlk karısını unutabiliyor. Erkeklerde anlayış yoktur ki! Ama kocam başkaydı. Hem benden önce de öldü."

Alfred: "Pigmalion, Glathea'sına kavuştu" diyordu, evet bu sözler bir düğün şarkısındaydı. Ben gerçekten hayatın kollarıma bıraktığı en güzel heykele âşık olmuştum. Ama Tanrının bize ihsan ettiği ruh akrabasını; bizimle beraber duyan, bizimle beraber düşünen, düşünce bizi kaldırabilen meleklerden birini şimdi buldum. Onu kazandım. Sophie sen bana vücut güzelliğiyle ışıklar gibi pırıl pırıl gelmedin. Ama lüzumundan daha güzelsin sen. Bu asıl mühim olan, her zaman da mühim olan şeydir. Sen eserini yalnız toprakla, çamurla yapan, bütün eseri, toprakta, çamurda şekillendiği, hepimizin aramamız gereken bir özden ibaret olan heykeltıraşa geldin. Onu yetiştirdin. Zavallı, zavallı Kala! Dünyadaki hayatımız bir yolculuktan ibaret bizim. Belki, yalnız karşılıklı sevgi ile birbirimize yoldaş olabildiğimiz o yerde birbirimize ancak yarı yarıya yabancı olacağız.

"Pek sevgi dolu bir hüküm olmadı bu, dedi Sophie, Hıristiyan’ca bir hüküm değil. Başkalarına hürriyetlerini vermediğimiz, başkalarının bizi hür kılmalarına müsaade etmediğimiz, o yerdi!, senin de dediğin gibi, ruhların sevgi ile dolu, birbirlerine yoldaşlık ettikleri o yerde, bütün güzelliklerin

gelişip şekillenerek yüceleştiği o yerde belki onun ruhu en büyük kudretleriyle seslenerek, benim ruhumu aşacak, susturacak. Sen de o zaman tekrar o ilk aşık olduğun gün coştuğun gibi coşarak, onun için: "Güzel”, güzel!” diye haykıracaksın.

KUKLACI

Vapurda yaşlıca bir adam vardı. Yüzü öyle neşeliydi ki, kendisinin mutlaka dünyanın en mesut adamı olduğu söylense yalanlamazdı. Dediğine göre öyleydi de. Ben bunu kendi ağzından duydum. Bir Danimarkalı, yani vatandaşımdı. Seyahate çıkmış bir tiyatro müdürü. Ama bütün oyuncularını her zaman birlikte taşırdı, bunlar büyük bir sandık içindeydiler. Yani kendisi bir kuklacıydı. Doğuştan neşeli bir adamdı ama ondaki bu kabiliyeti, anlattığına göre bir politeknik okulu öğrencisi geliştirmiş, tasfiyeden geçirmiş, onun yaptığı bir deney sayesinde tam saadete kavuşmuştu. Önce söylediklerini pek anlayamıyordum. Ama sonra bana bütün hikâyesini anlattı:

Slagelse'de postahane binasında kukla oynatıyordum, diye başladı. Bina fevkalâde, birkaç yaşlı kadının vaftiz sonu merasimi yapılmamış çocukları aradan çıkarılırsa, bütün seyirciler fevkalâdeydi. Birdenbire üniversite öğrencisi gibi giyinmiş, siyah elbiseli biri çıkageldi. Oturdu. Daima tam gülünecek yerde gülüyor, tam alkışlanacak yerde alkışlıyordu. Kısacası fevkalâdeden rastlanan seyircilerden biriydi.

Onun kim olduğunu mutlaka öğrenmeliydim. Politeknik okulunda öğrenci olduğunu duydum. Taşra şehirlerinde halkı aydınlatmak göreviyle oraya gönderilmiş. Tam saat sekizi çalarken oyun bitmişti. Çünkü malûm ya, çocukların vakitli yatmaları gerektiği gibi seyircilerin de rahatlarını düşünmek lâzımdır. Saat dokuzda politeknik öğrencisi dersine, deneylerine başladı. Şimdi ben onun dinleyicisi olmuştum. Onu dinlemek, deneylerini görmek gerçekten ilgi vericiydi. Söylediklerinin çoğu bilinen deyimi ile bir kulaktan girip öbüründen çıkıyordu. Ama şu noktayı kesin olarak kavramış bulunuyordum: Eğer biz insanlar, bazı şeyleri düşünür, hesaplayabilirsek toprağa tıkılıncaya kadar birçok şeyden daha fazla dayanabilmemiz gerekir. Bize gösterdiği ufak tefek fen mucizelerinden ibaretti. Ama ne yapsa başarıyor, deneylerindeki bütün tabii sebepleri, bağlantıları aydınlatıyordu: Musa'nın yaşadığı peygamberler devrinde böyle bir politeknik öğrencisi memleketin belli başlı bilgelerinden biri olur, ortaçağda da onu yakarlardı. O gece sabaha kadar uyumadım. Ertesi akşam tekrar temsillerime başlayıp da politeknik öğrencisi tekrar ortaya çıkınca, neşem yeniden yerine gelmişti. Bir tiyatro oyuncusu anlatmıştı bana, âşık rollerini oynarken bütün

seyirciler arasında yalnız birini seçer, yalnız onu düşünür, onun için oynar, bütün öteki seyircileri unuturmuş. Benim "Bütün seyircilerim" kendisi için oynadığım tek seyirci de bu politeknik okulu öğrencisiydi. Oyun sona erdikten sonra bütün kuklalar dışarıya çağrılır. Beni de bir bardak şarap içmek için politeknik öğrencisi evine çağırdı. O bana oynattığım kuklalı komediden bahsediyor, ben onun bilginliğinden söz ediyordum. Öyle sanıyorum ki ikimiz de birbirimizden çok hoşlanmıştık. Ama buna rağmen ben yine sorup durmakta devam ediyordum. Çünkü söyledikleri şeylerin birçoğu hakkında gereken açıklamaları yapamıyordu. Meselâ bir spiral'in içinden düşen bir demir parçası neden mıknatıslık hassası kazanır? Üstüne bir canlılık gelir, ama nasıl? Evet, bu nedir? Ben öyle sanıyorum ki bu dünyadaki insanlar da aynı durumdadır. Sevgili Tanrı onları da zaman spiral'i içinden aşağı atar. Bunlar bir ruh sahibi de olunca o zaman bir Napolyon, bir Luther, yahut bunlara benzer biri meydana gelir. Bütün dünya bir sıra mucize ederlerinden ibarettir, dostum böyle söylüyordu, ama biz onlara öyle alışmışız ki, hep günlük olaylar deyip geçeriz. Durmadan anlatıyor, açıklamalar yapıyordu. Bir ara kafatasım yerinden oynar, havalanır gibi oldu. Ona eğer yaşlı bir adam olmasaydım, derhal bir politeknik okuluna girip dünyanın nasıl yerinden oynatılabileceğini öğrenmeye başlayacağımı, bunun dışında dünyanın en mesut adamlarından biri olduğumu itiraf ettim. En mesut adamlardan biri mi? diye haykırdı. Bunu söylerken her kelimeyi yavaş yavaş belirtiyor, tuhaf bir şekilde bunların üzerlerinde duruyordu. Arkasından siz gerçekten mesut musunuz? diye sordu. Evet, dedim, mesudum. Hem hangi şehirde olsam seyircilerimin önüne nerde çıksam eyvallah! Gerçi ara sıra kötü bir ruh gibi üstüme atılarak beni boğulur hale getiren, neşemi kaçıran bir arzum yok değil. Bu da canlı oyunculardan meydana gelen bir trup'un, gerçek bir insan topluluğunun müdürü olmak arzusudur. O halde siz kuklalarınızın canlanmasını, yani onları gerçek tiyatro oyuncuları haline getirmek mi istiyorsunuz? diye sordu. Yani siz de bir tiyatro müdürü mü olmak istiyorsunuz? O zaman gerçekten tam saadete kavuşacağıma inanıyordum. O buna inanmıyordu ama ben inanıyordum. Sonra şuradan buradan söz açıldı, türlü şeylerden bahsettik, sonunda yine aynı noktada olduğumuzu gördük. Ama kadehlerimizi tokuşturmakta devam ediyorduk. Şarap çok güzeldi, galiba büyülü bir şey katmışlardı içine, çünkü bu kadar içtikten sonra biraz olsun başımın dönmesi gerekirken gözlerim hala pırıl pırıldı, bulanmamıştı bile. Birdenbire odanın içi gün ışığıyla aydınlanır gibi geldi

bana, hâlbuki aydınlık politeknikçinin yüzünden geliyordu. Elimde olmadan eski tanrıları, onların yeryüzünde ölümsüz gençlik içinde dolaştıkları çağı hatırladım. Bunu ona da söyledim, gülümsedi. Onun kıyafet değiştirmiş bir tanrı olduğuna yahut onlardan birinin ailesinden geldiğine yemin edebilirdim. Gerçekten de öyleydi. En büyük arzum yerine gelecek, kuklalar canlanacak, ben de bir insan trup'unun tiyatro müdürü olacaktım. Bunun şerefine içtik. Bütün kuklalarımı tahta sandıklara doldurdu, hepsini sırtıma bağladı, arkasından beni bir spiral içinden aşağı yuvarladı. O zaman kütük gibi nasıl yere düştüğümü hâlâ hatırlıyorum. Boylu boyunca yere uzanmıştım. Kasalardaki bütün kalabalık dışarı uğramıştı. Hepsi canlanmışlar, bütün kuklalar mükemmel tiyatro oyuncuları haline gelmişlerdi. Bunu kendileri de iddia ediyorlardı zaten. Artık tiyatro müdürü olmuştum. İlk temsil için her şey hazırdı. Bütün bu kalabalık, seyirciler de dahil, benimle konuşmak istiyordu. Dansçı kız, eğer tek ayak üzerinde duramazsa bütün binanın yıkılacağını iddia ediyordu. Her bakımdan usta olduğunu söylüyor, ona göre muamele görmek istiyordu. İmparatoriçe rolünü oynayan kukla da, temsillerden sonra bir imparatoriçeye lâyık şekilde ağırlanmak arzusundaydı. Böyle yapılmazsa rolünü unutacağını belirtiyordu. Yalnız elinde bir mektupla içeriye girmek rolünde kullanılan genç ise, kendini piyesteki birinci âşık kadar mühimsiyordu. Çünkü iddiasına göre, bir sanat eserinin bütünü içinde küçüklerin de tıpkı büyükler kadar önemleri vardı. Piyesin başrolünü oynayan oyuncuya gelince, o da kendisine verilen bütün rollerin mutlaka baştan başa en kuvvetli parçalardan meydana gelmesi gerektiğine inanmıştı. Çünkü yalnız böyle yerler alkışlanıyordu. Primadonna ise kendisine en çok yakıştığı için her zaman kırmızı tuvaletle sahneye çıkmak istiyor, asla mavi giymeye razı olmuyordu. Bütün bunlar bana bir şişenin içine sinek doldurmuşlar da beni de tiyatro müdürü diye içine tıkmışlar gibi geldi. Artık soluk almaz hale gelmiştim, aklım başımda yoktu. Bir insanın olabileceği kadar, son derece bahtsızdım. Aralarına düştüğüm kişiler yeni bir insan cinsi olmalıydı. Onları yeniden sandığa doldurmak istiyor, keşke hiç müdür olmasaydım diyordum. Hepsi aslında kuklalarmış gibi yüzlerine karşı söyledim bunu. O zaman beni öldürünceye kadar patakladılar.

Odamda yatakta yatıyordum. Politeknikçinin yanından kendi odama nasıl gelmiştim? Bunu o bilir belki ama ben bilmiyorum. İçinde kuklaların oturduğu sandık yere devrilmiş bütün kuklalar etrafa dağılmış, döşemenin

üstüne ay ışığı vurmuştu. Küçüklü büyüklü bütün o Allah'ın belaları sapla yaprak gibi birbirine karışmışlardı. Ama ben tembel adam değilim. Hemen yataktan fırlayınca hepsi önce kimi ayaküstü, kimi baş aşağı, tekrar sandığa doğru teferrüce başladılar. Kapağı kapadım, sandığın üstüne oturdum. Resmi yapılacak bir manzaraydı bu. Gözünüzün önüne geliyor mu? Benim geliyor. Haydi, oturun içerde, dedim onlara, bir daha vücutlanıp canlanmanızı istemek mi sizin? Tövbeler tövbesi! Neşem azami dereceyi bulmuş, dünyanın en mutlu adamı olmuştum. Politeknikçi beni tedavi etmişti. Sandığın üstünde, büyük bir saadet duygusu içinde oturuyordum. Oracıkta uyuyup kalmışım. Ertesi sabah, daha doğrusu öğlen olmuştu, bense tuhaf şey o sabah çok fazla uyumuşum, hâlâ sandığın üstünde oturuyordum. Fakat mesuttum, içim ferahtı, çünkü o eski arzumun aptallık olduğunu öğrenmiştim artık. Politeknikçi ne oldu, diye sormuştum, ama o Yunan, Roma tanrıları gibi kaybolup gitmişti. O günden beri dünyanın en mesut adamıyım. Mesut bir müdürüm. Yanımda çalışanlar fikirler beyan etmez bana. Seyircilerim de öyledir, yalnız candan gülüp eğlenmekle yetinirler. Oynadığım bütün piyesleri, dediğim, gibi birbirine karıştırırım. Bütün komedilerden hoşuma giden en iyi parçaları seçer alırım, kimse de buna kızmaz. Otuz yıl önce halkın görmek için koşuştuğu, büyük bir teessür içinde dinleyip hıçkıra hıçkıra ağladığı bazı piyesler vardır ki onlar büyük tiyatrolarda bugün hor görülüyor. İşte ben onları oynuyorum. Onları çocuklara oynarım, ağlarlar, bir zamanlar annelerinin, babalarının ağladığı gibi. Johanna Montfaucon'u, yahut onun gibi içe dokunan piyesleri oynatırım. Ama kısaltırım onları, çünkü küçükler uzun süren aşk gevezeliklerine dayanamaz. Kahramanlar bedbaht olsun, ama çabuk! Öyle ister onlar. İşte böyle. Bütün Danimarka'yı, bir baştan öbür başa dolaştım. Bütün halkı tanırım, onlar da beni tanırlar. Şimdi İsveç'e geçmiş bulunuyorum. Bura halkına da neşe dağıtıp peşin para kazanıyorum. İskandinav partisine bütün varlığımla katılmamın sebebi de bu; yoksa açık söyleyeyim size, siz benim hemşerimsiniz çünkü katılmazdım onlara."

Tabii ben de hemşeriniz olarak sırf anlatmış olmak için, hemen hikâyeyi size anlattım.

İHTİYAR KİLİSE ÇAMI

“Schiller albümü için yazılmıştır.”

Akasyaların kır yollarında o kadar ihtişamla çiçeklendiği, güz olunca da elma, armut ağaçlarının mutluluklarının olgunluğu altında dallarını yerlere kadar eğdiği Alman memleketlerinden Würtemberg'de Marbach adında küçük bir şehir vardı. En küçük şehirlerden biridir, ama şehirlerden, eski şövalye şatolarıyla, yeşil bağların önünden akıp gelerek mağrur Ren nehrine karışan Neckar üzerindedir, manzarası da çok hoştur.

Güzün son günleriydi, bağların kızaran yaprakları gevşemiş, aşağı doğru sarkıyor, sağanak sağanak yağmur yağıyor, soğuk rüzgârlar gittikçe sertleşiyordu. Fakirler için pek güzel günler değildi, bilhassa eski, küçük evlerde oturanlar için karanlık günler başlamıştı. Bu evlerden birinin çatısı sokağa doğru kaykılmış, pencereleri alçak, pek fakirce, perişan bir görünüşü vardı. İçinde oturan aile de kendi gibi fakir ama çalışkan, iyi yürekli insanlardı. Bir hazineye benzeyen kalplerinde Tanrı korkusu vardı. Aziz Tanrı bugünlerde bir çocuk ihsan edecekti onlara, vakit saat gelmiş, anne korkular, sancılar içinde yatağında yatıyordu. O sırada yakınlarındaki kilisenin kulesinden odanın içine, derinden, ihtişamlı çan sesleri gelmeye başladı. Bir bayram saatiydi bu, çan sesleri dua eden kadının kalbini istiğrakla, güvenle doldurmuştu. Düşüncesi, içten gelen bir aşkla Tanrıya doğru yükseldi. Tam o anda küçük oğlu doğdu. Şimdi içinde engin bir ferahlık vardı, çok mesuttu. Kulede çalınan çan da sanki onun sevincini şehre, memlekete ilân ediyordu. İki küçük çocuk gözü ona bakıyordu şimdi. Yavrunun saçları yaldızlanmış gibi pırıl pırıldı, karanlık bir kasım günü çan sesleriyle dünyaya gelmişti. Annesi, babası yavruyu öptüler, incillerine de şöyle yazdılar: "1759 yılının 10 uncu kasım günü Tanrı bize bir oğul ihsan etti." Daha sonra bu yazdıklarına, vaftiz edilirken çocuğa Yohann Christoph Friedrich adı konulduğunu eklediler.

Acaba o önemsiz Marbach kasabasında fakır evde doğan küçük çocuk sonra ne olmuştu? Evet, bunu o zamanlar kimseler bilmiyordu, o kadar yükseklerde sallanmasına rağmen, "Çan" adlı o nefis şarkıyı söyleyecek olan çocuk için herkesten önce kendisi çalıp teganni ettiği halde, kilise çanı da bunu bilmiyordu.

Çocuk büyüdü. Dünya da onun gözlerinde, düşüncelerinde büyüdü. Gerçi annesi, babası başka bir şehre göçmüşlerdi ama küçük Marbach kasabasındaki sevgili dostları onlara gene de dost kalmışlardı. Onun için bir gün ana oğul bu şehri ziyarete geldiler. Çocuk henüz altı yaşındaydı, buna rağmen İncil ayetlerinden, mezmurlardan bazılarını öğrenmişti. Daha o yaştayken kimi akşamlar kamıştan yapılmış sandalyesinde otururken babasının Gellert'in masallarından Klopfstock'un Mesih adlı eserinden okuduğu parçaları dinlemişti. Kendisinden iki yaş büyük olan kız kardeşi ile birlikte hepimizin kurtuluşu için çarmıhta can veren İsa'nın başına gelenleri duyunca hüngür hüngür ağladığı olurdu.

Marbach'ı ilk ziyaret ettikleri zaman şehir pek değişmemişti. Oradan ayrılalı çok zaman da geçmemişti zaten. Evler eskiden olduğu gibi sivri çatılı, eğri duvarlı, alçak pencereliydi. Mezarlığa yeni mezarlar katılmıştı. Şimdi de mezarlık duvarının hemen önündeki çimenler üstünde, bir zaman bulunduğu yücelerden düşüp kırılmış, artık ses vermeyen eski bir çan duruyordu. Kuleye onun yerine yenisi takılmıştı.

Ana oğul mezarlığa girmişler, eski çanın önünde duruyorlardı. Annesi birlikte getirdiği küçücük oğluna bu çanın, görevini birçok yüzyıllar nasıl yaptığını, çocuk vaftizlerinde, düğün şenliklerinde, ölüm merasimlerinde nasıl çalındığını anlattı. Bayram sevinçlerini, yangın sıkıntılarını ilân etmiş, bir insan ömrünün bütün çağlarını şakımıştı. Çocuk annesinin bu anlattıklarını hiçbir zaman unutmadı, kalbinde tekrar tekrar, bir gün bütün bunları bir şarkıda şekilleninceye kadar onun yankılarını işitti. Annesi ona bu yaşlı kilise çanının, Tanrı ona küçük oğlunu ihsan ettiği anda, kalbi korkular içindeyken nasıl teselli, sevinç verdiğini, nasıl kalbinin içinde çınlayıp şakıdığını anlatıyordu. Bu sırada çocuk da büyük eski çanı nerdeyse kendinden geçmiş gibi seyrediyordu. Eski, kırık olduğu halde, burada otlar, ısırganlar arasında yatmasına rağmen eğildi, onu öptü.

Fukaralık içinde büyüyerek yücelere fışkıran küçük oğlanın hatıraları arasında bu çan yaşamakta devam etti. Uzun boylu, zayıftı. Saçları kırmızı, yüzü çil doluydu. Ama buna karşılık derin sulara benzeyen aydınlık, pırıl pırıl gözleri vardı. Sağlığı nasıldı acaba? Sağlığı iyiydi. Hem kıskanılacak kadar iyi. Prensleri, olağanüstü, merhametli bir kararla, onu asker okulunun kibar aile çocuklarının okuduğu bölümüne kabul ettirmişti. Bu da onun için

bir şeref, bir talihti. Çizme giyiyor, kolalı yaka, pudralı peruka takıyordu. "Marş marş! Yerinde rahat! İleri marş!" gibi komutlar verilirken ona birçok bilgiler de öğrettiler. Bu çocuğun bir gün bir şeyler olacağı belliydi.

Eski kilise çanının günün birinde eritme fırınına girmesi gerekiyordu. Ne yaptılar ondan acaba? Gerçi bunu söylemek imkânsızdır, doğru, ama bu genç kalbin içindeki çandan bir gün neler yankılanacağını söylemek de aynı derecede imkânsız; geniş dünyaya yayılması gereken sesler verecek bir maden gizliydi onun kalbinde. Okul duvarlarının içi ne kadar daralır, "Marş marş! Yerinde rahat! İleri marş!" gibi komutlar ne kadar bunaltıcı bir şekil alırsa, genç delikanlının kalbinde de o kadar kuvvetli sesler kaynıyor, arkadaşlarının bulunduğu çevrede neleri yaşıyorsa hepsini şakıyor, yarattığı sesler memleketinin sınırlarını aşıyordu. Ama onu okulda parasız okutmalarından, kendisine giyecek, yiyecek vermelerinden maksat bu değildi. Hepimizin elle tutulur menfaatlerle bağlı olduğumuz makinenin içinde onun da bir numarası vardı. Ama biz kendi kendimizi ne kadar az anlarız Hatta insanların en mükemmelleri de dahil, başkaları her zaman bizi nasıl anlayabilirler? Bununla beraber bir mücevheri meydana getiren, doğrudan doğruya baskıdır. delikanlı için bu baskı vardı. Ama dünya buna rağmen bu mücevheri zamanla tanıyacak mıydı acaba?

Prensin baş şehrinde büyük bir bayram oluyordu. Etrafta binlerce ışık yanıyor, havai fişekleri göklere çıkıyordu. Böyle parıltılı bir gece, hatıralardan kaybolmaz. Bilhassa insan böyle bir gecede acılar, göz yaşları içinde kimsenin dikkatini çekmeden yabancı bir memlekete varabilmek isteyince… Vatanını terk etmek zorunda kalmıştı. Annesini, bütün sevdiklerini bırakıp gidecekti. Bunu yapmazsa gündelik hayatın akışı içinde yok olup gitmesi lâzımdı.

Eski kilise çanının keyfi yerindeydi, Marbach kilisesinin duvarları önünde emniyette duruyordu. Üstünden rüzgârlar esiyor, belki de ona doğduğu zaman kendisi için şakıdığı çocuğu anlatıyor, az zaman önce yitik bitik bir halde bütün servetini, yarına ait bütün ümitlerini "Fiesko” adlı henüz basılmamış bir esere bağlayıp komşu memleketin bir ormanında yere yuvarlanan delikanlının üzerinden de soğuk soğuk estiğini söylüyordu. Rüzgâr ona hepsi sanatkâr olan, hepsi birbiri ardından okumaktan vazgeçerek Kegel oyununa kendilerini veren ilk koruyucularını da

anlatabilirdi. Yahut haftalarca, hatta aylarca sahibinin durmadan küfür edip içtiği, kendisi yalnız ideallerini şakırken, içinde ancak kaba zevklerin hüküm sürdüğü bir birahaneye sığınan o soluk benizli kaçak delikanlıyı anlayabilirdi. Ağır karanlık günlerdi onlar. İnsan kalbi, bir gün dünyaya şarkılarıyla ilân edeceği acılarını kendi yaşamalı, çekilerini kendi çekmeli.

Eski kilise çanının üstünden soğuk, karanlık günler geçti. Çan bunları duymuyordu. Ama. insanın göğsü içindeki çan kötü zamanları duyar. Genç adam ne haldeydi şimdi? Eski kilise çanı ne haldeydi? Çan, kulenin üstünde asılı dururken işitilebileceği yerden daha uzaklara gitmişti. Ama genç adam ne olmuştu? Onun göğsü içindeki çan da ayaklarının gidebileceği, gözlerinin görebileceği yerlerin çok daha uzağına seslenebiliyordu. Bugün de dünya dediğimiz enginin üstünde, hatta çepçevre bütün arzı dolanarak yankılanmakta. Ama önce kilise çanından bahsedelim. Onu Marbach'dan kaldırmış, eski bakır diye satmışlardı. Şimdi de Bavyera'daki eritme fırınlarına gidecekti. Oraya nasıl, ne zaman geldi? Bunu elinden gelirse çan kendi anlatsın, büyük bir önemi de yoktur bunun. Ama bizim kesin olarak bildiğimiz, onun Bavyera baş şehrine gitmiş olmasıdır. Kuleden aşağı düşürüldüğünden beri birçok yıllar geçmişti. Artık eritilmesi, bir Alman fikir kahramanı şerefine dikilen bir anıtta, onun heykelinin dökülmesinde kullanılması gerekiyordu. Şimdi işin nasıl rast gittiğini dinleyin: "Dünya her şeye rağmen şaşılacak, hayran olunacak şeylerle doludur. Danimarka'da kayın ağaçlarının geliştiği birçok höyüklerin yükseldiği yeşil adalardan birinde çok fakir bir oğlan çocuğu yaşıyordu. Ayaklarında tahta pabuçlarla dolaşır, bir orman işçisi olan babasına, eski bir çıkın içinde yiyecek taşırdı. Bir gün bu fakir çocuk, memleketin gururu olmuş, dünyanın hayranlığını kazanan mermerler yaratmıştı. Şimdi görülmemiş büyüklükte dökülecek olan bu pırıl pırıl eserin modelini hazırlamak şerefini de ona verdiler. Heykeli yapılacak olan da, bir zaman adını babasının evlerindeki İncil'e yazdığı çocuk Yohann Christoph Friedrich'di.

Eritilen maden, eski kilise çanı, ateşler saçarak, kalbinin içine akıyordu. Kimse bu çanın vatanını düşünmüyor, kimse onun sönüp giden yankılarını anmıyordu. Çan öteki madenlerle birlikte kalıba döküldü. Bugün Stuttgart'da eski şatonun önündeki meydanda dikili duran heykelin başı ile göğsünü o meydana getirmiştir. Heykeli yapılan kimse de bir zaman gayretler, savaşlar içinde hayatın ağırlığını omuzlarında duyarak bu

meydanda dolaşıyordu. Kral okulunun yetiştirdiği, memleketinden kaçan Marbach'lı çocuk o idi. İsviçre'nin kurtarıcısı, Fransızların heyecanını Tanrıdan alan bakiresini şakıyan, büyük ölümsüz Alman şairi o idi.

Güneşli bir gün, Stuttgart adlı kral şehrinin kulelerinde, çatıları üzerinde bayraklar dalgalanıyor, çanlar, bayram sevinci adına çalınıp duruyor, bunlardan yalnız bir tanesi susuyordu. Aydın gün ışığı içindeydi, dikilen heykelin başında, göğsünde o parıldıyordu. Marbach'daki kilisede acılar içinde doğuran bir anneyi, fakir bir evde oturan fakir bir kadını sevindirip teselli etmek için çaldığı günün üstünden yüzyıl geçmişti. Ama bir zamanlar hazineleriyle dünyayı mutlulaştıran zengin adamın, o asıl kadın kalpleri şairinin, büyük, muhteşem olanı şakıyan Yohann Christoph Friedrich Schiller'in doğumundan beri yüzyıl geçmişti.

ON İKİDE GELEN POSTA İLE

Havalar müthiş soğuk gidiyordu. Gökyüzü, yıldızlarla pırıl pırıl, hiçbir esinti sessizliği bozmuyor. Birdenbire güm diye toprak bir kap çarptılar kapıya. Yılbaşı gecesiydi. Yeni yılı top atarak kutluyorlardı. Çan da şimdi tam on ikiyi vuruyordu.

Tattarata! İşte posta geliyor, büyük posta arabası şehrin kapısında durmuş, on iki yolcu getirmiş.... Bütün yerler doluydu, daha fazlasını alamazdı.

Yılbaşını kutlayan evlerden Hurra! Hurra! diye bağırıştılar. Halk, tam o sırada ellerinde dolu kadehlerle ayağa kalkmış, yeni yılı şa! şa! sesleriyle selâmlıyordu.

"Yeni yıl için sağlık, hoşnutluk, diye bağırıştılar, sevimli bir hanım, bir çuval dolusu altın, bütün sıkıntıların sonu." diyorlardı.

Evet, temenni edilen bunlardı. Kadehlerini de bunları dileyerek tokuşturuyorlardı. Posta arabası içinde on iki kişi, on iki yabancı konukla şehrin kapısı önünde duruyordu.

Bunlar ne biçim insanlardı? Yanlarında pasaportları, bavullarıyla senin için, benim için, şehirdeki bütün insanlar için getirdikleri hediyelerle gelmişlerdi. Bu yabancılar kimdi? Ne istiyor, ne getirmişlerdi?

Şehir kapısındaki nöbetçiye: "Gün aydın." dediler.

"Gün aydın" diye cevap verdi nöbetçi. Çünkü çan on ikiyi vurmuştu.

Arabanın kapısından çıkan ilk yolcuya: "Adınız, mesleğiniz?" diye soruyordu.

Adam: "Pasaporta bak yetişir, diye cevap verdi, ben benim. Gerçekten ayı postundan bir kürke bürünmüş, ayağında kürklü çizmeleriyle bütün bir adamdı bu. Birçoklarının ümitlerini bağladığı adamım ben, diyordu, yarın sabah gelirsen bir yılbaşı hediyesi de alırsın benden. Ben kuruşlarla, talerlerle oynarım, hediyeler dağıtırım, balolar veririm. Tam otuz bir balo, ondan da fazla gece toplantıları vereceğim. Kemiklerim buzlar içinde donup

kaldı, ama yazıhanem sımsıcaktır. Ben büyük tüccarım, sıcak aralık ayı derler bana. Yanımda hesap listelerinden başka bir şey bulunmaz."

Arkasından ikinci yolcu çıktı. Soytarının biriydi bu, komediler, maskeli balolar, akla gelecek gelmeyecek her türlü eğlenceler tertiplerdi. Bütün eşyası büyük bir fıçıdan ibaretti.

"Bu fıçı bize perhiz yortusu gecesi çok eğlence malzemesi sağlayacak. Kendim de eğleneceğim, başkalarını da eğlendireceğim. Çünkü bütün aile içinde ömrü en kısa olanı benim. Ancak yirmi sekiz yaşına kadar yaşayacağım. Belki buna bir gün daha eklerler, ama bu da fazlasıdır. Hurra!"

Nöbetçi: "Böyle yüksek sesle bağırmaya izin yoktur burada." dedi.

"Bağırabilirim pekâlâ, diye cevap verdi adam. Ben karnaval prensiyim. Şubat adı altında seyahat ediyorum."

Şimdi sıra üçüncü yolcuya gelmişti. Açlık insan kılığına girse bu adam olur, ama gene de başını yükseklerde tutuyordu. Çünkü "Kırk şövalye" ile akrabalığı varmış. Ayrıca da hava kâhini imiş, bir barometre gibi havayı haber verirmiş. Şüphesiz pek yağlı bir meslek değil bu, onun için herkese perhiz tavsiye ediyordu. Bütün malı mülkü de yakasına taktığı bir menekşe demetinden ibaret.

Dördüncü gelen: "Mart! marş! diye bağırarak önden giden üçüncü yolcuyu itti." Mart! marş! doğru nöbetçi odasına!" diyordu. "Punç var orada, kokusunu aldım ben." Hâlbuki doğru söylemiyordu. Onu Marta değil Nisan'a yollamak istiyordu. Genç bir delikanlı olan dördüncü yolcu da içeriye böyle girdi. İlk bakışta herkes hoşlanabilirdi ondan, buna rağmen pek iş güç sahibi değildi, daha çok tatillerle geçerdi günü. "Benim zevkim bir aşağı, bir yukarı yürümektir." diyordu, yağmur olsun, güneş açsın durmadan ev boşaltmak, ev boşaltmak. Ben taşınma komiseriyim, ölüm kadar acıyım, hem gülerim, hem ağlarım, Yazlıklarım bavulumda duruyor. Onları giymek büyük bir delilik olurdu şüphesiz. İşte bu kılıkla karşınızdayım. Gösteriş yapmak için de terlikle, çorapla yürüyorum."

Şimdi arabadan bir bayan iniyordu.

"Froylayn Mayıs, diye tanıttı kendini. Ama tuhaf şey, yazlık elbiseler giydiği halde ayağında lastikler vardı. Çimen yeşili ipek bir buluz geçirmişti sırtına, saçlarını gelinciklerle süslemiş. Aynı zamanda etrafa öyle kuvvetli bir inci çiçeği kokusu yayıyordu ki, nöbetçi hapşırmak zorunda kaldı. "Ömrünüz çok olsun" dedi, dostça bir selâmla içeri girdi. Hoş bir kızdı bu, aynı zamanda şırfıntıydı da. Ama tiyatrolarda değil ormanda şarkı söyleyenlerden. Çadır altında da oturamazdı, hayır, yeşil, taze ormanlar içinde dolaşır, kendi keyfi için şarkı söylerdi. Dikiş kutucuğunun içinde Christian Winther'in "tahta oyunları" ile "Richard'ın küçük şiirleri" vardı. Birincisi bir kayın ormanı gibi, ikincisi küçük inci çiçekleri gibi birer kitap.

"Şimdi sıra kadında, genç kadında" diye bağırıştılar arabadan, arkasından genç kibar aynı zamanda kibirli, güzel bir kadın arabadan indi. "Yedi evliyalar" bayramını kutlamak için yaratılmış olduğu ilk bakışta anlaşılıyordu. Bu bayan herkesin çeşitli yemeklerden yiyebilmesine vakit yetsin diye yılın en uzun gününde mükellef ziyafetler tertiplerdi. Kendine ait bir arabada gezebilecek kadar da varlıklıydı. Ama kibirli olmadığını herkese göstermek için başkalarıyla birlikte posta arabasına binmiş. Gene de yalnız seyahat etmiyor, küçük kardeşi Jülius da ona arkadaşlık ediyordu.

Bu zat şişmandı. Yazlık elbiseler giyinmiş, başında da bir panama şapkası vardı. Eşyası pek azdı. Çünkü sıcakta eşya taşıması güç. Yanına yalnız bir bornozla bir mayo almış, bunlar da çok değildi.

Nihayet toptan yemiş satıcısı bir ana, bayan Ağustos göründü. Canlı balık beslemeye yarayan birçok livarların sahibiydi, at kılından örülmüş kumaşlar giyen köylü bir kadındı bu. Şişmandı, sıcaktı. Herkesin evine girer çıkar, kimi zaman da bira fıçılarıyla pazar yerlerindeki satıcılara giderdi. "İnsan ekmeğini alnının teriyle kazanmalı" derdi. En sevdiği ata sözü bu. "İncil’de bile yazılıdır, derdi. Bunun arkasından orman bayramı kutlanır, mükellef bir güz ziyafeti verilir." Ana buydu.

Şimdi bir adam daha ortaya çıkmıştı. Kendi mesleğinin ressamı, renklerin üstadı olduğunu bütün ormanlar duymuştu. Bir kere istemeye görsün, yapraklar bile renklerini değiştirmek zorunda kalırdı. Ama bu da onların zararına olmaz. O gelince çok geçmeden orman sarı, kırmızı, esmer bir manzara alır. Üstat bir kör gibi ıslık çalar, çevik bir işçi gibi çalışır, bira testisinin boynuna da yeşil esmer şerbetçi otu hevenkleri sarar. Testiyi

süslerdi bu otlar. Ressam süslemekten anlardı. Şimdi boya kapları ile görünen o idi. Bütün seyahat eşyası da bu kaplardan ibaret.

Onun arkasından bir çiftlik sahibi geldi. Harman zamanında tarlayı sürüp ekmekten başka bir şey düşünmeyen ufak tefek, avcılıktan da hoşlanan bir adamdı bu. Köpeği ile tüfeği yanındaydı. Çantasının içi de ceviz dolu; yürürken knak-knik diye sesler çıkarıyordu. Yanında akıl almayacak kadar fazla eşya, bunlar arasında bir de İngiliz pulluğu vardı. Yalnız tarihe ait şeylerden bahsediyordu. Ama onun ardından gelen zatın durmadan devam eden öksürüklerini, solumalarını anlamaya imkân yok, bu gelen Kasımdı.

Nezle olmuştu; öyle müthiş nezleydi ki mendil yerine yatak çarşafı kullansa daha iyi eder. Gene de hizmetçi kızlarının elinden geçmesi gerektiğini söylüyordu. Ama bir kere odun kesmeye başlasa soğuk algınlığı geçip gidecekti. Bunu yapmak istiyordu şimdi. Çünkü kendisi meslekten hızarcı idi. Gecelerini kayak yapmakla geçiriyordu. Çünkü birkaç hafta sonra herkesin bu sevinç veren ayak gerecini hırsla isteyeceğini biliyordu.

Şimdi sonuncu olarak elinde mangal, ihtiyar bir nine sökün etti. Üşüyordu, gözleri gene de iki aydın yıldız gibi pırıl pırıl. Elinde bir çiçek saksısı, içinde küçücük bir çam fidanı vardı. "Bu fidana bakacağım, diyordu. Noel gecesine kadar büyümesini bekleyeceğim. Yerden tavana kadar gelişecek. Üstü ışıklarla, yaldızlı elmalar, cevizler, başka süslerle süslenecek, pırıl pırıl göz alacak. O zamana kadar bakacağım ben ona. Mangal insanı çini soba gibi ısıtır. Cebimden masal kitabını çıkarır, çocuklara okurum. Ben okudukça onlar sakinleşir, ama Noel ağacının üstündeki bebekler canlanır. Hele ağacın tepesinde duran balmumu melek, yaldızlı kanatlarını çırpmaya başlar, ağacın yeşil tepesinden aşağı uçar, odada büyük küçük kim varsa hepsini öper. Dışarıda durup Bethelem göklerinin yıldızlarından söz açan, Noel şarkısı söyleyen fakir çocukları da unutmaz."

Nöbetçi şimdi: "Artık araba tekrar yoluna devam, edebilir, dedi, on iki yer de dolu, başka bir araba çıkarın."

O gece nöbetçi olan binbaşı: "Önce on iki kişi girsin içeri" diye emir verdi. Her seferinde yalnız bir kişi girecek, pasaportu da bende kalacak. Her pasaportun bir aylık mühleti var, bir ay geçince usulüne göre hepsine işaret edeceğim. Lütfedin, buyurun içeri, Bay Ocak."

Yıl sona erince, on ikilerin sana bana. hepimize neler getirdiğini soracağım senden. Şimdi ben biliyorum, siz kendiniz de biliyorsunuz bunu. Çünkü içinde yaşadığımız zaman çok acayip."

GÜBRE BÖCEĞİ

İmparatorun atına altın nal takıyorlardı, her ayağına bir altın nal.

Acaba altın nal takmalarının sebebi ne idi?

En güzel hayvandı, zarif bacakları vardı, zeki bakışlı gözleri vardı. Ayrıca boynuna ipek tüller gibi dolanan yelesi vardı.

Efendisini barut kokuları, kurşun yağmurları altında taşımış, etrafında kurşunların ıslık çaldığını, şarkı söylediğini duymuştu. Yanına kim gelirse gelsin kapmış, kim gelirse çiftelemiş, düşman ileriye saldırırken efendisiyle birlikte savaşmıştı. Yere yuvarlanan düşmanın üstünden bir sıçrayışta atlamış geçmiş, imparatorun kırmızı altından tacını kurtarmış, imparatorun kırmızı altından daha değerli olan canını da o kurtarmıştı. Şimdi imparatorun atına altın nal takıyorlardı. Her ayağına bir altın nal.

Gübre böceği de sürünerek gizlendiği yerden çıktı.

"Önce, büyüklere, sonra küçüklere, diyordu. Ama altın nal takılmasının sebebi, büyük olmak değil." Bunu söyleyerek incecik bacaklarını uzattı.

"Ne istiyorsun?" diye sordu nalbant.

Gübre böceği: "Altın nal." diye cevap verdi.

"Sen biraz oynatmışşın galiba, diye cevap verdi nalbant, altın nal mı istiyorsun sen de?"

Gübre böceği inatçı: "Altın nal, diye cevap verdi. Acaba ben şu kendine her zaman hizmet edilen, durmadan tımar edilen, her gün korunup kollanılan, en iyi yemle beslenen, sulanan koca hayvan kadar olamıyor muyum? Ben de imparator ahırından değil miyim?"

"Ama bu ata niçin altın nal takıyorlar acaba?” diye sordu nalbant, sebebini anlamıyor musun?'"

Gübre böceği: "Anlamak mı, diye devam etti, beni aşağı gördüklerini anlıyorum elbette, bir hakaret bu yaptıkları bana, onun için ben de buradan ayrılıyor, gurbete çıkıyorum."

Nalbant gülerek: "Çek arabanı öyleyse" dedi

Gübre böceği: "Kaba adam" diye söylenerek ahırdan çıktı, kısa bir mesafeyi uçarak geçti. Şimdi gül, lavanta çiçeği kokan küçük, sevimli bir çiçek bahçesinin içindeydi.

Renkli, alaca, küçücük bir civciv: "Burası çok güzel değil mi? diye sordu ona, ne tatlı kokuyor, ne hoş yer!"

Gübre böceği: "Ben daha iyi şeylere alışkınım, diye cevap verdi, siz burayı güzel mi buluyorsunuz? Burası bir gübre yığını bile değil."

Bunu söyleyerek ileriye yürüdü, şebboyların gölgesi altına vardı. Karşısına sürüne sürüne yürüyen bir tırtıl çıkmıştı.

Tırtıl: "Her şeye rağmen dünya ne güzel, dedi ona, güneş ne sıcak, herkes sevinçli, hoşnut hayatından. Bir gün uykuya dalar da sizin dediğinize göre ölürsem, tekrar uyanacak, bir kelebek olacağım."

"Hayal kurup durma öyle, diye cevap verdi gübre böceği, şimdi biz kelebekler gibi uçuşuyoruz etrafta. Ben imparatorun ahırından geldim. Ama orada hiç kimse, benim eskiyen altın nallarımı takıp etrafına çalım satan imparatorun özel atı bile böyle hayaller kurmuyor. Kanat sahibi olmak, uçmak mı? Evet, şimdi uçuyoruz biz." Böyle söyleyerek havalandı. "Kızmak istemiyorum ama kızıyorum gene de." diyordu.

Geniş bir çimenliğin üstüne konmuştu. Burada biraz yattıktan sonra uykuya daldı.

Aman Yarabbi! Nasıl bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu! Gübre böceği su şakırtılarıyla uyandı, hemen toprağın içine sokulmak istediyse de başaramadı. Yuvarlanıyor, su üstünde karın üstü, arka üstü yüzüyordu. Uçmak aklına bile gelmedi. Buradan hiç şüphesiz sağ çıkmasına imkân yoktu. Yattığı yerde yattığı gibi kaldı.

Yağmur biraz hafifleyip de gübre böceği gözlerine biriken suyu, göz kapaklarını kırpıştırarak etrafa saçınca önünde beyaz bir şeyin parladığını gördü. Bu, beyazlatılmak için oraya konmuş keten beziydi. Acele ona doğru yürüdü, ıslak ketenlerin bir kıvrımı içine sokuldu. Tabii burada ahırdaki sıcak gübre içindeki gibi rahat yatılmıyordu, ama ne yapmalı ki daha iyisini bulmak imkânsız. Onun için bütün bir gün, bütün bir gece orada kaldı. Yağmur da aynı hızla yağıp duruyordu. Sabahın erken saatlerinde tekrar dışarı çıktı, havanın kötü gitmesine çok öfkelenmişti.

Keten bezinin üstünde iki kurbağa oturuyorlardı. Gözleri sevinçlerinden pırıl pırıl parlıyor. Bir tanesi: "Enfes bir hava" diye söylendi, nasıl canlılık veriyor. Keten bezi de suyu öyle iyi tutuyor ki. Arka bacaklarım yüzecekmişim gibi gıdıklanmaya başladı."

İkinci kurbağa: "Ben de acaba ta uzakları gezip dolaşan kırlangıç, dış memleketlere yaptığı bu uzun yolculuklarda bizimkinden daha iyi bir iklim bulabilmiş mi diye merak ediyorum, dedi, böylesine yağmur, bu kadar ıslaklık bulunur şey değil. Sanki ıslak bir hendek içinde uzanıp yatmışız. Bundan hoşnut kalıp sevinmeyenler mutlaka vatanlarını sevmeyenlerdir."

Gübre böceği: "Siz hiç imparator ahırında bulunmadınız galiba? diye sordu. Oradaki ıslaklık hem sıcak, hem de baharat bakımından zengindir. Ben buna alışkınım, bana uyan en iyi iklimden. Ama maalesef bu iklimi seyahate beraber götürmek mümkün olmuyor. Acaba bu bahçede benim gibi mevki sahibi kimselerin kendi evlerinde imiş gibi kalabilecekleri bir gübre yastığı yok mu?"

Ama kurbağalar onun söylediklerini anlamıyor yahut anlamamazlıktan geliyorlardı.

Aynı şeyi üç kere sorup cevap alılmayınca, "Hiçbir şeyi, hiçbir zaman iki kere sormam." dedi gübre böceği.

Biraz daha gittikten sonra bir saksı kırığına rastladı. Gerçi onun burada durmaması gerekirdi, ama mademki bir kere buradaydı, bir sığınak oluyordu. Burada birçok kulağa kaçan aileleri oturuyordu. Bunların geniş yere ihtiyaçları yoktur. Aksine dostça, bir arada bulunmayı severler. Dişileri

bilhassa çok büyük ana şefkati göstermekle tanınmışlardır. Bu sebepten de kendi yavrularını en güzel, en akıllı diye bilirler.

Analardan biri: "Oğlumuz nişanlandı, diyordu. Bu masumluk ne kadar tatlı şey! En büyük ereği bir kere papazın kulağına sokulabilmek. Öyle nazik, çocukça halleri var ki, nişanlanır nişanlanmaz, bütün sefahatlerden uzak durmaya başladı. Bir ana için bundan daha sevinç verici ne olabilir?"

Başka bir ana da: "Bizim oğlumuz daha yumurtadan çıkar çıkmaz, hemen sevinç içinde oynamaya başladı. İçi kaynıyor, boynuzlarını yoracak diye korkuyordum. Bir anne için büyük sevinç doğrusu. Öyle değil mi bay gübre böceği?" Yabancıyı kılığından tanımışlardı.

"İkinizin de hakkı var." dedi gübre böceği. Bunun üzerine mümkün olduğu kadar saksı kırığının altına sokularak içeri buyurmasını rica ettiler.

Anaların üçüncüsü ile dördüncüsü, gübre böceğine: "Bizim küçük kulağakaçanlarımızı da görmelisiniz, o kadar sevimli ki hepsi, hem de ne maskara şeyler. Hiç yaramazlık etmezler. Yalnız karınları ağrımamalı. Ama onların yaşında herkesin karnı hem de sık sık ağrır."

Bunun üzerine analardan her biri kendi yavrularından bahsettiler. Yavrular da ara sıra söze karışıyor, bu sırada kuyruklarındaki kıskaçlarla gübre böceğinin sakal kıllarını sıkıştırıyorlardı.

Anneleri: "Ama siz de ne görseniz saldırıyorsunuz, küçük maskaralar!" diyor, bunu söylerken şefkatinden de buram buram tütüyorlardı. Gübre böceği her şeye rağmen sıkılmıştı. "Yakınlarda bir gübre yatağı var mı?" diye sormasının sebebi buydu.

Kulağakaçanlardan biri: "Gübre yatağı var ama çok, çok uzak buradan, dedi, başka bir ülkede, şu hendeğin öte yanında. O kadar uzakta ki çocuklarımdan hiçbirisi, hiçbir zaman o kadar uzaklara gidemeyecek, öyle umuyorum; çünkü onların oraya gitmeleri benim ölmem demektir."

"Ama ben gene de oraya kadar gitmeyi denemek istiyorum bir kere, diye cevap verdi gübre böceği ve Allahaısmarladık demeden çıktı gitti. Ayrılmanın en kibarcası da budur zaten.

Hendekte kendi cinsinden sürü ile gübre böceğine rastlamıştı.

"Biz burada oturuyoruz" dedi onlar, çok sıcak burası. Sizi de davet etmeye cesaret edebilir miyiz acaba? Herhalde yolculuk sizi yormuş olmalıdır "

"Öyle, yordu, diye cevap verdi gübre böceği. Yağmuru keten bezleri içinde geçirdim. Temizlik bilhassa içime dokunur benim. Bir saksı kırığı altında, cereyanda kaldığım için de kanat oynaklarımdan birinde romatizma başladı. Böyle yeniden kendi cinsdaşlarının yanına ulaşmak büyük bir zevk."

Aralarında en yaşlısı: "Belki de gübre yatağından geliyorsunuz?" diye sordu. "Daha yukarıya çıkın, diye cevap verdi gübre böceği, ben altın nallarla doğmuş olduğum için imparator ahırından geliyorum. Gizli bir görevle seyahate çıktım. Şimdi onun için benden soru sormamanızı rica ederim. Çünkü cevap veremem."

Gübre böceği bunu söyledikten sonra koyu çirkefin içine indi. Burada üç genç kız gübre böceği oturmuşlardı. Söyleyecek bir şey bulamadıkları için mahcup, kıkır kıkır gülüşüyorlardı.

"Henüz nişanlanmadılar" dedi anneleri, o zaman kızlar utançlarından kıkırdamaya başladılar.

Seyahate çıkan nazik gübre böceği: "Ben imparator ahırında bile bunlardan daha güzelini görmedim." dedi.

"Kızlarımı şımartmayın, diye atıldı anne, ciddî bir niyet beslemiyorsanız konuşmayın. Ama siz bir kere onların oldunuz artık, ben de sizi mutluluyorum.

Ötekilerin hepsi birden "hurra!" diye bağırıştılar. Böylece gübre böceği kendisini ansızın nişanlanmış buldu. Önce nişan sonra da düğün. Ortada beklemeyi gerektirecek hiçbir sebep yoktu.

Ertesi gün çok iyi geçti. Daha ertesi gün biraz daha yavaş geçmişti. Ama üçüncü gün kadın için, hatta kabilse çocuklar için yiyecek düşünmek lâzım geliyordu.

Kendi kendine, avladılar beni, diyordu gübre böceği, ben de aynı şekilde onları avlayabilirim pekâlâ.

Dediğini yaptı da. Kaçmıştı. Bütün gün, bütün gece ortalardan kayboldu. Karısı geçici olarak dul kalmış, köşeciğinde oturuyordu. Öteki gübre böcekleri, aileleri arasına tam bir serseriyi aldıklarını iddia ediyorlardı. Taze onlara yük oluyordu şimdi.

Annesi: "Pekâlâ kız olarak yanımda kalabilir yine, diyordu, çocuğum gibi oturur benimle. Onu aldatıp yüzüstü bırakan rezile lânet olsun!"

Gübre böceği bu arada yine kır yoluna çıkmış, hendeğin üzerinde bir lâhana yaprağının üstüne süzülmüştü. Sabaha karşı ansızın iki insan çıkageldi. Gübre böceğini fark edince aldılar, her tarafını çevirip baktılar. Başta oğlan olmak üzere ikisi de çok şey öğrenmiş, hayretler içinde kalmışlardı. Oğlan: "Allah kara kayanın karataşı üzerindeki kara gübre böceğini görür. Kur'an'da böyle yazmıyor mu?" diye sordu ve gübre böceği adını Lâtinceye çevirdi. Cinsini, vasıflarını anlatmaya başladı. Daha yaşlı olan bilgin, onu eve götürmek taraflısı değildi. Fikrine göre gübre böceklerinin bunun kadar iyi örnekleri vardı evlerinde. Bilginin böyle konuşması, gübre böceğine pek nazikâne görünmemişti. Onun için elinden uçtu. Artık kanatları da kurumuş olduğu için epeyce bir mesafe aşarak ser'e kadar geldi. Burada pencere camlarından biri yukarıya sürülmüş olduğu için kolaylıkla içeri girdi. Taze gübrelerin içinde açtığı oyuğa yerleşti.

"Burası nefis bir yer! Çok, çok güzel!" diye bağırdı.

Az sonra uykuya dalmıştı. Düşünde imparator atının yere yuvarlandığını, bay gübre böceğine onun altın nallarından başka ayrıca fazladan iki nal daha verilmesinin vadedildiğini görüyordu. Böyle bir düş ne kadar hoş, ne kadar rahatlık vericiydi... Gübreböceği uykudan uyanınca deliğinden çıktı, etrafına bakındı. Bu ser denilen yer ne kadar eşsiz, ne kadar güzeldi; yaprakları yelpazeye benzeyen büyük hurma ağaçları, narin gövdeleriyle yukarılara uzanmış, gün ışığıyla şeffaflaşmışlardı. Altlarında bir yığın yeşillik fışkırıyordu yerden, çiçekler pırıl pırıl, ateş gibi kızıl, kehribar gibi sarı, yeni düşmüş kar gibi ak.

"Bu ihtişam hiç bir şeyle kıyaslanamaz! Bütün bu bitkiler bir kere çürüyünce kim bilir ne nefis, ne kadar lezzetli olurlar." diyordu gübre böceği. "Burası enfes bir yemek odası. Burada mutfakta bizim aile efradı oturuyordur. Bir parça etrafı kolaçan etmeli, belki kendisiyle dostluk kurulabilecek birisini keşfedebilirim. Ben terbiyeli, naziğim, bu da benim övüncüm." Böyle söyleyerek her tarafı aramaya başladı. Bu sırada düşte gördüğü at ölüsünü, kazandığı altın nalları düşünüyordu.

Bir el ansızın gübre böceğini kavramış, sıkmaya, oraya, buraya çevirmeye başlamıştı. Bahçıvanın küçük oğlu ile arkadaşlarından biri ser'e gelmişler, gübre böceğini görünce, biraz eğlenmek istemişlerdi onunla. Şimdi gübre böceği, bir asma yaprağına sarılı olarak, sıcak bir pantolon cebinin içine göçmüştü. Debeleniyor, kımıldıyor, ama buna mükâfat olarak çocuk, onu eliyle bastırıyordu. Bahçenin bittiği yerde büyük bir göl vardı, oğlan oraya varmak için acele ediyordu. Burada gübre böceğini eski, yırtık, üst kısımları kopmuş bir tahta pabucun içine koydular. Pabucun ortasına da gemi direği olarak tahta bir kazık yerleştirildi, gübre böceğini de bir parça yün ipliği ile direğe bağladılar. Kaptanlık edecekti gübre böceği şimdi, açıklara doğru yelken açacaktı.

Çok büyük bir göldü burası, gübre böceği onun bir okyanus olduğuna inanç getirdi. O kadar da büyük bir hayrete düştü ki, şaşkınlığından arkası üstü yattı, ayakları havada debelenmeye başladı.

Tahta pabuç göle açılıyordu, sularda oldukça önemli akıntı vardı. Küçük gemi buna rağmen kıyıdan fazla uzaklaşınca çocuklardan biri hemen paçalarını sıvadı, gemiyi sudan geri aldı. Tekrar suya bırakıp da gemi tam yolla gitmeye başlayınca çocukları dönmeleri için çağırdılar, hem de ciddî olarak çağırdılar. O zaman ikisi de tahta pabucu, tahta pabuç olarak bırakıp acele acele oradan uzaklaştı. Şimdi tahta pabuç gittikçe açılıyor, gittikçe karadan uzaklaşıyordu. Gübre böceğinin maneviyatı berbattı. Uçamıyordu, çünkü sımsıkı direğe bağlanmıştı.

Bu sırada bir sinek ziyaretine geldi gübre böceğinin.

"Bugün hava çok güzel, diye söze başladı. Ben de burada dinlenebilirim, güneşlenebilirim. Siz gerçekten çok rahatsınız burada, keyfiniz de yerinde."

"Boşboğazlık bu yaptığınız, anladınız mı? Benim buraya bağlanmış olduğumu gömüyor musunuz?"

"Ama ben bağlı değilim" diye cevap verdi sinek, arkasından uçup gitti.

Gübre böceği: "Artık dünyayı tanıyorum, diye söylendi kendi kendine. Aşağılık bir yer bu dünya, benden başka da namuslu bir varlık yok burada. Önce bana altın nal takmayı reddediyorlar, sonra ıslak ketenler içinde yatmak zorunda kalıyorum, cereyanda duruyorum. En sonunda da zorla bir karı sokuşturuyorlar bana. Bunun üzerine biraz dünya görmek için yerimden ayrılıyorum. Başkalarının nasıl yaşadığını, kendimin ne halde olduğumu görüyorum. Sonra bir insan parçası geliyor, elimi, ayağımı bağlayıp bırakıyor beni açık denize. Halbuki bu arada imparatorun atı altın nallarla dolaşıyor etrafta. Beni en çok öfkelendiren de bu zaten. Ama bu dünyada kimseden ne teşekkür, ne de dert ortaklığı beklememeli kişi. Benim bayatımda başımdan geçenler çok ibret verici, çok da eğlencelidir. Ama kimsenin haberi olmazsa neye yarar bu? Dünya bunu öğrenmeye de layık değil. Layık olsaydı imparator ahırında imparatorun özel atı altın nallarla nallanırken ben de ayaklarımı uzatmıştım; onunla birlikte bana da altın nal vururlardı. Bana altın nal vursalardı o ahıra şeref verirdim. Ama kaybettiler beni, dünya da kaybetti, onlar da. Artık her şey bitti!"

Ama her şey bitmemişti henüz, bir sandal geliyordu karşıdan, içinde birkaç genç kız vardı.

Kızlar tahta pabucun bulunduğu tarafa oturdukları için pabucu sudan aldılar, içlerinden biri ortaya küçük bir makas çıkardı, gübre böceğine bir zarar vermeden yün ipliğini kesti. Kıyıya yanaşınca da böceği otların içine bıraktı.

"Yürü! yürü! uç! uç, uçabilirsen! diyordu genç kız, hürriyet güzel şeydir!"

Gübre böceği de büyük bir yapının açık penceresinden içeri uçtu. Yorgundu, birlikte oturdukları ahırda imparator atının ince, uzun ipek gibi yumuşak yelesi üstüne düşmüştü. Yeleye sımsıkı yapışarak bir parça oturdu. Yavaş yavaş kendine geliyordu. "Burada imparatorun özel atı üstündeyim, süvari olarak biniyorum ona. Ne dedim? Evet, anlıyorum şimdi. Güzel bir fikir bu, hem de tam gerçek! Bu ata niçin altın nal vurmuşlardı? Nalbant da

bunu sormuştu benden. Şimdi anlıyorum sebebini ona altın nalları benim için vurmuşlardı."

Bu düşüncelerden sonra gübre böceğinin keyfi yerine geldi.

"Seyahat etmek kişinin anlayış gücünü keskinleştiriyor." diyordu kendi kendine.

Gün ışığı tam onun üstüne vuruyordu. Pırıl pırıl güneş açmıştı. "Dünya gene de o kadar kötü değil, diyordu, yalnız ona karşı nasıl davranacağımızı bilmeliyiz." Dünya yeniden güzelleşmişti. Çünkü imparatorun özel atına, gübre böceği bineceği için altın nal vurmuşlardı.

"Ama gene de yere inmem, benim yoluma neler yapıldığını, ailemden olanlara anlatmam lâzım. Dış memleketlere yaptığım bu seyahatte rastladığım güzellikleri anlatmalıyım onlara. Atın nalları eskiyinceye kadar evde oturacağımı söylemeliyim."

KAR ADAM

"Öyle nefis bir soğuk ki, her yerim adamakıllı çatırdıyor, diyordu kar adam, bıçak gibi kesen soğuk rüzgârlar, kişinin canına can katıyor gerçekten. Nerede o bana şaşkın şaşkın bakan alevli şey?" Alevli şey dediği o sırada batmakta olan güneşti, "Gözlerimi kamaştırmasın benim, gözlerim kamaşsa da parçalarımı bir arada tutabilirim ben."

Ona göz vazifesi gören iki büyük, üç köşeli kiremit kırığı idi. Ağzını da eski bir tırmık parçasından yapmışlardı, onun için dişliydi.

Çocukların "hurra!" diye çığırışları arasında dünyaya gelmiş, kızakların çıkardığı çıngırak sesleri, kamçı şaklamalarıyla selâmlanmıştı.

Gün batıyor, dolunay yükseliyor, ay, yuvarlak, koskocaman mavi göğün aydınlığı içinde pırıl pırıldı güzeldi.

Kar adam: "Başka bir yandan yine o çıktı karşımıza" diye söylendi. Doğan ayı yeniden meydana çıkan güneş sanmıştı. "Beni alevlere boğmak huyundan, gözlerini dikip bana bakmak huyundan vazgeçirmiştim ben onu, diyordu. Artık orada, yukarılarda asılı kalabilir. Ancak kendimi görebilecek kadar ışık saçabilir etrafa. Yalnız durduğum yerden ayrılabilmem için ne yapmak gerektiğini bir kere öğrenebilseydim. Buradan ayrılmayı o kadar istiyorum ki. Bunu başarabilsem hemen aşağıya, buza iner orada gördüğüm çocuklar gibi paten kayardım. Ama yürümeyi başaramıyorum."

Zincire bağlı ihtiyar köpek: "Git git" diye havladı. Sesi biraz kısıktı. Çini sobanın altında yatan bir ev köpeği olmaktan çıkalı beri sesi kısılmıştı. "Güneş sana yürümeyi öğretir, diyordu, geçen yıl senin yerinde olan kar adamdan öğrendim bunu Git! git! Kar adamların hepsi gitti!"

Kar adam: "Ne dediğini anlamıyorum, arkadaş, dedi, şu yukarıdaki mi bana yürümeyi öğretecek? demek istiyordu. Biliyorum yüzüne dik dik bakınca evvelâ yürüyüp gitti o, ama şimdi gene başka bir yandan çıkıyor ortaya."

"Sen bir şey bilmiyorsun, dedi zincirli köpek, seni şak şak vura vura bir araya getirmeleri de çok olmadı gerçi. Simdi senin şu gördüğüne ay derler,

demin batan da güneşti. Yarın o tekrar gelecek, hendeğin içine doğru yürümeyi de öğretecek sana. Hiç şüphesiz artık havalar da yakında değişiyor. Ben bunu sol ayağımda duyuyorum, kaşınmaya başladı çünkü. Karların erime zamanı yaklaştı."

Kar adam kendi kendine, ne demek istiyor anlamıyorum dedi. Ama bana ima ettiği şeyin kötü bir şey olduğunu seziyorum. Beni ışıklara boğup alık alık yüzüme bakan o güneş adını verdiği şey, dostum değil benim, bana içim söylüyor bunu.

Zincirli köpek: "Git! git!" diye havladı. Üç defa kendi çevresinde döndükten sonra uyumak için kulübesine girdi.

Havalar gerçekten değişmişti. Sabahları bütün bölgeyi koyu ıslak sisler kaplıyordu. Güneşin doğmasından az önce hafif bir rüzgâr esmeye başlamıştı. Buz gibi esiyordu rüzgâr, don da insanın içini titretiyordu. Ama güneş ufuktan yükselirken ortaya çıkan manzara ne kadar muhteşemdi. Bütün ağaçlar, bütün çalılar kırağı ile örtülmüş, her taraf ak mermerden koca bir ormana benzemişti. Sanki bütün ağaç dalları ak çiçeklerle örtülmüş, yazın yaprak bolluğundan görünmeyen o sayısız küçük dalların hepsi, şimdi bir bir beliriyor, her daldan bir ışık çağıltısı geliyormuş gibi, pırıl pırıl, bembeyaz beliriyordu. Salkım söğüt rüzgârda sallanıyor. Ağaçlarda ancak yazın gördüğümüz bir can var onda şimdi. Eşsiz, görülmemiş bir güzellikti bu. Arkasından güneş yükselince, hayır güneş yükselince değil, her şey parıltılar içinde, elmas tozuna bulanmış gibiydi. Kar örtüsü üstünde iri iri elmaslar parıldıyor yahut kardan daha ak, sayısız küçük ışıklar yanıyordu.

Genç bir delikanlı ile bahçeden çıkıp tam kar adamın yanında duran ve beraber geldikleri genç adamla birlikte ışıltılar içindeki ağaçları seyreden bir genç kız: "Bu görülmemiş eşsiz bir güzellik, diyordu, insan bundan daha güzeline yazın bile rastlayamaz!" İkisinin de gözleri pırıl pırıldı.

Genç adam: "Şu gördüğümüz adam da bulunur şey değil, diye kar adamı gösterdi, harikulade doğrusu!"

Genç kız gülümseyerek kar adamı başıyla selâmdı, dostu ile birlikte gıcırdayan karların üstünde dans eder gibi yürüdüler.

Kar adam zincirli köpeğe: "Kimdi bu iki kişi” diye sordu, sen bu avluda benden daha eskisin, tanır mısın onları?"

"Anlaşılıyor, dedi zincirli köpek, kız okşadı beni. Dostu da birkaç kere kemik vermişti bana. Onları ısırmam tabii."

Kar adam: "Kim bunlar?" diye sordu.

"Nişanlılar, diye cevap verdi zincirli köpek, birlikte bir köpek kulübesine taşınacak, orada da kemik sıyıracaklar. Git! git!"

Kar adam: "O iki kişinin seninle benim kadar önemleri var mı?" diye sordu.

"Beylerden onlar, diye cevap verdi köpek, senin bu halini gördükçe, acaba daha dün mü doğdun, diye soracağım geliyor. Ben yaşlıyım, birçok bildiklerim var, bu avluda ne varsa hepsini tanırım. Şimdi burada olduğu gibi soğukta kalmadığım, zincire bağlı olmadığım günler de gördüm ben. Git! git!"

"Enfes bir soğuk, dedi kar adam. Anlat, anlat bana; ama zincirlerini şakırdatma öyle, çünkü hemen benim de bir yerlerim çatırdıyor."

Zincirli köpek: "Git! git" diye havladı. Küçük bir köpektim eskiden. Bana sevimli, minicik derlerdi. O zamanlar şatonun içinde, ipek kaplı bir sandalyede yatardım. En yüce bayların, bayanların kucaklarında otururdum. Beni ağzımdan öper, ellerimi işlemeli mendillerle silerlerdi. "En cici, güzel ayaklı, diye ad koymuşlardı bana, ama sonra fazla büyük bulmaya başladılar beni, kâhya kadına da onun için verdiler. Kiler evine gittim. Durduğun yerden bakarsan içerisini bile görürsün oranın. Bir vakitler efendi olarak bulunduğum odanın da içi görünür oradan. Çünkü kâhya kadının yanındayken evin efendisi bendim. Gerçi yukarda olduğum günlere bakınca daha fukaraca bir yerdi burası, ama çok daha rahattı. Çünkü çocuklar oradaki gibi beni mıncıklamıyor, şuraya, buraya sürüklemiyorlardı. Yemeklerim de eskisi kadar iyiydi, daha da boldu hatta. Kendime mahsus bir yatağım vardı. Odada bundan başka bir de soba vardı ki bilhassa şu zamanda dünyanın en güzel şeyi odur benim için. İyice onun altına sokulur, gözden kaybolurdum. Ah, o çini soba! Şimdi bile düşlerime giriyor! Git! git!"

"Çini soba dediğin o kadar güzel bir şey mi?" diye sordu kar adam, bana mı benzer?

"Tam senin zıddın, diye cevap verdi köpek, rengi kömür karası, pirinç bilezikli uzun bir de boynu vardır. Odun yer, ateşler ağzından fışkırırken, onun yan tarafında, yukarısında, yahut altında oturmalı. O zaman fevkalâde bir sıcaklık verir. Durduğun yerden bakarsan odanın içini görebilirsin."

Kar adam, dediği yere baktı. Gerçekten parlak, cilâlı, pirinç bilezikli, kara bir şey görünüyordu orada. Ağzından da ateş, öne, döşemeye doğru ışıldıyordu. Bunu görünce içi bir tuhaf oldu kar adamın. Bir şeyler duymuştu ama bunun ne olduğunu kendi de anlayamıyordu. Vücudundan bilmediği bir şey dokunur geçer gibi oldu. Kar adam olmayan bütün insanlar bu şeyi bilirler.

"Peki, neden bıraktın onu? diye sordu kar adam, içinde bir duygu, köpeğin bıraktığı şeyin güzel bir dişi mahlûk olması gerektiğini söylüyordu. Böyle bir yeri nasıl oldu da bırakabildin?"

"Bırakmak zorundaydım, diye cevap verdi zincirli köpek, beni dışarıya attılar, zincire vurdular. Bir gün ben kemik kemirirken ağzımdan kemiği çekip aldığı için asilzadelerden en gencinin bacağını ısırmıştım. Benim prensibim "Bacağa karşı bacaktı" ama hakaret saydılar bunu. O zamandan beri burada zincirde bağlıyım. O berrak sesimi de kaybettim. Dinle bak, sesim ne kadar kısık şimdi. Git! git! işte şarkı böyle bitti."

Kar adam artık köpeği dinlemiyordu. Durmadan kâhya kadının kiler evine bakıyor, dört demir ayak üstünde duran çini sobanın kar adamdan asla aşağı kalmayan boyu bosuyla tam olarak gözüktüğü odayı seyrediyordu.

Kar adam: "Tuhaf bir çatırdama oluyor bende, dedi, hiçbir zaman oraya giremeyecek miyim acaba?"

“Masum bir istek bu bendeki. Bizim masum isteklerimiz de yerine gelmeli elbette. Bu benim en büyük, biricik isteğim, bu da yerine getirilmezse âdeta haksızlık olur benim için. Oraya girmeli, pencereyi kırmak zorunda bile kalsam, sobaya yaslanmalıyım.”

"Oraya hiçbir zaman giremeyeceksin, dedi zincirli köpek, girer de sobaya gerçekten varırsan kendini göçmüş bil."

"Ben daha şimdiden göçmüş gibiyim, diye cevap verdi kar adam. Galiba parçalanmaya başladın."

Kar adam bütün gün orada kaldı, gözlerini odanın içinden ayırmadı. Akşam kararırken oda daha çekici bir hal almıştı. Çini sobanın içinden öyle tatlı bir ışık geliyordu ki ne güneş, ne de ay bu kadar tatlı ışık veremezlerdi. Hayır, çini sobanın içine bir şey atılınca çok hoş ışıldıyordu. Kapı açılınca alevler dışarı fışkırıyor. Demek ki âdeti böyleydi. Sonra kar adamın ak yüzü alevli bir kızıllıkla yıkandı göğsü de aynı şekilde kızıl bir ışıkla parladı.

"Dayanamayacağım artık, dedi kar adam, dilini dışarı çıkarması, sobayı ne güzel giydiriyor."

Gece çok uzundu, ama kar adama uzun gelmedi gece, tatlı düşünceler içine dalıp gitmişti. Onlar da donmuş çatırdıyorlardı şimdi.

Sabahın erken saatlerinde kiler pencereleri donmuş, camlar bir kar adamın arzulayabileceği kadar güzel, buz çiçekleriyle donanmıştı. Yalnız bu yüzden çini soba görünmüyordu. Pencere camlarındaki buzlar da erimediği için kar adam sevgilisini göremiyordu artık. Her yer çatırdıyor, gıcırdıyordu. Bir kar adamı sevindirecek kadar güzel, tam bir don havasıydı. Ama kar adam sevinmiyordu. Pekâlâ, kendini mesut hissedebilirdi. Mesut olmak da elindeydi, ama mesut değildi. Soba acısı çekiyordu.

"Bir kar adam için kötü bir hastalık bu, diyordu zincirli köpek, ben de bir zamanlar aynı hastalığa tutuldum, ama yendim hastalığı sonunda. Git! git Hava değişiyor artık!"

Hava değişmiş, karlar erimeye başlamıştı.

Havanın ılıklığı arttıkça kar adam da eksiliyordu. Hiçbir şey söylemiyor, hiç şikâyet etmiyordu. Bu da tam işaretti.

Bir sabah yere yığıldı. Şimdi ayakta durduğu yerde, süpürge sapına benzeyen bir şey, yukarıya doğru yükseliyor, çocuklar ona dayanak olan bu

sapın etrafında yükseltmişlerdi onu.

"Şimdi onun çektiği hasreti anlıyorum, dedi zincirli köpek, kar adamın vücudunda bir soba gelberisi vardı. Onda canlanıp kımıldayan da oydu. Nihayet yendi onu. Git! git!"

Çok geçmeden kış da yenilip gitmişti. Zincirli köpek: "Git! git!" diye havlıyordu. Ama küçük kızlar da avluda şarkı söylüyorlardı:

"Açın küçük çiçekler, küçücük sevimli çiçekler!

Söğüt, altın tüylerini göster bize sen de!

Kuşlar uçun, gelin, yaklaştı ilkbahar,

Şubatın son günü erişti bile,

Ben de şakıyorum seninle, kumru,

Ey güneş, sevgilim, gel artık gecikme!"

Kar adamı kimse düşünmüyordu artık.

ÖRDEK KÜMESİNDE

Portekiz'den bir ördek gelmişti. Kimileri onun İspanya'dan geldiğini söylüyorlardı. Ne deseler hepsi bir. Adına Portekiz ördeği deniliyor, yumurtluyor, kesiliyor, pişiriliyordu. Onun da hayatı böyle geçti. Yumurtalarından çıkan bütün yavrulara Portekiz cinsi dediler. Bir manası vardı bunun. Simdi onun cinsinden bütün kümeste bir tek hayvan arta kalmıştı. Bu kümese tavuklar da girebilir, horozları hudutsuz bir çalımla orada da arzı endam ederdi.

Portekiz'li: "Bu horoz iğrenç iğrenç öttükçe benim kulağım inciniyor, diyordu, ama bir ördek erkeği olmasa da gene güzel doğrusu, kimse bunu inkâr edemez. Biraz itidalden anlasa yalnız. Ama ölçülü olabilmek, kişinin yüksek kültürlü olduğunu belirten bir vasıftır. Şurada komşu bahçedeki ıhlamurun üstünde ötüşen kuşlar, bize bunu ispat ediyor. Ne güzel şakıyorlar! Şarkılarında içe dokunan bir şey var onların. Ben o şeye "Portekiz" adını verdim Böyle küçük bir kuşcağızım olsaydı, şefkatli, iyi yürekli bir ana olurdum ona. Bu benim kanımda gizlenen bir şey, Portekiz'li kanımda."

Tam o böyle konuşurken gerçekten küçük bir ötücü kuş geldi, çatıdan baş aşağı yere düşmüştü. Peşinden kovalayan kediden kurtulmuş, kanadının biri kırılmış, ördek kümesine inmişti. Portekiz'li: "Kedi denilen o aşağılığa benziyor, dedi, ben onu kendimin de küçük yavrularım bulunduğu zamandan tanırım. Böyle bir yaratığın yaşaması, damlar üstünde dolaşabilmesi şaşılacak şey Portekiz'de böyle bir şeyin olabileceğini sanmıyorum."

Küçük kuşa acıyor, Portekiz cinsinden olmayan öteki ördekler de ona aynı şekilde acıyorlardı.

"Küçük, sevimli yaratık" diyorlardı ona, birbiri ardından yanına geliyorlardı. "Gerçi biz ötemeyiz ama içimizde şarkı söyleme sanatına akraba bir şey taşıyoruz biz de. Söylemesek bile içimizde duyuyoruz bunu."

"Öyleyse ben bahsedeceğim ondan, dedi Portekiz'li, küçük kuşa da bir iyilik yapmak istiyorum. Çünkü bu hepimize düşen bir vazifedir." Bunu

söyleyerek su teknesine uçtu, suyun içinde öyle çırpındı ki, küçük kuş üstüne dökülen sulardan neredeyse boğulacaktı. Ama Portekizli bunu iyi niyetle yapıyordu. "Sevap bu yaptığım, diyordu, başkaları da örnek alabilirler benden."

Bir kanadı kırılmış olan küçük kuş "cik!" dedi, kanatlarını vurup silkinmek güçtü onun için, ama ördeğin ne kadar iyi niyetle çırpındığını biliyordu.

"Hiçbir zaman düşüncelerim üzerinde durmadım, diyordu Portekizli. Ama bildiğim bir şey varsa o da bütün yaratıkları sevdiğimdir. Tabii kedi müstesna. Bunu da benden kimse isteyemez. Sevgili yavrularımdan iki tanesini yedi o. Ama rica ederim, kendi evinizde imiş gibi ne isterseniz yapın burada. Ben kendim de yabancı bir memlekettenim. Belki bunu hallerimden, tüylerimden siz de anladınız. Kocam erkek ördek yerlidir, benim kanımdan bir damla bile yoktur damarlarında, ama bu sebepten kendimi ona üstün de tutmuyorum. Eğer bu kümeste sizi anlayabilen bir tek kişi varsa, müsaadenizle söyleyeyim, o da benim."

Kümeste soytarı diye anılan, adi ördek yavrularından biri "Portulak'la bozmuş" diye söylendi, onun Portekiz yerine kulağa hemen hemen onun gibi gelen Portulak demesini, kümesteki öteki ördekler duyulmamış bir nükte sayarlardı. Onun için birbirleriyle itişip gak gak diye bağırıştılar. Fevkalâde nükteciydi bu Portekizli, arkasından da küçük ötücü kuşla meşgul olmaya başladılar.

"Bununla beraber Portekiz'li dile hâkim doğrusu, diyorlardı, biz iri lâkırdılar gagalayamayız onun gibi, ama onun kadar merhametliyiz biz de. Kendisine bir iyilikte bulunmuyorsak da kimseye söylemiyoruz bunu. Hiç olmazsa susuyoruz. Kanaatimizce en doğrusu da bu."

Yaşlı ördeklerden biri: "Sizin sesiniz çok güzel, dedi, bu kadar kişiyi sizin yaptığınız gibi sevindirebilmek için kişinin güzel bir bilici olması gerektir. Tabii ben bundan tam anlıyorum, diyemem. Onun için de ağzımı tutuyorum. Birçoklarının size yaptıkları gibi budalaca birçok lâflar etmektense susmak her zaman daha iyidir.

"İşkence etme ona, dedi Portekiz'li, bakıma, dinlenmeye ihtiyacı var onun. Küçük ötücü kuş, size bir kere daha su serpeyim mi?" “Aman! Hayır!

Bırakın kurunayım” diye rica etti kuş.

Portekiz'li: "Bana iyi gelen tek şey su tedavisidir, dedi. Değişiklik de aynı şekilde iyi geliyor. Şimdi çok geçmeden komşu tavuklar ziyarete gelirler. Aralarında Memluklarla beraber bulunmuş iki Çinli tavuk var ki ikisi de çok yetişkin doğrusu. Bana en çok saygı duygusu veren de onların kendilerini takdim edişleri."

Tavuklar geldi, horoz da gelmişti. Horoz bugün çok usluydu, kabalık etmiyordu.

"Siz gerçekten ötücü bir kuşsunuz, diye söze başladı horoz, sesiniz zayıf, ama bu sesle ne yapabilmek kabilse yapıyorsunuz. Ama kişinin erkek cinsinden olduğunu ses vasıtalarının bolluğu ile tanıtabilmesi için biraz daha fazla lokomotif kuvvetine sahip olması lâzım."

Çinli tavuklar ötücü kuşu görünce hayran olmuşlardı. Zorla yaptığı duştan sonra o kadar perişan görünüyordu ki, bu haliyle tavuklara Çinli tavuk cinsinden bir civcivmiş gibi geldi. "Fevkalâde güzel!" dediler, onunla daha yakından tanıştılar. Birbirleriyle fısıldar gibi konuşuyor, kibar Çinlilerin konuşma dilinde kullanılan P sesini kullanıyorlardı.

"Biz sizin cinsinizdeniz. Bütün ördekler, Portekiz cinsi de dahil, yüzücü kuşlar sınıfına girerler. Bunu herhalde siz de fark etmiş olacaksınız. Siz bizi henüz tanımıyorsunuz. Ama kaç kişi tanıyor ki bizi? Yahut kaç kişi bizimle tanışmak için gayret harcıyor? Hiç kimse başkalarına, başkalarının çoğuna bakınca bizim daha yüksek bir cinsten sayılmamız gerektiğini tavuklar arasında bile bilmeyenler var. Bu da neticede aynı şey, aşağı cinsten olmak gibi bir şey. Biz, prensipleri prensiplerimize uymayanlar arasında, kendi sakin yürüyüşümüzü yürüyoruz. Ama daima onların iyi taraflarını görüyor. Hiçbir şey bulunmayan bir yerde iyiyi bulmak güç de olsa gene yalnız iyi şeylerden bahsediyoruz. Bizim ikimizle horoz müstesna, tavuk kümesi içinde saygıya değer, istidatlı tek kişi yok. Ördek kümesinde oturanlar için aynı şeyi temin etmek imkânsızdır. Sizi ikaz ediyoruz, küçük ötücü kuş. O kuyruksuza inanmayın, hain sahtecinin biridir. Kanadındaki eğri ayna ile şurada duran alacayı görüyor musunuz? Kavgacının biridir, son sözü kimseye bırakmaz, buna rağmen her zaman haksızdır. Su yukarıdaki semiz ördek ise herkesin kötülüğünden bahseder. Bu da bizim tabiatımıza zıt olan

bir şey. Kişi iyi bir şeyden söz edemiyorsa çenesini tutmalı. Portekiz'li onların arasında biraz kültürü olan, kendisiyle görüşülebilecek tek kişidir... Ama ihtiraslıdır, Portekiz'den çok bahseder."

Ördeklerden bazıları: "Fısıldaşacak ne çok şeyleri var şu iki Çinlinin, dediler, bizim için can sıkıcı kimseler, onlarla hiçbir zaman konuşmadık biz."

Şimdi erkek ördek gelmişti. Ötücü kuşu serçe sanıyordu. "İkisinin farkı nedir anlamam ben, dedi, ama bu da bana vız gelir. Oyuncak cinsinden şeyler onlar, oyuncaktan başka bir şey değil!"

Portekiz'li ötücü kuşa: "O ne derse desin, hiç aldırmayın siz, diye fısıldadı. Başardığı işler bakımından saygıya lâyıktır, başarı da her şeyin üstündedir. Ama artık istirahata çekileceğim biraz. Kişi elma ile erikle dolduruluncaya kadar güzel, semiz kalamazsa, kendisi sorumludur bundan."

Bunu söyleyerek güneşe yattı, gözünün birini kırpıştırmaya başlamıştı. Çok iyi yatmıştı, çok iyi, çok da iyi uyudu. Küçük ötücü kuş da kırık kanadı titreye titreye koruyucusunun yanına uzandı.

Gün ışığı sıcaktı, güzeldi, burası fevkalâde bir yerdi.

Komşu tavuklar etrafta dolaşıyor, eşinip duruyorlardı. Aslını sorarsanız sırf yem bulmak için gelmişlerdi. Önce Çinliler, sonra ötekiler ayrılıp gittiler. Nükteci küçük ördek, Portekizli için, ihtiyar çok geçmez yavru ördek yaşına yeniden girer, diyor, ötekiler, de buna katıla katıla gülüyorlardı. "Yavru ördek yaşı, bu küçük gerçekten nükteci!" dediler, aynı zamanda onun eski nüktesini, yani "Portulak"ı tekrarladılar. Her şey çok komikti doğrusu. Nihayet onlar da istirahata çekildiler.

Bir müddet yatmışlardı. Birdenbire ördek kümesine dışarıdan bir miktar tatlı yemek attılar. Yemekler şakırtıyla yere dökülünce kümeste uyuyan bütün tayfa yerlerinden sıçradı, kanat çırpmaya başladılar. Portekizli de onlarla beraber uyanmış, yattığı yerde dönüyor, küçük ötücü kuşu fena halde sıkıştırıyordu.

"Cik! diye bağırdı küçük kuş, beni öyle ezdin ki Madam!"

Portekiz'li: "Niçin böyle yol üstüne yatıyorsunuz? diye sordu, o kadar nazik olmayın. Ben de sinirliyim ama hiçbir zaman böyle "cik!" diye bağırmam."

"Darılmayın, diye cevap verdi küçük kuş, "cik" diye gagamdan kaçıverdi.

Portekiz'li, kuşun söylediğini hiç dinlemiyordu, yere dökülen ikindi kahvaltısının üstüne atılmıştı. İyice karnını doyurdu. Yemeğini bitirip tekrar yatınca küçük ötücü kuş yaklaştı, ona karşı nazik olmak istiyordu. Küçük bir şarkı söyledi ona.

Portekiz'li: "Ama yemekten sonra, hazım için şöyle birazcık uyuyacağım ben, dedi, bizim evin âdetlerine alışmalısınız siz de. uyuyorum ben şimdi."

Küçük kuşcağız şaşkına dönmüştü, çünkü bunu o kadar iyi niyetle söylemişti ki. Az sonra Madam uykudan kalktığı zaman küçük kuş ağzında o ara bulduğu bir tane ile Portekiz'linin karşısında durdu, taneyi önüne bıraktı. Ama Madam iyi uyumamıştı, bu yüzden de neşesizdi tabiatıyla.

"Bunu siz bir civcive verebilirsiniz dedi, karşımda durup beni rahatsız etmeyin öyle!"

"Ama siz dargınsınız bana, diye cevap verdi küçük kuş, ne yaptım ben size?"

Portekiz'li: "Ne mi yaptın? dedi. Bu deyim, sizin zevk sahibi olmadığınızı gösterir. Yalnız dikkatinizi çekmek isterim bunun üzerine."

"Dün hava güneşliydi burada, bugün ise karanlık, kasvetli. Bu benim gerçekten keyfimi kaçırıyor."

Portekiz'li: "Siz vaktin nasıl hesap edildiğini pek anlamıyorsunuz. Gün daha sona ermedi. Öyle aptal aptal durmayın karşımda!"

"Ne kadar kötü bakıyorsunuz bana öyle! Avluya düşerken bana bakan o iki kötü göz gibi tıpkı."

"Utanmaz! diye haykırdı Portekiz'li, beni kedi ile kıyaslıyorsunuz, o yırtıcı ile! Damarlarımda tek damla kötü kan yoktur! Ben sizi yanıma kabul ettim, istediğim de size iyi âdetler öğretmekti."

Bunu söyleyerek ötücü kuşun başını gagalayınca, kuşcağız yere düştü, ölmüştü.

"Bu da ne oluyor yine, diye söylendi Portekiz'li, bu kadarcık şeye bile dayanamadı mı acaba? Evet dayanamadı. Öyleyse bu dünyaya hiç uymayacaktı Ben ona karşı bir anne gibi davrandım, biliyorum bunu. Çünkü kalp sahibiyim ben."

Bu sırada komşu horoz başını kümesten içeri uzattı, bir lokomotif kuvvetiyle öttü.

Portekiz'li: "Bu durup dinlenme bilmeyen bağrışınızla cana da kıyıyorsunuz, dedi, bütün işin günahı sizin omuzlarınızda. Kuş canından oldu sizin yüzünüzden, benim de canımdan olmam için çok şey kalmadı."

Horoz: "Durduğu yerde büyük bir yer kaplamıyor." dedi.

"Ondan saygı ile bahsedin, dedi Portekiz'li. Sesi vardı, şarkılar söylerdi, bilgisi, irfanı vardı, içi sevgiyle doluydu, yumuşak kalpliydi. Hayvanlara da, insan adı verilenlere karşı da böyle hareket etmek yaraşır."

Bütün ördekler küçük ötücü kuşun etrafına toplandılar. Ördeklerin kuvvetli ihtirasları vardır. Ya baştan başa kıskançlık yahut da yalnız merhamettirler. Burada kıskançlık için bir sebep bulunmadığına göre merhametli idiler. İki Çinli tavuk da aynı onlar gibiydi.

"Böyle bir ötücü kuş bir daha geçmez elimize, hemen hemen bir Çinli gibiydi." dediler. Çinliler bunu söyleyerek ağlıyor, bütün tavuklar da onlarla birlikte git git diye sesler çıkarıyorlardı. Ama ördekler kızarmış gözlerle oradan ayrıldılar.

"Biz kalp sahibiyiz, diyorlardı, bunu kimse inkâr edemez."

Portekizli: "Kalp mi? diye tekrarladı, evet, bizim kalbimiz vardır gerçekten, hemen hemen Portekiz'de olduğu gibi."

Erkek ördek: "Nihayet midemize bir şey girmesini düşünecek zaman geldi galiba, dedi, hepsinden önemli olan bu. Bir oyuncak kırılsa bile, ondan bize

yetecek kadar bir şeyler kalır gene de."

YENİ YÜZYILIN MÜZ'Ü

Bizim değil de çocuklarımızın çocuklarının çocuklarının tanıdığı, belki de daha sonra gelecek bir kuşaktan olanların tanıyacağı bir yeni yüzyıl Müz'ü ne vakit belirir? Görünüşü nasıldır? Neler şakır? Ruhun hangi tellerine dokunacak? İçinde belirdiği çağı hangi yüce noktaya yükselecektir?

Bizim çok meşgul çağımızın birçok soruları bunlar. Öyle bir çağ ki, şiir, yolumuzun üstünde neredeyse bir engel sayılacak. Öyle bir çağ ki, günümüz şairlerinin yazdığı birçok ölümsüz eserlerin, belki de kömürle yazılmış kitabeler halinde, hapishane duvarlarında bulunduğunu kesin olarak biliyoruz. Bunları da ancak sayıları pek az olan meraklılar görüp okuyor.

Şiirin, bizim gayretlerimize katılması lâzım. O, hiç olmazsa kana yahut mürekkebe bulanan, parti kavgalarına ilgi gösterilmesini sağlamaya çalışmalı.

Çok kimseler, bunun tek taraflı bir istek olduğunu söylüyor. Şiir bizim zamanımızda da unutulmuş değildir.

Hayır! Hâlâ öyle insanlar var ki akşamdan kalma olunca, şiire karşı içlerinde bir ihtiyaç, bir itiş duyarlar. Hiç şüphesiz bu manevi gürültüyü, daha asil kısımlarında duydukları zaman da kitapçı dükkânına bir adam yollar, tabii en çok salık verilen cinsinden, tam dört kuruşluk şiir satın aldırırlar. Kimileri de pekâlâ kendilerine cabadan verilen kitaplarla yetinir yahut da bakkaldan bir şey alınca kese kâğıdının üstünde okuyabildikleri kadarı ile memnun olurlar. İyice doyurur bu onları. Bu türlüsü daha ucuzdur. Bizim çok meşgul çağımızda da ucuzluk herhalde dikkate alınmaya değer bir şey. İhtiyaç ancak sahip olduğumuz şeylere karşı duyulmalı, bu da yeter. Yarının musikisi gibi yarının şiiri de Don Kişot'lara ait. Bunlardan bahsetmek, Uranüs’teki seyyah keşiflerinden bahsetmekle bir.

Zaman hayal oyunlarımıza yetmeyecek kadar kısa ve pahalı. Hem bir kere makul konuşmak gerekirse, şiir dediğimiz de nedir? Bu sesler çıkaran duygu, düşünce coşkunlukları, sinirlerin titreyişlerinden, hareketlerinden

başka bir şey değil ki. Bütün hayranlıklar, sevinçler, acılar, hatta maddi çabalar bile, bilginlerin bize güvenle söylediklerine göre, sinir titreyişlerinden ibarettir. Hepimiz bir çalgı telinin verdiği seslerden başka bir şey değiliz.

Ama bu tellere dokunan kim? Onları titreten, oynatan kim? Ruh, göze görünmeyen tanrısal ruh, hareketlerini, isteklerini o tellerde yankılandırır, öteki tel oyunları da bunları anlar, böylece birlikte ahenk halinde çalışır, karşı seslerin dissonancelariyle yankılanırlar. Bu eskiden böyleydi. Hürlük şuuru içindeki insanlığın büyük ilerlemelerinde bundan sonra da böyle olacaktır.

Her yüzyılın, her bin yılın, yücelik ifadesini şiirde bulduğunu söylemek bile kabil. Biten bir zaman bölümünde doğar, belirir, yeni başlayan bir zaman bütününde hükümran olur.

Yeni yüzyılın Müz'ü de bizim çok meşgul, makine gürültüleriyle dolu zamanımızda doğmuş bulunuyor. Ona selâmımızı gönderiyoruz. Belki demin andığımız kömürle yazılı kitabeler arasındadır. Selâmımızı duysun yahut okusun. İnsan ayağı kuzey kutbunun en uzak noktasına basıp oradan canlı gözler kutup göklerinin kara kömür torbasındaki en uzak noktaya kadar nüfuz ettiği zaman, onun beşiğindeki sallanmalar en yüksek derecesini buldu. Biz makine gürültülerinden, lokomotif düdüklerinden, madde kayalarının eski ruh zincirleri gibi koparılıp parçalanmasından bu sallanışı duyamadık.

O, yaşadığımız çağın içinde buhar basıncının gücünü denediği o kansız ustanın çıraklarıyla birlikte gece gündüz ter döktüğü büyük fabrikanın içinde doğdu.

Elinde Vesta rahibelerinin alevi, içinde ihtiras ateşi bulunan bir kadının büyük aşk dolu yüreği var onda. Aklın şimşekli ışığını, menşurun bütün bin yıllar süresince durmadan değişen, daima moda olan renge göre değerlendirilen, renklerini, armağan diye beşiğine bıraktılar. Hayalin muazzam kuğu tüyleri onun ihtişamıdır, kuvvetidir. İlim dokuyor onu, uçuşunu sağlayan gücü de tabiatın ezeli kuvvetleri veriyor.

Baba tarafından bir halk çocuğu, düşüncesi, kalbi sağlam, bakışları ciddî. Dudaklarında neşe, alay vardır. Anası yüksek soydan, yaldızlı Rokoko hatıralarıyla süslü, akademik yetişmiş bir muhacir kızı. Yeni yüzyılın Müz'ünde, kan da, can da bir araya gelmiştir.

Beşiğine muhteşem vaftiz hediyeleri koydular: şekerlemeler, içinde çözümlemeleri de serpiştirilmiş gizli tabiat sırlarından yapılmıştı. Dalgıçlar ona denizin derinliklerinden eşsiz biblolar çıkardılar. Her biri bir dünya olan binlerce adalarıyla gök denen o sakin açık denizin haritası, basılmış bir halde ve yatak levazımı diye beşiğinin içine serildi. Güneş ona resimler yapar, fotoğrafçılık da ona oyuncaklar verir.

Süt annesi ona, Firdevsi ile orta çağ âşıklarından şarkılar söylemiş, Heine'nın gerçekten bir şair ruhu ile başı boş bir öfke ile şakıdığı şarkılarla uyutmuş onu. Süt ninesi ona çok şeyler, lüzumundan fazla şeyler anlattı. İnsanın içine ürperti veren beddualarını, lânetlerin kanlı kanatlarla hışırdayarak uçuştuğu o eski masalların anası Edda'yı anlatmış, bütün doğu ülkelerinin bin bir gece masallarını çeyrek saat içinde ondan dinlemişti.

Yeni yüzyılın Müz'ü henüz çocuk, çocukluğuna rağmen beşiğinden dışarı fırlamış, ne istediğini bilmiyor, ama irade ile dolu.

Hâlâ sanat hazneleriyle, Rokoko ile ağzına kadar dolu olan süt ninesinin odasında oynuyor. Yunan tragedyası, Roma komedyası mermerlere oyulmuş olarak orada. Çeşitli milletlerden halk şarkıları, kurutulmuş bitkiler gibi duvarlarda. Bunun yeniden tazelenmesi, çiçeklenip kokular saçması için birkaç öpücük yetişir. Beethoven'nın, Gluck'un, Mozart'ın, öteki büyük ustaların o ses halindeki düşünceleri, ölümsüz ahenkleriyle çevrelenmiş, sarhoş... Kitap rafında, yaşadıkları çağın ölümsüz diye anılan sayısız eserleri, ayrıca adlarını ölümsüzlüğün telgraf tellerinde çınlarken duyduğumuz, sonra gene telgrafla ölenlerin birçok eserlerine de epeyce yer var.

Korkunç denecek kadar çok şey okumuştur; zamanımızda doğmuş tabii. Gene de korkunç denecek kadar çok şey unutmaya mecburdur. Müz'ler unutmasını bilirler:

Yeni bir bin yılda yaşayacak olan, kendi şarkısını düşünmez. Musa'nın şiirleri, Ritpai'nin yaldız basma "Tilkinin hileleri, saadetleri" adlı masalları nasıl yaşıyorsa, o da öyle yaşayacak. Niye gönderildiğini, parlak yarınını düşünmez o. Henüz havayı sarsan milletler savaşı içinde, kalemlerin, topların çapraz ateşleriyle meydana gelen sesli işaretlerin, o çözülmesi güç eski yazıların arasında yaşar.

Başında Garibaldi şapkası vardır, ara sıra Shakespeare'i okur, kısa bir an için, belki ben büyüyünce tekrar temsil edilir, diye düşünür. Calderon, eserlerinin mermer sandukası içinde istirahat etmektedir, ama başı ucundaki şöhret kitabesiyle. Müz kozmopolit yaradılışlıdır. Onun için Holberg'i, Moliere, Plautus ve Aristophanes'le bir iple bağlar, gene de en çok Moliere'i okur.

Alplerdeki dağ keçilerini dağ dağ sürükleyen huzursuzluklardan kurtulmuş, ama dağ keçileri nasıl dağın tuzunu özlerse onun ruhu da hayatın tuzunu öyle özler. Kalbinde eski İbrani Çağının masallarındaki yeşil ovalarla, sessiz yıldızlarla pırıl pırıl gecelerde yaşamış olan bedevi kavmin seslerindeki huzur vardır. Ama bir şarkıda söylenince, Yunan çağının Tesalya'dan gelen dağlı muhariplerinin söyledikleri şarkılardan daha çok coşturur insanı bunlar.

Müz'lerin Hıristiyanlığı nasıldır acaba? O, felsefenin kanunlar yazılı büyük, küçük levhalarını ezberlemiştir. Unsurlar teoremi, süt dişlerinden birinin patlamasına sebep olmuş, ama yerine yenisi çıkmış. Bilgi ağacının yemişini daha beşikte iken ısırmış, yemiş, böylece akıl sahibi olmuş. Kendisinin ölümsüz olduğu fikrini de insanlığın en dahice bir düşüncesi olarak karşılar.

Şiirin yeni yüzyılı ne vakit gelecek? Müz ne vakit görünecek, kendini tanıtacak? Bize kendini ne vakit dinletecek?

Onu bir ilkbahar sabahı ansızın, lokomotif denen ejderhaya binmiş, tünellerin içinden, kemerli köprüler üzerinden vızıldayarak geçerken yahut bir soluyan yunus balığı üstünde, engin denizleri hızla aşarken yahut Mongolfier kuşunun sırtında havalarda yelken açıp gezerken görüyoruz... Aşağıya, yeryüzüne iniyor, insan cinsini ilk defa balonun içinden tanrıça sesiyle selâmlıyor. Ama nerede? Orası Kolomb'un keşfettiği, o yerlilerin yabani hayvan gibi avlandığı, Afrikalıların iş hayvanı olarak kullanıldığı,

"Hiawatha" şarkısının duyulduğu hürriyet diyarı mı? Yahut oranın mukabiline düşen, güney denizindeki altın külçeler memleketi mi? Bizim gecemizin gündüz olduğu, mimoza ormanlarında kara kuğuların şakıdığı tezatlar diyarı mıdır? Yahut Agamemnon sütunlarının dün gibi bugün de seslerle yankılandığı çölün şarkı sfenksini anladığımız memleket mi? Yoksa Shakespeare'in Elizabeth devrinden beri hâkim olduğu maden kömürü memleketi mi? Yahut Tycho Brahes'in kendisine vaktiyle tahammül edilmeyen memleketi mi? Yoksa Wellington ağacının, tacını ormanlar kralı gibi yükselttiği maceralar memleketi Kaliforniya mı?

Yıldız ne vakit parlayacak? Müz'ün alnında parlayan yıldız o yapraklarında asrın, güzelliğin ifadesi, şekil, renk ve koku olarak yazılı olan çiçek ne vakit parlayacak?

Zamanımız işlerinden bilgisi olan millet meclisi üyeleri "Yeni Müz'ün programı nedir?" diye soruyorlar. "İstediği nedir?" diye.

Siz onun neleri istemediğini sorsanız daha iyi edersiniz.

Geçmiş devirlerden bir hayalet gibi belirmemek istiyor o, modası geçmiş muhteşem sahne eserlerinden dramlar derlemesini istemiyor. Onun önümüzden uçar gibi geçişi Thespis'in[Thespis: Milâttan önce VI. yüzyılda yaşamış bir Yunan şairi.] arabalarının mermer amifelere doğru gidişine benzeyecek. Sağlam konuşma dilini parçalayıp eski aşk müsamerelerinin riyali sesleriyle dolu, yapma bir çan sesine eklemez o. Şiir sanatını asaletli, nesri ise halktan sayamayız. Musiki ile iç şiir, dolgunluğu ve güç bakımından birbirlerine eşit sayılmalı. İzlanda'nın masal ciltleri içinden eski Tanrıların da kesilip çıkarılmasını istemez. Onlar ölmüşlerdir artık, yeni çağın onlara sempatisi yoktur, onlarla bir akrabalığı yoktur. Çağdaşlarını Fransız roman meyhanelerinde fikirlerini yerleştirmek için davet etmez. İnsanları günlük hikâyeler kloroformu ile uyuşturmak istemez. Bir hayat iksiri getirmek ister o. Mısrası yahut nesirle söylediği şarkı, kısa, aydınlık, zengin olmalı. Muazzam evrim ansiklopedisi içinde millet kalplerinin her anılışı bir harften başka bir şey değil. Ama o, her harfi aynı sevgiyle alır, hepsiyle kelimeler meydana getirir, kelimeleri ritimler halinde örer. Bundan da yaşadığı çağın şarkısını yaratır.

Bu zaman ne vakit gerçekleşecek?

Henüz burada, geriye kalan bizler için o güne kadar çok zaman, önümüzden koşanlar için de kısa bir müddet geçip gidecek.

Çok geçmeden Çin şeddi yıkılacak, Avrupa demir yolları Asya'nın kültür arşivlerine kadar uzanacak, iki kültür cereyanı karşılaşacak birbiriyle. Sonra belki de şelâle, derin yankılar yaparak köpürecek. O zaman çağımızın ihtiyarları olan bizler, aramızda bir Ragnarok'la birlikte titreşerek onun çıkardığı kuvvetli sesler arasında eski tanrıların düşlerini duyacağız. Yaşadığımız çağla birlikte bugün yaşayan milletlerin kaybolmaya mahkûm olduklarını unutacağız. Yalnız tek tek kimselerden, sözün soluğuna bürünmüş küçük bir resim kalacak, bu resimler birer lotus çiçeği gibi ebediyetin akışı üstünde yüzecek ve bize onların hepsinin farklı kılıklarda görünmelerine rağmen dün gibi bugün de kanımızdan olduklarını söyleyecek. Yahudilerin resmi, İncil'de parıldıyor, Yunanlılarınki İtalya'da, Odisse'de. Bizimki nerede parıldayacak? Bunu yeni yüzyılın Müz'üne sorun. Yeni olan da eskisi gibi tecelliye, anlayışa yücelecek mi?

Bütün buhar kuvveti, günümüzün bütün basıncı birer maniveladan ibaret. Zamanımızın hükümdarları gibi gözüken o kansız usta ile onun çok meşgul adamları, merasim salonunu süsleyen, hazneleri ısıca taşıyan, büyük bayram için gereken sofraları hazırlayan birer hizmetçiden, kara esirlerden ibarettirler. Bu sofralarda bir çocuk masumluğu, bir bakirenin heyecanını, hayranlığı ile Müz bulunacak, zengin, tanrısal ateşle alevlenmiş bir kalple dolu olan anne de, şiirin büyülü ışığını onunla birlikte yüceltecek.

Yeni yüzyılın Müz'ü sana selâm olsun! Selamımız sana yükseliyor!

Yeni bir bahar parıldar, saban toprağa çiziler çizerek biz toprak kurtlarını da yeni gelecek nesle umut sağlasın, yeni şiir olgunlaşabilsin diye ezerken, bir sabanın ucuyla parçalanan toprak kurdunun düşüncesindeki şarkı nasıl işitilirse, bizim selamımız da öyle işitilecek. Sana selâm olsun, yeni yüzyılın Müz'ü!

BUZ KIZI

Gel İsviçre'yi ziyarete gidelim. Ormanların dik kaya yamaçlarından yukarı doğru geliştiği o eşsiz dağ memleketini dolaşıp görelim. O gözler kamaştıran kar tarlalarından yukarı doğru çıkalım, sonra nehirlerin, ırmakların denize vaktinde yetişememekten, yetişip onda kaybolmamaktan korkarmış gibi çağıldayarak aktığı yeşil çayırlara inelim. Oralarda güneş derin vadilerde parıldar, ağır kar yığınları üstünde de parıldar. Işıldayan buz kütleleri yıllar geçtikçe güneşten erir, yuvarlanan çığların tepeleştirdiği buzullar haline gelirler. Bunlardan iki tanesi küçük Grindehvald dağ şehrinin yanındaki Schreckhorn ve Wetterhorn adı verilen yerlerin altında, geniş kaya yarıkları içindedir. Bunlar buzullar arasında en çok dikkate değer olanlardandır, onun için de yaz aylarında dünyanın her yerinden gelen yabancıları kendilerine çekerler. Bunlar karla örtülü yüksek dağlardan, derin vadilerden gelir, sonra saatlerce yukarı tırmanmak zorunda kalırlar. Tırmanırken de vadi gittikçe derinleşir, durup bir balondan bakıyormuş gibi aşağıları seyrederler. Yukarıda çoğu zaman kalın, ağır, hava ile dolu perdelere benzeyen bulutlar asılı durur, dağın tepesini çevreler. Halbuki o sırada birçok esmer renkli ahşap evlerin şuraya buraya serpilmiş bulunduğu aşağı vadide, hâlâ bir tutam gün ışığı parıldar, yeşil bir meydancık şeffafmış gibi ortaya çıkıverir. Sular çağıldar, dökülür, ince ince akar, şıpırdar, kayalardan gümüş iplikler sarkıtılmış gibi, onlar dalgalanıyormuş gibi akar.

Yolun iki tarafında merteklerden yapılmış bir evin küçük bir patates tarlası var. Bu bir ihtiyaçtır, çünkü her evde birçok boğaz var. Buralarda çocuk bolluğu vardır. Patatesi de fevkalâde severek yerdi. Bütün evlerde çocuklar kaynaşır, yaya da yürüseler. araba ile de gelseler seyyahların etrafını sararlar. Ticaret de yapar bu çocuk kafileleri. Küçükler, dallardaki evlere benzeyen küçücük oyma tahtadan evler gösterirler. Yağmur yağsın yahut güneş açsın, bu çocuk yığını satılık eşyalarıyla her zaman ortaya çıkar.

Bundan aşağı yukarı otuz yıl önce, öteki çocuklardan daima ayrı duran küçük bir oğlan ara sıra durur, öteki çocuklarla birlikte yanında getirdiği satılık eşyaları yolculara gösterirdi. Yüzü o kadar ciddîydi, tahta çantasını iki eliyle o kadar sıkı tutardı ki bunları elinden bırakmayacak sanırdınız. Ama en çok bu ciddîlikle küçüklüğü, dikkati çekmesine, sık sık çağrılmasına sebep olur, çoğu da en iyi alışverişi o yapardı. Bunun sebebini

kendi de bilmezdi. Yukarda ana tarafından büyük babası otururdu. Küçük, sevimli oyma evleri o yapardı. Odasında her türlü oyma işleriyle tıklım tıklım dolu eski bir dolap vardı. Burada ceviz kırmaya mahsus kıskaçlar, bıçaklar, çatallar, oyma dallarla, sıçrayan geyikleri gösteren resimlerle süslü kutular, çocuk gözlerini sevindirecek her şey vardı. Ama küçük Rudi — adı Rudi idi onun — bunlar arasında kirişlere asılı duran eski bir silâhı hepsinden daha çok sevinerek, âdeta hasret duyarak seyrederdi. Büyük babası bir gün bu silâhın onun olacağını söylemişti. Ama bunun için önce büyümesi, onu kullanabilecek kadar kuvvetlenmesi gerekiyordu.

O kadar küçük olmasına rağmen oğlana keçileri emanet eder, gönderirlerdi. İyi bir keçi çobanı için tebaasıyla tırmanma yarışına girebilmek bir meziyet sayılırsa, Rudi iyi bir çobandı. Hatta onlardan daha yükseklere tırmanırdı. Yüksek ağaçların tepelerindeki kuş yuvalarını ele geçirmek bir zevkti onun için. Pervasız, atılgan bir çocuktu, ama onun gülümsediğini ancak çağlayan şelâlelerin suları altında dururken yahut bir çığın yuvarlanışını duyduğu zaman görebilirdiniz. Hiç bir vakit öteki çocuklarla oynamazdı. Ancak büyük babası onu eşya satmaya gönderdiği zaman çocuklarla bir arada bulunurdu. Bu işi de pek severek yapmazdı Rudi. Dağların üstünde tek başına dolaşmayı yahut büyük babasının odasında oturup onun eski zamanlara dair, eski vatanları Weiringen'in yerlilerinden olan ecdatları hakkında anlattığı şeyleri dinlemeyi daha çok severdi. Anlatıldığına göre bu kabile oraların eski yerlilerinden değildi, daha sonraları muhacir olarak buraya gelmişti. Ama onlar da İsveçlilerin oturduğu kuzey memleketlerinin en uzak bölgesinden aşağıya inmişlerdi. Bunları bile bilmek için oldukça zeki olmalıdır insan, ama Rudi bunları biliyordu. Çok daha fazla zekâya ihtiyaç duyuran başka bir şey daha vardı ki o da evlerindeki hayvanlar âlemiyle düşüp kalkmaktı. Evlerinde Ajola adlı büyük bir köpek, bir de erkek kedi vardı. Köpek Rudi'nin babasından kalmıştı. Kedi kendisine tırmanmayı da öğrettiği için Rudi'nin nazarında bilhassa büyük önem kazanmıştı.

Kedi açıkça, tam anlaşılabilecek şekilde "Gel birlikte dama çıkalım" demişti ona. Çünkü insan henüz çocuk olup da konuşmayı beceremezse tavukların, ördeklerin, kedilerin, köpeklerin dilinden mükemmel anlar. Onlar birbirleriyle ana baba kadar anlaşılacak dille konuşur. Yalnız bunun için insan çok küçük olmalı. O zaman büyük babanın bastonu bile kişner, başlı

bacaklı, kuyruğu da olan bir at kılığına girer. Kimi çocuklarda bu anlayış, başkalarına bakınca daha geç kaybolur. Böylelerine çok geç kalmış, çok uzun zaman çocuk kalmış derler Malûm ya çok konuşulur bu dünyada.

Kedinin Rudi'ye söylediği ilk şey "Gel küçük Rudi seninle birlikte dama çıkalım." olmuş, Rudi de bunu anlamıştı. "Aşağıya düşmek yalnız insanın hayalinde olup biten bir şeydir. Düşmekten korkmazsa düşmez insan. Gel, ayacıklarından birini şöyle, öbürünü de şöyle uzat, haydi sıçra şimdi, sıkı dur ama bak ben de öyle yapıyorum."

Rudi, dediği gibi yaptı. Çoğu zaman kedi ile birlikte damın üstünde oturmasının sebebi budur. Onunla ağaç tepelerine çıkar, hatta kedinin tırmanamadığı yüksek kayaların kenarında bile oturur.

Ağaçlar, fundalar: "Daha yukarıya, daha yukarıya!" diyorlardı ona, "Bizim aşağılara doğru nasıl tırmandığımızı, yücelere nasıl ulaştığımızı, en keskin kaya uçlarına bile ne kadar sıkı tutunduğumuzu görmüyor musun?"

Rudi çoğu zaman ilk gün ışıkları üzerine düşünce dağın yücesine tırmanır, taze kuvvet verici dağ havasından ibaret olan, o yalnız Tanrının hazırlayabileceği sabah içkisini orada içerdi. İnsanlar onun reçetesini bilirler. Şöyle yazılıdır reçetede: "Dağ otlarının, vadilerde biten kıvırcık nanelerin, kekiklerin verdiği taze kokular. Bunlardan ağır olanlarını aşağı sarkan bulutlar emer, sonra oradan komşu ormanlara yayılır. Ama hava, kokuların ruhundan meydana gelir, tazedir, hafiftir, gittikçe de hafifleşir." Rudi'nin sabah içkisi bu havadır işte.

Güneşin mutluluk dağıtan kızları, gün ışıkları, Rudi'nin yanaklarını öperdi. "Baş dönmesi" bu öpüşlerin hemen yanı başındadır. Rudi'yi dört gözle bekler, ama ona yaklaşmaya izinli değildir. Büyük babasının aşağıda, en az yedi yuva bulunan evinden kırlangıçlar, geçidin üstünden ona doğru uçar, "Biz onlar, onlar biz" diye cıvıldaşırlar. Kendi evinden, hatta ta odasında kuş olarak yalnız bulunan, Rudi'nin de pek yüz vermediği iki tavuktan ona selâm getirirlerdi.

Küçük olmasına rağmen o zamana kadar epeyce dünya görmüştü Rudi. Yapmış olduğu seyahat onun gibi bir bacaksız için oldukça önemliydi. Karşıdaki Wallis kantonunda doğmuş, buraya dağlar üzerinden taşımışlardı

onu. Az zaman önce de yaya olarak yalçındaki Staubbach'ı görmeye gitmişti. Burası karlarla örtülü, göz kamaştıracak kadar ak Jungfrau dağının önünde gümüş bir tül gibi havada dalgalanır. Grindelwald'daki büyük buzulu da görmüştü Rudi, ama bu ziyaretin acıklı bir hikâyesi vardı. Annesi burada ölmüştü. Büyük babası onun için "Küçük Rudi'nin bütün çocukluk neşesini bu söndürdü." derdi. Annesinin o zaman yazdığına göre oğlan daha bir yaşına girmeden ağlamaktan çok gülermiş. Ama bu buzul yarığı içine sıkışalı beri, bambaşka bir hal gelmişti ona. Büyük babası bundan pek bahsetmezdi ama dağda oturanların hepsi gayet iyi biliyordu bunu.

Rudi'nin babası, bildiğimiz gibi posta arabacısı idi, odadaki büyük köpek onun Simplon üzerinden Ceneve gölüne yaptığı yolculuklarda her zaman yanında bulunmuştu. Rudi'nin baba tarafından soyu sopu hâlâ Wallis kantonundaki Rhonetal vadisinde otururlar. Amcası usta bir dağ keçisi avcısı, iyi tanınmış bir kılavuzdu. Rudi babasını kaybettiği zaman ancak bir yaşındaydı, annesi küçük çocuğu ile birlikte Berner Oberland'daki ailesi yanına dönmek istemişti. Babasının oturduğu yer, Grindelwald'dan birkaç saat ötedeydi. Babası Tahta oymacısıydı, ancak geçimlerini sağlayabilecek kadar para kazanabiliyordu. Kadın yanında küçük oğlu, iki dağ keçisi avcısıyla birlikte haziranda Gemmi üzerinden yola çıktı. En kısa yoldan doğduğu şehre varmak istiyordu. Yollarının büyük parçasını geride bıraktıkları sırada ebedi karlarla örtülü dağın tepesine varmışlardı. Buradan vatanının hepsini ayrı ayrı tanıdığı dağınık tahta evlerle örtülü vadisini görebiliyorlardı. Bir buzul daha geçmek zorundaydılar. Buzul taze yağmış karla örtülü idi. Taze düşen kar altında suyun çağıldadığı toprağa varmamakla beraber gene de insan boyunu aşacak kadar derindi. Genç kadının kucağında çocuğuyla ayağı kaymış, buzulun içine batıp kaybolmuştu. Ne bir bağırış, ne bir soluyuş duyulmuyordu, ama bir çocuğun ağladığı işitiliyordu. Beraber gittikleri iki avcı en yakın evden yapacakları yardım için gerekli iple sırıkları bulup getirinceye kadar bir saatten fazla geçmişti. Sonsuz çabalamalardan sonra buz yarığı içinden iki ceset çıkardılar. Elden gelen her şey yapıldı. Çocuğu gerçekten yeniden canlandırmak mümkün oldu. Ama annesi ölmüştü. Onun için ihtiyar büyük baba kızı yerine torununu evine almak zorunda kalmıştı. İşte ağlamaktan çok gülen çocuk buydu. Ama şimdi bu huyundan vazgeçmiş görünüyor. Bu değişiklik belki de o buzul yarığı içinde, o muhteşem buz dünyası içinde olmuştu. İsviçre köylüleri lânetli ruhların mahşer gününe kadar orada

kalacaklarına inanırlar. Çağıldayan bir suya benzeyen, yeşilcam blokları halinde donmuş, sıkıştırılmış buzul duruyor orada, birbiri üzerine yuvarlanan büyük buz parçaları bunlar. Aşağıda derinliklerde, eriyen karların, buzların sürükleyici akıntısı çağıldar. Bunların içinde derin çukurlar, muazzam yarıklar vardır. Muhteşem bir billurdan saraydır bu, içinde de buzullar kraliçesi, buz kızı oturur. Ölüm getiren, parçalayan bu bakır kız yarı havanın çocuğu, yarı da nehirlerin muhteşem hâkimidir. Onun için bir dağ keçisi hızıyla kar dağlarının tepelerine kadar yükselebilir. Buralarda, en cesur dağ tırmanıcıları bile ayakları altına sağlam bir dayanak sağlamak için buz içine ayak izleri açmak zorunda kalırlar. Kraliçe en ince çam dalları üstünden, aşağılarda sürüklenip giden nehirlere doğru süzülür, oradan bir kaya yığınından öbürüne sıçrar. Uzun, kar beyaz saçlarına, mavi yeşil elbiselerine bürünmüş, derin İsviçre göllerinin sularına benzer elbisesi, kendi gibi ışıldar, parıldar.

"Kuvvet benim kuvvetim, diler parçalar, diler yakalarım!" diye haykırır. Bir zaman benim güzel bir oğlumu çaldılar, sevdiğim bir oğlandı bu, ama öldüresiye öpmemiştim onu. Yine insanlar arasına döndü. Dağda keçilerini otlatıyor, tepelere tırmanıyor, her zaman yücelere tırmanıyor. Başkalarından uzak, ama bana yakın. Benim o, alacağım onu kendime!"

Vazifesini yapabilmek için "Baş dönmesinden" ricada bulundu. Mevsim yazdı, kıvırcık nanelerin geliştiği çimenler üstünde hava, buz kızı için fazla ağırdı. Baş dönmesi ortaya çıktı, kızın önünde eğildi. Bir kişi, hayır üç kişi oldular. "Baş dönmesinin" birçok kız kardeşleri vardı, bir sürü. Buz kızı kapıların içinde olduğu kadar dışında da hüküm süren bu büyük kalabalık arasından en kuvvetlisini seçti. Bunlar merdiven, kale korkulukları üstünde otururlar, sincaplar gibi kaya kenarları üstünde koşarlar, kayalardan aşağı sıçrar bir yüzücü nasıl sularda yüzerse, onlar da havada öyle yüzerler. Kurbanlarını da uçurumun içinden yukarı yahut aşağı çağırırlar. Baş dönmesi de, buz kızı da bir polip nasıl çevresinde kımıldanan her şeye saldırırsa insanlara öyle saldırırlar. "Baş dönmesi"nin Rudi'yi yakalaması gerekiyordu.

"Öyle, yakala da görelim bakalım, diyordu baş dönmesi, benim elimden gelmiyor. O kötü kedi bütün sanatlarını öğretmiş ona. İnsan cinsinde beni kendinden itip uzaklaştıran bir kuvvet var. Küçük oğlanı yakalayamıyorum

bir türlü, sık sık bir dala tutunup uçurumun üstünden havada sallanırken tabanını gıdıklasam da, yahut onu havanın derinliklerine daldırsam da olmuyor, bir türlü elimden gelmiyor."

"Başaracağız bunu, dedi buz kızı, sen yahut ben, ben, ben başaracağım bunu!"

Yukardan bir ses: "Hayır! Hayır!" diye yankılandı onlara doğru, kilise çanının sesi dağlarda yankılanmış gibi oldu. Ama bu bir şarkı, bir konuşmaydı, tabiattaki öteki ruhların seslerinden meydana gelen eritip birleştirici bir koro idi bu. Daha tatlı, daha sevgi dolu, daha iyi yürekli: bunlar gün ışıklarının kızlarıydı. Her akşam dağ tepelerinde toplanır, halka olur, gül rengi kanatlarını açarlar. Güneşin derinlere indiği ölçüde kanatlarının saçtığı alevler de kırmızılaşır. Alplerin yüceleri tutuşur, insanlar buna "Alp tutuşması" adını verirler. Güneş artık batınca da kaya uçlarına kaçışırlar bu kızlar. Ak karın içine sığınır. Orada güneş doğuncaya kadar uyur, sonra yine meydana çıkarlar. En çok çiçekleri, kelebekleri, insanları severler. İnsanlar içinde de en çok küçük Rudi'yi sevmişlerdi. "Onu yakalayamayacaksınız! Onu yakalayamayacaksınız!" diye şakıdı güneş kızları.

Buz kızı: "Onların daha büyüklerini, daha küçüklerini yakaladım ben, kendime aldım!" diye cevap verdi.

Bunun üzerine güneş kızları, kasırganın sırtından mantosunu koparıp alarak fırtınalı bir hızla kaçırdığı seyyah üzerine bir şarkı söylediler. "Rüzgâr adamın üstünden örtüsünü aldı, ama kendisini değil. Çocuklar, siz ondan kuvvet alabilir, ama yakalayamazsınız onu! O bizden güçlü, o bizden daha ruhani! Anamız güneşten daha yücelere çıkar o! Rüzgârı, suyu birbirine bağlayan tılsımlı sözü bilir. O zaman da onlar hizmet etmek, itaat etmek zorunda kalırlar ona. Siz yalnız aşağı çeken ağırlığı çözün, o zaman o ölçüde yükselir o!"

Çan seslerinde yankılanan koro böyle ihtişamlı konuştu.

Ve her sabah gün ışıklan, küçük biricik penceresinden büyük babanın evinin içine, oradaki sessiz çocuğun içine ağdılar. Gün ışığının kızları öptüler onu. Bir zamanlar derin buz yarığının içinde ölü anasının kucağındayken

buzulların kral kızı da gelmiş onu öpmüştü. Bir mucize ile kurtulmuştu o gün şimdi o buz öpüşlerini güneşin kızları eritmek istiyor, onları ısıtıp yok etmek istiyorlardı.

2. Yeni vatana seyahat

Rudi şimdi sekiz yaşındaydı. Dağın öte tarafında, Rhonetal'da oturan amcası onu kendi yanına almak istiyordu. Orada daha iyi tahsil görebilir, bir gün daha iyi ilerleyebilirdi. Ana tarafından büyükbabası da doğru bulunduğu için bu plâna itiraz etmemişti.

Rudi'nin gitmesi gerekiyordu. Ama yalnız büyük babasıyla vedalaşmak zorunda değildi, önce ihtiyar köpek Ajola'ya hoşçakal demesi gerekiyordu.

"Baban posta arabacısıydı, ben de posta köpeğiydim" diyordu Ajola. "Onunla yukarı, aşağı çok seyahat ettik. Dağın öte tarafındaki insanları, köpekleri de tanırım ben. Çok konuşmak adetim değildi ama, şimdi artık birbirimizle uzun uzun konuşamadığımız için, her zamankinden biraz fazla söyleyeceğim. Çoktan beri içimde gizlediğim bir hikâyeyi anlatacağım sana. Onu ben anlayamıyorum, sen de anlayamazsın. Ama bunun da bir önemi yok. Çünkü dünyada insan ve köpek talihlerinin tam doğrulukla taksim edilmemiş olduğunu öğrenecek kadar bu hikâyeden bir şeyler anladım ben. Herkes kucakta oturmak yahut süt emmek için yaratılmış değildir. Ben buna alışmadım. Ama ben posta arabasında küçük bir köpeğin seyahat ettiğini, bir insanın yerini aldığını gördüm. Hanımı olan kibar kadının yanında bir süt şişesi vardı. İçindeki sütü köpeğe içiriyordu. Ona şekerli çörek veriyorlar, köpek bir kere bile bunları yemek istemiyor, yalnız burnuyla içlerini koklayıp bırakıyor, bunları sonra kadın kendi yiyordu. Ben o güneşin sıcağında arabanın yanında koşuyordum. Bir köpek ne kadar aç olabilirse öyle açtı karnım, kendi düşüncelerimi kemirip duruyordum. Bu doğru bir şey değildi. Ama bundan başka, doğru olmayan daha ne kadar çok şey var bu dünyada. Sen de kucakta oturabilir yahut arabalarda seyahat edebilirdin. Ama bunu maalesef herkesin kendi başına sağlamasına imkân yok Hiç olmazsa ben bunu yapamadım; ne havlamakla ne de birine alık alık bakmakla."

Ajola'nın nutku buydu. Rudi köpeğin boynuna sarıldı, tam ıslak kuyruğu üstünden öptü onu. Sonra kediyi kollarına aldı, ama okşatmadı kendini kedi

"Sen bana göre çok kuvvetlisin, pençelerimi de sana karşı kullanmak istemem. Sen yalnız, dağlara tırman, tırmanmayı zaten ben öğrettim sana. Aşağı düşeceğim gibi bir hayal kurma sakın, o zaman mutlaka sıkı durursun yerinde." Kedi bu sözleri söyledikten sonra koşup gitti. Çünkü gözlerinde kederin parıldadığını Rudi'ye göstermek istemiyordu.

Tavuklar döşemenin üstünde koşuşup duruyorlardı. Bunlardan bir tanesi kuyruğunu kaybetmişti. Avcı rolüne çıkmış bir yolcu, yırtıcı kuşlardan biri sandığı için, attığı tüfekle hayvanın kuyruğunu uçurmuştu.

Tavuklardan biri: "Rudi dağın tepesine çıkmak istiyor" dedi.

"Onun her zaman acelesi vardır, dedi öbür tavuk, ayrılış sahnelerinden de hoşlanmam." Bunu söyleyerek ikisi de uzaklaştılar.

Rudi keçilere de ötekiler gibi hoşça kalın dedi. Keçiler: "Biz de! biz de! me!" diye kederli bir sesle bağırıştılar.

O bölgede oturan iki kişi, iki çevik, kuvvetli kılavuz da tam o sırada dağa çıkmak istiyorlardı. Gemmi üzerinden geçen yolu seçmişlerdi. Rudi yaya olarak onlara arkadaşlık ediyordu. Küçük bir oğlan için yorucu bir yürüyüştü bu, ama kuvvetliydi, yorulma bilmeyen bir cesareti de vardı.

Kırlangıçlar da bir müddet beraber uçtular onlarla. "Bizlerle onlar! onlarla bizler!" diye şakıyorlardı. Yolları, Grindelwald buzulunun bulunduğu kara yarıktan kaynayan, birçok ırmaklara ayrılan güzel "Lütschine" nehri üzerinden geçiyordu. Burada yere atılmış, altı oynayan ağaç gövdeleri ile parçalanmış kaya blokları köprü vazifesini görüyordu. Şimdi Erlen fundalığının üst yamaçlarına varmışlar, dağa tırmanmaya başlamışlardı. Buzul hemen buranın yakınında çözülmüştü. Burada doğrudan doğruya buzulun üstünden geçerek buz kütlelerini aştılar yahut bunların çevrelerinden dolandılar. Rudi bir yerde sürünüp tırmanırsa bir yerde yürüyor, gözleri gördüğü şeylere hayranlıktan pırıl pırıl parlıyordu. Demir çivili pabuçlarıyla yere öyle kuvvetli basıyordu ki, arkasında kalan yollara sanki ayak izlerini bırakmak istiyordu.

Yol, yukarıya, durmadan yukarıya yükseliyordu. Dik kayalar arasına sıkışmış, vahşice yığılıp kalmış buz kütlelerinden meydana gelen bir nehirdi

sanki. Rudi bir an için ona anlatılan şeyleri düşündü; Bir zaman anasıyla beraber bu soğuk soluyan yarıklardan birinin içinde yatmış olduğunu hatırladı. Ama hemen düşüncelerini başka konulara yöneltiyordu. Bu hikâye onun için şimdiye kadar duyduğu birçok hikâyelerden daha mühim değildi. Kimi zaman beraber yürüdüğü adamlar, bu durmadan yukarıya doğru çıkışı küçük oğlan için çok zor bulduklarını söylüyor, ona yardım için ellerini uzatıyorlardı. Ama yorulmuyordu o. Kaygan buz üstünde bir yaban keçisi gibi, sımsıkı ayakta duruyordu. Şimdi kayalık bir yere varmışlardı. Kimi taşlar arasından, kimi de cüce çamların altından yürüyor, tekrar yeşil çayırlara çıkıyorlar, yol durmadan değişiyor, durmadan gözlerinin önüne yenilikler seriyordu. Etraflarında çepeçevre karla örtülü dağlar yükselmiş. Bu bölgedeki bütün çocuklar gibi o da hepsinin adlarını biliyordu: Jungfrau, Mönch, Eiger dağlarıydı bunlar.

Rudi daha önce bu kadar yükseklere çıkmamıştı hiç, böyle engin bir kar denizi görmemişti. Deniz kar dalgalarıyla önüne serili duruyor, rüzgâr bunlardan kimilerini, deniz dalgalarındaki köpükleri uçurduğu gibi, üflemiş, yok etmiş. Eğer böyle söylenebilirse, bir buzul öbürüne elini uzatıyordu. Bunlardan her biri, kudreti, iradesi yakalamak ve gömmek olan buz kızının billûr saraylarından biri idi. Güneş sıcaktı, yakıyordu. Kar gözleri kamaştırıyor; arazi mavimtırak bir ışıkla parlayan elmas kıvılcımlarıyla kaplıydı sanki.

En çoğu kelebekler, arılar olmak üzere, sayısız böcek ölülerinden meydana gelen yığınlar vardı kar üstünde. Bunlar cesaret edip fazla yükseklere çıkmışlar yahut da rüzgâr bu soğuk bölgede ister istemez ölen böcekleri buralara kadar getirmişti. Wetterhorn'nın çevresinde bir demet kara yüne benzeyen korkunç kara bulutlar toplanmıştı. Bunlar gittikçe kabararak, içlerinde gizlediği lodosun tesiriyle aşağıya doğru iniyorlardı. Kuvvetleri, patladıkları zaman parçalamak, korkutmak şeklinde belirecekti. Bütün bu yolculuğun bıraktığı tesir, bu yüksek yerde geçirdiği gece, ertesi gün gittikleri yol, suyun tasarlanamayacak kadar eski çağlardan beri sert kaya yığınları içine oyduğu derin yarıklar, Rudi'nin hafızasında derin izler bırakıyordu.

Kar denizinin öte yanında boş duran bırakılmış taş bir yapı, onlara gecelemek için güvenli bir sığınak olmuştu. Burada odun kömürü, çam

dalları buldular. Çok geçmeden ateş yanmış, eldeki imkân ölçüsünde iyi denilebilecek yatacak yerler hazırlanmıştı. Adamlar ateşin etrafına oturdular, pipolarını yaktılar, kendi hazırladıkları sıcak, baharlı içkiyi içerek keyifleniyorlardı. Rudi de payını bol bol almıştı. Konuşma, Alplerdeki esrarlı varlıklar, derin göllerde bulunan dev büyüklüğündeki acayip yılanlar, gece görünen hayaletler, uyuyanları havadan, muhteşem, pırıl pırıl Venedik'e kadar götüren hayalet sürüleri, kara koyunlarını çayırlara süren yabani çobanlar etrafında dolaşıyordu. Bunları görmeyenler hiç olmazsa çan seslerini, sürünün korkunç böğürüşlerini duymuşlardı. Rudi anlatılanları merakla dinliyor, ama korkmuyordu. Korkmak elinden gelmezdi onun, dinlerken de şamataya benzeyen birtakım boğuk sesler duyar gibi olmuştu. Evet bu sesler gittikçe artıyor, gittikçe daha açık işitiliyordu. Aynı sesi adamlar da duydular. Konuşmalarını kestiler, dinlemeye başladılar. Rudi'ye uyumasını söylüyorlardı.

Fırtınalı korkunç bir rüzgârdı bu esen, lodos rüzgârıydı. Dağlardan vadilere yuvarlanır, sertliğinden ağaçları kamışlar gibi kırar, bitişik evleri nehrin bir kıyısından ötekine atar, bizim satranç taşlarını oraya, buraya sürdüğümüz gibi...

Adamlar Rudi'ye tehlikenin geçtiğini, artık uyuyabileceğini söyledikleri zaman bir saat geçmişti. Çok yorgundu, hemen uyudu.

Ertesi sabah erkenden yola koyuldular. Güneş küçük Rudi'ye bugün de yeni dağlar, yeni buzullar, kar tarlaları gösteriyordu. Wallis kantonunun sınırını aşmışlar, dağ sırtının öte yanına, Grindelwald'dan görünen tarafına varmışlardı. Ama Rudi'nin yeni vatanından hâlâ uzaktaydılar. Yeni yeni kaya yarıkları, çayırlar, ormanlar, kaya patikaları meydana çıkıyor, başka evler, başka insanlar beliriyordu. Ama hepsinin kılıkları bozuktu: yüzleri yağlı, çirkin, akçıl sarıydı. Boyunları kaba, kalın, aşağı sarkan bir et topağından ibaretti hepsinin. Bunlar Kretin denen aptallar, hastalardı. Çelimsiz, zavallı kılıklarıyla sürünür gibi yürüyor, yaklaşan yabancılara aptal bakışlarla dik dik bakıyorlardı!. Kadınlar hepsinden iğrençti. Neydi bu gördükleri? Yeni vatanının insanları bunlar mıydı?

3. Amca

Rudi'nin şimdi yerleştiği evindeki insanlar çok şükür, görmeye alışık olduğu insanlardı. Evde yalnız bir tek kretin vardı. Aptal, fukara bir oğlandı bu. Onun gibi kimsesiz, fakir yaratıkları Wallis kantonundaki aileler nöbetleşe beslerlerdi. Her evde birkaç ay kalırdı bunlar. Rudi geldiği zaman zavallı Saperli oradaydı. Amcası henüz kuvvetli bir avcıydı, ayrıca fıçıcılık sanatından da anlardı. Karısı, yüzü kuş yüzüne, gözleri kartal gözlerine benzeyen, uzun boynu baştan başa tüylerle örtülü, ufak tefek, canlı bir kadındı.

Her şey Rudi için yeniydi bu kadında: elbisesi, âdetleri, alışkanlıkları hatta dili bile. Ama çocuk kulağı bu dili çok geçmeden öğrenir, anlayabilir. Büyük babasının evine bakınca, burada her yerde bir dereceye kadar daha büyük bir bolluk kendini duyuruyordu. Oturdukları oda daha büyüktü. Duvarlar yaban keçisi boynuzlarıyla, pırıl pırıl silâhlarla süslenmişti. Kapının üstünde Tanrı anasının resmi asılıydı. Resmin önünde de taze derilmiş katmerli zakkumlarla, daima yanan bir kandil vardı.

Amca, dediğimiz gibi o bölgenin en gayretli dağ keçisi avcılarından biriydi. Ayrıca en iyi, en usta kılavuzu idi oraların. Rudi'nin çok geçmeden bu evin en sevilen insanı olması umulabilirdi. Hiç şüphesiz böyle biri, daha önceden de vardı burada. Artık iş göremeyen, ihtiyar, kör, sağır bir köpekti bu. Bir zamanlar kendini sadıklığıyla, çalışkanlığıyla tanıtmıştı. Evde hayvanın geçen yıllardaki bu çalışkanlığını unutmamışlardı. Onun için şimdi aileden sayılıyor, sevabına besliyorlardı onu. Rudi evde henüz yabancı olmasına rağmen artık yabancılarla düşüp kalkmayan köpeği okşuyordu. Ama Rudi'nin yabancılığı çok sürmeyecekti. Çok geçmeden evde de, kalplerde de sağlam olarak yerleşecekti. "Burada, Wallis kantonunda hayat, hiç de kötü değildir, diyordu amcası. Dağ keçilerimiz var. Onların yabani tekeler gibi kolay kolay cinsleri tükenmiyor. Buradaki hayat şimdi, eski zamanlara bakınca çok daha iyileşti. Eski zamanın şerefine ne kadar çok şey anlatılırsa anlatılsın, bugün çok daha iyi durumdayız. Torbaya bir delik açtılar, bizim kapalı vadimizin içinden şimdi serin bir rüzgâr esiyor. Eskiyen, ömrünü tamamlayan şeyler göçüp gitse bile yerlerine daima daha iyileri geliyor." Amca böyle söylüyordu. İyice coştuğu zamanlarda da babasının en güçlü erkeklik çağına rastlayan kendi gençlik çağlarından söz açardı. Meşhur deyimi ile Wallis o zamanlar henüz lüzumundan fazla fukara halkı, yoksul kretinlerle dolu, kapalı bir torbaymış. "Ama Fransız askerleri geldiler,

diyordu amcası, insanları vurup öldürmeyi iyi bilir Fransızlar, türlü türlü vuruyorlardı etrafı, Fransız kadınları da vurmasını iyi bilirler." Amca bunu söylerken doğuştan Fransız olan karısına dostça başını sallıyor, gülüyordu. "Fransızlar taş kırmanın da ustasıdırlar. Simplon yolunu kayalar içinden onlar açtı. Öyle bir cadde yaptılar ki orada, üç yaşındaki bir çocuğa bile şöyle diyebilir insan: Aşağıya, İtalya'ya in! Ama ana caddeden hiç ayrılma sakın! Bir çocuk ana caddeden ayrılmazsa İtalya'ya muhakkak varır." Amca bunları anlattıktan sonra bir Fransız şarkısı söyler, Napoleon Bonaparte'ı da göklere çıkarırdı.

O zaman Rudi Fransa'dan, Lyon'dan, amcasının eskiden bulunduğu Rhone'daki büyük şehirden bahsedildiğini ilk defa duyuyordu.

Rudi hiç şüphesiz birkaç sene içinde usta bir dağ keçisi avcısı olacaktı. Amcasının fikrine göre istidatlıydı bu iş için. Ona dipçiği omuza dayayarak silâhın nasıl tutulacağını, nasıl nişan alınacağını, nasıl ateş edileceğini öğretiyordu. Av mevsimi gelince onu birlikte yanına alıp dağa çıkıyor, ona sıcak dağ keçisi kanı içiriyordu. O bölgede herkesin inandığına göre, dağ keçisi kanı avcıları baş dönmesinden kurtarırmış. Amcası ona ayrıca çeşitli dağ yollarından çığların hangi zamanlarda yuvarlandığını, bunların gün ışıklarının tesirine göre öğleyin mi, akşam vakitleri mi indiğini öğretiyordu. Bir kere sıçradıktan sonra nasıl ayak üstüne düşüleceğini, ayakta nasıl sıkı durulacağını öğrenmek için yürürken onu durdurur, dağ keçilerini dikkatle tetkik ettirirdi. İnsan bir kaya yarığında ayağına dayanak olacak bir yer bulamayınca, dirsekleriyle tutunmaya bakmalı, kalçalarındaki, baldırlarındaki kaslarla kayalara yapışmaya çalışmalı idi. Hatta pek sıkışınca ensesi ile bile sımsıkı tutunabilirdi insan. Dağ keçileri akıllıdır, aralarından öncüler gönderirler. Ama avcı onlardan daha akıllı olmalı, onları şaşırtabilmelidir. Amca çok eğlendirici usullerle onları tuzağa düşürmesini bilirdi. Ceketini, şapkasını, bastonunun ucuna asar, dağ keçileri elbiseyi adam sanırlardı. Bir gün Rudi ile birlikte avda iken bu eğlenceli oyunu yapmıştı.

Kayalıklarda patika dardı, daha doğrusu patika diye bir şey yoktu ortada, yalnız baş döndürücü uçurumun hemen kıyısında, fark edilir edilmez bir korniş vardı. Bunun üzerindeki buzlar yarı erimiş, taş öyle gevrekleşmişti ki ayakla basınca parçalanıyordu. Amca onun için uzun boyu ile yere uzandı,

ileri doğru sürükledi kendini. Kopan her taş aşağıya düşüyor, bir yere çarpıp geri fırlıyor, sıçrıyor, yuvarlanıyor, karanlık derinliklerde sessizliğe kavuşuncaya kadar bir kaya yüzünden öbürüne sıçraya sıçraya iniyordu. Rudi amcasının yüz adım gerisinde, sağlam olan en dış kenarın üstünde ayağa kalktı. O sırada havada, amcasının üstünden yavaş yavaş süzülen, kanatlarını vurarak yerde sürünen bir solucanı yemek için kokmuş bir hale getirmek üzere uçurumun dibine fırlatmak isteyen, bir kuzu kapan, akbaba gördü. Amca yalnız kaya yarığının ötesinde yavrusuyla birlikte beliren bir dağ keçisini görüyor, başka bir şeye bakmıyordu. Rudi ise kuştan gözünü ayırmıyor, onun ne istediğini anlıyor, onun için birden ateş edebilmek üzere elini tetikten ayırmıyordu. O sırada dağ keçisi sıçramaya başladı. Amca ateş etti. Hayvan öldürücü kurşunu yemişti. Halbuki yaşadığı kadar kaçmak, tehlikelerle yüz yüze gelmek zorunda kalacak olan yavrusu geniş adımlarla sıçrayıp kaçmıştı. Şimdi silâh sesinden ürken yırtıcı kuş, uçuşunu başka bir tarafa yöneltmişti. Amca geçirdiği tehlikeden habersiz, bunu sonradan Rudi'den öğrenmişti.

Şimdi her ikisi de keyifli keyifli tekrar yola düzüldüler. Amca çocukluk zamanından bildiği bir şarkıyı ıslıkla çalıyordu; birdenbire çok uzak olmayan bir yerden acayip bir ses çınladı. O tarafa baktılar, yukarıya baktılar. Orada, ta yükseklerde, kayalar arasındaki eğri yarıkta, kar örtüsünün, bir yerinden havaya kalktığını gördüler. Rüzgâr yere yayılan bir keten bezi altından esiyormuş gibi dalgalanıyordu. Yukarıya doğru kabaran dalgalar birdenbire parçalandı, sanki köpüren bir şelâle halinde yerlerinden çözüldü. Şimdi boğuk, gök gürültüsüne benzeyen sesler çıkararak, çatırtı ile aşağıya düşüyorlardı. Bu aşağı yuvarlanan bir çığdı. Rudi ile amcasının üzerine değil yanlarına, pek yakınlarına doğru iniyordu.

"Sıkı dur Rudi, diye bağırdı amcası, bütün kuvvetinle sımsıkı dur!"

Rudi en yakındaki ağaca sarıldı, amcası onun üstünden ağacın dallarına tırmandı, tutundu. Çığ onlardan epeyce uzaktan aşağıya yuvarlanıyordu. Ama meydana getirdiği kasırgalı fırtına çatırtılarla devam ediyor, etraftaki ağaçları, fundaları, sanki bunlar kuru kamışlarmış gibi kırıyor, ortalığa fırlatıyordu. Rudi bir anda yerde buldu kendini. Tuttuğu ağacın gövdesi testere ile kesilmiş gibi, taç kısmı epeyce uzağa fırlamıştı. Amcası kırılmış dallar arasında başı parçalanmış bir halde yerde yatıyordu. Elleri henüz

sıcaktı, ama yüzü tanınmayacak hale gelmişti. Rudi titreyerek ayağa kalktı. Bu, ilk korkusuydu hayatta, ilk ürkme duygusuydu bu duygu.

Akşam geç vakit ölüm haberiyle eve döndü. Matem de birlikte sökün etmişti eve. Amcasının karısı konuşmadan, ağlamadan, öylece duruyordu. Acısı cenaze eve getirildiği zaman boşandı. Zavallı kretin yatağına büzülmüştü, bütün gün ortalarda gözükmedi. Akşama doğru Rudi'nin yanına geldi:

"Bir mektup yaz bana. Saperli yazı yazmasını bilmez. Ama Saperli mektubu postaya götürebilir."

"Mektubu sen mi yazdıracaksın? diye sordu Rudi, kime yazılacak mektup?"

"Bay İsa'ya."

"Kimi demek istiyorsun bununla?"

Kretin denilen bu yarı deli, Rudi'yi içe dokunan bir bakışla süzdü, ellerini kenetledi. Sonra merasimli, dindarca bir deyişle: "İsa Yesus” dedi. Saperli ona bir mektup yollamak istiyor. Ondan burada evde yatan adamın değil, Saperli'nin ölmesini rica etmek istiyor."

Rudi Kretin'in elini sıktı. "Bu mektup, yerine varamaz, dedi, bu mektup onu bize geri vermez."

Bunun imkânsızlığını ona anlatmak bir hayli güç oldu Rudi için.

"Artık bu evin dayanağı sensin" dedi analığı Rudi'ye. Rudi de artık evin dayanağı olmuştu.

4. Babette

Wallis kantonunda en iyi avcı kimdir? Ama dağ keçileri biliyordu bunu. Onlar "Rudi'den sakın kendini!" diyebilirlerdi. "Ya, en güzel avcı kimdir? Kızlar: "O da Rudi'dir ezelden." diyorlardı ama "Rudi'den sakın kendini" diye eklemiyorlardı. Hatta en ciddî anneler bile söylemezdi bunu. Çünkü Rudi kızlar kadar onları da dostça selâmlıyordu. Cesurdu, neşeliydi, yanakları esmer, dişleri aktı, kömür karası gözleri pırıl pırıldı Rudi'nin.

Güzel adamdı, hem de ancak yirmi yaşında. Yüzdüğü zaman buzlu su soğuk gelmezdi ona, suyun içinde bir balık gibi dönerdi. Hiç kimse onun kadar dağlara tırmanamazdı. Kayaların yüzüne bir sümüklü böcek gibi yapışırdı. Özlü bir adamdı Rudi, etleri sinirleri çelik gibi sert, çelik gibi sımsıkıydı. Sıçraması bunu ispat eder. Evvela erkek kedi öğretmişti ona sıçramayı, sonra da dağ keçileri. Güvenilecek bir kılavuzdu. Kılavuz olarak da büyük bir servet toplayabilirdi. Amcasının öğrettiği fıçıcılık sanatına kabiliyeti yoktu. Onu en çok sevindiren, en çok hasret duyduğu şey dağ keçisi avlamaktı. Bu da daha az para getirmiyordu hani. Rudi iyi bir partiydi, böyle söylüyordu herkes. Yalnız gözü içtimai durumu kendinden yüksek olanlarda olmasaydı. Genç kızların düşüne girecek kadar iyi dans ederdi. Kimileri onu uyanıkken de düşlerinde görürlerdi.

Öğretmenin kızı Anette, sevdiği bir kız arkadaşına: "Dans ederken öptü o beni" demişti. Ama bunu söylememeliydi, en sevdiği arkadaşına bile söylememeliydi. Çünkü böyle şeyleri saklamak kolay değildir, çünkü delik bir çuvaldaki kuma benzer, böyle şeyler, akar, durmaz. Çok geçmeden herkes Rudi'nin başka bakımdan da ne kadar iyi, ne kadar yiğit olduğunu öğrenmişti, demek dansta kızları öpüyordu.

Ama Rudi buna rağmen asıl en çok severek öpeceği kızı bile öpmemişti.

İhtiyar bir avcı: "Dikkatli olun ona karşı, diyordu. Annette'i öptü o, A dan başlamış, şimdi bütün alfabeyi sonuna kadar öpecektir."

Dedikoducu kız kardeşlerin şimdiye kadar onun için söyleyebildikleri, bu dans öpücüğü hikâyesinden ibaretti. Ama Anette'i gerçekten öpmüştü, gene de kalbinin sevgili çiçeği o değildi asla.

Aşağıda Bex'in yakınlarında, büyük ceviz ağaçlarının arasında, küçük, hızlı akan bir dağ suyunun hemen hemen üstünde zengin Müller oturuyordu. Küçük kuleleri olan, büyük, üç katlı bir yapıydı.

Müller'in oturduğu ev, çam tahtalarıyla örtülü, üstüne kurşun levhalar çakılıydı. Bu yüzden gün ışığında da, ay aydınlığında da parıldar, ta uzaklardan görünürdü. Kulelerin en büyüğü üstünde, bir elmayı delen parlak bir ok, fırıldak vazifesini görürdü. Bununla Guillom Tell'in attığı oka işaret edilmiş oluyordu. Değirmen daha dış görünüşü ile sahibinin varlıklı

olduğunu gösteriyor, güzeldi, muhteşemdi. Onu gören ressam, hemen resmini yapmak için ihtiyarsız fırçasına sarılır. Ama Müller'in kızı, resmini yaptırmaya bırakmıyordu kimseyi, kendini tasvir etmelerine müsaade etmiyordu. Bunu kimse iddia etmese Rudi iddia ediyordu. Kızın resmi kalbinde yaşamasına rağmen, gözleri kalbinde parıldıyor, alev alev yanıyordu. Bu yangın da bütün öteki kızgınlıklar gibi birden parlamıştı. Ama hepsinden hoş Müller'in kızı sevimli Babette'in bu yangından hiç haberi olmamasıydı. Rudi ile ikisi bütün ömürlerinde iki kelime konuşmamışlardı aralarında.

Müller zengindi, bu yüzden Babette, birçoklarının kendileri için hayal edemeyecekleri kadar yükseklerdeydi. Ama Rudi, hiçbir şey varılamayacak kadar yükseklerde değildir, diye düşünüyordu. Kişi tırmanmalı, düşeceğim diye evhama kapılmazsa düşmez! Bu hikmeti daha evlerindeyken öğrenmişti.

Bir gün, tesadüf bu ya, Rudi'nin Bex'de işi çıktı. Oraya kadar gitmek önemsiz bir yolculuk sayılmaz, çünkü o zaman henüz oraya tren yoktu. Rhone buzulundan başlayarak Simplon etekleri boyunca, birçok değişik dağlar arasında bulunan, içinden de büyük Rhone nehri akan, geniş Wallis vadisi uzanır. Nehir sık sık taşar, her şeyi, yolları, tarlaları su altında bırakır. Vâdi Sion'la St. Maurice şehirleri arasında kıvrılır, bir dirsek yapar, Mauris'in altında öyle darlaşır ki, yalnız kendi yatağı ile dar bir yola yer kalır. Aynı zamanda dağın üstünde, sınırı burada biten Wallis kantonunun nöbetçisi olarak bir eski kule vardır. Taş köprünün üstünden, karşı yakadaki Zollhaus'a bakar. Wadt kantonunun başladığı yerdir burası, kantondaki en yakın şehir de Bex'dir. Burada ileriye doğru her adım attıkça toprağın verimi, bolluğu artar, ceviz, kestane ağaçlarından bir bahçe içinde yürür insan. Şurada, burada serviler, narlar göze çarpar. Her yer güney sıcaklığı içindedir. İnsan kendini İtalya'ya inmiş sanır.

Rudi Bex'e varmıştı. İşini bitirdi, şehri dolaştı ama değil Babette'i, Müller'in çocuklarından hiçbirini göremedi. İş istediği gibi gitmiyordu.

Akşam olmuştu. Hava yabani kekik, çiçeklenen ıhlamurların yaydığı kokularla ağırlaşmış, nefti dağların üstüne pırıl pırıl, gök mavisi tüller dökülmüş. Her yerde derin bir sessizlik. Ama bu uyku sessizliği değil, ölüm sessizliği de değil, hayır, sanki bütün tabiat soluğunu tutmuş. Bu ihtişamlı

sessizlik, mavi göğün derinliklerinde resmi çekilebilsin diye. Şurada burada, tarlalar boyunca, ağaçlar arasında sessiz vadiden geçen telgraf tellerini tutan yüksek direkler görünüyor. Bunlardan birine bir şey dayanmış, o kadar hareketsiz ki, insan kurumuş bir ağaç gövdesi sanır. Ama bu, Rudi idi. O anda bütün çevresi gibi o da sessiz duruyordu, ölmüş de değildi. Ama çoğu zaman telgraf tellerinden, bunlar herhangi bir titreyiş göstermeden yahut herhangi bir ses çıkarmadan büyük dünya olayları, kimi insanlar için büyük önemi olan hayati anlar nasıl geçip giderse, Rudi'nin içinden de şimdi aynı şekilde büyük, muazzam, hayatın bahtı saydığı, onu bundan sonra da tek başına meşgul edecek düşünceler geçiyordu. Gözleri yapraklar arasındaki bir noktaya, Müller'lerin Babette'in oturduğu oturma odasından gelen ışığa yönelmişti. Rudi'yi oradaki sarsılma bilmez, sakin haliyle görenler, bir dağkeçisine nişan alıyor sanır yahut da o an için kendisini, kayalardan kopmuş bir kaya parçası gibi dakikalarca aynı halde kalan, sonra bir taş yuvarlanınca durduğu yerden sıçrayarak hızla uzaklaşan bir dağ keçisine benzetebilirlerdi. Rudi de şimdi aynı şeyi yapıyordu. Ruhundan bir düşünce geçmişti.

"Hiç bir zaman cesareti kırılmamalı insanın!" diye bağırdı. "Değirmene onları ziyarete gitmeli. Müller'e tün aydın! Babette'e tün aydın! İnsan evhama kapılmazsa düşmez! Eğer Babette'in kocası olacaksam, beni hiç olmazsa bir kere görmesi lâzım."

Ve gülüyordu Rudi, cesareti yerindeydi. Değirmene gitti. Ne istediğini biliyordu, istediği Babette'ti.

Nehir, akçıl, sarı suları köpüre köpüre akıyor, söğütler, ıhlamurlar bu çağıltılı akışın üstüne eğilmişler. Rudi hızla eve doğru yürüdü, ama şu eski çocuk şarkısında denildiği gibi: *"Değirmen içinde*

Tek can bile yoktu bugün

Yalnız bir kedi bakıyordu

Sokağa doğru içerden."

Ev kedisi merdivenin önünde durmuş, sırtını kamburlaştırarak "Miyav" diyordu. Ama Rudi'nin bu dili anlayacak hali yoktu şimdi. Kapıyı vurdu.

Kimse duymadı. Kimse de açmıyordu kapıyı. Kedi bir daha "Miyav" diye seslendi. Eğer Rudi küçük olsaydı hayvanların dilinden anlar, şimdi kedinin ona "Evde kimse yok" dediğini bilirdi. Demek ki karşıya, değirmene geçmesi, oradan sorması gerekiyordu. Orada gereken bilgiyi verdiler kendisine: evin efendisi seyahatte bulunuyordu, uzağa İnterlaken şehrine gitmişti. "înter lacus" göller arası demektir, Anette'in babası okul öğretmeni, onlara böyle öğretmişti. Demek ki Müller o kadar uzak bir yere seyahate çıkmış, Babette'i de beraber götürmüştü. Büyük bir avcılar bayramı kutlanıyordu orada. Bayram yarın başlayacak, bir hafta sürecekti. Bütün Alman kantonlarında oturan İsviçreliler akın akın oraya koşuyorlardı.

Zavallı Rudi, şimdi böyle denebilirdi ona, Bex'e gelmek için en uygun zamanı seçmemiş. Artık güzel güzel geri dönebilirdi. O da öyle yaptı, yolunu St. Maurise, Sion üzerinden kendi vadilerine, kendi dağlarına yöneltti. Bu yüzden yılmış, gözü korkmuş değildi. Ertesi sabah gün doğarken neşesi çoktan yerine gelmişti. Onu bir daha da uzun zaman bırakmayacaktı.

"Babette Interlaken'de, diyordu kendi kendine, günlerce uzak buradan. Ana yoldan gidilirse oraya kadar uzun sürer. Ama dağlara tırmanırsam dünyada o kadar sürmez. Bir dağ keçisi avcısı için de tam gidilecek yol, eskiden gitmiştim o yolu, büyük babamla birlikte. Çocukluğumu geçirdiğim vatanım da zaten o taraftadır. Bundan başka İnterlaken'da avcılar bayramı da var. Ben bu bayramda birinci gelmeliyim, kendisiyle tanıştıktan sonra Babette'in yanında da birinci ben olmalıyım."

İçinde bayramlık elbiseleriyle küçük torbası, silâhı ve avcı çantası omzunda, dağlara doğru tırmandı. Rudi, oldukça uzun süren kısa yoldan gidiyordu. Ama avcılar bayramı daha bugün başlamıştı. Bir haftadan fazla sürecek. Ona Müller'le Babette'in de bütün bu zamanı İnterlakan'daki akrabalarının yanında geçireceklerini söylemişlerdi. Gemmi üzerinden gitti. Grindelwald'dan aşağı inecekti.

İnsana güç veren taze dağ havasına doğru, sevinç, ferah içinde yürüyordu. Şurada bir kar tepesi, burada bir kar tepesi, az sonra parıltılarını ta uzaklara kadar yollayan Alplerin, ak zinciri. Rudi karla örtülü her dağı tanıyordu. Karla pudralanmış taş parmaklarını yukarıya, mavi göklere uzatan Schreckhorn'a doğru, dosdoğru yürüyordu.

Nihayet en yüksek sırtı aşmıştı. Çayırlar artık aşağıya, kendi vatanının vadisine doğru meyilleşiyordu. Hava hafif, kalbi hafifti. Dağlar, vadiler çiçeklerle, yeşilliklerle dolu, kalbi gençlik düşünceleriyle doluydu. İnsan hiçbir zaman ihtiyarlamaz, hiçbir zaman ölmez. Yaşamalı, hükmetmeli, hayatın tadını çıkarmalı! Bir kuş gibi hür, bir kuş kadar hafifti Rudi. Önünden kırlangıçlar uçuyor, çocukluğunda olduğu gibi şakıyordu hepsi: "Bizlerle sizler, sizlerle bizler!" Her şey bir uçuş, bir sevinçti. Aşağıda, üstüne intizamla serpiştirilmiş esmer, tahta evleriyle atlas yeşili çayırlar. Lütschine dolana dolana, mırıldanarak, çağlayarak akıyor. Derin yarıkları, cam yeşili kanarlarıyla buzulu gördü, en üsttekiyle en alt buzullara da gözü ilişmişti. Kilisede çalınan çanların sesi, yukarıya, ta ona kadar geliyor, sanki vatanına yaklaşırken ona hoş geldin diyorlardı. Kalbi daha hızlı atmaya başlamış, ferahlamıştı. Babette bir an için içinden silindi. Kalbi o kadar genişlemiş, hatıralarla o kadar doluydu.

Küçükken öteki çocuklarla birlikte bir hendek kıyısında durup yolculara oyma tahtadan yapılmış evler sattığı yol boyunca yürüyordu. Orada, yukarıdaki çamın arkasındaydı büyük babasının evi, içinde yabancılar oturuyordu. Yolda konuşan çocuklarla karşılaştı, şimdi onlar küçük alışverişlerini onunla da yapmak istiyorlardı. Bunlardan biri ona katmerli bir zakkum sattı. Rudi bu çiçeği uğur sayardı, Babette'i hatırladı. Çok geçmeden iki Lütschine ırmağının birleştiği vadi üstündeki köprüye varmıştı. Orman ağaçları çoğalıyor, ceviz ağaçları yere gölgelerini seriyorlardı. Şimdi İsviçrelilerle, Danimarkalıların kullandığı kırmızı zemin üzerinde beyaz bir haç bulunan bir bayrağın dalgalandığını görüyordu. İnterlakan onun önündeydi.

İnterlakan Rudi için, eşi olmayan muhteşem bir şehir, bayramlıklarını giymiş bir İsviçre şehri. Öteki küçük şehirler gibi bir sürü ağır, taş evlerden ibaret değildi. Kaba, yabancı, yapmacıklı değildi. Hayır, burada sanki yukarı dağlardaki tahta evler, aşağıya yeşil vadideki, ok hızıyla akan pırıl pırıl nehre inmiş, bir cadde meydana getirmek için şurada biraz içeriye, burada biraz dışarıya doğru, sıra ile dizilmişlerdi. Bütün caddelerin en alımlısı olan bu cadde, Rudi'nin çocukken son defa bulunduğu zamana kıyasla çok daha bayındırlaşmıştı hiç şüphesiz. Büyük babasının oymalarla işlediği büyük dolabını baştan başa dolduran o tahtadan yapılmış sevimli evleri sanki tümü ile buralara oturtmuşlar, onlar da o ihtiyar, asil kestaneler

gibi büyümüşlerdi burada. Her evin adı oteldi. Pencereler, cumbalar mükemmel tahta oymalarla süslenmiş. Bunlar güzellikleri, incelikleriyle bütün manzaraya tuhaf bir çekicilik veriyorlar. Her evin önünde Makadam usulü caddeye kadar uzanan bir bahçe vardı. Evler bu bahçeler boyunca, yolun yalnız bir tarafına dizilmişti. Böyle olmasa hemen önlerindeki taze yeşillik kapanır, görünmez. Bu yemyeşil alanda inekler dolaşıyor, çıngırakları tıpkı yüksek Alplerin üstünde olduğu gibi sesler veriyor. Çayır yüksek dağlarla çevrilmiş, dağlar da çayırın yanlarına doğru açılmış, bu yüzden Yungjfrau denilen karla örtülü pırıl pırıl dağ, bütün İsviçre’nin en güzel dağı, iyice görülebiliyordu.

Süslü püslü, yabancı memleketlerden gelmiş ne kadar çok Bay, Bayan, çeşitli kantonlardan gelmiş ne kadar çok köylü kaynaşıyordu burada! Avcılar atış numaralarını şapkalarına takmışlar. Her taraftan çalgı, şarkı, laterna, nefesli sazlar, bağırışlar, gürültüler işitiliyor. Evler, köprüler mısralarla, sembolik şekillerle süslenmiş. Bayraklar, bandıralar dalgalanıyor, tüfekler birbiri ardından durmadan patlıyor. Rudi'nin kulakları için en güzel musikiydi bu. Bütün bu olup bitenler arasında Babette'i iyice unutmuştu artık. Halbuki buraya yalnız onun için gelmişti.

Avcılar nişana atmak için yığılmışlardı. Çok geçmeden Rudi de aralarına katıldı. En ustaları, en talihlileri de o idi. Her zaman kara noktayı tam ortasından vuruyordu.

"Kim bu yabancı körpe avcı?" diye herkes onu sormaya başlamıştı. "Fransızcayı Wallis kantonunda konuşulduğu gibi konuşuyor. Ama bizim dilimizde, Almancada da meramını gayetle iyi anlatıyor." Bir tanesi de: "Çocukluğunu burada, Grindelwald bölgesinde geçirdiğini söylüyorlar." dedi.

Hayat kaynıyordu içinde delikanlının, gözleri pırıl pırıl yanıyordu. Bakışları da yanılmıyordu, yumruğu da. Baht kişiye cesaret verir derler, Rudi her zaman cesurdu. Burada çok geçmeden etrafına birçok dostlar toplanmıştı. Onu hem övgülerle ağırlıyor, hem sayıyorlardı. Babette'i hemen hemen iyice unutmuştu. O sırada birdenbire ağır bir el omzuna vurdu, kalın bir ses ona Fransızca: "Siz Wallis kantonundan mısınız?" diyordu.

Rudi başını çevirince kırmızı, neşeli bir yüzle karşılaştı. Şişman bir adamdı bu, Bex'li zengin Müller'di. Sevimli, güzel Babette'i geniş gövdesiyle gizliyordu arkasında. Ama kız çok geçmeden koyu, pırıl pırıl gözleriyle meydana çıkmıştı. Zengin Müller için Rudi'nin sadece en iyi nişana atması, en çok saygı görmesi, Wallis kantonundan olduğunu gösteren en iyi delillerdi. Rudi gerçekten talihli insandı. Görmek için buraya kadar geldiği halde dilediği yere varınca hemen hemen unuttuğu insan, şimdi gelmiş onu arıyordu.

Bir memleketten olanlar vatandan uzak bir yerde karşı karşıya gelince, birbirlerini tanır, birbirleriyle konuşurlar. Rudi avcılar bayramında attığı nişanlarla görünüşe göre birinci geliyordu. Aynı şekilde Müller de parasıyla, güzel değirmeniyle Bex'de birinci idi. Bu sebepten iki hemşeri birbirlerinin elini sıktılar. Halbuki o zamana kadar asla böyle bir şey yapmamışlardı. Rudi'ye Babette de bütün iyi yürekliliğiyle elini uzatmış, o da onun elini sıkmış, bakışlarıyla da süzmüştü onu. O zaman kıpkırmızı olmuştu Babette.

Müller geçtikleri uzun yoldan, gördükleri sayısız şehirlerden bahsediyordu. Mükemmel bir seyahat yapmışlardı. Vapura binmişler, trenle, posta arabasıyla gelmişlerdi.

"Ben en kısa yoldan geldim" dedi Rudi. "Dağları aşarak geldim. Hiçbir yol aşılmayacak kadar yüksekten geçmez."

"Ama insanın boynu da kırılabilir, diye cevap verdi Müller. Bu kadar pervasız olduğunuza bakılırsa bir gün boynunuzu kıracak gibi gözüküyorsunuz, bana öyle geliyor."

"İnsan düşeceğim diye evhama kapılmazsa düşmez” dedi Rudi.

İnterlaken'de Müller'le Babette'in yanlarında konukladıkları akrabaları, bir ara onlara da buyurmasını Rudi'den rica ettiler. Öyle ya, o da kendileri gibi aynı kantondandı. Bu teklif Rudi'nin plânlarına fevkalâde uyuyordu. Baht onunla beraberdi, daima kendine güvenenlerle, onu hatırından çıkarmayanlarla beraber olduğu gibi. "Tanrı gerçi bize istediğimiz cevizleri verir, ama onları kendi kırmaz."

Rudi, Müller’in akrabaları yanında sanki ailedenmiş gibi oturuyordu. En iyi avcının şerefine içilirken Babette'de kadehini beraber tokuşturdu. Rudi kendisine gösterilen bu iltifatlara teşekkür ediyordu.

Akşama doğru hepsi birlikte ihtiyar ceviz ağaçlarının altına sıralanan muhteşem otellerin önündeki güzel caddeden yukarıya doğru yürüdüler. Caddenin üstünde öyle bir kalabalık vardı, öyle bir kalabalık, kaynaşma vardı ki! Rudi Babette'e kolunu vermeyi teklif etmek zorunda kaldı. Burada Waadt'lılara rastladığı için fevkalâde sevindiğini söylüyordu. Waadt'la Wallis iki iyi komşu kantondu. Sevincini o kadar riyasız, açık yürekle söyledi ki, buna karşılık Rudi'nin mutlaka elini sıkmak gerekli gibi göründü Babette'e. Hemen hemen iki eski tanıdık gibi yan yana yürüyorlardı. Bu küçük harikulâde sevimli çocuk hoştu gerçekten. Yabancı bayanların modaya aşırı derecede uygun, gülünç kıyafetleri üzerine söyledikleri, onu Rudi'nin gözünde iyice sevimlileştiriyordu. Ama gene de onlarla alay etmiyordu, asla! Çünkü bunlar Babette'in de pekâlâ bildiği gibi namuslu, iyi kalpli, nazik insanlar olabilirlerdi. Babette'in vaftiz anası da böyle kibar bir İngiliz bayanıydı. On sekiz yıl önce tam Babette vaftiz edilirken Bex'de bulunuyormuş. Babette'in şimdi göğsünde taşıdığı kıymetli iğneyi o hediye etmiş. İki kere mektup yazmış, bu yıl da otuz yaşlarındaki yaşlı kızlarıyla birlikte gelecek, İnterlaken'de buluşacaklarmış. Babette'in kendisi on sekiz yaşında ya, yaşlı kız demesinin sebebi buydu.

Küçük sevimli ağzı konuşmadan bir dakika bile durmuyordu. Babette'in bütün söyledikleri, Rudi'ye fevkalâde önemli şeyler gibi geliyor. Rudi de anlatmış olduğu şeyleri bir daha anlatıyor, Bex'e kaç kere gittiğini, değirmeni ne kadar iyi tanıdığını, Babette'i kaç kere gördüğünü, kendisinin ise onu belki de hiç fark etmediğini söylüyordu. Değirmene son defa, kendisine söyleyemeyeceği bir sürü düşünceler içinde gittiği zaman o da, babası da uzak bir yere gitmişlerdi. Ama gene de yolu uzatan duvardan atlayarak varılamayacak kadar uzakta değillerdi.

İşte bunları söylüyordu Rudi, daha birçok şeyler de anlatıyordu. Babette'i ne kadar sevdiğini, buraya avcılar bayramı için değil, sırf onun için geldiğini de söyledi.

Babette hiçbir şey konuşmuyordu, Rudi neredeyse tahammülünden fazla şeyler yüklemişti ona.

Böylece birlikte yürürlerken güneş yüksek dağların arkasında batmıştı.

Jungfrau yakın dağların nefti tacıyla çevreli, ihtişam, parıltılar içinde yükseliyordu. Birçokları ayakta durmuş o tarafa bakıyorlar, Rudi ile Babette'de bu yüce güzelliğe bakmaktan kendilerini alamamışlardı.

"Hiçbir yer burası kadar güzel değil!" dedi Babette.

Rudi: "Hiçbir yer!" diye cevap verdi. Bunu söylerken de Babette'i süzüyordu.

"Yarın gitmeye mecburum," diye kısaca ilâve etti. Babette de "Bizi Bex'de ziyaret et, babam çok memnun olacaktır bundan" dedi.

5. Memleket yolunda

Rudi ertesi gün memlekete dönmek üzere yola çıkınca nelere katlanmak zorunda kalmıştı, nelere! Üç gümüş kadeh, iki fevkalâde güzel kutu, bir gümüş kahve güğümünü taşıyordu. Bir ev kuracak olursa bunlar lazım olabilirdi. Ama bunların hiç biri ağırlık vermiyordu kendisine. Çok daha önemli, çok daha zorlu bir şey yüklenmişti. Bunu da bir çok dağlar aşarak eve taşıyordu. Ama hava sertti, kapalı, ağır, bulanıktı, bulutlar matem tülleri gibi dağ yücelerinin üstüne inmiş, ışıklarını ta uzaklara kadar yollayan ak tepeleri tüllüyorlardı. Ormanın derinliğinden son balta sesleri geliyor, dağdan aşağı kesilmiş ağaç gövdeleri yuvarlanıyor. Bunlar yukarıdan gelirken hafif tahta oymalarına benzer, yakına gelince ağır direkleri andırır. Lütschine biteviye seslerle çağıldıyor, rüzgâr vızıldayarak esiyor, bulutlar hızlı hızlı geçiyordu. Rudi'nin yanı başında birden bire bir kız belirmişti. Onunla birlikte yürüyordu. Tam yanına gelinceye kadar Rudi kızın farkına varmamıştı. O da kendisi gibi dağı aşmak istiyordu. Gözlerinde tuhaf bir kuvvet vardı kızın, ta içlerine kadar bakılabiliyordu. Cam gibi acayip bir parlaklığı var. Öyle derin, öyle hudutsuz derindi ki bu gözler!

"Bir sevdiğin var mı?" diye sordu Rudi kıza. Düşünceleri bir nokta üstünde herkesin bir sevgilisi olması gerektiği etrafında dönüp dolaşıyordu.

Kız gülerek: "Yok bir sevdiğim" diye cevap verdi, ama doğruyu söylememiş gibi bir hali vardı. "Yolu şaşırmayalım boşuna, diye devam etti,

sola doğru gitmemiz gerek, daha kese orası."

"Öyle, bir buz yarığına düşmek için" diye cevap verdi Rudi, yolu benden iyi mi biliyorsun sen? Kılavuzluk mu edeceksin?"

"Yolu biliyorum elbette, aklım da tamamen başımda. Seninki ise aşağıda, vadide kaldı belki. Burada insan buz kızını düşünmeli. İnsanlar onun kendilerine karşı iyi davranmadığını söylüyorlar."

"Ben korkmuyorum ondan, diye cevap verdi Rudi. Çocukken bir kere beni elinden bırakmak zorunda kaldı. Şimdi daha yaşlandığıma göre daha iyi karşı koyabilirim ona."

Karanlık artıyor, yağmur yağıyor, kar yağıyor, etrafta parıldayan karlar göz alıyordu.

"Uzat elini bana da sana yardım edeyim, dedi kız, buz gibi parmaklarıyla Rudi'nin eline dokundu."

"Sen mi bana yardım edeceksin? diye bağırdı Rudi, dağa tırmanırken hiçbir zaman kadın yardımına ihtiyaç duymadım şimdiye kadar! " Ve kızdan uzaklaşmak için daha hızlı yürümeye başladı. Aynı zamanda kar fırtınası onu kardan bir perdeye sarmış, rüzgâr ötüyor, arkasından da kızın gülüşünü, şarkılarını duyuyordu. Bir tuhaf yankılanıyordu sesi. Buz kızının maiyetinde ne kadar sihirli hayaletler vardı. Rudi çocukluğunda dağlarda gezer, buralarda gecelerken onlardan bahsedildiğini duymuştu.

Kar daha sulu yağmaya başlamış, bulutlar aşağıda kalmıştı. Rudi geriye doğru baktı; artık kimse görünmüyordu. Ama gülüşler, tirollülerin sesiyle haykırışlar duyuluyor, ama bu sesler insan sesine benzemiyordu.

Rudi nihayet dağ yolunun Rhone vadisine doğru alçaldığını, en yüksek tepeye varınca da, aydınlık, mavi bir hava şeridi içinden, Chamouny yönünde iki pırıl pırıl yıldız gördü. Babette'i, kendini, saadetini düşündü, bu düşüncelerle ısındı.

6. Değirmeni ziyaret

İhtiyar analık: "Bu evin hanımına, beyine yaraşan şeyler getir" diye bağırdı. Kartal gözlerine benzeyen acayip gözleri parlıyor, ince boynunu tuhaf tuhaf bükerek daha hızlı hareket ettiriyordu. "Bahtın açık senin Rudi! diye ilâve etti. Gel öpeceğim seni, benim şeker yavrum!"

Rudi de kendini öptürdü. Ama eve ait küçük zorluklara kolay kolay kendini uyduramadığı, yüzünden belli oluyordu. İhtiyar kadın: "Ne kadar güzelsin Rudi!" dedi.

"Kendini evhama kaptırma!" diye cevap verdi Rudi gülerek, ama kadının söyledikleri gene de hoşuna gitmişti.

İhtiyar: "Sana bir kere daha söylüyorum, diye devam etti. Bahtın açık senin Rudi!"

"Evet, bu noktada inanıyorum sana," dedi Rudi, Babette'i düşünmeye başladı.

Derin vadiye gitmek için içinde hiçbir vakit bu kadar hasret duymamıştı.

"Onların artık dönmüş olmaları lâzım, diyordu kendi kendine. Kararlaştırılan zamanın üstünden iki gün geçti. Bex'e gitmeye mecburum."

Rudi, Bex'e gitti. Müller'ler evdeydiler. Onu iyi kabul ettiler ve İnterlaken'deki akrabalarının selâmlarını söylediler. Babette fazla konuşmuyordu. Görüşmeyeli suskun bir kız olmuştu. Ama gözleri konuşuyor, bu da Rudi'ye bol bol yetiyordu.

Müller başka zaman kendisi konuşmayı severdi, çünkü buluşlarına, yaptığı söz oyunlarına herkesin her zaman gülmesine alışmıştı. Bundan başka zengin Müller'di de. Bu defa, tuhaftır, Rudi'nin anlattığı av hikâyelerini dağ keçisi avcılarının yüksek sivri kaya uçlarında dayanmak zorunda kaldıkları güçlükleri, tehlikeleri sevinerek dinliyordu. Hem de söylenenlere dikkatle kulak veriyor, havanın, rüzgârın kaya kenarlarına yığıp yapıştırdığı karlarla örtülü, güvenilmez ince pervazlar üstünden avcıların nasıl sürünerek geçtiklerini, kar fırtınalarının derin uçurumlar üstüne attığı tehlikeli köprüleri nasıl sürüklenerek aştıklarını dinliyordu. Rudi bunları anlatırken gayet cesur görünüyor, avcıların yaşadığı hayattan, dağ keçilerinin

akıllılığından, pervasız sıçrayışlarından, ortalığı yıkan lodos rüzgârlarıyla, dağlardan yuvarlanan çığlardan bahsederken gözleri parlıyordu. Her sefer yeni bir tasvir yapıp bir şey anlatınca Müller'in gözünde değerinin arttığını fark ediyordu. Bilhassa kuzu kapanıyla cesur kral kartalı hakkında anlattıkları Müller'in hoşuna gitmişti:

Buradan uzak olmayan bir yerde, Wallis kantonunda, aşağı sarkan bir kaya kenarı altında çok ustaca yerleştirilmiş bir kartal yuvası içinde kimsenin almaya cesaret edemediği bir kartal yavrusu vardı. Birkaç gün önce zengin bir İngiliz, Rudi'ye, bu yavruyu canlı olarak yuvadan alıp getirebilirse, kendisine bir avuç dolusu altın vereceğini vaat etmişti. "Ama her şeyin bir sınırı var diye, cevap vermişti Rudi, kartal yavrusunun yuvadan alınmasına imkân yok, böyle bir şeye razı olmak delilik olur!" demişti.

Bu sözlerden sonra su gibi şarap içildi, nutuklar çekildi. Akşam Rudi'ye çok kısa sürmüş gibi geliyordu. Ama değirmene yaptığı bu ikinci ziyaretinden vedalaşıp ayrılırken vakit gece yarısını geçmişti.

Pencereden, yeşil dalların aralıklarından görünen ışıklar kısa bir an daha parıldadılar. Açık duran çatı deliğinden oda kedisi dışarı çıkmış, mutfak kedisi de saçakların kenarı üzerinden yürüyordu.

Oda kedisi: "Değirmene dair yeni bir haberin var mı?" diye sordu. "Evde gizlice bir nişan oldu. Babalarının henüz bundan haberi yok. Rudi ile Babette akşam yemeği sürdüğü kadar masanın altında birbirlerinin ayaklarına bastılar. İki kere de benim üstüme bastılar ama gene miyavlamadım, miyavlasam herkes ne oluyor derdi."

"Ben olsam pekâlâ miyavlardım" diye cevap verdi mutfak kedisi.

"Mutfakta yerinde olan bir şey, odada yerinde değildir!" diye cevap verdi öteki. "Yalnız bir şeyi merak ediyorum, acaba nişanı duyunca Müller ne diyecek?"

Evet, Müller ne diyecekti? Bunu Rudi de öğrenmek istiyordu. Ama öğreninceye kadar beklemek de elinden gelmiyordu. Onun için Rudi çok geçmeden Wallis'le Waadt arasındaki Rhone köprüsünden geçen omnibüse

her zamanki neşesiyle oturmuş, bu akşam alacağını umduğu evet cevabını düşünerek hayallere dalmıştı.

Akşam olup da omnibüs aynı yoldan geri dönerken, bakındı, Rudi gene onun içindeydi, aynı yolu o da geri dönüyordu. Ama değirmendeki oda kedisi bir yenilikle karşılaşmıştı:

"Biliyor musun olanı, mutfak kedisi? diyordu, Müller artık her şeyi biliyor. İş çok tuhaf bir bitişle bitti. Rudi akşama doğru buraya gelmişti, Babette'le ikisinin birbirleriyle fısıldaşıp, gizli gizli konuşacak çok şeyleri vardı. Koridorda tam Müller'in odası önünde duruyorlardı. Ben de ayakları dibine yatmıştım. Ama onlar beni ne görüyor, ne de anlıyorlardı. "Doğrudan doğruya içeriye, babanın yanına giriyorum diyordu Rudi, namuslu bir iş bu." Babette: "Ben de seninle geleyim mi?" diye sordu. Benim yanında olmam cesaret verir sana." Rudi: "Cesaretim eksik değil benim" diye cevap verdi. "Ama sen beraber olursan, istesin istemesin hiç olmazsa sakinliğini muhafaza etmek zorunda kalır. Bunu söyleyerek içeriye girdiler. Bu sırada Rudi adamakıllı kuyruğuma bastı. Müthiş sakar bir adam bu Rudi. Miyavlamaya başladım. Ama ne Rudi, ne de Babette beni duyacak halde değillerdi. Kapıyı açtılar, ikisi birlikte içeri girdiler. Ben önlerindeydim, hemen bir iskemle arkalığının üstüne sıçradım. Rudi'nin yere eğilerek nasıl selâm vereceğini görmek istiyordum. Ama şimdi sıra Müller'e gelmişti, onun da ayaklarını kullanması gerekti, birinin ayağına basmadan olmazdı. Kapıdan çıksa, dağa yaban keçilerine gitse gene olmazdı. Ama bizim küçük Babette'imizin ayağına basmaz, ona anca Rudi nişan olabilir."

"Ama sen konuşulanları söyle" dedi mutfak kedisi.

"Ne mi konuşuldu? Her şey. Bir kocaya istenirken ne konuşulmak âdetse hepsi konuşuldu. Ben onu seviyorum, o da beni seviyor. Çanaktaki süt bir kişi için mi? "Aynı süt iki kişiye de yeter." Müller: "Ama bu kız biraz fazla yüksek senin için, diye cevap verdi. Bir dağın üzerinde oturuyor o, sen de biliyorsun, altın bir dağın üstünde. Oraya tırmanamazsın sen."

İnsan bir şeyi ciddî olarak istemeye görsün, hiçbir şey erişilemeyecek kadar yükseklerde değildir, dedi Rudi. Çünkü cevap verirken şaşırma nedir bilmez o. Kartalın yuvası çok yükseklerde ama oradaki kartal yavrusunu

alamayacağını sen kendin söylemiştin geçen gün. Babette onlardan daha yüksekte:

Rudi, acele ile:

— "Ben ikisini de ele geçireceğim!" diye bağırdı.

— "Pekâlâ, eğer kartal yavrusunu canlı olarak bana hediye edebilirsen, ikisini de sana vereceğim onların," dedi Müller, arkasından kahkahayla güldü, gözlerinden yaş gelecek kadar güldü. "Ama bu dostça ziyaretine teşekkür ederiz, Rudi. Yarın yine gel. Kimse olmayacak o zaman burada. Hoşça kal Rudi." Babette'de aynı şekilde hoşça kal dedi, ama annesini göremeyen bir kedi yavrusu gibi, öyle şikâyetliydi ki sesi. Rudi, kararlı bir insan gibi "Söz namus demektir, dedi. Ağlama Babette, kartal yavrusunu getireceğim!"

"Umarım dinlendirirsin kalıbı diye cevap verdi Müller, o zaman biz de senden kurtulmuş oluruz. Ben buna, birine bir tekme indirmek adını veriyorum..." Rudi gitti artık. Babette oturmuş ağlıyor. Ama Müller seyahatte öğrendiği Almanca bir şarkı söylüyor. "Bu sebepten matem tutacak değilim ben, faydası da yoktur zaten bunun."

"Daima görünüşü kurtarmak lâzımdır" dedi mutfak kedisi.

7. Kartal yuvası

Kayalıklardaki patikadan aşağı tiz perdeden bir tirol şarkısı yankılandı, söyleyenin keyfi yerinde olduğunu, cesaretini, korkusuzluğunu belirtiyordu. Bu haykıran, Rudi'ydi, dostu Besinand'ı ziyarete gidiyordu.

"Bana yardım etmeye mecbursun. Ragli'yi birlikte götüreceğiz, yukarda kayalığın kenarındaki yuvadan kartal yavrusunu almam gerek!"

"Evet, çünkü düğün yapmayı düşünüyorum. Bence de, ciddî konuşmak gerekirse, işlerimin ne halde olduğunu bilmen gerekir senin."

Çok geçmeden Besinand da, Ragli'de bahis konusu olan şeyi öğrenmişlerdi.

"Sen gözünü budaktan sakınmayan bir oğlansın, diyorlardı ona, olmaz bu iş, kalıbı dinlendirirsin!"

Rudi de: "Düşeceğim diye evhama kapılmazsa düşmez insan!" diye cevap veriyordu.

Gece yarısı yola düzüldüler. Yanlarına bol bol sırık, merdiven, ip almışlardı. Yol çalılıklar arasından, yuvarlanan taşların üstünden geçiyordu. Durmadan ileriye, karanlık gecenin içine doğru yürüdüler. Sular çağıldayarak aşağıya akıyor, sular yükseklerde şıpırdıyor, gök yüzünde ıslak bulutlar dolaşıyordu. Avcılar dik kaya kıyısına varmışlardı. Burada hava daha çok karardı, kayaların yüzü neredeyse birbirine değecek, yalnız çok yukarıdaki dar yarıktan azıcık ışık sızıyor. Hemen önlerinde derin bir uçurum, içinden de bir şelâlenin çağıltısı geliyor. Üçü de sessiz oturmuşlar, şafak sökmesini bekliyorlardı. Kartal şafak sökerken yuvasından uçar. Önce onu vuramazlarsa, yavrusunu ele geçirmeyi akıllarından bile geçiremezler. Rudi çömelmiş, tortop olmuş, oturduğu kayanın bir parçası da o imiş gibi öyle sessiz; silâhı ateş etmeye hazır bir halde, önünde duruyor. Gözleri aşağı sarkan kayaların altına gizlenen kartal yuvasının bulunduğu en üstteki kaya yarığına dikilmiş. Üç avcı uzun zaman böyle beklediler. Birdenbire başlarının üstünde çatırdayan bir ses duyuldu. Başlarının üstünde kocaman bir şey süzülüyor, gölgesi üstlerine düşmüştü. İki tüfek namlusu, yuvasından uçan kara kartala doğru yöneldi. Bir tüfek sesi, kartalın gergin kanadı bir an için kımıldadı, arkasından büyüklüğü ile açılan kanatlarıyla bütün yarığı doldurmak istermiş, düşerken de avcıları birlikte çekip sürükleyecekmiş gibi yavaş yavaş aşağıya inmeye başladı. Kartal derinlere doğru iniyordu. Ağaç dalları, fundalar kuşun düşmesiyle kırılıyor, çatırdıyordu.

Şimdi hummalı bir gayret başlamıştı. En yüksek noktaya kadar erişebilsin diye, en uzun merdivenlerden üçünü birbirine bağladılar. Bunları uçurumun kenarında, en uçtaki sert noktaya dayadılar. Ama gene de yuvaya erişememişlerdi hâlâ. Kaya kenarının en yukarıya taşan üst kıyısı altına gizlenmiş olan yuvaya kadar daha epeyce bir mesafe vardı. Kaya da bir duvar gibi kaygandı. Kısa bir müzakereden sonra yukardan kaya yarığının içine birbirine bağlı iki merdiven sarkıtarak bunu, daha önce aşağıda kurdukları üç merdivenle birleştirmekten başka yapılacak şey olmadığına

karar verdiler. İki merdiveni büyük gayret harcayarak yukarıya taşımayı, birbirine iplerle bağlamayı başarmışlardı. İkisini de kaya kenarının çıkıntıları üstünden çektiler, uçurumun içine salladılar. Rudi şimdiden en alt basamağın üstüne oturmuştu. Hava buz gibi soğuktu o sabah, aşağıdan, karanlık yarığın içinden sis bulutları yükseliyordu. Rudi, yüksek bir fabrika bacasının kenarına yuva yapan bir kuşun düşürdüğü, rüzgârla sallanan bir ot sapı üstüne konmuş bir sinek gibi merdivene oturmuştu. Ama ot sapı altından kayarsa sinek uçabilir, Rudi'nin ise ancak boynu kırılabilir, başka bir şey elinden gelmez. Etrafında rüzgâr vızıldayarak esiyor, altındaki uçurumda eriyen buzullardan, buz kızının eriyen sarayından hızla aşağı akan sular çağıldıyordu.

Rudi, havaya sarkıttığı uzun ipliğin üstünde, sabit bir noktaya yapışmak için sallanan bir örümcek gibi, bindiği merdivenlerle birlikte havada sallanıyordu. Yukardan kendisine doğru dördüncü defa indirilen merdivenlere değince, hemen yakaladı, onları kuvvetli, güvenli elleriyle bağladı. Bunların durmadan sallanmaları, Rudi'nin işine engel olamamıştı.

Yuvaya kadar yükseltilen kaya duvarına hemen hemen dikey dayanan beş merdiven, havada sallanan bir kamışa benziyordu. En tehlikeli iş şimdi başlamıştı. Bu merdivene bir kedi gibi tırmanmak gerekti. Ama Rudi bu işten iyi anlardı. Tırmanmayı ona yaşlı erkek kedisi öğretmişti. Baş dönmesini duymuyor, baş dönmesinin arkasında havada yürüdüğünü, polipe benzeyen kollarını kendine doğru uzattığını fark etmiyordu. Merdivenin en üst basamağına varmış, ama hâlâ yuvanın içini görmüyor, ancak oraya eliyle erişebiliyordu. Yuvanın dibini meydana getiren dalları parmaklarıyla, dikkatle muayene etti, bunların kalın olan alt dallarının birbirleriyle ne kadar sağlam örülmüş olduğunu fark ediyordu. Burada kalın, dayanıklı bir dal bulup yakalayınca kendini merdivenden çözerek dalın üstüne fırlattı. Şimdi başı ile göğsü yuvanın içindeydi, ama yüzüne boğucu bir leş kokusu çarpmıştı. Kokmuş kuzular, dağ keçileri, kuşlar, büyük büyük parçalar halinde etrafta duruyordu. Ona bugüne kadar dokunamamış olan baş dönmesi, şimdi kendisini bayıltmak için zehirli kokularını yüzüne üflüyor, altındaki kara, esneyen derinlikte, çağıltılı suların üstünde, akçıl, yeşil, uzun saçlarıyla buz kızı oturmuş, ölüm saçan gözlerini hiç kırpmadan, ona bakıyordu.

"Şimdi yakaladım seni!"

Henüz uçamayan, iri, kuvvetli kartal yavrusu yuvanın bir köşesinde oturmuş. Rudi bakışlarını ona çevirdi, bir eliyle sımsıkı tutunarak öteki eliyle tuttuğu kemendi genç kartalın üstüne fırlattı. Canlı olarak yakalamıştı onu, ip ayaklarına sarılmıştı. Rudi kemendi kartal yavrusuyla birlikte omuzu üzerinden aşırdı. Şimdi hayvan epeyce mesafe ile altında sallanıyor, bir taraftan da ona yardım için sarkıtılmış olan ipe tutunuyordu. Böylece ayak uçlarıyla basarak merdivenin üst kenarına erişti.

"Sıkı tutun! Düşeceğim diye evhama kapılmazsan düşmezsin!" Eski hikmet böyle diyor, o da ona uymuş, sımsıkı tutunuyor, sürükleniyordu. Düşmeyeceğine güvenliydi. Düşmüyordu da.

Kuvvetli, sevinçli bir tirol şarkısı ta uzaklara kadar çınladı. Rudi elinde tuttuğu kartal yavrusuyla birlikte sağ esen kaya kıyısına ulaşmıştı.

8. Oda kedisinin anlattığı yeni havadisler üzerine

Bex'de Müller'in odasına girip büyük bir sepeti yere bırakan Rudi:

"İşte istediğiniz burada!" dedi. Müller örtüyü açınca sarı renkte, kenarları kara iki göz, o kadar yabani, öyle kıvılcımlanarak bakıyordu ki, gördüğü her şeyi kapmak istediği hemen fark ediliyordu. Kısa, kuvvetli gagası, ısırmak için açılmış; boynu kırmızı ince tüylerle örtülüydü.

"Kartal yavrusu!" diye haykırdı Müller. Babette de hayretinden bağırmış, kenara fırlamıştı. Ama gözlerini ne Rudi'den, ne de kartal yavrusundan ayırabiliyordu.

Müller: "Kendini öptürmeye müsaade etmeyeceksin!" diye emir verdi.

"Siz de böylece sözünüzü tutmakta devam ediyorsunuz" dedi Rudi. "Herkesin bir özelliği vardır."

"Ama sen de niçin kalıbı dinlendirmedin ya?"

"Sıkı tutundum da onun için, diye cevap verdi Rudi. Aynı şeyi şimdi de yapıyorum, Babette'i sımsıkı tutuyorum."

"Daha önce onunla evlenmeye bak" dedi Müller. Gülüyordu. Bu da Babette'in bildiği gibi iyi bir alâmetti.

"Önce kartal yavrusunu sepetten dışarı çıkaralım, onu böyle görmek korkunç şey! Nasıl dik dik yüzümüze bakıyor. Onu nerede yakaladın?"

Rudi olanı, biteni anlatmak zorunda kalmıştı. Müller gittikçe büyüyen gözlerle bakıyordu ona.

"Bu cesaretin, bu talihinle, sen kendine üç karı da alabilirsin" dedi Müller. Nihayet gerekeni söylemişti.

Rudi: "Size candan teşekkür ederim." diye bağırdı.

"Ama bununla hemen Babette'i almış olmuyorsun" diye cevap verdi Müller. Bunu söylerken şaka yollu Alp avcısının omzuna vuruyordu.

Oda kedisi: "Değirmendeki en yeni havadisi biliyor musun?" diye sordu mutfak kedisine. "Rudi kartal yavrusunu eve getirdi, onu verip Babette'i alacak. Birbirlerini öptüler, öpüştüklerini babalarımıza da gösterdiler. Bu hemen hemen nişanlanmakla birdir. İhtiyar tekmelemedi kimseyi, tırnaklarını çekti içeriye, güzel bir öğle uykusu uyudu. Gençleri de bıraktı kendi başlarına. Birbirlerine anlatacak o kadar çok şeyleri var ki onların, Noel’e kadar bitmez."

Gerçekten de Noel’e kadar bitiremezlerdi anlatacaklarını. Rüzgâr esmerleşen ormanın içinde dört dönüyor, yüksek dağlarda olduğu gibi vadiye ince ince kar yağıyordu. Buz kızı için genişletip büyütülen sarayında oturmuş, kayaların üstü baştan başa karla örtülü, yazın dağdan dökülen ırmakçıkların su tüllerini dalgalandırdığı yerlerde şimdi kulaç kalınlığında, fil ağırlığında buzlar sarkıyor. Muazzam buz billûrlarından meydana gelen buz çelenkleri, karla pudralanmış çamların üstünden aşağı dökülüyor

Buz kızı vızıldayarak esen rüzgâra binmiş, en derin vadilere iniyordu. Bex'e kadar her yer sert bir kar örtüsü altındaydı. Oraya kadar inebilse, Rudi'yi, alışık olduğundan çok fazla evin içinde görecekti. Çünkü hep Babette'in yanındaydı. Bütün yazın olacak. Dostlar, tanıdıklar bundan o kadar çok bahsetmişlerdi ki, artık kulakları adamakıllı sağır olmuştu. Ölümsüz bir gün

ışığı vardı içerde, neşeli, her zaman gülen Babette, Alplerde biten en güzel katmerli zakkumlara benziyordu. Yaklaşan bahar kadar güzeldi! Yaz mevsiminin bütün kuşlarına düğün gününe ait şarkılar söyleten bahar kadar güzel!

"İkisi nasıl oluyor da durmadan beraber oturuyor, birbirlerine doğru eğilip duruyorlar." diyordu oda kedisi, "durmadan aynı şeyi miyavlamaları, artık canımı sıkmaya başladı."

9. Buz kızı

İlkbahar, cevizlerin, kestanelerin atlas yeşilinden tacını geliştirmiş. Bu yeşillik en çok St. Maurice'deki köprüden Rhone boyunca Cenova gölüne kadar artıyor, bollaşıyor. Nehir yeşil buzulların, buz yarıklarının altındaki kaynağından hızla çığıldayarak akıyor. Buz kızının oturduğu, kendini sert rüzgârlarla en yüksek kar tarlaları üstüne taşıttığı, sıcak gün ışığı altında taze, temizlenmiş yastıklar üstüne uzandığı yerlerden akıyordu. Buz kızı orada oturmuş uzaklara, içinde insanların karıncalar gibi kaynaştığı derin vadilere doğru bakıyor.

"Ruh kuvvetleri, kendinize güneşin çocukları adını verirsiniz, diyordu buz kızı, siz toprak kurtlarısınız! Yuvarlanan bir kar topu ile kendiniz de, evleriniz de ezilecek, hayat levhasından silineceksiniz! "Bunu söyleyerek kibirli başını daha yükseklere kaldırıyor, ölüm saçan gözleriyle çevresine, uzaklara, derin vadilere doğru bakıyordu. Ama vadinin içinden acayip bir yuvarlanış duyuldu. Kayaları dinamitle patlatıyorlardı, insanların işiydi bu. Demiryolu için yollar, tüneller açılıyordu.

"Aşağılık köstebekler!" diye söylendi buz kızı, "Yol açıp duruyorlar, bu tüfek seslerine benzeyen sesler onun için duyuluyor. Saraylarımı başka yere taşısam gürültü daha çok artacak, gök gürültüsünü andıracak."

Vadiden tüller gibi dalgalanarak ileriye doğru giden bir duman yükseldi. Bu, yeni açılan demiryolunda bir sıra vagonu arkasına takmış çeken lokomotifin sorgucundan geliyordu. Kıvrıla kıvrıla yürüyen bir yılandı bu, arka arkaya dizilen vagonlar, onun vücudunu meydana getiriyor, ok hızıyla uçup gidiyordu.

Buz kızı: "Bu ruh kuvvetleri tanrılık oyunu oynuyorlar aşağıda." diye söyleniyordu kendi kendine. "Ama gene de tek hâkim, tabiatın yarattığı kuvvetlerdir." Gülüyor, şarkı söylüyor, sesi vadide yankılar yapıyordu.

Aşağıdaki insanlar: "Az önce bir çığ yuvarlandı oradan." dediler. Ama güneşin çocukları, insan düşüncesi hakkında daha yüksek sesle şakımaya başlamışlardı. Denizi boyunduruk altında tutan, dağları bir yerden öbür yere taşıyan, vadileri dolduran bu düşünceydi. Tabiat kuvvetlerinin efendisiydi o. Tam o sırada kalabalık bir seyyah kafilesi buz kızının oturduğu kar tarlası üstünde yürüyordu. Kendilerini iplerle birbirlerine bağlamışlar, böylece kaygan buzun, derin uçurumların üstünde, bir tek kocaman vücut haline gelmişlerdi.

"Toprak kurtları!" diyordu buz kızı, "Tabiat kuvvetlerinin efendisiymiş bunlar." Bunu söyleyerek yüzünü onlardan çevirdi, alaylı bir bakışla, az önce trenin vızıldayarak geçtiği derin vadiye baktı.

"İşte şurada oturuyor o düşünceler, görüyorum onları, tabiat kuvvetlerinin emri altında hepsi. Trendeki bütün insanları teker teker görüyorum. Bir tanesi tek başına oturmuş, bir kral gibi kendini beğeniyor, bir kısmı da başka bir yere toplanmış, hepsi bir arada, yarısı uyuyor. Buharlı ejderha bir yerde durunca inecekler, yollarına gidecekler. Düşünceler uzun bir seyahate çıkıyor." Bunları söyleyerek güldü.

Aşağıda, vadide oturanlar: "İşte bir çığ daha yuvarlandı." dediler.

"Buharlı ejderhanın sırtında oturanlardan iki kişi "Bize rastlamaz o," dedi. "İki ruh, tek düşünce, şarkıdaki gibi." Bunlar Rudi ile Babette'di, Müller de onlarla beraberdi.

"Eşya olarak seyahat ediyorum ben, dedi Müller, lüzumlu bir dert gibi seyahat ediyorum onlarla."

Buz kızı: "İşte ikisi de oturuyorlar, diyordu, birçok dağ keçisi parçaladım, milyonlarca katmerli zakkumu kırıp ezdim, kökleri bile kalmadı. Düşünceleri, ruh kuvvetlerini yok ediyorum ben!" Bunları söyleyerek gene güldü.

Aşağıda, vadide oturanlar: "Bir çığ daha yuvarlandı." dediler.

10. Bayan analık

Kibar bir İngiliz bayanı olan Babete'in analığı, en yakın şehirlerden biri ve Clareus, Berinex, Erin'le birlikte Cenova gölünün kuzey bölümünde bir taç meydana getiren Montreux şehrinde kızları ve akrabalarından bir gençle birlikte oturuyordu. Buraya yeni gelmiş olmalarına rağmen Müller ziyaretlerine gitmişti bile. Onlara Babette'in nişanlandığını söylemiş, Rudi'den, kartal yavrusundan, İnterlaken'e yaptıkları seyahatten bahsetmiş, kısacası bütün hikâyeyi anlatmıştı. Hikâye onları fevkalâde eğlendirmiş, hepsinde Rudi ile Babette için olduğu kadar, Müller için de büyük bir ilgi uyandırmıştı. Nihayet üçünün de kendilerini takdim etmeleri gerekiyordu. Şimdi onun için gelmişlerdi. Babette'in analığını, analığının da Babette'i görmesi gerekti.

Yolcuları yarım saat içinde Montreux'nin hemen altındaki Bernex'e götüren vapur, Cenova gölünün ucundaki küçük Villineuve şehrinde duruyordu. Burası şairlerin şakıdığı kıyıdır. Lort Byron burada mavi yeşil renkli, derin göle bakan ceviz ağaçlarının altında oturmuş, kayaların üstündeki korkunç Chillon şatosuna dair musiki ile dolu şiirlerini yazmıştı. Şurada, Clarens'in salkım söğütleriyle sularda yankılandığı yerde Rousseau, Heloise'ini hayal ederek dolaşmış.

Rhone, burada Savoy'un karlarla örtülü yüksek dağları altından akar. Göle katıldığı yerden uzak olmayan bir noktada küçük bir ada vardır. O kadar küçük ki kıyıdan bakınca bir gemi gibi görünür. Bundan yüzyıl önce bir bayanın etrafına set çekerek toprakla örttürdüğü, şimdi bütün adayı gölgeleyen akasyaları diktirdiği kayalık bir adadır burası. Babette bu küçük adayı seyrederken iyice kendinden geçmişti. Bütün yolculuğu sırasında gördüğü en güzel yerdi burası. İnsan oraya gitmeliydi, oraya gitmesi lâzımdı. Orası hiçbir yerle kıyaslanamayacak kadar sevimli bir yerdi muhakkak. Babette bu fikirdeydi. Ama vapur yalnız önünden geçti oranın, gerektiği gibi de Bernex'e yanaştı.

Küçük kafile burada küçük bir dağ şehri olan Montraux'nün bağlarla çevrelenen beyaz, güneşli duvarları arasından ileri doğru yürüyordu. İncir

ağaçları köy evlerini gölgeliyor, bahçelerde defneler, serviler gelişiyor. Bayan analığın oturduğu pansiyon dağa çıkan yolun yarısına rastlıyordu.

Karşılama çok içten oldu. Bayan analık, güler yüzlü, uzun boylu dost halli bir kadındı. Küçükken herhalde Raffael'in çizdiği küçücük meleklerden biriydi. Ama şimdi başı ak saçlarla büklümlenen büyük bir melek olmuş. Kızları kibar, sevimli, endamlı, uzun boyluydular. Onlara arkadaşlık eden, tepeden tırnağa kadar beyazlar giyinmiş, kırmızı saçlı, kırmızı sakallı yeğenleri ise o kadar uzun boylu idi ki, üç centilmen bu boyu aralarında paylaşabilirler. Küçük Babette'e karşı derhal büyük bir ilgi göstermeye başlamıştı.

Büyük masanın üstünde gayetle pahalı ciltlerle ciltlenmiş kitaplar, notalar, desenler dağınık bir halde duruyor. Çok uzaklara kadar genişleyen gölün manzarası görünen balkona açılan kapı açık. İçinde Savoy dağlarının küçük şehirleri, ormanları, karlı tepeleri baş aşağı. Yankılanan su yüzü sakin, pırıl pırıl.

Başka zaman daima cesur, taze bir canla dolu, hareketlerinde serbest olan Rudi, çok sıkılmış, rahatsız hissediyordu kendini. Üstüne bezelye serpilmiş kaygan bir döşemenin üstünde imiş gibi yürüyordu. Zaman ne kadar yavaş, korkunç derecede yavaş geçiyordu! Sanki bir işkence aleti içindeydi, öyle sanıyordu kendini. Şimdi gezmeye mi çıkmak istiyorlardı? Ama bu gezinti de aynı derecede yavaştı. Rudi yanındakileri geçmemek için, iki adım ileriye atarsa bir adım da geriye atmak zorunda kalıyordu.

Aşağıya, kayalık adadaki eski, neşesiz şatoya gidiyorlardı. Buradaki işkence kazığını, zindanı, kaya duvarlarındaki paslı zincirleri, ölüm cezasına çarpılanları öldürmek için kullanılan tokmağı, tuzak kapısını göreceklerdi. Mahkûmlar bu kapıdan aşağı düşürülür, göl kıyısındaki sarp kayalığın ortasında, sivri kazıklarla kazıklanırdı. Burası Byron'un şarkısıyla şiir dünyasına yükseltilen idam meydanıydı. Rudi'ye kendisi de idam yerine götürülüyormuş gibi geldi. Pencerenin taş pervazlarına dayanmış, aşağıdaki mavimtırak yeşil sulara, oradan daha ileriye, üstünde üç akasya ile göldeki küçük tek adaya bakıyordu. Bu geveze kafileden ayrılmak, çok uzaklara gitmek istiyordu. Halbuki Babette neşe içindeydi. Daha sonraları orada çok mükemmel eğlendiğini söylemişti. Bay yeğeni de çok mükemmel bulmuştu orayı.

"Evet, geveze hayvanın biri!" diye cevap verdi Rudi. Bu da Babette üzerinde kötü bir tesir yapan ilk sözü olmuştu. İngiliz genci Chillon'da ona hatıra olarak küçük bir kitap hediye etti. Byron'un "Chillon'daki esir" adlı şiir kitabının Fransızca tercümesiydi bu, Babette okuyup anlayabilirdi bu kitabı.

"İyi bir kitap olabilir, dedi. Rudi, ama onu sana veren taraklarla taraklanmış kibar oğlan, hiç olmazsa benim üstümde bir tesir yapamadı."

“İçinde un olmayan bir un çuvalına benziyor” dedi Müller de; yaptığı nükteye kendi de güldü. Rudi kahkahayı basmış, bu sözün tam yerinde olduğunu söylemişti.

11. Yeğen

Rudi birkaç gün sonra Müller'i ziyarete gittiği zaman İngiliz delikanlısını orada buldu. Tam o sırada Babette ona alabalık ikram ediyordu. Balıkları Babette'in kendi eliyle, maydanozla hazırladığı belliydi, böyle olması bu kadar iştah açıcı olamazlardı. Bu ikramı çok lüzumsuzdu Babette'in. İngiliz’in burada ne işi vardı? Ne istediği olabilirdi? Babette'e ziyafet çektirmek, ona şakilik ettirmek mi istiyordu? Rudi kendisini kıskanıyordu, bu da Babette'i eğlendiriyordu. Rudi'nin duygularını kuvvetli olduğu kadar zayıf taraflarıyla de tanımak neşe vermişti ona. Aşk bugüne gelinceye kadar, onun için bir oyundu. Şimdi de Rudi'nin kalbiyle oynuyordu. Buna rağmen Rudi'nin sevgisi de onun biricik bahtı, hayatının tek düşüncesi, bu dünyada elde edilebilecek şeylerin en güzeli, en harikuladesi idi. Bunu da itiraf etmek lâzım gelir. Ama Rudi ne kadar kararırsa, Babette'in gözleri de o kadar gülüyordu. Eğer Rudi'nin öfkeden delirerek kaçıp gideceğini bilse kırmızı favorili, sarışın İngiliz’i seve seve öpeceğini söylüyordu. Rudi'nin bu hali kendisine olan aşkını gösteren en büyük delildi şüphesiz. Gerçi Babette böyle yapmakla doğru, akıllıca hareket etmiş olmuyordu. Ama daha on dokuz yaşındaydı. Düşünemiyordu bunları. Hareketlerinin kötüye yorulabileceğini, İngiliz delikanlısının bunları, Müller'in saygı değer, yeni nişanlanmış kızına yaraşabilecek hareketlere kıyasla hiç şüphesiz daha hafife alabileceğini, fazla neşeli sayabileceğini düşünemiyordu.

Değirmen yolunun Bex'den çıkıp karlarla örtülü kayalık tepenin altından geçtiği, halk arasında Diableret diye anılan yerde, suları, sabunla

köpürtülmüş gibi sarımtırak beyaz akan harikulade güzel bir dağ akıntısının yakınlarındaydı. Ama değirmeni çeviren bu su değildi. Nehrin öteki kıyısındaki kayalardan aşağı akan, taştan yapılmış bir kanala alınmış, kuvveti, hızlı akışı yüzünden de caddenin altında kabardığı için kalın merteklerden yapılmış geniş, her tarafı kapalı bir arkla nehrin üstünden gelen başka bir su, değirmenin kocaman taşını çeviriyordu. Arkın suyu o kadar boldu ki üstünden taşıyordu Bu sebepten değirmene bu taraftan çabucak varmak hevesine kapılanlara ancak ıslak, kaygan bir patika sağlıyordu. Bir gün bir delikanlı böyle bir hevese kapılmıştı. Bu da İngiliz delikanlısıydı. Bir akşam vakti beyaz elbiselerini giymiş, bir değirmenci yamağı gibi belirdi. Babette'in odasından sızan ışıkla yol arayarak, dağ tırmanışlarından birini tekrarlıyordu, tırmanmak en iyi başardığı işlerden değildi, öğrenmemişti bunu; onun için az kaldı tepe aşağı akıntının içine yuvarlanacaktı. Ceketinin kolları ıslanmış, pantolonu çamurlanmış bir halde zor kurtardı kendini sırılsıklam, kirli bir halde Babette'in penceresi altına varmıştı. Oradaki ihtiyar ıhlamurun üstüne tırmandı, baykuş taklidi yaparak haykırmaya başladı. Sesini bir dereceye kadar taklit edebildiği tek kuş da baykuştu. Babette delikanlının sesini işitmiş, ince perdelerin arasından bakıyordu. Beyazlar giyinmiş delikanlıyı görüp de kim olduğunu anlayınca, küçücük kalbi korkudan, fakat aynı zamanda öfkeden çarpmaya başladı. Acele ile ışığı söndürdü, bütün pencere sürmelerinin kapalı olup olmadığını yokladı. Sonra İngiliz'i kendi başına haykırıp ulumaya bıraktı.

Eğer şimdi Rudi burada, değirmende olsaydı korkunç olurdu. Hayır, Rudi burada değildi. Ama bundan çok daha kötüsü değirmenin önündeydi Rudi.

Sert bir konuşma oldu aralarında. İki delikanlı birbirlerine bir sürü ağır lâkırdılar söylediler. İş dövüşmeye varacağa benziyordu, belki de kan, cinayet çıkabilirdi.

Babette korkudan pencereyi açtı, Rudi diye seslendi, gitmesini rica ediyor, onu burada görmeye tahammül edemediğini söylüyordu.

Rudi öfkeyle Babette'in sözünü kesti: "Burada kalmama tahammül edemiyor musun? diye sordu. Demek ki sözleşmişsiniz siz, iyi dostlarını bekliyordun demek, benden daha iyilerini? Utan Babette!"

"İğrençsin!" diye cevap verdi Babette, "Nefret ediyorum senden!" Bunu söyleyerek ağlamaya başladı. "Git, git buradan!"

Rudi: "Bu yaptığını hak etmedim ben!" diyerek oradan ayrıldı. Yanakları ateş gibi yanıyor, kalbi ateş gibi yanıyordu.

Babette kendini yatağın üstüne atmış ağlamaya başlamıştı.

"Öyle candan seviyorum ki seni Rudi, gene de benim için bu kadar kötü şeyler düşünebiliyorsun sen!"

Darılmıştı, hem çok darılmıştı; bu da iyiydi onun için. Çünkü darılmasa çok kederlenecekti. Şimdi artık uykuya dalabilir, gençliğin insana o kuvvet veren uykularından birini uyuyabilirdi.

12. Kötü kuvvetler

Rudi Bex'den ayrıldı, memlekete dönüyordu artık. Taze serinletici havasıyla dağları arıyordu. O karla örtülü, buz kızının hükmettiği dağları arıyordu. Orman ağaçları, çok aşağılarda kalmış patateslere benziyorlardı. Çamlar, fundalar küçülüyor, katmerli zakkumlar karın içinden fışkırmış beyazlatılmaya konulmuş keten bezleri üstünde şurada burada görülen lekeleri andırıyorlar, içe felahlık veren havada mavi bir çiçek sallanıyor, Rudi silahının dipçiğiyle bu çiçeği kırıyor.

Yukarılara doğru daha yükselince iki dağ keçisi göründü. Gözleri hemen parladı Rudi'nin, düşünceleri yeni bir hız almaya başlamıştı. Ama atışından emin olabilecek kadar yakın değildi onlara biraz daha yukarılara, taşları arasında ancak bodur otların bittiği yere çıktı, dağ keçileri kar tarlası üstünde sakin sakin yollarına devam ediyorlardı. Rudi acele adımlarını sıklaştırdı. Sis yığınları etrafını çepeçevre kaplıyordu. Birdenbire kendini dik bir kaya kenarının önünde buldu. Yağmur suları aşağı akmaya başlamıştı.

Çok susamıştı, içi yanıyordu. Başı ateş gibi sıcak, vücudunun öteki kısımları ise üşüyordu. Av çantasındaki şişeye attı elini, ama şişe boştu. Dağlardan yukarı doğru fırladığı sırada onu doldurmayı düşünmemişti. Bu zamana kadar hiç hasta olmamıştı, ama şimdi böyle bir duygu hissediyordu

kendinde. Yorgundu, kendini bir yere atıp uyumak isteği geçiyordu içinden, ama her taraftan sular akıyordu. Onun için kendini toparlamaya çalıştı. Gözlerinin önünde her şey acayip acayip titremeye başlamıştı. Birdenbire o ana kadar farkına varmadığı, yeni yapılmış, alçak kayalara yaslanan bir ev gördü. Kapıda bir genç kız duruyordu, ilk bakışta onu dans ederken öptüğü öğretmenin kızı Anette sandı. Lâkin Anette değildi gördüğü. Gene de onu bir yerde görmüş olması gerekti. Belki de Interlaken'deki avcılar bayramından eve döndüğü akşam yolda rastladığı kızdı bu.

"Nasıl geldin buralara?" diye sordu kıza,

"Ben burada oturuyorum, diye cevap verdi kız, sürümü otlatıyorum."

"Sürünü mü? Nerede otluyor sürü?" diyerek gülmeye başladı, "Burada yalnız kar, yalnız kayalar."

"İyi tanıyorsun buraları, diye cevap verdi kız. Şurada, arkada, biraz aşağıda küçük bir çayırlık vardır. Keçilerim orada yayılıyor. Ben iyi otlatırım onları, bir tanesini bile kaybetmem. Benim malım bende kalır."

"Cesur bir kızsın sen." dedi Rudi.

"Sen de cesursun" diye cevap verdi kız.

"Sütün var mı? varsa bir yudum ver bana. Öyle müthiş susadım ki."

"Sütten daha iyi bir şeyim var" diye cevap verdi kız, "Vereyim sana. Dün buraya kılavuzlarıyla birlikte birkaç seyyah gelmişti, giderken yarım şişe kadar senin ömründe tatmadığın bir şarap bıraktılar, bir daha almayacaklar. Ben de şarap içmem sen iç onu."

Kız bunu söyleyerek şarabı getirdi, tahta bir kadehin içine koyarak Rudi'ye uzattı.

"İyi şarap" dedi Rudi, "İnsanı bu kadar ısıtan, böyle ateşli şarap ömrümde içmedim." Gözleri parlıyordu. Onu üzen, kederlendiren ne varsa hepsi uçup gitmiş gibi kendinde yeni bir can, yeni bir ateş duyuyordu. Çağıltılı, taze insan yaradılışı, içinde canlanmaya başlamıştı. Birdenbire:

"Ama öğretmenin kızı Anette bu, diye haykırdı. Bir öpücük ver bana!"

"Eğer parmağındaki güzel yüzüğü bana verirsen...."

"Nişan yüzüğümü mü?"

"Ta kendisi" diye cevap verdi kız, kadehe tekrar şarap koydu, Rudi'nin dudaklarına uzattı. Rudi içti şarabı. Gerçekten bir yaşama sevinci kanında çağıldıyor, sanki bütün dünya onun olmuş gibi. İnsan zihnini neden boş hayallerle yormalı? Bize zevk verecek, bize baht sağlayacak her şey var bu dünyada. Hayat akışı, sevinç akışı demektir, sevinçten kopup gelir, sevinç taşır onu, hayat baht demektir. Genç kıza baktı. Anette'di bu, ama gene de Anette değildi. Grindelwald'da karşılaştığı zaman o hayalet adını verdiği kız da değildi. Dağdaki bu kız, yeni düşen kar gibi taze, katmerli zakkumlar gibi ferahlatıcı, bir geyik gibi hafifti. Ama gene de Âdem'in kaburga kemiğinden yaratılmıştı... o da Rudi gibi bir insandı.

Kolunu kızın beline doladı. Işıklı harikulade gözlerinin ta içine baktı. Bir tek saniye sürmüştü bu bakış; şimdi sen söyle, kelimelerle ifade et bize, o gözleri bu bir tek saniye içinde dolduran şey, ruhun yahut ölümün canlanışı mı idi? Rudi'yi yüceltiyor mu, yoksa ölüm uçurumunun dibine, ta derinlerine mi indiriyordu? Buz duvarlarının mavimtırak yeşil camlar gibi parıldadığını görüyor, çevresinde hudutsuz yarıklar, uçurumlar açılıyor, su, çıngırak sesleri çıkararak, inciler gibi pırıl pırıl, mavi beyaz alevlerle tüterek, damla damla aşağı dökülüyordu. Buz kızı Rudi'yi iliklerinin içinden geçerek beynine kadar donduran bir öpüşle öpmüştü. Bir ıstırap çığlığı ile haykırdı Rudi. Kendini koyuverdi, çırpındı, düştü. Gözlerinin önünde gece başlamıştı, ama gene açtı gözlerini, kötü kuvvetler ona bir oyun oynamıştı.

Alp kızı gitmiş, ona sığınaklık eden kulübe kaybolmuştu. Sular çıplak kaya yüzlerinden aşağı akıyor, etrafında çepçevre kar. Rudi soğuktan titriyor. İliklerine kadar ıslanmıştı. Babette'in parmağına geçirdiği nişan yüzüğü de ortada yoktu. Tüfeği yanında, karın üstünde duruyor, onu alıp yerden kaldırdı, atmak istiyordu ama tüfek ateş almadı. Uçurumun üstünde kar yığınları gibi ıslak bulutlar kümelenmiş, baş dönmesi üstlerinde o tutuyor, kuvvetten düşen kurbanını gözetliyordu. Aşağıdaki derin uçurumun içinden bir kaya yuvarlanmış gibi bir ses duyuldu. Kayanın yuvarlanmasına engel olabilecek, ne varsa, hepsi yerinden kopuyor, parça parça oluyor.

Ama Babette değirmende oturmuş ağlıyordu. Altı gündür görünmemişti Rudi. Haksız olan oydu.

Af dilemek zorunda olan oydu. Bütün kalbiyle sevdiği Rudi altı gündür gelmemişti.

13. Müller'lerin evinde

Oda kedisi mutfak kedisine: "İnsanlar korkunç budalalıklar yapıyor!" dedi. "Rudi ile Babette arasında gene her şey bitti. Babette ağlıyor, Rudi ise belki de onu hatırlamıyor bile."

"Hoşuma gitmiyor benim bu." diye cevap verdi mutfak kedisi.

Oda kedisi: "Benim de diye, cevap verdi, ama bu sebepten yas tutacak değilim. Çünkü Babette kırmızı sakallı ile nişanlanabilir. O da dama tırmanmak istediği akşamdan beri gelmedi bir daha buraya. O da başka."

Bizim içimizde de, dışımızda da kötü kuvvetler oyunlarını oynar. Rudi bunu duymuş, bunun üzerinde düşünmüştü. Yukarda, dağda bulunduğu sıralarda neler olmuştu? Gördüğü şeyler hayaletler mi, yolda ateşli iken gördüğü düşler miydi? O zamana kadar ne hastalık, ne de ateş görmüştü. Babette'i mahkum ederken, kendi içine de bir göz atmıştı. Kalbinde geçen o vahşi av macerasını, içinde bir müddet önce esmiş olan sıcak lodos rüzgârını düşünüyordu. Dağda o baştan çıkma anında yapabileceği şeyleri olduğu gibi Babette'e itiraf edebilir miydi? Babette'in yüzüğünü kaybetmişti. Ama Babette'de onu ancak bu kayıp yüzünden tekrar elde etmişti. Bunu Babette'e itiraf edebilir miydi? Onu hatırlayınca kalbi parçalanacak gibi oluyordu, İçinde o kadar çok hatıralar uyanıyor, Babette olduğu gibi bütün halleriyle, canlı, neşeli, gülerek gözlerinin önüne geliyordu. Kalbinin coştuğu bir anda ona söyleyiverdiği bazı tatlı sevgi sözleri, gün ışığı gibi içinden geçiyor, çok geçmeden Babette pırıl pırıl gün aydını içinde karşısında beliriyordu.

Babette günahını itiraf etmelidir ona, itiraf etmesi lâzımdır!

Rudi değirmene geldi, itiraf zamanı da gelip çatmıştı. Babette sözlerine bir öpücükle başladı. Asıl günahkârın Rudi olduğunu söyleyerek bitirdi. Rudi'nin en büyük günahı, Babette'in sadakatinden şüphe edebilmiş

olmasıydı. İğrençti onun bu yaptığı! Bu kadar güvensizlik, bu kadar sertlik ikisini de ancak bahtsızlığa sürükleyebilirdi. Evet, muhakkak bu, onun için Babette Rudi'ye küçük bir vaaz vermek zorunda kaldı. Bu hem hoşuna gitmişti, hem de ona çok yaraşıyordu. Rudi bir noktada haklı olabilirdi, o da Bayan analığın yeğeninin zevzek hayvanın biri olduğunda. Kendisine hediye ettiği kitabı da yakacaktı. Onu hatırlatacak hiçbir şeyi ortada kalmayacaktı.

"Öyleyse mesele kapanmış, dedi oda kedisi. Rudi tekrar döndü, birbirleriyle anlaştılar, tekrar görüşmelerinin en büyük baht olduğunu birbirlerine temin ettiler."

Mutfak kedisi: "Bu gece fareler konuşurken duydum, diye atıldı, onlar için en büyük baht ispermeçet mumu yemek, önlerinde büyük bir porsiyon kokmuş domuz yağı görmekmiş. Şimdi hangisine inanmalı? farelere mi? âşıklara mı?

"Hiçbirine, diye cevap verdi oda kedisi, her zaman için en güvenilecek şey inanmamaktır."

Rudi ile Babette için bahtın en büyüğü, en özel gün adı verilen düğün gününün doğuşunda gizli ikisi de onu bekleyeceklerdi.

Ama nikâh ne Bex'deki kilisede, ne de Müller'lerin evinde yapılacak. Bayan analık, düğünün kendi evinde Montreux'de, nikâhın da Montreux'deki küçük sevimli kilisede yapılmasını istiyor. Müller, Bayan analığın bu isteğinin yerine getirilmesinde ısrar etmekte. Bayanın yeni evliler için hazırladığı şeyi yalnız o biliyordu. Onların gösterecekleri bu küçük uysallık, alacakları düğün hediyesine değerdi. Düğün günü kararlaştırıldı. Ertesi sabah erkenden vapurla Montreux'ye varabilmek için bir akşam önce Villeneuve'e gitmeyi düşünüyorlardı. Böyle olursa Bayan analığın kızları gelini süsleyebileceklerdi.

Oda kedisi: "Tabii ertesi günü burada evde de ikinci kutlama töreni yapılacak, dedi, yapmazlarsa bütün bu düşündükleri bir miyavlamaya bile değmez!"

"Burada tabii bir kutlama yapılacak, dedi mutfak kedisi, ördekler kesildi, güvercinler yolundu, bütün bir dağ keçisi de duvarda asılı duruyor. Onlara baktıkça ağzım adamakıllı sulanıyor. Hemen yarın seyahate çıkıyorlar."

Evet, yarın çıkıyorlar. O akşam Rudi ile Babette nişanlı olarak son defa değirmende oturuyorlardı. Dışarıda Alpler kızıl bir ışık içinde yanıyor, akşam çanları çalıyor, gün ışıklarının kızları: "En güzel şey oluyor!" diye şakıyorlar.

14. Gece görünen hayaletler

Gün batmıştı. Bulutlar Rhonetal'deki yüksek dağların arasından aşağıya doğru alçalıyor, Afrika'nın sıcak kum çölleri üstünden vızıldayarak gelen güney rüzgârı, yüksek Alplerin üstünden esip geçiyordu. Bulutları yırtıp parçalayan lodos rüzgârıydı bu. Bir an durunca, bir an için ortalık iyice sakinleşti. Parçalanan bulutlar korkunç şekiller alarak hızla akıp giden Rhone üzerindeki ormanla kaplı dağlara kümeleniyorlardı. Bunlar eski çağlarda yaşamış deniz hayvanlarının, havada süzülüp uçan kartalların bataklıklarda sıçrayan kurbağaların şekillerini alıyorlar, hızla akan suyun üstüne iniyor, hem de havada yüzüyorlardı. Nehir kökleriyle birlikte yerden sökülmüş bir çamı sürüklemiş, ağaç gövdesinin önünde su halka halka girdaplar yapıyor. Bu baş dönmesinin kendisi, onun kız kardeşlerinin birinden fazla bir şeydi. Çağıltı ile akan suda halkalar yaparak dönüyorlardı. Ay, dağ tepelerindeki karları, karanlık ormanları, beyaz acayip biçimler gösteren bulutları, geceleyin beliren buzları, tabiat kuvvetlerinin yüzlerini aydınlatıyordu. Dağda oturan köylüler onları buz kızının önünden geçerek havada sürü ile uçuşurken camların arkasından görüyorlardı. Buz kızı buzullardaki sarayından gelmiş, camdan yapılmış gemisinde, köklerinden sökülmüş bir çamın üstünde oturuyordu. Buzullardan gelen su onu, nehrin akıntısı ile aşağılara, açık denize doğru taşıyordu.

Havalarda, sularda: "Düğün davetlileri geliyor!" diye şarkılar söyleniyor, sesler çınlıyordu.

Dışarıda hayaletler vardı, içerde hayaletler. Babette acayip bir düş görmüştü:

Rudi ile evlenmişlerdi, öyle görmüştü düşünde, hem de yıllardan beri evliydiler. Rudi dağ keçisi avına gitmişti, ama kendisi evlerindeydi. Yanında kırmızı favorili İngiliz delikanlısı oturuyordu. Ona öyle sıcak bir bakışla bakıyor, sözlerinde öyle büyüleyici bir kuvvet vardı ki, elini uzattı ona, Babette de onun peşinden gitmeye mecbur oldu. Birlikle vatandan çıktılar, yol durmadan aşağı iniyordu. Sanki kalbinin üstünde ağır bir taş vardı, öyle geliyordu Babette'e, gittikçe de ağırlaşıyordu. Rudi'ye karşı, Tanrıya karşı işlenmiş bir günahtı bu. Birdenbire yapyalnız, bırakılmış buldu kendini, elbiseleri dikenlerle yırtılmış, saçları ağarmıştı. İçi ıstırapla dolu, yukarıya doğru baktı. Kayanın kenarında Rudi'yi görüyordu. Kollarını ona doğru açtı, ama seslenmeye, rica etmeye cesaret edemiyordu. Cesaret etse de faydası olmayacaktı. Çünkü biraz sonra onun Rudi olmadığını, yalnız onun Alp bastonuna takılmış avcı ceketiyle şapkasını görmüş olduğunu fark etmişti. Avcılar dağ keçilerini aldatmak için böyle yaparlar. Hudutsuz bir ıstırap içinde şöyle inledi Babette Ah! keşke düğünümün olduğu günde, o en mesut günümde ölüp gitseydim! Allah'ım! Allah'ım! Bu bir lütuf olurdu benim için, en büyük baht olurdu! Benim için de, Rudi için de mümkün olan en güzel şey o zaman gerçekleşmiş olacaktı. Hiç kimse yarın ne olacağını önceden bilemez ve kendini çılgın bir ıstırap içinde uçurumdan aşağı fırlattı. Bir tel kopmuş, bir matem nağmesi yankılanmıştı.

Babette uyandı. Düş bitmişti, gördükleri uçup gitmişti. Ama korkunç bir düş gördüğünü, düşünde İngiliz delikanlısıyla beraber olduklarını biliyordu. İngiliz'i aylardan beri görmemiş, onu hiç düşünmemişti. Acaba Montraux'de miydi şimdi? Düğününde onunla mı karşılaşacaktı? Güzel ağzının etrafında hafif bir gölge dolaştı, kaşları çatıldı. Ama az sonra tekrar gülümsemeye başlamış, gözlerine tuhaf bir parıltı gelmişti. Dışarıda öyle güzel güneş açmıştı ki. Yarın da Rudi ile düğünleri olacaktı.

Aşağıya indiği zaman Rudi odada onu bekliyordu. Az sonra Villeneuve'e doğru yola çıktılar. İkisi de öyle mesuttu ki! Müller de mesuttu, keyfi fevkalâde yerinde, gülüyor, yüzü neşe ile parlıyordu. İyi bir babaydı Müller, doğru, iyi ruhlu bir adamdı.

"Şimdi evin hanımı da, beyi de biziz" dedi oda kedisi.

15. Bitiş

Üç neşeli insan Villeneuve'e varıp yemeklerini yerlerken henüz akşam olmamıştı. Müller piposunu yakmış, bir şezlonga uzanmış, küçük bir şekerleme yapıyordu. Genç nişanlılar da kol kola şehre gitmişlerdi. Üstünü çalılar kaplamış kayaların altından geçen kara yolundan, derin, mavimtırak yeşil göl boyunca yürüyorlardı. Sert yüzlü Chillon, kül rengi duvarlarını, kara kulelerinin gölgelerini, duru suyun içine salmıştı. Üç akasya ağacıyla küçük ada daha yakındı onlara şimdi, gölün üstünde bir çiçek demetine benziyordu.

"Orası çok sevimli bir yer olmalı." dedi Babette. İçinde oraya gitmek için gene büyük bir istek duymuştu. Bu isteği hemen yerine geldi. Gölün kıyısında bir sandal duruyordu, onu bağlı tutan ipi çözmek de işten değildi. Etrafta müsaade almak için kimseler görünmüyordu. Bu sebepten sandalı öylece aldılar. Rudi çok iyi kürek çekerdi.

Kürekler, balık yüzgeçleri gibi, hiçbir katılık göstermeyen sulara daldılar. O kadar uysal, ama o kadar da kuvvetliydi su, taşıma için bir sırt, ama baştan başa bir ağızdı yutmak için de. Tatlı tatlı gülümser, şefkatin, hikmetin ta kendisi, buna rağmen içlere ürküntü salar, her şeyi parçalayacak kadar kuvvetlidir. Dümen suyu, sandalın arkasında köpürüp sıçrıyordu. Birkaç dakika sonra ikisi de adaya varmışlardı. Karaya çıktılar. Burada ancak ikisinin dans etmesine yetecek bir yerden başka meydanlık yoktu.

Rudi Babette'i üç defa döndürdükten sonra dalları yere kadar inen akasyaların altındaki küçük sıranın üstüne oturdular. Birbirlerinin gözlerinin içine bakıyor, birbirlerinin ellerini tutuyor, çevrelerinde ne varsa batan güneşin ışıklarıyla parıldıyor. Dağlardaki çam ormanları çiçeklenen fundalıklar gibi pembe leylak manzarası almış, ağaçların bitip çıplak kayaların belirdiği yerlerde, kayalar şeffafmış gibi yanıyor, gökteki bulutlar da som altına dönmüşlerdi, pırıl pırıl, bütün göl parıltılı, taze bir gül yaprağına benzemişti. Gölgeler Savoy'un karla örtülü dağlarına kadar yükseldikleri zaman lâcivert bir renk alıyor, ama en dıştaki kenarları bir lâv kızıllığıyla yanıyordu. Dağlar kor ateş yığınları halinde arzın böğründen fışkırarak yaratılırken böyleydi muhakkak. Onların o yaradılış anındaki sönmemiş hallerinden bir manzaraydı bu, Rudi ile Babette'in bu zamana kadar hiç görmedikleri bir Alp yanışı. Karlarla örülü "Güneyi hatırla" tepesi, tıpkı ufuktan yükselen dolunaya benziyordu.

"Bu kadar çok güzellik, bu kadar bol saadet!" diye bağırdılar ikisi de. "Dünya bundan daha fazlasını veremez! diyordu Rudi. "Böyle bir akşam saati, bütün bir ömür gibi! Saadeti kaç kere, şimdi olduğu gibi duymuş, bu anda her şey ansızın bitse bile, ne mesut bir ömür geçirmiş olurdum, diye düşünüyorum. Bu dünya her şeye rağmen ne kadar mutluluklarla dolu! Bir gün bitiyor, ama yenisi başlıyor, bana bu yeni gün eskisinden daha güzel gibi geliyor. Aziz Tanrı hudutsuz derecede iyi, Babette!"

"Öyle mesudum ki!" diye cevap verdi kız.

Rudi, heyecanla: "Yeryüzü bana bundan fazlasını veremez!" diye atıldı.

Savoy dağlarından, İsviçre dağlarından aşağıya doğru çan sesleri yankılanıyor. Lâcivert Jura dağları altın parıltıları içinde batıya doğru yüceliyor.

Babette tatlı, yumuşak bir sesle: "Tanrı sana en güzeli, en eşsiz olanı ihsan etsin!" dedi. "İhsan edecek!" diye cevap verdi Rudi, "Yarın ona kavuşuyorum. Tamamen benimsin yarın artık, Babette, benim aziz, eşsiz karıcığım olacaksın yarın!"

O anda "Sandal!" diye haykırdı Babette.

Onları geri götürecek olan sandal kıyıdan çözülmüş, adadan uzaklaşıyordu.

"Şimdi yakalarım ben onu!" dedi Rudi, hemen sırtından ceketini attı, acele çizmelerini çıkardı, göle atıldı. Kuvvetli kuvvetli sandala doğru yüzmeye başlamıştı.

Buzullardan gelen mavi, yeşil, buzlu su soğuktu, derindi. Rudi derin suya baktı, yalnız bir an, bir tek an bakabildi. Bir altın yüzük yuvarlanıyor, parlıyor, oynuyor gibi geldi ona. Kaybettiği nişan yüzüğünü hatırladı. Yüzük büyüyor, kıvılcımlar saçan bir çember gibi genişliyor, içinde aydınlık bir buzul parlıyordu. Çevresinde sonsuz derin uçurumlar açılmış, su çan seslerine benzer sesler çıkararak, süt mavisi alevlerle parıldayarak damla damla dökülüyordu. Bizim birçok sözler harcayarak uzun uzun anlattığımız şeyleri bir anda görüyordu o. Bir zamanlar buzulların yarıkları içine yuvarlanmış genç avcıların, genç kızların, erkeklerin, kadınların hepsi

canlanmış, gülümseyerek, gözleri açık karşısında duruyorlardı. Onların altındaki derinliklerde yere gömülü köylerden çan sesleri yankılanıyor. Köy cemaati kilisenin kubbesi altında diz çökmüş. Org boruları buzdandı, dağdan akan sular çalıyordu orgu. Pırıl pırıl, duru suyun dibinde buz kızı oturmuş. Yukarıya, Rudi'ye doğru süzüldü, onu ayaklarından öptü. O zaman Rudi'nin bütün vücudunu bir ölüm ürperişi sarstı, sanki bir elektrik akımına kapılmış gibi geldi ona. Duyduğu buzdu, ateşti aynı anda. İnsan kısa bir an için ona değince, bunları birbirinden ayırt edemez.

"Benim, benim o!" diye sesler geliyordu içinden, dışarıdan. "Sen küçükken öpmüştüm seni! Dudaklarından öpmüştüm! Şimdi ayaklarını, topuklarını öpüyorum! Bütününle benimsin artık!"

Ve pırıl pırıl mavi suda kayboldu.

Her şey sessizdi. Çan sesleri kesilmiş, son yankılar kırmızı bulutların parıltılarıyla kaybolmuştu.

"Benimsin sen!" Derinlikler böyle yankılıyordu. "Sen benimsin!" gökler, sonsuzlukların ötesinden böyle yankılanıyordu.

Bir aşktan bir aşka uçmak, yeryüzünden göklere uçmak güzel şey.

Bir tel kopmuştu çalgıdan, bir matem nağmesi yankılanıyordu, ölümün buzlu öpüşü, ölümlüyü yenmiş. Hayat dramının başlayabilmesi için Prolog sona ermiş, ahenksizlik ahengin içinde erimişti.

Buna acıklı bir hikâye mi diyorsun?

Zavallı Babette! Onun için bir korku saatiydi. Sandal kıyıdan gittikçe uzaklaşıyor, iki nişanlının adada olduğunu kimse bilmiyordu. Hava gittikçe kararmış, bulutlar alçalıyor, karanlık. Babette yalnız, ümitsiz inliyordu tek başına. Başının üstünde fırtına başlamıştı. Jura dağları şimşeklerle aydınlanıyor, İsviçre’nin, Savoy'un üstünde şimşekler çakıyor, her taraftan şimşekler şimşekleri, gök gürültüleri gök gürültülerini kovalıyor; bunlar durmadan dakikalarca sürüyor. Az sonra şimşek ışıkları güneşin parıltılarıyla yarışmaya başladı. Her bağ kütüğü, öğle ışığı altındaymış gibi görülebiliyordu. Ama çok geçmeden gene karanlık üste geliyor, yıldırımlar

havada boğum boğum, yahut zikzaklar yaparak gölün içine düşüyor, gök gürültüleri, yaptıkları yankılarlar daha kuvvetli işitilirken her tarafı aydınlatıyorlardı. Kıyıda sandalı karaya çekmişlerdi. Canlı olan ne varsa hepsi bir sığınak arıyordu şimdi. İşte nihayet yağmur da başlamıştı.

"Bu iğrenç havada Rudi ile Babette nerede kaldı Allah aşkına!" diyordu Müller.

Babette elleri birbirine kenetli, başını göğsü üstüne indirmiş, acıdan, bağırmaktan, inlemekten sesi kısılmış, oracıkta oturuyor.

"Ta derinlerde, derin suyun içinde o, diyordu kendi kendine, bir buzulun altında gibi."

Rudi ona annesinin ölümünü, kendinin nasıl kurtulduğunu, buzulun yarığı içinden onu bir ölü gibi nasıl çekip çıkardıklarını anlatmıştı. Şimdi onları hatırlıyordu.

"Buz kızı onu gene kendine aldı!"

Bir şimşek ışığı, güneşin parıltısı gibi gözlerini kamaştırarak ak karı aydınlattı. Babette yerinden sıçramıştı. Aynı anda göl, parıltıları ta uzaklara kadar varan bir buzul gibi yükseldi. Ortasında buz kızı ayakta duruyor, muhteşem mavimtırak bir renkle solgun, ışıklar saçarak, ayaklarının ucunda Rudi'nin ölüsü yatıyor. "Benim o!" diye haykırdı Babette. Etraf yeniden karardı, karanlıklaştı, çağıldayan sularla örtüldü. "İğrenç! diye inledi Babette. Tam baht günümüz yaklaşırken neden öldü o? Allah'ım, aklımı aydınlat benim, kalbimi aydınlat! Senin yollarını anlayamıyorum, karanlıklar içinde etrafımı yokluyorum ellerimle, karanlık senin hikmetlerini, senin iyiliklerini gizliyor."

Tanrı da onun kalbini aydınlattı. Bir düşünce şimşeği, bir marifet ışığı, dün gece gördüğü düş, gerçekmiş gibi, o kadar canlı, içini sarstı baştan başa. Düşte söylediği sözleri hatırladı: kendisi için, Rudi için en iyi şeyi dilemişti.

"Vay bana, diyordu şimdi, kalbimde günahın tohumları mı vardı benim? Gördüğüm düş yarınki hayatım mıydı? Benim kurtulmam için, onun tellerinin kopması mı lâzımdı?"

Gece karanlığının içinde inleyerek oturuyordu. Gecenin derin sessizliği içinde hâlâ Rudi'nin sözleri, onun son sözleri kulaklarında yankılandı. "Yeryüzü bana bundan daha fazlasını veremez!" Bu sözler bir neşe bolluğu içinde yankılanıyordu, acının akışı içinde tekrarlanıyordu içinde.

***

O günlerin üstünden birkaç yıl geçti. Göl gülümsüyor, kıyılar gülümsüyor. Bağ hevenklerinde olgun salkımlar gelişiyor. Buhar gemileri flâmalarını dalgalandıra dalgalandıra hızla önümüzden geçip gidiyorlar. Çifte yelkenli kotralar, su aynasının üstünde gergin yelkenleriyle kelebekler gibi. Chillon'a giden demiryolu açıldı, Rhone vadisinin ta içlerine kadar varıyor. Her istasyonda trenden yabancılar iniyor; ellerinde ciltlenmiş seyahat kılavuzlarıyla geliyorlar, oralarda görülmeye değer neler olduğunu onlardan okuyorlar. Chillon'u geziyor, şehrin dışında, gölün içindeki üç akasyalı küçük adayı görüyor, seyahat kılavuzunda 1856 yılında bir akşam birbirleriyle nişanlı iki gencin bu adaya geldiklerini, delikanlının öldüğünü, ertesi sabah gölün kıyışında anlı şanlı kızın acı acı bağırışları duyulduğunu okuyorlar.

Ama seyahat kılavuzunda Babette'in babasının yanında geçirdiği sakin günlere dair bir şey yazmıyor. Babası şimdi içinde yabancılar oturan değirmende değil, istasyonun yanındaki güzel, küçük eve yerleşmiş. Bu evin pencerelerinden kimi akşamlar kestane ağaçlarının üstünden, bir zaman Rudi'nin başıboş dolaştığı karlı dağlar görülür. Babette buradan akşamın Alp kızıllıklarını seyreder. Orada, yukarılarda güneşin çocukları kümelenir, bir kasırganın paltosunu yırtarak alıp götürdüğü yolcunun şarkısını söylerler. Fırtına, adamı değil, paltosunu götürmüş.

Dağın karı üstünde gül rengi bir parıltı bu. İçinde "Tanrıdan bize ne gelirse hayırdır!" düşüncesi yaşayan her kalpteki gül rengi parıltıdır. Ama elbette bir zaman gördüğü düşte açıklandığı gibi, her zaman açıklanmaz bu bize.

PSYCHE

[Psyche, eski Yunancada soluk manasına gelir; vücudun solukla canlandığına inanıldığı için eski Yunan felsefesinde ruh karşılığı olarak kullanılırdı. Eski Yunan halk inanışında Psyche ayrıca kelebek şeklinde küçük, kanatlı insan figürlerine verilen addır.]

Gün doğarken kül rengi gökte iri bir yıldız, sabahın en aydın yıldızı parıldar. Işıkları ak duvarların üstünde titrer. Buraya anlatabileceği şeyleri, binlerce yıldan beri dönen dünyamız üstünde şurada, burada gördüğü şeyleri yazmak ister sanki.

Hikâyelerinden birini dinleyin:

Geçenlerde — ama onun geçenlerde dediği biz insanlar için şüphesiz yüzyıllar öncesi demektir, — geçenlerde ışıklarım genç bir sanatçının peşinden gidiyordu. Papanın şehrinde, bir dünya şehrindeydik. Zamanla orada çok şeyler değişmiştir, ama bu değişmeler insanların çocukluktan yaşlılığa doğru geçirdikleri değişiklikler kadar hızlı olmamıştır. İmparator sarayı bugün olduğu gibi o günlerde de harabe halindeydi. Yere devrilen mermer sütunlar arasında yaldızlarla örtülü duvarları, bugün de eski ihtişam günlerini hatırlatan banyo odalarının yıkıları üstündeydi ve burada incirler, defneler yetişiyordu. Kolosseum yıkıntı halindeydi. Kilise çanları çalıyor, buhurdanlar tütüyor, ışıklarla parıl parıl yanan tahtlarla din alayları caddelerden geçiyordu. Kilise kendini kutsal bir bulut arkasında gizlemeyi biliyordu o zaman. Sanat da kutsal, yüce sayılıyordu. Dünyanın en büyük ressamı Raffaello Roma'da yaşıyordu, devrin en büyük heykelcisi Michelangelo orada yaşıyordu. Papa bizzat bu iki sanatçıyı saygı ile ağırlıyor onlara ziyaretleriyle şeref veriyordu. Sanat takdir görüyordu o zamanlar, saygı ile ağırlanıyor, değerlendiriliyordu.

Küçük dar bir sokağın içinde bir ev vardı. Eskiden tapınakmış. Burada genç bir sanatçı oturuyordu Fakirdi, tanınmamıştı. Tabii birçok genç dostları vardı onun da. Hepsi kendi gibi sanatçıydı. Fikir, umut, düşünce bakımından gençtiler. Onlar genç sanatçı ya istidat, çalışkanlık bakımından yüksek olduğunu söylüyorlardı. Ama o, dediklerine göre, kendine güven beslemeyen delilerden biriydi. Çamurdan yaptığı bütün heykellerini

mutlaka kırıyor, yaptığından hiçbir zaman memnun olmuyor, hiçbir eserini sonuna getiremiyordu. Hâlbuki yaptıklarının görülebilmesi, takdir kazanması, para elde edebilmesi için eserlerini bitirmesi lâzımdı.

"Sen hayalperestin birisin" diyorlardı dostları "Bu da felâketin oluyor senin. Ama bunun sebebi, senin henüz yaşamamış, hayatı tatmamış olman, hayatı büyük, sıhhatli çizgileri içinde gereği gibi inanmamış olmandır. Bunu da kişinin tam gençlik çağında yapması gerekir, kendisini gençken yetiştirmeye mecburdur. Papanın ağırladığı, dünyanın hayran olduğu büyük usta Raffaello'ya bak. Hiç düşünmeden ekmeğe, şaraba el atıp duruyor. "Hatta ayrıca ekmekçinin karısı güzel Fornarina'ya verecek ekmeği de var." dedi en neşeli dostu Angelo.

Evet, hepsi, gençliklerine, akıllarına göre o kadar çok şey söylüyorlardı ki... Dediklerine göre genç sanatçının onlarla birlikte eğlencelere gitmesi, ölçüsüz zevklere katılması gerekti. Hatta onların yaptığı delilikleri de birlikte yapması gerekiyordu, denilebilir. Kimi zamanlar aynı isteği o da duyuyordu içinde. Kanı kaynıyordu, hayali kuvvetliydi. O dâ onlarla birlikte eğlenceli konuşmalara katılabilir, başkalarıyla bir arada kahkahayı atabilirdi. Böyle olmakla beraber onların "Raffaello'nun neşeli hayatı" adını verdikleri şey, büyük ustanın tablolarından saçılan tanrısal parıltıları gördüğü zaman, gözlerinin önüne sabah sisleri gibi iniyor, gözlerini perdeliyordu. Vatikan'a gidip de ustanın binlerce yıl önce mermer yığınlarından meydana getirdiği güzel şekilleri gördüğü zaman içi kabarıyor, kalbinde çok yüksek, çok kutsal, çok yüce, büyük ve iyi bir şey duyuyordu. Yaratmak istiyordu; bunlara benzer mermerler yontmak istiyordu. Onu sonsuza doğru genişleten, büyülten şeyin heykelini yapmak arzusundaydı. Ama nasıl, hangi şekilde? Yumuşak çamur parmakları arasında güzel biçimler alıyor, her zaman olduğu gibi ertesi gün yarattıklarını gene kırıyordu.

Bir gün Roma'da çok sayıda bulunan zengin saraylarından birinin önünden geçiyordu. O sırada açık duran büyük cümle kapısının önünde durdu, harikulâde güllerle dolu bir bahçeyi çevreleyen, freskolarla süslenmiş kemerli kapıları seyretti. Büyük beyaz yılan yastıkları, beyaz mermerden bir havuzun içinden özlü yeşil yapraklarını uzatıyor, üstlerinden duru su şıpırdıyordu. Havuzun önünden genç bir kız salınarak geçmekte. Bu

muhteşem evin kızıydı bu. O kadar kibar, o kadar ince, o kadar güzeldi ki, şimdiye kadar böyle bir kız görmemişti ömründe hayır görmüştü. Raffaello'nun bir tablosunda, Roma saraylarının birisindeki Psyche adıyla resmini yaptığı bir kızdı bu. Orada resmi vardı, burada kendisi canlı olarak yürüyordu.

Artık düşüncelerinde, kalbinde yaşıyordu bu kız. Fakir odasına döndü, Psyche'yi çamurda şekilledi. Romalı zengin genç kadın, o asil doğmuş kızdı bu, yaptığı bir eseri de ilk defa memnunlukla seyrediyordu Yaptığı önemliydi onun için, çünkü bu canlı gibi yaşayan, o kızdı. Onu gören dostları sevinçlerinden haykırıştılar. Bu eser onun yüce sanatçı varlığının belirişiydi. Onlar bu yüceliği daha önce takdir etmişlerdi, şimdi de dünya takdir edecekti.

Gerçi çamur, bir esere et dolgunluğu, can verir. Ama mermerin aklığı, dayanıklığı yoktu onda. Yarattığı Psyche'nin bir mermer bloğunda gerçek hayata kavuşması gerekiyor. Bu pahalı mermer de onda vardı. Anasının, babasının malı olarak birçok yıllardan beri evin avlusunda duruyordu. Şişe kırıkları, enginar artıkları, bir sürü çöp onu örtmüş, kirletmiş, ama içi dağlardaki kar gibi. Psyche onun içinden yücelecekti.

Bir gün, öyle rastladı ki, parlak yıldız bu rastlayışa dair hiçbir şey bilmez, o görmedi onu ama biz biliyoruz — evet bir gün öyle rastladı ki, Roma'nın kibarlarından bir grup insan, bu küçük, dar sokağa girdi. Araba biraz uzakta durmuştu, gelenler, genç sanatçının bir tesadüfle duydukları eserini göreceklerdi. Bu kibar ziyaretçiler kimlerdi acaba? Zavallı delikanlı, çok bahtlı delikanlı diye anmak ta mümkündü onu, şimdi doğrudan doğruya o gördüğü kızın karşısında duruyordu. Babası: "Bu senin heykelin, doğrudan doğruya senin" dediği zaman nasıl gülümsemişti. Bir gülümsemeyi şekillemek mümkün değildir, bir bakışın, o anda genç kızın delikanlı sanatçıyı süzerkenki harikulâde bakışının resmini çizmek de mümkün değildir. Yücelten, asilleştiren, parça parça eden bir bakıştı bu.

Zengin Bay: "Psyche'nin mermere geçirilmesi gerek" dedi. Bu söz, kendinden geçen genç adam için olduğu kadar, o ölü çamur parçası için de, mermer bloğu için de can demekti. O prens gibi zengin kişi: "Eser bittiği zaman onu ben satın alacağım" diyordu.

Fukaralaşan dünya şehrinde yeni bir çağ başlıyor gibiydi. Şehirde can, neşe parıldıyor, çalışkan eller harekete geçiyordu. Işıldayan sabah yıldızı, eserin nasıl ilerlediğini görüyordu. Çamur bile buraya geldiği günden beri ruhlaşmış, bilinen şekiller içinde daha yüce bir güzellikle şekillenmişti.

"Hayat ne demektir, biliyorum şimdi" diyordu genç sanatçı. "Hayat, aşk demek, muhteşem olana yücelmek demek, güzelle kaynaşmak, güzelde erimek demek. Dostların bana hayat, zevk dedikleri şey, fânilikten ibaret, ekşiyen bir hamurdan çıkan kabarcık onlar, tanrısal mihrabın şarabı değil, hayata başlamak o değil!" Mermer kitlesi yerden ayağa kaldırılmış, çelik kalem gövdesinden büyük büyük parçalar koparıyor. Ölçüler alınıyor, taşın üstüne noktalar, işaretler konuluyor, mermer yavaş yavaş genç kadının vücudunda gizlenen Tanrı resmi gibi bir vücut, güzellik ifadesi, Psyche'nin şeklini alıncaya kadar çalışma devam edecek. Ağır taş uçar gibi bir hal almış, genç heykelcinin kalbinde yankılandığı şekilde neşeli, hafif, sevimli bir Psyche, ismetli, köksel gülümseyişi ile dans etmeye başlamıştı.

Kül rengi sabahların yıldızı gördü onu, genç sanatçının yaratırken, Tanrının ona verdiği şeyi tekrar verirken içinde olup biteni, yanaklarında değişen rengi, gözlerinde parlayan şimşeği hiç şüphesiz anlıyordu. Sanatçının dostları hayranlıkla:

"Sen eski çağlarda, eski Yunanda yaşamış ustalar gibi bir ustasın" dediler. "Pspche'ni çok geçmeden bütün dünya alkışlayacak."

"Benim Psyche'em" diye tekrarlıyordu kendisi de "Benim o, evet benim olmalı o! Ben de, o göçüp gitmiş büyük ruhlar gibi bir sanatçıyım. Tanrı bana bir ihsanda bulundu, asil doğanlar gibi yücelere çıkardı beni."

Böyle söyleyerek dizleri üstüne düşüyor, Tanrıya karşı duyduğu şükranı sıcak göz yaşlarıyla dile getiriyor, ama arkasından sevgilisini, yaptığı mermer heykeli, önünde buzdan yontulmuş gibi duran, ağaran şafakla kızıllaşmış Psyche'nin heykelini düşününce, Tanrıyı hemen unutuyordu.

Sözleri bir musiki gibi yankılanan o kızı, gerçek hayatta, canlı olarak, salınıp süzülürken görmesi gerekti. Mermer Psyche'nin bittiği haberini o zengin saraya kendi götürebilirdi. Kapıdan girdi, suyun delfinlerin ağzından mermer havuza dökülüp şakırdadığı, yılan yastıklarının çiçeklendiği, taze

güllerin gelişip açıldığı geniş avludan geçti. Oradan büyük, yüksek tavanlı duvarları, tavanı renk renk arma resimleriyle, muhteşem tablolarla süslenmiş ön divanhaneye girdi. Çıngıraklarıyla böbürlenen kızak atları gibi süslü hizmetçiler, oraya buraya girip çıkıyorlardı. Bunlardan kimileri zengin oymalarla süslü tahta sıralar üstüne kibirli kibirli yayılıp yatmış, evin efendileri onlarmış gibi birtakım haller takınmışlardı. Genç sanatçı ziyaretinin sebebini söyledi, bunun üzerine kendisini yumuşak halılar üstünden, ayna gibi parlayan mermer merdivenlerden geçirerek yukarı aldılar. Her iki yanında sütunlar yükseliyordu. Kıymetli tablolarla süslü, tabanı pırıl pırıl mozaiklerle kaplı odalardan geçti. Gördüğü ihtişam, parıltı adamakıllı soluğunu tıkıyordu. Ama çok geçmeden tekrar kendine geldi; yaşlı, asil bey onu tatlılıkla neredeyse samimîlikle kabul etmişti. Birbirleriyle konuştuktan sonra vedalaşırlarken, genç adam bir dakika için genç Sinyora’yı görmek ricasında bulunduğunu söyledi. Hizmetçiler kendisini yine muhteşem odalar, salonlardan geçirerek kızın salonuna götürdüler. Bu salonun en büyük süsü, kızın doğrudan doğruya kendisiydi.

Delikanlıya kız hitabetti. Hiçbir kilise ilahesi, hiçbir kilise tegannisi delikanlının kalbini bu kadar yumuşatamaz, ruhunu bu kadar yüceltemezdi! Kızın elini yakaladı, dudaklarına bastırdı. Hiçbir gül böyle yumuşak olamaz! Ama bu gülden bir ateş çıkıyor, bir ateş içini baştan başa yakıyordu. Sözler, ne söylediğini bilmeden, su gibi akıyordu dudaklarından. Bir yanardağ ağzı, kızgın lâv döktüğünü bilir mi? Ona aşkını itiraf ediyordu. Kız hayretler içinde kalmıştı, kendini hakarete uğramış sayıyor, yüzünde kin, sanki eli birdenbire soğuk bir kurbağaya değmiş gibi bir ifade ile mağrur, öyle duruyordu karşısında. Yanakları kızarmış, dudakları gittikçe solgunlaşıyordu. Gözleri ateş saçmasına rağmen gece karanlığı kadar karaydı.

"Çılgın! diye haykırdı kız. Defol aşağı! "Bunu söyleyerek ona arkasını dönmüştü. O güzel yüz, yılan saçlı taşlaşmış yüzlerin ifadesini almıştı.

Delikanlı mahvolmuş, hemen hemen bir ölü gibi caddeye ulaştı. Uykuda dolaşanlar gibi yürüyerek döndü eve. Kederli, çıldırmış bir halde uyandı. Çekicini yakaladı, havaya kaldırdı. Mermer heykeli parçalamak istiyordu. Ama o bulunduğu hal içinde dostu Angelo'nun hemen yanı başında, ayakta

durduğunu fark etmemişti. Sert bir tutuşla kolunu yakaladı Angelo, onu durdurdu.

"Delirdin mi sen? Ne yapmak istiyorsun?"

Birbirleriyle boğuşmaya başlamışlardı. Angelo sanatçıdan daha güçlü idi. Genç sanatçı derin derin soluyarak kendini bir sandalyenin üstüne almıştı.

"Ne oldu? diye sordu Angelo, toparla kendini de söyle!"

Ama ne söyleyebilirdi? Ne diyebilirdi. Angelo boşuna onu söyletmeye çalıştı.

"Durup dinlenme bilmeyen hayaller yüzünden kendini kaybediyorsun. Sen de bizim gibi bir insan olsan a! Durmadan idealler kurma, böyle gidersen mahvedeceksin kendini! Şarap iç, sarhoş ol biraz, üstelik mükemmel de uyursun o zaman. Güzel bir kız hekimlik etsin sana. Köyden gelen bir kız da mermer sarayda yaşayanlar kadar güzeldir. İkisi de Havva kızı onların, cennette ise birbirlerinden ayırt edilemezler. Dostun Angelo'nun dediğini yap sen. Ben senin koruyucu meleğinim, hayatının meleğiyim ben senin. Bir gün gelecek ihtiyarlayacaksın, vücudun çökecek, güzel, güneşli bir günde herkes güler eğlenirken sen solmuş, artık büyüyemeyen ekin gibi yerde yatacaksın. Ben papazların söylediği gibi, mezardan öte bir hayat olduğuna inanmıyorum. Bu güzel bir hülya, çocuk masalı, böyle bir hayal kurabilenler için hoş, insana cesaret veren bir şey. Ama ben hayallerde değil, gerçek içinde yaşıyorum. Gel bizimle insan ol sen de!"

Kendisiyle birlikte sürükledi onu. O anda mümkündü bu. Genç sanatçının kanı tutuşmuştu. Ruhunda bir değişiklik oluyor, ta içinden gelen bir baskı onu, eski diye bildiği ne varsa, o zamana kadar nelere alışıksa hepsinden, kendi eski ben'inden bile koparmaya çalışıyordu. Bugün onun için Angelo'nun peşinden gitti.

Roma'nın sapa bir yerinde sanatçıların devam ettiği bir yerde, eski bir hamamın yıkıları üstüne yapılmış bir meyhane vardı. Pırıl pırıl, koyu yapraklar arasından iri, sarı limonlar sarkıyor, kırmızımtırak sarı duvarların bir kısmını bunlar örtüyordu. Meyhane bir delik gibi yıkıların içine gömülmüş, derin bir kubbenin altındaydı. Burada Meryem resminin önünde

hiç sönmeyen bir lâmba, ocakta büyük bir ateş yanıyordu. Burada yemek pişer, kızartmalar yapılırdı. Dışarıda limonların, defnelerin altında hazırlanmış birkaç masa bulunurdu.

Dostları ikisini de gülerek, neşe ile karşıladılar Az yiyip çok içki içtiler, bu da onlara neşe veriyordu. Şarkılar söylendi, gitar çalındı. Saltarello [Bir çeşit İtalyan dansı.] yankılanmaya başlayınca dansa başladılar. Genç sanatçılara modellik eden birkaç Romalı genç kız da onlarla birlikte dansa başlamış, umumi neşeye katılmışlardı. Sanki iki şarap perisiydi bunlar. Psyche'ye, ince güzel güllere benzemiyorlardı. Ama taze, kuvvetli, alev saçan karanfillerdi.

O gün hava da ne kadar sıcaktı! Güneş batarken bile sıcaklığı devam ediyordu. Kanda ateş, havada ateş, bütün bakışlar ateş dolu, hava altınlar, güller içinde yüzüyordu. Hayat güldü, altındı!

"Nihayet geldin bir kere, artık sen de katıldın bize. Çevrendeki, içindeki bu akışa bırak kendini!"

"Hiçbir zaman bu kadar sıhhatli, bu kadar neşeli hissetmedim kendimi!" diyordu genç sanatçı.. "Haklısın, hepiniz haklısınız, bir deliydim ben, bir hayalperesttim. Halbuki insan hayal dünyasının değil, gerçekler dünyasının malı."

Delikanlılar şarkılar söyleyerek, gitarlar çalarak meyhaneden çıktılar, kafile halinde sokaklara daldılar. Pırıl pırıl yıldızlıydı gece. O alev saçan iki karanfil, iki köylü kızı da onlarla beraberdi.

Angelo'nun odasında oraya buraya atılmış taslaklar, devrilmiş Foglietti şişeleri, ateşli, etli canlı resimler arasına geldikleri zaman sesler boğuklaşmış, ama ateşleri azalmış değildi. Köylü kızlarını çeşitli vaziyetlerde gösteren kimi resimler yere düşmüş, ama kızların kendileri bu resimlerle kıyaslanamayacak derecede, çok daha güzeldiler. Altı kollu şamdandan bir ışık denizi akıyor. İnsanın içinden de bir ışık denizi kabarıp taşar, varlığında gizlenen tanrısaldan iz verir.

"Apollo, Juppiter, kendimi sizin göklerinize, sizin ihtişamınıza yücelmiş hissediyorum! Hayat çiçeği ancak şu anda kalbimin içinde tomurcuklanıyor

gibi geliyor bana."

Evet hayat çiçeği tomurcuklanıyor, açılıyordu. Kırılmış, yere düşmüştü. İnsanı bayıltan iğrenç bir koku saçıyordu ortalığa, gözleri karartıyor, düşünceleri uyuşturuyor, duyguların donanma fişeklerini söndürüyor, etrafı karartıyordu.

Eve geldi, yatağının üstüne oturdu. Kendini toplamaya çalıştı. Dudaklarından, kalbinin ta içinden "İğrenç!" diye bir haykırış geliyordu. "Sefil! Defol aşağı!" Acı ile içini çekti.

"Defol aşağı!" Bu onun sözüydü. Canlı Psyche'nin bu sözleri kalbinin içinde çınlıyor, dudaklarında çınlıyor. Başını yastığa koydu. Düşünceleri anlaşılmaz bir hale gelmişti. Uyuyup kaldı.

Şafakla beraber yatağından fırladı, kendini toplamaya çalıştı. Ne olmuştu? Bütün gördükleri düş müydü? Onun söylediği sözler, meyhaneye gidiş, o laâl kırmızısı köy karanfilleriyle geçirdiği gece de düşten başka bir şey değil miydi? Hayır, Hepsi gerçekti, iğrençti! Bundan önce tanımadığı birer gerçekti.

Aydın yıldız laâl rengi gökte parıldıyor; ışığını sanatçının üstüne, mermer Psyche'nin üstüne döküyordu. Genç sanatçı ölümsüzlüğün heykeli önünde ürperdi. Bakışları bulanmış gibi geldi ona. Heykelin üstüne bir bez attı. Şeklini örtüsünden sıyırmak için elleriyle bir kere daha heykeli yokladı. Ama eserine dokunamıyordu artık.

Sessiz, düşünceli, kendi içine çekilmiş bir halde bütün uzun günü orada oturarak geçirdi. Dışarıda olup bitenleri işitmiyor, hiç kimse bu insan kalbi içinde geçenleri bilmiyordu.

Günler geçti, haftalar geçti. En uzun gecelerdi bunlar. Parıltılı yıldız, bir sabah onun rengi uçuk, ateşten sarsılmış bir halde yatağından kalktığını, mermer heykele doğru yürüdüğünü gördü, örtüyü çekmiş, eserini derin, düşünceli, acılı bir bakışla süzmüş, sonra da ağırlığının altında âdeta ezilerek, heykeli dışarıya, bahçeye taşımıştı. Bahçede harap, suyu çekilmiş bir kuyu vardı, buna bir çukur da denilebilirdi. Genç sanatçı Fsyche'sini bu

kuyuya indirdi, üzerini toprakla doldurdu. Bu taze mezarı da kamışlarla, ısırgan otlarıyla örttü.

Kısacık mezar nutku, bir "Defol aşağı!" dan ibaret kaldı.

Yıldız kül rengi göklerden seyretmişti olanı. Hasta yatağında yatan, ölüm halinde, sıtmalar için de dedikleri genç adamın ölü benzini andıran yanakları üstüne iki iri damla göz yaşı yuvarlandı.

Manastır rahibi Ignatius hem dost, hem hekim olarak geldi, dinin teselli sözlerini getirmiş, kilisenin insanlara verdiği saadetten, huzurdan, insanların işlediği günahlardan, Tanrıdaki mağrifet ve sükûndan bahsediyordu.

Bu sözler ıslak, mayalanan toprağın üstüne sıcak gün ışıkları gibi düşüyordu. Toprak tütüyor, topraktan sis yığınları, düşünceler, gerçekle ilgisi yok denilecek hayaller yükseliyordu. Genç sanatçı, insan hayatını bu yüzen adalar üstünden seyretti. Bu hayat, hatalardan, hayal kırıklığından ibaretti, onun için de yalnız bunlardan ibaret olmuştu. Sanat bizi kendimizi beğenmeye, bizi topraksı zevklere sürüklemeye yarayan bir büyücüydü. Kendi kendimize karşı riya yapıyorduk biz, dostlarımıza karşı, Tanrıya karşı da riya yapıyorduk, içimizdeki yılan hiç ara vermeden: "Ye! diyordu bize, yersen Tanrıya benzersin!"

Kendini ancak şimdi anlayabildiğine, gerçeğe huzura giden yolu ancak şimdi bulduğuna inanıyordu. Aydınlık Tanrı ışığı kilisedeydi; huzur, insan denilen ağacın ölümsüzlüğün içine doğru gelişip yüceldiği keşiş hücrelerindeydi.

Rahip Ignatius böyle düşünüyordu. Kanaatlerinde de sabitti. Böylece bir dünya çocuğu, kilise hadımı olmuş, genç sanatçı dünyadan vazgeçerek manastıra girmişti.

Biraderler onu ne kadar içten, ne büyük bir sevinçle karşıladılar. Manastıra girişi pazar merasimi ile kutlandı. Tanrı, kilisedeki gün ışığındadır; ışıkları oradaki kutsal resimlerden, parıltılı haçtan yayılır, öyle geliyordu ona. Şimdi akşam saatlerin de gün batarken küçük hücresine gelerek uzaktan eski Roma'nın, harap tapınakların, muazzam fakat ölü Kolosseum'un göründüğü pencereyi açınca, baharın, akasyaların çiçeklendiği, ölümsüz

yeşillerin taze bir ışıkla parıldadığını görünce, içini bir şeyin kapıp kavradığını, bu zamana kadar hiç duymadığı kutsal bir duygu ile dolduğunu hissediyordu. Açık, sessiz kırlar, karla örtülü mavi dağlara kadar uzanıyor, dağlar havaya çizilmiş gibi, her şey ahenkle birbiriyle kaynaşmış, huzuru, güzelliği soluyor hayallere dalmış. Bunların hepsi bir düş sanki.

Evet, burada dünya bir düştü; burada saatlerce hüküm süren düştü, düşler saatlerce sonra yeniden gelebilirdi. Ama manastırdaki hayat yıllarca, uzun yıllar boyunca sürüp gidecek.

İçimizden çok şeyler, kişiyi kirleten, kutsallığını yitiren çok şeyler kaynar. Bunu bir kere itiraf edebilse. Ara sıra kalbini baştan aşağı yakan o alevler ne biçim şeylerdi? İçinden kötünün, istemediği kötünün kaynadığı, durmadan taşıp kabardığı o kaynak nasıl şeydi? Vücuduna işkence ediyor, ama kötülük gene de içinden yükseliyordu. İçinde bir yılan gibi kolaylıkla kıvrılıp bükülen, aşk kılığına girerek vicdanına kadar sokulan, onu teselli eden ruh nasıl bir ruhtu? Azizler bizim için dua eder, analar bizim için dua ederler, Yesus'un kendisi de kanını bizim için akıttı. Onun şimdi kendini Tanrı mağrifetine terk etmesi, o mağrifetle kendini yücelmiş duyması, birçok kimselerin üstüne yükselmiş görmesi çocukça bir düşünce miydi? Bir hafif gençlik hayali miydi? Çünkü dünya gururunu kendinden silkip atmış, kilisenin oğlu olmuştu.

Yıllar geçtikten sonra bir gün Angelo geldi. Tanıdı onu.

“Olacak şey değil” diye haykırıyordu. Evet, tanıdım seni, şimdi mesut musun bari?" Sen Tanrıya karşı günah işledin, onun lütfunu reddettin, bu dünyadaki görevini alaya aldın. İncil’de, emanet bırakılan tartılara dair meseli oku... Bunu vaaz eden usta gerçekliğin kendisiydi, gerçeği getirdi. Sen ise burada ne buldun? Ne kazandın? Kendin için yarattığın bir düş. Hayalden başka bir şey midir bu? Bir dini birçokları gibi sen de kendi kafana göre şekillemekten başka ne yapıyorsun? Sanki bütün bunlar bir düş'müş bir hayalmiş, güzel düşüncelerden ibaretmiş gibi.

"Kalk git yanımdan şeytan!" dedi keşiş, Angelo'ya da arkasını döndü.

"Bir şeytan var, bizzat şeytanın kendisi var burada. Bugün gördüm onu ben." diye mırıldandı.

"Bir vakitler ona parmağımı uzatmıştım, bütün kolumu kaptı. Hayır! diye içini çekti keşiş. Kötü doğrudan doğruya benim içimde!... kötü şu giden insanlarda! Ama o, kötünün baskısını duymuyor, başı yukarılarda dolaşıp duruyor ortada, kendini, hoşnut biliyor. Benim kendimi sağ duyabilmem için dinin tesellisine başvurmam gerek. Bu yalnız bir teselliden ibaret olsaydı keşke! Burada da, kendimi kurtardığım dünyada olduğu gibi, her şey güzel düşüncelerden ibaret olsaydı! Yalan hepsi, kızıllaşan akşam bulutlarındaki güzellik gibi, uzak dağlardaki mavilik gibi yalan! Yakından bakınca değişiyorlar, ölümsüzlük, sen büyük sonsuz, sakin okyanuslara benziyorsun! Bizi kendine çağırıyor, serzenişlerle dolduruyorsun içimizi. Ama sana doğru açılınca da batıyoruz, kayboluyoruz, ölüyoruz, var olmaktan çıkıyoruz! Yalan! defol aşağı!"

Göz yaşı dökmekten kendi içine eğilmiş, sert yatağının üstünde oturuyor, diz çöküyordu. Ama kimin önünde? Duvardaki taş haçın önünde mi? Hayır, bu iki büklüm vaziyeti almasının sebebi alışkanlıktı.

Kendi içinde ne kadar derinlere bakabilirse, içi o kadar karanlık geliyordu ona. İçerde hiçbir şey yoktu, dışarıda da hiçbir şey yoktu. Şu boşuna harcadığı ömür, düşüncelerinin meydana getirdiği kar topu, yuvarlanıyor, büyüyor, onu eziyor, yok ediyordu.

"İçimi kemiren kurt hakkında güvenip kimseye bir şey söyleyemem. Sırlarım benim tutsağımdır, onu elimden kaçırırsam ben onun tutsağı olurum."

İçinde Tanrı gayreti acı çekiyor, onunla tartışıyordu.

Umutsuzluk içinde: "Tanrım! diye haykırdı, acı bana! İman ver bana! Senin lütfunu, bu dünyadaki vazifemi teptim ben. Bunun için gereken güç yoktu bende, sen bu gücü bana vermedin. Ölümsüzlük, kalbimdeki Psyche — defol aşağı — hayatımın en güzel, an aydınlık noktası ile Psyche ile birlikte. hepsi gömülsün toprağa! O da gömülsün, mezarından bir daha ayağa kalkmasın!"

Kül rengi gökteki yıldız, ruhlar yaşarken, ışık saçarken bir gün mutlaka sönüp göçecek olan o yıldız, yine parıldıyordu. Titrek ışıkları ak duvarların

üstüne düştü. Ama Tanrıdaki ihtişamdan, mağfiretten, insanların kalbinde yankılanan aşktan tek kelime yazmadı duvara.

"Şurada, içteki Psyche, hiçbir zaman ölmez! Bilinçte mi yaşar? Kavranılmayan, gerçekleşebilir mi? Evet bendeki ben kavranılmıyor. Ey Tanrı! Sen de kavranılmazsın! Yarattığın bütün âlem kavranılmaz! Kuvvetten, ihtişamdan, aşktan yaratılmış bir mucize o!"

Gözleri parıldıyor, gözleri doluyordu. Kilise çanlarının yankısı, onun, o ölünün üstünde son ses oldu. Toprağa bıraktılar onu, Kudüs'ten getirilip sofu ölülerinin toprağıyla karıştırılan toprağa.

Yıllardan sonra kemiklerini, kendinden önce ölen keşişlerin kemikleri gibi topraktan çıkardılar, kemerli, kukuletalı bir papaz harmanisiyle örttüler, eline bir gül demeti vererek içine insan kemikleri konan, manastır mahzenlerinde bulunanlara benzeyen bir hücrenin içine koydular. Dışarıda güneş açmış, içerde günlük kokuları var. Ayin ilâhileri okuyorlar.

Yıllar geçti.

Kemikler dağılmış, birbirine karışmış. Kafataslarını birbiri üzerine dizdiler. Kilisenin bütün iç duvarını onlarla kapladılar. Onunki de yakıcı gün ışığının altındaydı. O kadar, o kadar ölü vardı ki burada, kimse onların adlarını bilmiyordu. Onunkini de bilmiyorlardı. Ama bak, gün ışığının altında, iki göz çukurunun içinde canlı bir şey kımıldıyor. Bu neydi acaba? Boş kafatasının içinde bir kertenkele dolaşıyor, büyük, boş göz deliklerinin içinde, içeriye, dışarıya girip çıkıyordu. Demek ki bir zamanlar yüce yüce düşünceler, aydınlık, pırıl pırıl düşler, sanata, en güzele karşı duyulan aşkla dolu olan bu başta hayat vardı şimdi. Sıcak gözyaşlarıyla kabaran gözlerinin içinde, ölümsüzlüğün umudu yaşayan bu başta bir hayat vardı. Kertenkele koştu, kayboldu. Kafatası çürüdü, toprakla toprak oldu.

Yüzyıllar geçmişti. Gökteki aydın yıldız hiç değişmemiş parıldıyor, bin yıllardır olduğu gibi, iri, parlak. Gökyüzü kül rengi parıltılar içinde, güller gibi taze, kan gibi ateş rengi.

Bir zamanlar eski bir tapınağın yıkıları bulunan küçük, dar bir sokakta, şimdi bir rahibeler manastırı yükseliyor. Bu manastırın bahçesinde bir

mezar kazmışlar, genç bir rahibe ölmüş, sabah saatinde onu defnedecekler. Bel bir taşa rastlıyor. Göz kamaştıran bir beyazlık fışkırıyor topraktan, ak mermer görünüyor, bir omuz şeklinde yuvarlaklaşıyor, gittikçe daha çok meydana çıkıyor. Beli daha dikkatli vurdular, bir kadın başı göründü. İşte kelebek kanatları! Genç rahibenin gömülmesi gereken mezardan, o gül rengi, kırmızı, alev alev tüten sabahta, mermerden yontulmuş güzel bir Psyche heykeli çıkardılar. "Ne kadar güzel! ne kadar kusursuz! En güzel çağlardan kalma bir sanat eseri!" Acaba ustası kimdi? Kimse bilmiyordu bunu. Binlerce yıldan beri parıldayan aydın yıldızdan başka kimse bilmiyordu bunu. Yıldız onun bu dünyadaki hayatını, çekilerini, sanatını, ondaki beşeri olanı biliyordu. Ama beşeri olan ölmüştü. Uçup gitmişti. Toz gibi, toz nasıl uçmaya mecbursa öyle uçmuştu. Ama onun en büyük gayretinin başarısı, onda tanrısal olan şeyin, Psyche'nin yaratabileceği en güzel şeyin, o hiçbir zaman ölmeyen, adı kendinden sonra yaşayan Psyche'nin doğrudan doğruya kendisi buradaydı. Görmüşler, takdir etmişler, hayran olmuşlardı ona. Sevmişlerdi onu.

Kül rengi gökteki aydın yıldız pırıl pırıl ışıklarını Psyche'in üstüne yolladı. Oradakilerin dudaklarını çevreleyen gülümseyişi, ona hayran olanların bir mermer kütlesinden ruhun yontuluşunu seyredenlerin gözlerini ışıklarla aydınlattı.

Topraksı olan çürümüş, unutulacak, bunu yalnız o sonsuzluktaki yıldız biliyor. Göklerden gelense ardından bıraktığı ünde parıldar. Bu ün de sönerse Psyche o zaman gene yaşar.

SÜMÜKLÜ BÖCEKLE GÜL DEMETİ

Bahçenin dört bir yanı fındık ağacından bir çitle çevrelenmişti. Dış tarafında ise, üstünde inekler, koyunlar dolaşan tarlalar, çayırlar vardı. Ama orta yerinde çiçek açmış bir gül fidanı, bunun altında da, içinde çok şey taşıyan, kendi bulunan bir sümüklü böcek oturuyordu.

"Zamanım gelinceye kadar bekleyin, diyordu sümüklü böcek, ben gül yahut fındık vermekten inekler, koyunlar gibi süt vermekten daha fazla şeyler yapacağım."

"Ben sizden fevkalâde bir şeyler bekliyorum" diye cevap verdi gülfidanı. "Yalnız bunun ne vakit olacağını müsaadeleriyle sorabilir miyim?"

Sümüklü böcek: "Mühlet veriyorum kendime" dedi. Siz de her zaman korkunç denecek kadar acele ediyorsunuz. Sanki bekleyenler bu yüzden daha fazla mı meraklanıyor."

Ertesi yıl sümüklü böcek her zaman taze, durmadan yeni çiçekler açıp tomurcuklanan gül fidanının altında, hemen hemen aynı yere oturmuş güneşleniyordu. Sümüklü böcek kabuğundan yarıya kadar dışarı çıkarak boynuzlarını uzattı, sonra tekrar geriye çekti.

"Her geçen senekinin aynı, hiçbir ilerleme olmamış. Gül fidanı güllerde kalmış, bundan fazla bir şey yapamıyor."

Yaz geçmiş, güz ayları gelmişti. Gül fidanı kar yağıncaya, havalar sertleşip, yağmurlar başlayıncaya kadar tomurcuklanmasına, çiçek açmasına devam etti. Gül dalı yere doğru eğilmiş, sümüklü böcek de sürünerek toprağa inmişti.

Yeni bir yıl daha başladı. Tekrar güller açılıp meydana çıktı, sümüklü böcek de meydana çıktı.

"Şimdi yaşlanmış bir gül kütüğü oldunuz siz, dedi sümüklü böcek, çok geçmeden ölüp gideceksiniz. İçinizde taşıdığınız her şeyi dünyaya verdiniz. Bunun bir önemi var mıdır, yok mudur? Bir mesele bu. Şüphesiz benim bu

konuda düşünmeye vaktim olmadı. Ama gözle görülen bir şey varsa o da iç gelişmeniz için hiçbir şey yapmamış olmanızdır. Böyle yapsaydınız hiç şüphesiz başka türlü bir şeyler meydana getirirdiniz. Bunun sorumluluğunu üstünüze alabilir misiniz? Şimdi çok geçmeden bir odun parçası haline geleceksiniz. Söylediğim şeyi kavrayabiliyor musunuz?"

"Beni korkutuyorsunuz, diye cevap verdi gül fidanı, bunu hiç aklıma getirmemiştim."

"Hayır, düşünme işi ile hiçbir zaman fazla uğraşmazdınız, bundan şüphe etmiyorum. Ama niçin çiçek açtığınızı, çiçek açarken ne olup bittiğini hiç düşündünüz mü? Bunun her zaman bu şekilde olmasının, başka türlü olmamasının sebebi nedir?

"Hayır" diye cevap verdi gül fidanı. "Ben sevinç, mutluluk içinde çiçeklerimi açıyorum, çünkü elimden başka türlüsü gelmiyor. Güneş öyle sıcak, hava içime o kadar ferahlık veriyordu ki, parlak çiğleri, kuvvetli yağmurları emip duruyordum. Soluk alıyor, yaşıyordum. Topraktan bana doğru bir kuvvet yükseliyor, yukarılardan üstüme bir kuvvet dökülüyor, her zaman yeni, her zaman büyük bir mutluluk duyuyordum içimde, her zaman çiçeklenmemin sebebi bu idi. Hayatım buydu benim, başka türlüsünü yapamazdım."

"Çok rahat bir ömür sürmüşsünüz" dedi sümüklü böcek.

"Şüphesiz, bana her şeyi armağan ettiler " diye devam etti gül fidanı. "Ama size daha fazlası verilmiş. Siz düşünen, derin anlayışlı yaratıklardansınız, dünyayı hayretler içinde bırakmak isteyen o yüksek kabiliyetli yaratıklardansınız."

"Hiç böyle bir şey söylemek islemedim size ben." dedi sümüklü böcek. "Dünya umurumda değil benim. Ne işim var benim dünya ile? Kendi kendimle uğraşmak bana yetiyor, içimdekiler bana kafi."

"Ama hepimiz bu dünyada başkalarına elimizden gelen yardımı yapmak, onlara ne kadar elimizden gelirse vermek zorunda değil miyiz? Şüphesiz ben yalnız gül meydana getirebiliyordum. Ama siz ne yaptınız? O kadar çok şey aldığınız halde siz ne verdiniz dünyaya? Ne veriyordunuz?"

"Ne mi veriyorum ben ona? ne mi veriyorum? Tükürüklüyorum onu. Hiçbir şeye yaramaz, dünya benim umurumda değil! Siz gül açıp durun! Daha başka bir şey yapmanıza imkân yoktur zaten! Fındık ağaçları ceviz verebilir mi? İnekler, koyunlar ancak süt verebilirler, hepsinin kendi müşterileri var. Benim müşterim benim içimde. Ben içime çekilir, orada otururum. Dünya umurumda değil benim!"

Sümüklü böcek bunu söyleyerek evine çekildi, kapısını kapadı.

"Çok acınacak, acıklı bir hal bu" dedi gül fidanı, ben, ne kadar istesem bir yere sokulamam böyle, daima çiçeklenmek, güller açmak zorundayım. Yapraklar dökülür, rüzgâr etrafa uçurur onları. Ama gene de güllerimden birinin, bir annenin şarkı kitabı içine konulduğunu, bir başkasının, genç bir kızın göğsü üstünde yer bulduğunu yahut tatlı bir sevinç içinde çocuk dudakları ile öpüldüğünü gördüm kaç kere. Bu öyle bir hoşluk verdi ki içime, gerçek bir mutluluk oldu benim için. Bunlar benim hatıralarım, hayatım."

Gül fidanı böylece, mutluluğu içinde, çiçekleniyor, sümüklü böcek evinde uyuyor, dünya ile ilgilenmiyordu.

Yıllar geçti.

Sümüklü böcek toprakta toprak, gül fidanı da toprak oldu. Şarkı kitabı içine hatıra olarak konan gül de uçup gitti. Ama bahçede yeni gül fidanları çiçekleniyor, bahçede yeni sümüklü böcekler gelişiyor. Bunlar evlerine sokuluyor, salyalarını çıkarıp duruyorlar. Dünya umurlarında değil onların.

Hikâyeyi bir daha baştan okuyalım mı? Ama okusak da değişmez hikâye.

BATAKLIK CADISI ŞEHİRDE CİNLER VAR DİYORDU

Eskiden adamın biri çok masal bilirmiş, simdi hepsini unuttuğunu söylüyordu. Başka zaman kendiliğinden ziyaretine gelen masal artık onu anmıyor, kapısını çalmıyordu. Neden gelmiyordu acaba? Böyle olmakla beraber adam da aylardan, yıllardan beri onu hatırlamamış, onun geleceğini, kapısını çalabileceğini beklemiyordu. Herhalde burada değildi. Çünkü dışarıda savaş, içerde de savaşın getirdiği sıkıntı, ihtiyaç vardı.

Leylekle kırlangıç uzun yolculuklardan geri dönmüşler, akıllarına hiçbir tehlike gelmiyor. Varır varmaz yuvaları yandı. İnsanların oturduğu evler yandı, çitler harap oldu, hatta bunlar yer yer iyice ortadan kaybolmuştu. Düşman atları eski mezarlar üstünde tepmiyor, zor, karanlık zamanlardı. Ama zor zamanların da bir sonu vardır.

Evet, onun da sonu gelir, böyle söyler herkes. Ama masal hâlâ kapısını çalmıyor, hâlâ bir haber yollamıyordu.

"Herhalde birçokları gibi o da öldü, kayıplara karıştı" dedi adam. Ama masal hiçbir zaman ölmez ki...

Bunun üstünden tam bir yıl geçmişti. Adam hasretle masalı düşünüyordu.

"Acaba her şeye rağmen bir daha gelmeyecek mi? Kapımı çalmayacak mı?" Masal canlı imiş gibi, eskiden geldiği şekilde, türlü kılıklar içinde gözlerinin önüne geliyordu. Kimi zaman ihtiyar, kimi zaman gençti. Elinde bir kayın dalı, saçlarında küçük inci çiçekleriyle sevimli bir kız olan baharın kendisi önünde duruyor. Gözleri aydınlık, gün ışığındaki derin orman gölleri gibi pırıl pırıl. Az sonra sokak satıcısı olarak ortaya çıkıyor; sandıklarını açmış, eski aziz hatıralar, ithaflar saklayan ciltli şiir kitaplarım ortaya dökmüş. Ama asil, yaşlı, sevimli ak saçlı bir nine, iri gözlü, zeki bakışlı bir nine kılığında geldiği zaman en güzeldi. Prenseslerin çıkrıkla ipek eğirdikleri günlerden çok önce, devlerin, ejderhaların dışarıda durdukları, kapıyı bekledikleri en eski zamanlardan hikâyeler anlatmasını çok iyi bilirdi. O zaman anlattıkları göz önünde öylesine canlanırdı ki, dinleyenlerin gözleri adamakıllı kararır, döşemelerin üstünden sanki kızıl

kanlar akardı. Bunları işitip görmek korkunçtu, ama gene de eğlenceliydi, hoştu. Çünkü anlatılanların hepsi çok eski zamanlarda olup geçmişti.

"Acaba gelmez, kapımızı çalmaz mı bir kere?" diyordu adam. Bunu söylerken gözlerinin önünde kara noktalar oynaşmaya, döşemenin üstünde kara bir leke görünceye kadar bakışlarını kapıya dikiyordu. Bunların o karanlık, ağır günlerden kalma kan yahut matem tülleri olup olmadığını kestiremezdi.

Bir gün böyle oturup dururken, acaba masal, eski gerçek masallarda anlatılan prensesler gibi bir yerde saklanıp kendini aratmak istemesin, diye ansızın bir şey geldi aklına. Eğer bulunursa tekrar pırıl pırıl ortaya çıkar, yepyeni bir ihtişamla, eskisinden güzel göz alırdı.

"Masal, o ihtiyar sevgili ninecik kim bilir nerde gizleniyor, belki de kuyu bileziğinin yanında salınıp duran bir ot sapının içinde saklı. Dikkat! dikkat! Belki de solmuş bir çiçeğin yaprakları arasına sokulmuş yahut raftaki büyük kitaplardan birinin içinde yatıyor."

Adam kitap rafına doğru gitti, zekâsını keskinleştirmek için kitapların en yeni çıkmış olanlarından birini aldı. Ama içinde hiçbir çiçek yoktu. Danimarkalı Holger'den bahseden bir kitaptı bu. Adam bahis konusu olan hikâyenin baştan başa aslı olmadığını, bir Fransız keşişinin uydurması olduğunu okudu kitapta. Hepsi bir romandan ibaretmiş. Sonradan Danimarka diline çevrilmiş, basılmış olması gerekiyormuş. Danimarkalı Holger diye bir kimse de yaşamamış, bu sebepten bizim şarkılarda söylediğimiz, inandığımız gibi yeniden geri dönmesine de imkân olamaz. Holger'in durumu tıpkı Wilhelm Tell'in durumu gibi, inanılmasına imkân olmayan, bizim büyük bir bilginlikle kitaplara geçirdiğimiz asılsız bir hayalden ibaretmiş.

"Ama ben gene de inanıyorum ona." dedi adam. "Ateş olmayan yerden duman çıkmaz."

Bunun üzerine kitabı kapadı, yerine koydu, pencere kenarındaki taze çiçeklere doğru yürüdü.

Masal belki de orada, yapraklarının kenarı altın yaldızlı kırmızı lâlenin yahut taze gülün yahut da pırıl pırıl parlayan kamelyanın içine gizlenmişti. Yaprakların arasında gün ışığı oynuyordu ama masal değil.

Yas günlerinde burada duran çiçekler, şimdikilerden çok daha güzeldi. Ama onları kesmişler şimdi, hepsini demet yapmış, tabutların üstüne koymuş, daha üstüne de bir bayrak yaymışlar. Belki de çiçeklerle birlikte masalı da gömmüşler. Ama gömseler, çiçeklerin buna dair bilgileri olması gerekirdi. Tabutların bunu duyması, toprağın duyması, yerden fışkıran her küçücük ot sapının bunu anlatması gerekirdi. Ama masal hiçbir zaman ölmez.

Belki de burada bulundu, tık tık kapıyı bile vurdu belki. Ama o zaman ona kim kulak verecek, kim anlayış gösterecekti ki? İlkbaharın ışıklarına, kuş cıvıltılarına, bütün sevinçli yeşilliklere gamlı, neşesiz, nerdeyse öfkeli gözlerle bakıyorlardı. Diller, o millet gibi taze, eski şarkılara karşı görevini yapmıyordu. Bunlar kalp için aziz olan birçok şeylerle birlikte tabutlanıp mezara gömülmüş. Masal belki de o zaman kapıyı çalmış olabilir, ama içerden duymamışlar, ona hoş geldin dememişler. Uzakta kalmasının sebebi buydu.

"Ben gidip arayacağım onu."

"Haydi, dışarıya, kırlara, açık denizlerin kıyısındaki ormanlara! Hadi!"

"Dışarıda şehrin ırağında duvarları kırmızı, çalısı köşeli, kulesinde bayrağı dalgalanan bir şato var. Orada bülbül, bahçede çiçeklenen elmaları görüp güller açtığını sanarak kenarları saçaklı kayın yapraklarının içinde şakır. Burada arılar yaz güneşinde çalıştılar, şimdi vızıltılı şarkılarıyla kraliçelerinin etrafını sarıyorlar. Güz fırtınası, düşmanı şiddetle kovalayan orduların, insan nesillerinin, hepsi göçüp giden ağaç yapraklarının hikâyesini anlatıyor. Noel günlerinde eski evlerimizde ocakta yanan ateşe karşı oturup kendimizi şarkılar, masallar dinlemeye hazırlarken, yabani kuğuların şarkıları açık sulardan yankılanır, ta bize kadar gelir.

Kızı arayan adam, aşağıda alaca karanlığı ile zevk gezginlerini kendine çağıran yabani kestanelerin süslediği ağaçlıklı yolda yürüyordu. Rüzgâr bir zaman ona Waldemar Dee ile kızlarının hikâyesini uğuldaya uğuldaya burada anlatmıştı. Masal ananın kendisi olan ağaç perileri, ihtiyar meşenin

son düşünü ona burada anlatmışlardı. Büyük annenin yaşadığı zamanlarda burada tıraş edilmiş çitler vardı. Şimdi aynı yerde yalnız eğrelti otlarıyla ısırganlar bitmiş. Bunlar da aşağıda eskiden yapılmış taş heykellerin döküntülerine doğru yayılıyor. Bu heykellerin gözleri üstünde yosunlar bitmiş, ama gene de eskiden olduğu kadar görebiliyorlar. Masal peşinden koşan adam, aynı şeyi yapamıyor, masalı göremiyor, neredeydi acaba?

Yüzlerce turna başının üstünden, ağaçların üstünden uçup gidiyor: "Git buradan! git buradan!" diye bağrışıyorlardı.

O da bahçeden çıkıp gitti. İstihkâm hendeklerinden geçerek, küçük kızıl ağaç ormanına varmıştı. Burada tavuk kümesleriyle altı köşeli küçük bir ev var. Kümes hayvanlarına bakan ihtiyar kadın odanın ortasına oturmuştu. Tavuklarla ördeklerin yumurtladığı her yumurtayı bilirdi bu kadın, yumurtalardan çıkan her civcivi tanırdı. Hepsi hakkında tam bir bilgi sahibiydi. Ama adamın aradığı masal bu değildi. Kadın masal olmadığını komodinin içinde duran Hıristiyan kilisesinden alınmış vaftiz kâğıdı ile aşı kâğıdıyla da ispat edebilirdi.

Dışarıda, üstü ak dikenler, sarı salkımlarla örtülü bir tepe vardı. Evden de uzak değildi. Yıllarca önce küçük bir şehrin mezarlığına getirilmiş, eski bir mezar taşı vardı burada. Namuslu belediye başkanlarından biri için dikilmiş bir anıttı bu. Hepsi de ellerini kenetlemiş, dik yaka kıvrımlarıyla taşa yontulmuş bir halde, karısı, beş kızı adamın etrafını almışlar. İnsan bu anda, düşünceleri üzerine bir tesir yapıncaya kadar, bu düşünceler tekrar taşa tesir edinceye kadar, uzun uzun bakabiliyordu. O zaman anıt eski zamanlardan söz açar. Hiç olmazsa masal arayan adamda öyle olmuştu. Nihayet buraya gelince belediye başkanı için yapılan heykelin tam alnı üstünde canlı bir kelebeğin oturduğunu gördü, kelebek kanatlarını oynattı, kısa bir yeri uçarak geçti, hemen mezar taşının yanına kondu. Orada ne bittiğini de göstermek istiyordu. Tam yedi tanesi sımsıkı bir arada dört yapraklı yonca vardı burada. Baht gelirse sürüsü pek gelir. Yonca yapraklarını kopardı, cebine yerleştirdi. Baht da nakit akça gibidir, ama adam yeni, güzel bir masal bulsam daha iyi olurdu, diye düşünüyordu. Masalı burada da bulamamıştı.

Güneş iri, alev alev batıyordu, çayırlar tütüyor, bataklık cadısı bira yapıyor.

Akşamdı, vakit geç olmuştu. Adam odasında tek başına oturmuş, önündeki bahçeye, çayıra, bataklığa, su kıyısına bakıyor. Ay pırıl pırıl, çayırın üstüne sis çöküyor, sanki büyük bir göl meydana gelmiş. Masalda anlatılanlara bakılırsa burada bir zamanlar bir göl de varmış. Ay ışığı masaldaki manzarayı aydınlatıyordu. Adam tekrar şehirde okuduğu şeyleri, Wilhelm Tell ile Danimarkalı Holger'i hatırladı. Demek ki bunlar hiçbir zaman yaşamamışlar, ama halk inanında yaşıyorlardı ya! Buradaki göl de, masaldaki canlı manzaralardan biriydi. Evet, Holger, o Danimarkalı tekrar gelecek bir gün.

Orada durmuş böylece düşünürken, pencereye çok sert bir şey çarptı. Bir kuş muydu bu? Bir gece kuşu yahut baykuş muydu? Evet, onlara kapı açılmaz, kapıyı vursalar bile. Pencere kendiliğinden parça parça olmuş, ihtiyar bir kadın oradan içeriye, adama doğru bakıyordu.

"Emriniz nedir?" diye sordu adam "Bu kadın kim? Tam ikinci katın penceresinden bakıyor içeri. Merdiven mi var altında?"

"Cebinizde dört yapraklı, bir yonca var sizin" diye cevap verdi kadın, "Evet, hatta yedi tane var ondan, birisi altı yapraklı."

"Kim bu kadın?" diye sordu adam.

Kadın: "Bataklık cadısı" diye cevap verdi. "Bira yapan bataklık cadısı. Az önceye kadar çok işim vardı. Fıçıyı da artık tıkamıştım. Ama küçük bataklık çocuklarından biri, haşarılığından, çıkardı tıkacı fıçıdan, fırlattı, şatonun yukarısına kadar attı, cama çarptı tıkaç. Şimdi biralar fıçıdan akıp duruyor. Bu yaptığının da kimseye faydası dokunmadı."

"Ama söyleyin bana" diye söze başlamıştı adam.

"Evet, söyleyeceğim, bekleyin biraz" diye sözünü kesti bataklık cadısı. "Yalnız şimdi başka işim var." dedi ve gözden kayboldu.

Bataklık cadısı tekrar göründüğü zaman adam pencereyi kapamak üzereydi.

"İstediğin oldu, dedi bataklık cadısı, ama yarım fıçı biraydı, eğer hava elverişli olursa, yarın tekrardan hazırlanmam lâzım. Fakat neydi sormak

istediğiniz benden? Geri dönüp geldim, çünkü her zaman verdiğim sözü tutmuşumdur. Cebinizde biri altı yapraklı olmak üzere yedi tane dört yapraklı yonca var sizin. Bu insanda saygı duygusu uyandırıyor. Kır yolunda bitmiş ama birine tevcih edilen nişan alâmetidir bu. Herkes bulamaz bunu. Neydi soracağınız benden? Öyle sâf sâf bakmayın yüzüme, hemen gitmem lâzım. Bira fıçısı, bira fıçısının kapağı bekliyor beni."

Adam bataklık cadısından masal hakkında bilgi istedi, ona yolda rastlayıp rastlamadığını sordu.

"Hay Allah iyiliğinizi versin sizin!" diye bağırdı bataklık karısı, "Yetmiyor mu bildiğiniz masallar size? Ben herkesin kendine yetecek kadar masalı olduğuna inanırdım, sahiden inanırdım buna. Yapılacak, önem verilecek başka işler var burada. Artık çocuklar bile masaldan bıktı. Oğlanlara bir şey mi vereceksiniz? Yaprak sigarası verin, kız çocuklarına da bir eteklik hediye edin, daha çok hoşlarına gider. Masal dinlemekmiş! Burada gerçekten başka şeyler var yapılacak, çok daha mühim şeyler var!"

"Bununla neyi kastediyorsunuz? diye sordu adam. "Dünya hakkında bildiğiniz nedir sizin?" Kurbağalardan başka bir şey gördüğünüz var mı?"

"Bataklık ışıklarından sakının kendinizi!" diye cevap verdi kadın. "Siz dışarıdasınız, başı boş bırakılmışsınız siz. Bataklık ışıklarından konuşalım. Balaklığa gelin benimle beraber, orada olmam lâzım. Orada size her şeyi anlatırım. Birazcık acele edin Allah aşkına, yanınızdaki biri altı yapraklı, yedi dört yapraklı yoncalar tazeliklerini yitirmeden, ay çıkmadan, acele edin biraz.

Bataklık cadısı gitmişti.

Kuledeki saat on ikiyi çalmış. Üstünden bir çeyrek saat geçmeden adam bahçeden dışarıya, avluya çıkmış, çayıra varmış bulunuyor; sis başlamış, bataklık cadısı bira yapma işine ara vermişti.

"Uzun sürer onların gelmesi" diyordu bataklık cadısı, cinler, cadılar, insanlardan daha hızlı giderler, ben cadı olarak doğduğuma memnunum."

"Neydi bana söyleyeceğiniz? diye sordu adam." Masala dair bir şey miydi?”

Bataklık cadısı: "Başka şey bilmez misiniz siz kuzum? Hep masal mı sorup durursunuz?" diye cevap verdi.

"Yarının şiiri hakkında da bazı açıklamalar yapabilirsiniz belki?" diye sorularına devam etti adam.

"O kadar çabuk dörtnala kalkmayın bakalım" dedi bataklık cadısı, "Sabırlı olursanız, cevaplarım sorunuzu. Şairlikten başka şey yok kafanızda sizin, elinden her iş gelen orta hizmetçisi o imiş gibi nedir diye sorup duruyorsunuz. Şiir gerçektir, gerçekten en yaşlı şey o dur, ama en genç sayılır. Ben tanıyorum onu, ben de bir zamanlar gençtim, bu da bir çocuk hastalığı değildir. Bir vakitler sevimli bir peri kızıydım, öteki perilerle beraber ay ışığında dans ettim, bülbül dinledim, ormanlara gittim, her zaman dışarıda etrafı dolaşan masal kızıma rastladım. Masal kızı kimi zaman yatağını yarı açılmış bir lâlenin yahut bir çayır çiçeğinin içine serip yatar. Kimi zaman kiliseye sokulur, orada mihrap ışıklarından aşağıya sarkan matem çiçeklerinin içine gizlenir.

"Siz her şeyi mükemmel biliyorsunuz" diye bağırdı adam.

Bataklık cadısı: "Benim de sizin kadar bilgi sahibi olmam lâzım şüphesiz" diye cevap verdi. "Masalla şiir aynı şey, aynı kumaştan iki parça, hangisini isterseniz onu alınız. Sizin bütün yaptıklarınızı, söylediklerinizi tekrar kotarmak, bunların daha iyilerini, ucuzlarını bulmak kabildir. Benden bedava alabilirsiniz onları. Bende şişelere çekilmiş bir dolap dolusu şiir var. Bunlar öz şiirin hem acısından, hem tatlısından yapılmış esanslar. İnsanlar şiir olarak ne kullanıyorsa, hepsi şişeler içinde var bende. Bayram günlerinde mendillerine serper, koklayabilirler."

"Söylediğiniz şeyler çok acayip geliyor insanın kulağına" diye cevap verdi adam. "Gerçekten şişeler içinde şiir mi var sizde?"

Bataklık cadısı: "Hem de sizin dayanabileceğinizden çok fazlası." diye cevap verdi. "Yeni pabuçlarını kirletmemek için ekmeğinin üstüne basan kızın hikâyesini biliyorsunuz belki. Bu hikâye hem yazılmış hem de basılmıştır."

"Onu ben kendim anlattım" diye cevap verdi adam.

"Öyleyse biliyorsunuz hikâyeyi" diye devam etti cadı. "Kızın çamurun içine çökerek bataklık cadısına kadar indiğini, tam o sırada şeytanın büyük annesinin bira yapım evini gezmek için gelmiş olduğunu da biliyorsunuz. Orada bataklığa inen kızı görünce ziyaretinin bir hatırası ve bir sütun kaidesi olarak kullanmak üzere onu kendisine hediye etmelerini rica etmişti. Şeytanın büyük annesinin büyük annesi buna karşılık bana bir dolap dolusu şiirle dolu şişe hediye etti o zaman, bunları şimdiye kadar hiç kullanmadım, Dolapta onların durması gereken yeri de gösterdi bana. Hala orada duruyor hepsi. Bakın bir kere sizin cebinizde, içinde bir tanesi altı yapraklı olan yedi tane dört yapraklı yonca var, siz onun için görebilirsiniz onu, hiç şüphesiz."

Gerçekten bataklığın ortasında bir kızılağaç yumrusuna benzeyen tuhaf bir şey duruyordu. Bu şeytanın büyük annesinin büyük annesinin dolabıydı. Bataklık cadısı bu dolabın, kendisine olduğu kadar herkes ve her memlekette, her zaman açık olduğunu iddia ediyordu. Yalnız bir kere nerede olduğunu öğrenmesi lâzımdı. Yanlarından, önünden, arkasından, her yanından açılabilirdi. Eski bir kızıl ağaç yumrusu gibi gözükmesine rağmen mükemmel bir sanat eseriydi o. Başta bizim memleketinkiler olmak üzere dünyadaki bütün şairlerin tekrarları vardı burada. Onlardaki ruh, düşünce haline getirilerek çıkartılmış, tenkitleri yapılmış, yenileştirilmiş, koyulaştırılmış, şişelere doldurulmuştu. Şeytanın büyük annesi, dâhice değilse de, bugün kullanılan deyimi ile büyük bir sezişle, şu veya bu şaire aynı tadı veren şeyleri seçmiş, içine biraz şeytan şeyi katmış, sonrada şiirini bütün yarınki zamanlara sunulmak üzere şişelere doldurmuştu.

"Şunları bir kere gösteriniz bana" dedi adam.

"Memnuniyetle" diye cevap verdi bataklık cadısı, "Ama bilmeniz gereken önemli bazı şeyler daha var."

Adam: "Öyle ama tam dolabın önündeyiz şimdi" diyerek dolabın içine bakmaya başladı. "Burada her büyüklükte şişeler dolu. Şunun içinde ne var? Ya şunun içinde?"

"Bunun içinde mayıs ayının kokusu var, adı öyledir" dedi bataklık cadısı. "Şimdiye kadar hiç kullanmadım onu. Ama toprağın üstüne bundan bir damla damlatır damlatmaz hemen zambaklarıyla, yabani kıvırcık naneleriyle güzel bir orman gölünün ortaya çıkacağını biliyorum. Dolapta

duran eski kitaplardan birine, bu suyun en aşağı cinsinden sadece iki damla dökerseniz, hemen bir tiyatro oyunu haline gelir, hem de mükemmel sahneye konulabilen bir tiyatro eseri. Siz de mükemmel uyursunuz, öyle keskindir kokusu. Üstünde "Cadı karısı mamulâtından" diye bir etiket bulunmasının sebebi, herhalde bana karşı bir nezaket eseri olacak.

Şurada duran skandal şişesidir. Bakılınca içinde yalnız kirli su var sanılır, kirlidir de içindeki. Ama şehir dedikodusundan yapılmış maya tozu ile üç yarım ons yalan, iki kırat da doğru, bir kayın dalı ile çalkalanarak meydana getirilmiştir. Dalın kayın dalı olması lâzımdır. Salamuraya konulmuş, günahkârın kanlı vücudundan kesilmiş yahut da okul hocasının kullandığı değnek gibi şeyler bu işte kullanılamaz. Doğrudan doğruya su oluklarını temizlediğimiz süpürgeden çıkarılmış kayın dalından bir sap lâzımdır bunun için.

Şu şişenin içinde de ilâhi edasıyla sofuca yazılmış şiirler var. Bunun her damlası, cehennem kapılarının gıcırtısını andıran sesler çıkarır. İndirilen kırbaçların vücuttan fışkırttığı terle kandan yapılmıştır. Kimileri bunun güvercin safrasından başka bir şey olmadığını söylüyorlar. Ama güvercinler en sofu hayvanlardır. Bundan başka, denildiğine göre, safraları da yoktur güvercinlerin, tarihte böyle bir şey yoktur.

Şurada şişeler şişesi, şişelerin padişahı dururdu. Dolabın yarısını kaplamıştı. İçi günlük hikâyeler dolu, ağzı da domuz derisi, sidik kesesiyle tıkanmıştı. Çünkü kuvvetinden bir şey kaybetmeye dayanamıyordu. Her millet bu şişeyi bir türlü tutup çevirerek onunla kendi çorbasını hazırlayabilir. Eski Almanların eşkıya etinden yapılmış kan çorbası, içinde gerçek danışman bayların havuç parçaları gibi yüzdüğü bol sulu kiracı çorbası da bununla yapılırdı. Bu çorbanın üzerinde yıldız yıldız felsefe yağı yüzer. İngiliz hükümet çorbasıyla Fransızların horoz kemiklerinden serçe yumurtalarından yaptıkları potage â la kock, Danimarkalıların Cancan çorbaları da onunla hazırlanırdı.

Burada da bir şampanya şişesinin içinde trajedi duruyordu. Her an patlayabilir, patlaması da lâzımdır. Komedi ise ince kuma benziyordu. Seyircilerin gözlerine serpilmek için çok elverişliydi, yeni komedilerin inceleriyle bu iş iyi başarılıyordu. Komedilerin kabası da aynı şekilde şişelere doldurulmuştu. Ama yalnız yarına ait ilânlardan ibaretti bunlar,

piyesin adı, bütün kuvveti idi. Bunlar arasında harikulâde komedi adları vardı."

Adam kendini iyice düşüncelere bırakmıştı ama bataklık cadısının düşünceleri onunkinden daha ileri de gidiyordu. Adamın nihayet merakını doyurmasını istiyordu.

"Yeter derecede seyrettiniz bu maskaralığı" dedi. "Dolabın içinde neler olduğunu biliyorsunuz artık. Ama bilmeniz gereken en önemli şeyi hâlâ öğrenmediniz. Cinler şehirde! Bunun şiirden, masaldan daha büyük önemi vardır. Aslını sorarsan çenemi tutmamın tam zamanıydı şimdi, ama bana hükmeden kuvvetin bir alın yazısı, bir kader olması gerek. Dilimin ucunda, onu mutlaka söylemem gerekiyor. Cinler şehirde! Serbest bıraktılar onları! İnsanlar kendinizi koruyun!'

"Söylediklerinizin bir kelimesini bile anlamadım" dedi adam.

"Lütfen zahmet edin, şu dolabın üstüne oturun." diye devam etti bataklık cadısı, ama içine yuvarlanıp şişelerimi kırmayın sakın. Onların içinde ne olduğunu biliyorsunuz. Ben şimdi asıl büyük olayı anlatacağım. Vaka dün oldu, ama aynı şey daha eskiden de olmuştu. Bu defa üç yüz altmış dört gün sürecek. Bir yılda kaç gün olduğunu biliyorsunuz tabii?"

Bataklık cadısı anlatmaya başladı:

"Dün buradaki bataklıkta büyük bir olay geçti. Bir çocuk bayramı oluyordu. Küçük bir cin doğdu. Daha doğrusu on iki cin doğdu. Bunlar, istedikleri zaman insan kılığında görünüp sanki doğuştan insanmışlar gibi hareket edebilen, kumanda verebilen cinlerdi. Bu bataklık için de büyük bir olay. Onun için erkekli, dişili bütün o cüce cinler, küçük ışıklar halinde, bataklığın, çayırın üstünde dans edip duruyorlardı. Evet, aralarında hanımefendiler de vardır onların, ama onlardan bahsetmek âdet değildir. Ben dolabımın üstüne oturmuştum. Yeni doğmuş on iki cin yavrusu da kucağımdaydı. Ateş böceği gibi parıldıyorlardı hepsi; kucağımda sıçramaya başlamış, her dakika daha büyüyorlardı. Bir çeyrek saat geçmeden babaları, amcalarıyla boy ölçüşecek hale geldiler. Çok eski zamandan kalma, hiç değişmez bir yasa vardır: Eğer ay aynen dün akşamki durumda bulunur, rüzgâr da dün akşam estiği gibi eserse, bu saatte ve bu dakikada doğan

bütün bataklık ışıklarına insan olmak müsaadesi ve gücü bağışlanır. Ondan sonra bunlardan her biri bir yıl süresince etrafta dolaşır, ellerinden geleni yapabilirler. Bataklık ışığı kırları, hatta dünyayı dolaşabilir. Korkusu yoksa bir gün sert bir fırtınada sönüp gitmek üzere denize de düşebilir. Doğrudan doğruya bir insanın içine de girer, o zaman da ona istediği şeyleri söyletir, istediğini yaptırır. Bataklık ışığı her çeşit erkek, kadın kılığına girebilir, insanın ruhuna, kendi yaradılışına uygun hareketler yaptırır, hangi amaca varmak istiyorsa varır. Ama bir yılın üç yüz altmış dört günü içinde, üç yüz altmış dört kişiyi baştan çıkarabilecek bilgiye, güce sahip olabilmeli, onları doğruluktan, halislikten çevirebilmelidir. O zaman bir bataklık ışığının ulaşabileceği en yüksek mertebeye ulaşır, şeytanın saltanat arabasına öncülük etmek şerefini kazanır, alev kırmızısı mantoyu eline geçirir, alev solumak gücünü edinir. Her basit bataklık ışığının ağzının suyu akar buna. Ama bunlar, bir gün dünyada bir rol oynamayı düşünen şerefli bir bataklık ışığı için birçok tehlikelerle, güçlüklerle beraberdir. İnsanlardan biri işin farkına varır, kimi gözüne kestirdiğini anlar da onu öfkelendirirse, mahvolmuştur, bataklığa dönmek zorundadır artık. Eğer bataklık ışığı yıl sonuna erişmeden ailesine dönmek hasretini duyar, bu hasrete boyun eğerse o zaman mahvolmuştur. Artık pırıl pırıl yanamaz, çok geçmeden söner, bir daha da yakılmasına imkân yoktur. Yıl sonuna ulaştı da henüz üç yüz altmış dört kişiyi doğrudan, iyiden, güzelden ayartamadı ise, o zaman çürümüş bir ağacın içinde oturmaya, orada hiç kımıldamadan yatmaya mahkûm edilir. Bu da canlı bir bataklık ışığı için en korkunç cezadır. Ben bütün bunları bildiğim için kucağımda oturan on iki küçük cine de anlattım. Sevinçlerinden kendilerinden geçtiler. Onlara şereften vazgeçerek, hiçbir iş yapmamanın en rahat, en güvenli yol olduğunu söyledim. Ama küçük alevcikler böyle bir şeyi işitmek bile istemiyor, hayallerinde kendilerini daha şimdiden kıpkızıl, alev solur bir halde görüyorlardı. Yaşlılarından birkaçı, bizim yanımızda kalın dediler onlara. Kimileri de insanlarla olan oyununuzu oynayın diyordu. İnsanlar kurutma kanalları açıyor, bizim çayırlarımızı kurutuyorlar. Çocuklarımızın hali ne olacak? Biz alev alev yanmak istiyoruz, diyordu, yeni doğmuş bataklık ışıkları. Buna karar verdiler de.

Bunun üzerine hemen birkaç saniye süren bir balo başladı, bundan daha kısa süren balo düşünülemez. Peri kızları kendilerine kibirli diye tellal çağırtmamak için, bütün orada bulunanlarla üçer defa dans ettiler. Onlar asıl

kendi aralarında dans etmeyi severler. Arkasından vaftiz armağanları dağıtıldı. Armağanlar, bataklık sularının üstünden çakıl taşları gibi sekiyordu. Peri kızlarından her birisi, üstündeki tülün ucundan bir parça armağan etmişti. Bunu yaparken, al bunu diyorlardı, bunu alırsan derhal yüksek dansları, bükülmeleri, dönmeleri başarabilirsin. Dansta en iyi figürleri öğrenir, en resmî kimselerin toplantılarına katılabilirsin. Alaca baykuş genç cinlerden her birine "Brav-bra - bra!" diye bağırmasını, bunun en uygun nerede söyleneceğini öğretiyordu. Çünkü bu mükâfatı kendi içinde olan büyük bir kabiliyet eseridir. Baykuşla leylek de havadan bir şeyler düşürmüşlerdi. Ama düşüncelerine göre bunlardan bahsetmeye bile değmezdi. Onun için biz de bahsetmiyoruz. Tam o sırada bataklık kralı Waldemar'ın akını başlamıştı. Ama sayın baylar buradaki bayramı duydukları zaman armağan olarak birkaç tane harikulade köpek gönderdiler. Bunlar etrafta rüzgâr gibi koşuşan, bir yahut üç cini rahat rahat beraber taşıyabilecek durumda köpeklerdi. Binicilikleriyle geçinen iki ihtiyar Alp hortlağı da bayrama katılmışlardı. Bunlar oradaki cinlere hemen bir anahtar deliğinden geçme sanatını öğrettiler. Bunu başarabilen cine bütün kapılar açıktır. Genç bataklık ışıklarına onları şehre götürmeyi teklif ettiler. Şehri iyi tanıyordu onlar. Umumiyetle yalnız enselerinden arkaya sarkan kendi uzun saçlarına binerek uçarlar, üstünde sıkı oturabilmek için saçlarını bir düğüm haline getirirlerdi. Yalnız bu defaya mahsus olmak üzere akınla gelen köpeklerin üstüne, prensesler gibi oturmuşlar, insanları baştan, yoldan çıkaracak cinleri de kucaklarına alıp önlerine oturtmuşlardı. Bir anda da uçup gittiler. Bütün bunlar dün gece oldu. Bataklık ışıkları şehirde şimdi artık işe koyuldular bile. Ama nasıl? Ne şekilde? Bunu kim söyleyebilir? Büyük ayak baş parmağımın üstünde oturan bir hava peygamberim vardır benim. Her zaman türlü türlü şeyler anlatır bana."

"Ama bu anlattığınız mükemmel bir masal" dedi adam.

"Belki böyle mükemmel bir masalın ancak başlangıcı" diye cevap verdi bataklık cadısı. "Bataklık ışıklarının şimdi nasıl oynaştıklarını, neler yaptıklarını, insanları eğri yola sürüklemek için hangi kılıklara girdiklerini anlatabilir misiniz bana?"

"Her bölümü bir bataklık ışığına ayrılmak şartıyla on iki bölümlü koskoca bir roman yazabilir bu konuda, bana öyle geliyor, dedi adam, daha iyisi halk

için bir piyes belki de."

"Bunu yazmak size yaraşır" diye cevap verdi bataklık cadısı." Yahut da en iyisi hiçbir şey yazmamak."

"Tabii en rahatı, en güzeli bu" dedi adam. "O zaman gazetelere koşup parçalanmaya da lüzum kalmaz. Bu da bataklık ışığının çürümüş bir ağaç içinde oturup parmağını bile kımıldatmaya izni olmadan ışıması gibi bir şey, onun kadar tatsız."

"Benim için hepsi bir" dedi bataklık cadısı. "Ama daha iyisi başkalarına yazdırın, hem de bir kısmını yazı işinden anlayanlara, bir kısmını da anlamayanlara yazdırın. Bir şiir dolabını şişelere boşaltmasını bilen bir fıçı tıkacım var benim, onu vereyim size. Ona istediğinizi yaptırabilirsiniz. Ama siz oldukça mürekkep yalamış biri gibi geliyorsunuz bana, her yıl masal avcılığına çıkmak hevesine kapılmayacak kadar da yaşlanmış, sakinleşmişsiniz. Şimdi yapılacak daha önemli işler var. Herhalde bahis konusu olan şeyi kavrıyorsunuz?"

"Bataklık ışıkları şehirde!" dedi adam. "Bunu duydum, anladım manasını da, ama siz ne yapmamı istiyorsunuz benim? Eğer bankalarına, bakın şu saygı değer ceketine bürünerek giden zat, bataklık ışığıdır, diyecek olsam, bana müthiş kabalıklar yaparlar.

"Yalnız ceket değil, pantolon da giyer onlar" dedi bataklık cadısı. "Bataklık ışığı her kılığa girebilir, her yerde ortaya çıkabilir. Kiliseye gider ama Tanrı adına değil, belki papazı tehlikeye atmak için. Seçim gününde bir nutuk çeker, ama vatan, memleket için değil, kendi yararı için. Gerek boya çanağı içinde, gerekse tiyatro çanağı içinde bir sanatçıdır o, ama tam kudreti eline geçirirse çanaktan eser kalmaz. Boyuna gevezelik edip duruyorum ben de. Dilimin ucundakini söylemem lâzım, ailemin aleyhinedir bu, ama baskı yapıyor bana, insanların kurtarıcısı yapmak istiyor beni. Bu da iyi niyetle, kurtarıcılık madalyası almak için olmuyor gerçekten. Ben elimden gelebilecek en budalaca işi yapıyorum, söylediklerimi bir şaire söylüyorum. Çok geçmeden bütün şehir duyacak bunu."

"Şehir buna değer verip üzülmez, merak etme!" dedi adam. "Bununla ilgilenecek tek kişi yoktur orada. Şimdi ben bütün çevikliğimle. "Bataklık

ışıkları şehirde! Böyle diyordu bataklık cadısı, kendinizi koruyun!" diye bağırsam herkes gene bir masal anlattığıma hükmeder.

YELDEĞİRMENİ

Tepenin üstünde bir değirmen vardı, görünüşü kibirli, kendi de kibirli.

"Hiç de kibirli değilim" diyordu. "Ama içten olduğu kadar dıştan da aydınlık içindeyim, aydınım. Dışarıdaki, içerdeki işlerimde güneşi de, ayı da hizmet ettiririm kendime, bunlardan başka ayrıca yakacak mumum, yağ lâmbam, iç yağı lâmbam da var. Aydınlanmış olduğumu gerçekten söyleyebilirim. Düşünen bir varlığım. Biçimim de öyle güzeldir ki beni seyretmek zevk verir. Göğsümün içinde buğday öğüten değirmen taşları, dört de kanadım var. Kanatlarım başımın üstünde, tam şapkamın altında durur. Hâlbuki kuşların kanadı iki tanedir yalnız, bunları da sırtlarında taşımak zorundadırlar. Doğuştan Hollandalıyım, bunu kılığımdan da anlamak kabil, bir uçan Hollandalıyım ben. Onun tabiatüstü bir varlık sayıldığını biliyorum, ama çok tabiiyim. Çevremde üstü örtülü, dar bir geçit vardır, alt bölümde de oturma odalarım. Düşüncelerim burada kabul görürler. Başkaları benim her şeyi idare eden, her şeye hükmünü geçiren en kuvvetli düşüncemi, değirmenci düşüncesi diye adlandırırlar. Benim düşüncem ne istediğini bilir. Unun da, bulgurun da üstündedir ne de olsa. Ama gene de kendine benzeyenleri vardır. Bu düşünceye anne düşünce adı verilir. Bu da kalptir, gerçek tefekkür ondadır. Maksatsız olarak ortalarda dolaşmaz, o da ne istediğini bilir. O da elinden ne geleceğini bilir. Rüzgâr soluğu kadar yumuşak, fırtına gibi kuvvetlidir. İradesini yerine getirmek için bir kimsenin etrafında dolaşmasını bilir. O benim duygumdur, baba ise sert duygum. Bunlar iki tanedir ama aslında gene birdir. Birbirlerine de "Yarı parçam senin" diye seslenirler. Bunların gelişmek zorunda olan düşünceleri yoktur. Küçüklerin yaptığı bu gürültü de ne? Az önce bir neşesizlik nöbetine tutularak ne olup bittiğini anlamak için baba ile çocuklarını göğsümün içindeki değirmen taşlarıyla çarka bakmaya gönderdiğim zaman müthiş bir gürültü yapmışlardı. Oralarda ne olup bittiğini bilmeye mecburum, çünkü bana engel olan bir şey vardır orada, farkındaydım bunun. Sonra herkes kendi kendisini muayeneden geçirmeye de mecburdur. Kişi benim gibi bir tepenin en sivri ucunda oturunca bu çeşit gürültüler hoş gelmiyor kulağına. Ayrıca daima ışık içinde bulunmaya da dikkat etmek gerek. Dünyanın hakkımızdaki düşüncesi de bir ışıklanma değil midir? Evet, ne diyordum, çocuklar korkunç bir gürültü yapmışlardı.

Bunların en küçüğü şapkamın altına kadar çıkmış patırtı edip duruyor, adamakıllı sarsıyordu beni. Küçük düşünceler büyüyebilir, bunu fark etmiş bulunuyorum, tam benim yaradılışıma uymamakla beraber aynı şekilde dışarıdan da düşünceler gelebilir kişiye. Bunlar yaradılışıma uymaz. Çünkü ne kadar etrafıma baksam göremem onları, kendimin dışında hiçbirini fark edemem onların. Ama içlerinden değirmen taşlarının gürültüsü gelmeyen kanatsız evlerin de düşünceleri vardır. Onlar da benim düşüncelerime gelir, nişanlanırlar onlarla. Oldukça acayip tabii. Evet, çok acayip şey. Başımın üstüne yahut içime bir şey geldi mutlaka değirmen aletlerinde bir bozukluk olmuştur. Sanki baba kendi yarı parçasını değiştirmiş, daha tatlı bir duygu, daha sevgi dolu, çok genç, sofu, buna rağmen kendisi kalabilen, ama zamanla daha yumuşayıp sofulaşan bir hayat arkadaşı edinmiş gibi olur. Buruk, mayhoş olan uçup gitmiştir artık. Her şey neşe içindedir. Günler gider, günler gelir, daima ileriye, aydınlığa, sevince doğru yürürüz. Sonra, evet, bu da hem söylenmiş, hem de kitaplara yazılmıştır, sonra zaman olur, bir gün gelir, ben göçüp giderim. Ama gene de tam göçmem, yıkmaları gerekir beni, daha güzel bir şekilde yeniden yükselmem için, işi sonuna ulaştırmam. Ama gene de var olmakta devam etmem, tamamen başka bir şey olmam, gene de aynı şey kalmam gerektir. Güneşle, ayla, mumla, yağla, iç yağı ile ne kadar aydınlanmış olduğumu kavramam güçtür benim. Duvarlarımın yıkıntıları içinden eski odamın yeniden yükselmesi gerekir. Ben yalnız eski düşünceleri muhafaza etmeyi ummak isterdim. Babamı, anamı, büyükleri, küçükleri, ailemi dediğim gibi hepsini, bir tek olanı, ama gene de birçok organlardan meydana gelen şeyi, bütün o düşünce süresini muhafaza etmem gerekir. Çünkü bunlarsız edemem ki ben. Bundan başka kendimin, göğsümün içindeki değirmen taşlarıyla başımdaki kanatlarla, beni çevreleyen koridorla ben olarak kalmam da gerekir. Böyle olmazsa kendi kendimi tanıyamam, başkaları da beni tanıyamaz. Bana değirmeni dağın üstünde görüyoruz ya işte, görünüşü kibirli ama gene de kibirli değil, diyemezler."

Değirmen böyle söylüyordu. Bu söylediklerinden daha fazlasını da söylüyordu, ama en önemlisi bunlardı.

Günler geldi, günler geçti, en yenisi de en son gelendi.

Değirmende yangın çıkmıştı. Alevler yükseliyor, dışarıyı, içeriyi alevler sarıyor, çatı kirişlerini, tahtaları boydan boya dolaşıyor, hepsini yok ediyordu. Değirmen yıkılmış, yerinde yalnız bir kül yığını kalmıştı. Yangın yerinden dumanlar çıkıyor, dumanları rüzgâr alıp götürüyordu.

Ama değirmende canlı olarak ne varsa yok olmadan kalmış, yangından hiç zarar görmemiş, aksine kazanmıştı. Bir can, birçok düşünce, ama gene de tek düşünceden ibaret olan değirmendeki aile, hoşlarına gidebilecek yeni, güzel bir değirmen elde etmişlerdi. Eski değirmenin tıpkısıydı bu yeni değirmen. "İşte tepenin üstünde duruyor, görünüşü ne kadar kibirli!" diyorlardı ama yeni değirmenin içi daha iyi, zamana daha uygun yapılmıştı. Dünya, durmadan ileriye gidiyor çünkü. Kurt yenikleriyle süngere dönmüş olan eski tahta yapı toprak olmuş, kül olup gitmiş. Değirmenin asıl gövdesi, onun sandığı şekilde yükselmiyordu. Çünkü yalnız kelimeleri düşünmüştü o. Ama her şeyi kelimesi kelimesine almamak lâzımdır.

GÜMÜŞ KURUŞ

Eskiden gümüş bir kuruş vardı. Darphaneden pırıl pırıl çıkmış, sıçrıyor, şakıyordu: "Hurra! Artık dünyayı göreceğim!" dünyayı gördü de.

Çocuk onu sıcak elleri içinde tutuyor, cimri ise soğuk, ıslak avuçlarında, hem de sımsıkı yakalamış. Yaşlılar onu kaç kere eviriyor, çeviriyor, gençler ise hemen elden çıkarıyor, elden ele dolaştırıyorlardı. Kuruş gümüştendi, içinde çok az bakır vardı. Artık bir yıldır dünyayı da dolaşmış, yani kendini bastıkları memlekette yaşamıştı. Şimdi dış memleketlere seyahate çıkması da gerekiyordu. Seyahate çıkan beyefendinin kesesinde arta kalan kendi memleketine ait son kuruştu o. Ama adam parmakları arasına kuruş girinceye kadar bunu kendisi de bilmiyordu.

"Şurada bizim memleketin parasından bir kuruşum varmış" dedi adam, "Seyahate beraber çıkabiliriz onunla." Parayı tekrar kesesine koyarken kuruş da sevinçten sıçrıyor, şakıyordu. Şimdi orada, durmadan gelip giden yabancı arkadaşlarıyla bir aradaydı. Biri ötekine yerini bırakıyor, ama memleketinin parası olan kuruş her zaman geriye kalıyordu. Bu onun için bir iltifattı.

Daha şimdiden haftalar geçmişti. Kuruş nerede olduğunu bilmeden uzaklara gitmiş dünyaya çıkmıştı. Öteki paralardan kendilerinin Fransız parası, İtalyan parası olduklarını duyuyor, bir kısmı şu şehirde bulunduklarını, bir kısmı bu şehirde olduklarını söylüyorlar, bir kısmı da bir zaman bilmem hangi şehirde bulunduklarını iddia ediyordu. Ama kuruş bu söylenenlerden tam doğru bir fikir edinemiyordu. Çünkü kesenin içindeyken dünyayı görmek imkânsızdı. Onun da keseden çıktığı yoktu.

Ama bir gün kesenin içinde otururken, kesenin kapalı olmadığını fark etti, azıcık dışarıya bakmak için kesenin ağzına kadar sürüklendi. Bunu yapması doğru değildi, ama bir kere meraklı yaratılmıştı, meraklılık da kendi kendini cezalandırır. Keseden dışarı çıkarak pantolon cebinin içine kaydı, akşam olup da adam para kesesini bir kenara koyduğu zaman, kuruş hâlâ olduğu yerdeydi. Elbiseleriyle birlikte onu da koridordan dışarıya çıkardılar. Orada hemen yere düştü. Kimse düştüğünü duymamış, görmemişti.

Ertesi sabah elbiseleri içeri getirdiler, adam giyindi, seyahatine devam etti. Kuruş yanında değildi. Biri bulmuştu onu, yeniden hizmet görmesi gerekiyordu. Üç başka ufaklıkla birlikte yola çıktı.

Dünyayı gezip dolaşmak güzel şey, diyordu kuruş kendi kendine, başka insanlar, başka âdetler tanımak hoş şey!

Tam o anda bir ses: "Bu nasıl kuruş?" diye sordu. "Bu bizim memleketin parası değil, sahte para bu, hiçbir işe yaramaz!"

Sonradan anlattığına göre, kuruşun hikâyesi o zaman başlamıştı: "Kalp, bir şeye yaramaz diyorlardı benim içim. Bu sözleri duyduğum zaman korkudan tir tir titriyordum." Kuruş hikâyesine böyle başladı. "İyi bir gümüşten yapılmış olduğumu, üstümdeki yazıların halis olduğunu biliyordum. Muhakkak yanılmışlardı, böyle konuşurken beni kastetmelerine imkân yoktu, ama gene de beni kastediyorlardı. Kalp dedikleri, geçmediğini söyledikleri bendim."

Elinde bulunduğum adam: "Onu karanlıkta sürmeliyim." diyordu. Gerçekten onu karanlıkta sürüyordu da. Ama gün ışığında tekrar ötekilerden ayırıyorlardı. "Kalp, hiçbir işe yaramaz bu, ondan kurtulmanın bir yoluna bakmalı!" diyorlardı.

Kuruş böylece her sefer memleket parası diye sürülmek, memleket parası yerine geçmek zorunda kaldığı kadar parmaklar arasında titreyip duruyordu.

"Ben bir zavallı, talihsiz kuruşum, diyordu kendi kendine, neye yarar benim gümüşüm, kıymetim, üstümdeki yazılarım neye yarar? Bunların bir manası olmadıktan sonra. Dünyada kişiyi ne diye sayarlarsa, değeri de o oluyor. Vicdanı rahat olmamak korkunç şey. Hiçbir günahım olmadığı halde, yalnız görünüşüm öyle olduğu için günahlı sayılarak kötülük yolunda yükseklere çıkmak korkunç şey. Beni ellerine aldıkları her sefer, "beni görecekler diye gözlerim kararıyordu. Beni olduğum yere geri iteceklerini, bir yalan, hile imişim gibi beni masanın üstüne fırlatacaklarını önceden biliyordum.

Bir keresinde yaşlı, fukara bir kadının eline düştüm. Ona yaptığı iş, çektiği yorgunluk karşılığı, gündelik olarak vermişlerdi beni, bir daha da benden

kurtulamıyordu. Hiç kimse beni kabul etmek istemiyordu ki. Gerçek bir felâket olmuştum kadın için.

"Onu bir yerde geçirmek zorundayım gerçekten, diyordu kadın. Bir kuruşu yanımda muhafaza edebilecek durumda değilim. Zengin ekmekçiye vermeliyim onu, o böyle bir zarara dayanabilir. Ama yaptığım gene de haksızlıktır."

"Şimdi şu kadıncağızın vicdanına bile ağırlık oluyorum" diye içini çekti kuruş. "Eski günlerime bakınca o kadar değiştim mi ben?"

Kadın zengin ekmekçiye gitti, aksine beni kadının yüzüne fırlattılar, beni vererek ekmek alamadı. Gençlik günlerimde kendimi beğenir, kendime güvenirdim. Değerimi, üstümdeki yazıların halisliğini bilirdim. Onun için şimdi samimî olarak yalnız başkalarına keder vermek için basılmış olduğuma üzülmüştüm. Kimsenin almak istemediği bir zavallı kuruşun ne kadar gamlanması kabilse o kadar gamlanmıştım. Ama kadın beni tekrar aldı, eve getirdi, gerçekten büyük bir ilgi göstererek tatlılıkla, dostça muayene etti beni. "Hayır, seni kimseye vermeyeceğim" dedi. "Herkes kalp olduğunu anlasın diye deleceğim seni. Belki de bir uğur parasısın sen. Evet, herhalde öyle olacak. Bu düşünce birdenbire doğdu içime. Kuruşu delecek, deliğinden bir ip geçirecek, uğur parası olarak boynunda taşısın diye komşu kadının küçük oğluna armağan edeceğim."

Bunu söyleyerek bir delik açtı üstümde. Delinmek duygusu hiç de hoş bir şey değil. Ama niyet iyi olunca kişi çok şeylere dayanıyor. Beni bir çeşit madalya gibi taşıyabilsinler diye vücudunun içinden bir iplik geçirdiler, sonra çocuğun boynuna astılar. Küçük bana bakıp gülümsüyor, beni öpüyordu. Bütün bir gece çocuğun sıcak, masum göğsü üstünde uyudum.

Ertesi sabah annesi beni parmakları arasına aldı, gözden geçirdi. Bunu yaparken de, çok geçmeden farkına vardığım gibi, kendi kendine bir şeyler düşünüyordu. Bir makas aldı, ipliği kesti.

"Uğur parası, diyordu kadın, çok geçmez, uğurlu olduğu görülecek bunun." Bunu söyleyerek beni sirkenin içine koydu. Rengim yeşilleşmişti, arkasında deliği tıkadı, birazcık ovdu beni, sonra şafak sökerken bir bilet almak için piyango satıcısına gitti. Bilet uğur getirecekti kendisine.

Ne kadar üzgündüm, bilmezsiniz! Bir sıkıntı vardı içimde, ortamdan çatlayıverecektim sanki. Bana kalp diyeceklerini, üstünde yazılar, resimler bulunan ve bunlarla haklı olarak övünebilecek bir sürü kuruşların, ufak paraların önünde beni fırlatıp atacaklardı. Biliyordum bunu. Ama bu defa suçlanmaya uğramadan yakayı kurtardım. Bilet satıcısının yanında o kadar çok insan vardı, adam o kadar meşguldü ki, şıkırdayarak çekmecesinin içine, öteki ufak paraların yanına düştüm. Acaba sonra kadına piyango vurdu mu? vurmadı mı? Bunu bilmiyorum. Ama ertesi gün beni kalp para olarak tanıyarak bir kenara ayırdıklarını, aldatmak, daima aldatmak maksadıyla beni bir başka yere yuvarladıklarını biliyorum. Karakteri mazbut kişiler için bu durum gerçekten dayanılabilecek şey değil! Ben bunu kendim için de söyleyebilirim.

Böylece aylarca, yıllarca elden ele, evden eve dolaştım. Durmadan azarlandım, kötü gözle görüldüm. Kimse bana güven beslemiyordu, ben de kendime karşı, dünyaya karşı güvenimi yitirmiştim. Güç zamanlardı o zamanlar.

Bir gün bir seyyah geldi, tabii beni ona da sürdüler. Beni geçen paralardan sayacak kadar temiz yürekli bir adamdı bu. Ama harcamak isteyince, gene eskisi gibi haykırdılar: "Bir işe yaramaz bu, kalp!"

"Ben onu geçer diye almıştım." dedi adam. Bunu söyleyerek beni dikkatle muayene etti. O zaman bütün yüzü bir gülümseme ile aydınlandı. Bu zamana kadar beni gören hiçbir yüzde böyle bir şey olmamıştı. "Vay, dedi adam, nereden gelmiş bu buraya? Bu bizim memleketin parası; iyi, halis bir kuruş bu, bizim memlekettekilerden! Üstüne bir delik açmışlar, kalp deyip çıkmışlar. Çok tuhaf şey doğrusu. Ben seni muhafaza eder, memlekete beraber götürürüm."

Sevinçli bir duygu ile baştan başa sarsıldım. Beni iyi, namuslu bir kuruş diye anmışlardı, halis gümüşten olduğumu, üstümdeki yazının halis olduğunu, herkesin birer birer bilip tanıyacağı memlekete yeniden gidecektim. Sevinçten kıvılcımlar saçabilirdim. Ama kıvılcım saçmak benim yaradılışımda yoktur, bunu çelik yapabilir, gümüş değil.

Beni öteki ufaklıklar arasına karıştırıp elden çıkmayayım diye ince, beyaz bir kâğıda katladılar. Ancak adamın vatandaşları, kutlama merasimleri

vesilesiyle bir araya geldikleri zaman ortaya çıkarılıp gösteriliyor, en büyük övgülerle ağırlanıyordum. Bana enteresan diyorlardı. Kişinin bir tek kelime söylemeden enteresan olabilmesi, gerçekten çok zevkli şey.

Nihayet memlekete döndüm. Bütün çekilerim bitmiş, sevinmeye başlamıştım. Malûm ya, halis gümüştendim, üstümdeki yazılar halisti, kimilerinin delinmiş olmamdan dolayı bana kalp demek istemeleri de hiçbir zarar vermiyordu bana. Kişi kalp olmayınca, ona kalp denilmesinin hiçbir zararı olmuyor. Yalnız dayanabilmeli kişi. Zamanla her şey yoluna giriyor. Artık benim değişmez kanaatim oldu: bu." kuruş böyle söylüyordu.

BÖRGLUM'DAKİ PİSKOPOS İLE SOYU SOPU

Şimdi kuzeyde, Jütland'daki vahşi bataklığın üst kesimindeyiz. Kuzey denizinin çağıltısını, dalgaların nasıl yuvarlandığını duyabiliriz buradan, çok yakın bize. Ama önümüzde büyük bir kum tepesi yükseliyor. Onu çoktan beri gördüğümüz halde, hâlâ ona doğru yol alıyoruz. Derin kumun üstünde yavaş yavaş ilerliyoruz. Yukarıda kum tepesinin üstünde büyük, eski bir yapı var. Bu Börglum manastırıdır. En büyük kanadı bugün de hâlâ kilise olarak kullanılıyor.

Yukarıya akşam, geç vakit vardık. Ama hava aydınlık. Aydınlık geceler mevsimi şimdi. Buradan uzaklara, çok uzaklara bakabilir insan. Tarlalar, bataklıklar üstünden Alborg körfezine kadar görünür. Kırlıklar, çayırlıklar üstünden tam karşıya rastlayan lâcivert bataklığın üstünden uzaklar görünür.

Artık yukardayız, ahırlar, ambarlar arasında şangırdayarak ilerliyoruz. Yolu döndük, tam büyük kapının altından geçiyor, şatonun avlusuna giriyoruz. Duvarlar boyunca bir sıra muhteşem ıhlamur ağaçları sıralanmış burada. Güneşten, rüzgârdan korunuyor, korundukları için de gelişiyorlar. Dallar hemen hemen pencereleri örtmüş. Taş merdivenlerden yukarı çıktık, kalın kirişlerden yapılmış tavanlar altında uzanan dehlizlerden aşağı iniyoruz. Rüzgâr burada öyle güzel uğulduyor ki, dışarıda mı, içerde mi esiyor, gerçekten kestiremiyor insan. Onun için korkanlara yahut birilerini korkutmak istedikleri zaman bundan bahsederler. Çok şeyden bahsedilir zaten, çok şey görülür bu dünyada. Anlatıldığına göre bu sırada ihtiyar piskoposluk danışmanları sessiz sessiz önümüzden yürüyor, kiliseye giriyorlarmış. Rüzgârın durup dinlenme bilmeyen uğultularına rağmen içerde söylenen ilâhileri işitmek kabil. O zaman insan o kadar tuhaf oluyor ki. Eski zamanları düşünüyor, kendini eski zamanların içinde bulacak kadar düşünüp kalıyor.

***

Kıyıda bir gemi karaya oturmuş, piskoposun adamları orada, denizin koruduğu bahtsızları onlar korumuyor. Deniz, parçalanan kafataslarından dökülen kızıl kanları yıkayıp arıtıyor. Kıyıdaki çiftlik piskoposun malı, buraya çok şeyler sürüklenip gelmiş. Deniz, manastır mahzenleri için nefis

şaraplarla dolu fıçıları, varilleri yuvarlayıp getiriyor. Bira ile bal rakısı doluydu burada zaten. Mutfakta da bol bol av eti, sucuklar, jambon var. Dışarıdaki göllerin içinde yağlı çapak balıkları, nefis sazanlar yüzüyor. Börglum piskoposu kudretli bir adam, birçok arazisi var, daha fazlasını da elde etmek ister. Herkesin Oluf Glob'un önünde baş eğmesi gerek. Piskoposun Typ'deki zengin yeğeni de ölmüş. "Kişiye en kötü oyunu akrabası oynar." derler ya, dul karısı bu atasözünün doğru olduğunu anlayacak.

Kocası kiliseye ait emlâk dışında, bütün memlekete hükmederdi. Oğlu yabancı memleketlerde bulunuyor şimdi. Yabancı âdetleri öğrensin diye, onu daha çocukken dışarıya yollamışlardı. Kendi de bunu istiyordu. Yıllardan beri ondan bir haber alınmadı. Belki de çoktan ölmüş, mezarında yatıyor. Şimdi annesinin hükmettiği memlekete hâkim olmak için hiçbir zaman dönmeyecek belki de.

"Ne? Bir kadın mı hâkim olacak burada" diye bağırdı piskopos. Bir celp yolladı, kadını mahkeme huzuruna çağırdı. Ama bunun ne faydası vardı ona? Kadın şimdiye kadar hiçbir zaman kanundan ayrılmamıştı, kuvveti de doğruluğundan geliyordu.

Börglum piskoposu Oluf, ne düşünüyorsun? Parlak parşömen üzerine bu yazdığın nedir? Mühürledin, bağladın onu, içinde ne var? Onu, şövalyelerine, uşaklarına vererek memleket dışına, çok uzaklara, papanın şehrine göndermenin sebebi nedir?

Yaprakların döküldüğü günler şimdi, gemilerin kazaya uğradığı günler, buz gibi kış yaklaşıyor.

İki kere geldi, nihayet şövalyelerle uşakları da hoş geldin diyerek karşıladı onu. Memlekete papanın gönderdiği bir mektupla dönüyorlardı. Dindar piskoposu tahkir etmeye cesaret eden dul kadının mahkûmluk kâğıdıydı bu. "Lanet onun üstüne olsun! Bütün yakınlarının üstüne olsun! Kiliseden, cemaatin arasından dışarı atılacak o. Kimse ona yardım elini uzatmasın, dostları, akrabaları, vebadan, çiçekten korkar gibi korksun ondan!"

Börglum piskoposu: "Bükülmeyen eli kırmak gerektir" diyordu.

Hepsi kadını bıraktılar, ama o Tanrısını bırakmıyordu. Onun silâhı, koruyucusu Tanrıydı.

Hizmetçilerden bir teki, yalnız bir ihtiyar kadın sadık kalmıştı ona. Şimdi sabanın arkasında onunla beraber yürüyor. Toprağı papa tarafından lanete uğradı ama ektiği buğday gelişiyor gene, büyüyor.

"Seni cehennemlik seni! diyordu Börglum piskoposu, istediğimi yapacağım! Şimdi senin üstüne papa elini koyacak, hüküm giymek için mahkeme karşısına çıkacaksın!"

Kadın elinde kalan bir çift öküzünü arabasına koşuyor, hizmetçi kadınla birlikte biniyor arabaya, kır yollarından Danimarka’ya doğru yola çıkıyorlar, Yabancı bir dil konuşulan, yabancı âdetleri olan bir milletin bulunduğu bir memlekete yabancı olarak giriyor. Uzak bir yer burası, yeşil tepeler üstlerinde bağlar büyüyen dağlar halinde yükselmiş, burada seyyah tüccarlar caddelerde dolaşıyor. Yabancı derebeylerinin hücumuna uğramaktan korktukları için arabalarından korka korka bakıyorlar etrafa. İki fukara, zavallı kadın da iki öküzün çektiği fakir arabaları içinde, güvensiz, çukur yoldan, sık ormanlar içinden, endişesiz ilerliyorlar. Artık Franken'deler. Fakir sürgün vardı buraya artık. Şimdi peşinden on iki armalı bir saray oğlanı yürüyen muhteşem bir şövalyeye rastlıyor. Şövalye duruyor, bu garip göçü görüyor, kadınlardan ne maksatla seyahat ettiklerini, hangi memleketten geldiklerini soruyor. Kadın Typ'deki oğlunu anıyor, derdini yoksulluğunu anlatıyor. Derdi, yoksulluğu hemen sona eriyor. Çünkü Tanrının takdiri böyle, yabancı şövalye kadının oğludur. Elini uzatıyor, kolları arasına alıyor onu. Yıllardan beri yapmadığı şeyi yapıyor: ağlıyor anne. Eskiden ancak dudaklarını ısırır, dudaklarından sıcak kan damlardı yalnız.

Yaprakların döküldüğü mevsim şimdi, gemilerin kazaya uğradığı mevsim. Deniz, piskoposun mahzenleri için karaya şarap fıçıları sürüklüyor. Alevli kor ateş üstünde, içine domuz yağı tıkılmış av etleri kızartılıyor. Kışın yaklaştığı bu sıralarda, kapalı kapıların ardı sıcacık, rahatçacık. Ama bir haber dolaşıyor etrafta: Typ'li Jens Glop, anasıyla beraber memlekete dönmüş! Jens Glop haklı olduğu hakkını savunuyor, memleketin yasasına, kanunlarına uymuş, piskoposu kilise mahkemesi önüne çağırıyor.

"Bunun çok yardımı olur ona" diye düşünüyordu piskopos. "Şövalye Jens bu nafile boğuşmaları bırak!"

Bir yıl geçti. Gene yaprakların döküldüğü mevsim, gemilerin kazaya uğradığı mevsim. Buz gibi kış da geliyor şimdi. Beyaz arı oğulları, kendileri de eriyinceye kadar, insanların yüzünü sokuyor. Kapıların önüne çıkıp içeri girenler "Bugün hava serin" diyorlar, Jens Glob düşüncelere dalmış, kendini kaybetmiş âdeta, ocakta geniş elbisesini kaza ile yakıyor, bir delik açılıyor, fark etmiyor.

"Börglum piskoposu seni! Seni alt edeceğim ben, her şeye rağmen! Papanın koltuğu altına sığınmışsın, kanunla ele geçiremiyorum seni. Ama Jens Glob ele geçirecek seni, elbette!"

Bunu söyleyerek Salling'deki kaynı Oluf Hase'ye bir mektup yazdı. Ondan Noel günü Hvidberg kilisesindeki sabah ayininde bulunmasını rica etti. Piskopos ayin duasını orada okuyacaktı. Börglum'dan Thyland'a gitmesinin sebebi, buydu, Jens Glob bunu biliyordu.

Çayırlar, bataklıklar bir buz, kar örtüsü altında; atlar, süvariler, bütün bir kafile, papazları uşakları ile birlikte seyahat eden piskoposu götürüyorlardı. En kısa yoldan, rüzgârın gamlı gamlı uğuldadığı seyrek sazlar arasından gidiyorlardı.

Tilki postu giymiş çalgıcı, pirinçten yapılmış borunu üfle! Bu güzel havada iyi ses verir o. Sonra atlarıyla kırlardan, sazlıklar içinden, sıcak yaz günlerinin dede kuşaklarındaki sıcak bahçelerden geçiyor, durmadan güneye doğru Hvidberg'deki kiliseye gidiyorlardı.

Rüzgâr, borusunu daha hızlı öttürmeye başladı. Rüzgâr bir fırtına öttürüyor, hava kötü. Gittikçe de korkunçlaşıyor, azıyor. Bu kötü havada kiliseye doğru ilerliyorlar. Kilise sağlam duruyor ama fırtına, tarlalar, sazlıklar üstünden, körfezleri, denizleri aşarak uğuldayıp duruyor.

Börglum piskoposu kiliseye vardı. Ata ne kadar sert binerse binsin Bay Oluf Hase için güç bir iş başlıyor. Adamlarını yanına almış, koyun ötesinde, Jens Globe'a yardıma geldi. Piskopos, sen şimdi en yüce mahkemenin önüne çağırılacaksın. Tanrı evi mahkeme salonu oldu. Mihrabın önündeki

masa da mahkeme masası. Ağır pirinç şamdanlardaki bütün ışıkları yaktılar. Fırtına iddianameyi, mahkeme hükmünü okuyor. Havada uğulduyor, kırlarda, sazlıklarda, yuvarlanan dalgalar üstünde esiyor. Bu kadar kötü bir havada, koyun bir sahilinden öbürüne hiçbir sal geçmez.

Oluf Hase Ottesund'da adamlarıyla vedalaşıyor; onlara atlar, zırhlı elbiseler armağan ediyor; evlerine gitmeleri için izin tanımıyor hiçbirine, karısına selâm yolluyor. Kendi hayatını tek başına çağıldayan sulara emanet etmek niyetinde, ama önce Hvidberg'deki kilisede Jens Glob yardımsız kalıyorsa bunun kabahatinin onda olmadığını kendisine temin etmeleri gerek. Sadık saray oğlanları onu bırakmıyor, derin suların üstünde de peşinden geliyorlar. Bunlardan on tanesi dalgalara av oldu. Ancak Oluf Hase'nin kendisiyle iki uşağı karşı kıyıya ulaşabildiler. Buradan da atla daha dört mil yolları var.

Vakit gece yarısını geçti, Noel sabahı başlıyor. Rüzgâr dinmiş, kiliseyi aydınlatmışlar, pırıl pırıl ışıklar pencere camlarından kırlara, çayırlara yayılıyor. Sabah ayini biteli çok oldu. Kilisenin içi sessiz. Şamdanlarda eriyen mumların, taşların üstüne damlayışları duyuluyor. Oluf Hase şimdi geldi.

Jens Glob kilisenin ön sahanlığında onu günaydın diyerek selâmladı. "Şimdi diye devam ediyor, piskoposla boy ölçüşmek zamanı geldi."

"Ne yapacaksın" diye bağırıyor Oluf, o zaman ne sen, ne de piskopos kiliseden canlı çıkamazsınız!'"

Bunu söyleyerek kılıcını kınından sıyırıyor, durmadan vuruyor, o kadar vuruyor ki, Jens Glob'un acele kendisiyle Oluf Hase arasına sürdüğü kilise kapısının tahta bölmesi bile parça parça oluyor.

"Dur sevgili kaynım, önce benim yaptıklarımı dinle, piskoposu da, bütün maiyetindekileri de öldürdüm. Artık bu işe dair tek kelime söyleyecek halde değiller. Ben de şimdiden sonra anneme yapılan bu haksızlık hakkında hiçbir şey söylemeyeceğim."

Mihrabın üstündeki ışıkların fitilleri öyle kırmızı bir ışık veriyorlardı ki. Ama döşemenin üstü daha kırmızı aydınlanmış. Piskopos, kafatası ikiye

bölünmüş, kan içinde yatıyor yerde, maiyetinde gelenlerin hepsi onun gibi öldürülmüş yatıyorlar. Kutsal Noel sabahı sessiz, sükûn içinde.

Ama bayramın üçüncü gününün akşamı, Börglum manastırının çanları ölüler için çalınıyor, öldürülen piskoposla, boğazlanan adamları çiçekler sarılı şamdanlarla beraber kara bir sayvanın altına konulmuş. Bir vakitlerin kudretli hâkimi, işlemeli bir mantoya sarılı, ölü. Artık kudretsiz kalan eline piskopos asasını vermişler. Günlük kokuları etrafta, keşişler ilâhiler okuyor. Bir şikâyet gibi bu ilâhiler, memleketin her yerinden duyulabilen, rüzgârın taşıdığı, rüzgârların birlikte şakıdığı bir gazap, mahkûmluk kararı gibi yankılanıyor. Rüzgâr gerçi diniyor, dinleniyor, ama ölmüyor hiçbir zaman, yeniden çıkıyor, şarkılarını söylüyor, bizim yaşadığımız zamana kadar şakıyor, Börglum piskoposunu, onun katı yürekli soyunu şakıyor. Şarkıları karanlık gecenin içinde yankılanmakta, geçilmesi güç, kumlu yolu arabalarıyla aşarak Börlum manastırının önünden geçen korkak köylüler, geceleyin manastır odasında sesleri dinleyen uykusuzlar, kaim duvarlara rağmen bu şarkıları duyuyorlar. Kiliseye giden, duvarla örülü kapısı çoktandır kapalı, uzun, yankılarla dolu koridorlarda onun için gidip gelmeler var şimdi. Tabii hurafelere inananların gözlerinde bir şey ifade etmiyor bu. Bunlar hâlâ kapıya bakıyorlar.

Kapı açılıyor, pirinçten yapılmış saltanat şamdanlarında ışıklar parıldıyor. Günlük kokuları yayılıyor etrafa, kilise eski çağlara mahsus bir ihtişamla ışıldıyor. Keşişler, ölen piskopos için ayin ilâhileri söylüyorlar. Piskopos gümüş işlemeli kaftanına bürünmüş, kudretsiz kalan elinde piskopos asasıyla yatıyor orada, kibirli, solgun alnında kanlı bir yara, ateş gibi parıldıyor. Yaranın saçtığı bu ışık dünya düşüncesi, kötü dünya zevkleridir.

Siz eski günlerin iğrenç hatıraları! Mezara inin! Gece karanlığına inin! Unutuluşa gömülün!

***

Dalgalı denizin üstünde çınlayan rüzgâr sağanağını dinle! Birçok cana mal olacak bir fırtına başladı dışarıda. Deniz, zamanın yenileşmesiyle manasını değiştirmedi. Bu gece yalnız yutmaya yarayan bir ağızdır o, yarın belki de tıpkı şimdi gömdüğümüz eski zamanlarda olduğu gibi, aynasında kendimizi seyredeceğimiz parlak bir göz haline gelecek. Şimdi sabah.

Yeni zaman güneş gibi odamızın içine doğuyor. Rüzgâr hâlâ esmekte. Eski zamanlarda olduğu gibi bir deniz kazasından bahsediliyor.

Bu gece aşağıda, pencerelerimizden görebildiğimiz çatıları kırmızı küçük balıkçı köyü Löcken'de bir gemi karaya oturdu. Kıyıdan uzak değil karaya vurduğu yer. Kazaya uğrayan gemi ile kara arasında bir köprü kurdular, gemidekilerin hepsi kurtarıldı. Kıyıya çıktılar, yataklarına kavuştular. Bugün Börglum manastırına davetli hepsi. Güzelce oturulabilen dost yüzlü odalarda ağırlanacak, güler yüzle karşılanacaklar. Onlara kendi memleketlerinin diliyle hoş geldiniz denilecek. Piyanodan vatanlarının melodileri geliyor. Bunlar daha bitmeden kendi içlerinde başka bir tel ses veriyor. Sedasız bir ses bu, ama gene de yankılardan zengin. Kanatlanıp uçuyor. Yabancı memleketlerde deniz kazasına uğramış olanlara kadar gidiyor, onların kurtulduğunu haber veriyor. Böylece içlerinde bir hafiflik, sonra da o akşam manastır odalarında yapılacak eğlencelere, dansa katılmak isteği kabarıyor içlerinde.

Yeni zaman, kutlu ol sen! Ey yaz, temiz hava içinde şehre doğru yürüyüşün durmasın! Gün ışıkların kalpleri, düşünceleri aydınlatsın! Katı yürekli, merhametsiz çağların karanlık masalları, senin parıltılı derinliklerinde önümüzden geçip gidiyorlar.

ALTIN HAZNESİ

Trampetçinin karısı kiliseye gitmiş, tablolarla, oyma tahtadan melek resimleriyle süslü yeni mihrabı seyrediyordu. Başlarının etrafı hale ile çevrili, yağlı boya resimler kadar tahtadan oyma olup da üstleri yaldızlı, boyalı olanlar da güzeldi. Hepsi güzeldi gördüklerinin. Saçlar altın gibi, gün ışığı gibi parıldıyor. Muhteşem bir manzara meydana getiriyor. Ama Tanrının gün ışığı daha güzeldi. Gün batarken karanlık ağaçların arasından daha aydınlık, daha kırmızı, daha çok altın gibi ışık saçıyordu. Tanrının yüzüne bakmak ne harikulade şey, kadın da kor gibi yanan güneşe bakıyor, ruhu derin düşüncelerle heyecanlanıyordu. Leyleğin yakında ona getireceği küçüğü düşünüyordu şimdi, bunu düşünürken de fevkalâde seviniyor, etrafını seyrediyor, uzun uzun gördüğü şeylere bakıyor; çocuğunun, önünde açılıp yayılan bu parıltılardan bir şeyler almasını, hiç olmazsa mihraptaki tabloda görülen meleklerden birine benzemesini arzuluyordu.

Şimdi gerçekten küçüğünü kollarına alıp da onu babaya doğru tutunca, kilisedeki meleklerden birini görüyormuş gibi geldi ona. Saçları altın sarısıydı. Batan güneşin parıltısı da altın ışıklarla üstüne dökülmüştü. "Altın haznem benim, her şeyim, gün ışığım!" diye, bağırdı anne, çocuğun parlak saç büklümlerini öptü. Trampetçinin odasında musikiye, şarkıya benzeyen bir yankılanış, odada neşe, hayat, hareket hüküm sürüyordu. Trampetçi bir çark yapıp döndü, sevincinden döndü. Trampete başladı: "Kırmızı saçlı oğlanın saçları kırmızı. Annenin dediğine değil trampetinin derisine inan sen! trum, trumlum, trum!"

Trampete nasıl konuşuyorsa şehir de öyle konuşuyordu.

***

Oğlanı kiliseye getirdiler. Vaftiz edildi. Adına hiçbir özür bulunamaz: Peter adını koydular çocuğa. Ama annesi onu saçlarından öpüyor, "Benim altın haznem" diyor.

Çukur yolun kıyısındaki duvara kimileri hatıra diye onun adını kazıdı.

"Şöhret" diyordu Trampetçi "Şöhret her zaman iyi bir şeydir." Onun için oraya kendi adını oğlunun adıyla birlikte kazıyordu.

Kırlangıçlar da geldiler. Uzun yolculukları sırasında Hindistan'daki kayalar, tapınak duvarları üstünde daha dayanıklı yazıların kazılmış olduğunu görmüşlerdi. Kudretli padişahların yaptığı büyük işler, ölümsüz adlar yazılıydı bunlarda. O kadar da eskiydiler ki kimse okuyamıyor, bu adları söyleyemiyordu.

"Anılmaya değer! şöhret bu!"

Yer kırlangıçları yuvalarını çukur yolda kuruyorlar, kerpiç duvarların içine delikler açıyorlardı. Yağmurlarla rüzgâr duvardaki adları siliyor, yıkıyor. Trampetçiyle küçük oğlunun adları da siliniyor.

"Ama Peter'in adı bir buçuk yıl kaldı gene de" diyordu babası.

Trampete, deli olmuş diye düşünüyordu kendi kendine, ama yalnız trum, trum, trumlum demekle yetiniyordu.

Neşeyle, canla dolu bir oğlandı trampetçinin kırmızı saçlı oğlu, sesi güzeldi, şarkı söylemek gelirdi elinden, ormandaki kuşlar gibi şarkı söylerdi de. Melodiydi söylediği, ama gene de melodi değildi.

"Çocuk korosuna girmesi lâzım, diyordu annesi, kilisede teganni etmeli,, o, güzel; yaldızlı melekler arasına katılmalı. O kadar benzediği melekler arasına girmeli!"

Şehirdeki soytarılar "Azgın kedi" diyorlardı onun için, trampeti asıl komşu kadınları da duyuyor.

Sokak çocukları ise ona: "Eve gitme Peter, diye bağırıyorlardı, çatı arasındaki odada yatarsan, üstündeki katta yangın çıkar, trampet de gider elden."

"Trampet katlarından sakının kendinizi!" diye cevap veriyordu Peter, o kadar küçük olmasına rağmen cesaretle onların üstüne yürüyor, en yakında olanın karnına bir yumruk indiriyor. Çocuk yere yuvarlanıyor, ayakları

havada, debeleniyor. O sırada da ötekileri tabanları yağlıyorlar. Kendi tabanlarını tabii.

Şehir mızıkacısı kibar, zarif bir adamdı. Babası sarayın gümüş takımları muhafızıydı. Peter bu adamın hoşuna gitmişti. Yanına aldı oğlanı, birlikte eve gittiler. Ona bir keman armağan etti, keman dersi vermeye başladı. Keman çalmak istidadı sanki parmaklarının uçundaydı oğlanın. Trampetçilikten çok, şehir mızıkacısı olmak istiyordu.

"Asker olmak istiyorum" diyordu Peter. Henüz küçücük bir oğlandı, onun için dünyada en güzel şeyin silâh taşımak, "Bir! iki! üç!" diye kumanda ile yürümek, üniforma giymek, kılıç kuşanmak olduğuna inanıyordu.

"Trampet dersine itaat etmeyi öğrenmen lâzım senin. Trampet, pet, pet" diyordu trampete.

Öyle ama yaptığı hizmetlerle generalliğe yükselmek şartıyla" fikrindeydi babası. "Lâkin o zaman da savaş çıkar.”

Annesi: "Tanrı korusun savaştan bizi" diye cevap veriyordu.

Baba: "Bizim kaybedecek bir şeyimiz yok" diyor.

"Nasıl yok, diyordu ana, bizim oğlumuz var."

"Ama savaştan general olarak eve dönerse." diyordu baba.

"Kolsuz, bacaksız dönerse yani, diye cevap veriyordu anne, istemem öyle şey ben, altın haznem tam olmalı benim."

"Trum, trum, trum" trampetler geçiyor. Bütün trampetler geçiyor. Askerler geçiyor, trampetçi oğlan da onlarla beraber! "Altın haznem, kırmızı saçlım benim" diye ağlıyordu annesi. Babası, oğlunu hayalinde "Meşhur olmuş" görüyor, asker mızıkacısı ise, harbe gitmemeli o, şehir mızıkasında kalmalı, diyordu.

***

Askerler "Kızıl kafa" diyorlardı ona, Peter de gülüyordu. Ama aralarından bazıları "Tilki kuyruğu" dediler mi dişlerini sıkıyor, öfkeli öfkeli önüne bakıyordu. Her küfür sözüne aldırmıyordu.

Çevikti delikanlı, cesaretliydi, tabiatı da neşeliydi. Arkadaşları onun için "Su katılmamış asker şarabı" derlerdi.

Kimi geceler yağmura, kötü havaya bakmadan, iliklerine kadar ıslanmış olarak dışarıda, açıkta yatar, ama gene de neşesini kaybetmez, trampete değneklerini işletirdi. Trum, tum tum! Herkes yataktan dışarı! Gerçekten trampetçi doğmuştu.

Bir savaş oluyordu. Güneş henüz doğmamış, ama vakit erken. Hava soğuk ama savaş ateşli. Hava sisle yüklü, ama barut dumanı daha fazla; kurşunlar bombalar, kimi başlar üstünden, kimi başların içine uçuyor, vücutlara, kollara, bacaklara rastlamalar oluyor. Ama gene de ileriye yürüyüş devam ediyor. Kimileri şakağında kan, yüzü kireç gibi ak, diz üstü çökmüş. Küçük trampetçinin henüz rengi yerinde, şimdiye kadar hiçbir zarara uğramadı. Yüzü hep aynı neşe içinde, bütün bu olup bitenler alaymış gibi, kurşunlar oynamak için düşüyorlarmış gibi, önü sıra sıçrayıp koşan alay köpeğine bakıyor.

Bir komuta sesi: "İleri marş!" diye haykırıyor. Trampetler çalıyor. Emir geri alınmak için verilmemiştir, ama geri de alınabilir, bu konuda çoğu zaman anlayış gösterirler. "Geriye dön!" diye bir komuta. Ama küçük trampetçi "İleri marş!" diye çalıyor trampetini. Çünkü başka bir emir verileceğini düşünmesine imkân yok. Askerler de öyle yapıyor, dana derisine itaat ediyorlar. Doğrusu iyi çalıyordu trampeti, gevşemek üzere olanlar bile bu çalışı zafer çalışı saydılar.

Savaş birçok kurbana mal olmuştu. Bombalar insan etini kanlı parçalara ayırır; bombalar, yaralıların terk edilmiş bir halde saatlerce kalmak üzere, belki de bu hayatta terk edilmek üzere sürüklenerek sığındıkları saman yığınlarını ateşe verir. Bunu düşünmenin bir faydası yoktur, ama savaştan çok uzaklarda, sakin küçük şehirlerde bile düşünülür bu. Şimdi trampetçi ile karısı da düşünüyorlardı bunu. Malûm ya Peter savaştaydı.

"Bu yakınmalarından bıktım artık" diyordu trampetçi.

Yeni bir savaş daha oluyordu. Güneş henüz doğmamış, ama şafak sökmeye başlamış, trampetçi ile karısı uyuyorlar. Hemen hemen bütün geceyi uykusuz geçirmişlerdi. Oğullarından bahsediyorlardı, malûm ya askerdeydi "Tanrının kanadı altında" baba düşünde savaşın sona erdiğini görüyor. Askerler evlerine dönüyorlar, Peter'in göğsünde demir haç nişanı varmış. Annesi ise düşünde kiliseye gittiğini görüyor. Tablolara, tahta oymadan altın saçlı meleklere bakıyor. Kendi sevgili oğlu, kalbinin altın haznesi de beyazlar giymiş, melekler arasında, ayakta, öyle tatlı bir sesle teganni ediyor ki, ancak melekler böyle teganni edebilir. Onlarla birlikte pırıl pırıl gün ışığına doğru yerden yükseliyor, annesini başıyla o kadar dostça selâmlıyor ki!

"Altın haznem benim" diye bağırdı kadın, aynı anda da uykudan uyandı. "Nihayet Tanrı onu kendine aldı" dedi kendi kendine ve ellerini kenetledi. Başını pamuklu karyola perdesine sokarak ağlamaya başladı. "Ölüler için açtıkları büyük mezarın içindeki o kalabalığın arasında nerede yatıyor şimdi o? Belki de derin bataklık sularının içinde, kimse mezarının nerede olduğunu bilmiyor, mezarında kimse nutuk söylemedi onun." Sessizce "Babamız ulu Tanrı" duası geçiyor dudaklarından, başını göğsüne eğmiş o kadar yorgun ki, uyuya kalıyor.

Günler canlılık içinde, düşler içinde geçiyor.

Akşama doğruydu. Bir ormanla derin bir bataklığın arasındaki istihkâmların üstünde bir dede kuşağı kemerleniyordu. Halk inanışına göre dede kuşağının yere değdiği yerde bir hazne gömülüdür. Hem de bir altın haznesi. Buna tartışma götürmez bir gerçek diye inanırlar. Orada da bir hazne vardı. Küçük trampetçiyi annesinden başka kimse düşünemiyordu. Onu düşünde görmesinin sebebi de buydu.

Günler canlılık içinde, düşler içinde geçip gider.

Başındaki tek kıla zarar gelmemişti, altın saçlarından tek bir tanesine bile. "Tramram! Tramram! O dur bu geçen, o dur!" Onu düşte yahut gözleriyle görselerdi, annesi de, trampetçiler de böyle şakırdı muhakkak. Savaş bitip barış olunca şarkılar söyleyerek, hurralar çağırarak, zaferin yeşilliği içinde vatana dönüyorlardı. Alayın köpeği büyük daireler çizerek, çark vurarak

önde yürüyüp sıçrıyor, sanki bunu yaparken yolu üç misline çıkarmak istiyordu.

Günler, haftalar geçmiş, Peter anasının, babasının odasına geliyor. Rengi esmerleşmiş, çingeneye dönmüş, gözleri pırıl pırıl, yüzü gün ışığı gibi parıldıyor. Annesi kucağına alıyor Peter'i, dudaklarından, gözlerinden, kırmızı saçlarından öpüyor. Oğluna tekrar kavuştu artık. Babasının düşte gördüğü gibi demir haç nişanı yok göğsünde, ama anasının düşte gördüğünün aksine bütün organları tamam. Ne büyük sevinçti bu! Ağlıyor, gülüyorlar. Peter eski trampeti kucaklıyor. "Şu eski hırdavat hâlâ burada" diyor. Babası da çalıyor trampeti.

"Sanki burada büyük bir yangın olmuş" diyor trampete. "Altın haznem! Çatı tutuşmuş, kalpler yanmış, çatır çatır! çatır çatır!"

***

E, şimdi? Ne olmuş şimdi? Şehir mızıkacısına sor bunu sen.

"Trampetçilik küçük geliyor Peter'e gerçekten, diyor mızıkacı, Peter beriden daha büyük adam olacak." Hâlbuki kendisi sarayın gümüş takımları muhafızının oğludur. Ama onun bütün bir ömür boyunca öğrendiklerini, Peter altı ay içinde öğrendi.

Cesur bir şey, gerçekten iyi bir şeyler vardı onda. Gözleri parıldıyor, saçları parıldıyordu. Bunu inkâr etmek elden gelmez. "Saçlarını boyatması lâzım onun" diyordu komşunun kadını. "Polisin kızının saçlarını boyattılar, mükemmel oldu. Kız nişanlandı."

"Ama saçları hemen arkasından yeşil oldu, ördek başı yeşili, durmadan yeniden boyanması lâzım."

"Vakitleri, halleri iyi onların, boyatabilirler." dedi komşu kadın. "Peter'in de iyi. En kibarların evlerine girip çıkıyor, hatta belediye başkanının evine bile. Froylayn Lottchen'e piyano dersi veriyor."

Evet piyano çalmak geliyordu elinden, o kadar iyi, o kadar içten, duyarak çalıyordu ki, hiçbir notada yazılı olmayan en güzel parçaları bile

çıkarabiliyordu. Aydınlık gecelerde olduğu kadar, karanlık gecelerde de çalıyordu. Komşularla trampetin dediğine bakılırsa, dayanılır gibi değildi çalışı.

Hayalleri yüce bir uçuşla yükselinceye kadar, yarın için kurduğu büyük şöhret plânları kafasını altüst edinceye kadar çalıyordu.

Belediye başkanının Lottchen'i piyanoda oturuyor, ince parmakları tuşlar üstünde o şekilde dans ediyordu ki, çıkan sesler Peter'in kalbine işliyor. Çok büyük bir adam olmuş gibi geliyordu ona. Hem bu duygu bir kere değil, birçok kere geldi içine. Onun için bir gün kızın ince parmaklarını, güzel biçimli elini yakaladı, öptü. İri, elâ gözlerinin içine baktı kızın. Bu sırada neler söylediğini Tanrı bilir, biz ancak tahmin yürütebiliriz bu konuda. Lottchen, boynuna, omuzlarına kadar kızarmıştı. Bir tek kelime ile bile cevap vermedi. Tam o sırada bir yabancı, devlet danışmanının oğlu giriyordu odaya, yüksek geniş bir alnı vardı, başını da kibirle ensesinden geriye doğru tutardı. Peter uzun uzun yanlarında oturdu. Lottchen'in tatlı bakışları, üstünden ayrılmıyordu.

Akşama evde memleket dışına çıkmaktan, kemanı içinde onun için gizli olan altın haznesinden bahsetti.

Şöhret!

"Trumlum, trumlum, trumlum, lum, lum" diyordu trampete. "İnsanı çıldırtacak hale geldi Peter artık. Galiba kafasının üst katında yangın başladı, öyle sanıyorum."

Annesi ertesi gün pazara gitti. Eve döndüğü zaman "En yeni havadisi biliyor musun Peter?" diyordu. "Seni gerçekten sevindirecek yeni bir havadis daha. Belediye başkanının kızı Lottchen, devlet danışmanının oğlu ile nişanlanmış. Dün akşam olmuş nişan!"

"Hayır!" diyerek oturduğu iskemleden fırladı Peter. Ama o hayır derken annesi evet diyordu. Berberin karısından duymuştu. Berber de doğrudan doğruya belediye başkanının kendi ağzından.

Peter'in benzi ölü gibi sararmış, tekrar yerine oturmuştu.

"Aman Yarabbi! Ne oluyor sana böyle?" diye bağırdı annesi.

"İyiyim! iyiyim! diye cevap verdi Peter, yalnız bırak beni, gideyim!" Bunu söylerken gözlerinden yaşlar akıyordu.

Annesi: "Benim şeker oğlum! altın haznem benim!" diye haykırıyor, ağlıyordu. Ama trampete kendi kendine: "Lott öldü, Lott öldü, bu küçük şarkı da böylece bitti" diye şakıyordu.

***

Şarkı bitmemişti henüz, daha birçok mısraları vardı söylenecek, birçok uzun mısralar vardı. Hem en güzelleri, bütün bir ömür için altın haznesi sayılacak en güzelleri kalmıştı geriye.

Kadın deliye döndü, diyordu komşu kadın, hem nasıl kabarıp duruyor. Altın haznesinden ona gelen mektupları cihanı âlem okuyor, gazetelerin ondan, kemanından bahseden yazılarını da okuyor herkes. Çok para gönderiyormuş ona. Hani dul kaldığı günden beri ihtiyacı da yok değildi.”

"İmparatorların, kralların önünde çalıyor, dedi şehir çalgıcısı. Böyle bir piyango bana rastlamadı. Ama talebem o benim, ihtiyar hocasını da unutmuyor."

Peter'in annesi: "Babası düşünde Peter'in savaştan göğsünde nişanla döndüğünü görmüştü, dedi. Nişanı savaşta almadı gerçi, şüphesiz savaşta nişan almak kolay değil. Ama şimdi onun gibi bir şövalye nişanı taşıyor. Babası sağ olmalıydı da görmeliydi oğlunu."

"Meşhur oldu, diye homurdanıyordu trampete, doğduğu şehirde hâlâ herkes ondan bahsediyor. Trampetçinin oğlu, kırmızı saçlı Peter, çocukken tahta pabuç giydiğini, büyüyünce trampetçilik ettiğini, danslarda çalgı çaldığını gördükleri Peter, şimdi meşhur olmuştu.

"Kralların önünde çalmazdan önce bizim önümüzde çalardı" diyordu belediye başkanının karısı. "O zamanlar Lottchen'e deli gibi âşık olmuştu. Ama her zaman gözü yukarılardaydı onun. Saygısız, kendini beğenmişin

biriydi o zamanlar, görülmemişti öylesi. O deliliğini işittiği zaman güldü. Ama Lottchen de devlet danışmanı karısı oldu ya!"

Küçükken trampetçi olarak "İleri marş marş!" işaretini vurarak savaşta gevşemek üzere olanları zafere yeden bu fakir çocuğun kalbinde de, ruhunda da bir altın haznesi gizliydi. İçinde bir altın haznesi gizliydi onun. Harikulade seslerin kaynağı orasıydı. Baştanbaşa bir org varmış da kemanından o sesleniyormuş gibi, tellerinin üstünde bir yaz gecesi bütün periler dans ediyormuş gibi çalardı. Ardıç kuşlarının ötüşü, parlak insan sesleri duyulurdu çalarken, onun için bütün kalpleri heyecanlandırır, kendinden geçirir, adı ülke ülke dolaşırdı. Büyük bir ateş, hayranlık ateşi yanmıştı çevresinde.

"Sonra da o kadar güzel adam ki" diyordu genç bayanlar, yaşlı olanları da onlara hak veriyorlardı. Bunlar arasında en ihtiyarı sırf genç kemancının güzel, gür saçlarından bir büklüm elde edebilmek için ve böylece bir hazne, bir altın haznesi rica edebilmek maksadıyla meşhur adamların saç büklümlerine mahsus bir albüm hazırladı.

Böylece fakir trampetçinin odasına bir prenses gibi kibar, bir kraldan daha mesut olarak oğlu giriyordu şimdi. Gözleri öyle parlak, yüzü gün ışığı gibiydi. Annesini kucakladı, annesi de oğlunu sıcak dudaklarından öpüyor, bir insan çok sevinince nasıl ağlayabilirse saadetinden öyle ağlıyordu. Peter odadaki bütün eski eşyaları selâmlıyor, üstünde fincanlarla saksı duran komodin, üstünde çocukken yattığı şezlonga selâm veriyordu. Ama eski trampeti odanın ortasına kadar çekti, anasıyla trampete şöyle dedi:

"Babam sağ olsaydı şimdi bir çalardı ki seni, bunu ben yapacağım şimdi" Böyle söyleyerek müthiş gürültü ile trampeti çaldı. Bundan öylesine büyük bir onur duydu ki trampetinin derisi patladı.

"Yumruğunu vurarak öyle mükemmel çalıyor ki" dedi trampete, unutulmaz bir hatıra bıraktı bende. Annesinin de altın haznesinin üstünde sevincinden çatlayacağını sanıyorum."

Altın haznesinin hikâyesi buydu.

ÇAYDANLIK

Eskiden kibirli bir çaydanlık vardı. Porselenine kibirlenir, emziğinin uzunluğuna kibirlenir, geniş kulpuna kibirlenirdi. Önünde bir şeyi vardı, arkasında bir şeyi: önündeki emziği, arkasındaki kulpu idi. Kulpundan bahsetmeyi sevdiği halde, birkaç yerinden parça kopmuş yapıştırılmış olduğu için kapağından hiç bahsetmezdi. Bazı kusurları da vardı, ama kişi kendi kusurlarını söylemekten hoşlanmaz, bu işi başkaları gereği kadar yapar zaten. Fincanlar, kaymak kabı, şeker kabı, kısaca bütün çay takımı hiç şüphesiz kapağın sakat olduğunu unutmaz, kulpun iyiliğinden, emziğin mükemmelliğinden daha çok ondan bahsederler. Çaydanlık bunu biliyordu.

"Ah bilirim onları ben" diyordu kendi kendine. "Ama kendi kusurlarımı da bilirim. Tevazuum, gönülsüzlüğüm de bundan gelir benim. Hiçbirimiz kusursuz değiliz, ama hepimizin kendimize mahsus kabiliyetlerimiz de var. Çay fincanlarına yalnız birer kulp takılmış, şeker kabının bir kapağı var yalnız. Benim ise bunların ikisinden başka önüme bir şey daha eklenmiş ki onlarda hiçbir zaman böyle bir şey bulunmayacak. Bu da beni çay takımının kraliçesi yapan emziğimdir. Şeker kabı ile kaymak kabına, iyi lezzetin yardımcıları olmak payesi verilmiş. Ama ben, dağıtanım. Hükmedenim. Susayan insanlığa mutluluk dağıtırım ben. Çinli yapraklar benim içimde kaynayan lezzetli suda işlenir, hazırlanır."

Çaydanlık bütün bunları gamsız, kayıtsız geçen gençlik çağında söylemişti. O zamanlar hazırlanmış bir çay masasının üstünde durur, en güzel bir el onu yukarıya doğru kaldırırdı. Ama bu en güzel en sakardı, dikkatsizdi. Bir gün onu düşürdü, emziği kırıldı, kulpu kırıldı. Kapağından bahsetmeye değmez artık, çünkü yeteri kadar bahsettik ondan. Çaydanlık kendini kaybetmiş bir halde yerde yatıyor, içindeki kaynar su, ta uzaklara akıyordu. Ağır bir darbe olmuştu bu çaydanlık için, ama bundan ağırı ötekilerin gülmesiydi. O sakar elle değil, kendisiyle alay ediyorlardı.

"Daha sonraları hayat hikâyesini anlatırken "Bu iğrenç anı hiçbir zaman unutmayacağım" diyordu. "Bana harp malûlü adını taktılar, bir köşeye attılar beni, ertesi gün de bir parçacık kızartmalık yağ dilenen fukara bir kadına armağan ettiler, artık fukaralığa düşmüştüm. Gerek dış, gerek iç bakımından maksatsız, amaçsız kalmıştım. Ama en iyi hayatım tam o

duruma düşünce başladı. Herkes hiç durmadan değişmeler geçirir. Benim de içime toprak doldurmuşlardı. Bir çaydanlık için o durum, mezara gömülmeye eşittir. Ama bu toprağa bir çiçek diktiler. Bunu kim dikti, bana armağan etti, bilmiyorum. Ama bu çiçek bana Çinli yapraklarla kaynar suyun, kırılan kulpumla emziğimin yerini tutmak üzere armağan edilmişti. Çiçek soğanı toprakta duruyor, çiçek soğanı içimde duruyordu. O benim kalbim, benim o zamana kadar asla sahip olmadığım, hayatla dolu kalbim olmuştu. İçimde can, kuvvet vardı artık, birçok kuvvetler harekete gelmişti. Nabzım atıyor, soğan filizleniyor, içinde gizlenen duygular, düşünceler zorla kendilerine yol açıyorlar, bir çiçek halinde ortaya çıkıyorlardı. Onları seyrediyor, onları taşıyordum. Kendimi onların güzelliğinde unuttum.

Kendini başkalarında unutmak kutlu şeydir. Çiçek bana teşekkür etmiyor, beni düşünmüyordu. Hayranlık görüyor, övülüyordu. Bu beni o kadar sevindiriyordu ki, nasıl sevindirmesin. Bir gün konuşurlarken, çiçeğin daha iyi bir saksıyı hak ettiğini duydum. Beni orta yerimden ikiye ayırdılar. Ah ne kadar acı duydum bilseniz! Ama çiçek daha iyi bir saksıya aktarılmıştı. Beni, beni de avluya attılar. Eski bir kırık parçası olarak orada yatıyorum şimdi. Ama hatıralarım içimde yaşıyor. Onları benden kimse alamaz."

HALK ŞARKISINDAKİ KUŞ

Mevsim kış. Toprağın üstündeki kar örtüsü, kaya gövdelerinden koparılmış tek parça mermere benziyor. Hava aydınlık, duru, rüzgâr sert, iki ağızlı bir kılıç gibi, ağaçlar ak mercanlara dönmüş, çiçek açmış badem dalları sanki. Burada hava yüksek Alplerde olduğu gibi taze. Geceler kuzey ışığında, sayısız, parıltılı yıldızlar altında öyle muhteşem ki!

Fırtına geliyor, bulutlar geçiyor gerçekten de gökyüzünden, yere kuğu tüyleri serpiyorlar. Lapa lapa yağan kar, kasırgalar yaparak havada dönüyor, çukur yolları, evleri örtüyor. Ama biz sıcak odamızda, gürül gürül yanan sobamızın karşısında eski zamanlardan konuşuyor, bir masal dinliyoruz.

Açık denizin ortasında bir Hun mezarı vardı. Bu mezarın üstünde, gece yarısı olunca orada yatan kahramanın hayaleti çıkıp otururdu. Eskiden bir kraldı bu. Başının çevresinde altın bir hâle parıldar, saçları rüzgârda dalgalanırdı. Zırhlar içindeydi. Başını kederle göğsüne eğer, acısından mutsuz bir ruh gibi, derin derin içini çekerdi.

Bir gün bir gemi geçti önünden. Tayfalar demir atıp karaya çıktılar. Aralarında askerleri savaşa teşvik etmek için destanlar söyleyen bir ozan da vardı. Bir kral kılığına girerek sordu ona: "Neden matem tutuyor, azap çekiyorsun?"

Ölü cevap verdi: "Benim başarılarımı kimse şarkılarla övmedi. Hepsi öldüler, sulara gömüldüler. Şarkılar onları memleketlerin ötesine, insanların kalplerinde taşımadı. Onun için rahatım, huzurum yok!"

"Kahramanlıklarını, yaptığı büyük işleri anlatmaya başladı. Bunları çağdaşları görmüş, ama aralarında bir ozan bulunmadığı için şarkılarla övmemişti.

Bunun üzerine askerleri savaşa teşvik etmek için destanlar söyleyen ozan eline harpını aldı. Şarkılar söyleyerek kahramanı, gençliğindeki cesaretini, olgunluk yaşındaki kuvvetini, başardığı işlerin büyüklüğünü övdü. Bu sırada ölünün yüzü, ay ışığında bir bulutun kenarları nasıl parlarsa öyle parlıyordu. Hayalet mesut, neşeli, yavaş yavaş kuzey aydınlığı gibi solan

ışıkların, parıltıların ortasında ayağa kalktı. Yazısız mezar taşlarıyla yeşil bir tepeden başka hiçbir şey görünmüyordu. Yalnız tellerden çıkan son nağme ile birlikte küçük bir kuş, çalınan harptan kopmuş da kanatlanmış gibi bu taşların üstünden uçuyordu. Ötücü kuşların en güzeliydi bu. Ardıç kuşunun yankılarla dolu ahengiyle, insan kalbinin canla dolu ahengiyle, muhacir kuşların duyduğu vatan ahengiyle şakıyordu. Kayalar, vadiler üstünden, ormanlar, tarlalar üstünden uçuyordu. Bu hiçbir zaman ölmeyen halk şarkılarının kuşuydu.

Biz onun şarkısını duyuyoruz. Şimdi burada, odamızda onu duyuyoruz. Dışarıda ak arılar yığın yığın uçuşurken, fırtınalar uğuldayarak eserken, bu kış akşamında onu duyuyoruz. Kuş bize yalnız kahramanların yaptığı savaşları değil, tatlı, içli, sayısız, zengin aşk şarkılarını da şakıyor. Kuzey insanlarındaki sadıklığı da övüyor. Sesleri, nağmeleri içinden bir masal soluğu, bir masal kokusu geçiyor.

Putperestlerin, korsanların yaşadığı çağlarda bu kuşun yuvası destan söyleyen ozanların harplarında asılı dururdu. Yumruğun adalet terazisi yerine geçtiği, kuvvetin haktan önce geldiği, köylü ile köpeğin aynı değeri taşıdığı o kibirli şövalyelik devrinde bu ötücü kuş, kendine nerede bir sığınak, nerede sağlam bir koruyucu bulabilirdi? Kabalar, zevk düşkünleri onu akıllarından bile geçirmezler. Şatodaki bayanın bir parşömen kağıdı önüne eğilip, eski hatıraları şarkılar, masallar halinde yazdığı, yanındaki sıranın üstünde, yeşil bir kulübede oturan ihtiyar nine ile köy köy dolaşan gezgin dilencilerin hikâyeler anlattığı o inatçı şövalye şatolarının cumbalı odalarında, bu kuşun başlar üstünde kanat çırptığını, uçtuğunu görürler, cıvıltılarını, şakıyışını işitirlerdi. Dünya durdukça yeryüzünde ayacığını koyacak bir yer bulacak ölümsüz kuş buydu bu, halk şarkılarındaki kuştu.

Şimdi burada, önümüzde, odamızın içinde şakıyor. Dışarıda gece, kar fırtınası. Ama onun sesi kalbimize dokunuyor, o seste vatanımızı görür gibi oluyoruz. Bu kuşun sesiyle, halk şarkılarının sesiyle, anamızın sesiyle bize seslenen Tanrıdır. Eski hatıralar gözümüzün önünde canlanıyor, solmuş eski renkler yeni parıltılar kazanıyor; masalla şarkı, kalbi, düşünceyi yücelten mutlu bir içkide birbirine karışıyor, böylece akşam saati, bir Noel bayramı gibi aydınlanıyor.

İnceden bir kar yağıyor dışarıda, buzlar çatırdıyor, fırtına kudurmuş, gücü var, hükmediyor, ama bize hükmedemiyor.

Kış mevsimi şimdi, rüzgâr sihirli kılıçlar gibi keskin, ince ince kar yağıyor. Sanki günlerden, haftalardan beri yağıyormuş, öyle geliyor bize, muazzam bir kar dağı şehrin üstüne çökmüş, uzun kış gecelerinde görülen ağır bir düşe benziyor. Her şey örtülmüş, uzaklaşmış, genişlemiş sanki yalnız inancın işareti olan kilisedeki altın haç, karlı mezarın üstünden yükseliyor, mavi gökte, parlak gün ışığında parıldıyor.

Mezara gömülen şehrin üstünden de küçüklü büyüklü Tanrı kuşları uçuyor. Ellerinden geldiği kadar cıvıldıyor, şakıyorlar; her kuş kendi gagasıyla şakıyor.

Serçe sürüleri şimdi geldiler. Caddelerde, sokaklarda, evlerde, yuvalarda küçüklüklerden, küçük şeylerden ötüşüyorlar. Karşılarındaki evlere, arkalarındaki evlere dair ne hikâyeler bilir onlar. "Mezara gömülen şehri tanırız biz" diyor hepsi. "Onun içinde canlı ne varsa öter. Hepsinin kendine göre bir ötüşü vardır."

Ak karların üstünden kara kargalar, turnalar uçuyor. "Gömün gömün onları!" diye bağrışıyorlar. "Orada, aşağıda midelere yarayacak bazı şeyler var, bu da en önemli şeydir. Orada aşağıda olanlardan çoğunun fikri bu, onların fikrine bravo!" Yabani kuğular uğultulu kanatlarıyla uçarak geliyor; büyüğü, güzeli şakıyorlar. İnsan gönlü, insan düşüncesindeki, içte, kar altında kalmış şehirden neler fışkırıyorsa onları şakıyorlar.

Orada ölümün sözü geçmez, hayat kaynar oradan. Biz onu org sesleri gibi yankılanan seslerden, periler tepesinden gelen melodilerden, Ossianın şarkılarından, İskandinav tanrılarının uğultulu kanat seslerinden anlarız. Ne ahenktir bu! Kalbimize seslenir, ruhumuzu yüceltir. Duyduğumuz, halk şarkısındaki kuşun sesidir. Aynı anda yücelerden Tanrının sıcak soluğu bize doğru eser. Kar dağı erir, güneş açar, bahar gelir, kuşlar, başka cinsten, fakat aynı vatan sesleriyle şakıyan kuşlar gelir. Kar fırtınasının gücü, kış gecelerinin korkulu düşleri, her şey, halk şarkılarındaki ölümsüz kuşun şarkılarında erir, yüceleşir.

KÜÇÜK YEŞİLLER

Pencerede bir gülfidanı vardı. Az önce gencecik, tazecikken şimdi hastalığa tutulmuş gibi bir hali vardı gül fidanının.

Onu doğruca yiyip bitiren askerler konaklatmışlardı evine. Hem de yeşil üniformalı, çok edepli askerler konaklatmışlardı.

Ben onlardan yaşı henüz üç günü doldurmuş olduğu halde şimdiden büyük babalığa erişmiş biriyle konuştum. Biliyor musun ne dedi bana? Ne dediyse doğru çıktı, kendinden, konaklayan bütün askerlerden bahsetti.

"Biz dünya yaratıkları arasında acayip bir alayız. Sıcak mevsimlerde canlı yavrular doğururuz. O zaman havalar da iyileşir. Hemen arkasından kendimizden geçer düğün yaparız. Soğuklar yaklaşırken yumurtalarımızı yumurtlarız, yavrularımız sıcacık otururlar. Hayvanlar arasında en akıllısı, bizim de en çok saydığımız karınca, tetkik eder bizi, takdir eder bizi, hemen yiyip bitirmez, yalnız yumurtalarımızı alır, kendisine, kendi ailelerine ait müşterek yuvalara, onların en alt katına taşır, orada büyük bir bilgi ile yerleştirir bizi, her birimize ayrı bir numara koyar, yan yana, kat kat dizer. Böylece yumurtadan: her gün bir yeni yavru çıkması sağlanmış olur. Sonra bizi ahıra götürür, arka ayaklarımızdan sıkıca tutar, sağarlar. O zaman ölmek zorunda kalırız. Bu çok hoş bir duygudur. Aralarında bize çok sevimli adlar verirler, küçük tatlı süt ineği derler bize, karınca akıllı olan bütün hayvanlar bizi bu adla çağırır. Yalnız insanlar öyle çağırmaz. Bu da bizi öyle incitir ki nerdeyse tadımızı kaybedecek hale geliriz. Bu kötü yaratıklar aleyhine yazamaz mısınız? Bu insanları yola getirmeniz mümkün değil midir? Bir gül yaprağı yiyoruz diye öyle yan bakar, öyle aptal yerine koyarlar ki bizi. Hâlbuki kendileri bütün canlı yaratıkları, yeşeren her şeyi yerler. En iğrenç, en hor adı onlar verir bize, söyleyemem ne dediklerini, içim allak bullak oluyor. Hiç olmazsa üniforma ile söyleyemem. Her zaman da üniforma ile gezerim.

Ben, gül fidanında, bir gül yaprağı üstünde doğdum. Benim gibi bütün alay da gül fidanı üstünde yaşarız. Ama yaradılışça bizden yüce olan varlıklar da bizim yüzümüzden yaşarlar. İnsanlar bize tahammül edemez, gelir sabunlu su ile öldürürler bizi. İğrenç bir içkidir bu! Şimdi bunu söylerken bile

kokusunu duyar gibi oluyorum. Kişinin banyo için yaratılmamışken banyo etmek zorunda kalması korkunç şey!

Beni sabunlu suyun sert bakışlarıyla gören insanoğlu! Sen! Tabiatta aldığımız yeri düşün bizim, yumurta yumurtlamak, yavru yetiştirmek suretiyle ödediğimiz dırahomayı gözünün önüne getir. Bize dünyayı doldurmak, çoğalmak gücü ihsan edilmiş. Gül dallarında doğar, gül dallarında ölürüz. Bizim bütün hayatımız şiirdir. En çirkin, en iğrenç bulduğun bir adla adlanmak felâketine uğratma bizi. Öyle bir adla ki— hayır söyleyemem bunu, bu adı ağzıma alamam — bize karıncaların süt ineği adını ver yahut gül fidanındaki asker alayı, "Küçük yeşiller" de bize!

Ben de insan olarak durmuş, bir gül hemşerisi, yumurtaları yavrularıyla büyük bir aileyi incitmemek için adını söylemek istemediğim küçük yeşillerle gül fidanını gözden geçiriyordum. Oraya kötü niyetle gelmiştim. Birlikte getirdiğim sabunlu su ile hepsini banyo etmek istiyordum. Simdi sadece suyu köpürterek çıkan köpüklere hayran olmak istiyordum. Belki her sabun köpüğünde bir masal gizlidir.

Köpük büyüdü, bin türlü renklerle ışıldıyordu. Dibinde sanki bir gümüş inci de vardı ayrıca. Yerinden oynadı, süzülerek uçtu, kapıya çarparak patladı. Ama kapı birdenbire açılmış içinde doğruca masal ninesinin kendisi belirmişti.

"Sabun köpüğü, şeyleri — hayır, hayır adını, söylemek istemiyorum — küçük yeşilleri benden daha iyi anlatabilir mi?"

"Yaprak bitleri" dedi masal ninesi. "Her şeyi kendi adıyla anmak gerekir. Bunu yapmaya izinli değilsen hiç olmazsa masalda anabilmelisin onları"

KADINLA CİN

Cini tanıyorsun, ama kadını, bahçıvanın karısını tanıyor musun? Okumuş kadındı o, ezbere mısralar okur hatta kendi de kolaylıkla şiirler yazardı. Yalnız çıngırdama adını verdiği kafiyeleri bulmak biraz yorardı onu. Yazarlık, hatiplik kabiliyetleri vardı. Pekâlâ, bir papaz, hiç olmazsa bir papaz karısı olabilirdi.

"Yeryüzü bayramlık elbiseleri içinde sevimli" diye konuşuyordu. Bu düşünceyi güzel kelimelerle giydirmiş, gerekli "Çıngırdama"larla süslemiş, kısacası insanın içine ferahlık veren, uzun, güzel bir şiir yapmıştı ondan.

Papaz adayı Bay Kisserup — bu adın konu üzerine bir tesiri olmadığına hemen işaret edelim — yeğeni idi kendisinin, tam o sırada da bahçıvanların yanına konuk gelmişti. Kadının yazdığı şiiri dinledi, iyi buldu, çok mükemmel olduğunu söyledi. Üstelik de "Sizde ruh var, Madam." diye ilâve etti.

O zaman "Bu yaveler ne oluyor?" diye atıldı bahçıvan. "Kafasına böyle aptalca şeyler sokmayın onun! Bir kadının çok ruh sahibi olması gerekmez. Kadın vücut olmalı, hem de sıhhatli, gayretli bir vücut olmalı. Ocağa vurduğu tencerelerdi ne halt pişiriyorsa ona dikkat etmeli ki yanmasın." "Senin gibi tencerede yanmış olanlara, zevklerini geri verebilirim ben" diye cevap verdi karısı. "Bunu da bir öpücükle tatlılaştırmasını bilirim. İnsan lahana ile patatesten başka bir şey düşünmediğini sanır senin. Hâlbuki çiçekleri seversin sen." Bunu söyleyerek kocasını öptü. "Çiçekler ruhtur" diye de ilâve etti.

Kocası: "Sen tencerene dikkat et" diyerek odadan çıktı, bahçeye gitti. Onun tenceresi de bahçedeydi, o da ona dikkat ederdi.

Bu arada papaz adayı sayın Bayanın yanında oturuyor, sayın Bayanla konuşuyordu. Kadının söylediği "Yeryüzü sevimli" sözü üzerine, kendi tarzında tam bir vaaz verdi.

Bize: "Yeryüzü sevimlidir, onu hükmünüz altına alınız!" denilmiş, biz de onun hâkimi olmuşuz; Kimi ruh kuvveti, kimi vücudu, kimi de bir hayranlık

haykırışı olarak dünyaya gelmiştir. Kimi de bir düşünce çizgisi halinde. O şekilde belirmiş ki, onun bu dünyadaki kaderi nedir, diye sorulabilir. Böyle biri piskopos olur, bir başkası da yalnız papaz adayı, ama gene de her şey büyük bir bilgelikle nizamlanmıştır. Yeryüzü sevimli, her zaman da bayramlık elbiselerini giymiştir. Şiiriniz insanda düşünceler uyandırıyor, duygularla dolu, tam bir coğrafya."

"Siz de ruh var, Bay Kisserrup" diye riyali bir cevap verdi kadın. "Çok ruhlu bir insansınız, bunu size temin edebilirim. İnsan sizinle konuşunca kendini anlıyor."

Bu minval üzere güzel konuşmalarına devam ettiler. Bu sırada aynı şekilde mutfakta konuşan biri daha vardı ki bu da cindi. Kül rengi elbiseler giymiş, başında kırmızı şapkasıyla küçük cindi bu. Sen tanırsın onu: mutfakta oturur, pişen yemeklerin tadına, tuzuna o bakar. Konuşur durur, ama kadının "Kaymak hırsızı" adını verdiği pis kediden başka kimse dinlemezdi onu.

Cin kediye kızgındı, çünkü kendisinin varlığına inanmadığını biliyordu. Kedi de onu hiç görmemişti. Ama bu kadar okumuşluğuna göre cin diye bir varlık bulunduğunu bilmesi, ona bir dikkat, nezaket eseri göstermeyi esirgememesi gerekmez miydi? Hiç olmazsa Noel gecelerinde, bütün ecdadına yapıldığı gibi, ona da bir kaşık olsun ezme vermeyi akıl edebilirdi. Ne bilgilerinden, ne de okumuşluklarından hiç eksik olmayan kadınlar da aynı şeyi yapabilirdi ona. Ezme adamakıllı yağ içinde yüzüyordu. Kedinin daha bunu duyunca ağzı sulanmaya başladı.

"Bana bir hayal adını veriyor, diyordu cin, bu benim bütün hayallerimi aşan bir şey. Çünkü beni inkâr ediyor. Bunu daha önce de duymuştum, şimdi yeniden işittim. İşte oturmuş, o falakacı ustası papaz adayı ile fiskos edip duruyor. Ben de baba ile birlikte "Tencereye dikkat et sen!" diyorum ona. Hâlbuki etmiyor. Ben de taşıracağım tencereyi şimdi."

Cin bunu söyleyerek tencereyi üfledi, alevler çoğaldı, ateş çatırdamaya başlamıştı. Faş fış, faş diyerek tencere taştı.

"Şimdi içeriye girip Bayanın çoraplarına delikler açacağım" diye devam etti cin, parmak ucuna gelen yerle ökçeye büyük birer delik açacağım. O zaman

şiir yazması mutlaka gerekli değilse örecek bir şey bulunur elinde. Mavi çoraplı kadın, Bayanın çorabındaki delikleri ör sen."

Bu sırada kedi hapşırıyordu. Üşütmüştü kendini, çünkü her zaman hiç dikkat etmeden kalın bir kürkle dolaşıyordu.

"Yemek odasının kapısını açtım" dedi cin." Fazla kaynayan kaymak öyle kalın ki bulamaç gibi olmuş. Sen temizlemezsen ben temizleyeceğim onu."

"Kabahati benim üstüme atarlar, sopayı da ben yerim" diye düşündü kedi. "Öyleyse kaymağı da ben temizlerim."

Cin: "Önce damağın sonra da sırtın gıdıklanır senin" diye devam etti. "Ama ben önce papaz adayının odasına gitmeli, pantolon askılarını aynanın üstüne asmalı, çoraplarını yüz yıkama leğeninin içine koymalıyım. O zaman içtiği puncun fazla keskin olduğu için kafasının karıştığına, düşüncelerinin, uyuştuğuna hükmeder. Dün gece köpek kulübenin yanındaki bölünmüş odunların üstünde oturdum. Zincire bağlı köpeğe takılmak çok eğlendiriyor beni. Ayaklarımı aşağı sarkıttım, sallamaya başladım. Köpek ne kadar sıçrarsa, ayaklarıma erişemiyordu gene. O zaman köpürüyor, durmadan havlıyordu. Ben de durmadan bacaklarımı sallıyordum. Bilsen ne kadar eğlenceli oldu bu. Papaz adayı uyandı, üç kere yatağından kalkıp dışarıya baktı. Ama gözlükleri burnunda olmasına rağmen gene de beni göremedi. Her zaman gözlükleriyle uyuyor o."

"Kadın geldiyse miyav de" diye sözünü kesti." Kulaklarım iyi işitmiyor hastayım bugün." "Sen yemek hırsızlığından hastasın" diye cevap verdi cin. "Çimlen dur haydi. Kendini de, hastalığını da ye bitir! Ama sakalını da sil ki yediğin kaymak oraya asılıp kalmasın. Şimdi git, ben konuşulanları dinleyeceğim."

Cin şimdi aralık duran kapının önünde durmuş, odanın ipinde kadınla papaz adayından başka kimse yok. Papaz adayının o kadar güzel bir ifade ile ruh kabiliyetleri adını verdiği, her ev idaresinde tencere ile çömleğin üstünde tutulması gereken şeylerden konuşuyorlardı.

"Bay Kisserup" diye söze başladı kadın. "Bu vesile ile size, şimdiye kadar kimseye, hiç olmazsa hiçbir kadına göstermediğim bir şeyi göstermek

istiyorum. Bunlar benim şiir denemelerim. Yazdığım şiirlerin kimileri biraz uzunca, ben bunlara "Kendi halinde bir kadının çıngırdamaları" adını verdim. Bu eski Alman kelimelerine büyük önem veriyorum ben."

"Vermek de lâzım, diye cevap verdi papaz adayı, dilimizdeki yabancı kelimelerin kökünü kurutmalıyız."

"Bu da benim her zaman yaptığım şey, dedi kadın, hiçbir zaman "Sığır kızartması" demem "Beefsteak" derim."

Bunun üzerine çekmecesini çekti, içinden pırıl pırıl yeşil ciltli, üstündeki kapakta da iki büyük mürekkep lekesi bulunan bir defter çıkardı.

"Bu kitabın içinde derin bir ciddîlik gizli" diye devam etti kadın. ""Benim gamlı şeyler için harikulâde bir duyuşum vardır. Burada "Geceleyin iç geçirmeler", "Benim akşam kızıllığım", "Bana zulmettikleri gün", yani kocamla evlendiğim zaman demek istiyorum; ama çok derin duyulmuş, derin düşünülmüş bir şiir olmasına rağmen bunu atlayabilirsiniz. "Bir annenin görevleri" adlı şiirlerim var. Ama en iyi parça bu sonuncusu. Hepsi gamlıdır gene de. Benim asıl kabiliyetim de gamlı şiirler yazmakta beliriyor.

Şiirlerimin yalnız bir tekinde alaylı bir karakter var, bazı neşeli düşünceler işlenmiştir onda. Kimi zaman bilirsiniz, insana böyle düşünceler, benimle eğlenmemenizi rica ederim, evet bu çeşit düşünceler, nihayet baklayı ağzımdan çıkarıyorum, bir şair kadın hakkındaki düşünceler gelir. Bunlar benimle çekmecem, bir de Bay Kisserup, siz biliyorsunuz yalnız. Ben şiiri severim, şiir beni mahkûm etmiştir kendine. Benimle eğlenir, bana hükmeder, beni o idare eder. Bu düşüncemi "Cin" başlıklı bir şiirimde ifade etmeye çalıştım. Şüphesiz cinler hakkındaki eski köylü inanışını siz de bilirsiniz. Her yerde, ev içinde türlü oyunlar oynar. Ben kendim bir evmişim de içimdeki şiirli duygular da cinmiş, bana hükmeden ruh oymuş diye düşündüm. "Cin" şiirimde onun kudretini, büyüklüğünü şakıdım. Ama ne koçuma, ne de başka bir kimseye bundan bahsetmeyeceğinize dair elinizle, dilinizle bana söz vermeye mecbursunuz. Yüksek sesle okuyun ki işitebileyim, yazımı okuyabiliyorsanız eğer. "

Papaz adayı okuyor, kadın dinliyor, cin de birlikte dinliyordu. Cin sen de biliyorsun, dinliyordu, tam cin adlı şiirin başlığı okunurken içeriye süzülmüştü.

"Yahu bu okunan şey bana ait" dedi, "Acaba benim hakkımda ne yazabilir bu kadın? Görecek şimdi, çimdikleyeceğim ben onu; yumurtalarını, civcivlerini çimdikleyeceğim. Şu besi danasını da defedeceğim buradan, kaburgalarından yağ fışkırtıncaya kadar sıkıştıracağım onu. Sen beni hiç unutmayacaksın kadın!"

Cin kendi kendine bunu söyleyerek sivri ağzı, uzun: kulaklarıyla okunanları dinlemeye başladı. Ama cinin şevketinden, kudretinden, kadın üzerindeki hâkimiyetinden bahseden kısımlar ilerledikçe, bunu sen de bilirsin, kadın hepsini şiir olarak kabul ediyor, halbuki cin yalnız şiirin başlığına takılmış, gittikçe daha çok gülümsüyor, gözleri sevinçten parıldıyor, ağzının köşesinde bayağı, kibar bir çizgi belirmiş, topuklarını havaya kaldırıyor, ayak uçlarına basıyor, böylece boyu yerden bir Zoll [Takriben 2,5 santimetrelik bir ölçü.] yükseliyordu. Cin, hakkında söylenen sözleri duyunca âdeta kendinden geçmişti.

"Bu kadın gerçekten ruh sahibi, yetişkin bir kadın! Ona karşı ne kadar haksızlık ettim. Beni basılacak, okunacak çıngırdamalarıyla ölümsüzleştirdi. Bundan sonra onun kaymağını kediye içirtmem, bunu kendim yaparım artık. Bir kişinin içtiği, daima iki kişinin içtiğinden azdır, bu da bir tasarruf elbette. Ben bu usulü uygulayacağım artık, kadını sayacağım, yücelteceğim."

"Kusursuz, tam bir insan bu cin" dedi ihtiyar kedi. "Kadının bir tek miyavlaması, kendi kendisinin bir kerecik miyav demesi fikrini tümü ile değiştiriverdi. Kadın, gözünde başka bir kadın oldu artık."

Ama değişen kadın değildi gerçekte, cin bir insan gibi hareket etmişti.

Bu hikâyenin manasını anlamadıysan başkalarına sor. Ama tabii ne cine, ne de kadına soramazsın bunu.

PEİTER, PETER VE PEER

Zamane çocuklarının bilmediği yok, şaşıp kalıyor insan. Artık biz onların bilmedikleri nedir, onu bilmiyoruz. Çocukları bir leyleğin, kuyudan yahut değirmendeki havuzdan alarak küçücükken analarına, babalarına getirdiği hikâyesi o kadar eskidi ki! Buna hiç kimse inanmıyor artık. Hâlbuki bu konuda tek doğru olan şey de budur.

Gerçi küçük çocuklar kuyuya yahut havuza nasıl gelirler? Bunu herkes bilmez ama kimileri gene de bilir bunu. Yıldızlı bir gecede gökyüzüne şöyle iyice bir baktığın oldu mu senin? Orada birçok düşen yıldızlar olur, gördün mü onları? Kimisi düşer de sanki kaybolur. Kişi ne kadar bilgin olsa, bilmediği bir şeyi açıklayamaz. Ama bilirse açıklayabilir. Yıldız kaymasında sanki bir Noel ışığı gökyüzünden düşüp sönüyormuş gibi oluyor. Sanki aziz Tanrıdan gelen ruh kıvılcımlarıdır onlar, yeryüzüne doğru uçar, dünyamızın koyu, ağır havası içine girince parıltıları kaybolur, gözlerimizin göremeyeceği bir şey olur kalırlar. Çünkü bizim havamızdan daha incedirler, birer gök çocuğudur onlar, yeryüzüne gönderilirler. Küçücük kanatsız meleklerdir. Burada insan olurlar. Bunlardan biri sessizce havanın içinden geçer, rüzgâr onu bir çiçeğin içine, meselâ bir Frenk menekşesine, bir su nergisine, bir güle, yahut da kırmızı bir orman karanfilinin içine taşır. Orada kalır, gelişir. Neşeli, hafiftir. Arıları bırakınız, bir sinek bile onu alıp birlikte uçabilir. Bunlar nöbetle gelir, çiçeklerde bal ararlar. Karşılarına bu gök çocuklarından biri çıkarsa, onu çiçekten dışarı atmaz, yürekleri götürmez böyle bir şeyi. Bir su zambağının yaprağı üstüne, güneşe bırakırlar. Oradan çocuk suya kayar, leylek gelip görünceye kadar, onu alıp küçücük, sevimli bir yavrunun hasretini çeken bir aileye götürünceye kadar orada uyur, büyür. Çocuğun ne derece tatlı olacağı, yalnız duru bir kaynaktan içip içmemesine, boğazına yanlışlıkla çamur yahut su mercimeği tıkanıp tıkanmamasına bağlıdır. Çamur yahut su mercimeği ona topraksı bir anlayış verir. Leylek ilkin hangisini görürse onu alır. Kimi iyi bir eve, mükemmel bir ana babanın yanına gelir, kimi de katı yürekli, yoksul kişilerin yanına düşer. O zaman çocuk için değirmenin havuzunda kalmış olmak çok daha iyi olurdu tabii.

Küçükler su zambağının yaprağı altındayken neler hayal ettiklerini bilmezler. Orada akşamları kurbağalar onlara kendi " Viyak-viyak"larını

şakırlar. İnsan dilinde bunun manası "Uyuyun çocuklar, güzel düşler görün" demektir. İlk önce hangi çiçekte kaldıklarını yahut bu çiçeklerin kokuları nasıl olduğunu hatırlayamazlar. Ama büyüyüp de yetişkin birer insan oldukları zaman onlara içlerinden bir duygu: "Bu çiçek senin en sevdiğin çiçektir." der. İşte gök çocuğu olarak o çiçeğin içinde kalmışlardır onlar. Leylek çok uzun yaşayan bir kuştur, getirdiği çocukların ne halde olduklarını, dünyaya uyup uyanmadıklarını devamlı olarak takip eder. Gerçi onlara bir faydası dokunamaz yahut onların hayat şartlarım değiştiremez. Çünkü kendi de aile sahibidir, kendi çocuklarını düşünmek zorundadır. Ama gene de onları hatırından çıkarmaz.

Ben yaşlı, saygı değer bir leylek tanırım. Çok bilgi sahibidir. İnsanlara birçok yavrular getirmiştir, onların hayat hikâyelerini de bilir. Bunlarda daima değirmendeki havuzdan gelen biraz çamurla, biraz su mercimeği bahis konusudur. Aralarında bir tanesinin hayat hikâyesini anlatmasını rica etmiştim. Bana bir yerine Bay Peitersen'in ailesine ait üç hikâye anlatacağını hemen vaad etti.

Peitersen'ler çok mükemmel, hoş bir aile idiler. Aile reisi, küçük bir mevki sayılmayan belediye encümeni üyeliği yapıyordu. Belediye encümeni üyeleri için yaşar, onlar için elinden geleni yapar, bütün toplantılarına muntazam olarak katılırdı. Takırdayan leyleklerden biri bu aileye geldi. Gelirken de küçük Peiter'i beraber getirdi. Çocuğun adını Peiter koymuşlardı. Ertesi yıl leylek küçük bir oğlanla tekrar göründü, bu defaki çocuğun adını Peter koydular. Üçüncü çocuk da gelip kutsal vaftizi yapılınca adını bu sefer Peer koymuşlardı. Çünkü Peiter, Peter, Peer adlarında Peitersen adı gizliydi.

Üç erkek kardeştiler. Her biri kendi çiçeği içinde sallanmış, su zambağının yaprağı altından değirmen havuzunun içine kaymış, oradan da Peitersen ailesine getirilmiş üç akan yıldızdı bunlar. Evleri de az sonra senin de öğreneceğin gibi, köşe başındaydı.

Çocuklar vücutça, ruhça büyüdüler, bu sebepten de belediye encümeni üyeliğinden daha yüksek bir şeyler olmak istiyorlardı.

Peiter, eşkıya olmak istediğini söylüyordu. "Fra Diavtolo" operasını dinlemiş, eşkıyalık zanaatının dünyadaki bütün zanaatların en çekici

olduğunu görerek eşkıya olmaya karar vermişti.

Peter çöpçü olacaktı. Çok tatlı, uslu bir çocuk, güçlü kuvvetli, yuvarlacık bir oğlan olan, tek kusur olarak da tırnaklarını yiyen Peer ise "Baba" olmak niyetindeydi. Ne olacakları sorulduğu zaman hepsi bunları söylüyorlardı.

Artık mektebe başlamışlardı. Biri sınıfta birinci, öteki sonuncu, bir tanesi de ikisi ortası idi. Ama buna rağmen üçü de aynı derecede zeki, aynı derecede iyi olabilirler. Çocuklar, öyleydiler de. Derin bir nüfuz nazar sahibi olan ana-babaları böyle düşünüyorlardı.

Çocuk balolarına gidiyor, kimse görmediği zamanlarda yaprak sigarası içiyor, görgüleri, bilgileri gittikçe artıyordu.

Peiter küçüklüğünden beri bir eşkıya olmaya mecbur olduğu için kavgacı idi. Çok yaramaz bir oğlandı. Ama bunun sebebi, annesinin dediğine bakılırsa, bağırsaklarında solucan olmasıydı sadece, hiçbir şey değildi. Yaramaz çocukların karnında her zaman solucan bulunur. Mide çamurudur bu. Bir keresinde çocuğun inatçılığı ile kavgacılığı annesinin yeni ipekli elbisesi üstünde kendini gösterdi.

"Kahve masasına çarpma sakın kuzucuğum." demişti annesi. "Kaymak kabını devirebilir, yeni ipekli elbisemi lekelersin."

Bunun üzerine kuzucuk, kaymak kabını sımsıkı yakalamış, içindeki kaymağı aynı şiddetle annesinin kucağına boşaltmıştı. O zaman anne "Kuzucuğum, kuzucuğum, ne kadar düşüncesizlik bu yaptığın!" demekten kendini alamamıştı. Ama çocuk irade sahibiydi, bunu söylemek zorundaydı annesi. İrade, karakteri gösterir. Bu da bir anneye çok şey vadeden bir meziyettir.

Çocuk işi pekâlâ eşkıyalığa kadar götürebilirdi, ama gene de kelimenin gerçek manasıyla eşkıya olmadı. Dış görünüşüne bakılırsa, tam bir eşkıyaya benziyordu. Buruşuk şapka ile gezer, boyun bağı takmaz, saçları ağır ağır dalgalanırdı. Sanatçı olmak niyetindeydi. Ama sanatçılık, yalnız. elbiselerinde beliriyor, yoksa kendisi pembe hatmiden fark edilmiyordu. Resmini yaptığı bütün insanlar da aynı şekilde pembe hatmiye

benziyorlardı, öyle uzundu hepsi. Pembe hatmi onun en sevdiği çiçekti. Leyleğin anlattığına göre muhakkak bu çiçeğin içinde yatmıştı.

Peter ise bir su nergisinin içinde yatmış. Ağzının etrafı her zaman bulaşık, rengi ayva sarısıydı. İnsan, yanağının üstünde bir bıçak yarası var da oradan durmadan tereyağı akıyor sanabilirdi. Sanki doğuştan bir tereyağı tüccarıydı, kendisine mahsus bir dükkân tabelâsı da yaptırabilirdi. Ama kendine mahsus iç karakteri bakımından bir çöpçü idi o. Peilorsen ailesinin müzik seven kısmı o idi. Komşularının iddialarına göre onun musiki alanındaki verimleri ailenin bütün öteki üyelerine de bol bol yetip artacak derecedeydi. Bir tek hafta içinde on yedi polka bestelemiş, bunları boru ve kaynana zırıltısı için yazılan bir operada bir araya getirmişti. Tüh! denecek kadar güzeldi de doğrusu...

Peer'e gelince kırmızı, beyazdı. Ufak tefek, bayağı idi. İri bir papatya içinde yatmıştı o. Başka çocuklar üstüne atılıp da pataklamaya başladıkları zaman kendini hiç savunmazdı. Çocuklar içinde en aklı başında kendi olduğunu söylerdi. Aklı başında kişiler de, malûm ya, her zaman başkalarına boyun eğerler. Önce yazı kalemi, sonra mühür ve arma koleksiyonları yapmayı merak etti. Daha sonra kendisi için bir tabiat bilimleri laboratuarı meydana getirdi. Bu arada bir tane küçük Skorbüt balığı iskeleti, üç tane ispirto içinde kör doğmuş sıçan, bir tane de içi doldurulmuş köstebek vardı. Peer'in bilimsel şeylere istidadı, bir tabiat görüşü vardı. Bunlar da Peer kadar ana-babasının da hoşuna gidiyordu. Mektepten çok ormana gitmekten hoşlanırdı. Tabiat onun hocasıydı.

Kendisi yalnız yumurta koleksiyonunu mükemmel bir hale getirmek için yaşarken kardeşleri nişanlanmışlardı bile. Çok geçmeden hayvanlar hakkındaki bilgisi, insanlar hakkındaki bilgisini çok geçmişti. Hatta bizim en yüce saydığımız aşk alanında bile kendimizi hayvanlarla ölçebilecek bir durumda olmadığımızı temin ediyordu. Bülbülün dişisi kuluçka yatarken erkeğinin yanında oturduğunu, bütün gece ona kluk, kluk, zi, zi, li, lo, lo diye şarkılar söylediğini görmüştü. Peer böyle bir şeyi asla yapamaz, kendini bu kadar ihtiraslı bir aşka bırakamazdı. Ana leylek yavrularıyla birlikte yuvasında otururken baba leylek çatıda bütün gece tek ayak üstünde beklerdi. Peter bu durumda bir saat bile kalamaz, dayanamazdı. Bir gün bir örümcek ağını, içindekini, ağ içinde olup bitenleri görmüş, hayatında

ebediyen evlenmemeye karar vermişti. Bay örümcek genç ihtiyar ayırt etmeden, içi kanla dolu yahut iskelet gibi kupkuru, düşüncesiz sinekleri avlamak için ağını örer. Ağ örmek için, ailesini beslemek için yaşar. Ama bayan örümcek yalnız ve yalnız baba için yaşar. Onu sırf aşkı yüzünden yer, kalbini, başını, midesini gövdeye indirir. Babanın bütün aileyi beslemek için oturduğu ağın içinde, yalnız ince uzun bacakları kalır. Sırf gerçektir bu, tarihi tabii bilimi bize bunu öğretmektedir.

Peer bunu görmüş, bunları düşünmüştü.. "Nasıl?" diyordu kendi kendine. Kişinin kendi karısı tarafından böyle sevilmesi, aşkının harareti yüzünden bu şekilde yenip bitirilmesi nasıl şeydir? Hayır, gene de insanoğlu işi bu kadar ileriye götürmüyor. Acaba arzulanmaya değen durum bu mudur gerçekten?

Peer asla evlenmemeye karar vermişti. Ne kimseyi öpecek, ne de kendini kimseye öptürecekti. Evlilik hayatına ilk adım öpüşmekti. Ama gene de öptüler onu: Biz hepimiz o öpücüğü tadacağız, ölüm öpmüştü onu. Eğer yeter derecede uzun bir ömür sürersen, ölüme şu emir verilir: "Öp bitir onu" O zaman insan bitip gider. Arkasından Tanrıdan bir güneş şimşeği iner. O kadar kuvvetlidir ki gözlerimiz kararır. Bir akan yıldız olarak gelmiş olan insan ruhu, gene de bir akan yıldız olarak uçup gider. Ama bu defa bir çiçeğin içinde dinlenmek için, yahut bir su zambağının yaprağı altında hayaller kurmak için uçmaz, hayır, yapacağı daha önemli şeyler vardır. Ölümsüzlüğün büyük ülkesine doğru uçar. Ama orası nedir, nasıl yerdir?, Bunu kimse söyleyemez. Hiç kimse oradan içeriye bakamadı. O kadar uzak, çok şey bilmesine rağmen leylek bile bunu yapamadı. Peiter, Peter hakkında en küçük bir bilgisi bile yoktur artık. Buna karşılık onlar hakkında neler duymuştum ben, hem ne kadar çok şeyler işitmiştim. Sen de duymuştun bunları. Onun için leyleğe bu seferlik candan teşekkür ettim. Ama bu küçük bayağı hikâyeye karşılık benden üç kurbağa ile körpe bir salyangoz istedi. Para yerine yiyecek maddeleri kabul eder o. Bunu ödemek ister misin? Ben istemiyorum. Çünkü ne kurbağalarım, ne de körpe salyangozlarım var benim.

KALBİN İÇİNDE SAKLAMAK, AMA UNUTMAMAK

Bataklıklı hendekleri, iner kalkar köprüsüyle şu karşıda duran şatoyu görüyor musun? Bu köprü indirilmez, daha çok kalkmış halde dururdu. Çünkü gelen konukların hepsi iyi kişiler değildi. Düşman çok yaklaştığı zaman aşağıya, üstlerine kaynar su, evet, hatta erimiş kurşun dökmek için şatonun çatısı boyunca atış mazgalları, delikler vardı. Meşe ağacından yapılmış kuvvetli taban kirişleriyle tutturulan divanhanenin tavanı, görülmemiş derecede yüksekti. Bu da içinde yaş kütükler yakılan ocaktan çıkan fazla dumana karşı çok faydalıydı. Duvarlarda ağır elbiseler giymiş mağrur kadın, zıhlar giyinmiş erkek resimleri asılıydı. Bunların en kibirlisi şatoda canlı olarak dolaşıyordu. Adı Mette Mogens'di bu bayanın, şatonun sahibi de oydu.

Akşam vakti eşkıyalar gelmiş, şatodaki adamlardan üç kişi ile zincire bağlı köpeği öldürmüş, Bayan Mette'yi köpeğin zinciriyle köpek kulübesine bağlamış, kendileri de divanhaneye oturmuşlar, şatonun mahzeninden getirdikleri şarapla bütün iyi biraları içmeye başlamışlardı.

Bayan Mette bağlı olarak köpek kulübesindeydi, havlamasına bile imkân yoktu. Bu sırada genç bir eşkıya geldi. Sessizce aşağı inmişti. Ötekiler bunun farkına varmamalıydı, yoksa adamı öldürürlerdi.

"Bayan Mette Mogens" dedi genç adam, "Babamın bir vakitler, kocanın zamanında nasıl tahtadan işkence atına binmek zorunda kaldığını hatırlıyor musun? O zaman sen onun için yalvarmıştın, yalvarmaların bir fayda sağlamamıştı. Babam tahta atta otura otura sakat olacaktı. Ama sen şimdi benim yaptığım gibi sessizce aşağı inmiş, kendi elinle babamın ayakları altına birer taş koymuş, böylece ona dinlenebilecek bir dayanak sağlamıştın. Kimse görmemişti bunu, yahut da şatodakilerin hepsi görmemiş gibi davranmıştı hiç değilse, ama bunu yapan sendin, sayın bayan. Bunu bana babam anlattı, ben de bunu kalbimde sakladım, ama unutmadım. Şimdi seni serbest bırakıyorum, Bayan Mette Mogens."

Bunun üzerine ikisi birlikte ahırdan iki at çektiler, dostların yardımını sağlamak üzere yağmur, fırtına demeden yola düzüldüler.

"Babana yaptığım küçük bir hizmeti bol bol ödedin" dedi Mette Mogens.

"Kalpte muhafaza edilen bir şey, bu sebepten unutulmaz" diye cevap verdi genç adam.

***

Tenha bir yerde eski bir şato vardı. Bugün hâlâ oradadır. Bu Bayan Mette Mogens'in şatosu değil, yüksek asillerden başka bir ailenin şatosuydu.

Hikâye zamanımızda geçmekte. Güneş yaldızlı kule uçlarında parıldıyor. Suyun üstünde çiçek demetleri gibi küçük ormanlık adalar, çevrelerinde yabani kuğular yüzüyor. Bahçede güller, şatonun Bayanının kendisi de en ince bir gül yaprağıdır, sevinç içinde parıldıyor, bir sevap işlediği için sevinmiş. Bu sevinç ışını dışarıya, dünyaya yönelmiş değil, kalbin ta derinliklerine süzülüyor, orada muhafaza altına alınmış, ama unutulmamış.

Şatodan dışarı çıktı, tarladaki toprağa bağlı köylülerin evine gitti. Burada fakir, romatizmalı bir hizmetçi kız oturur. Küçük odasının penceresi kuzeye bakıyor. Oda hiç güneş görmez. Kadın ancak küçücük bir tarlaya bakabiliyor. Tarla da yüksek setlerle çevrili. Ama bugün odaya güneş vurmuş, Tanrının sıcak, güzel güneşi giriyor odaya. Güneyden yeni açılan pencereden giriyor. Burası duvardı eskiden. Şimdi romatizmalı kadın sıcak gün ışığında oturmuş, ormana, deniz kıyısına bakıyor. Dünyası o kadar büyüdü, öyle güzelleşti ki! Bu da dost halli şato Bayanının bir tek sözüyle oldu.

"Söylediğim söz kolay bir sözdü, yaptığım şey küçük bir şeydi" böyle diyordu Bayan. "Ama duyduğum sevinç sonsuz büyük, mutluluk verdi bana!"

Bayan bu sebepten bu kadar iyilikler yapar, içlerinde dertliler de bulunan bütün fukara evlerini düşünür. Yaptıklarını da gizlice, kimseye göstermeden yapardı. Ama Tanrı unutmazdı bunları.

Büyük, işle kaynaşan şehirde eski bir şato vardı, şatoda odalar, salonlar. Bunlara biz giremiyoruz, sadece mutfakta oturuyoruz. Mutfak sıcak, aydınlık, tertemiz. Bakırdan yapılmış kap kaçak pırıl pırıl, masa cilalanmış

sanki. Bulaşık taşı yeni silinmiş mutfak rafına benziyor. Bütün bunları tek bir hizmetçi kız yapmış, yaptıktan sonra da kiliseye gidecekmiş gibi tertemiz giyinmeye vakit bulabilmiş. Başlığında bir fiyonk var, siyah bir fiyonk. Bu matem işaretidir. Ama matemini tutabilecek kimsesi yok. Ne annesi, ne babası var. Ne akrabası, ne de nişanlısı. Fakir bir hizmetçi kızdır o. Bir kere fakir bir adamla nişanlanmıştı, birbirlerini içten seviyorlardı. Bir gün adam gelmiş, "İkimizin de hiçbir şeyi yok, demişti, karşıki bodrumda oturan zengin dul bana geldi, sıcak sözler söyledi, beni refaha kavuşturmak istiyor, ama kalbimde yalnız sen varsın. Ne tavsiye edersin bana?"

"Seni mesut edecek hangisi ise onu" diye cevap vermişti kız. "Ona karşı dostça muamele et, iyi davran, ama birbirimizden ayrıldığımız bu saatten itibaren artık birbirimizi sık sık göremeyeceğimizi hatırından çıkarma."

Bunun üstünden birkaç yıl geçmişti, bir gün yolda eski dostuna, nişanlısına rastladı. Hasta, perişan görünüyordu adam, onun için "Nasılsın?" diye sormaktan kendini alamadı.

"Her bakımdan iyiyim" diye cevap verdi kadın. "Kadın iyi yürekli, iyi bir kadın, ama kalbimi dolduran sensin. Büyük bir savaş vermek zorunda kaldım, ama yakında sona erecek o da. Birbirimizi bir daha Tanrının bahtı önünde görebileceğiz."

Bir hafta sonra sabah gazetesinde adamın ölüm haberi çıktı. Kız şimdi onun için matem tutuyor. Nişanlısı, gazetenin de yazdığı gibi ölmüş, böylece karısı ile üç üvey oğlundan ayrılmış bulunuyordu.

Kara fiyonk mateme delâlet eder. Kızın yüzü bundan daha fazlasını gösteriyor. Derdi kalbinde gizli onun, ama hiçbir zaman unutulmayacak.

***

Bak bir kelemde üç hikâye, üç yaprak. Daha fazla yonca yaprağı ister misin? Kalp kitabında saklı durup da unutulmayan çok şeyler vardır.

KAPICININ OĞLU

General birinci katta, kapıcı bodrumda oturuyordu. İki aile arasında büyük bir mesafe, bütün bir zemin katıyla bir içtimai sınıf farkı vardı. Ama gene de aynı çatı altında oturuyor, aynı caddeyi, aynı avluyu görüyorlardı. Avluda bir çim alanı ile eğer mevsim çiçek mevsimi ise, çiçeklenmiş bir akasya ağacı vardı. Ağacın altında ara sıra Generalin süslü kızı küçük Emilie ile onun kadar süslü püslü süt ninesi otururdu. Onlar otururken önlerinde kapıcının iri elâ gözlü, siyah saçlı oğlu yalın ayak dans eder durur. Küçük kız bu oğlana bakıp gülümser, küçük kollarını ona doğru uzatırdı. Bunu yukarıdaki penceresinden General görünce başını eğer "charmant!" derdi. Generalin, eski karısından bir kızı denecek yaşta, çok genç olan karısı, asla pencereden avluya bakmazdı. Çocuğun bodrumdakilerin oğlu ile oynamasına izin vermiş, fakat hiçbir zaman ona dokunmamasını da emretmişti. Süt nine kadının emrini harfi harfine yerine getiriyordu...

Güneş birinci katı, bodrum katını aydınlatıyor, akasya çiçeklenmiş, açan çiçekler yere dökülüyor, gelecek yıl yenileri sürecek. Ağaç çiçekleniyor, kapıcının oğlu çiçekleniyor, taze bir lâleye benzemiş. Generalin kızı inceydi, akasyanın açık kırmızı yaprakları gibi solgun. Şimdi ağacın altına daha seyrek geliyor, ancak araba ile gezerek hava alıyor. Annesiyle birlikte arabaya biniyor, gezmeye çıkıyorlar. Kız her zaman kapıcının oğlu Georg'a selâm veriyor, hatta annesi artık oğlan büyüdü diyerek mâni oluncaya kadar ona eliyle öpücük bile gönderiyordu.

Bir gün oğlanın, kapıcı odasına sabahtan bırakılan mektuplarla gazeteleri öğleden evvel Generale götürmesi gerekiyordu. Merdivenlerden çıkıp, merdiven altındaki odanın önünden geçerken, içerde tuhaf, inlemeye benzeyen sesler duydu. Belki içeriye herhangi bir hayvan kapatılmıştır, düşüncesiyle kapıyı açtı. Fakat içerde danteller, çiçekler içinde duran Generalin küçük kızını hayretle gördü.

"Annemle babama söyleme, kızarlar" diyordu kız.

"Ama ne var öyleyse, ne oldu? Küçük matmazel, söyleyin!"

"Her şey yanıyor!" diye cevap verdi kız. "Her şey alevler içinde!"

Georg çocuk odasına açılan kapıyı açtı. Pencerenin perdesi hemen hemen yanmıştı. Perde çubuğu alev alev tütüyordu. Georg yukarıya sıçradı, perdeyi koparıp aşağıya aldı, bağırarak evdekileri yardıma çağırdı. O olmasaydı, yangın olacaktı.

Generalle karısı küçük Emillie'yi sorguya çektiler.

"Ben bir tek kibrit almıştım, diyordu kız, hemen ateş aldı, perde de hemen alevlendi. Ateşi söndürmek için üstüne tükürdüm, elimden geldiği kadar her yere tükürdüm, ama tükürüğüm yetmedi. Onun üzerine dışarıya koştum, saklandım. Çünkü annem de, babam da çok kızarlar diye korkuyordum."

"Tükürüyordum" dedi General. "Bu nasıl söz? Bu sözü annenden, babandan ne vakit duydun sen? Neydi o bulduğun aşağıda?"

Ama küçük Georg'un eline dört kuruş vermişlerdi. Bu para çörekçiye değil, kumbaraya gitti. Çok geçmeden kumbarada o kadar çok para birikmişti ki bunlarla kendine bir boya takımı satın aldı, çini mürekkebi ile birçok resimler yapmaya başladı. Parmaklarından, kaleminden desenler adamakıllı akıyordu. İlk yaptığı resimleri de küçük Emilie'ye hediye etti.

"Charmant!" dedi General hatta karısı bile, küçüğün neler düşünmüş olduğunun yaptığı resimlerde görüldüğünü söylüyorlardı. "Jeni bu çocuk" dedi, bu sözleri bodrumda oturan kapıcının karısına tekrarladılar.

Generalle karısı kibar insanlardı, arabalarının kapısında, her birinin ayrı ayrı olmak üzere iki armaları vardı. Kadın kendi armasını bütün eşyasının içine, dışına, gecelik takkesiyle, gecelik blûzuna bile işletmişti. Bu, babasının çil para karşılığında satın aldığı değerli bir armaydı. Çünkü kendisi armalı olarak doğmadığı gibi kızı da doğmamış, daha erken, armayı aldıklarından yedi yıl önce dünyaya gelmişti. Birçokları bunu hâlâ hatırlardı. Yalnız kendi ailesi unutmuştu. Generalin arması eskiydi, büyüktü. Hele iki armayı birlikte taşımak zorunda kalırlarsa, taşıyanın boynu ağrırdı muhakkak. Aynı arma arabaya binerek ihtişam içinde saray balosuna gittiği zaman Bayan generalin de boynunu ağrıtıyordu.

General yaşlıydı. Saçları ağarmıştı. Ama atın üzerinde güzel oturur, ata binmesini bilirdi. Onun için her gün arkasında uygun bir mesafe ile uşaklarını alarak atla gezmeye çıkardı. Bir toplantıya girdiği zaman ata binmiş de öyle geliyormuş tesirini bırakırdı. O kadar da çok nişanı vardı ki insanın aklı dururdu. Ama bunda kendisinin hiç kabahati yoktu. Çünkü gençken asker olmuş, barış zamanlarında güzün yapılan bütün manevralara katılmıştı. Tek bilip anlattığı hikâye de o devirden kalmadır: bir gün kendi maiyet subayı, prenslerden birinin yolunu kesmiş, adamı esir almış, o da esir kafilesiyle birlikte, generalin arkasında şehre getirilmiş imiş.

Bu, yıllardan beri durmadan, muntazaman General tarafından tekrar tekrar anlatılan unutulmaz bir olaydı. Prense kılıcını geri verirken söylediği şu unutulmaz sözleri tekrarlar durur: "Zatı asîlânelerini benim maiyet subayını esir alabilir, ama ben asla bunu yapamam" Prens de buna karşılık: "Siz emsali olmayan bir insansınız" diye cevap vermişti. General gerçek bir savaşa hiçbir zaman katılmamıştı. Savaş, memleketi harap ederken diplomatlık mesleğine girmiş, birbiri ardından üç yabancı memleketin saraylarına elçi olarak gönderilmişti. Fransız dilini o kadar mükemmel konuşuyordu ki, nerdeyse ana dilini unutacaktı. İyi dans eder, iyi ata biner, göğsünün üstüne nişan nişan üstüne dizer dururdu. Nöbetçiler gelir, önünde tazimlerini arz ederdi. En güzel kızlardan biri de ona tazimlerini arz etmiş, bu yüzden Bayan Generalliğe yükselmişti. Gökten düşmüş gibi küçük, sevimli bir çocuk sahibi oldu, o kadar sevimliydi çocuk. Kapıcının oğlu, aşağıdaki avluda bu çocuğun önünde dans eder, kara kalemle yahut çini mürekkeple çizdiği bütün resimlerini ona armağan ederdi. Kız bu resimlere bakar, memnun olur, sonra yırtardı. O kadar ince, hoş bir kızdı.

Bayan General: "Gül yaprağım benim" diyordu ona. "Sen bir prensle evlenmek için yaratılmışsın."

Prens çoktan kapının önünde bekliyordu, ama kimse bunun farkında değildi. İnsanlar, kendi kapı eşiklerinin ötesini görmezler.

"Geçenlerde bizim oğlan tereyağlı ekmeğini gerçekten onunla pay ediyordu." dedi kapıcının karısı. Üstünde ne peynir, ne de et vardı. Ama sığır kızartmasıymış gibi tatlı geldi ona. Bunu Bayan General görmüş olsaydı bir fırtına kopardı muhakkak. Ama görmedi."

Georg tereyağlı ekmeğini Bayan Emilie ile paylaşmıştı, onu sevindireceğini bilse, kalbini de seve seve onunla paylaşırdı. İyi çocuktu, uyanıktı, akıllıydı. Şimdi akademideki gece derslerine devam ediyor, resmini ilerletmeye çalışıyordu. Küçük Emilie de aynı şekilde ilerlemeler kaydediyor, dadısıyla Fransızca konuşuyor, bir de dans hocası vardı şimdi.

***

"Georg'un paskalya yortusunda kilise cemaatine girmesi lâzım artık" diyordu kapıcının karısı. Georg o kadar büyümüştü.

"Çıraklığa versek, daha akıllıca bir iş olurdu" diye cevap verdi babası. "Güzel bir alay tertiplenir, sonra da evcek ondan kurtulurduk."

"Ama gene de geceleri bizde yatması lâzım, diye cevap verdi annesi. Boş bir yer bulabilen bir usta olabilmek kolay değil. Elbiselerini de bizim yapmamız lâzım. Onun yiyeceği bir lokma ekmek de bizi yıkmaz, birkaç tane kaynamış patatesle tıka basa doyuyor oğlan. Serbest derslere devam ediyor şimdi, bırak o da kendi yolunda yürüsün. Göreceksin bak, bir gün onun başarısıyla sevineceğiz. Profesörü de böyle söylüyordu."

Cemaate girmek için gerekli elbiseler hazırlanmıştı. Annesi bunları kendi dikmişti. Biçmesini eskici terzi yapmıştı gerçi, ama çok güzel biçmişti. Kapıcı karısının dediğine bakılırsa adam kendi bir dükkân açsa da çıraklar kullansa, bir saray terzisi olabilirdi.

Elbiseler tamamdı. Merasimi yapacak sağdıç tamamdı. Kiliseye kabul merasiminde, ihtiyar bir dükkân hizmetçisi, bütün vaftiz babaları arasında en engin olan vaftiz babası, Georg'a tombak madeninden büyük bir saat armağan etti. Saat eskiydi, denenmişti, her zaman biraz ileri giderdi. Ama bu da geri kalmasından iyiydi. Kıymetli bir armağandı bu, General ailesi de maroken ciltli bir şarkı kitabı armağan etmişti. Küçük Matmazel kitabı, Georg Bilder'e armağan olarak aşağıya yollamıştı. Kitabın başında kendi adıyla "Çok lütufkâr" Matmazelin adı yazılıydı. Bunu Bayan Generalin emriyle yazmıştı, General okumuş "Charmant" demişti.

Kapıcının karısı: "Böyle kibar insanların gönderdiği bu armağan, gerçekten bir nezaket eseri doğrusu" diyordu. Georg merasim elbiselerini giyerek

şarkı kitabı için teşekkür etmeye gidecekti, mecburdu buna.

Bayan General çok sarınmış, bürünmüştü, başı çok ağrıyordu. Canı sıkıldığı zaman daima ağrırdı. Georg'u çok dostça bir bakışla süzdü, en iyi dileklerini söyledi, asla böyle baş ağrıları görmemesini temenni etti. Generalin sırtında pijama vardı, başına püsküllü bir takke giymiş, ayaklarına da kırmızı konçlu Rus çizmeleri geçirmişti. Düşüncelerine, hatıralarına dalmış bir halde, odanın içinde üç defa bir aşağı bir yukarı dolaştı. Sonra durdu, şöyle dedi: "Küçük Georg artık bir Hıristiyan erkeği oldu. Aynı şekilde yiğit bir adam olmanı, büyüklerine şeref vermeni dilerim. Bir gün ihtiyarladığın zaman Generalin sana bu vecizeleri öğrettiğini hatırlarsın."

Bu, Generalin bundan evvel verdiği nutuklardan daha uzundu. Nutuk bitince gene eski, kendi içine çekilmiş halini aldı. Kibar görünüyordu. Ama Georg o gün burada gördüğü, işittiği şeyler arasında en seçik olarak küçük matmazel Emilie'yi hafızasına yerleştirmişti. Ne kadar büyüleyici, ne kadar tatlı, ne kadar uçar gibi, ne kadar güzel bir kızdı! Onun resmini çizmek gerekse bir sabun köpüğüne çizmeli. Elbiselerinin içi koku ile dolu, büklüm büklüm kumral saçları ile az önce belirmiş bir gül tomurcuğuna benziyordu. O, bu kızla bir zaman tereyağlı ekmeğini de paylaşmıştı. Nasıl gerçek bir iştahla yemişti ekmeği, her lokmada ona başıyla teşekkür etmişti. Acaba bunu şimdi hatırlıyor mu? Evet, muhakkak hatırlıyordu. O güzel şarkı kitabını ona armağan eden kendisi değil miydi? Yeni yıl gelip de ilk yeni ay çıkınca, Georg eski bir âdet gereğince, eline bir ekmek, bir de kuruş alarak evden çıktı, kitabı hiç bakmadan açtı, istikbalini gösterecek şarkının hangisi olduğuna baktı. Bu bir övgü, şükran şarkısıydı. Bunun üzerine aynı şekilde küçük Emilie'nin bahtına da bir fal açtı. Bir defin ilâhisi çıkmaması için baştanbaşa dikkat kesilmişti. Buna rağmen çıkan şarkı ölümden, definden bahsediyordu. Kişi böyle şeylerden korkmamalı tabii. Buna rağmen sonsuz bir korku sardı içini. Bunun üstünden çok geçmeden güzel çocuk hastalanıp yataktan çıkamaz hale gelmişti. Doktorun arabası her gün öğle vakti kapılarının önünde duruyordu.

"Küçüğü kurtaramayacağız" diyordu kapıcının karısı. "Tanrı kimi kendine almak istediğini çok iyi bilir."

Ama küçük kurtuldu. Georg yine resimler çizerek kıza yolluyordu. Çarın sarayını, Moskova’daki Kremlinin resmini yapmıştı. Sarayın kuleleri ile

kubbeleri, Georg'un yaptığı resimde, tıpkı tıpkısına muazzam, yeşil, yaldızlı hıyarlara benzemişti. Bir Norveç kilisesi de yapmıştı. Kilisenin yalnız merteklerden yapıldığı açıkça belli oluyordu. Yapı şekli acayipti tabii, her kat sanki beşik ayakları üstünde duruyordu. Ama yaptığı resimler arasında en hoşu "Küçük Emilie'nin şatosu" adını verdiği tuhaf bir yapı idi. Bir gün gelecek kız böyle bir yerde oturacaktı. Bu Georg'un kendi keşfi idi, öteki yapılarda bu zamana kadar görüp de en çok hoşuna giden her şeyi bu resimde bir araya getirmişti. Norveç kilisesinde olduğu gibi oymalı tavan kirişleri, Yunan tapınaklarında olduğu gibi mermer sütunlar, her katta bir çan, en yukarda da, çarın Kremlin sarayında olduğu gibi yeşil yaldızlı kubbeler. Bu gerçek bir çocuk sarayı idi. Her pencerenin altında, oradaki salon yahut odanın ne işe yaradığı yazılmış: "Burada Emilie uyuyor, burada Emilie dans ediyor, burada Emilie misafirlik oynuyor."

Bu resmi seyretmek eğlendirici bir şeydi, herkesi eğlendirdi de.

"Charmant!" diyordu General.

Ama kendisinin de bir şatosu, bir de malikânesi bulunan ve Generalden daha kibar bir adam olan ihtiyar Kont, bir şey söylemedi. Resmin, kapıcının küçük oğlu tarafından düşünülmüş, yapılmış olduğunu söylediler ona. O zamanlar o kadar küçük değildi artık, Hıristiyan cemaatine girmişti. İhtiyar Kont resimlere baktı, bu sırada kendi kendine bir şeyler düşünüyordu.

Bir gün hava gerçekten bozuktu. Yağmurluydu. İğrenç bir havaydı kısacası. Ama Georg için en güzellerinden, en aydınlıklarından biri olması gereken gün de tam bu gündü. Sanat akademisindeki Profesörü onu yanına çağırmıştı.

"Dinle dostum, diyordu Profesör, seninle şöyle konuşalım biraz. Aziz Tanrı seni fevkalâde kabiliyetlerle cihazlamış, ama iyi insanların yardımını da esirgememiş senden. Köşede oturan ihtiyar Kont senin için bir mülakat yaptı benimle. Ben de senin resimlerini görmüştüm. Bunlar için yapılacak en iyi şey, altlarına kalın bir çizgi çekmektir şüphesiz, çünkü düzeltilmesi gereken çok şey var onlarda. Bugünden itibaren haftada iki gün benim resim okuluma devam edebilirsin. Ondan sonra resmin daha iyisi nasıl yapılabilir, öğrenirsin. Ben senin ressamlıktan çok mimarlığa istidadın olduğunu sanıyorum. Bu meseleyi düşünmek için de bol vaktin var daha.

Ama hemen bugün köşede oturan ihtiyar Konta git, bu adamı sana gönderdiği için de Tanrıya şükret."

Köşe başında büyük bir ev vardı. Pencerelerinin etrafı eski zamanlardan kalma kumtaşından yontulmuş fil, hecin devesi kabartmalarıyla süslüydü. Ama İhtiyar Kont yeni devre, yeni devrin getirdiği iyi şeylere bağlı bir adamdı. Bunlar birinci kattan, bodrumdan yahut yer odasından gelsin, müsavi idi onun için.

"Öyle sanıyorum ki, diyordu kapıcının karısı, insanlar ne kadar gerçekten kibar olurlarsa, kendilerini o kadar az beğeniyorlar. Şu ihtiyar Kont ne kadar sade adam, ne kadar dostça bir hali var. Tıpkı senin gibi, benim gibi konuşuyor. Hâlbuki Generalle karısının böyle bir şey ellerinden gelmez. Dün Georg, Kontun evinde gösterilen iyi kabulden kendinden geçecek hale gelmemiş miydi? Bu muazzam adamla konuştuktan sonra, bugün ben de aynı haldeyim. Georg'u çıraklığa vermemekle iyi yapmadık mı? İstidatları olan bir çocuk bu."

"Ama istidatlılar da dışarıdan yardım görmek zorundadır" diye cevap verdi baba.

"Onu da buldu şimdi, diye devam etti anne. Kont bunu gayet açık söyledi."

"General ailesi bitti bizim için, dedi baba, onlara da aynı şekilde teşekkür etmek zorundayız."

"Gerçi mecburuz buna, dedi anne, ama onlara büyük bir teşekkür borçlu olduğumuzu sanmıyorum. Ben aziz Tanrıya şükretmek isterim, küçük Emilie iyileştiği için de ona şükrediyorum."

Kız gittikçe düzeliyordu, Georg'un durumu da düzelmekteydi. Bir yıl geçtikten sonra önce küçük gümüş madalyayı, sonra da büyüğünü kazandı.

***

Kapıcının karısı: "Çıraklığa verseydik daha iyi olacaktı onu." diye ağlıyordu. "O zaman bizimle oturacaktı. Roma’ya gidip de ne yapacak

şimdi. Tekrar memlekete dönse bile onu bir daha görmeme imkân yok benim. Ama hiçbir zaman dönmeyecek, benim tatlı oğlum!"

"Ama bu onun için bir talih, hem de şeref getiriyor ona." diye cevap verdi babası.

"Bunlar beylik lâkırdı, ihtiyar!" diye cevap verdi anne, kendin inanmadığın şeyleri söylüyorsun. Sen de benim kadar üzüldün buna."

Kadının gerek bu üzüntü, gerekse oğlanın seyahati hakkında söyledikleri doğru idi. Genç adam için büyük bir bahttı bu, herkes böyle söylüyordu.

Vedalar başlamıştı. Georg General ailesine da veda etti. Sayın Bayan çıkmadı, gene başı ağrıyordu çok. General ayrılırken bildiği tek hikâyeyi anlattı: prense ne söylediğini, prensin ona ne cevap verdiğini tekrarladı: "Siz emsalsiz bir adamsınız!" demişti prens. Bunları söyledikten sonra Georg'a elini, o gevşek elini uzattı.

Emilie de aynı şekilde elini uzatmış, âdeta üzüntülü gözüküyordu. Ama gene de asıl üzüntülü olan Georg'du.

***

Kişi bir şeyler yaparsa zaman geçer. Hiçbir şey yapmazsa gene geçer. Zaman hep aynı uzunluktadır. Ama hep aynı derecede faydalı olmaz. Georg için zaman faydalıydı, ama memleketteki sevdiklerini düşündüğü zamanın dışında, asla uzun değildi. Acaba ne haldeydi şimdi onlar? Yukarıda birinci katta oturanlar, bodrumdakiler ne haldeydi? Evet, ne halde olduklarını yazıyorlardı ona. Bir mektubun içine o kadarcık şey sığdırılabilir. Bunların hepsi, babanın öldüğünü, annenin yapyalnız kaldığını bildiren mektubun içindeydi. Emilie, annesini bir melek gibi teselli etmiş, aşağıya inmiş, evet öyle yazıyordu annesi, aşağıya inmişti. Ayrıca kendinden de bahsediyordu. Kapıcılık işini muhafaza etmesine izin verilmişti.

***

Bayan General hatıra defteri tutardı. Hangi toplantıya gitse, hangi baloda bulunsa bu deftere yazar, yabancıların yaptığı bütün ziyaretleri kaydederdi.

Hatıra defteri en yüksek asillerle diplomatların kartvizitleri ile resimlenmişti. Bayan bu hatıra defteri ile övünürdü.

Hatıra defteri geçen uzun zamanlarla zaman bölümleri içinde, sık sık gelen baş ağrıları ile aynı zamanda aydınlık geceler, yani saray balolarıyla gittikçe büyümüştü. Emilie ilk defa bir saray balosuna gitmişti. Annesi siyah dantelli, İspanyol biçimi pembe bir tuvalet giymiş, kızı beyazlar giymişti. O kadar ince, o kadar aydınlıktı ki! Başında su zambaklarından bir taç, büklüm büklüm açık sarı saçları arasında yeşil ipek kurdeleler kamışlar gibi dalgalanıyordu. Gözleri öyle mavi, öyle duru, dudakları öyle güzel, öyle kırmızıydı ki, insanın düşünebileceği en güzel bir su perisine benziyordu. Üç prens dans etmişti onunla, tabii önce biri, sonra öteki olmak üzere dans etmişlerdi. Bayan Generalin tam sekiz gün başı ağrımamıştı.

Ama ilk balo son balo demek değildir. Emilie dayanamıyordu artık. Onun için sakin, açık havada geçen günleriyle yazın gelmesi iyi olmuştu. Aile ihtiyar Kontun şatosuna davet edilmişti.

Hayran olmaya değer bir parkı vardı şatonun. Parkın bir kısmında tıpkı eski zamanlarda olduğu gibi dik, yeşil çitler vardı. Bunların arasında gezerken, insan şurasında burasında gözetleme delikleri bulunan yeşil paravanlar arasından geçiyorum sanırdı. Şimşirler, porsuk ağaçları tıraş edilmiş; bunlara yıldız, piramit şekilleri verilmişti. Sular, deniz kabuklarından meydana gelen mağaralar içinden fışkırıyordu. Çevrelerinde de en ağır taşlardan yapılmış heykeller sıralanmıştı. Bunların izlerini elbiselerde de, yüzlerde de görmek kabildi. Her çiçek evleğinin kendine mahsus bir şekli vardı. Kimi bir balığa, kimi bir armaya, kimi de bir imza kuyruğuna benziyordu. Bu, parkın Fransız üslûbunda yapılmış olan kısmıydı. Buradan çıkılınca hemen yeşil, taze bir ormana giriliyordu. Ağaçlar istedikleri gibi büyümeye izinli idiler burada; onun için de muhteşem, ulu ağaçlardı hepsi. Çimen yeşildi. Üstünde yürünebilmesini sağlamak için muntazaman silindir geçirilir, biçilir, bakılır, korunurdu. Bu da parkın İngiliz üslûbunda yapılmış olan kısmıydı.

"Eski zamanla yeni zaman" diyordu Kont, "Burada birbirleriyle anlaşmış, birbiriyle iç içe. İki yıl sonra şatonun kendisi de gerçek manzarasını alacak. Daha iyiye, daha güzele doğru üslûplu değişmeler yapılacak. Size bunların plânlarıyla bugün öğle yemeğine çağırdığım mimarımı göstereceğim."

"Charmant!" diye cevap verdi General.

Bayan general de: "Burası cennetten bir köşe, diye ilâve etti, karşısında da bir şövalye şatonuz var."

"O benim tavuk kümesim" diye cevap verdi Kont. "Güvercinler kulede oturur, hindiler birinci katta, ama oturma odası ihtiyar karagöz balığının hâkimiyeti altındadır. Dört tarafında da misafir odaları var. Kuluçkadaki tavuklar ayrı odada otururlar, civcivli tavuklar da ayrı. Ördeklerin suya açılan hususi bir kapıları var."

"Charmant!" diye tekrarladı General.

Hepsi birden bu güzellikleri gözleriyle görmek için o tarafa doğru yürüdüler.

İhtiyar karagöz balığı, odanın orta yerindeydi, Yanı başında da mimar Georg duruyordu. Emilie ile Georg yıllardan sonra birbirlerine ilk defa tavuk kümesinde rastlıyorlardı.

Evet, buradaydı Georg, gerçekten de seyrine doymayacak kadar güzeldi. Yüzü açık ifadeli, kararlı, kara saçları pırıl pırıl, dudaklarındaki bu gülümseme: "Bön gibi görünüyorum ama öyle değilim ben, içinizi de, dışınızı da tanırım sizin. "Karagöz balığı tahta pabuçlarını çıkarmış, kibar misafirlerin şerefine çoraplarıyla duruyordu. Tavuklar sesleniyor, horoz ötüyor, ördekler suya doğru, haykırarak, "rap, rap" kaz ayağı yürüyüşüyle ilerliyorlardı. Georg'un çocukluk arkadaşı olan Generalin ince solgun yüzlü kızı, başka zaman o kadar soluk olan yanakları üstünde, bir gül pembeliği ile ayakta duruyor, gözleri büyümüş, ağzından tek kelime çıkmadığı halde dudaklarının çevresi konuşuyor. Georg'a verdiği selâm, aynı aileden olmayan yahut da birbirleriyle sık sık dans etmiş kimseler arasında genç bir adamın genç bir Bayandan isteyebileceği selâmların en güzeli idi. Emilie ile mimar şimdiye kadar birbirleriyle hiç dans etmemişlerdi.

Kont, mimarın elini sıkarak misafirlere tanıttı: "Yabancı değil, genç dostumuz Bay Georg."

Bayan General eğildi. Kızı da neredeyse elini verecekti, ama gene de veremedi.

"Bizim küçük Bay Georg'umuz, dedi General. Eski dostumuz, Charmant!"

"Tam bir İtalyan olmuşsunuz, dedi Bayan General. Herhalde İtalyancayı da bir İtalyan gibi konuşuyorsunuzdur."

General, Bayan Generalin dili konuşmadığını, fakat şakıdığını açıkladı.

Sofrada Emilie, Georg'un sağına oturmuştu. Yemeğe Generalin yanında geldi. Bayan Generali ise Kont getiriyordu.

Bay Georg sofrada konuşuyor, anlatıyordu. Anlatışı güzeldi. Sofranın dili, canı o idi. Dikkat edilmese ihtiyar Kont o olabilirdi. Emilie susmuş, kulakları dinliyor, gözleri parıldıyordu.

Ama konuşmadı.

Taraçada Georg'la birlikte çiçekler arasındaydılar, Emilie'yi bir gülfidanı gizliyordu. Söz yine Georg'a düşmüştü. İlk sözü o söyleyecekti.

"İhtiyar anneme karşı dostça düşüncelerinize teşekkür ederim, dedi. Babamın öldüğü gece aşağı indiğinizi, gözlerini yumuncaya kadar annemin yanında kaldığınızı biliyorum. Teşekkür ederim." Emilie'nin elini tuttu, öptü. Böyle bir vesile ile elini öpmesine izin vardı. Emilie, başından aşağı kan dökülmüş gibi kızarmıştı. Ama Georg'un el sıkışına karşılık o da onun elini sıktı, dost bakışlı mavi gözleriyle yüzüne baktı.

"Anneniz çok iyi bir kadındı, sizi ne kadar severdi, dedi, Emilie, sizin bütün mektuplarınızı bana okuturdu. Nerdeyse sizi çok iyi tanıdığıma inanasım geliyor. Küçükken bana karşı ne kadar dostça davranırdınız, bana resimler verir..."

"Siz de onları yırtardınız." dedi Georg

"Hayır! Şatom duruyor hâlâ, sizin çizdiğiniz şato."

"Şimdi onu gerçekten yapmam lâzım" dedi Georg. Bunu söylerken kendisi kıpkırmızı olmuştu.

Bay ve Bayan General odalarında, kapıcının oğlunu konuşuyorlardı. Yürümesini, davranmasını pekâlâ biliyor, kolaylıkla, akıllıca konuşuyor. General: "Bir özel öğretmen olabilir." dedi.

"Ruh" dedi Bayan General, başka hiçbir şey söylemedi.

***

Bay Georg güzel yaz günlerinde, Kontun şatosuna daha sık geliyordu. Gelmeyince arıyorlardı onu.

"Aziz Tanrı' size, bizim gibi fakir kişilere bakınca, ne kadar daha çok ihsanlarda bulunmuş" dedi Emilie. "Bunu gereği gibi takdir ediyor musunuz?

Bu güzel genç kızın kendisine böyle aşağıdan bakması, Georg'un gururunu okşamıştı. Ondan sonra Emilie'yi görülmemiş derecede kabiliyetli bulmaya başladı.

General de günler geçtikçe Bay Georg'un bir bodrum çocuğu olmasına imkân olmadığını hissediyordu. "Bundan başka annesi de çok iyi bir kadındı" diyordu. "Onun hakkında ölünceye kadar böyle şahadet etmeye borçluyum."

***

Yaz geçti, kış geldi. Gene Bay Georg'u konuşuyorlardı. Onu görmekten herkes hoşlanıyor, hatta en yüksek yerlerde bile iyi kabul görüyordu. General ona bir saray balosunda rastlamıştı.

Şimdi evlerinde küçük Emilie'nin şerefine bir balo verilecekti. Acaba Bay Georg'u da davet edebilirler miydi?

"Kralın davet ettiği birisini, General de davet edebilir" dedi General, bunu söylerken yerden epeyce havaya kalkmıştı.

Bay Georg davet edildi, baloya da geldi. Prensler, kontlar da gelmişlerdi. Hepsi birbirinden daha iyi dans ediyorlardı. Ama Emilie yalnız ilk dansı yaptı. Dans ederken ayağını acıtmıştı, tehlikeli bir şey değildi ama gene de acıyordu. Onun için dikkat etmesi, dans etmemesi gerekti. Ötekileri seyredecekti. Oturdu, dans edenlere bakmaya başladı. Mimar da yanında oturuyordu.

General önlerinden geçerken, iyi niyetin kendisi nasıl gülümserse öyle gülümseyerek Georg'a: "Siz ona tümü ile Peters kilisesini de hediye edeceksiniz daha." dedi.

Birkaç gün sonra Bay Georg'u aynı iyi niyetli gülümseme ile kabul ediyordu. Genç adam herhalde balo için teşekkür etmeye gelmiş olacaktı, yoksa başka ne için gelebilirdi? fakat, ah, ne şaşılacak, ne küstahça, ne düşürücü, delice sözler dökülüyordu dudaklarından! General kulaklarına inanamıyordu. Bay Georg, küçük Emilie'yi istemeye gelmişti.

"Bana baksana adam" diye bağırdı General, yüzü de ıstakoz gibi kıpkırmızı. "Ne dediğinizi anlamıyorum sizin, asla! Ne söylüyorsunuz? Ne istiyorsunuz? Tanımıyorum ben sizi! Allah’ım, bizim eve düşmek geçsin sizin aklınızdan. Burada kalabilir miyim ben? Yoksa kalamaz mıyım? Bunları söyleyerek geriye doğru yürüdü, yatak odasına girdi. İçerden anahtarı çevirmiş, Bay Georg'u odada yalnız bırakmıştı.

"Babam cevabını bildirdi mi?" diye sordu kız. Sesi de titriyordu.

Georg kızın elini sıkıyor: "Kaçtı benden, diyordu. Daha elverişli bir zaman gelecek elbet."

"Emilie'nin gözleri dolmuştu. Genç adamın gözleri güvenle, cesaretle şimşekleniyordu. Güneş ikisini de aydınlatıyor, onlara mutluluğundan veriyordu.

General, öfkesinden köpüre köpüre odasında oturmuş. Hâlâ öfkesinden köpürüyordu. Evet, coşuyor, ne söylediğini bilmiyor. "Delilik, kapıcı deliliği bu!" diyordu.

Henüz bir saat geçmeden, Bayan General olayı kocasının ağzından duymuş. Emilie'yi yanına çağırmış, yalnız kalmışlardı.

"Zavallı yavrucuğum, diyordu Bayan General, sana yapılan bu hakaret, bize yapılan bu hakaret! Gözlerin yaşla dolu hatta. Ama yaraşıyor sana bu. Ağlarken çok güzelleşiyorsun. Benim düğün günündeki halime benziyor halin. Ağla sevgili Emilie'im ağla."

"Evet, diye cevap verdi Emilie, eğer siz, annemle babam, evet demezseniz mecburum ağlamaya."

"Çocuk! diye bağırdı Bayan General, hastasın sen! ateşin var! sayıklıyorsun! Yeniden o korkunç baş ağrısı tutacak şimdi! Ah! Evimize çöken bu felâket nedir? Bırak ölsün annen Emilie, bırak ölsün de annesiz kal!"

Bayan Generalin gözleri yaşarmıştı, kendi ölümünü düşünmeye hiç dayanamazdı.

***

Gazetede çıkan yükselme haberleri arasında şu da vardı: "Bay Georg beşinci sınıf danışmanlık payesiyle profesörlüğe tayin edilmiştir.

Şimdi bodrumda, Generalin altında oturan yeni kapıcı ailesi: "Yazık, dediler bunu okuyunca, mezarlarında istirahatta şimdi annesi, babası. Sağ olsalardı da okusalardı. Profesörün şimdi kendilerinin oturduğu bu duvarlar arasında doğup büyüdüğünü biliyorlardı. Adam: "Şimdi de rütbe vergisi ödemeye mecbur artık" dedi.

"Öyle, dedi kadın, fakir bir çocuk için korkunç para doğrusu."

"Yılda on sekiz taler" diye cevap verdi adam, evet, çok para."

"Hayır! Hayır Ben onun mevkiini, şerefini kastetmiştim." diye atıldı kadın. "Parasını soracağımı nereden aklına getiriyorsun? Çok para kazanıyor, hiç şüphesiz. Zengin bir kadınla da evlenir. Çocuklarımız olsaydı, herif, bizim çocuğumuz da mimar, profesör olacaktı."

Georg'u bodrumda dost bir hava içinde hatırlıyorlardı. Birinci katta da aynı şekilde dost bir hava içinde hatırlanıyordu, ihtiyar Kont bu neticeye varmıştı.

Çocukken çizdiği resimler buna vesile veriyordu. Ama bu resimleri neye anıyorlardı? Rusya'dan, Moskova'dan bahsediyorlardı. Şimdi de küçük Georg'un vaktiyle matmazel Emilie için yaptığı Kremlin'e gelmişlerdi. Ne kadar çok resim yapmıştı Georg. Kont bunlardan bilhassa bir tanesini hatırlıyordu. "Küçük Emilie'nin şatosu." Bu resimde Emilie'nin yattığı, dans ettiği, misafirlik oynadığı yerleri hatırlıyordu. Profesör çok gayretliydi, hiç şüphesiz şimdi çok genç olan bayana gerçek bir şato yaptıktan sonra ihtiyar bir meclis danışmanı olarak ölecekti. Niçin olmasın?

Kont gidince arkasından: "Acayip bir belâgatti doğrusu onunki, dedi Bayan General. General ise endişeli endişeli başını salladı. Münasip bir mesafe ile arkasından gelen uşağı ile birlikte atla bir gezinti yapmaya çıktı. Yüksek atının üstünde eskisinden daha kibirli bir tavırla oturuyordu.

Küçük Emilie'nin doğum günüydü. Çiçekler, kitaplar, tebrik mektupları, kartvizitler gelmişti. Bayan General kızını dudaklarından, General onu alnından öptü. Şefkatli ana babaydı ikisi de, gerek kendilerini, gerekse kızcağızlarını yüce kişiler ziyaret etmiş, iki de prens gelmişti. Balolardan, tiyatrolardan dışarıya elçi gidenlerden, yabancı devletlerden, kendi hükümetlerinden konuşuldu. Gayretten, himmetten, kendi memleketlerinden gayretliliğinden bahsedildi. Bu arada söz genç profesör Bay mimara geldi.

"Kendisine ölümsüz bir şöhret kuruyor" deniyordu. "Kendi yuvasını da hiç şüphesiz birinci sınıf ailelerden biri içine kuracaktır." diyenler de oldu.

General daha sonra Bayan Generalin karşısında: "Birinci sınıf ailelerden biri" diye aynı sözleri tekrarlamıştı. "Birinci sınıf ailelerden biri demekle kimi kastediyorlar acaba?"

"Kimi ima ettiklerini biliyorum ben." diye cevap verdi Bayan General. "Ama söylemeyeceğim. Böyle bir şeyi aklıma getirmeye tahammül edemiyorum! Tanrının dilediği olur, ama böyle bir şey olursa şaşarım!"

"Bırak ben de hayret edeyim, dedi General, kafamda bir tek fikir yok bu konuda." Bunu söyleyerek derin derin düşüncelere daldı.

Yücelerdeki atıfet kaynağında, o hükümdar sarayının lûtfunda, Tanrı lütfunda bir kuvvet, ifade edilmesine imkân olmayan bir kuvvet gizli. Bütün bu lütuf ve atıfetler de küçük Georg'a ihsan edilmişti. Ama bunları söylerken Emilie'nin doğum gününü unutuyoruz.

Emilie'nin odası, erkek, kadın dostlarından gelen çiçek kokularıyla dolmuştu. Masanın üstünde tebrik için, hatıra olarak gönderilen güzel armağanlar duruyordu. Ama bunlar arasında bu eve gelmeye izinli olmayan Georg'dan tek armağan yok. Georg'un kendisini hatırlatmaya ihtiyacı da yoktu, çünkü bütün ev onu hatırlıyordu. Hatta merdiven altındaki odadan bir hatıra çiçeği bakıp durmaktaydı. Perdenin tutuştuğu, Georg'un ilk yangın tulumbası gibi yetiştiği gün Emilie buraya saklanmıştı. Pencereden dışarıya bir bakış, avludaki akasya ağacı, çocukluk zamanlarını hatırlatıyordu. Çiçekleri, yaprakları dökülmüştü ama ağaç, kırağı ile örtülmüş orada duruyor, muazzam bir mercan dalını andırıyordu. Değirmi ay doğmuş, dallar arasında parıldıyor. Bütün değişikliklere rağmen değişmemiş, tıpkı Georg'un tereyağlı ekmeğini Emilie ile paylaştığı günlerde olduğu gibi, öylece...

Emilie çekmecesini çekti, üstünde çarın sarayı ile kendi şatosu olan resimleri çıkardı. Bunları Georg hediye etmişti. Resimlere baktığı sırada genç ruhunda birçok düşünceler uyanıyordu. Kapıcının karısı son dakikalarını yaşarken, annesine, babasına sezdirmeden onun yanına indiği günü hatırladı. Kadının yanına oturmuş, elini tutmuş, söylediği son sözleri duymuştu: "Mutlu ol Georg!" ana oğlunu düşünüyordu. Şimdi Emilie bu sözlere özel bir mana veriyordu. Evet, Georg oradaydı, doğum gününe gelmişti. Gerçekten oradaydı o.

Tesadüf, gelen pazar aynı evde bir doğum günü daha kutlandı. Bu da Generalin doğum günüydü. Kızından bir sonra doğmuştu General, tabii ondan daha önceydi doğumu, yıllarca daha önceydi. Yeniden armağanlar geliyordu. Bunlar arasında, görünüşü çok ihtişamlı, oturması rahat, değerli bir eğer de vardı. Böyle bir eğer yalnız prenslerden birinde vardı. Kimden geliyordu acaba? General kendinden geçmişti. Eğere küçük bir pusla iliştirilmiş, üstünde "Dünkü güzel gün için çok teşekkürler" diye yazılıydı.

Bizler bunun kimden geldiğini tahmin edebiliriz, ama pusulada: "Generalin tanımadığı biri tarafından gönderildiği" yazılıydı.

"Kimdir bu tanımadığım benim Allah aşkına?" dedi General. "Herkesi tanırım ben. "Tabii bunu söylerken aklı yüksek sosyeteye gidiyordu. Onların hepsini tanıyordu. Nihayet "Refikamdan geliyor" dedi. "Bir lâtife yapmak istiyor bana. Charmant!"

Ama karısı ona şaka yapmamıştı, o günler geçmişti.

***

Bir eğlence daha oldu. Ama bu defa Generalin evinde değil, prenslerden biri kostümlü bir balo veriyordu. Baloya maskeli olarak katılmaya da izin vardı.

General İspanyol kıyafetindeydi. Kırmalı bir yaka takmış, kılıç kuşanmış, Rubens olarak gelmişti. Görünüşü güzeldi. Bayan General Rubens'in karısı olarak geliyordu. Yüksek yakalı, korkunç derecede sıcak tutan siyah ipekler giymişti. Boynunda da bir değirmen taşı vardı. Yani Generalin evinde duran, umumiyetle herkesin Bayan Generalinkilerine tıpkı tıpkısına benzeyen ellerine hayran olduğu gibi, büyük, kırmalı bir yaka takmıştı.

Emilie, tüller, danteller içinde, bir Psyche kılığındaydı. Havalarda süzülen bir kuğuya benziyordu. Kanata ihtiyacı yoktu. Kanatlı olmasının tek sebebi, Psyche'yi temsil etmek zorunda olmasıydı.

Her taraf parıltı, ihtişam, bir ışık, çiçek denizi gibi! Her şeyde nadir bir zevk, zenginlik göz alıyor. Görülecek o kadar çok şey vardı ki, Bayan Rubens'in güzel elleri bile kalabalığın dikkatinden kaçtı.

Kukuletalı mantosuna akasya çiçekleri takmış kara bir domino [Balolarda kukuletalı bir manto giyen adam, domino.], Psyche ile dans ediyordu. "Kim bu?” diye sordu Bayan General. "Kral hazretleri" diye cevap verdi General, "Onun kral olduğundan hiç şüphem yok, el sıkışından hemen tanıdım."

Bayan General şüphe ediyordu. Ama General Rubens'in şüphesi yoktu. Domino'ya yaklaştı, avucuna kral adlarının ilk harflerini yazdı, fakat

domino hayır işaretiyle cevap verdi. Buna karşılık parmağıyla bir işaret yapmıştı.

"Eğer işareti bu, Bay Generali tanımayan biri." "Ama ben tanıyorum sizi!" diye cevap verdi General, "Eğeri bana siz gönderdiniz."

Domino elini havaya kaldırarak kalabalığın içinde kayboldu.

"Dans ettiğin o kara domino kimdi?" diye sordu Bayan General.

"Adınız nedir? diye sormadım" diye cevap verdi kız.

"Çünkü biliyordun, Profesördü o. Koruyucunuz Bay Kont da burada." Bayan General bunu söyleyerek, hemen yanında duran Konta döndü. "Akasya çiçeği kara domino." dedi.

"Çok mümkün sayın Bayan" diye cevap verdi Kont, "Ama prenslerden biri de aynı onun kıyafetinde."

"Ben onu el sıkışından tanıyorum" dedi General, "Eğeri bana prens gönderdi. Yanılmadığıma o kadar eminim ki, onu yemeğe çağırmaya bile cesaret edeceğim."

"Ediniz, diye teşvik etti Kont, eğer prens ise muhakkak gelir."

"Eğer başka birisi ise, gelmez o zaman" diye ilâve etti General. Bunu söyleyerek tam o sırada kralla konuşan kara dominonun yanına gitti. Kendisini fevkalâde nazik sözlerle, karşılıklı tanışmak arzusunu belirterek yemeğe davet etti. Dominonun kim olduğunu bildiğinden o kadar emindi ki gülümsüyordu. Yüksek sesle işitilecek gibi konuşuyordu.

Domino maskesini çıkardı, karşısındaki Georg'du!

Gerçi Generalin boyu bir zoll uzamış, ayakta daha sıkı duruyordu. Geriye doğru iki adım attı, sonra Mennett oynar gibi bir adım da ileriye doğru yürüdü. Yüzüne bir ciddîlik, bir general yüzünde her zaman görülebilecek ifade geldi. Ama konuştu gene de: "Verdiğim sözü hiçbir zaman geri almam, dedi, Profesör davetlidir!" Bütün bu sözleri belki de duymuş olan krala doğru bakarak önünde saygı ile eğildi.

Generalin evinde yemekte idiler. Yalnız ihtiyar Kontla koruduğu genç davet edilmişti.

"Masanın altından ayağına basarsam, diye düşünüyordu Georg, o zaman temel taşı konulmuş olur. Temel taşı gerçekten, Bay ve Bayan Generalin huzuruyla, büyük merasimle konulmuştu.

Adam gelmiş, Generalin bildiği, tanıdığı gibi, tamamıyla yüksek sosyeteden biri gibi konuşmuş, o kadar çok dikkati çekmişti ki, General birçok kereler "Charmant!" demek zorunda kalmıştı. Bayan General verdiği öğle yemeklerinden söz açtı. Hatta bunu saray Bayanlarından birine söyleyince, en nükteci kadınlardan biri olan bir Bayan, Profesörün bundan sonra yapacağı ilk ziyarette kendisine de bir davetiye gönderilmesini rica etti. Profesörü onun için bir daha davet etmek zoru hâsıl oldu. Davet de edildi. Tekrar geldi gene, enteresandı, hatta satranç oynamasını bile biliyordu.

"Bodrumdan gelme değil o, diyordu General. Kibar bir adamın oğlu olduğundan hiç şüphe etmiyorum. Böyle oğullar çoktur. Genç adamın bunda hiçbir günahı olmaz."

Kral sarayına girebilen Bay Profesör, General evine de girebilir. Ama bu evin içinde yuva kurup yerleşmeye gelince, bütün şehrin bundan bahsetmesine rağmen, evde böyle bir şeyin bahis konusu olabileceği asla kabul edilmiyordu.

***

Georg yuvayı kuruyordu. Tanrı lütfu yücelerden onun üstüne yağıyor. Onun için Georg devlet danışmanı, Emilie de Bayan danışman olunca kimse hayret etmedi.

"Bu hayat ya bir trajedi yahut da bir komedidir." diyordu General, "Trajedi olursa insanlar ölür, komedi olursa birbirlerine kavuşurlar."

Burada birbirlerine kavuşmuşlardı. Üç tane sıhhatli oğlan çocukları oldu, ama üçü birden değil.

"Bu tatlı çocuklar büyük analarıyla, büyük bahalarının evlerine ziyarete gittikleri zaman at başlı sopalarına binerek odalarda, salonlarda koşarlardı. General de onlar gibi at başlı bir sopaya biner, peşlerinden seğirtirdi. "Küçük devlet danışmanlarının Jokeyi gibi."

Bayan General divanda oturur, o müthiş baş ağrısı tutmuş olsa bile, gene gülerdi.

***

Georg işi bu kadar ilerletmiş, hatta çok daha ileriye götürmüştü. Zaten böyle olmasa, burada kapıcının oğlunu anlatmaya değer miydi?

YARAMAZ ÇOCUK

Bir zamanlar ihtiyar bir şair vardı, gerçekten iyi kalpli ihtiyar bir şair. Bir akşam evinde otururken dışarıda korkunç bir fırtına koptu. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağarken kendisi, içinde ateş yanan, üstünde de elmalar kızaran çini sobanın karşısında sıcacık, rahatçacık oturuyordu.

"Bu havada dışarıda olanlar mutlaka sırılsıklam olmuşlardır" diyordu kendi kendine. Çünkü iyi kalpli bir adamdı bu şair.

O sırada birdenbire dışarıdan küçük bir çocuk sesi: "Aç kapıyı, ıslandım, üşüyorum!" diye bağırdı. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağar, fırtına bütün pencereleri sarsarken çocuk ağlıyor, kapıyı vuruyordu.

İhtiyar şair: "Zavallı yavrucak" diyerek kapıyı açmak için ayağa kalktı. Karşısında küçük bir oğlan çocuğu duruyordu. Çırılçıplaktı çocuk, uzun, sarı saçlarından sular damlıyor, soğuktan tiril tiril titriyordu. Eğer bu kötü havada içeriye girmese, mutlaka soğuktan ölürdü.

Şair: "Zavallı yavrucak," diyerek çocuğu elinden tuttu. "Gel yanıma, dedi ona, şimdi ısıtırım ben seni. Şarapla bir elma da vereceğim sana. Çok iyi bir çocuksun sen çünkü." Çocuk da gerçekten iyiydi. Gözleri iki parlak yıldız gibi parlıyor, sarı saçlarından sular sızmasına rağmen gene de kıvır kıvırdı saçları. Küçük bir meleğe benziyordu. Ama soğuktan rengi uçmuş, her tarafı titriyordu. Elinde çok güzel bir yay vardı, fakat yay yağmurdan iyice bozulmuştu. Güzel okların bütün boyaları da gene yağmurdan birbirine karışmıştı.

İhtiyar şair tekrar çini sobanın karşına oturdu, küçük çocuğu kucağına aldı. Saçlarındaki suları akıttı, ellerini ellerine alarak ısıttı, ona sıcak şarap hazırlamaya başladı.

Çocuk kendine gelmiş, yanakları kırmızılaşmaya başlamıştı. Yere atladı, ihtiyar şairin etrafında dans etmeye koyuldu.

"Neşeli bir çocuksun sen, dedi ihtiyar, adın ne bakalım senin?"

"Benim adım Amor'dur, diye cevap verdi çocuk, beni tanıyor musun? İşte yayım orada. Bu yayla insanları vurmasını bilirim ben. Bak dışarıda hava iyileşmeye başladı, ay ışığı var."

"Ama yayın bozuk senin" dedi şair.

"Öyleyse iş kötü" diye cevap verdi çocuk. Yayı eline aldı, muayene etmeye başladı.

"A! kurumuş bile, hiçbir zarara uğramamış. Kirişi iyice gergin. Tecrübe edeceğim bir kere." Bunu söyleyerek yayı kurdu, içine bir ok yerleştirdi. Doğrudan doğruya ihtiyar şairin kalbini nişanlayarak attı... "Yayın bozuk olmadığını öğrenirsin sen şimdi" diyerek kahkahayı atıp oradan kaçtı. Yaramaz çocuk seni! İnsan kendisini sıcak odasına alan, kendisine bu kadar iyi davranan, en güzel şarabını, en iyi elmalarını ikram eden ihtiyar bir şaire nasıl böyle ok atabilir?

İhtiyar şair yere yuvarlanmış ağlıyordu. Tam kalbinden vuruluştu. "İğrenç!" diye haykırdı. Ne yaramaz bir çocukmuş bu Amor! Bütün uslu çocuklara anlatacağım bu yaptığını, ondan kendilerini korusunlar diye, oynamasınlar onunla. Çünkü ancak kötülük gelebilir onun elinden.

Başına gelenleri anlattığı kız, oğlan bütün uslu çocuklar yaramaz Amor'dan sakınmaya başladılar. Ama o gene hepsini aldatıyordu. Çünkü çok hileci, çok kurnazdı. Üniversite öğrencileri dersten mi çıktılar? Hemen sırtında siyah bir ceket, koltuğunda bir kitapla yanı başlarında yürümeye başlardı. Öğrenciler onu tanımazlar, kendileri gibi bir öğrenci sandıkları için de koluna girerlerdi. O zaman Amor okunu kalplerine saplayıverirdi. Kızları da hiç bırakmaz, kilisede iken yahut vaaz dinleyip eve dönerlerken mutlaka peşlerinden gelirdi. Evet, öyleydi bu Amor, her çağdaki insanların peşlerinden ayrılmazdı. Tiyatrodaki büyük avizenin içinde oturur, ışıklar içinde cayır cayır yanardı. Onu görenler bir lâmba yanıyor sanırlardı, ama sonra bu yanmanın başka bir şey olduğunu fark ederlerdi. Saray bahçelerinde koşar, hendeklerin etrafını dolanırdı. Hatta bir zamanlar senin kendi babanla anneni de tam kalplerinden vurmuştu. Sor da bak onlara, sana neler anlattılar. Öyle yaramaz bir çocuktur bu Amor.

Hiçbir zaman onunla bir alış verişin olmamalı, herkesin peşinde dolaşan odur. Bir zaman ihtiyar büyük anneni bile oku ile onun vurduğunu unutma. Gerçi bunun üstünden çok zaman geçmiştir, ama hiçbir zaman unutmamıştır. İğrençtir bu yaramaz Amor, çok iğrenç! Fakat artık öğrendin onu. Ne kadar yaramaz bir çocuk olduğunu da aklından çıkarma.

YOLCULUK ARKADAŞI

Zavallı Yohannes çok yaslıydı, çünkü babası çok hasta, ölüm döşeğinde yatıyordu. Küçük odada ikisinden başka kimse yoktu. Masanın üstündeki lâmba sönmek üzere, akşamın geç vaktiydi.

Hasta yatan baba: "Sen iyi bir evlâtsın Yohannes, dedi, yüce Tanrı hayatta her zaman sana yardım edecektir. "Ciddî, tatlı bakışlarla oğluna baktı, derin derin nefes aldı, artık ölmüştü. Ama uyuyormuş gibi görünüyordu. Yohannes ağlamaya başlamıştı. Artık koca dünyada kimsesi kalmamıştı. Ne anası, ne babası, ne kız kardeşi, ne de bir erkek kardeşi vardı. Zavallı Yohannes, yatağın önünde diz çöktü. Şimdi ölen babasının elini öpüyor, sıcak gözyaşları döküyordu. Nihayet gözleri kapandı, başını katı karyola ayağına dayalı, öylece uyuyakaldı.

Acayip bir düş görmeye başlamıştı: güneşle ayın, önünde eğildiklerini, tekrar sağ, güçlü kuvvetli bir hale gelen babasını görüyor. Her zaman çok sevinince nasıl gülerse şimdi de babasının öyle güldüğünü duyuyordu. Uzun güzel saçları üstünde altından bir taç duran çok sevimli bir kız, Yohannes'e elini uzattı. Babası da şöyle diyordu kendisine: "Nasıl bir nişanlıya sahip olduğunu görüyor musun? Bütün dünyada en güzel kız odur." Bunun üzerine uyandı. Düşte gördüğü sevimli kız kaybolmuştu. Babası soğumuş yatıyordu. Odada başka kimsecikler yoktu. Zavallı Yohannes!

Bir hafta sonra cenazeyi gömdüler. Yohannes tabutu en yakından takip etti. Kendisini o kadar sevmiş olan iyi kalpli babasını artık yüz yüze göremiyordu. Şimdi mezara indirilen tabutun üstüne toprak attıklarını duymaya başlamış, atılan topraklar içinde tabutun az sonra kaybolan son parçasını görüyor, acıdan kalbi parçalanacak gibi oluyordu. Arkasından bir ilâhi okudular, o kadar güzeldi ki, Yohannes'in gözleri yaşardı. Artık kendi de ağlamaya başladı. Ağladıkça kederinin hafiflediğini hissediyordu. Yeşil ağaçların üstüne vuran gün ışıkları o kadar güzeldi ki, Yohannes'e sanki şöyle diyorlardı: "Acılanmaya izinli değilsin, Yohannes! Bak gökyüzü ne güzel, ne mavi! Senin baban şimdi orada, ömrünün her zaman mutlu geçmesi için aziz Tanrıya dua ediyor."

"Ben her zaman iyi bir insan olacağım, diyordu Yohannes, böyle yaparsam cennetteki babamın yanına giderim. Birbirimizi bir daha görmek ne sevinçli olurdu! Ona anlatacak ne kadar çok şeylerim olurdu benim, o da bana gene birçok şeyler gösterir, tıpkı dünyadayken yaptığı gibi cennetteki güzellikler hakkında beni aydınlatırdı. Ah! Bu ne büyük sevinç olurdu benim için!"

Yohannes bunları öyle canlı hayal ediyordu ki, elinde olmadan gülümsüyor, bir yandan da gözyaşları yanaklarından aşağı akıyordu. Başı üstündeki kestane ağacında küçük kuşlar cıvıldıyor "Küvitî küviti" diye sesler çıkarıyorlardı. Bunlar cenaze gömülürken birlikte bulunmuş olmalarına rağmen neşe içinde idiler. Ama ölen adamın şimdi cennette olduğunu, onun da kendi kanatlarından daha güzel, daha büyük kanatları bulunduğunu biliyorlardı. İhtiyar mesuttu orada, çünkü dünyada iken iyi bir adamdı. Kuşlar da bunu bildikleri için bu kadar sevinçli idiler. Yohannes onların yeşil yapraklı ağaçlardan çok uzaklara uçtuklarını görüyor, içinde onlarla birlikte uçmak isteğini duyuyordu. Ama evvelâ babasının mezarı üstüne koymak için tahtadan büyük bir haç yaptı. Haçı akşamüstü mezarlığa götürünce, mezarın kumla örtülmüş, çiçeklerle süslenmiş olduğunu hayretler içinde gördü. Bunu yabancılar yapmıştı. Çünkü ölen adamı, bir zamanlar hepsi sevmişlerdi.

Ertesi sabah erkenden küçük çıkını hazırladı, payına düşen ve elli talerle kendisine ait birkaç kuruştan ibaret olan miras parasını kuşağına soktu, artık bunları alıp gurbete çıkmak istiyordu. Ama önce mezarlığa, babasının mezarını ziyarete gitti. "Göklerde babamız" duasını okudu: "Hoşça kal sevgili babacığım, dedi ben her zaman iyi bir insan olmaya çalışacağım, onun için Tanrıdan bana sağlık vermesini niyaz ediyorum."

Şehrin dışında, Yohannes'in şimdi yürüdüğü kırlarda çiçekler sıcak gün ışığı içinde pırıl pırıl parlıyordu. Rüzgâr esince de sanki "Yeşilliğimize hoş geldin, burası güzel değil mi?" der gibi başlarıyla onu selâmlıyorlardı. Ama Yohannes bir kere daha arkasına döndü, çocukken vaftiz edildiği ve ihtiyar babası ile her pazar giderek dua ettiği, ilâhi söylediği eski kiliseye baktı. Birdenbire orada, kulenin en yüksek yerinde deliklerden birinde, başında küçücük kırmızı takkesiyle kilise hayaletini gördü. Hayalet gözlerine güneş girmesin diye kolunu alnına koymuştu. Yohannes onu da başıyla selamlayarak hoşça kal dedi. Hayalet kırmızı takkesini sallıyor, bir elini

kalbinin üstüne koyarak, öteki eliyle ona öpücükler yolluyordu. Bu, onun kendine her bakımdan iyi dileklerde bulunduğunu, bilhassa çok iyi bir yolculuk dilediğini gösteriyordu.

Yohannes gideceği eşsiz memleketlerde birçok güzel şeyler göreceğini düşünüyor, gittikçe yol alıyor, ilerliyordu. O kadar yol aldı ki, daha önce asla bulunmadığı yerlere kadar ulaştı. Ne geçtiği şehirleri, ne de rastladığı insanları tanıyordu. Çok uzaklara, yabancı memleketlere varmıştı.

İlk gece bir tarlanın ortasındaki ot yığını üstünde uyumak zorunda kaldı. Daha iyi bir yatak bulamamıştı. Ama asıl hoşuna giden de buydu, hiçbir kral bundan daha rahatını bulamaz, diyordu kendi kendine. İçinde deresi, ot yığınları, daha üstünde de mavi gökyüzüyle bu tarla, güzel bir yatak odasıydı. Küçük, kırmızı, beyaz çiçeklerle süslenen çimenler yer halısıydı. Leylek fidanlarının yaptığı kümelerle yabani gül çitleri, çiçek demetleriydi. Yüzünü yıkayacak bir leğen yerine duru, taze su ile dolu koskoca bir ırmak önünde duruyordu. Sazlar ırmağın içinden sağa sola salınarak ona hayırlı sabahlar, hayırlı akşamlar diliyorlardı. Ay ise büyük muazzam bir gece lâmbasıyla, yukarıya, mavi göğün altına asılmıştı. Oradan yere sarkan perdelerin tutuşmak tehlikesi de yoktu. Yohannes burada hiç endişesiz uyuyabilirdi. Uyudu da. Güneş doğup oraya buraya uçuşan bütün küçük kuşlar ona: "Günaydın! Günaydın! Sen daha kalkmadın mı?" derken uyandı.

Kiliseden çan sesleri geliyordu. Günlerden pazardı. Halk vaaz dinlemeye gidiyordu. Yohannes de onların peşinden gitti. Kilisede onlarla birlikte krala katıldı, ilâhi okudu, okunan Tanrı kelâmını dinledi. Kendi kiliselerindeymiş gibi geliyordu ona, vaftiz edildiği, babasıyla birlikte o kadar zaman ilâhiler okuduğu kilisedeymiş gibi geliyordu.

Dışarıda, mezarlıkta birçok mezarlar vardı, çoğunu da yüksekler otlar bürümüştü. Yohannes bunları görünce kendi babasının mezarını hatırladı. Belki de bir zaman gelecek, o da bunlar gibi olacaktı. Çünkü mezarı süsleyemiyor, temizleyemiyordu. Onun için yere çömeldi, mezarlardaki otları yolmaya başladı. Yere düşen tahta haçları doğrulttu, rüzgârın mezarlardan sürüklediği çelenkleri yerlerine koydu. Ben yapamıyorum, belki bir başkası babamın mezarına da aynı şeyleri yapar, diye düşünüyordu kendi kendine.

O sırada kilise mezarlığının kapısı önünde, ihtiyar bir dilenci, koltuk değneklerine dayanmış, ayakta duruyordu. Yohannes ona birkaç kuruş verdikten sonra mesut, sevinç içinde gurbet yolculuğuna devam etti.

Akşama doğru hava müthiş kötüledi. Yohannes bir çatı altı bulup sığınmak için acele ediyordu. Ama her taraf zindan gibi kararmıştı. Nihayet bir tepe üstünde tek tenha, küçük bir kiliseye vardı. Kilisenin kapısı Allah'tan kilitli değildi. Hemen içeri sokuldu. Havanın açılmasını burada bekleyecekti.

"Şurada bir köşeye oturayım, diyordu kendi kendine. Çok yorulmuşum, dinlenmek de hakkım artık." Böyle söyleyerek oturdu, ellerini kenetleyerek akşam duasını okumaya başladı. Bu sırada hiç farkına varmadan uyuyakalmıştı. Dışarıda gök gürler, şimşekler çakarken o düş görmeye başladı.

Uyandığı zaman gece yarısı olmuştu. Fırtına dinmiş, pencerelerden içeriye ay ışığı vurmuştu. Kilisenin orta sahanlığında, içinde henüz gömülmemiş bir erkek ölüsü duran açık bir mezar vardı. Yohannes bunu görünce, kalbi temiz bir insan olduğu için korkmadı, ölülerin kimseye kötülük etmediğini biliyordu. Bize kötülük edenler daima yaşayan kötü kişilerdir. Şimdi de bu çeşit kötü kişilerden ikisi, ölünün hemen yanı başında duruyordu. Ölü, gömülmeden önce kilisede tutmak için getirilmişti. Bunlar zavallı ölü adamı tabutu içinde rahat bırakmayarak, kilise kapısı önüne atmak için gelmişlerdi.

Yohannes: "Niçin yapıyorsunuz bunu? diye sordu adamlar, bu yaptığınız fena, kötü bir iş! İsa hakkı için rahat bırakın adamı!" İki kötü adam buna karşı:

"Saçma lafa bak, diye söylendiler, aldattı bizi o borcu vardı bize, ödeyemiyordu. Hesabını ölerek kapattığı için de şimdi metelik alamıyoruz. Onun için öç alacağız ondan, kilise kapısının önünde bir köpek gibi yerde yatsın da görsün."

"Benim elli talerden başka param yok, diye cevap verdi Yohennes, eğer zavallı ölüyü rahat bırakacağınıza namusunuz üzerine söz verirseniz, mirastan bana kalan bu paranın hepsini size memnuniyetle verebilirim.

Çünkü vücudum sağlam, sıhhatim yerinde, Tanrı da bana her zaman yardım edecektir."

İğrenç adamlar: Olur, diye cevap verdiler, eğer sen bize onun borcunu gerçekten ödersen, şüphesiz biz de ona bir şey yapmayız, buna emin olabilirsin." Bunun üzerine Yohannes'in verdiği parayı aldılar; gösterdiği iyi kalpliliğe güldüler, yollarına gittiler. Ama Yohannes ölüyü tekrar tabuta yerleştirdi, ellerini göğsüne kenetledi, ona iyilik diledi, sonra da içi rahat, memnun, büyük ormanın içinde yoluna devam etti.

Şimdi ay ışığı ağaç dalları arasından parıldadığı her yerde sevimli küçük perilerin birbirleriyle neşeli neşeli oynadıklarını görüyordu. Periler Yohannes geçerken hiç rahatsız olmuyorlardı. Çünkü onun iyi, günahsız olduğunu biliyorlardı. Yalnız kötü insanlar perileri görmezler. Onlar arasında kimilerinin boyu bir parmaktan büyük değildi. Uzun sarı saçları altın taraklarla tarayıp çözüyorlardı. Yapraklarla, uzun ot saplarında duran iri çiğ damlaları üstünde ikişer ikişer sallanıyor, arada damlalardan biri yere yuvarlanıyor, uzun ot sapları arasında asılı kalıyordu. O zaman küçük periler kahkahalarla gülerek bağrışıyorlardı. Çok tuhaf bir manzaraydı bu. Yohannes onların söyledikleri melodilerin hepsini çok iyi tanıyordu. Hepsini çocukken öğrenmişti. İri, renk renk ve başları gümüş taçlı örümcekler bir çitten ötekine asma köprüler, saraylar kuruyor, bunlar üstlerine bir çiğ damlası düşünce duru ay ışığında cam gibi pırıl pırıl yanıyorlardı. Güneş doğuncaya kadar her şey bu şekilde devam etti. Sonra küçük periler çiçek goncalarının içine gizlendiler. Rüzgâr örümceklerin asma köprülerini, saraylarını alıp götürdü. Bunlar şimdi büyük örümcek ağları halinde havada uçuşuyorlardı.

Yohannes ormandan henüz çıkmıştı ki kuvvetli erkek sesi arkasından seslendi: "Hey, arkadaş! Yolculuk ne yana?"

"Gurbete, uzak memleketlere, diye cevap verdi Yohannes, ne anam, ne babam var benim, zavallı bir gencim, ama Tanrı elbette bana yardım edecek."

"Ben de gurbete çıkmak istiyorum, dedi yabancı, arkadaş olup beraber seyahat edelim ister misin?"

"A, elbette!" diye cevap verdi Yohannes, böylece beraber yürümeye başladılar. Çok geçmeden birbirlerinden hoşlanmaya başlamışlardı, çünkü ikisi de iyi insanlardı. Yalnız Yohannes bu yabancının kendisinden çok daha zeki olduğunu pekâlâ anlıyordu. Hemen hemen bütün dünyayı dolaşmıştı bu adam, her şey hakkında söyleyecek bir söz buluyordu.

Kahvaltı etmek için büyük bir ağacın altına oturdukları zaman güneş artık iyice yükselmişti. Birdenbire ihtiyar bir kadın çıktı ortaya, çok, pek çok yaşlıydı, iki büklüm yürüyordu. Bir koltuk değneğine dayanmış, sırtında da ormandan topladığı bir demet odun vardı. Önlüğünü açtı. Yohannes kadının önlüğü içinden eğrelti otu ile söğüt dalından yapılmış iki süpürge sapının dışarı çıkmış olduğunu fark etti.

Tam önlerine gelince ihtiyar kadının ayağı kaydı, yere düştü. Yüksek sesle haykırmaya başladı. Çünkü zavallı ihtiyar kadının ayağı kırılmıştı.

Yohannes, hemen yabancı ile birlikte ellerini kenetleyip kadını üstüne oturtarak onu evine kadar götürmeyi teklif etti. Bunun üzerine arkadaşı torbasını açtı, içinden bir kutu çıkardı. Bu kutuda bir merhem olduğunu, bunu sürerse kırılan bacağın hemen iyi olacağını, kadının hiç ayağı kırılmamış gibi eve yürüyerek gidebileceğini söylüyordu. Ama buna karşılık kadının da önlüğünde taşıdığı üç değneği kendisine hediye etmesini şart koştu.

"Doğrusu iyi karşılık istedin" dedi kadın, bunu söylerken de başını tuhaf tuhaf sallıyordu. Çünkü süpürgelerinden ayrılmak istemiyordu, ama kırık bacakla orada yatıp kalmak da pek hoş bir şey değildi. Onun için sonunda süpürgeleri adama verdi. Adam da kadının ayağına merhemi sürünce, ihtiyar nine ayağa kalktı. Şimdi eskisinden daha kuvvetli yürüyordu. Merhem yapmıştı ona bu işi. Ama bu merhem eczanelerde yapılan merhemlerden değildi. Yohannes yolculuk arkadaşına:

"Bu süpürgeleri ne yapacaksın?" diye sordu.

"Bunların üçü de birer güzel bitkiden yapılmış süpürgedir. Ben de acayip bir adam olduğum için hoşuma gider bunlar benim."

Bunun üzerine epeyce daha yol aldılar.

Bir ara: "Bak, dedi Yohannes, hava kötüleşiyor, hem de nasıl! Korkunç, karanlık bir bulut şu gördüğün!" Bunu söyleyerek karşıyı gösteriyordu.

"Hayır, dedi yol arkadaşı, o gördüğün bulut değil senin, dağ, büyük, muhteşem bir dağ! İnsan onun üstüne çıkınca bulutların yücelerini aşar, açık dağ havasının içine girer. Orası o kadar güzeldir ki! Yarın herhalde dağlara varmış olacağız."

Ama dağ göründüğü kadar yakın değildi. Başkalarını göğe doğru kaldıran karanlık ormanların, bir şehir kadar büyük kayaların bulunduğu o dağa gelinceye kadar bütün bir gün, hem de adamakıllı yürümek zorunda kaldılar. Hiç şüphesiz dağın yücesine varmak, ter dökmeden olamazdı. Onun için Yohannes'le yol arkadaşı gereği gibi dinlenmek, ertesi gün de yapacakları yürüyüş için gerekli kuvveti toplamak için oradaki bir hana girdiler.

Hanın alt katında içki içilen büyük odada birçok insan toplanmıştı. Çünkü bir kukla oyuncusu orada bulunuyordu. Adam tam o sırada küçük tiyatrosunu kurmuş, oynanan komediyi seyretmek için de etrafını çepçevre adamlar sarmıştı. En yukarıdaki en iyi yerde ihtiyar, şişman bir kasap oturuyordu. Kasabın kocaman buldok cinsinden köpeği de yanına oturmuş, o da bütün ötekiler gibi gözlerini açmıştı. Öyle öfkeli, hemen ısıracakmış gibi bakıyordu ki.

Nihayet oyun başladı. Krallı kraliçeli, çok hoş bir oyundu bu. Kahramanların ikisi de atlas bir taht üstünde oturmuşlar, başlarına altın taçlar giymişlerdi. Elbiseleri de uzun etekliydi, tabii zenginlikleri onlara bu şekilde giyinmek imkânını veriyordu. Bütün kapıları önünde tahtadan yapılmış cam gözlü, uzun bıyıklı, sevimli bebekler duruyor, odaya temiz hava girsin diye kapıları açıp kapıyorlardı. Çok hoş bir oyundu bu doğrusu, hiç de hüzünlü değildi. Ama tam kraliçe yerinden kalkıp da döşemenin üstünde yürümeye başlayınca nasıl oldu, ne düşündü Tanrı bilir, şişman kasabın yanında bağlanmamış olarak duran buldok, bir fırlayışta sahnenin içine atıldı, narin endamlı kraliçeyi kaptı. Köpeğin dişleri arasından açıkça bir çatırtı işitiliyordu. Çok iğrenç bir sahneydi bu!

Zavallı kuklacı çok korkmuştu. Kraliçe elinden gittiği için de çok üzüntülüydü. Çünkü elindeki bebekler arasında en sevimlisi oydu. Şimdi de

bu çirkin hayvan onun başını koparmıştı. Ama herkes gidince Yohannes'le birlikte oraya gelmiş olan yol arkadaşı, bebeği tekrar eski haline getirebileceğini söyledi. Bunun üzerine torbadan kutusunu çıkardı, ayağı kırıldığı zaman zavallı ihtiyar kadına sürdüğü merhemle kuklayı hemen merhemledi. Merhem sürülür sürülmez, kukla hemen eski haline gelmişti. Hatta ellerini, ayaklarım kendiliğinden oynatabiliyor, ipini çekmeye hiç lüzum kalmıyordu. Bebek canlı bir insan haline gelmişti. Küçük kukla tiyatrosunun sahibi, buna çok sevindi. Artık kuklayı ayakta tutmasına lüzum yoktu, kendi kendine dans ediyordu. Bunu öteki kuklaların hiçbiri yapamıyordu.

Nihayet gece olup da handa bulunanların hepsi yatak odalarına çekildiği zaman bir inilti duyuldu. Handakilerden biri durmadan öyle inliyordu ki herkes bunun kim olduğunu anlamak için yatağından kalkmak zorunda kalmıştı. Komediyi oynatan kuklacı, tiyatrosuna doğru yürüdü, çünkü iniltiler oradan geliyordu. Şimdi kral, bütün tahta kuklalar, bütün mızraklı askerler, karma karışık, yerde yatıyorlardı. Böyle acı acı inleyen, iri cam gözleriyle etrafa dik dik bakan da onlardı. Çünkü onlar da kendilerine kraliçe gibi bir azıcık merhem sürülmesini, böylece kendi kendilerine hareket edebilmek kabiliyeti edinmek istiyorlardı. Kraliçe diz çökmüş, başındaki muhteşem altın tacını elleriyle kaldırarak adama şöyle yalvarıyordu: "Bu tacı al benden, ama kocama, saraylarıma da o merhemden sür!" Bunu duyunca tiyatrosundaki bütün kuklaların sahibi olan zavallı adam kendini tutamadı, ağlamaya başladı. Çünkü onlara candan acımıştı. Yohannes'in yol arkadaşına, eğer en güzel kuklalarından yahut beş tanesine merheminden sürerse ertesi akşamki oyundan kazanacağı bütün parayı kendisine vereceğini vadediyordu. Ama yol arkadaşı, kuklacının belinde taşıdığı kılıçtan başka bir şey istemediğini söyledi. Kılıcı alınca kuklalardan altısına merheminden sürdü. Bunlar hemen dans etmeye başladılar. O kadar güzel dans ediyorlardı ki, onları seyreden kızlar, yani canlı insan kızları, içlerinden gelen dans isteğine karşı koyamadılar. Şimdi arabacı, aşçı kadın dans ediyor, garsonlar, oda hizmetçileri, handaki bütün yabancılar, ateş küreği ile maşa bile, dans ediyorlardı. Fakat kürekle maşa ilk adımlarını atar atmaz yere düştüler. Evet, çok eğlenceli bir geceydi bu.

Ertesi sabah Yohannes, yol arkadaşı ile birlikte handan, oradakilerden ayrıldı. Şimdi yüce dağlara doğru çıkmaya başlamışlar, muazzam çam

ağaçları arasından yürüyorlardı. O kadar yükseldiler ki, çok aşağılarda kalan kilise kuleleri, yeşillikler arasında küçük, kırmızı böğürtlenlere benziyordu. Çok, çok uzaklar, şimdiye kadar hiç bulamadıkları uzak mesafeleri görebiliyorlardı. Yohannes birden bu kadar güzelliği bir arada görmüştü. Taze, mavi göklerden dökülen gün ışığı o kadar sıcaktı ki! Avcıların dağlar arasından öttürdüğü boruları da duyuyordu. Bunların ünleyişi de öyle güzel, o kadar tatlı idi ki, Yohannes'in sevinçten gözleri yaşarıyor, ağzından ihtiyarsız şu sözler dökülüyordu: "İyi, aziz Tanrım! Hepimiz hakkında bu kadar iyi olduğun için, bize dünyada bu kadar çok güzellikler bağışladığın için seni öpmek istiyorum!"

Yol arkadaşı da ellerini kenetliyor, o da sıcak gün ışığı altında ormanlar, şehirler üzerinden uzaklara bakıyordu. Birdenbire başlan üstünde yumuşak, harikulade sesler duyarak gözlerini yukarı kaldırdılar. Büyük bir kuğu, havada süzüle süzüle uçuyordu. O kadar güzeldi, o kadar tatlı seslerle şakıyordu ki, şimdiye kadar bu kadar hoş bir kuş sesi duymamışlardı. Ama kuşun şarkısı gittikçe hafifledi, hafifledi. Kuğu başını aşağıya doğru eğerek yavaş yavaş ayakları ucuna düşüverdi. Güzel kuş ölmüştü, oracıkta yatıyordu.

Yohannes'in yol arkadaşı: "Bu kadar güzel, böyle beyaz, büyük iki kanat para eder. Ben bunları alacağım. Kuklacıdan kılıcını aldığım için ne kadar iyi yapmış olduğumu da göreceksin." Bunun üzerine ölen kuğunun beraber götürmek istediği kanatlarını bir çekişte koparıp aldı.

Böylece dağlar aşarak millerce mesafe aldılar. Nihayet gün ışığında gümüş gibi parlayan yüzden fazla kulesiyle büyük bir şehir karşılarında belirdi. Şehrin ortasında pırıl pırıl altınla kaplı mermerden bir saray vardı. Memleketin kralı burada oturuyordu.

Yohannes'le yol arkadaşı hemen şehre girmek niyetinde değildiler. Önce şehrin dışındaki bir handa kalarak biraz temizlenmek istiyorlardı. Çünkü caddelerde gezerlerken güzel, alımlı görünmek arzusundaydılar. Hancı, kralın hiç kimseye zararı dokunmayan iyi, sevimli bir adam olduğunu anlatıyordu. Kızı ise, Tanrı cümlemizi ondan korusun, kötü kalpli bir prensesti. Güzellikçe bir eksiği yoktu. Aksine, kimse onun kadar güzel, çekici olamazdı. Ama bunun ne faydası vardı? Prenses kötü yürekli bir cadıydı. Birçok aslan gibi prenslerin ölümüne sebep olmuştu. Ona kim

isterse talip olabilirdi. Prens de olsa, dilenci de olsa onu isteyebilirdi. Yalnız içinden düşündüğü üç şeyi keşfedebilmesi gerekti. Bunu kim başarırsa onunla evlenecek, evlendiği adam da babasının ölümünden sonra bütün memleketin kralı olacaktı. Ama bu üç şeyi bilmeyenleri de ya astırıyor yahut da kafalarını kestiriyordu. Prenses bu kadar kötü, fena kalpli bir kızdı. Babası olan ihtiyar kral da bu durumdan çok üzülüyor, ama kızının kötülüklerini menetmek de elinden gelmiyordu. Çünkü onunla evlenmek isteyenlerle hiçbir şekilde ilgilenmeyeceğini söylemişti bir kere, kızı da istediğini yapmakta serbestti. Ne zaman bir prens gelmiş, prensesi elde etmek için düşüncelerini keşfetmek istemişse, başaramamış, o zaman da ya asılmış yahut da başı kesilmişti. Bunları zamanında ikaz etmişlerdi, bu işten uzak durabilirlerdi.

İhtiyar kral bütün bu sefalet ve acılardan o kadar üzgündü ki, her yıl bütün bir gününü, bütün askerleriyle birlikte diz çökerek geçirir, prensesin iyi bir insan olmasına dua ederdi. Ama prenses asla bunu istemiyordu. Konyak içen ihtiyar kadınlar bile, kederlerinden içtikleri içkiyi, içmeden önce karaya boyarlardı. Ellerinden daha fazlası gelmiyordu.

Yohannes: "İğrenç kız, diyordu prenses için, onu gerçekten dövmek lâzım! Sopa gelirdi hakkından onun! İhtiyar kralın yerine ben olsaydım, en ağır cezalardan kurtulamazdı."

Tam bu sırada halkın dışarıda birtakım gürültüler yaptığını duydular. Sokaktan prenses geçiyordu. Gerçekten o kadar güzeldi ki, onu gören herkes kötülüğünü unutuveriyordu. Onun için alkışlıyorlar, bağrışıyorlardı. Hepsi beyaz ipekler giymiş, ellerinde altın lâleler tutan on güzel kız, kuzguni yağız atlara binmiş, prensesin yanında gidiyorlardı. Prensesin bindiği at kar beyazdı; elmaslar, yakutlarla süslenmişti. Giydiği elbise baştanbaşa sırmadandı. Elinde tuttuğu kırbaç ise bir güneş ışığını andırıyor, başındaki taç gökyüzünde parıldayan küçük yıldızlara benziyor, sırtındaki manto, binlerce en güzel kelebek kanadından dokunmuş gibi duruyordu. Ama kendisi giydiği bütün elbiselerinden çok daha güzeldi.

Yohannes prensesi görünce boynuna kadar kıpkırmızı kesildi. Tek kelime konuşamıyordu. Çünkü prenses, babasının öldüğü gece düşünde gördüğü altın taçlı güzel kıza tıpkı tıpkısına benziyordu. Prensesi o kadar güzel bulmuştu ki, o anda ona gönül verdi. Bu kızın, düşündüklerini

keşfedemeyen kimseleri astıran yahut bunların başlarını kestiren kötü yürekli bir cadı olması mutlaka doğru değildi. "Kim isterse onunla evlenmeye talip olabilirmiş, diyordu Yohannes, en fakir bir dilenci bile. Ben de saraya gidip onu isteyeceğim. Bunu yapmaya mecburum, başka türlüsü elimden gelmeyecek."

Ama herkes bunu yapmamasını söylüyordu ona, başkalarının başına gelen, mutlaka onun da başına gelecekti. Yolculuk arkadaşı da bu fikirden vazgeçmesini öğütlüyor, ama Yohannes her şeyin yolunda gideceğini söylüyordu. Pabuçlarını, paltosunu fırçaladı, güzel sarı saçlarını taradı, sonra da tek başına şehre, saraya gitti.

Yohannes kapıyı vurunca ihtiyar kral: "Giriniz'" diye seslendi. Delikanlı kapıyı açınca da sırtında sabahlık, ayaklarında işlemeli terliklerle ona doğru yürüdü. Altın tacı başındaydı. Bir elinde asa, bir elinde de sultan elması vardı. "Bir dakika bekle," dedi Yohannes'e ve sultan elmasını koltuğunun altına alarak elini delikanlıya uzattı. Ama delikanlının kızına talip olduğunu işitince öyle ağlamaya başladı ki asası da, sultan elması da yere düştü, gözlerini sabahlığı ile kurulamak zorunda kaldı. Zavallı ihtiyar kral!

"Vazgeç bu işten, diyordu, bütün ötekilerin başına gelen acı, senin başına da gelecek. Göreceksin maalesef!" Bunu söyleyerek Yohannes'i prensesin eğlendiği bahçeye götürdü. İğrenç bir yerdi burası. Her ağacın tepesinde prensesle evlenmek isteyip de düşüncelerini keşfedemeyen üç dört kral oğlu asılı duruyordu. Rüzgâr esince ölülerin bütün kemikleri takırdıyor, kuşlar da bu seslerden ürktükleri için bahçeye girmeye cesaret edemiyorlardı. Bütün çiçekler ölü kemiklerine bağlanmıştı. Saksıların içinde kuru kafalar duruyor, oradakilere sırıtıyorlardı. Bir prenses için çok acayip bir bahçeydi burası.

İhtiyar kral: "Onu burada görebilirsin, dedi, burada gördüğün kimselerin başına gelen, senin de başına gelecek, onun için vazgeç bu işten! Beni gerçekten bedbaht ediyorsun. Fevkalâde üzülüyorum bu işe çünkü."

Yohannes iyi kalpli ihtiyar kralın elini öptü, ona işin yolunda gideceğinden emin olduğunu, çünkü prensesi bütün ihtirasıyla sevdiğini söyledi.

Tam o sırada prenses, yanında ata binmiş bütün saraylı kızları ile birlikte, sarayın avlusuna gelmişti. Onun için dışarıya, onu karşılamaya gittiler, kendisini orada selâmladılar. Gerçekten hayran olunacak kadar güzeldi prenses. Yohannes'e elini uzattı. Şimdi delikanlı kıza eskisinden daha fazla âşık olmuştu. Onun hiç şüphesiz herkesin söylediği gibi kötü kalpli, zalim bir cadı olmasına imkân yoktu. Bunun üzerine birlikte yukarı salona çıktılar. Saraydaki küçük asilzade çocukları Yohannes'e şekerlemeler, baharlı çörekler ikram ediyorlardı. Ama ihtiyar kral kederinden hiçbir şey yiyemedi. Zaten baharlı çörek ona fazla sert geliyordu.

Yohannes'in ertesi sabah tekrar saraya gelmesi kararlaştırıldı. Çünkü tecrübeyi geçirirken bütün saray müşavirler meclisi ile hâkimlerin hazır bulunması gerekiyordu. Prensesin düşüncelerini doğru keşfedebilirse saraya iki kere daha gelecekti. Ama şimdiye kadar hiç kimse ilk deneyi atlatıp da ikinci defa gelmemiş, hepsi hayatlarını kaybetmişlerdi.

Yohannes başına gelebilecek şeyleri düşünerek hiç endişelenmiyordu. Aksine, neşe içindeydi. Yalnız harikulade güzel olan prensesi düşünüyor, aziz Tanrının kendisine mutlaka yardım edeceğine sarsılmaz bir güven besliyordu. Ama bu yardım nasıl olacaktı? Bunu hiç şüphesiz bilmediği gibi bu konuyu hiç hatırlamak da istemiyordu. Yol arkadaşının kendisini beklediği hana dönerken neşe içindeydi, bütün caddeyi âdeta dans ederek geçti.

Yohannes prensesin kendisini ne kadar dostça, karşıladığını, ne kadar güzel olduğunu anlata anlata bitiremiyordu. Sarayda talihini deneyeceği ertesi günü daha şimdiden iple çekiyordu.

Ama yol arkadaşı çok neşesizdi, başını endişe ile sallıyor: "seni seviyorum, diyordu Yohannes'e, daha uzun zaman beraber yaşayabilirdik seninle. Ama maalesef seni kaybediyorum şimdi. Zavallı sevgili Yohannes, gözlerim yaşarıyor. Fakat son defa birlikte bulunduğumuz bu akşam, keyfini kaçırmak istemem. Neşeli olalım, çok neşeli. Yarın sen gidince doya doya ağlarım."

Derhal bütün şehir, prensesle evlenmek isteyen yeni bir talip çıktığını duymuştu. Onun için her yer derin bir matem içindeydi. O gece tiyatro kapalı kaldı. Bütün pastacı kadınları şekerlemeden yaptıkları bebekleri

siyah tüllerle sardılar. Kralla papazlar, gerçek bir matem havası içinde oldukları hemen belli olan kiliselerde diz çökmüş dua ediyorlardı. Çünkü Yohannes'in bütün öteki taliplerin başına gelen akıbetten kurtulması imkânsızdı.

Akşama doğru yol arkadaşı büyük bir kâse punç hazırlamış, ona ellerinden geldiği kadar neşeli olmalarını, prensesin şerefine içmelerini teklif ediyordu. Ama Yohannes iki kadeh içince o kadar uykusu geldi ki, gözlerini açmaya imkân bulamadı, uyuya kaldı. Yol arkadaşı onu yavaşça oturduğu iskemleden kaldırarak, yatağına yatırdı. Gece ortalık iyice karanlık olunca da kuğudan kopardığı kanatları çıkardı, omuzlarına taktı. İhtiyar kocakarıdan aldığı süpürge saplarından en uzununu cebine yerleştirdi ve şehrin üzerinden tam saraya doğru uçmaya başladı. Oraya gelince prensesin yatak odasına açılan pencerenin altına bir köşeye oturdu.

Bütün şehir sessizlik içindeydi. Saat bire çeyrek kalayı çalınca pencere açıldı, prenses sırtında büyük, beyaz mantosu, uzun siyah kanatlarıyla şehrin üzerinden uzaklara, büyük bir dağa doğru uçmaya başladı. Ama Yohannes'in yol arkadaşı, kendisini görünmez hale getirdiği için prenses onu göremiyordu. O da hemen arkasından uçtu. Elindeki değnekle prensesi o kadar kırbaçlıyordu ki, vurduğu her yerden kan fışkırıyordu. Havalarda nasıl bir uçuştu bu! Rüzgâr prensesin mantosunu şişirmiş, büyük bir gemi yelkeni gibi açmıştı, içinden ay ışığı da geçiyordu.

Sopanın vücuduna her inişinde: "Nasıl dolu yağıyor! Nasıl dolu yağıyor!" diyordu prenses, ama bu sopaları hak etmişti. Nihayet dağa vardı ve dağa vurmaya başladı. Bunun üzerine gök gürültüsünü andıran sesler çıkararak dağ açıldı, prenses de içeriye girdi. Yohannes'in yol arkadaşı, prensesi hemen arkasından takip ediyordu. Çünkü görünmez hale girmişti. Hiç kimse onu göremiyordu. Birlikte uzun büyük bir koridordan yürümeye başladılar. Koridorun duvarları çok acayip ışıklarla parıldıyor, kor gibi yanan binden fazla örümcek, duvarların üstünde bir aşağı, bir yukarı geziniyor, alev alev ışıldıyorlardı. Nihayet altınla gümüşten yapılmış büyük bir salona geldiler. Mavi kırmızı, ay çiçeği kadar kocaman çiçekler duvarlarda kıvılcımlanıyordu. Ama hiç kimse bu çiçekleri koparamazdı, çünkü hepsinin sapları, çirkin, zehirli yılanlardı, kendileri ateştendi, içlerinden de alevler fışkırıyordu. Tavanlarda ise ateş böcekleri ışıldıyor,

renkleri gök mavi yarasalar, incecik kanatlarını çırpıyorlardı. Velhâsıl çok acayip bir yerdi burası. Döşemenin orta yerinde dizginlerini kırmızı örümceklerin tuttuğu dört at iskeleti üstüne oturtulmuş bir taht duruyordu. Tahtın kendisi süt rengi bir camdan, şiltesi ise durmadan birbirlerinin kuyruklarını ısıran küçük kara farelerden yapılmıştı. Tahtın üstündeki tavan, gül kırmızısı örümcek ağlarından, bunların üstü de baştanbaşa mücevher gibi parıldayan küçük, sevimli, yeşil sineklerle örtülüydü. Tahtın ortasına saçları darmadağın olmuş, başının üstünde bir taç duran, elinde bir asa ile ihtiyar bir büyücü oturuyordu. Büyücü prensesi görünce alnından öptü, onu muhteşem tahtının üstünde yanına oturttu. Şimdi musiki başlamıştı. Büyük kara çekirgeler ağız armonikası çalıyor, bir yarasa pençelerini karnı üstüne vuruyordu, çünkü davulları yoktu. Tuhaf bir konserdi bu. Takkeleri üstünde oynak ışıklar parıldayan, küçük, minimini cinler salonda dans edip dönüyorlardı. Yohannes'in yol arkadaşını kimse göremiyordu. Şimdi o, tahtın hemen arkasına oturmuş bütün olanları görüyor, her şeyi işitiyordu. O sırada meydana çıkan saray erkânı zarif, kibar şeylerdi. Ama bunları iyice görebilenler ne biçim mahlûklar olduklarını anlatmakta gecikmiyordu. Çünkü uçlarına lahana başları takılmış süpürge saplarından ibarettiler hepsi. Büyücü onlara büyü yaparak can vermiş, üstlerine işlemeli elbiseler giydirmişti. Ama bunun ne önemi var? Hepsi gösteriş, debdebe için kullanılabiliyordu.

Bir müddet dans edildikten sonra prenses büyücüye, kendisine yeni bir talip çıktığını anlattı. Bu sebepten ertesi sabah saraya gelince, ona sormak üzere içinden ne düşünmesi gerektiğini sordu.

"Dinle, dedi büyücü, sana bir şey söyleyeceğim. Çok kolay bir şey seçmelisin. Böyle yaparsan mutlaka yanılır. Meselâ pabuçlarından birini düşün. Bunu düşündüğünü bilemez. O zaman da kafasını kestirirsin. Ama yarın akşam bana gelirken adamın gözlerini getirmeyi unutma, çünkü ben yemek istiyorum onları."

Prenses yerlere kadar eğilerek, gözleri getirmeyi unutmayacağını söyledi. Büyücü bunun üzerine dağı açtı, prenses de tekrar eve doğru uçtu. Ama Yohannes'in yol arkadaşı peşinden geliyor, yolda onu öyle kırbaçlıyordu ki, prenses yağan bu şiddetli doludan inim inim inliyor, yatak odasının

penceresinden içeri girebilmek için son kuvvetini harcayarak acele ediyordu. Yol arkadaşı artık hana dönmüştü.

Yohannes hâlâ uyuyordu. Kanatlarını çıkardı, kendi de yatağına yattı. Herhalde yorulmuş olacaktı.

Ertesi sabah erkenden Yohannes uyanınca yol arkadaşı da yatağından kalktı. Ona geceleyin düşünde prensesle pabuçlarının bir teki hakkında acayip bir düş gördüğünü, bu sebepten kendisinin de prensese içinden pabuçlarından birini düşünüp düşünmediğini sormasını rica etti. Çünkü bunu dağdaki büyücüden duymuştu. Ama Yohannes'e bu büyücüden bahsetmemesi lâzımdı.

"Herhangi başka bir şey gibi bunu da sorabilirim, dedi Yohannes, belki de düşte gördüklerin doğrudur. Çünkü aziz Tanrının bana yardım edeceğine kesin olarak inanıyorum. Ama gene de seninle vedalaşmam gerek. Çünkü prensese yanlış cevap verirsem artık seni bir daha göremeyeceğim."

Bunun üzerine birbirleriyle öpüştüler. Yohannes şehre, saraya gitti. Bütün saray tıklım tıklım doluydu. Hâkimler arkalıklı sandalyelerine oturmuşlar, başlarını da kuş tüyü yastıklara dayamışlardı. Çünkü çok şey düşünmek zorundaydılar. İhtiyar kral ayağa kalktı. Gözlerini beyaz bir mendille kuruluyordu. Nihayet prenses içeriye girdi. Dünkünden çok daha güzeldi. Bütün oradakileri büyük bir nezaketle selâmladığı halde Yohannes'e elini vererek "Günaydın dostum" dedi.

Şimdi Yohannes'in, prensesin içinden düşündüğü şeyi keşfetmesi gerekiyordu. Allah'ım, ne kadar dost bakışlarla bakıyordu Yohannes'e! Ama Yohannes'in ağzından "Pabuç" sözü henüz çıkmış çıkmamıştı ki rengi bembeyaz kesildi, bütün vücudu baştanbaşa ürperdi. Artık hiçbir şeyin faydası yoktu, Yohannes düşüncesini doğru keşfetmişti.

Vay canına, ihtiyar kral ne kadar sevinmişti, sevincinden bir takla attı, bütün oradakiler kralı alkışladığı gibi ilk tecrübeyi bu şekilde başarmış olan Yohannes'i de durmadan el çırparak alkışladılar.

Yohannes'in yolculuk arkadaşı işin başarıyla neticelendiğini duyunca çok sevinmişti. Ama Yohannes ellerini kenetlemiş, ikinci, üçüncü tecrübelerde

de kendisine yardım edeceğinden emin olduğu Tanrısına dua ediyordu. Tecrübenin ikincisi ertesi sabah yapılacaktı.

Akşamı, bir akşam evvel olduğu gibi geçirdiler. Yohannes uyuyunca yol arkadaşı prensesi dağa kadar takip etti. Bu defa onu ilk seferinden daha fazla kırbaçladı. Çünkü yanına iki değnek almıştı. Kendisini kimse göremediği halde o her şeyi işitiyordu. Bu defa eldivenini düşünecekti prenses. Bunu da Yohannes'e düşte görmüş gibi anlattı.

Yohannes prensesin düşüncesini ikinci defa da doğru keşfetmiş, bütün saray sevinçle çalkanıyor, saraylılar da geçen defa kralın yaptığı gibi yerde takla atıyorlardı. Ama prenses bir divana uzanmış, tek kelime söylemiyordu. Şimdi mesele Yohannes'in üçüncü defa da başarı gösterip gösteremeyeceği idi. İşler yolunda, giderse prensesi alacak, ihtiyar kral ölür ölmez de bütün krallık ülkesi ona miras kalacaktı. Ama prensesin düşüncesini keşfedemezse canından olacak, büyücü de onun güzel mavi gözlerini yiyecekti.

Sınavın yapılacağı günden bir akşam önce, Yohannes erkenden yattı. Akşam duasını okumuş, rahatça uykuya dalmıştı. Ama yolculuk arkadaşı yine sırtına kanatlarını taktı, beline kılıcını kuşandı, bu defa üç değneği de yanına alarak saraya doğru uçtu.

Zindan gibi bir geceydi. Dışarıda öyle sert bir fırtına vardı ki çatılardan kiremitler uçuyor, saray bahçesinde iskeletlerin asılı bulunduğu ağaçlar, her rüzgâr sağanağında kamışlar gibi yerlere eğiliyorlardı. Durmadan şimşek çakıyor, gök gürültüleri bütün gece devam edeceğe benziyordu. Nihayet pencere açıldı, prenses dışarıya uçtu. Benzi ölü gibi soluktu. Buna rağmen havanın kötülüğüne gülüyordu. Çünkü onun için yeter derecede vahşi, fırtınalı değildi. Beyaz mantosu havada büyük bir yelken gibi dalgalanıyordu. Ama Yohannes'in yol arkadaşı onu yanındaki üç değnekle o kadar dövdü ki, akan kanlar aşağıya damlamaya başladı. Neredeyse uçamaz hale gelecekti. Nihayet buna rağmen dağa vardı.

Büyücüye: "Hava fırtınalı, dolu da yağıyor, dedi. Şimdiye kadar asla böyle bir havada dışarıya çıkmamıştım."

"İnsan bazen rahattan da bıkar" diye cevap verdi büyücü. Bunun üzerine prenses Yohannes'in düşüncesini ikinci defa da doğru keşfettiğini anlattı.

Yarın da aynı şeyi yaparsa bahsi kazanacak, prenses de bundan sonra asla dağa onu ziyarete gelemeyeceği gibi büyücülük sanatları ile de uğraşamayacaktı. Onun için çok kederliydi.

"Bu defa bilmemeli, diyordu büyücü, onun için hiçbir zaman düşünmemiş olduğu bir şey gelir benim hatırıma şimdi. Yahut da o, benden daha büyük bir büyücü olmalı. Ama şimdi neşemizi bozmayalım." Bunu söyleyerek prensesin iki elini tuttu, odada bulunan bütün cinlerle, cadılarla birlikte halka olup dans etmeye başladılar. Kırmızı örümcekler de duvarlarda aynı neşeyle bir aşağı bir yukarı sıçrıyor, etrafa kıvılcımlar saçıyor, ateşten çiçeklere benziyorlardı. Bir yandan da baykuşlar trampet çalıyor, cırcır böcekleri ötüşüyor, kara çekirgeler ağız armonikalarını çalıyorlardı. Neşeli bir bale başlamıştı.

Nihayet yeteri kadar dans edilince, prenses artık eve dönmek gerektiğini hatırladı. Çünkü dönmezse sarayda farkına varırlar, kaybolduğunu sanabilirlerdi. Büyücü mümkün olduğu kadar uzun zaman kendisiyle beraber kalabilmek için prensesle birlikte gelmek istiyordu.

Böylece kötü havaya rağmen yola çıktılar. Yohannes'in yol arkadaşı yanındaki üç sopayı ikisinin de sırtlarına indirmeye başlamıştı. Büyücü şimdiye kadar böyle bir doluya hiç tutulmamıştı. Sarayın önünde prensesle vedalaştı, ayrılırken de yavaşça prensese şöyle fısıldadı: "Benim başımı düşün bu defa" Ama Yohannes'in yol arkadaşı bunu da gayet iyi işitmişti. Prenses pencereden yatak odasına süzülüp tam büyücü geri dönmek üzere iken adamı uzun kara sakalından yakaladı, o iğrenç, büyücü kafasının tam omuzlarına bitiştiği yere kılıcını öyle indirdi ki büyücünün kendisi bile bunu fark etmeye imkân bulamadı. Vücudunu uzağa, göldeki balıklara attı. Ama kafasını sadece suya daldırdıktan sonra ipek mendiline sarıp birlikte hana getirdi. Yatağına yattı.

Ertesi sabah Yohannes'e çıkını verdi. Ama bunu prenses kendisine ne düşündüğünü sormadan önce açmamasını tembih etti.

Sarayın küçük salonu öyle tıklım tıklım doluydu ki, iğne atsan yere düşmezdi. Divan üyeleri yine sandalyelerine oturmuş, beyaz kuş tüyü yastıklarının arkasına koymuşlarda. İhtiyar kral yeni elbiseler giymişti. Altın tacı, asası parlatılmış, bu sebepten çok ihtişamlı görünüyordu. Ama

prenses, göze çarpacak derecede solgundu. Arkasına, sanki bir cenazeye gidiyormuş gibi, kömür karası bir elbise giymişti.

"Ne düşündüm" diye sordu Yohannes'e, o da hemen mendili çözerek içindekini önüne açtı. Büyücünün iğrenç kafasını görünce kendi de müthiş korkmuş, orada bu korkunç manzarayı görenlerin hepsi ürpermişti. Ama prenses bir heykel gibi donakalmıştı orada, bir tek kelime bile söyleyemiyordu. Nihayet yerinden kalktı, Yohannes'e elini uzattı. Çünkü doğru keşfetmişti. Ne Yohannes'e, ne de başkalarına bakabiliyordu. Aksine, derin derin içini çekerek: "Efendim oldun artık, dedi, bu akşam düğünümüz olacak."

"Bu hoşuma gitti işte! dedi ihtiyar kral, böyle olmalı!" Oradakilerin hepsi sevinç çığlıkları çıkarıyor, muhafız kıtası mızıka çalarak caddelerden geçiyor, çanlar çalınıyor, pastacı kızlar, bebekli çöreklerine sardıkları matem tüllerini çıkarıyorlardı. Her taraf neşe içindeydi. İçi ördekle, tavukla doldurulmuş üç kızarmış öküz, pazar yerine getirilmiş, isteyen bunlardan bir parça kesip alabiliyordu. En iyi cins şaraplar fıskiyeler gibi akıyor, fırıncılardan bir gevrek satın alana cabadan altı küçük francala daha veriyorlardı. Francalalar üstelik üzümlü idi de.

Gece bütün şehir donandı. Askerler topları ateşliyor, oğlan çocukları fındık fişekleri patlatıyor, sarayda da yeniyor içiliyor, kadehler tokuşturuluyor, kadehler kırılıyor, bütün kibar baylar, güzel kızlarla dans ediyor, söyledikleri şarkılar, ta uzaklardan duyuluyordu:

Başlarında taçlarla kızların en güzeli

Oyuna kalkmışlar neşeyle hepsi,

Baylar durmayın, uyun sesine kemanların.

Kızlar dönün siz de koşun oynayın.

Oynayın çılgın gibi neşeyle döne döne,

O güzel ayaklar kanayıp üzülse de.

Ama prenses bir cadı idi. Yohannes'i de hiç sevmiyordu. Yol arkadaşı bunu hatırladığı için Yohannes'e yanındaki kuğu kanatlarından üç tüyü koparıp verdikten başka içinde birkaç damla bulunan küçücük bir şişe de verdi. Ayrıca şu öğütlerde bulundu ona: "Prensesin yatağı önüne içi su ile dolu bir fıçı koyacak, kız yatağa çıkarken onu hafifçe itip suyun içine düşürecek, üç kere de aşağı batıracaktı. Ama daha önce tüyleri fıçıya koyması, şişeyi de içine boşaltmış olması lâzımdı. Böylece büyücülük ruhu kızdan ayrılacak, artık Yohannes'e karşı çok iyi davranacaktı.

Yohannes, yol arkadaşının öğütlediği şeylerin hepsini yaptı. Kız suya batırılınca yüksek sesle haykırmış, şimdi de onun elleri altında kocaman, kapkara bir kuğu kılığında gözleri kıvılcımlar saçarak çırpınıp duruyordu. Suyun altından ikinci defa yüze çıkınca artık rengi de beyazlaşmıştı. Yalnız boynunun etrafında siyah bir halka hâlâ duruyordu. Yohannes bütün kalbiyle Tanrıya dua ederek kuğuyu üçüncü defa suya batırdı, kuğu da o anda eşsiz prenses kılığına girdi. Eskisinden daha güzeldi şimdi. Güzel gözleri yaşla dolu, kendisini büyüden kurtardığı için Yohannes'e teşekkür ediyordu.

Ertesi sabah kral yanında bütün saray erkânı ile birlikte oraya gelmişti. Tebriklerin sonu gelmiyordu. En son yol arkadaşı da geldi. Elinde bastonu, sırtında da torbası vardı. Yohannes arkadaşını birçok defa öptükten sonra, seyahate gitmemesi gerektiğini, yanında kalmasını, çünkü bütün saadetini ona borçlu olduğunu söyledi. Ama yol arkadaşı başını sallıyor, dostça, tatlı bir dille: "Hayır, diyordu, benim vaktim geldi artık. Ben sana yalnız borcumu ödemek istemiştim. Hani o kötü adamların kötülük etmek istedikleri ihtiyar adamın ölüsünü hatırladın mı? O zaman sen onun mezarında rahat yatmasını sağlamak için elinde avucunda ne varsa vermiştin. O ölü benim işte."

Bunu söyleyerek hemen gözden kayboldu.

Düğün şenlikleri tam bir ay sürdü. Yohannes'le prenses birbirlerini candan seviyorlardı. İhtiyar daha uzun zaman mesut bir hayat yaşadı. Torunlarını ata bindirir gibi dizleri üstüne alıyor, asasını onlara veriyor, çocukları onunla oynatıyordu. Artık Yohannes de bütün ülkenin kralı olmuştu.

PAPATYA

Söyleyeceklerime dikkat et.

Şehrin dışında, kırlara giden yolun hemen kenarında bir kır evi vardır. Bir zaman mutlaka sen de görmüşsündür onu. Önünde parmaklıkları güzelce boyalı bir çiçek bahçesi vardır. Bahçenin hemen yanı başındaki hendeğin kenarında bol yeşil otlar arasında bir papatya vardı. Güneş, ışığını bahçenin içindeki iri, muhteşem çiçeklere nasıl veriyorsa ona da veriyordu. Onun için gün günden gözle görülürcesine büyüdü, gelişti.

Bir sabah papatya göbeğinde parlayan kendi güneşinin çevresinde fırdolayı ışınları andıran parlak beyaz yapraklarıyla iyice açılmıştı. İnsanlar arasında kimsenin onu fark etmediğini, kendisinin hor görülen, zavallı bir çiçekçik olduğunu aklına bile getirmiyordu. Hayır, aksine, neşe içindeydi. Tam o sırada yüzünü sıcak güneşe doğru çevirmiş, yukarıya, ona doğru bakıyor, havalarda şakıyan tarla kuşunu dinliyordu.

Papatya kendini o kadar bahtlı hissediyordu ki, sanki o gün en büyük bayram günüydü. Hâlbuki günlerden pazartesiydi, bütün çocuklar okuldaydı. Çocuklar okulda sıralarında oturmuş, derslerini öğrenirlerken papatya da kendi küçücük sapı üstünde oturuyor, o da sıcak güneşle çevresindeki her şeyden, Tanrının ne kadar iyi olduğunu öğreniyordu. Küçük tarla kuşunun sessizce içinde duyduğu her şeyi bu kadar güzel, bu kadar açık şakıması, ona gayet tabii geliyordu. Papatya şakıyan, uçabilen tarla kuşuna bir çeşit derin saygı duygusu içinde bakıyor, kendi de aynı şeyleri yapmadığı için üzülmüyordu. Görüyor, işitiyorum ya, diyordu kendi kendine, güneş beni aydınlatıyor, rüzgâr da öpüyor. Ne büyük kabiliyetler verilmiş bana.

Tahta perde ile çevrilmiş çitin içinde, birçok kibirli, kibar çiçekler vardı. Kokuları ne kadar azsa başlarını o ölçüde havaya kaldırıyorlardı. Güneş çarkları güllerden daha iri, görünmek için kabarıp böbürleniyorlardı. Ama dış büyüklüğün büyük bir önemi yoktu ki. En güzel renkler lâlelerde vardı, bunu bildikleri için de başlarını mum gibi havaya dikmişler, herkese kendilerini göstermek istiyorlardı. Az önce açılmış olan papatyayı hiçbiri görmüyordu bile, hâlbuki papatya da onları seyrediyor, kendi kendine şöyle

diyordu: "Ne kadar zengin, ne kadar güzel bu çiçekler! En göz alıcı kuşlar hiç şüphesiz onlara gelir, onları ziyaret eder. Onlara bu kadar yakın olduğum için Tanrıya şükürler olsun. Bu güzellikleri o sayede görebiliyorum."

Papatya tam bunları düşünürken tarla kuşu "cik! cik!" diye öterek uçup geldi. Ama güneş çarkıyla lâlelerin yanına değil, hayır, çimenler içindeki zavallı papatyanın yanına indi. Papatya bunu görünce sevincinden o kadar korktu ki, ne diyeceğini şaşırdı kaldı.

Küçük kuş papatyanın etrafında dans ediyor, şöyle şakıyordu: "Çimenler ne kadar yumuşak, şu kalbi altın, elbiseleri gümüş güzeller güzeli çiçeğe bak!"

Papatyanın yaprakları ortasındaki sarı noktacık altın, çevresindeki gümüş yapracıklar da gümüş gibi parıldıyorlar.

Papatya çok mesuttu. Hayır, çok değil, tasavvurun üstünde mesuttu. Tarla kuşu onu gagasıyla öpüyor, arkasından tekrar mavi göğe havalanıyordu. Papatyacığın tekrar kendine gelebilmesi için tam bir çeyrek saat geçmesi gerekiyordu. Yarı utanarak, ama içinden neşeli neşeli, bahçe içindeki çiçeklere baktı.

Bunlar papatyanın gördüğü itibarı, yaşadığı saadeti görmüşler, bunun ne kadar güzel bir şey olduğunu da biliyorlardı. Ama lâleler, az önce olduğu gibi tekrar başlarını yukarı kaldırdılar. Yüzleri gergin, renkleri kıpkırmızı olmuştu, çünkü öfkelenmişlerdi. Güneş çarkları çok inatçı idiler. Konuşmamaları da çok iyi oluyordu. Çünkü konuşmalar papatyaya işin doğrusunu, gerçeği olduğu gibi söyleyeceklerdi. Zavallı papatyacık onların neşesi kaçtığını gayet iyi görüyor, buna gerçekten üzülüyordu da. Tam bu sırada elinde keskin parıltısı ta uzaklardan görülen bir bıçakla bir kız bahçeye girmişti. Lâlelerin ırasından yürüyor, bunları birbiri ardından kesiyordu. Papatya "Ah!" diye içini çekti. "Korkunç şey bu, mahvoldular işte! "Kız topladığı lâlelerle çıkıp gitti. Papatya dışarıda çimenler arasında bulunduğuna, yalnız zavallı bir çiçekten ibaret olduğuna seviniyordu şimdi. İçinde büyük bir şükür duygusu vardı.

Akşam güneş batarken yapraklarını büzdü, uykuya daldı. Düşünde de bütün gece güneşi, küçük kuşu gördü.

Sabah olup da papatya bütün beyaz yapraklarını tekrar küçücük kollar gibi havaya doğru uzattığı zaman, dün öten kuşun sesini duymuş, tanımıştı, Ama çok gamlı bir şeyler şakıyordu. Zavallı tarla kuşunun kederlenmeye hakkı vardı, çünkü onu yakalamışlar, bir kafese koymuşlardı. Şimdi açık pencerenin yanında duruyordu. Hür, mesut, istediği yere uçabilmenin eşsiz güzelliğini şakıyordu. Tarlalarda yeni süren taze, yeşil filizleri, kanatlarını açarak havalarda yapabileceği yolculukların güzelliklerini şakıyordu. Zavallı kuşcağız çok neşesizdi, tutsak etmişlerdi onu, şimdi bir köylü evindeydi.

Papatya kuşcağıza yardım etmeye can atıyordu, ama bunu nasıl yapabilirdi? Bunun için en doğru yolu seçebilmek zor bir işti. Etrafındaki bütün güzellikleri, güneşin sıcaklığını, kendi yapraklarının en kadar ihtişamlı parıldadığını iyice unutmuştu. Ah onu yalnız düşünebilir, ona hiç bir yardımda bulunamazdı.

Tam o sırada iki küçük oğlan çocuğu bahçeden çıkıp geldiler. Birisinin elinde bir bıçak vardı, hem de o genç kızın az önce lâleleri kestiği bıçak kadar büyük, onun kadar keskin bir bıçak. Doğrudan doğruya papatyanın üstüne doğru yürüyorlardı. Çiçek bunların ne yapmak istediğini kavramıştı.

Çocuklardan biri: "İşte buradan tarla kuşu için bol bol ot biçebiliriz" dedi, papatyanın çevresindeki dörtgen şeklinde bir yeri biçmeye başladı. Otları ta diplerinden kesiyordu, bu yüzden papatya biçilmiş yerin ortasında ayakta kalmıştı.

"Kopar at çiçeği" dedi öteki oğlan. Papatya korkudan ürpertiler geçiriyordu. Çünkü koparılmak demek, ölmek demekti. Hâlbuki tam şimdi adamakıllı yaşamak isterken, biçilmiş otlarla birlikte tutsak edilen tarla kuşunun kafesine gidecekti.

"Hayır, bırak otların arasında, dedi öteki oğlan, o kadar güzel süslüyor ki onları" Böylece papatya otların arasında kaldı. Onlarla birlikte tarla kuşunun kafesine gitti.

Ama zavallı tarla kuşu kaybettiği hürriyeti için ağlayıp sızlanıyor, kuşçu köylünün etrafına çevirdiği tel örgülere kanatlarını çarpıp vuruyordu.

Papatya konuşamazdı, o kadar istediği halde kuşa bir tek teselli sözü söyleyemiyordu.

Bütün öğleden öncesi böyle geçti.

Tutsak tarla kuşu: "Burada su yok, diyordu, evdekilerin hepsi çıkıp gitti, bana bir damla su koymayı unuttular. Boğazım kurudu, ateş gibi yanıyor; kimi sıcaktan tutuşuyor, kimi de soğuktan titriyorum. Üstelik hava da ağır ki! Ah mutlaka öleceğim ben, sıcak gün ışığından, taze çimenlerden, Tanrının yarattığı bütün güzelliklerden ayrılacağım mutlaka!" Bunu söyleyerek bir parçacık serinlemek için gagacığını etrafındaki serin otların arasına soktu. Birdenbire gözüne papatya ilişmişti. Onu görünce selâmladı, gagasıyla çiçeği öperek: "Sen de burada solmaya mecbursun, dedi papatyaya. Zavallı çiçekçik, dışarıda benim olan bütün bir dünyaya karşılık bana seninle o çayır parçasını biçip verdiler. Buradaki her ot sapı benim için yeşil bir ağaç, senin beyaz yapraklarından her biri kokulu bir çiçek yerine geçecek. Ah, neler kaybettiğimi siz söyleyin bana yalnız!"

Papatya kendi kendine, onu kim teselli edebilir, diye düşünüyordu. Ama hiçbir yaprağını kımıldatamıyor, yalnız onlardan yayılan koku, öteki bütün çiçeklerin kokularından daha kuvvetli geliyordu ona. Kuş da bunun farkındaydı, susuzluktan inlemesine, korkusundan yeşil ot saplarını koparmasına rağmen papatyaya hiç dokunmuyordu.

Akşam olmuştu. Ortalıkta henüz kimseler görünmüyordu. Gene zavallı kuşcağıza bir damla su veren olmamıştı. O zaman tarla kuşu, güzel kanatlarını yaydı, bütün vücudu bir kere daha sarsıldı, söylediği bütün şarkı acılı bir "cik! cik!" den ibaret kaldı. Başını çiçeğe doğru eğerek susuzluktan, hürriyet hasretinden son nefesini verdi. Papatya bir akşam önce olduğu gibi yapraklarını büzemiyor, uykuya dalamıyordu. Hasta, yaslı bir halde kendini yere bırakmıştı.

Çocuklar ancak ertesi sabah geldiler. Kuşu ölmüş görünce ağlamaya başlamışlardı. Bir çok sıcak göz yaşı döktüler. Sonra ona küçük, sevimli bir mezar hazırladılar. Üstünü de çiçek yapraklarıyla donattılar. Arkasından kuşun ölüsünü kırmızı, güzel bir kutunun içine yerleştirdiler. Onun bir kral gibi gömülmesi lâzımdı. Öyle de yaptılar. Zavallı tarla kuşu, henüz yaşar, şakırken onu ikisi de unutmuş, köylünün yanına bırakmışlar, zavallıcığa o

kadar acı çektirmişlerdi ki... Şimdi onun için büyük fedakârlıklar yapıyor, arkasından bol bol gözyaşı döküyorlardı.

Ama papatya ile biçilen otları, dışarıya, kır yolunun tozları içine attılar. Kuş için en çok duygulanan onu en çok teselli etmek isteyen papatyayı da artık kimse hatırlamadı bile.

CENNET BAHÇESİ

Bir zamanlar bir kral çocuğu vardı, hiç kimsenin onun kadar çok, onun kadar güzel kitabı yoktu. Bu dünyada o güne kadar neler olmuşsa, hepsini onlardan okuyabiliyor, içlerindeki muhteşem resimlere bakarak geçmişi seyredebiliyordu. Her millet, her memleket hakkında bilgi edinebiliyordu. Yalnız cennet bahçesinin yerine dair bu kitaplarda tek kelimeye rastlayamamıştı. Ama en çok düşündüğü de buydu.

Henüz çok küçük yaşta okula başladığı sıralarda büyük annesi ona cennet bahçesindeki her çiçeğin en tatlı çöreklerden daha tatlı, çiçek kâselerindeki özün en nefis şaraplardan daha lezzetli olduğunu anlatmıştı. Bunların kiminin üstüne tarih, kiminin üstüne coğrafya yahut da tarih cetvelleri yazılı idi. Çöreklerden birisini yemek kâfi idi, insan hemen dersini öğrenir, ne kadar da fazla yerse o kadar çok tarih, coğrafya, cetvel ezberlemiş olurdu.

O zaman inanmıştı buna, ama büyüyüp çok şeyler öğrenerek çok daha akıllanınca, cennet bahçesindeki güzelliklerin bambaşka şeyler olması gerektiğini anladı.

"O! diyordu, ama Havva anamız bilgi ağacından niçin yemiş derdi? Adem baba neye yasak yemişten yedi? Ben onun yerine olsam günaha kapılmaz, yemezdim. O zaman da günahlar hiçbir zaman bu dünyaya gelemezlerdi."

Bu sözleri o zaman söylemişti. Bugün de 17 yaşına girdiği halde hâlâ aynı şeyleri söylüyordu. Aklı fikri de cennet bahçesindeydi, ondan başka hiçbir şey düşünmüyordu.

Bir gün ormana gitti. Yalnızdı. Çünkü yalnız başına ormanlarda gezmek onun en büyük zevkiydi.

Akşam oldu, hava kararmaya başladı. Bulutlar toplaşmış, yağmur yağmaya başlamıştı. Sanki bütün gökyüzü, içinden sular boşanan bir su bendi halindeydi, yağmur öyle yağıyordu. Gece de zifiri karanlıktı. Prensin kimi zaman ıslak çimenlere basarak ayağı kayıyor, kimi de büyük kayaların üstündeki sivri taşlar arasında sendeliyordu. Her taraf su içindeydi, zavallının ıslanmadık hiçbir yeri kalmamıştı. Suyun yosun yığınları

arasından yüze doğru kabardığı yerlerde büyük kaya parçaları üstünden adamakıllı sürünerek geçmek zorunda kalıyordu. Perişan olmuş, yere yığılıp kalacak hale gelmişti. O sırada tuhaf bir uğultu işitti. Önünde büyük, aydınlık, bir mağara vardı; mağaranın ortasında da bir ateş yanıyordu. Ateş o kadar büyüktü ki koskoca bir öküzü kızartmaya yeterdi. Zaten o da böyle bir maksat için kullanılıyordu. Boynuzları muhteşem, muazzam bir geyiği bir şişe geçirmişler, kesilmiş iki çam kütüğü arasında yavaş yavaş çeviriyorlardı. Erkek elbiseleri giymişe benzeyen kuvvetli, iriyarı, yaşlıca bir kadın da ateşin önünde oturmuş, ona durmadan odun atıyordu.

Kadın:

"Gel yaklaş, dedi delikanlıya, ateşin başına geç otur da elbiselerin kurusun."

Prens: "Burası kötü kötü esiyor" diyerek oturdu

"Oğullarım eve dönünce bu esinti daha da kötüleşecek" diye cevap verdi kadın. "Sen burada rüzgârlar mağarasındasın, oğullarım da dünya rüzgârlarıdır. Bunun ne demek olduğunu kavrayabiliyor musun?"

"Oğulların nerede?" diye sordu prens.

"Bir deli on akıllının cevap verebileceğinden fazla soru sorar insana." dedi kadın. "Oğullarım başlarına buyrukturlar, soru da sormazlar. Yukarıdaki gök salonlarında bulutlarla top oynarlar." Bunu söyleyerek mağaranın içini gösterdi.

"Öyle öyle, dedi prens, bununla beraber siz bana biraz sertçe davrandınız. Her zaman gördüğüm kadınlar gibi tatlılıkla konuşmuyorsunuz benimle."

"Doğru, diye cevap verdi kadın, ama onların başka işleri yoktur da. Hâlbuki ben oğullarımı terbiye dairesinde tutabilmek için sert, katı olmak zorundayım. Gerçi kafaları biraz dikçedir, ama anlarım bu işten biraz. Duvarda asılı duran şu dört torbayı görüyor musun? Onlar bu torbalardan, senin bir zamanlar aynanın arkasındaki sopadan korktuğun kadar korkarlar. Benim onları zapt ve rapt altına alabileceğime inanabilirsin sen. Hiç şakam yoktur, hepsini bağlar, bu torbaların içine tıkabilirim. O zaman orada oturur,

ancak canım isteyince etrafta gezip tozsunlar diye dışarı bırakırım onları. Daha önce çıkmalarına imkân yoktur. Ama işte bir tanesi göründü."

Bu gelen poyrazdı, gerçekten bir buz çocuğu ile içeri girmişti. Yere iri dolu taneleri dökülüyor, etrafında lapa lapa kar parçalan uçuşuyordu. Pantolonu ile ceketi ayı postundan yapılmıştı. Başlığı da ayı derisindendi, kulaklarına kadar iniyordu. Sakallarından uzun uzun buzlar sarkıyor, ceketinin yakasından aşağı birbiri ardından dolu taneleri yuvarlanıyordu.

"Hemen ateşe yaklaşmayın, dedi prens, yüzünüzde, ellerinizde şişler çıkar, soğuk ısırmasına tutulursunuz."

"Soğuk ısırması mı?" diye sordu poyraz, bunu söylerken kahkaha ile gülmeye başlamıştı. Soğuk, don, beni asıl sevindiren şey bunlar. Mamafih mızmızın birine benziyorsun, kimsin sen? Rüzgârlar mağarasına nasıl geldin?"

İhtiyar kadın: "Benim konuğum o, diye atıldı, eğer bu açıklama sana yetişmezse torbanın içinde soluğu alırsın. Bununla ne demek istediğimi de anlarsın sen."

Bu söz tesirini gösterdi gerçekten. Şimdi poyraz nereden geldiğini, hemen hemen bir aydır nerelerde kaldığını anlatmaya başlamış.

"Buz denizinden geliyorum, diyordu. Rusyalı ayı balığı avcılarıyla birlikte ayılar adasına gitmiştim. Onlar gemileriyle kuzey kutbundan gelirlerken ben de dümende oturdum, uyudum. Ara sıra gözlerimi açtıkça fırtına kuşu, önce kanatlarını hızla açıyor, sonra havada hiç hareket ettirmeden açık tuttuğu halde gene de hızla uçabiliyor."

"Bu kadar uzun açıklamalara lüzum yok, dedi rüzgârlar anası, demek sonra ayılar adasına vardın?"

"Orası güzel, çok güzel bir yer, tabak gibi dümdüz, dans etmek için yapılmış sanki, yosunların üstü de erimiş karlarla örtülü. Etrafta keskin taşlar var, ayı balıkları ile kuzey ayılarının iskeletleri, üstleri yeşilimtırak, kokmuş küflerle örtülü, muazzam dev kolları, dev bacakları gibi görünüyor. Sanki güneş hiçbir zaman bunların üstüne doğmamış, öyle sanır insan.

Özlediğim hangar görünsün diye, sislerin içine doğru biraz üflemiştim. Gemi enkazından yapılmış, üstü ayı balığı derileriyle örtülü bir yapı idi bu. İçyüzünü dışına çevirmişlerdi sanki rengi de kırmızılı, yeşilli idi. Çatının üstünde canlı bir kuzey ayısı oturmuş, homurdanıyordu. Sahile doğru yürüdüm, oralardaki kuş yuvalarına bakındım, içlerindeki tüysüz yavruları seyrettim. Bağırıp yem için çırpındıkları zaman boğazlarının içine üflüyordum. O zaman gagalarını tutmayı öğreniyorlardı. Ayı balıkları en aşağıda, deniz kıyısında bağırsak solucanları yahut muazzam kurtlar gibi kaynaşıp duruyorlardı. Başları domuz başına benziyordu. Dişleri de metrelerce uzundu."

"Güzel anlatıyorsun anlattıklarını evlâdım, dedi anası, daha seni dinlerken ağzım sulanmaya başladı."

"Nihayet av başladı. Çengelli balık zıpkınları ayı balıklarının göğsüne saplanıyor, sıcak sıcak tüten kanlar, fıskiye gibi buzların üstüne fışkırıyordu. O sırada ben de kendi oyunumu düşünüyordum. Boru üfürmedeki sanatımı gösterdim. Gemileri, bizim gemicileri büyük kaya bloklarına benzeyen buz dağlarını alt üst etmeye başladım. Ah, bir görseydiniz, hava nasıl ıslık çalıyor, adamlar nasıl bağrışıyorlardı! Ama benim çaldığım ıslıklar daha kuvvetliydi. Ölen hayvanların cesetleri, sandıklar, halatlar, her şey buzların üstünde darmadağın bir halde. Ben de üstlerine lapa lapa kar serpiyor, hepsini devrilmiş gemileri üstünde, avladıkları avlarla birlikte, biraz da tuzlu suyu tatsınlar diye güneye doğru sürüyordum. Onlar bir daha ayılar adasına gelemeyecekler artık."

"Demek ki kötü bir iş yaptın" dedi rüzgârlar anası.

Yaptığım iyi işleri de başkaları anlatsın, diye devam etti oğlu, ama bizim batıdaki birader de sökün etti işte. Kardeşlerim arasında en çok ondan hoşlanırım. Çünkü tadı denizi andırır, kendisiyle birlikte her zaman boş bir soğuk getirir."

Prens: "Küçük saba rüzgârı dedikleri bu mu?" diye sordu.

"Tabii o saba rüzgârının kendisi, dedi kadın, ama artık büyüdü, eski çağlarda güzel bir oğlandı, şimdi geçti o günler artık."

Yabani bir adama benziyordu, başında yumuşak bir başlık vardı. Elinde ise Amerika Mahon ormanlarından kesilmiş, Mahon ağacından bir balta tutuyordu. Daha değersiz bir şeyle yetinemezdi.

"Nereden geliyorsun?" diye sordu anası.

"Balta girmemiş ormanlardan, diye cevap verdi oğlu, dikenli sarmaşıkların, ağaçların arasını geçilmez hale koyduğu, su yılanlarının ıslak çimenler üstünde yattığı, insanların lüzumsuz sayılabileceği ormanlardan geliyorum."

"Ne yapıyordun oralarda?"

"Derin nehri seyrediyor, onun kayalardan atılışlarını, toprağın içinde kaybolup gidişlerini, sonra da bulutlara kadar yükselerek dede kuşağını meydana getirişlerini seyrediyordum. Yabani mandanın nehrin içinde yüzüşüne de baktım. Ama akıntıya kapıldı. Bir şelâleye rastlayınca havalanan bir yığın ördek beraber götürdü onu. Sonra onlar uçtu, ama manda yuvarlandı aşağıya. Hoş bir manzaraydı bunu seyretmek. Bir fırtına çıkardım, asırlık ağaçlar köklerinden söküldü, parça parça, yonga yonga oldu hepsi!"

Anası: "Başka bir şeyler yapmadın mı?" diye sorunca:

"Kanada'nın reçine ormanlarında takla attım, diye cevap verdi delikanlı. Yabani atları okşadım, Hindistan cevizlerini yerlere döktüm. Evet, size ne hikâyeler anlatabilirim ben, ama insan bildiği her şeyi anlatmamalı. Sen de bilirsin bunu, sevgili anneciğim." Bunu söyleyerek anasını öyle hoyratça öptü ki, kadın az kaldı sırt üstü yere yuvarlanacaktı. Gerçekten yabani bir oğlandı.

Nihayet başında bir sarık, sırtında rüzgârla dalgalanan bir bedevi harmanisi ile lodos geldi.

"Burası müthiş soğuk!" diyerek ocağa odun atmaya başlamıştı "ilk önce poyrazın geldiği nasıl belli."

"Burası öyle sıcak ki, dedi poyraz, insan bir kuzey ayısı kızartabilir burada."

"Sen kendin bir kuzey ayısısın" diye cevap verdi lodos.

İhtiyar: "Torbalara girmek mi istiyorsunuz yine? Şurada taşın üstüne otur da nereleri gezdin onu anlat bize."

Lodos: "Afrika'daydım, sevgili anneciğim, diye başladı. Kaffer'lerin memleketinde, Hottento'larla birlikte aslan avına gittim. Orada taban yerlerde biten otu bir bilseniz, renkleri öyle yeşil ki, nefti, zeytin gibi. Etrafta antiloplar dans ediyor, bir deve kuşu benimle yarışa kalkıyordu. Ama gene de ben onu geçtim. Sonra çöle vardım. Oradaki kumların rengi sarı, denizin dibine benziyor orası. Bir kervana rastladım, tam o sırada içme suyu elde etmek için ellerindeki son deveyi kesiyorlardı. Ama pek az su elde ettiler. Güneş tepelerinde yanıyor, altlarındaki kumlardan da alev alev sıcaklık tütüyordu. O zaman yumuşak, ince kumların üstünde yuvarlanmaya başladım. Kumlar büyük büyük sütunlar halinde havaya kalkmaya başladı. Doğrusu hoş bir danstı. Hecin develerinin o perişan halini, tüccarların eşya sandıklarını kafalarına nasıl geçirdiklerini görmeliydin! Önümde Allah'ın önündeymiş gibi yere kapanıyorlardı. Sonra kumlara gömülüp kaldılar. Şimdi onların hepsinin üstünde bir kum piramidi yükseliyor. Bir gün gelir de bu kumu üfler savurursam güneş onların beyaz kemiklerini temizler, ağartır. Geçen yolcular da eskiden burada insan bulunduğunu anlar. Başka türlü çölde insan olabileceğine inanmaz kimse."

"O halde yalnız kötü şeyler yapmışsın, diye cevap verdi anası. Haydi bakalım doğru torbanın içine!"

Bunu söyleyerek hemen kaşla göz arasında lodosu belinden yakaladı, torbanın içine soktu. Lodos yerde, torbanın içinde debeleniyordu. Ama anası üstüne çökünce kımıldayamaz oldu.

"Gerçekten cesur oğulların var senin" dedi prens.

"Öyle, diye cevap verdi kadın, ben de onları terbiye edebilecek durumdayım, işte dördüncü oğlum da geldi."

Bu gelen, gün doğusu rüzgârıydı, Çinli kıyafeti ile geliyordu.

"Demek o taraflardan geliyorsun? diye sordu kadın, ben de seni cennet bahçesinde sanıyordum."

"Oraya yarın uçacağım, dedi gün doğusu, cennet bahçesine uğramayalı yarın tam yüzyıl oluyor. Şimdi Çin'den geliyorum. Orada porsuk kulesinin etrafında dans ettim. Bütün küçük çanlar ben dans ederken çalıyordu. Aşağıda caddenin üstünde mandarinleri dövüyor, sırtlarında bambu kamışlarını kırıyorlardı. Halbuki bunların hepsi, birinci ile dokuzuncu derece arasında memurlar. Dayak yerken "Elin nur olsun! Babam da bana ancak bu kadar iyilik edebilir!" diye bağrışıyorlardı. Ama mecbur oldukları için böyle yapıyorlardı, samimî olduklarından değil. Ben de çanları çalıyor, çu, çan çin, diye şakıyordum.

"Demek sen de o sırada yaramazlık edip durdun, dedi annesi. Öyleyse pekâlâ, cennet bahçesine gideceksin yarın. Oraya gitmek ancak senin bilgini artırır. Gidince hikmet kaynağından adamakıllı iç, bana da suyundan bir şişecik getir gelirken."

"Getiririm, dedi gün doğusu, ama öyleyse benim güneyden gelen kardeşimi niçin torbaya tıktın? Çıkar onu dışarıya da bana Anka kuşundan bahsetsin biraz. Cennet bahçesindeki prenses her yüzyılda bir, ben ziyaretine gidince, onun hakkında bilgi ister benden. Aç torbayı, açarsan benim sevgili, tatlı annem olursun, ben de sana iki cep dolusu çay veririm. Hem taze, yeşil çay, doğrudan doğruya yerinden kopardım."

"Çayın hatırı, bir de benim en sevgili çocuğum olduğun için torbayı açıyorum." Bunu söyleyerek torbayı açtı. Lodos sürünerek dışarı çıktı. Ama yabancı prens orada olduğu için çok utanmış görünüyordu.

"İşte prenses için bir hurma yaprağı sana" dedi lodos." Bu yaprağı bana dünyada tek olan ihtiyar anka kuşu vermişti. Bütün hayat hikâyesini, hayatının yüzyılını gagasıyla bu yaprağa kazdı. Bunu prenses kendisi okuyabilir. Anka kuşunun kendi yuvasını nasıl ateşe verdiğini, yuvanın içinde oturup bir Hintli karısı gibi nasıl yandığını gözlerimle gördüm. Kuru dallar nasıl çatırdıyordu! Korkunç bir duman, korkunç bir koku çıkıyordu. Sonunda her şey alev oldu, havaya yükseldi, ihtiyar Anka kuşu da kül olmuştu. Ama yumurtası ateşin içinde kıpkırmızı, bir kor parçası gibi parıldıyordu. Sonra büyük bir gürültü çıkararak patladı, içinden çıkan yavru

hemen havalandı. Şimdi bütün kuşların hâkimi, dünyadaki tek Anka kuşu odur. Sana verdiğim hurma yaprağına da, prensese selâm manasına, gagasıyla bir delik açtı."

"Ama dur da önce karnımızı doyuralım." dedi rüzgârlar anası. Bunun üzerine hepsi kızaran geyiği yemek üzere etrafına oturdular. Prens gün doğusunun yanında oturuyordu. Onun için çok geçmeden birbirleriyle dost oldular.

Prens: "Dinle, diye söze başladı, demin uzun uzun bahsettiğiniz prenses kimdir? O dediğiniz cennet bahçesi nerede? Söyler misin bana?

"O! o! diye cevap verdi gündoğusu, eğer oraya gitmek istiyorsan, yarın benimle beraber gel. Ama sana açıkça şunu söylemeye mecburum: Âdemle Havva'dan beri hiçbir insan daha oraya ayak basmadı. Onları da İncil’deki hikâyelerinden biliyorsun tabii?"

"Tabii" diye cevap verdi prens. Gün doğusu devam ediyordu:

"Onlar kovuldukları zaman cennet bahçesi de onlarla birlikte yere inmişti. Ama sıcak gün ışığı, yumuşak havası, bütün ihtişamlı güzellikleri sürüp gidiyordu. Periler kraliçesi orada oturur. Ölümün hiçbir zaman ayak basmadığı, yaşanılacak en güzel yer olan saadet adası da oradadır. Yarın benim sırtıma oturursan birlikte gideriz seninle. Bunun mümkün olabileceğini sanıyorum. Ama bugünlük bu kadar yeter, çünkü uykum geldi."

Bunun üzerine hepsi uykuya yattılar.

Sabahın erken saatlerinde prens uyandı. Kendini şimdiden bulutların üstünde görünce hayretler içinde kalmıştı. Onu hiç incitmeden sımsıkı tutan gündoğusunun sırtındaydı. Öyle yücelere uçuyorlardı ki, ormanlar, tarlalar, nehirler, göller, bir haritanın üstünde imişler gibi görünüyordu.

"Günaydın, dedi gün doğusu, rahat rahat uyu biraz daha. Çünkü altımızdaki düzlükte görülecek fazla bir şey yok. Yalnız kiliseleri saymak istiyorsan o başka. Onlar da aşağıdaki yeşil yazı tahtalarının üstünde tebeşir noktaları gibi gözüküyor. "Yeşil yazı tahtaları" dediği tarlalar, çayırlardı.

"Annenle kardeşlerine veda etmedim, ayıp oldu" dedi prens.

"Uyuyan insan mazur görülür, diye cevap verdi gün doğusu, bunun üzerine daha hızlı uçmaya başladılar. Ormanlar üzerinden uçarlarken, ağaçların çıkardığı seslerden onların geçtiği duyuluyordu. Çünkü bütün dallar, yapraklar hışırdıyordu. Göller, denizler geçtikleri de belliydi, çünkü nereden uçsalar dalgalar kabarıyor, koskoca gemiler, suda yüzen kuğular gibi, derinlere doğru dalıyorlardı.

Akşama doğru hava kararırken büyük şehirlerin manzarası çok güzelleşmişti. Aşağılarda, şurada burada ışıklar parıldıyor, sanki bir kâğıt parçası yakmışlar da mektepten acele ile dağılan çocuklar gibi hemen gözden kaybolan sayısız kıvılcımlar, etrafta parıldayıp sönüyorlardı. Prens ellerini çırpıyordu. Ama gün doğusu bundan vazgeçmesini rica etti. Sıkı tutunması daha doğru olacaktı, çünkü farkına varmadan yere düşebilir, kiliselerden birinin kulesine asılıp kalırdı.

Gerçi karanlık ormanlarda rastladıkları kartalların rahat bir uçuşları vardı, ama gün doğusu onlardan da rahat uçuyordu. Küçük atına binmiş bir kazak, atını ovalarda deli gibi sürüyor, ama prens, daha uğultulu, daha hırçın uçuyordu.

"Şimdi artık Himalaya'yı görebiliyorsun, dedi gün doğusu. Asya'daki en yüksek dağ odur. Çok geçmeden de cennet bahçesine varacağız." Şimdi daha çok güneye doğru yöneldiler. Az sonra baharat, çiçek kokuları onlara kadar geliyordu. Her tarafta yabani incir, nar ağaçları yükseliyor, yabani asmalardan mor salkımlar sarkıyordu.

Prensle gün doğusu burada yere indiler. Çiçeklerin rüzgârı : "Geri dön, hoş geldin" der gibi selâmladıkları yumuşak çimenler üstüne uzandılar.

"Şimdi biz cennet bahçesinde miyiz?" diye sordu prens.

"Hayır, henüz değil, diye dedi gün doğusu, ama çok geçmeden orada olacağız. Şu karşıdaki kaya duvarıyla, önünde büyük yeşil perdeler gibi asma hevenkleri sallanan mağarayı görüyor musun? İşte oradan içeriye gireceğiz. Mantoma bürün iyice, burada güneş ne kadar yakıcı olursa olsun, oradan içeriye bir adım atar atmaz her taraf buz kesilir. Kenardan sürünerek

uçup geçen şu kuşun bir kanadı dışarıda, sıcak yaz mevsiminde durur, öteki kanadı ise içerde buz gibi kış mevsiminde kalır."

"Öyleyse cennet bahçesine bu yoldan gidilecek?" dedi prens.

Bunun üzerine mağaraya girdiler. O! içerisi ne kadar soğuktu! Ama soğuk gene de çok sürmedi. Gün doğusu kanatlarını açmış, bunlar ateş gibi parlamaya başlamıştı. Aman yarabbi, nasıl bir mağaraydı burası! Üstlerinden sular sızan, acayip şekilli, iri kaya yığınları üstlerine doğru sarkıyordu. Yol kimi yerde daralıyor, elleriyle, ayaklarıyla sürünerek geçmek zorunda kalıyorlar, kimi yerde de öyle yükselip genişliyordu ki, kendilerini dışarıda, açık havada sanıyorlardı. Sanki içinde susmuş orglar, taşlaşmış bayraklar duran, ölüler gömülü bir kiliseydi burası.

"Cennet bahçesine giden ölüm yolundan geçiyoruz herhalde?" diye sordu prens. Ama gündoğusu tek kelime söylemiyor, yalnız ileriyi gösteriyordu. Şimdi karşılarında maviliklerin en güzeli parıldamaya başlamıştı. Üstlerine doğru sarkan kayalar gittikçe çözülüyor, açılıyor, sis haline geliyordu. Nihayet hepsi ay ışığında parlayan bir ak buluta döndüler. Artık en tatlı, yumuşacık bir hava içine girmişlerdi. Dağ havası gibi taze, vadilerdeki güller gibi kokulu.

Hava kadar pırıl pırıl bir nehir akıyordu burada. İçinde gümüş gibi, altın gibi balıklar yüzüyor. Her hareketlerinde etrafa kıvılcımlar saçan erguvan rengi yılan balıkları aşağıda, suyun içinde oynaşıyorlardı. Deniz güllerinin geniş yapraklarında, dede kuşaklarındaki renkler parıldıyor. Güllerin kendisi kıpkızıl yanan alevler gibi, bir kandil gıdasını nasıl durmadan yağdan alırsa onlar da gıdalarını sudan alıyorlardı. Fevkalâde ince dantellerle, cam incileriyle işlenmiş gibi sanatlı olmasına rağmen sağlam yapılı mermer bir köprü, onları içinde cennet bahçeleri çiçeklenen saadet adasına götürüyordu.

Gündoğusu prensi kolları arasına aldı, karşıya geçirdi. Buradaki çiçeklerle yapraklar, prensin çocukluğundan bildiği en güzel şarkıları şakıyordu. Ama o kadar eşsiz, öyle hoş ki, hiçbir insan sesi bu kadar tatlı şakıyamaz. "Acaba bunlar hurma ağaçları mı, yoksa buralarda biten dev büyüklüğünde su bitkileri miydi? Prens şimdiye kadar böyle büyük, bu kadar usareli ağaçlar hiçbir yerde görmemişti. Uzun çiçek büklümleri içinden, sarmaşık cinsi

acayip bitkiler sarkıyor, bunlar eski masal kitaplarındaki sayfaların kenarlarını süsleyen renkli, yaldızlı nakışlara benziyor yahut bu sayfalardaki baş harflerin içinden kıvrıla kıvrıla dışarı çıkıyorlardı. Kuşların, çiçeklerin, çiçekli nakışların meydana getirdiği çok acayip terkiplerdi bunlar. Hemen yanı başlarında, çimenler üstünde pırıl pırıl kuyruklarını yerlere yaymış bir yığın tavus kuşu duruyordu. Gerçekten böyle tuhaf şeyler vardı orada. Fakat prens bunlara elleriyle dokununca, hepsinin de hayvan değil, bitki olduğunu fark etti. Şurada parıldayan muhteşem tavus kuyrukları, iri iri dul avrat otlarıydı. Zeytin çiçekleri gibi kokan yeşil çitler arasında aslanlar, kaplanlar çevik kediler gibi sıçrıyorlardı. Bunlar da yabani değil evcildiler. Yabani orman güvercinleri, çok güzel, pırıl pırıl yanan inci rengi kanatlarını aslanların yelelerine sürüyor, başka yerlerde o kadar ürkek olan antiloplar, burada sakin, ayakta duruyor, onlarla beraber oynamak istermiş gibi başlarını sallıyorlardı.

Şimdi cennet perisi görünmüştü. Üstündeki elbiseler güneş gibi pırıl pırıl, yüzü, çocuğunu görüp de gerçekten mesut olan neşeli bir annenin yüzü gibi tatlıydı. Kendi de gençti, sevimliydi, saçlarında ışıl ışıl birer yıldız parıldayan en güzel kızlar onun peşinden geliyordu.

Gündoğusu periye Anka kuşunun yazdığı yaprağı verince gözleri sevinçten parlamaya başladı. Prensi elinden tuttu, duvarları güneşe tutulmuş en güzel lâle yaprakları gibi ışıldayan sarayına doğru yürüdüler. Saray tavanının kendisi de iri, ışıklar saçan bir çiçekti, insan içine ne kadar çok bakarsa o kadar derin görünüyordu. Prens pencereye doğru yürüdü, camın birinden dışarıya baktı. Dışarıda gövdesine yılan sarılı hikmet ağacı görünüyor, ağacın hemen yanı başında Âdemle Havva oturuyorlardı. Periye: "Onlar cennetten kovuldular mı? diye sorunca peri gülümsemeye başladı. Zamanın, her pencere camına, onların resimlerini bu şekilde işlemiş olduğunu prense anlattı. Ama bunlar her zaman gördüğümüz resimlerden değildi, hayır! İçlerinde can vardı bunların. Ağaçların yaprakları kımıldıyor, insanlar bir ayna içindeki hayaller gibi gidip geliyorlardı. Prens bir başka camdan da dışarı baktı. Şimdi Yakub'un düşünü görüyor, o düşte göğe kadar yükselen merdiveni, gökte büyük kanatlarıyla bir yukarı bir aşağı inip çıkan melekleri fark ediyordu. Evet, öyleydi orası. Bu dünyada neler olmuşsa hepsi bu camlarda yaşıyor, kımıldıyordu. Onlara böyle sanatlı resimleri ancak zaman hâkkedebilirdi.

Peri gülümseyerek prensi, büyük, yüksek tavanlı, duvarları şeffaf tablolara benzeyen bir salona götürdü. Bu resimlerdeki yüzler, ötekilerle kıyaslanınca gittikçe daha güzelleşiyordu. Milyonlarca ölü vardı bu tablolarda, ama bunlar gülümsüyor, şarkı söylüyor, söyledikleri şarkılar da bir melodide toplanıyordu. En yukarılarda olanlar, en küçük gül goncalarından daha küçük birer nokta gibi görünüyordu. Salonun ortasında gümrah dalları yerlere kadar eğilen ulu bir ağaç, ağacın yeşil yapraklan arasından portakallara benzeyen irili ufaklı altın elmalar sarkıyordu. Bu, hikmet ağacıydı, Âdemle Havva da onun yemişlerinden yemişlerdi. Şimdi ağacın yaprağından kırmızı, pırıl pırıl bir çiğ damlası düşüyor, sanki ağaç kan ağlıyordu.

"Haydi sandala binelim dedi peri, dalgalanan sular üstünde serinletici bir şeyler içeriz. Sandal sallanıyor, ama olduğu yerden gene de ayrılmaz. Yalnız dünyanın bütün memleketleri önümüzde resmigeçit yapar."

Bütün sahili hareket halinde görmek tuhaf oluyordu. Çam ormanları bulutlarla, karla örtülü yüksek Alpler önlerinden geçiyor, Alp borularının derinden gelen gamlı sesleri duyuluyor, vadide bir çoban neşe ile trol haykırışları çıkarıyor. Muz ağaçları uzun, yere kadar inen dallarını tekrar sandalın üstüne eğildiler. Kapkara kuğular suyun üstünde yüzüyor. Kıyıda acayip hayvanlar, acayip çiçekler görünüyordu. Bu, arzın beşte birini tutan yeni Hollanda ülkesiydi, arkasında mavi dağlarla önlerinden geçip gitti. Şimdi papazların ilâhileri duyuluyor. Boruların, boynuzdan yapılmış trombonların seslerine uyarak vahşilerin yaptıkları dansları görülüyordu. Mısırın göklere kadar yükselen ehramları, yere yuvarlanmış sütunlar, sfenkler, hepsi yarı yarıya kumlara gömülmüş bir halde önlerinden hızla geçiyorlardı. Kuzeyin buzulları üstünde ise o bölgelere mahsus kuzey ışıkları alev alev parıldıyordu. Bunlar hiç kimsenin aynını yapamayacağı donanma fişekleriydi âdeta. Prens mesuttu, çünkü bizim bu anlattıklarımızın daha yüz mislisini görüyordu.

"Artık hep burada kalabilir miyim?" diye sordu prens.

"Bu sana bağlı bir şey, diye cevap verdi peri. Eğer Âdem gibi yapmaz, kendini yasak edilmiş zevklere bırakmazsan hep burada kalabilirsin."

"Hikmet ağacındaki elmalara elimi sürmeyeceğim, dedi prens, burada onlar kadar güzel daha binlerce yemiş var."

"Bak, dene bir kere, kendini gereği kadar güçlü bulmazsan, seni buraya getiren gündoğusu ile birlikte tekrar memleketine dönersin. Şimdi geri dönüyor o, ancak yüzyıl sonra tekrar gelecek. Bu yüzyıl sana yüz saat gibi gelir burada. Ama ayartmak için, günah için gene de uzun bir zamandır bu. Her akşam senden ayrılırken "Gel benimle!" diye çağırmaya mecburum seni, el etmeye mecburum sana, ama kal olduğun yerde, sakın benimle beraber gelme! Çünkü her adım attıkça arzun kabarır, hikmet ağacının yükseldiği salona kadar gelirsin. Ben onun yerlere kadar eğilen kokulu dalları altında uyurum. Sen üstüme eğilirsin, ben de sana gülümserim. Ama beni ağzımdan öptüğün anda cennet olduğu gibi derinlere, yerin dibine çöker, senin için kaybolur. Çölün keskin rüzgârı, etrafında uğuldamaya başlar, saçlarından soğuk yağmur damlaları dökülür, yalnız gamla sıkıntı mirasın olur o zaman."

"Kalıyorum burada!" dedi prens, gündoğusu onu alnından öperek "Kuvvetli ol!" dedi ona, "Demek ki yüzyıl sonra hepimiz burada yine buluşacağız, Allahaısmarladık, hoşça kal!"

Gündoğusu geniş kanatlarını açmıştı. Bunlar harman zamanlarında, sıcak yüzünden ufuklara çakan şimşekler yahut soğuk kışlarda görülen kuzey ışıkları gibi parıldıyordu. Ağaçlar, çiçekler de "Hoşça kal! hoşça kal!" diye ona bağırdılar. Leylekler, pelikanlar, havada dalgalanan şeritler gibi katar katar uçarak onu cennet bahçesinin sınırına kadar götürdüler.

"Artık danslarımıza başlayalım" dedi peri, bunlar bitince günün battığını göreceksin, sana el edeceğim "Gel benimle" diye bağırdığımı duyacaksın. Ama gelme! Yüzyıl her akşam aynı şeyleri tekrarlayacağım. Kendini her yenişinde gücün artacak, sonunda kendi kendini tanımayacak hale geleceksin. Bu akşam ilk defa çağıracağım seni, haber de verdim sana biliyorsun."

Peri bunun üzerine prensi aldı, yukarıya, ak, şeffaf zambaklardan yapılmış büyük bir salona götürdü. Bunların ortalarındaki sarı toz iplikleri, küçük altından birer harp haline geliyor, telli sazlar çalındıkça, flütler ses verdikçe tatlı tatlı yankılanıyorlardı. Güzel vücutlarının her yeri dalga dalga altın

tüller içinde göz alan, uzun boylu incecik kızlar uçar gibi dans ederek süzülüyor, salonda bir yukarı bir aşağı gidip geliyor; yaşamanın eşsiz güzelliğini, ölümsüzlüklerini, cennet bahçesinin ölümsüz çiçeklenişini şakıyorlardı.

Güneş batmaya başlamıştı. Gökyüzü baştanbaşa bir altın denizi haline gelmiş, ortalarındaki sarı toz iplikleri altın bir harp olan şeffaf zambaklara en güzel güllerin parıltısını vermişti. Prens, kızların sunduğu köpüklü şarapları içiyor, içinde bundan önce hiç duymadığı bir mesutluk duyuyordu. Bu sırada salonun ilerisi açılmaya başlamıştı. Hikmet ağacı öyle bol ışıklar saçarak parıldamaya başladı ki prensin gözleri kamaştı. Oradan gelen şarkılar hoştu, annesinin sesi gibi tatlıydı hepsi; sanki ona kendi annesi: "Yavrum benim sevgili yavrum!" diye şarkılar söylüyordu.

O sırada peri el sallayarak prensi çağırdı, tatlı bir sesle: "Gel benimle! Gel benimle!" dedi ona. Prens de hemen arkasından koştu. Verdiği sözü unutmuş, hem de daha ilk akşamında unutmuştu. Peri onu eliyle çağırıyor, yüzüne bakıp gülümsüyor; etrafını çepçevre saran baharlı kokular artmış; harp sesleri gittikçe tatlılaşıyordu. Sanki ağacın yükseldiği salonda milyonlarca güler yüzlü baş onu selâmlıyor, şöyle şakıyorlar: "Öğrenmek gerek her şeyi, insanoğludur arzın bayı." Artık hikmet ağacının yapraklarından damlayan, kanlı gözyaşları değildi. Bunlar görünüşe göre, kırmızı, pırıl pırıl yıldızlardı. Titrek sesler "Gel benimle! Gel benimle!" diye yankılanıyordu. Presin yanakları her adım attıkça hararetten daha ziyade yanıyor, kalbi daha hızlı çarpıyordu.

"Mecburum, diyordu kendi kendine, günah değil bu, olamaz da! Niçin güzelliğin, sevincin peşinden gitmeyeyim? Yalnız nasıl uyuduğunu görmek isliyorum onun ben. Onu öpmek arzusuna kapılmazsam bir şey kaybetmiş olmayacağım ki. Öpmeyeceğim onu! O kadar kuvvetliyim ben, iradem de sağlam."

Peri ışıklar saçan elbisesini atmıştı, ağacın dallarını geriye doğru iterek bir an içlerinde kayboldu.

"Günah işlemedim henüz, diyordu prens, işlemek de istemiyorum." Ama gene de dalları kenara itti baktı. Peri uyumuştu bile, bir cennet bahçesindeki peri ne kadar güzel olabilirse o da o kadar çekiciydi. Düşünde

gülümsüyordu. Prens perinin üstüne eğildi, kirpiklerinin arasında gözyaşlarının titreştiğini gördü.

"Benim için mi ağlıyorsun?" diye fısıldadı periye, ağlama, güzel kadın, cennetteki mesutluğun ne olduğunu şimdi kavramaya başlıyorum. Kanımda o dolaşıyor şimdi, düşüncelerimde o dolaşıyor. Topraksı vücudumda kerrubiyun meleklerinin kuvvetini, ölümsüz hayatını duyuyorum. Beni ebedi karanlıklar örtse de, böyle bir an için gene değer!" Bunu söyleyerek perinin gözlerindeki yaşları öptü, dudağı dudağına değmişti.

O anda bir gök gürültüsü işitildi. Öyle derinden, öyle korkunçtu ki, kimse böyle bir ses işitmemiştir. Her şey o anda yerle bir oldu. Güzel peri o çiçeklenen cennet bahçesi gittikçe daha derine, yerin içine doğru iniyorlardı. Cennetin karanlık bir geceye gömüldüğünü görmüştü prens, şimdi o, ta uzaklarda küçük, pırıltılı bir yıldız gibi yanıp sönüyordu. Bütün vücudunu bir ölüm soğukluğu dolaştı, gözlerini yumdu bir müddet öyle, ölü gibi yattı.

Soğuk yağmur suları yüzüne çarpıyor, vücudunu çepeçevre sert bir rüzgâr dolanıyordu. Nihayet kendine geldi. "Ne yaptım ben? diye inliyordu şimdi, Âdem gibi ben de günah işledim! Günah işledim de cennet gözümün önünde yerlere geçti!" Gözlerini açtı. Ta uzaklarda bir yıldız, yere inen cennet gibi parıldıyordu. Bu gökteki sabah yıldızıydı.

Ayağa kalktı. Rüzgârlar mağaranın hemen yanında, ormanın içindeydi; yanında rüzgârlar anası oturuyordu. Öfkeli gözüküyordu kadın, kolunu yukarı kaldırarak: "Daha ilk akşamdan mı?" diye sordu prense." Öyle, bunun böyle olacağını biliyordum zaten. Eğer benim oğulum olsaydın, şimdi torbanın içinde bulurdun kendini!"

"Oraya girmeli de" dedi ölüm... Kuvvetli, yaşlı bir adamdı bu, elinde bir orak tutuyordu. Büyük, kara kanatları vardı. "Onu tabuta koymalılar, ama hemen şimdi değil. Ben tabuta işaret koyarım, sonra da onu bir müddet dünyada dolaşmaya bırakırım, günahlarının kefaretini ödeyecek; iyi, daha iyi bir insan olacak. Umulmayan bir anda gelirim ben. Geleceğimi en az umduğu bir anda kara bir tabutun içine koyarım onu. Başımın üstüne alır, yıldızlara doğru uçururum. Orada da çiçekli bir cennet bahçesi vardır. İyi dindar bir insansa cennetten içeriye girer. Ama hali hayali kötü, kalbi hâlâ

günahla dolu ise, tabutu ile birlikte cennet bahçesinin göçüsünden daha derinlere göçer. Hem onu her bin yılda bir kere tekrar gelir alırım ben. O zaman da ya daha derine, aşağılara iner yahut da yücelerde parıldayan yıldızlara varır."

TUNÇ DOMUZ

Floransa şehrinde, Piazza del Granduca'ya yakın, küçük bir yan sokak vardır. Yanılmıyorsam adı da Porta Rossa'dır. Eskiden sebze satılan, meyve hali olarak kullanılan bu sokakta tunçtan yapılmış, sanat bakımından çok güzel işlenmiş bir domuz heykeli vardır. Yaşının ilerlemesinden iyice nefti bir renk almıştır, ağzından da taze, duru bir su akar. Yalnız cilâlanmış gibi hortumu parıldar. Yüzlerce fukara, yüzlerce çocuk ağızlarını hayvanın ağzına dayayıp su içmek için elleri ile tuttukları için hortum cilâlanmıştır da. Vücudu güzel şekilli olan hayvanın yarı çıplak, güzel bir çocuk tarafından kucaklanması, çocuğun taze dudaklarını onun hortumuna yapıştırması hoş bir manzaradır.

Floransa’ya gelen herkesin ilk rastladığı dilenciye tunç domuzu sorması, onu bulmak için yetişir.

Bir kış akşamıydı, vakit de epeyce olmuştu. Dağlar karla örtülü, ama ay ışığı vardı. İtalya’daki ay ışığı etrafı öyle aydınlatır ki, kuzey memleketlerindeki karanlık gündüzlerle bu ay ışığını bir tutmak kabildir. Hatta onlardan da aydınlıktır. Çünkü hava her şeyi belirtir. Hâlbuki kuzey memleketlerindeki soğuk, kurşuni, kurşun gibi gündüzler insanı yere doğru çeker, ıslak, soğuk toprağa doğru. Bir gün bizim tabutumuzu da yere bastıracağı gibi bastırır bizi.

Grandük'ün saray bahçesinde, kışın bile binlerce gülün gölgesinde çiçeklendiği fıstık çamlarının çatısı altında, üstü başı perişan, küçük bir çocuk bütün gün oturmuştu. Çocuk İtalya’yı sembolleştirir gibiydi, öyle güzel, öyle gülümsüyordu. Ama gene de çok mahzun görünüyordu. Açtı, susuzdu, kimse ona bir metelik bile vermiyordu. Hava kabarıp bahçenin kapatılması gerekince kapıcı onu oradan kovdu. Çocuk uzun zaman dalgın bir halde Arno'ya giden köprünün üstünde durdu. Kendisiyle, suyu vuran muhteşem köprü arasındaki pırıl pırıl yıldızları seyretti.

Sonra tunç domuza doğru yolunu çevirdi, hayvanın önüne varınca, hafifçe diz çökerek kollarını boynuna doladı. Ağzını da parlak hortumuna yapıştırarak akan taze suyu iştahlı içmeye başladı. Hemen oracıkta, yerde gördüğü birkaç salata yaprağı ile birkaç kestane onun akşam yemeği

olacaktı. Sokakta tek bir insan bile yoktu, yapyalnızdı. Tunç domuzun sırtına bindi, öne doğru eğildi. Kıvırcık saçlı küçük başını da domuzun başı üstüne koyarak, farkına bile varmadan uyuyakaldı.

Şimdi gece yarısı olmuş, tunç domuz kımıldamaya başlamıştı. Ona şu sözleri söylediğini de açık açık duyuyordu: "Küçük oğlan, sıkı tut kendini, yürümeye başlıyorum çünkü." Bunu söyleyerek onunla birlikte yürümeye başladı. Acayip bir gidişti bu. Önce Piazza del Granduca'ya geldiler. Grandükün heykelini taşıyan tunç at yüksek sesle kişnemeye başlamıştı. Eski belediye binasındaki renkli armalar, şeffafmışlar gibi parıldıyor, Michelangelo'nun Davud'u elindeki sapanı sallıyordu. Her şeyde çok tuhaf bir hayat, bir canlanma başlamıştı. Perseus'le Sabin'li kadınların Romalılar tarafından kaçırılışını gösteren gruplar haddinden fazla canlı idiler. Çıkardıkları ölüm çığlıkları tenha, muhteşem meydanda çınlıyordu.

Tunç domuz, Plazzo degli Uffici'de, asillerin perhiz yortularında karnaval eğlenceleri için toplandıkları büyük kemerli kapının altına gelince durdu.

"Sıkı tut kendini, diyordu çocuğa, sıkı dur, çünkü merdivenlerden yukarı çıkacağız." Çocuk hâlâ tek kelime söylemiyor, hem korkudan titriyor, hem de seviniyordu.

Şimdi uzun bir galeriye girmişlerdi. Çocuk bu galeriyi çok iyi tanıdı. Çünkü eskiden de buraya gelmişti. Duvarlar tablolarla dopdolu, etraftaki bütün heykeller, bütün büstler sanki gündüzmüş gibi, en güzel ışıklar içindeydi. Ama asıl ihtişam, yan odaların kapıları açılınca başladı. Evet, bu ihtişamı hatırlıyordu çocuk, ama bu akşam her şey, en göz alıcı parıltılar içindeydi.

Çok güzel, çırılçıplak bir kadın vardı orada. O kadar güzeldi ki, böylesini ancak tabiatla en büyük ustaların mermerleri yaratabilir. Güzel vücudunu hareket ettiriyor, ayaklarının ucunda delfinler oynaşıyor, gözlerinde ölümsüzlük parıldıyordu. Dünya ona Mecidi Venüsü adını verir. İki yanında da mermer heykeller, muhteşem erkek vücutları yükseliyor. Bunlardan biri "bileyici" adını alan heykeldir, o da kılıcını biliyordu. Öteki grup savaşçılardı. Bunlar kılıçlarını keskinleştirerek, güzellik tanrıçasını ele geçirmek için birbirleriyle savaşa hazırlanıyorlardı.

Çocuk etrafında gördüğü bütün bu ihtişamdan gözleri kamaşmış gibi, duvarlar renkler içinde pırıl pırıl, her şey canlı, her şey hareket içindeydi. Venüs'ün, o dünya Venüs'ünün, Titian'ın bizzat gördüğü şekilde, ateşli, heyecan verici tablosu iki misli görünüyordu. Venüs güzel, çıplak vücuduyla yumuşak bir yatak üstüne uzanmış, göğüsleri kabarıktı. Başını hareket ettiriyor, bir yandan gözleriyle ateşli düşüncelerini açığa vururken öte yandan da bol saç büklümleri, yuvarlak omuzları üstünde dalgalanıyordu. Ama gene de resimlerden hiçbiri, çerçevelerinden iyice dışarı çıkmaya cesaret edemiyordu. Bizzat güzellik tanrıçası, savaşçılarla, bileyici yerli yerinde duruyorlardı. Çünkü Meryem, İsa ve Yohanna'nın resimlerinden etrafa yayılan büyük güzellik, onları yerlerine bağlıyordu. Azizlerin resimleri de artık resimlerden ibaret değil, doğrudan doğruya kendileriydi.

Salondan salona geçerken ne güzelliklerle, ne büyük ihtişamla karşılaşıyordu! Küçük çocuk bunların hepsini görüyordu. Çünkü tunç domuz onu bütün bu haşmetin, bu güzelliklerin içinden geçiriyor, bir manzara öbürünü gölgede bırakıyordu. Ama resimlerden bir tanesi bilhassa o resimdeki neşeli, mesut çocuklardan ötürü, ruhuna yerleşip kalmıştı. Onları eskiden bir kere gün ışığında da selâmlamıştı.

Birçok kimseler bu resmin önünden geçip gidiverirler. Buna rağmen bir şiir haznesi gizlidir onda: cehenneme inen İsa'yı gösterir, ama etrafındakiler lânetliler değil, müşriklerdir. Bu resmi Floransalı Angiolo Bronzino yapmıştır. En güzeli de orada görülen çocukların mutlaka cennete gideceklerinden emin olmalıdır. Resim bunu gösterir. Çocuklardan ikisi daha şimdiden birbirini kucaklamakta, bir küçük de aşağıda kalan bir başka çocuğa elini uzatır. "Ben cennete gidiyorum!" der gibi eliyle kendini gösterir. Ötekilerin hepsi ya tereddüt içinde, umutludurlar yahut da perişan, yere eğilerek Tanrı İsa’ya yalvarırlar.

Çocuk bu resmi, bütün ötekilerden daha uzun seyretti. Tunç domuz da uzun zaman sessiz, resmi seyretti. Tunç domuz da uzun zaman sessiz, resmin önünde bekledi. Bu sırada hafif bir inilti işitilmeye başlamıştı. Acaba resimlerden mi, yoksa hayvanın içinden mi geliyordu? Çocuk resimde gülümseyen çocuklara doğru elini kaldırınca hayvan da ileriye, açık duran bekleme salonuna doğru kaçmaya başlamıştı.

Küçük çocuk: "Şükür sana, aziz ol, ey eşsiz hayvan!" diyerek tunç domuzu okşuyor, hayvan da ayaklarıyla bum bam diye sesler çıkararak atlaya atlaya merdivenlerden aşağı iniyordu.

Tunç domuz: "Şükür, mutluluk senin üstüne olsun!" dedi çocuğa, ben sana yardım ettim, sen de bana. Çünkü ben, ancak sırtımda masum bir çocuk olunca koşma gücümü muhafaza edebilirim. Evet, görüyorsun işte, ben de Meryem resminin önünde yanan o parlak ışığın altına girmeye izinliyim. Seni her yere taşıyabilirim, yalnız kilisenin içine götüremem. Ama sen benimle birlikte olursan, kilisenin büyük kapısından içeriye bakabilirim ben de. Sırtımdan inme sakın. Eğer inersen, gündüzün beni Porta Rossa sokağında gördüğün gibi olur, şurada düşer ölürüm.

"Ben senin yanında kalıyorum, sevimli hayvan" diye cevap verdi çocuk. Bunun üzerine Floransa’nın caddelerinden büyük bir hızla koşmaya başladılar. Santo Croce kilisesinin önündeki meydana kadar geldiler.

Kilisenin büyük kapıları, ardına kadar açıldı. Mihrapta yanan ışıklar dışarıya kadar taşıyor, tenha meydana kadar geliyordu.

Soldaki yan koridorların birindeki anıt mezardan acayip bir ışığın parıltısı geliyor, hareket eden binlerce yıldız da mezarın etrafında aynı şekilde parlak bir hâle meydana getiriyordu. Mezarın üstünde bir arma işareti göz alıyor, armada mavi bir zemin üzerinde kırmızı renkte ateş gibi yanan bir merdiven görünüyordu. Bu, Galile'nin mezarıydı. Mezarı sade bir anıttan ibaretti. Ama mavi zemin üzerindeki bu kırmızı merdiven, çok önemli bir arma işaretiydi Çünkü bir sanat eseriydi. Buradan başlayan yol, ateş gibi yanan merdivenlerin üzerinden yukarıya doğru devam ediyor, gökyüzüne çıkıyordu. Bütün peygamberler, peygamber İlyas gibi göğe çıkmışlardır

Sola giden koridorun içinde, zengin lâhitler üzerindeki bütün heykeller cilâlanmış gibiydiler. Şurada Michelangolo, burada alnını çevreleyen defneden tacı ile Dante görülüyordu. Alfieri ile Machiavelli yan yanaydılar, İtalyan’ın gururu olan bu ruh kahramanları burada yatıyorlardı. Muhteşem bir kiliseydi bu, o kadar büyük olmamasına rağmen Floransa’daki mermerden yapılmış Dom kilisesinden çok daha güzeldi.

Sanki mermerden yapılmış bütün bu şekiller şimdi kımıldamaya başlamış, sanki bütün bu muazzam heykeller başlarını gittikçe daha fazla yukarıya kaldırıyor, bu sessiz gece saatinde, şarkılar, ahenkli sesler içinde beyazlar giymiş oğlan çocuklarının altın buhurdanlar salladığı, renklerle yüklü, pırıl pırıl yanan mihraba doğru bakıyorlardı. Kiliseden meydanın ortalarına kadar kuvvetli günlük kokuları geliyordu.

Çocuk bu parıltılara doğru elini uzattı. Ama tam o anda tunç domuz hızla koşmaya başlamıştı. Çocuk hayvana sımsıkı yapışmak zorunda kaldı. Rüzgâr kulaklarında uğulduyor, kilise kapılarının gıcırtılar çıkararak kapanırken, rezeleri üstünde döndüğünü duyuyordu. Ama o sırada kendini kaybeder gibi oldu, müthiş üşüyerek gözlerini açtı.

Sabah olmuştu. Tunç domuzun üstünden yarı yarıya aşağı kaymış, her zaman olduğu gibi Porta Rossa sokağındaydı.

Çocuk anne diye çağırdığı, kendisini dün para bulmak için sokağa salmış olan kadını hatırlayınca, korku, dehşet içinde kaldı. Para bulamamıştı, açtı, susuzdu. Kollarını bir daha tunç domuzun boynuna doladı, hortumunu öptü, başıyla selâmladı hayvanı, sonra da iyi yükletilmiş bir eşeğin ancak geçebileceği daracık sokaklardan birine dalarak yürümeye başladı. Şimdi büyük, üstünde demirler çakılı bir kapı, yarı açık önünde duruyordu. Basamaklar pis, korkuluk yerine kullanılmaktan parlayan bir ip gerilmiş olan taş merdivenlerden yukarı çıktı. Paçavralar asılı, üstü açık bir koridordan geçti. Buradaki bir merdiven, ortasındaki kuyudan evin her katına kalın demir teller çekilmiş olan bir avluya çıkıyordu. Yerlerde birçok su kovaları vardı. Bunlar rüzgâr uğuldadıkça havada dans etmeye başlar, bütün avlu su içinde kalırdı. Yıkık bir merdiven daha çıkıyordu yukarıya. Çocuk burada iki Rus tayfası ile karşılaştı. Bunlar neşe içinde aşağı doğru atladılar, az kalsın zavallı çocuğu yere yuvarlayacaklardı. Gece eğlenceden dönmekte idiler. Arkalarından bol kara saçları ile artık pek genç sayılmayacak yaşta, ama sağlam yapılı bir kadın geliyordu. "Ne getirdin eve?" diye sordu çocuğa.

"Darılma bana, diye yalvardı çocuk, hiçbir şey bulamadım, hiçbir şey!" Bunu söyleyerek öpmek ister gibi annesinin eteğini tuttu, birlikte odaya girdiler. Burasının ne biçim bir yer olduğunu anlatmadan, yalnız şu kadarını söyleyeyim: odada, içinde kömür ateşi bulunan marito adını verdikleri

kulplu bir tencere vardı. Kadın bunu eline alarak parmaklarını ısıttı. Çocuğa da dirseği ile itti, "Elbette para var sende!" diye bağırdı.

Çocuk ağlıyor, kadın ayağıyla onu itiyor, bunun üzerine çocuk daha yüksek sesle ağlıyordu. "Cırlak seni, susmayacak mısın? dedi kadın, yoksa kafanı ikiye böleyim mi?" Bunu söyleyerek elinde tuttuğu ateş kabını savurdu. Çocuk bağırarak yere yuvarlanmıştı. O zaman komşularında oturan bir kadın, aynı şekilde elinde bir marito ile içeriye girdi: "Felicia, ne yapıyorsun çocuğa?" diye sordu.

"Benim çocuğum o, diye cevap verdi Fecilia. İstersem öldürürüm de... Hatta seni de birlikle Giania!" Bunu söyleyerek ateş kabını ona doğru savurdu. Gelen kadın korunmak için kendi maritosunu yukarıya kaldırdığı için iki tencere havada çarpıştılar. Şimdi odanın içinde ateş, kül, tencere kırıkları birbirine karışmıştı. Ama çocuk bu arada hemen dışarıya sıvışmış, avluya geçerek evden çıkmıştı. Zavallı yavrucak soluğu kesilinceye kadar koştu; ancak Santa Croce kilisesinin önüne gelince durdu. Bu kilise dün gece büyük kapıları onun önünde açılmış olan kiliseydi, içeriye girdi. Her taraf pırıl pırıl ışıklar içinde. Sağdaki mezarlardan birinin önünde diz çöktü. Michelangelo'nun mezarıydı bu. Çocuk çok geçmeden hıçkıra hıçkıra ağlamaya başlamıştı. İnsanlar gelip geçtiler, ayin başlamıştı. Kimsenin çocuğa aldırdığı bile yoktu. Yalnız yaşlıca bir şehirli oradan geçerken durdu, çocuğa baktı. Ama o da ötekiler gibi çıkıp gitti.

Yavrucak açlıktan, susuzluktan kıvranıyordu. Hastaydı, yarı baygın bir haldeydi. Duvarla mermer heykelin arasına sokularak oracıkta uyuyakaldı. Birisi onu sarsarak uykusundan uyandırdığı zaman akşam olmaya başlamıştı. Yerinden sıçradı. Sabahleyin gördüğü o yaşlı adam şimdi karşısında duruyordu.

"Hasta mısın? Evin nerede? Bütün gün burada mıydın?" İhtiyarın çocuğa sorduğu birçok suallerden bir kısmı bunlardı: Bunların hepsi cevaplandıktan sonra ihtiyar, çocuğu yanına aldı, kilisenin hemen yanındaki yan sokaklardan birinde küçük bir eve götürdü. Burası eldiven yapılan bir yerdi. Birlikte içeriye girdiler. Adamın karısı onlar girerken dikiş dikiyordu. Yaptığı işe devam etti. Tüyleri, derisinin pembe rengi görünecek kadar kısa kesilmiş, küçük, beyaz bir Bolonais köpeği, masanın üstünde sıçrıyor, gelen küçüğe marifetlerini gösteriyordu.

"Masum ruhlar birbirlerini tanır" dedi kadın. Bunu söyleyerek çocuğu da, köpeği de okşamaya başladı. Şimdi bu iyi insanlar çocuğun önüne yiyecek, içecek koymuş, ona geceyi burada geçirebileceğini söylüyorlardı. Baba Giuseppe, ertesi gün gidecek, annesiyle konuşacaktı. Çocuğa küçük, fakirce bir yatak verdiler. Ama katı taş üstünde uyumak zorunda olan küçük için bu yatak fevkalâde, kral yatağı gibi bir şeydi. Rahat bir uykuya daldı. Düşünde de zencin heykellerle tunç domuzu gördü.

Ertesi gün baba Giuseppe evden çıkıp gitmişti. Çocuk bundan hiç memnun olmadı Çünkü adamın onu tekrar anasına götürmek kastıyla çıktığını biliyordu. Onun için ağlıyor, küçük, neşeli köpeği öpüyor, kadın ikisini de sevgiyle seyrediyordu.

Acaba baba Giuseppe şimdi ne haberle gelmişti? Karısıyla uzun uzun konuşuyor, kadın da konuşurlarken, çocuğu gülümseyerek okşuyordu. "Fevkalâde bir çocuk bu!" diyordu kadın, o da bir zaman senin olduğun gibi kusursuz bir eldiveni olabilir. Parmakları da öyle ince, öyle becerikli ki! Meryem ana onun eldivenci olmasını münasip görmüş."

Çocuk evde kaldı, eldiven dikmeyi de ona bizzat kadın öğretiyordu. İştahı iyiydi. Güzel uyuyor, gittikçe neşesi artıyordu. Bellisima ile — köpeğin adı buydu — şakalaşmaya bile başlamıştı. Ama kadın o zaman öfkeleniyor, onu azarlıyor, bu da çocuğun içine işliyordu. İçinde deri kurutulan sokak üstündeki küçük odasında düşünceli düşünceli bir köşeye büzülüyordu. Pencerenin önünde kalın demirler vardı. Gözünü uyku tutmuyor, tunç domuz aklından çıkmıyordu. Bir gün birdenbire dışarıdan klaç! klaç! diye bir ses işitti. Mutlaka gelen oydu. Hemen pencereye koştu. Ses kesilmiş, hiçbir şey görünmüyordu.

Sabahleyin komşularında oturan genç ressam, yanında boya kutusu, büyük bir tomar keten beziyle içeriye girerken kadın çocuğa: "Beyin boya kutusunu taşıyıver" dedi. Çocuk kutuyu aldı. Adamla birlikte dışarıya çıktılar. Ressamın ardından yürümeye başladı. Şimdi tunç domuza binip dolaştığı geceden tanıdığı galeriye giden yola sapmışlar, aynı merdivenlerden yukarıya çıkıyorlardı. Orada duran heykellerle resimleri, mermerden yapılmış muhteşem Venüs'ü, o gece renkler içinde canlanan her şeyi tanıdı. Meryem'i İsa'yı, Yohannes'i de tekrar görüyordu.

Şimdi Bronzino'nun, İsa'yı cennete gideceklerinden emin olarak gülümseyen bir yığın çocuk arasında cehenneme inerken tasvir eden tablosu önünde durmuşlardı. Zavallı yavru da gülümsüyordu, çünkü burası onun da cenneti idi.

Ressam takımlarını açarken hayli zaman orada beklemiş olan çocuğa: "Hadi eve dön artık." dedi.

Ama: "Size bakabilir miyim? diye sordu çocuk, beyaz bez üzerinde nasıl resim yaptığınızı görmek istiyorum, izin verir misiniz?"

"Daha resim yapmıyorum şimdi" diye cevap verdi adam. Bunu söyleyerek beraber getirdiği siyah elbiselerini çıkardı. Ressamın fırçası hızla çalışıyor, gözleriyle durmadan karşısındaki muazzam tabloyu ölçüyordu. Kendi de farkında olmadan ince bir çizgi çizer çizmez, İsa'nın bulutlardan süzülen hayali renklerle dolu bir tablonun içindeymiş gibi beliriverdi.

"Ama artık git!" dedi çocuğa ressam. Bunun üzerine çocuk da sessiz sedasız eve döndü. Masaya oturdu. Eldiven dikmesini öğreniyordu.

Bütün aklı fikri resim galerisinde kalmıştı. Bu yüzden eline iğneyi batırıyor, türlü beceriksizlikler yapıyordu. Artık Bellissima ile de şakalaşmaz olmuştu. Akşam oldu. Tam o sırada açık duran sokak kapısından çocuk dışarıya süzüldü. Hava soğuk, ama yıldızlı, gökyüzü pırıl pırıl, duruydu, aydınlıktı. Çocuk artık tenhalaşmış olan sokaklardan ileriye doğru yürümeye başladı. Çok geçmeden tunç domuzun önüne gelmişti. Hemen hayvanın üstüne eğildi, parlak hortumunu öptükten sonra sırtına oturdu. "Bana dost bir hayvansın sen, dedi domuza, bilsen ne kadar özledim seni! Bu akşam seninle bir gezinti yapacağız."

Tunç domuz hareketsiz duruyor, ağzından şakır şakır taze sular akıyordu. Çocuk da bir şövalye gibi onun üstüne binmişti. O sırada birinin ceketinden çektiğini duydu. Yanına doğru baktı. Bunu yapan Bellissima idi. Tüyleri dibinden kırkılmış olan Bellissima.

Köpek de onunla birlikte evden sıvışmış çocuğun peşinden kendini fark ettirmeden gelmişti. Bellissima şimdi havlıyor, sanki şöyle diyordu çocuğa: "Görüyorsun buradayım ben de, niye oturuyorsun orada?" ağzından ateşler

saçan hiçbir ejderha, çocuğu burada rastladığı bu köpek kadar korkutmazdı. Bellissima'yı böyle sokakta, hele üstüne üstelik ihtiyar kadının dediği gibi çıplak bir kılıkla görmek, olacak şey miydi? Köpek hiçbir zaman üstüne tüyü kırpılmış, güzelce dikilmiş bir kuzu póstekisi sarılmadan sokağa çıkmazdı. Bu pösteki, ya köpeğin kurdeleye bağlı bir çıngırak asılı duran boynuna yahut da karnına bağlanırdı. Kışları Signora ile beraber sokağa çıkmak iznini aldığı zaman bir oğlağa benzerdi. Ama şimdi burada, çocuğun yanındaydı. Giyinmemişti de. Bunun sonu ne olacaktı?

Çocuğun bütün düşleri dağılmıştı. Buna rağmen tunç domuzu öptü. Soğuktan titreyen Bellissima'yı koltuğunun altına alarak, elinden geldiği kadar hızla koşarak eve döndü.

Yolda rastladığı ki jandarma: "Nedir o koltuğunun altındaki? Nereye koşuyorsun onunla?" diye bağırdılar. Bellissima havlamaya başlamıştı. "Bu güzel köpeği nereden çaldın?" diyerek köpeği elinden çekip aldılar. Çocuk:

"Ah verin bana onu!" diye inleyince: "Eğer onu bir yerden çalmadıysan, eve gidince köpeğin karakolda olduğunu söylersin, gelir alırlar." deliler ve karakolun yerini söyleyerek Bellissima'yı alıp götürdüler.

Çocuk için büyük bir felâketti bu. Arnora mı koşmalı, yoksa eve gidip her şeyi itiraf mı etmeli? Bilmiyordu. Evde mutlaka öldüresiye döverler onu; öyle sanıyordu. "Ama öldürsünler razıyım, dedi. O zaman İsa ile Meryem ananın yanına giderim ben de." Kendi kendine böyle söylenip öldürüleceğini düşünerek eve gitti

Kapı kilitliydi. Tokmağa boyu yetişmiyordu. Sokakta da kimse yoktu. Ama duvarda düşmek üzere bir taş vardı, onu alarak hızlı hızlı kapıya vurmaya başladı. İçerden "Kim o?" diye seslendiler.

"Benim, diye cevap verdi, Bellisima kayboldu. Önce bana kapıyı açın, sonra öldürürsünüz isterseniz."

Bellissima hakkındaki bu haber, bilhassa Signora'yı çok korkutmuştu. Hemen duvara, köpeğin örtüsü duran yere baktı. Küçük kuzu póstekisi oracıkta asılıydı.

"Bellissima karakolda mı? diye bağırdı kekeleyerek, kötü çocuk seni! Nasıl yaptın bu işi? Onu nasıl sokağa bıraktın? Soğuktan ölür şimdi. O ince hayvan, o kaba askerlerin arasında mı şimdi?"

Kocası hemen dışarıya fırlamıştı. Kadın inliyor, çocuk ağlıyordu. Apartmanda kimler oturuyorsa oraya toplanmışlardı. Ressam da onlarla beraberdi. Çocuğu iki dizinin arasına aldı. Sorular sordu ona, bu sırada da parça parça tunç domuzla resim galerisine dair bütün hikâyeyi öğrendi. Pek anlaşılacak gibi değildi ama ressam gene de çocuğu teselli etti. İhtiyar kadına onun lehinde konuştu. Ama kadın, kocası Bellissima'yı askerlerin yanından alıp getirinceye kadar yatışmadı. Köpek gelince çok sevindiler. Ressam zavallı çocuğu okşadı, ona bir yığın da resim verdi.

Ne mükemmel resimlerdi bunlar, ne komik yüzler vardı aralarında! Bilhassa tunç domuzun resmi, olduğu gibi, tıpkı tıpkısına kendisiydi. Bundan daha güzel ne olabilirdi ki? Hayvan birkaç çizgi ile kâğıdın üstüne geçirilmiş, hatta arkasındaki ev bile belli oluyordu.

"Kim böyle resim yapabilir, desenler meydana getirebilirdi? Bunu başaran dünyayı eline geçirir!"

Çocuk ertesi gün yalnız kaldığı ilk dakikada bir kurşun kalemi yakaladı. Resimlerden birinin boş olan kenarına tunç domuzun resmini kopya etti. Başarmıştı bu işi. Biraz eğriydi resim, biraz aşağı, biraz yukarı, bir bacağı kalın, bir bacağı inceydi, ama gene de domuz olduğu belli oluyordu. Kendi de sevincinden bayram ediyordu. Gerçi kurşun kalemi, gerektiği gibi yürümüyordu, kendi de farkındaydı bunun. Ama ertesi gün, çizdiği tunç domuzun yanına bir yenisi daha gelmişti. Bu da yüz kere daha iyiydi ötekisinden. Üçüncüsü ise o kadar iyi olmuştu ki, her gören bunun iyi olduğunu hemen anlardı.

Ama eldiven dikme işi kötü gidiyordu. El işini pek başaramıyordu çocuk, bunda güçlükle ilerliyordu. Çünkü tunç domuz, ona bütün resimlerin kâğıda geçirilebileceğini öğretmişti. Floransa şehri de resimli bir kitaptı baştan başa, yalnız yapraklarını karıştırmak yetişiyordu. İşte mesele Piazza della Trinita'daki şu narin sütun, üstünde gözleri bağlı, elinde bir terazi tutan adalet tanrıçası duruyor. Çok geçmeden bu tanrıça kâğıda geçmişti. Bunu geçiren de eldivencinin yanında duran küçük çocuktu... Resim koleksiyonu

gittikçe büyüdü. Ama şimdiye kadar yalnız cansız şeylerin resmini yapmıştı.

Günün birinde Bellissima küçüğün önüne sıçrayarak geldi. "Sakin dur! diye bağırdı çocuk, durursan şeref kazanır, yaptığım resimlerin arasına girersin!" Ama Bellissima sakin durmak istemiyordu. Bu sebepten bağlanması lâzım geldi ve çocuk onu başından, kuyruğundan bağladı. Hayvan havlayıp sıçradığı için ipini germek zorunda kalmıştı. Tam o sırada Signora içeriye girdi.

"Seni kâfir oğlan seni! Zavallı hayvancağız!" diyebildi kadın, başka bir söz söyleyemiyordu. Çocuğu yana itti, ayaklarının altına aldı, arkasından da sokağa attı. Kâfir oğlandı bu, iyilik bilmez bir ahlâksızdı. Ağlayarak köpeğini öpüyordu.

Tam bu sırada ressam merdivenlerden yukarı çıkıyordu. Hikâyenin dönüm noktası da burasıdır işte.

1834 yılında Floransa'da Academia della arte'de (Güzel sanatlar akademisinde) bir sergi açılmıştı. Yan yana teşhir edilen iki tablo, birçok hayranları oraya topluyordu. Resimlerden en küçüğü yere oturmuş, resim yapan, küçük, canlı bir çocuğu gösteriyordu. Beyaz renkte, tüyleri kısa kesilmiş bir köpekte modellik ediyor. Ama hayvan rahat durmadığı için başından, kuyruğundan sicimle bağlanmıştı. Öyle bir hayat, öyle bir gerçeklik vardı ki bu resimde, herkes bayılıyordu. Ressamı, anlattıklarına göre Floransalı bir gençti. Küçükken kendini sokakla bulmuşlar, onu ihtiyar bir eldivenci büyütmüş, resim yapması da kendi kendine öğrenmişti. Şimdi meşhur olan bir ressam, eldivencinin karısının sevgilisi olan küçük köpeği bağlayıp model yaptığı için evden kovulduğu zaman, çocuğun istidadını keşfetmişti.

Eldivenci çırağı büyük bir ressam olmuştu. Bu resim, bilhassa onun yanında asılı duran daha büyük tablo bunu gösteriyordu. Burada bir tek figür vardı, paçavralar içinde, sokakta oturmuş uyuyan güzel bir çocuk, Porta Rossa sokağındaki tunç domuza yaslanmıştı. Burayı bütün seyirciler bilirdi. Çocuğun kolları, domuzun başı üstünde, hiç endişesiz uyuyor, Meryem ananın önünde yanan kandil de çocuğun solgun, güzel yüzünü kuvvetli bir ışıkla aydınlatıyordu. Bu çok güzel bir tabloydu, büyük, yaldızlı bir çerçeve

içindeydi. Çerçevenin üstünde de defneden yapılmış bir çelenk duruyordu. Ama defnenin yeşil yaprakları arasında siyah bir şerit görünüyor, uzun kara bir matem tülü şeritten aşağı sarkıyordu.

Genç sanatçı bugünlerde ölmüştü.

KARA BUĞDAY

İnsan bir fırtınadan sonra bir kara buğday tarlasının önünden geçse, orayı çok defa kara renkte, yanmış gibi görür. Sanki tarlanın üstünden bir alev dalgası geçmiştir. Bunu gören çiftçi de: "Kara buğdaya yıldırım düşmüş, rengi ondan yanmış gibi." der. Ama gerçekte neden kararmıştır acaba?

Ben size serçenin bana söylediklerini anlatacağım. Kuş da bunu kara buğday tarlasının yanında dün olduğu gibi bugün de duran ihtiyar bir söğüt ağacından dinlemiş. Bu söğüt, yüksek saygı değer bir ağaçtır. Üstü yumru, yaşı koca, ortasında bir yarık vardır. Buradan ot, böğürtlen hevenkleri dışarıya doğru yükseliyor. Ağaç da yere doğru eğilmiştir. Yeşil, uzun saçlara benzeyen dalları aşağıya doğru sarkar.

Çevrelerindeki bütün tarlalarda tahıl, çavdar, arpa, yulaf büyümekte. Ne güzeldi o yulaflar. Taneleri olgunlaştığı zaman dalın üstüne konmuş birçok küçük, sarı kanaryalara benzerler. Hallerinden bol bir mahsul alınacağı belli. Taneler de ne kadar olgunlaşırsa o kadar gönülsüzce yerlere kadar eğilir

Ama oralarda bir de kara buğday tarlası vardı. Hem de söğüt ağacının tam karşısına düşüyordu. Ötekiler gibi yerlere eğilmek aklına bile gelmezdi onun, başını yukarı kaldırır, kibirli, kaskatı, öylece dururdu.

"Ben de pekâlâ başaklar kadar zenginim, diyordu, üstelik hepsinden daha güzelim. Benim çiçeklerim güzellikçe elma çiçeklerine eşittir, zevktir beni, bizimkileri seyretmek. İhtiyar söğüt söyle bana, bizden daha harikulâde kimseyi tanıyor musun?"

Söğüt başını sallayarak sanki ona şöyle diyordu: "Tabii tanıyorum" Ama kara buğday kibrinden böbürlenerek: "Aptal ağaç, diye söylendi, öyle kocamış ki, artık karnının içinden çimenler bitiyor."

Birdenbire korkunç bir fırtına başladı. Kasırga üstlerinden eserken bütün kır çiçekleri ya yapraklarını kapadılar yahut da küçücük başlarını yere doğru eğdiler. Yalnız kara buğday kibrinden horozlanıp duruyordu.

Çiçekler: "Sen de bizim gibi başını eğ!" dediler ona.

"Yok ihtiyacım buna benim" diye cevap verdi kara buğday.

Buğday: "Sen de bizim gibi başını eğ! dedi, işte fırtına meleği uça uça geliyor. Onun bulutlardan yere kadar ulaşan kanatları vardı. Sen onun rahmetini dileyinceye kadar vurup kıracak seni."

"Ama ben başımı eğmeyeceğim!" dedi kara buğday. İhtiyar söğüt de: "Çiçeklerini kapa, yapraklarını yere doğru eğ" diye onu uyarmaya çalışıyor, "Bulutlar parçalanırken şimşeğe doğru bakma, diyordu. Hatta insanlar bile bakmamak, çünkü şimşeğin içinden Tanrının cenneti görünebilir. Ama bu manzara kör edebilir kişiyi. Onların başına bu gelirse onlardan daha aşağı olan bizim gibi toprak bitkileri ne olmaz?"

"Biz onlardan daha aşağı mıyız?" diye sordu kara buğday. "Ben de şimdi Tanrının cennetine bakacağım işte!" Kibirli, kendini beğenmişliği içinde dediğini yaptı da. O sırada bir şimşek çakmış, sanki bütün dünya alevler içinde kalmıştı.

Fırtına geçince çiçeklerle tahıllar, yağmurda serinleyen temiz havada sessiz sessiz duruyorlardı. Hâlbuki kara buğday yıldırımdan yanmış, kapkara kesilmiş. Şimdi tarlada ölü, faydasız bir bitki halinde kalmıştı.

İhtiyar söğüt rüzgâr estikçe dallarını sallıyor, yeşil yapraklarından yere iri su damlaları dökülüyordu. Sanki ağlıyordu ağaç. Serçeler de soruyorlardı: "Neden ağlıyorsun? Burası öyle taze, öyle ferah ki! Bak, güneş nasıl parlıyor, bulutlar nasıl acele acele geçiyor, baksana! Çiçeklerden, çalılıklardan gelen kokuları duyabiliyor musun? Öyleyse neden ağlıyorsun? Koca söğüt söylesene?"

Söğüt kara buğdayın kibrini, küstahlığını ve gördüğü cezayı anlatıyordu. Kibir asla cezasız kalmaz! Bu hikâyeyi anlatan ben de, serçelerden duydum bunu. Bir akşam bana bir masal anlatmalarını rica etmiştim, bunu anlattılar bana.

DÜNYANIN EN GÜZEL GÜLÜ

Bir vakitler kudretli bir kraliçe vardı. Bahçesinde yılın her mevsiminde, dünyanın her yerinde yetiştirilen en güzel çiçekler bulunurdu. Ama kraliçe en çok gülleri severdi. Bu sebepten yabani güllerden tutun da kokuları sade yahut taşralarda yetiştirilen en güzel güllere kadar her çeşit gül, bahçesinde bulunurdu. Bunlar sarayın duvarlarında yükselir, sütunlara, pencere pervazlarına sarılır, yollarda serpilir, yayılır, bütün salonların tavanlarından hevenklerle aşağı sarkar, hepsi renkçe, kokuca, görünüşçe birbirleriyle yarışırlardı.

Ama sarayda buna rağmen yas hüküm sürüyordu. Çünkü kraliçe ölüm yatağındaydı. Hekimler de mutlaka öleceğini haber veriyorlardı.

Hekimler arasında en bilgesi: "Gene de bir kurtuluş yolu var onun için, dedi, ona en yüce, en temiz aşkın sembolü olan dünyanın en güzel gülünü getiriniz. Bu gülü ölmeden önce görebilirse ölmez."

Bunun üzerine uzaktan, yakından, genç ihtiyar herkes bahçelerinde yetiştirdikleri en güzel güllerle birlikte saraya sökün ettiler. Ama getirdikleri arasında istenen gül yoktu. Onun aşk bahçesinden derilmiş olması lâzımdı. Ama bu bahçedeki güller içinde hangisi en yüce, en temiz aşkın sembolüydü?

Şairler dünyanın en güzel gülünü övüyor, hepsi övgülerinde kendi gülünü anıyorlardı.

Aşkla çarpan bütün kalplere bir haber ulaşmıştı, her yaşta, her sınıftaki insanlara bu haber ulaşmıştı.

Bilge hekim: "Daha hiç kimse o çiçeği anmadı, dedi, kimse onu bütün ihtişamı içinde yetiştiren yeri söylemedi. Güller kokularını daima şarkılarla, masallarla yaymak isterler. Ama gene de Romeo ile Jüliyet'in tabutuna konulan güllerden değil o, Winkelried'in kanlı mızraklarından fışkıran güllerden de değil. Hiçbir ölümden daha güzel, hiçbir gül o güllerden daha kırmızı olmamasına rağmen vatan için ölen kahramanların kanından fışkıran güllerden değil o. Adamın yıllarca odasına kapanıp tek başına

uykusuz gecelerini, gençliğini harcayarak meydana getirdiği harika çiçek de değil, ilmin sihirli çiçeği de."

Bir gün yanında küçük çocuğuyla birlikte kraliçenin odasına giren bahtlı bir ana: "Ben onun yetiştirildiği yeri biliyorum, dedi. Dünyanın en güzel gülünün bulunduğu yeri, en yüce, en temiz aşkı dile getiren, onun sembolü olan gülün bulunduğu yeri biliyorum ben. Bu gül benim sevimli çocuğum uykusundan daha kuvvetlenmiş olarak gözlerini açınca, bana kalbindeki bütün sevgi ile gülümserken al al yanaklarında açan güldür."

"Güzel bir güldür bu, dedi bilge, ama ondan daha güzeli de var."

Kadınlar arasından biri atıldı: "Evet, ondan çok daha güzeli var, dedi. Ben gördüm onu. Ondan daha yüce, daha kutlu bir gül hiçbir yerde bulunmaz! Ama rengi soluktu, Hind güllerinin yaprakları gibi soluk. Ben onu kraliçenin yanaklarında gördüm. Krallık tacını başından çıkarmış, hasta çocuğunu kederden ürkmüş gecenin içinde kolları arasında kendi taşıyor, çocuğa ağlıyor, onu öpüyor, korku saatinde Tanrıya yalvaran bir ana gibi, onun için dua ediyordu."

"Matemin ak çiçeği kutsaldır, kudreti içinde çok güzeldir, eşsizdir! Ama gene de kurtuluşu sağlamaz" dedi bilge. Bunun üzerine ihtiyar, dindar piskopos:

"Hayır, dedi, dünyanın en güzel gülünü ben gördüm, Tanrı mihrabının önünde, bir meleğin belirişi gibi parıldıyordu. Genç kızlar Tanrı sofrasına gidiyor, vaftiz bağlarını tazeliyorlardı. İşte o zaman taze yanaklarında güller yanıyor, güller soluyordu onların. Aralarından bir genç kız ayağa kalktı, ruhunun bütün arılığı, bütün aşkıyla Tanrısına doğru gözlerini kaldırdı. Bu en temiz, en yüce aşkın dile gelişiydi!"

"Tanrının takdisi onun üzerine olsun, dedi bilge, ama gene de aranızdan hiçbiri dünyanın en güzel gülünü anmadı."

Bu sırada odaya bir çocuk girdi. Kraliçenin küçük oğluydu bu. Gözleri yaşla dolu, yanakları ıslaktı. Atlas ciltli, gümüş tokalı, açık, büyük bir kitap getiriyordu.

"Anne, dedi çocuk, bak dinle, ne okudum ben." Bunu söyleyerek yatağın kenarına oturdu, kitaptan, kendini insanların kurtuluşu için, hatta henüz doğmamış nesiller için feda etmiş olandan bahseden bir yer okumaya başladı. Bundan daha yüce bir aşk yok!

O zaman kraliçenin yanaklarından gül pembesi bir renk geçti. Gözleri büyüdü, durulaştı. Çünkü kitabın yaprakları arasından dünyanın en güzel gülünün, çarmıh üstündeki İsa'nın kanından tomurcuklanan gülün yükseldiğini görmüştü.

"Görüyorum onu, dedi. Bu gülü, dünyanın en güzel gülünü gören, hiçbir zaman ölmeyecek!"

DOSTLUK ANTLAŞMASI

Geçenlerde küçük bir seyahat yaptık biz, şimdi daha büyüğünü yapmak istiyoruz. Nereye mi diyeceksiniz? Sparta’ya! Mykene'ye! Delphi'ye! Adları her anıldıkça kalbimizi yolculuk arzusuyla çırpındıran yüzlerce yerlerin bulunduğu memlekete! Buralarda dağ yollarından at üstünde, çalılıklar, fundalıklar arasından, yokuş yukarı gidilir. Kimi yolcu ilerleyebilmek için gerçek bir kervana muhtaçtır. Kendi bir Argoslu ile birlikte atlı olarak önde gider. Bavulunu, çadırını, erzakını bir yük atı arkadan taşır. Kendisini korumak için de birkaç asker peşinden gelmektedir. Akşama kadar süren bu yorucu yolculuktan sonra içinde rahat bir yatak bulunan hiçbir han beklemez onu. Çadırı, o büyük, yabani tabiatın ortasında çoğu zaman tek barınağıdır. Argoslu akşam yemeği olarak pilâv pişirir ona, küçük çadırın etrafında binlerce sivrisinek vızıldar durur. Acınacak bir gece dinlenmesidir bu. Yol ertesi sabah kabarmış nehirler üstünden geçer. Hızla akan suların seni sürükleyip götürmesini istemiyorsan, atının üstünde sıkı dur!

Bütün bu güçlüklerin mükâfatı da nedir dersiniz? En büyük, en zengin mükâfatı? Buralarda tabiat kendini bütün ihtişam içinde gösterir. Her yer bir tarihtir, düşünceniz, gözleriniz zevklenir. Şair bunları şakıyabilir, ressam zengin tablolarda canlandırabilir hepsini. Ama seyircinin duygusuna, düşüncesine binen, ebedî olarak kalacak olan o kokuyu, o gerçek kokusunu anlatamaz hiçbiri!

Belki de yüce dağların üstünde tek başına yaşayan bir çoban başından geçen olaylardan birini sade bir dille anlatarak Helenler yurdunu inceliklerine kadar tanımak isteyen sana bir seyahat yazarından daha iyi bilgi verir.

Bırak anlatsın çoban. O dağlardaki güzel bir âdeti, buralarda yaşayanlara mahsus dostluk antlaşması denilen âdeti anlatsın!

Kaldığımız ev kerpiçten yapılmıştı. Ama kapının yan direkleri, oralarda bulunmuş yivli sütunlardandı. Çatı neredeyse yere değecek gibi, rengi zamanla kapkara olmuş, çirkindi. Ama yeniyken dağın arkasından kesilmiş, çiçeklenmiş zakkumlardan, taze defne dallarından yapılmıştı. Evimizin etrafı dallarla çevrili, koyu renkli, çıplak kayalar göğe doğru yükseliyordu.

Çoğu zaman bunların tepelerinde canlı şekillere benzeyen ak bulutlar sarkıyordu.

Buralarda asla şakıyan bir kuş sesi işitmedim. Gayda sesine uyarak dans eden erkeklere rastlamadım. Ama bu yerler, çok eski çağlardan beri kutsal sayılır. Adı bile bunu gösterir, çünkü Delfoi diye anılır. Burada koyu renkli, ciddî duruşlu bütün dağlar karla örtülü. Aralarında en yücesi de akşamları gün batarken kırmızı ışıklar içinde en uzun parıldar. Parmaasos adını alır. Evimizin yakınlarından akan ırmak, kaynağını ondan alır. Bir zamanlar o da kutsal sayılırdı. Şimdi eşekler ayaklarıyla suyunu bulandırıyor. Ama bu sular daha uzaklara akar, ilerde yine berraklaşır. Oralarda gördüğüm en ehemmiyetsiz bir yeri, o derin, kutsal tenhalığı ne kadar iyi hatırlıyorum. Kulübenin ortasında ateş yakar, kıvılcımlı sıcak küller ortaya yığılınca içinde ekmek pişirirdik. Dışarıda yağan kar, kulübemizin çevresini sarıp onu neredeyse görünmez hale getirince, annemin neşesi en çok artardı. O zaman başımı elleri arasına alır, beni alnımdan öper, hiçbir zaman söylemediği şarkıları söylerdi bana. Çünkü efendilerimiz olan Türkler bu şarkılara müsaade etmezler. Şöyle şakırdı annem: "Olimpos'un yücesindeki küçük çam ormanında ihtiyar bir geyik vardı. Gözleri yaşla dolu dolu, kırmızı, yeşil, mavi gözyaşları dökerdi. Bir erkek geyik geçti önünden, sordu ona, derdin nedir? Niye ağlarsın? Söyle bana, kırmızı, yeşil mavi yaşlar dökersin? Köyümüze bir Türk geldi. Yanında bir sürü yabani av köpeğiyle. Ben sürerim adalara onları, dedi genç erkek geyik, adalara, derin denize sürerim ben onları. Ama daha güneş batmadan erkek geyik öldürülmüştü, öldürülmüştü." Annem bu şarkıları söylerken gözleri yaşarır, gözyaşları uzun kirpiklerinde birikir, ama gene de onları gizlerdi bizden, külde pişen kara ekmeğimizi pişirmeye devam ederdi. O zaman yumruğumu sıkarak "Öldürelim onları!" dedim. Ama o yukarıdaki beyitleri tekrarladı bize: "Ben sürerim adalara onları, adalara, derin denize sürerim ben onları. Ama daha güneş batmadan erkek geyik öldürülmüştü." Birçok günleri, geceleri kulübemizde yapyalnız geçirdik. Nihayet babam geldi. Bana Lepanto körfezinden toplanmış istiridye kabukları, hatta belki de keskin, parlak bir bıçak getirmişti. Ama bu defa bir çocuk getirdi. Koyun pöstekisinden kürkü altına soktuğu küçük, çıplak bir kız çocuğuydu bu, bir pöstekiye sarılmıştı. Annem onu kucağına aldığı zaman bütün varının yoğunun kara saçlarına bağlanmış üç gümüş paradan ibaret olduğunu gördüm. Babam çocuğun anasını babasını öldürenlerden bahsediyordu. O

kadar çok söyledi ki gece düşümde onun anlattığı şeyleri gördüm. Babam kendi de yaralıydı. Annem onun kolunu sardı. Yara derindi. Sırtında kanla ıslanan kalın koyun postu da soğuktan donmuş katılaşmıştı. Küçük kız benim kız kardeşim olacaktı. Çok güzel çocuktu bu, yüzü duruydu, aydınlıktı. Annemin bakışları onun bakışlarından daha tatlı değildi. Adı Anastasia, bu kız benim kız kardeşim olacaktı. Çünkü bugün bizim de muhafaza ettiğimiz bir âdete göre onun babası benim babam adına takdis edilmiş, onlar da gençliklerinde aralarında bir kardeşlik bağı kurmuşlar, bu dostluk antlaşmasını takdis ettirmek için de bütün o çevredeki genç kızların en güzelini, en erdemlisini seçmişlerdi. Ben bu acayip, fakat güzel âdeti çok duymuştum.

Küçük benim kız kardeşimdi artık. Ona çiçekler veriyor, kayalarda yuva yapan kuşların tüylerini taşıyordum. Parnassos'daki kaynaktan onunla birlikte su içiyorduk. Kulübemizin defneden yapılmış çatısı altında, iyi kalpli annem bize kimi kış geceleri, içinde kırmızı, yeşil, mavi gözyaşları geçen şarkılar söylerken onunla baş başa verip uyuyorduk. Ama bu gözyaşlarında yankılanan şeyin, bizim halkımız olduğunu henüz anlamıyorum.

Bir gün bizden farklı giyinmiş üç Frenk askeri geldi, yataklarını, çadırlarını atlara yüklemişlerdi. Kılıçlar, tüfeklerle silâhlanmış, yirmiden fazla Türk de onlarla beraberdi. Çünkü paşanın dostlarıydı bu Frenkler, ondan mektuplar almışlardı. Yalnız dağlarımızı seyretmek, karlarla örtülü bulutlar içindeki Parnassas'a çıkmak, kulübemizi çevreleyen dik, kara, acayip kayaları görmek istiyorlardı. Hepsinin kulübemize sığmaları imkânsız olduğu gibi, onların burada tavana doğru yükselerek alçak kapıdan dışarı çıkan dumana da tahammülleri yoktu. Onun için kulübemizin önündeki küçük meydana çadırlarını kurdular. Kuzular, kuşlar kızartıyor, tatlı, kuvvetli şaraplar içiyorlardı. Ama Türkler şarap içmeye izinli değildiler.

Gittikleri gün ben de yolun bir kısmı boyunca onların ardından yürüdüm. Küçük kız kardeşim Anastasia'yı da, bir keçi postuna sarılı olarak, sırtımda taşıyordum. Frenk baylarından birisi, bizi bir kayanın önünde durdurarak kız kardeşimle birlikte resmimizi çizdi. Bu arada nerdeyse ikimiz bir kişi gibi idik ve resim tıpkı tıpkısına bize benziyordu. Ben bu noktayı hiç

düşünmemiştim. Ama Anastasia ile ben gerçekten tek bir insan gibiydik. Daima ya kucağımda, ya sırtımdaydı. Onu düşümde bile böyle görürdüm.

İki gece sonra kulübemizin önüne başka birileri geldi. Bunlar bıçaklarla, tüfeklerle silâhlı Arnavutlardı, annemin dediği gibi neşeli insanlardı. Fazla kalmadılar. Kız kardeşim Anastasia bunlardan birinin kucağında oturmuştu. Adam gittiği zaman artık saçında üç değil iki gümüş para kalmıştı. Sigara kâğıtlarına tütün sarıyor, öyle içiyorlardı. Birisi, pek emin olmadığı bir nokta üstünde duruyor, "Yukarı tükürsem yüzüme gelir, aşağı tükürsem sakalım kirlenir" diyordu. Ama bu iki yoldan birisini seçmesi lâzımdı. Arnavutlar nihayet yola çıktılar. Babam da onlarla birlikte gitti. Birkaç saniye sonra silâh sesleri duyduk, tekrar tüfekler patladı. Arkasından kulübemize askerler girdi. Annemi, beni, Anastasia'yı yakaladılar. Bizim eşkıyaları barındırdığımızı söylüyorlardı, babam da onlara yol arkadaşlığı etmişti, onun için birlikte götüreceklerdi bizi. Şimdi eşkıyaların ölülerini, babamın ölüsünü görüyor, ağlıyordum. Nihayet uyumuşum, uyandığım zaman hapishanedeydik. Ama hapishane odası, bizim kulübe gibi harap değildi. Bana soğanla çam sakızı kokan bir şarap verdiler. Şarabı katranlı bir güğümden boşaltıyorlardı. Evimizdeki şarap da bundan daha iyi değildi.

Hapiste ne kadar yattık bilmiyorum. Çok günler, geceler geçirdik orada. Zindandan çıktığımız zaman bizim kutsal paskalya yortumuz başlamıştı. Annem hasta olduğu için Anastasia'yı sırtımda ben taşıyordum. Ancak ağır ağır yürüyebiliyordu, aşağıya, deniz kıyısına kadar yol uzandı. Nihayet Lepanta körfezine vardık. Bir kiliseye girdik. Yaldızlı arka duvarda duran resimler pırıl pırıl parlıyordu. Bunlar çok güzel melek resimleriydi. Anastasia da onlar kadar güzel göründü bana. Kilisenin ortasında, yerde bu güllerle dolu bir tabut duruyordu. Annem, muhteşem bir çiçek gibi bu yerde yatanın Tanrı İsa olduğunu söylüyor, papaz da "İsa dirildi" diye haber veriyordu. Herkes birbiriyle öpüştü, herkesin elinde yanan bir mum vardı. Anastasia ile ben de elimizde birer mum tutuyorduk. Kiliseden çıkarken gaydalar çalınıyor, erkekler el ele tutuşmuş dans ediyorlar, dışarıda da kadınlar paskalya kuzusunu kızartıyorlardı. Bizi de davet ettiler. Ben ateşin önüne oturdum. Benden daha yaşlı bir oğlan çocuğu beni kucakladı, öptü. "İsâ dirildi" dedi bana. Aphitanides adındaki bu çocukla ilk defa orada karşı karşıya geliyorduk.

Annem balık ağları örmeyi bilirdi, bu da bu deniz kıyısında bize iyi bir kazanç getiriyordu. Uzun zaman deniz kıyısında, o lezzeti göz yaşına, renkleri kirpiklerin döktüğü gözyaşı renklerine benzeyen muhteşem denizin kıyısında oturduk. Denizin renkleri de kimi kırmızı, kimi yeşil, kimi zaman da mavi değil midir?

Aphtanides sandal kullanmasını bilirdi. Ben de küçük Anastasia ile birlikte, suyun üstünde, havalarda uçan bir bulut gibi akıp giden sandalda otururdum. Sonra gün batınca dağlar gittikçe mavileşir, koyulur, bir dağ zinciri öbürünü aşar. Ta uzaklarda karlı başı akşam güneşinde alevler saçan bir demiri andıran Parmassos görünürdü. Sanki bu parıltı, dıştan değil, dağın içinden gelirdi. Çünkü gün battıktan sonra da uzun, çok uzun bir zaman ışıl ışıl yanan maviliklerde parıltısı sürer giderdi. Beyaz deniz kuşları kanatlarını suyun aynasına değdirerek uçuşurlar. Bundan başka her şey sessizlik içindeydi, kara kayalar arasındaki Delphoi'de olduğu gibi.

Bir akşam sandalda arka üstü yatmıştım Anastasia göğsümün üstünde oturuyor, yıldızlar gökyüzünde kilisemizdeki ışıklardan daha kuvvetli parlıyorlardı. Bunlar Delphoi'de kulübemizin önünden yıldızlardı. Hep aynı yerde duruyorlardı. Bir an geldi kendimi oradaymış gibi hissettim. Birdenbire suda bir çalkantı duymuştum, sandalımız hızla sallanmaya başladı. Yüksek sesle haykırdım. Çünkü Anastasia düşmüştü. Ama Aphtanides de onun kadar hızla suya atıldı, çok geçmeden kızı denizden çıkardı, bana doğru kaldırdı. Elbiselerini çıkarıp sıktık sonra tekrar giydirdik. Bu işi Aphtanides yapmıştı. Elbiseler kuruyuncaya kadar da dışarıda beklemiştik. Aphtanides'in de hayatıyla ilgilendiği belli olan küçük kardeşliğimizin, bize verdiği bu korkudan kimsenin haberi olmadı.

Yaz gelmişti. Güneş öyle kızgındı ki ağaçların yaprakları sıcaktan soluyordu. Ben bizim serin dağları, o dağlardaki soğuk suları hatırlıyordum. Annem de oralara hasret çekiyordu. Bir akşam yürüyerek oraya dönmek üzere yola çıktık. Her taraf ne kadar sessiz, ne kadar sakindi! Güneşin yapraklarını kurutmasına rağmen etrafa kokularını serpen kekiklere basarak yürüyorduk. Yolda hiçbir çobana, hiçbir kulübeye rastlamadık. Her şey sessizlik içinde, her taraf tenhaydı. Yalnız yıldız hevenkleri, gökyüzünde bir hayat kaynaştığını anlatıyorlardı. Duru, mavi havanın kendisi de parıldıyor muydu, bilmiyorum. Yoksa bu parıltı yıldızlardan mı geliyordu? Ama bütün

dağların çizgilenişlerini görüyordu. Annem ateş yaktı, birlikte getirdiğimiz soğanları pişirdi, ben de küçük kardeşimle birlikte kekikler arasına yattım. Kurtlar, çakallar bir tarafa, hayaletleri bile düşünmeden uyuduk. Çünkü annem yanımızda oturuyordu, bu da benim için yeter derecede büyük bir güvendi.

Vatanımıza gelmiştik. Ama kulübemiz bir enkaz yığını halindeydi; bir yenisini yapmak zorunda kalmıştık. Birkaç kadın anneme yardım ettiler, birkaç gün içinde kulübemizin duvarları yükselmiş, üstüne zakkum dallarından bir çatı çekilmişti. Annem deri ile kenevir tiftiğinden şişe kılıfları örüyor, ben de papazın küçük sürüsüne çobanlık ediyordum. Anastasia ile küçük kaplumbağalar benim oyun arkadaşlarımdı.

Bir gün bizim sevgili Aphtanides'imiz ziyarete geldi bizi. Bizi fevkalâde özlediğini anlatıyordu. Tam sekiz gün misafir kaldı.

Bir ay sonra tekrar geldi. Yelkenli bir gemi ile Patras'a, Korfu'ya gideceğini söylüyordu. Tabii daha önce bizimle vedalaşması lâzımdı, ayrıca anneme de kocaman bir balık getirmişti. Çok anlatacakları vardı bize, hem de bunlar yalnız Lepanto koyunun derinliklerinde yüzen balıklara dair yahut eskiden Yunanistan'da tıpkı şimdiki Türkler gibi hüküm süren kahramanlara ait de değildi.

Ben gülfidanında beliren bir goncanın tomurcuklanışını, günler, haftalar geçtikçe bir çiçek halinde geliştiğini görmüştüm. Farkına varıp düşünmeye kalmadan ne kadar irileşmiş, güzelleşmiş, kızarmıştı. Anastasia da tıpkı öyle oldu. Büyümüş, harikulâde bir kız olmuştu, ben de güçlü kuvvetli bir delikanlıydım. Annemle Anastasia'nın yataklarını örten kurt postları gibi, kendi silâhımla öldürdüğüm bu yavruların postlarını okşuyordum artık, yıllar geçmişti.

Bir akşam Aphtanides çıkıı geldi. Bir kamış gibi inceydi. Ama güçlü kuvvetliydi, yüzü de esmerdi. Hepimizi öptü. Gördüğü hudutsuz denizlerden, Malta kalelerinden, Mısırdaki acayip mezarlardan bir çok şeyler anlatıyordu. Bunlar bize azizlere ait efsaneler gibi hayranlık vermişti. Ona bir çeşit derili saygı duygusu içinde bakıyordum.

"Ne çok şeyler biliyorsun, dedim ona. Ne kadar güzel anlatıyorsun!"

"Bir zaman en güzel şeyi bana sen anlatmıştın, diye cevap verdi, anlattıklarını unutmadım, hiçbir zaman! Dostluk antlaşmasına dair güzel bir âdetten bahsetmiştin. Ben şimdi bu âdete uymak istiyorum. Kardeşim, vaktiyle Anastasia'nın babasıyla senin babanın yaptığı gibi, biz de kalk, bir kiliseye gidelim. Kardeşimiz Anastasia, en güzel, en günahsız kızdır. Bizi o takdis edip birbirimize bağlasın. Kimsenin Yunanlılar kadar güzel âdetleri yoktur."

Anastasia'nın yüzü, taze bir gül yaprağı gibi kızarmıştı. Annem de Aphtanides'i öptü.

Küçük kilise bizim kulübeden bir saatlik yolda, üstü toprakla örtülü kayalar arasında, tek tük ağaçların gölgelerini serdiği bir yerdeydi. Mihrabın önünde gümüşten bir kandil yanıyordu.

Ben en güzel elbiselerimi giymiştim. Kırmızı yeleğim dardı, gergindi. Fesimin püskülü sırma ile süslüydü. Tabancamla bıçağımı da kuşağıma sokmuştum. Aphtanides Yunan gemicilerinin giydiği mavi elbiselerini giymişti. Boynundan, üstünden Meryem ananın resmi bulunan bir gümüş madalya sarkıyordu. Omzunda da ancak zenginlerin kullandığı kıymetli bir omuz atkısı vardı. Bizi her gören, bir merasime gittiğimizi anlıyordu. Küçük, tenha kiliseye girmiştik. Kapıdan süzülen akşam güneşi, mihrapta yanan kandili, arkadaki yaldızlı duvarları süsleyen renk renk resimleri aydınlatıyordu. Mihrabın merdivenleri önünde diz çöktük, Anastasia önümüzde duruyordu. Uzun, beyaz elbisesi, bol, hafif kıvrımlarla, güzel omuzlarından aşağı dökülüyor, beyaz boynu ile göğsü, eski, yeni parçalardan yapılmış geniş bir yaka teşkil eden dizilerle örtülmüştü. Kara saçları da başının üstünde bir büyük topuz halinde toplanmış, bunlar, eski yeni tapınaklarda bulunan altın, gümüş paralarla tutulmuştu. Hiçbir Yunan kızının bundan daha güzel bir süsü yoktu. Yüzü parlıyor, gözleri iki yıldız gibi ışıldıyordu.

Üçümüz birlikte sessiz sessiz dua ettik. O zaman Anastasia sordu bize: "Hayatta olduğu kadar ölümde de birbirinizle dost kalacak mısınız?" Evet, diye cevap verdik. "İkiniz de, başınıza ne gelirse gelsin, kardeşimin benim bir parçam, benim sırrım onun sırrı, benim bahtım onun bahtı olduğunu hatırlayacak mısınız? Kendi canım için ne yapıyorsam, onun için de her şeye dayanacak, her türlü fedakârlığı yapacağım!" Evet diye tekrarladık

ikimiz de. Bunun üzerine ellerimizi ellerine aldı, birbiri üstüne koydu, bizi alnımızdan öptü. Tekrar sessizce dua ettik. Bunun üzerine papaz mihrabın zincirini kaldırarak bize doğru geldi, üçümüzü de takdis etti. Bu sırada en büyük azizlere söylenen ilâhiler de mihrabın arkasından bize doğru yankılanıyordu. Ölümsüz dostluk antlaşması olmuştu artık. Yerimizden doğrulduğumuz zaman annemin kilise kapısı önünde acı acı ağladığını görüyordum.

Küçük kulübemizde, Delphoi kaynağında geçirdiğimiz hayat ne kadar neşeliydi! Bizden ayrılmasından bir akşam evvel, Aphtanides'le birlikte, bir kayanın üstünde oturuyorduk, düşüncelere dalmıştık. O, kolunu belime dolamış, ben de kolumu onun boynuna sarmıştım. Yunanistan'ın sıkıntısından, kendilerine güvenebilecek adamlardan bahsediyorduk. İçimizdeki bütün düşünceler, apaydın, ikimizin de önündeydi. O zaman elini tutarak: "Bir şey daha öğrenmem gerek, dedim ona, şu dakikada yalnız Tanrı ile benim bildiğim bir şey bu. Bütün ruhum aşkla dolu, anneme, sana beslediğim aşktan çok daha kuvvetli bir aşkla..."

"Kimi seviyorsun?" diye sordu Aphtamiden, bunu sorarken de boynuna kadar kızarmıştı.

"Anastasia'yı seviyorum, diye cevap verdim O zaman eli elimde titremeye başladı, rengi kireç gibi olmuştu. Gördüm, anladım. Öyle sanıyorum ki benim elim de titriyordu. Ona doğru eğildim, alnından öperek şöyle fısıldadım: "Ben bunu asla söylemedim ona, belki de beni seviyor. Kardeşim, onu her gün gördüğümü, benim yanı başımda büyüdüğünü, büyüyüp benim içimde geliştiğini unutma!"

"O senin olmalı, diye cevap verdi Aphtanides, senin! Ben sana yalan söylemek istemem, söyleyemem de. Onu ben de seviyorum. Ama yarın uzaklaşıyorum buradan. Bir sene sonra yine görüşürüz. Sonra siz de evlenmiş olursunuz. Öyle değil mi? Benim biraz param var, bu para senindir. Kabul etmelisin bunu. Kabul etmen de lâzım!" Sessizce kayalar üstünde dolaştık. Annemin kulübesinde geçirdiğimiz son akşamdı bu.

İçeriye girerken bize annem değil, Anastasia ışık tutuyordu. Aphtanides'e tuhaf, acılı bir bakışla baktı. "Yarın buradan gidiyor musun?" diye sordu. "Buna ne kadar üzülüyorum!"

"Üzüyor mu seni bu?" dedi Aphtanides. Bu soruda derin bir acı var gibi geldi bana; benimki gibi büyük bir acı. Bir şey söyleyemiyordum. Ama o Anastasia'nın elini tuttu: "Şu kardeşimiz seviyor seni, dedi. Sen de onu seviyor musun? Bu sükûtunda aşkı gizli." Anastasia titriyordu, ağlamaya başladı. Şimdi yalnız onu görüyor, yalnız onu düşünüyordum. Kollarımı beline dolayarak: "Evet, seni seviyorum!" dedim. Dudaklarını dudaklarıma yapıştırdı, elleri boynuma kenetlenmişti. Ama bu sırada lâmba yere düştü. Etrafımız zavallı, sevgili Aphtanides'in kalbi gibi kapkaranlık kesildi.

HOMEROS'UN MEZARINDA BİR GÜL

Doğunun bütün şarkılarında bülbülün güle olan aşkı yankılanır. Bu kanatlı şarkıcı, sessiz, yıldızlarla pırıl pırıl gecelerde, bu kokular saçan çiçeğe, bir serenat söyler.

İzmir yakınlarında tüccarların uzun boyunlarını gururla yukarı kaldıran develerini ulu çınarlar altından ağır ağır sürdüğü kutsal topraklar üstünde, çiçek açmış bir gül çiti görmüştüm. Ulu ağaçların dalları arasında, kanatları sedeftenmiş gibi ışıldayan yabani güvercinler uçuşuyordu.

Gül çiti üstünde açan bir gül, bütün öteki güllerden güzeldi, bülbül de aşk acılarını ona şakıyordu. Ama gül susuyor, yaprakları üstünde gözyaşına benzeyen bir tek damla merhamet çiği bile titremiyordu. Dalını oradaki birkaç büyük taşın üstüne doğru eğmişti.

"Burada dünyanın en büyük destan şairi yatıyor, dedi gül. Kokularımı onun mezarı üstüne yaymak, fırtına yapraklarımı kopardığı zaman onun üstüne serpmek isterim. Ilias şairi toprakla toprak oldu, ben de o topraktan bittim. Homeros'un mezarında biten bir gül olarak, zavallı bir bülbül için çiçeklenmeyecek kadar da kutsalım."

Bülbül bunun üzerine ölünceye kadar şakıdı.

Yüklü develeri, yanında, kara esirleriyle bir deveci geldi. Küçük oğlu yolda bülbülün ölüsünü bulmuştu. Küçük şarkıcıyı büyük Homeros'un mezarına gömdü. Gül rüzgârda titriyordu.

Akşam oldu, gül yapraklarını daha sıkı kapayarak bir düş görmeye başladı: "Güneşli, çok güzel bir günmüş. Bir yığın yabancı, Frenkler, buraya gelmiş, bunlar Homeros'un mezarını tavaf için geliyorlarmış. Bu yabancılar arasında kuzey memleketlerinden, kuzey ışıklarının vatanından bir destan şairi de varmış. Şair gülü koparmış, bir kitabın içine kapamış, sımsıkı bastırmış, başka bir dünya parçasına, kendi uzak vatanına götürmüş onu. Gül burada kederinden solgun, şairin memleketine dönünce açtığı daracık kitabın içinde yatıyor. Şair şöyle diyor onu görünce: "Homeros'un mezarından bir gül var burada."

İşte gül bu düşü görüyordu. Uyandı, rüzgârın esişiyle titriyordu. Yapraklarından destan şairinin mezarına bir çiğ damlası düştü. Güneş ufuktan yükseldi. Hava da sıcaktı o gün. Gül, geçen günlere bakınca daha güzel ışıldıyor, parıldıyordu. Çünkü kendi memleketinde, Asya'daydı. Bu sırada ayak sesleri duyuldu. Gülün düşünde gördüğü gibi yabancı Frenkler geldiler, aralarında kuzeyli bir şair de vardı. Şair gülü kopardı, taze dudaklarına götürdü, öptü. Ve onu birlikte vatanına, o bulutlar, kuzey ışıkları ülkesine götürdü.

Şimdi gül, şairin Ilias'i içinde bir mumya gibi yatıyor. Tıpkı düşünde gördüğü gibi, şairin kitabı açtığı, kendi kendine şöyle dediği duyuluyor: "Homeros'un mezarından bir gül var burada."

GÜL PERİSİ

Bir bahçenin ortasında üstü baştanbaşa güllerle dolu bir gül fidanı büyüyordu. Bu güllerin en güzeli içinde de bir peri oturuyordu. O kadar küçük, minnacık bir şeydi ki bu peri, hiçbir insan gözü onu fark edemezdi... Her gül yaprağının ardında bir odası vardı onun. O kadar okumuş, o kadar güzeldi ki, hani bir insan çocuğu da o kadar olabilirdi. Omuzlarından yerlere kadar kanattı baştanbaşa... Odası öyle hoş bir koku ile dolu, duvarları o kadar güzel, o kadar aydınlıktı ki... Çünkü hepsi incecik, soluk pembe gül yapraklarından yapılmıştı.

Bütün gün sıcak güneş ışıkları içinde çiçekten çiçeğe uçar, havada süzülen kelebeklerin kanatları üstünde dans eder, bir tek söğüt yaprağı üstünde bulunan irili ufaklı bütün yolları aşmak için atmak zorunda kaldığı adımları sayardı. Bizim yapraklarda damar dediğimiz şeyler, onun gözünde yollardı, büyük kır yollarıydı. Hatta ucu bucağı olmayan yollardı bunlar onun gözünde, çünkü varmak istediği yere ulaşmadan güneş batardı. Gezintisine çok geç başlamış olurdu,

Nihayet soğuklar başlamıştı. Geceleri çiğ düşüyor, havalar da rüzgârlıydı. Yapılacak en iyi şey de eve dönmekti. Elinden geldiği kadar acele ediyordu peri. Ama gül, yapraklarını kapadığı için içeri giremiyordu. Güller arasında bir tek açık gül de kalmamıştı. Zavallı küçük peri dehşetli korktu. Daha önce gecelememişti dışarıda hiç, her zaman sıcacık gül yaprakları arasında uyumuştu o! Ölüm demekti bu onun için!

Bahçenin öbür ucunda, en güzel keçi boynuzu fidanlarından bir orman bulunduğunu bilirdi. Bunların çiçekleri uzun, renkli boynuzlara benzer. Şimdi bunlardan birisinin içine sokulup sabaha kadar orada uyumak istiyordu.

Uçtu oraya doğru. Dikkat! İki insan vardı ağaçların arasında, birisi genç, güzel bir delikanlı, öteki de resim kadar güzel bir kızdı. Yan yana oturmuşlar, bütün ömürlerince böyle, bir arada kalmak istiyorlardı. Çok seviyorlardı birbirlerini, en iyi çocukların analarını, babalarını sevdiklerinden daha çok seviyorlardı.

"Ama gene de ayrılmak zorundayız, dedi delikanlı. Ağabeyin kin besliyor bize. Onun için beni dağlar, denizler aşırı bir yere, vazife ile gönderiyor. Allahaısmarladık, benim tatlı sevgilim, çünkü sen benimsin, her zaman benim!"

Bunları söyledikten sonra öpüştüler. Genç kız ağlayarak delikanlıya bir gül verdi. Ama gülü ona uzatmadan evvel, üstüne bir öpücük kondurdu. Çiçeği öyle içten, öyle candan öpmüştü ki gül açıldı. Bunun üzerine küçük peri hemen çiçeğin içine uçtu ve küçücük başını ince, kokulu duvarlara dayadı. Kendini fark ettirmeden en sıcak ayrılışlardan birine şahit olmuştu. Şimdi gülün, delikanlının göğsünde yerini aldığını his ediyordu. O! Bu gülün altındaki kalp nasıl çarpıyordu! Hatta küçük peri onun çarpıntısından uyuyamıyordu.

Bununla beraber gül, delikanlının göğsünde fazla kalmadı. Delikanlı çiçeği aldı, tek başına karanlık ormanın içinden yürürken onu öpüyordu. Ama gülü öyle bastırarak, o kadar çok öptü ki, küçük peri ezilmek tehlikeleri geçiriyordu. Delikanlının dudaklarının nasıl yandığını yaprağın altından duyuyordu. Gül de bu yüzden en şiddetli öğle güneşinde kalmış gibi açılmıştı.

Bu sırada bir adam daha geldi. Yüzü karanlık, öfkeliydi. Güzel kızın kötü ahlâklı erkek kardeşiydi bu. Uzun, keskin bıçağını çekti. Delikanlı gülü öperken, hemen saplayıp öldürdü onu, başını gövdesinden kesip ayırdı; hepsini söğüt ağacının altındaki yumuşak toprağa gömdü.

Kötü adam kendi kendine, artık yok oldu o, unutuldu, diye düşünüyor, bir daha hiçbir zaman geri dönmeyeceğini söylüyordu. Dağlar, denizler aşarak uzun bir yolculuk yapmaya mecburdu, onun için kolaylıkla bir kazaya kurban gidebilirdi. İşte gitmişti de. Bir daha geri dönmeyecek, kız kardeşim de onu benden soramaz, buna asla izinli değildir!

Adam bunu söyleyerek toprak tümseği kuru yapraklarla örttü, arkasından ayağıyla da çiğnedi. Sonra gece karanlığında eve döndü.

Ama yolda zannettiği gibi yalnız değildi, küçük peri de onunla beraber geliyordu. Kurumuş, kendi üstüne kıvrılmış bir söğüt yaprağının içindeydi, bu da kötü adam mezarı açarken ağaçtan saçları arasına düşmüştü. Adam

şapkasını giyince, altı öyle karanlık olmuştu ki! Peri adamın yaptığı bu kötü işten çok korkmuş, öfkeden ürpermiş, titriyordu.

Kötü adam ancak ertesi sabah eve dönebildi. Başından şapkasını çıkardı, kız kardeşinin yatak odasına girdi. İçerde çiçeklere benzeyen o güzel kız uyuyor, düşünde de o kadar sevdiği, şimdi de dağlar aşarak, ormanlar geçerek yol aldığını sandığı sevgilisini görüyordu. Kötü kardeş kızın üstüne eğildi. Hain hain güldü ona. Ancak bir şeytan da böyle gülebilir. Bu sırada solmuş yaprak saçlarından kızın yatak örtüsüne düşmüştü. Adam bunun farkına varmadan dışarı çıktı, sabah saatlerinde biraz uyumak için odasına gitti. Ama peri de yapraktan dışarıya süzülmüştü. Uyuyan kızın kulağına yapışarak ona, bir düşte duyuyormuş gibi, korkunç cinayeti anlatmaya başladı. Kardeşinin onu öldürüp gömdüğü yeri, mezarın hemen yanında çiçek açmış söğüt ağacını bir bir anlattıktan sonra: "Benim sana bu anlattıklarıma inanmaz da düş görmüş olduğunu sanırsan, yatağında bulacağın solmuş yaprak sana gerçeği bildirsin." dedi. Kız da uyanınca yaprağı buldu.

O! Nasıl ağlıyordu şimdi kız, ne acı gözyaşları döküyordu! Ama güvenip derdini kimseye söyleyemezdi Pencere bütün gün açık kaldığı için küçük peri bahçeye çıkıp oradaki güllere, bütün öteki çiçeklere gidebilirdi. Ama kederli kızı yalnız bırakmayı içi götürmedi.

Birinci pencerede yedi veren cinsinden bir gül vardı. Peri açan güllerden biri üstüne oturmuş, zavallı kızı oradan seyretmeye başlamıştı. Ara sıra kardeşi içeriye, ona geliyordu. Kimi neşeli, kimi neşesizdi. Ama kız ona kalbindeki derde dair bir kelime söylemeye cesaret edemiyordu.

Gece olur olmaz evden dışarı sıvıştı, ormana gitti, çiçek açmış söğüt ağacının bulunduğu yeri buldu. Yerdeki yaprakları açtı, toprağı kazdı ve orada öldürülen sevgilisini buldu. Şimdi acı acı ağlıyor, aziz Tanrıdan hemen kendisini de onun yanına alması için yalvarıyordu.

Ölüyü seve seve eve götürecekti, ama imkân yoktu buna. Onun için yalnız rengi solmuş gözleri kapanmış, kesik başı aldı, soğuk dudaklarından öptü, güzel saçlarındaki toprakları silkti. "Bu benim olacak artık!" dedi. Geriye kalan ölü vücudunu yeniden toprakla, yapraklarla örttükten sonra, kesik

başı aldı, ormanda sevgilisinin öldürüldüğü yerde çiçeklenen küçük bir yasemin dalını kopardı, eve döndü.

Odasına girince saksılar arasından en büyüğünü ayırdı, ölünün başım bunun içine koydu. Üstünü toprakla doldurduktan sonra yasemin dalını saksıya dikti.

"Hoşça kal, hoşça kal!" diye fısıldadı peri. Bu kederli manzaraya daha fazla dayanamamıştı. Onun için bahçedeki gülüne doğru uçtu. Ama bu gül de solmuştu. Yalnız yeşil yaban gülünde birkaç sararmış yaprak sallanıyordu.

"Bütün iyilerin, güzellerin ömrü ne kadar kısa!" diyerek içini çekti peri. Nihayet kendine ev olarak seçebileceği bir gül buldu, artık onun ince, kokulu yaprakları ardında oturacaktı.

Her sabah zavallı kızın penceresine uçuyor, kızı da her zaman saksının başında ağlar buluyordu. Döktüğü acı gözyaşları yasemin dalının üstüne düşüyor, kızın rengi ne kadar solarsa, dal da o kadar tazeleşiyor, yeşeriyordu. Sürgünler birbirini kovalamakta, küçük, beyaz tomurcuklar açılmakta, kız da bunları öpücüklerine boğuyordu. Ama kötü kardeş de kızı azarlıyor, ondan delirip delirmediğini soruyordu. Artık tahammülü kalmamıştı, kızın durmadan saksının başında ağlamasını da anlamıyordu. Çünkü o saksının içinde hangi gözlerin kapanmış, hangi kırmızı dudakların göçüp gitmiş olduğunu bilmiyordu.

Bir gün kız başını saksının üstüne eğmiş, küçük peri de gülün üstünden onun öylece uyuduğunu görmüştü. Hemen kulağının içine sokuldu; kıza ormanda geçirdikleri akşamdan, gül kokularından, perilerin aşklarından bahsetmeye başladı. Kız öyle tatlı düşler görüyordu ki, bunlar sürüp giderken sanı da uçup gidiverdi. Tatlı bir ölümle ölmüştü, şimdi cennette, sevgilisinin yanındaydı.

Yasemin çiçekleri, iri beyaz çanlarını açtılar. Çok tatlı kokuyorlardı. Güzel kızın ölümüne başka türlü ağlayamazlardı.

Ama bu çiçeklenen güzel fidan kötü kardeşin hoşuna gitmişti. Onu kardeşinden miras diye alıp yatak odasına götürdü, yatağının başucuna koydu. Çünkü güzel duruyordu. Kokusu da tatlıydı, hoştu. Küçük gül perisi

onu takip ediyor, ayrıca çiçekten çiçeğe uçuyordu. Çünkü her çiçeğin içinde bir ruh oturuyordu. Peri bunların hepsine genç adamın öldürülüşünü, kafatasının şimdi toprak içinde toprak olduğunu, o kötü kardeşi ve kötü kardeşin kız kardeşini anlatıyordu.

"Biz biliyoruz bunları, diyordu her çiçeğin ruhu biliyoruz hepsini! Biz öldürülenin gözlerinden, dudaklarından meydana gelmedik mi?" Bunu söyleyerek başlarını tuhaf tuhaf sallıyorlardı.

Gül perisi bunların dıştan bu kadar sakin görünmelerini anlayamıyordu. Onun için dışarıya uçtu, bal toplayan arılara giderek onlara kötü kardeşin hikâyesini anlattı. Arılar da durumu kraliçelerine bildirdiler. O zaman kraliçe, ertesi sabah hepsi birlikte gidip katili öldürmelerini emretti.

Ama bir akşam önce, yani kızın ölümünden sonraki ilk akşam, kötü kardeş kokular saçan yasemin fidanının yanında, yatağında uyurken, çiçeklerin hepsi birden açılmıştı. İçlerindeki ruhlar gözle görülmeyen zehirli kargılarıyla dışarıya fırladılar. Önce adamın kulağına oturdular ve adama kötü düşler anlattılar. Arkasından dudaklarının üstüne uçtular ve zehirli kargılarını oya oya adamın diline batırmaya başladılar.

"Artık ölünün öcünü aldık!" diyorlardı. Bunu söyleyerek tekrar yasemin çanlarının içine döndüler.

Sabah olup da yatak odasının penceresi ansızın açılınca gül perisi, arıların kraliçesi, bütün arı okulu ile birlikte adamı öldürmek için içeriye girmişlerdi.

Ama o artık ölmüştü. Yatağının etrafına insanlar toplanmış, onu yasemin kokularının öldürdüğünü söylüyorlardı.

Gül perisi, çiçeklerin öç aldıklarını anlayınca arıların kraliçesine durumu anlattı. Kraliçe şimdi yanındaki bütün kafile ile birlikte saksının etrafında vızıldıyordu. Adamlar arıları bir türlü dışarı kovamıyorlardı. Bunun üzerine içlerinden biri çiçek saksısını yerinden kaldırdı. Ama bu sırada bir arı, adamın elini sokuvermiş, saksı da yere düşüp parçalanmıştı.

Oradakiler yerde yüzü solmuş ölü kafasını görünce, yatakta yatan ölünün onun katili olduğunu anladılar.

Arılar kraliçesi havada vızıldıyor, çiçeklerin, gül perisinin öcünü şakıyor, en küçük yaprağın arkasında bile, yapılan bir kötülüğü haber verecek, onun öcünü alacak birisinin oturduğunu anlatıyordu.